

**T.C.
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**TÂRÎH-İ UNGURUS'UN SÖZ VARLIĞI VE DİZİNİ
(106b-210a)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Derya ULUTAŞ

OSMANİYE /2020

T.C.
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

TÂRİH-İ UNGURUS'UN SÖZ VARLIĞI VE DİZİNİ
(106b-210a)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Derya ULUTAŞ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Abdullah DEMİRAL

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Sadi GEDİK

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Resul ÖZAVŞAR

OSMANİYE / 2020

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

“Târîh-i Ungurus’un Söz Varlığı ve Dizini (106b-210a)” başlıklı çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Abdullah DEMİRAL
(Danışman)

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Sadi GEDİK

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Resul ÖZAVŞAR

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

.../.../2020.

Doç. Dr. Müjdat AVCI

Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.
.../.../2020.

Derya ULUTAŞ

ÖZET

TÂRÎH-İ UNGURUS'UN SÖZ VARLIĞI VE DİZİNİ (106b-210a)

Derya ULUTAŞ

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Abdullah DEMİRAL

Haziran 2020, 466 sayfa

Bu çalışmada, Klasik Osmanlı Türkçesi ile yazılmış olan ve Macarların tarihinden bahseden *Târîh-i Ungurus* adlı eserin 106b-210a varaklarının dizini oluşturulmuş ve söz varlığı incelenmiştir.

Çalışma, dört ana bölümden oluşmaktadır. *Birinci Bölüm*'de, çalışmaya giriş yapıldıktan sonra *Târîh-i Ungurus* ve yazarı hakkında bilgi verilmiştir. *İkinci Bölüm*'de, sözcük ve söz varlığı hakkında bilgi verildikten sonra eserin söz varlığı *Adlar, Fiiller, Sıfatlar, Zamirler, Zarflar, Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler, Deyimler, Atasözleri, İlişki Sözleri (Kalıp Sözler)* ve *İkilemeler* olmak üzere 12 ana başlık altında incelenmiştir. Bu incelemede 2.897 söz tespit edilmiştir. *Üçüncü Bölüm*'de yer alan dizin, *Dizin* ve *Özel Adlar Dizini* olmak üzere iki kısımda incelenmiştir. *Özel Adlar Dizini* de, *Kişi Adları Dizini* ile *Yer ve Ulus Adları Dizini* olmak üzere ikiye ayrılmış olup bu dizinlerde toplam 4.035 madde başı bulunmaktadır. *Dördüncü Bölüm*'de ise çeviri yazılı metne yer verilmiştir. Son olarak araştırma ile ilgili bulgulara dayanılarak elde edilen genel sonuçlara ve çalışmada yararlanılan kaynakların bulunduğu kaynakçaya yer verilerek çalışma tamamlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Târîh-i Ungurus, bağlam, dizin, söz varlığı.

ABSTRACT**THE VOCABULARY AND INDEX OF TÂRÎH-İ UNGURUS
(106b-210a)****Derya ULUTAŞ****Master Thesis, Department of the Turkish Language and Literature****Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Abdullah DEMİRAL****June 2020, 466 pages**

In this study, the index of 106b-210a pages of *Târîh-i Ungurus*, written in Classical Ottoman Turkish and describing the history of the Hungarians, was created and the vocabulary was examined.

This study, consists of four main sections. *In the first chapter*, after the introduction of the study, information about *Târîh-i Ungurus* and its author has been given. *In the second chapter*, after giving information about the word and vocabulary, the vocabulary of the work is explained under 12 main headings: *Nouns, Verbs, Adjectives, Pronouns, Adverbs, Prepositions, Conjunctions, Exclamations, Idioms, Proverbs, Relationship Words (Pattern Words) and Hendiadys*. In this review, 2.897 words were determined and the detected vocabulary was listed with page and line numbers. *In the third chapter*, the index that is the basis of the study is given under the titles of “*Personal Names Index*”, “*Person Names Index*” and “*Place and Nation Names Index*”. There are a total of 4.035 items in these indexes. *In the fourth chapter*, the translated text is included. Finally, the study was completed by including the obtained general results based on the findings related to the research and the bibliography of the resources used in the study.

Keywords: *Târîh-i Ungurus*, context, index, vocabulary.

ÖN SÖZ

Dil, bir milletin kültürünü yansıtan, o millete ait kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayan en önemli vasıta. Canlı bir vasıta olan dil, tarihî süreç içerisinde gelişerek değişir. Türk dili de yazılı geçmişi, 6. yüzyıla uzanan ve bugüne kadar devam eden canlı ve işlek bir dildir. Türk dilinin tarihî dönemlerinden biri olan Klasik Osmanlı Türkçesi, 15. yüzyılın ortalarında kullanılmaya başlanıp 19. yüzyıla kadar etkinliğini sürdürmüştür. Kullanıldığı süre zarfında Klasik Osmanlı Türkçesi ile hem sosyal fayda hem de sanat gayesi güdülen pek çok eser meydana getirilmiştir.

Klasik Osmanlı Türkçesi ile meydana getirilen eserlerde çok sayıda Arapça ve Farsça kelime yer almaktadır. Bu eserleri ve dolayısıyla Osmanlı Türkçesi dönemini layıkıyla anlayabilmek için eserlerin oluşumunda büyük bir paya sahip olan kültür geleneğini de anlamak gerekir. Bunu anlayabilmenin en iyi yollarından biri, eserlerin bağlamları dikkate alınarak oluşturulan dizinler ve söz varlığı incelemeleridir.

TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü) projesi, Türk dili ile yazılmış olan eserleri ve tarih metinlerini daha anlaşılır kılmak ve bu eserlerin oluşumunda büyük bir paya sahip olan kültürel yapıyı kavrayabilmek adına geliştirilmiş bir projedir. Târîh-i Ungurus'un Söz Varlığı ve Dizini (106b-210a) adlı bu çalışma, TEBDİZ projesinden yararlanılarak hazırlanmış bir çalışmadır.

Eldeki çalışmada, Tercümân Mahmûd tarafından Türkçe olarak 16. yüzyılın ortalarında yazılan ve Macar Türkolog György Hazai tarafından tenkitli metni hazırlanan Târîh-i Ungurus adlı eserin dizini, metnin bağlamı gözetilerek oluşturulmuştur. Oluşturulan dizinden yola çıkılarak metnin söz varlığı incelenmiştir. Amacımız, Türkçenin tarihî bir dönemine ait olan eseri, günümüz okurları için daha anlaşılır ve kullanışlı kılmak aynı zamanda, bizden sonra yapılacak çalışmalara katkı sağlamaktır.

İlk olarak, metin TEBDİZ projesi kapsamında elektronik ortama aktarılmıştır. Daha sonra literatür taraması yapıp TEBDİZ'in sunduğu geniş anlamlandırma imkânlarından, çeşitli sözlük ve edebî kaynaklardan yararlanılarak aynı zamanda, metnin bağlamı da gözetilerek anlamlandırma yapılmıştır. Bu işlemten sonra, sistemden bağlamlı dizin alınmış ve işlevsellik göz önünde bulundurularak gramatikal dizin formatına dönüştürülmüştür.

Dört ana bölümden oluşan çalışmanın *Birinci Bölümü*'nde girişten sonra eser ve yazarı Tercümân Mahmûd ile ilgili bilgi verilmiştir. *İkinci Bölüm*'de, sözcük ve söz

varlığı hakkında bilgi verildikten sonra metnin söz varlığı incelenmiştir. Bu inceleme, metinde yer alan sözlerden yola çıkılarak toplam 12 ana başlık altında gerçekleştirilmiştir. Çalışmamızın temelini oluşturan dizine ve özel adlar dizinine ise *Üçüncü Bölüm*'de yer verilmiştir. *Dördüncü Bölüm*'de çeviri yazılı metne yer verildikten *Sonuç* ve *Kaynakça* ile çalışma sonlandırılmıştır.

Çalışmamın her aşamasında derin bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen, kıymetli fikirleri ve deneyimleri ile yolumu aydınlatan, hem manevi hem de akademik anlamda destekçim olan kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Abdullah DEMİRAL'a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken maddi ve manevi her türlü yardımlarıyla bana destek olan aileme de teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
KISALTMALAR	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
1. BÖLÜM	1
1.1. Giriş	1
1.2. Târîh-i Ungurus	4
1.3. Tercümân Mahmûd	6
2. BÖLÜM	8
2.1. Söz Varlığı	8
2.1.1. Sözcük ve Söz	8
2.1.2. Söz Varlığının Tanımı ve Kapsamı	9
2.2. Târîh-i Ungurus'ta Söz Varlığı	10
2.2.1. Adlar	10
2.2.1.1. Kişi Adları	11
2.2.1.2. Yer ve Ulus Adları.....	14
2.2.1.3. Hayvan Adları.....	16
2.2.1.4. Eş, Dost ve Akrabalık Adları.....	17
2.2.1.5. Meslek Adları	18
2.2.1.6. İnsan Bedeniyle İlgili Adlar ve Organ Adları.....	19
2.2.1.7. Giyim-Kuşam Adları	20
2.2.1.8. Yiyecek-İçecek Adları	20
2.2.1.9. Renk Adları.....	20
2.2.1.10. Eşya, Araç-Gereç ve Değerli Madde Adları.....	21
2.2.1.11. İnsani Hâller ve Vasıfları Bildiren Adlar	21
2.2.1.12. Dinî İnanç ile İlgili Adlar	24
2.2.1.13. Savaş ve Savaşçılık ile İlgili Adlar	24
2.2.1.14. Coğrafya, Yeryüzü Şekilleri ve Gök Bilimi ile İlgili Adlar	27
2.2.1.15. Dil ve Edebiyat ile İlgili Adlar	29
2.2.1.16. Mimarî ile İlgili Adlar	29
2.2.1.17. Siyaset, Unvan ve Hükümdarlık ile İlgili Adlar	30
2.2.2. Fiiller	34
2.2.2.1. Birleşik Fiiller.....	41
2.2.2.1.1. İsim + Yardımcı Fiilden Oluşan Birleşik Fiiller	43
2.2.2.1.2. Fiilimsi + Yardımcı Fiilden Oluşan Birleşik Fiiller.....	60

2.2.3. Sıfatlar	61
2.2.3.1. Nitelik Sıfatları	61
2.2.3.2. Belirtme Sıfatları	64
2.2.3.2.1. İşaret (Gösterme) Sıfatları.....	64
2.2.3.2.2. Sayı Sıfatları.....	65
2.2.3.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları	65
2.2.3.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları.....	67
2.2.3.2.2.3. Üleştirme Sıfatları	67
2.2.3.2.3. Soru Sıfatları	67
2.2.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları	68
2.2.4. Zamirler	69
2.2.4.1. Şahıs (Kişi) Zamirleri	69
2.2.4.3. Soru Zamirleri.....	73
2.2.4.4. Belirsizlik Zamirleri	73
2.2.4.5. Dönüşlülük Zamirleri	74
2.2.5. Zarflar	75
2.2.5.1. Durum Zarfları.....	75
2.2.5.2. Zaman Zarfları	78
2.2.5.3. Yer-Yön Zarfları.....	82
2.2.5.4. Azlık-Çokluk (Miktar) Zarfları	82
2.2.5.5. Soru Zarfları	83
2.2.6. Edatlar	83
2.2.7. Bağlaçlar	85
2.2.8. Ünlemler	88
2.2.9. Deyimler	89
2.2.10. Atasözleri	101
2.2.11. İlişki Sözleri (Kalıp Sözler)	102
2.2.12. İkilemeler	104
2.2.12.1. Aynı Kelimenin Tekrarı ile Kurulan İkilemeler	106
2.2.12.2. Eş veya Yakın Anlamlı Kelimelerle Kurulan İkilemeler	106
2.2.12.3. Arapça veya Farsça Bağlaçlarla Kurulan İkilemeler	107
2.2.12.4. Zıt Anlamlı Kelimelerle Kurulan İkilemeler	108
3. BÖLÜM	109
3.1. Dizin	110
3.2. Özel Adlar Dizini	319
3.2.1. Kişi Adları Dizini	319
3.2.2. Yer Ve Ulus Adları Dizini.....	334

4. BÖLÜM	351
4.1. Çeviri Yazılı Metin	351
SONUÇ	455
KAYNAKÇA	463
ÖZ GEÇMİŞ	466

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça
bk.	: bakınız
Bulg.	: Bulgarca
Erm.	: Ermenice
Far.	: Farsça
Fr.	: Fransızca
İbr.	: İbranice
İt.	: İtalyanca
Lat.	: Latince
Moğ.	: Moğolca
Peh.	: Pehlevice
Rum.	: Rumca
Rus.	: Rusça
Sırp.	: Sırpça
Sl.	: Slavca
Soğd.	: Soğdca
T.	: Türkçe
TDK	: Türk Dil Kurumu
TEBDİZ	: Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü
vb.	: ve benzerleri
vd.	: ve diğerleri

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Kişi Adları.....	14
Tablo 2. Genel Söz Varlığı.....	455
Tablo 3. Adlarla İlgili Söz Varlığı.....	456
Tablo 4. Sıfatlarla İlgili Söz Varlığı.....	457
Tablo 5. Zamirlerle İlgili Söz Varlığı.....	457
Tablo 6. Zarflarla İlgili Söz Varlığı.....	458
Tablo 7. İkilemelerle İlgili Söz Varlığı.....	459
Tablo 8. Madde Başlarının Maddelere Göre Dağılımı.....	460

1. BÖLÜM

1.1. Giriş

Bir dilin zenginliği hakkında, dilin kullanım alanındaki genişliğe ve o dil ile verilen eserlerin sayısına bakılarak fikir yürütülebilir. Türkçe, oldukça geniş bir kullanım alanına ve çok sayıda yazılı esere sahip bir dil olması bakımından oldukça zengindir. Ancak bu zenginliğin daha görünür kılınması için sadece eserlerin sayısına bakmak yetmez. Türk dilinin yazılı eserlerini anlayabilmek ve mana dünyasına girebilmek için o eserlerin içinde olduğu bağlamı da anlamak gerekmektedir. Bunun için, eserlerde yer alan sözcüklerin bağlamlarını dikkate alarak bir dizin oluşturmak ve söz varlığı tespitinde bulunmak en iyi yollardan biridir. “Dil, milletleri ve onların kültürlerini ortaya koyan temel unsurdur. Bu sebeple, dilin gelişimini ve kullanım seyrini ortaya koyan söz varlığı çalışmaları, dil için olduğu kadar kültür için de son derece önemli bir yere sahiptir” (Ergüzel, 2007, s. 284).

Sözcükler, soyut ve somut bütün kavramları işaret eden, onlarla nedensiz bir ilişki içinde olan ve dili oluşturan yapı taşı niteliğinde değerlerdir. Kişinin dili kullanması ve kendini ifade etmesi ise söz ile yapılabilir. Türk dilinin eşsiz anlatım gücünü kullanan söz üstatları hem geçmişte hem de günümüzde pek çok eser vermişler, dili adeta bir kuyumcu gibi işlemişlerdir. Bir dilin söz servetini ortaya çıkaran söz varlığı ve dizin çalışmaları ile gerek tarihî gerek yeni metinlerin edebî yönden zenginliği, eserlerin meydana getirildiği dilin zenginliği, kıvraklığı ve eserleri meydana getiren şahsiyetlerin dili nasıl kullandığı gibi noktalarda tespitlerde bulunulur. “Bir dilin sözvarlığı, o dilin tarihine geniş ölçüde ışık tutmakta, yüzyıllar boyunca ortaya çıkan ses, biçim, sözdizimi ve anlam değişikliklerini yansıtmakta, hangi dillerin etkisiyle, ne türden değişimlerin gerçekleştiğini göstermektedir” (Aksan, 2015, s. 19) .

Târîh-i Ungurus, Tercümân Mahmûd tarafından yazılan ve Macar Türkolog *György Hazai* tarafından tenkitli metni hazırlanan nadide bir eserdir. Eser üzerinde yapılmış çalışmaların yok denecek kadar az olması ve TEBDİZ projesi ile hız kazanan bağlamlı dizin çalışmaları, bizi bu eser üzerinde çalışma yapmaya yönlendirdi. Dolayısıyla yapılan çalışma, Târîh-i Ungurus’u günümüz okurları için daha anlaşılır kılmak ve söz varlığı üzerinde incelemeler yaparak bu zengin metnin söz servetini ortaya çıkarmak amacıyla şekillenmiştir. Böylece, Târîh-i Ungurus hakkında yapılan

çalışmaları bir ileri seviyeye götürerek 16. yüzyıl Türkçesinin söz varlığının ortaya çıkarılmasına ve bu yolda yapılan bilimsel çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Çalışmaya kaynak olan Târîh-i Ungurus, 16. yy.'ın ortalarında asıl adı Sebold von Pribach olan Tercümân Mahmûd'un Türkçe olarak yazdığı bir eserdir. Kaynaklarda Viyana'da doğduğu belirtilen Tercümân Mahmûd, bazı kaynaklarda hem Alman hem de Hristiyan olarak zikredilmektedir. Târîh-i Ungurus önemli bir eser olmasına karşın günümüzde yeteri kadar tanınmamaktadır.

Târîh-i Ungurus'un Söz Varlığı ve Dizini (106b-210a) adlı çalışma, TEBDİZ projesinden faydalanılarak hazırlanmış bir çalışmadır. İlk olarak metnin Word dosyası elde edilmiş ve TEBDİZ çalışmalarında kullanılan *Gentium Plus* fontuna uygunluğu kontrol edilmiştir. Kontrol aşamasında karşılaşılan hatalar düzeltilmiş ve metin, türüne uygun olarak TEBDİZ sistemine yüklenmiştir. Yükleme işlemi gerçekleştirildikten sonra gerekli literatür taraması yapılmış, kaynakçada belirtilen sözlük ve diğer edebî kaynaklardan yararlanılarak bağlama uygun bir şekilde anlamlandırma yapılmıştır.

Ancak, TEBDİZ'e göre alınan dizin binlerce sayfa olarak karşımıza çıkmıştır. Çalışmanın işlevselliği ve bilimsel amaca hizmeti açısından dizin formatı tamamen değiştirilmiş ve Pamukkale Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü'nde Mehmet Bozuyula tarafından oluşturulan "Türksözdizin"¹ adlı dizin programından yararlanılarak gramatikal dizin oluşturulmuştur. Daha sonra TEBDİZ'den alınan dizine bağlı kalınarak ve kelimelerin bağlamı gözetilerek anlamlar gramatikal dizine aktarılmıştır.

Târîh-i Ungurus, 210 varaktan ibaret bir eser olup çalışmaya eserin ikinci yarısı olan 106b-210a varakları konu edilmiştir. İncelemeye konu olan varaklardan 129b *on iki*, 210a *on dört*, diğerleri ise *on üçer* satırdan ibarettir. Çalışmamız dört ana bölümden ibaret olup bölümlerde şu bilgilere yer verilmiştir:

Birinci Bölüm'de, çalışmaya giriş yapıldıktan sonra Târîh-i Ungurus ve yazarı Tercümân Mahmûd ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

İkinci Bölüm'de, sözcük, söz ve söz varlığı ile ilgili genel bilgilere yer verildikten sonra eserin söz varlığı incelemesine geçilmiştir. İnceleme kısmı; *Adlar*, *Fiiller*, *Sıfatlar*, *Zamirler*, *Zarflar*, *Edatlar*, *Bağlaçlar*, *Ünlemler*, *Deyimler*, *Atasözleri*, *İlişki Sözleri (Kalıp Sözler)* ve *İkilemeler* olmak üzere on iki ana başlığa ayrılmıştır. *Edatlar*, *Bağlaçlar*, *Ünlemler*, *Deyimler*, *Atasözleri*, *İlişki Sözleri (Kalıp Sözler)*

¹ Türksözdizin programı, <http://mbozuyula.pau.edu.tr>

dışındaki söz varlığı da kendi içlerinde alt başlıklara ayrılmıştır. *Adlar*; kişi, yer ve ulus, hayvan, akrabalık, meslek adları, insan bedeniyle ilgili adlar ve organ adları, giyim-kuşam, yiyecek-içecek, renk, eşya, araç-gereç ve değerli madde adları, insâni hâller ve vasıfları bildiren adlar, dinî inanç, savaş ve savaşçılık, coğrafya, yeryüzü şekilleri ve gök bilimi, dil ve edebiyat, mimârî, siyaset, unvan ve hükümdarlık ile ilgili adlar olmak üzere alt başlıklara ayrılmıştır. *Fiiller* başlığı altında asıl fiiller ve birleşik fiiller işlenmiştir. *Sıfatlar* başlığı altında niteleme ve belirtme sıfatlarına yer verilmiştir. *Zamirler*, şahıs (kişi), gösterme (işaret), soru, belirsizlik ve dönüşlülük olmak üzere alt başlıklara ayrılarak incelenmiştir. *Zarflar* kendi içinde durum, zaman, yer-yön, azlık-çokluk (miktar) ve soru zarfları olmak üzere beş alt başlığa ayrılmıştır. *İkilemeler* ise, dört alt başlık olarak gruplandırılmış olup bu başlıklar; aynı kelimenin tekrarı ile kurulan, eş veya yakın anlamlı kelimelerle kurulan, Arapça veya Farsça bağlaçlarla kurulan ve zıt anlamlı kelimelerle kurulan ikilemeler şeklindedir.

Çalışmanın söz varlığı tespit edilirken kelimelerin müstakîl kullanımları göz önünde bulundurulmuştur. Çünkü söz varlığı unsurlarından bazıları kelime grupları içinde de yer almıştır. Örneğin; *tâc* kelimesi hem müstakîl olarak hem de *başına tâc-ı salţanat geyür-*, *başına tâc-ı salţanat ur-*, *başına salţanat tâcın ur-* gibi birleşik fiil yapılarında da kullanılmıştır. Bu duruma fiiller, deyimler, ikilemeler gibi söz varlığı unsurlarından pek çok örnek verilebilir. Bazı kelimeler de birden fazla anlama sahip olduklarından dolayı farklı gruplar altında toplanmıştır. Örneğin; *anda* sözü *o zaman* anlamıyla *zaman zarfı*, *oraya* anlamı ile *yer-yön zarfı* grubuna girmektedir. Ayrıca, sayıları yüzü geçen söz varlığı unsurlarından kullanım sıklığı en fazla olan on tanesi sayfa ve satır numarası ile verilmiş, diğerleri sayfa ve satır numaraları olmadan sıralanmıştır. Aynı durum söz varlığı unsurunun kullanım sıklığında da gözetilmiştir. Şöyle ki, geçtiği yer sayısı iki yüz, üç yüz, dört yüz, ... gibi yüksek rakamlara ulaşan kelimelerin sayfa ve satır numaralarından sadece on tanesi sıralanmış, geri kalanı gösterilmemiştir.

Üçüncü Bölüm'de, çalışmanın asıl konusu olan dizine yer verilmiştir. Bu bölüm, *Dizin* ve *Özel Adlar Dizini* olmak üzere iki kısımda incelenmiştir. *Özel Adlar Dizini* başlığı altında ise, kişi adları ile yer ve ulus adları dizinine ayrı ayrı yer verilmiştir. Kelimelerin bağlamı dikkate alınarak hazırlanan dizinde köken ve kullanım sıklığı da belirtilmiştir. Kelimelerin kökenleri, “[]” *köşeli parantez* içinde, kullanım sıklıkları ise “- -“ *iki çizgi* arasında gösterilmiştir. Köken bulma konusunda çabalarımız sonuç

vermediği ve bazı noktalarda ihtilaf bulunduğu için özel adların kökeni belirtilememiştir. Birden fazla anlamı olan kelimelerin her bir anlamı numaralandırılarak verilmiştir. Ayrıca eş sesli kelimelerin kullanımına dikkat edilmiş ve bu kelimeler de ayrı birer madde başı olarak gösterilmiştir. Bununla birlikte, dizin oluşturulurken bağlam göz önünde bulundurulduğu için bazı satırlarda tasarrufa gidilmiş ve kelimeler duruma göre bir alt ya da bir üst satırdakilerle birleştirilmiştir. Satır numarası birleşen kelime grupları, dizinde sayfa ve satır numaraları verilirken 174b/5-6 şeklinde belirtilmiştir.

Dördüncü Bölüm'de ise, çeviri yazılı metne yer verilmiştir. Daha sonra, yapılan çalışma neticesinde ulaşılan çıkarımların ve sayısal verilerin yer aldığı *Sonuç* ile çalışma esnasında yararlanılan kaynakların bir araya getirildiği *Kaynakça*'ya yer verilerek çalışma tamamlanmıştır.

1.2. Târîh-i Ungurus

Târîh-i Ungurus adlı eser, Tercümân Mahmûd tarafından yazılan ve Macarların tarihini konu alan bir eserdir. “XVI. yüzyılın ortalarında asıl adı Sebold von Pribach olan Tercümân Mahmûd’un Türkçe yazdığı eser, Macar tarihinin ilk döneminden başlayarak 1526’da Macar Kralı II. Lajos’un Mohaç Meydan Savaşı’nda mağlûp oluşuna kadar gelir” (Papp, 2016, s. 586-587). György Hazai’ye göre eserin tek yazması bulunmaktadır. “Söz konusu el yazması eser, Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesi, doğu Külliyyatında Török F. 57 numarada kayıtlıdır. Eser, eski dönemlerin usulüne aykırı olarak bir başlık (*Târîh-i Ungurus*) taşımaktadır. Eserin başında bulunan bu başlık altında *İskendernâme* diye bir başlık daha görülmektedir” (Hazai, 2017, s. 20).

Eser ile ilgili bilgi edinilebilecek kaynak sınırlı olmakla birlikte TDV İslam Ansiklopedisi’nde şu bilgiler yer almaktadır:

Târîh-i Üngürûs aslında, Macaristan’ın eski tarihiyle ilgili Latince bir kitabın çevirisi ve Mahmûd’un buna yaptığı ilâvelerden oluşmaktadır. Kendi ifadesine göre, Kanûnî Sultan Süleyman 1543 Macaristan seferi sırasında İstolni Belgrad’ı (Székesfehérvár) aldığı anda Macaristan’ın eski tarihiyle ilgili eline geçen Latince bir kitabın Türkçe’ye çevrilmesini uygun görmüş, bunun üzerine Tercümân Mahmûd eseri Türkçe’ye çevirmeye başlamıştır. Eser üzerinde çalışan György Hazai’ye göre, aslında *Târîh-i Üngürûs* çeşitli tarihî eserlerden meydana gelen bir derlemedir ve telif amacı, Kanûnî Sultan Süleyman’ın ele geçirdiği ülkenin tarihini tanıtmak ve bunu bir propaganda aracı olarak kullanmaktır. *Târîh-i Üngürûs*’te ilk olarak Macarlar’ın kökeni üzerinde durulmuş, burada Macarlar’ın eski tarihi Ortaçağ geleneklerine uygun biçimde Hun-Macar akrabalığı çerçevesinde ele alınmış, ardından Hunlar’ın Macaristan’a gelişlerinden bahsedilmiştir. Macaristan’ın ele geçirilmesi Büyük

İskender merkeze alınarak anlatılmış olup bu kısım metnin üçte birini oluşturur. İstvn Borzsk'ın tespitine göre aktarılan bu kısım Marcus Iunianus Iustinus'un dünya kroniğinden alınmış, Panonya'nın Hun egemenliğı altına girişi ve Attila'nın (Atilus) faaliyetleri Macar kroniklerine göre yazılmıştır. Attila'nın Roma'ya karşı yrttuğu sefer anlatılırken şehrin kuruluşuna dair bilgiler yine Iunianus'un dünya kroniğinden aktarılmıştır.

Eserde Macarlar'ın ikinci yurt edinmesiyle ilgili olarak Almoş'a (Almos), Arpad'ın babasına değinilmemekle birlikte Macarlar'ın yedi başbuğu ve onların önderliğindeki yedi boy Macar kronikleri temelinde yer almıştır. *Trih-i ngrs*'n yarısının Hun ve dünya tarihinden alındığı ve bunların bütünleştirildiği açıkça görülmektedir. Eserin diğer yarısı ise Ortağağ Macar krallarının faaliyetleri hakkındadır. Szent İstvn'dan (St. İstefan: 1000-1038) başlayarak her bir hükümdar zamanında meydana gelen olaylar Macar kroniklerinin yapısına uygun biçimde ele alınmıştır. Kralların sıralanması, Ortağağ Macar kronik edebiyatının en seçkin rneği *Kpes Krnika* (Resimli kronik) tarafından sunulan verilerle neredeyse tamamen uyumluluk gösterir. Bu eserin I. Lajos döneminde (1342-1382) ortaya çıkmasından ötürü eserde son kral olarak Lajos'un babası Anjou Kroly Rbert (1310-1342) gösterildiğinden buradan itibaren verilen bilgiler için XV. yüzyılda kaleme alınan Thurczy Jnos'un tarihi izlenmiştir. *Trih-i ngrs*'te Osmanlı fethine kadar Doğu kökenli her isim ve Tatar adları Latince'ye uygun biçimde kaydedilmiştir. Bu da sadece Latince kaynakların kullanıldığına işaret eder. Ancak Thurczy kroniği özetlenerek aktarılırken önemli hatalar da yapılmıştır. Erdel'de I. Lajos'a karşı ayaklanan Saksonlar'dan Sekeller (Sekuli) olarak bahsedilmesi bunlardan biridir.

Kronikte Osmanlılar ilk defa Gelibolu'nun fethi dolayısıyla zikredilmiş, ayrıca Kral Szigismund'un-daha sonraki Roma-Germen imparatoru- egemenliği döneminde (1387-1437) Osmanlılar'ın faaliyetlerine temas edilmiştir. Olayların 1392'de Eflak voyvodasının Szigismund'a karşı Türk yardımcı güçlerini kullanması, Niğbolu Savaşı'nı (1396), Yıldırım Bayezid'in Rumeli'den geğerken bir mektupla Macar kralından boyun eğmesini istemesi, kralın ise korkudan Nemėe ve Fransa'dan yardım talep etmesi şeklinde anlatılması da dikkat çeker. Yine eserde 1440 yılındaki Belgrad kuşatması dönemin Türk kroniklerine değil Macar kaynaklarına göre nakledilmiştir. Daha sonra metin gittikçe şematik ve kısa bir hle bürünür. Ancak Corvin Mtys'ın (1458-1490) Jnos Hunyadi'nin küçük oğlu olarak tahta geçmesine değinilmemiştir. Corvin Mtys ve onu takip eden iki Jagell hnedanından II. Ulaszl'nın (Wladislaus: 1490-1516) ve II. Lajos'un (1516-1526) dönemleri için Tercmn Mahmd kendi bilgilerine dayanmış olmalıdır. 1521'deki Belgrad kuşatmasına temas ederken seferi intikam hissini yönlendirdiğini kaydeder. 1526 yılı seferini, Varadin (Petervaradin) ve sik (Eszk, Osiek) kuşatmalarını eksiksiz bir kronolojiyle ele alır. Eser Mohaç Meydan Savaşı'na değinildikten sonra dua cümleleriyle sona erer (Papp, 2016, s. 586-587).

Trih-i Ungurus hakkında genel bilgiler yukarıdaki gibi olmakla birlikte Hazai'ye (2017) göre, Tercmn Mahmd çok iyi Türkçe bilmesine rağmen yazma işini hem Macarca hem de Arap harflerini bilen birine yaptırmıştır. Bunlar, Hazai'nin

inceleme ve araştırmalarından yola çıkararak ileri sürdüğü varsayımlardır. Bununla ilgili eserden de çeşitli örnekler veren Hazai, bu Şekilde düşüncelerini desteklemektedir.

1.3. Tercmn Mahmd

Asıl adı Sebold von Pribach olan Tercmn Mahmd ile ilgili bilgiler tıpkı eseri Trh-i Ungurus'ta olduğu gibi sınırlıdır. Tercmn Mahmd, Hazai'nin J. Matuz'dan aktardığına göre Bavyalı bir asilzde ailesinden gelmektedir.

Tercmn Mahmd (Sebold von Pribach), 1526 yılında Macar kralının yanında *Mohaç* muharebesine katılmıştır ve orada Türklere esir düşmüştür. Birkaç dil bilen genç adamın hayatı sonra *Dersaadet*'te devam etmiştir. İlkin saray mektebine yollanmış ve sonra tercümanlar dairesinde görev almıştir. Yıllar geçtikçe Osmanlı diplomasisinde de görev alan tercümanlar seviyesine yükselmiştir. Böylece 1550'de *Erdel*'e, 1543 ve 1554'te Lehistan'a gönderilmiştir. 1554'te tekrar *Erdel*'de görevlendirilmiştir: *Johan Zapolya*'nın oğlu *Johan Sigismund*'un iktidara geçmesi dolayısıyla merasimlerde hazır bulunmuş ve 1569 yılında *Paris*'e gönderilmiştir. 1570'te *Venedik*'te bulunarak Osmanlıların, bu Şehir cumhuriyetine *Kıbrıs*'ı terk etmelerine dair talebini bildirmiştir. *Venedik*'in bu talebi reddetmesi ve bu sebeple çıkan harp yüzünden tutuklanarak uzun zaman hapis kalmıştir. *İstanbul*'a ancak 1573 yılının yazında geri dnebilerek baş tercmanlığa terfi ettirilmiştir. Aynı yılda *Viyana*'dan gelen elçinin kabul ve elçilik heyeti ile yapılan görüşmeler sırasında belirli bir rol oynadığı bilinmektedir. 1574 yılında elçi olarak *Viyana*'da bulunan *Tercmn Mahmd*, bir yıl sonra *Prag*'a gönderilmiştir. Bu elçiliği sırasında len *Tercmn Mahmd*'un tabutu Macar-Türk hududunda Osmanlı makamlarına teslim edilmiştir (Hazai, 2017, s. 21-22).

Hazai, bu bilgileri aktardıktan sonra Tercmn Mahmd'un hayatı ile ilgili araştırma yapan bir diğer araştırmacıdan bahsetmektedir. E. D. Petritsch isimli bu araştırmacının verdiği bilgileri ise Şu Şekilde aktarmaktadır:

E. D. Petritsch elindeki arşiv kaynaklarına dayanarak, *Tercmn Mahmd*'un J. Matuz'un izahından farklı olarak dünyaya geldiğini göstermektedir. Babasının adı *Jakob von Pibrach*'tir; kendisine *Sebold* adı verilmiştir. Osmanlı hizmetine ne zaman, nerede, ne Őartlar içinde geçip İslm dinini nasıl kabul ettiğine dair ortada maalesef hiç bilgi yoktur. Böylece yazar ancak, *Tercmn Mahmd*'un saraydaki hizmetinin belki de 1529 yılında başladığını tahmin edebilmektedir.

Yeni kaynaklar keşfeden E. D. Petritsch titiz ve parlak incelemelerinin sonucu olarak *Tercmn Mahmd*'un hayat yolunun birçok menzili çok ilginç bir Şekilde aydınlanmıştır. Böylece onun ilk defa 1550 yılında diplomatik bir görevle *Viyana*'ya gönderildiği belli olmaktadır.

1558'de *Tercmn Mahmd*'un hayatında meslek kariyeri bakımından karanlık bir dönem başlamıştir. Kendisi vazifesinden azledilince saray ve diplomasi çevrelerinde gözlerden uzak kalmıştir. Büyük bir ihtimalle saray entrikaları ve ayak oyunlarının kurbanı olmuştur. Memuriyetine ancak *Sultan Süleyman*'ın ölümünden sonra dönebilmiş ve yeniden diplomatik görevlerde görünmeye başlamıştir (Hazai, 2017, s. 22-23).

Görüldüğü üzere Tercümân Mahmûd'un hayatı ile ilgili birbirinden farklı görüşler bulunmaktadır. Bir başka kaynakta ise şu bilgiler yer almaktadır:

Divan-ı Hümayun baş tercümanlarından Mahmûd Bavyeralı bir albay iken Osmanlı Devleti hizmetine girerek Müslümân olmuştur. Tercümân Mahmûd hakkındaki en önemli kaynaklarımızdan birisi "Stephan Gerlach'ın Ruznamesi"dir. 1573 senesinde İmparator II. Maximilian'ın elçisi olarak İstanbul'a gelen Freiherr David von Ungnad'ın sefaret heyetinde yer alan Gerlach, heyetin saraya kabulünde Mahmûd'un tercümanlık yaptığını ve Bavyeralı olan bu kişinin Almanca ve Latince bildiğini belirtir (Aydın, 2007, s. 56).

Tercümân Mahmûd ile ilgili TDV İslam Ansiklopedisi'nde yer alan bilgiler de şu şekildedir:

Ernst Dieter Petritsch'in araştırmalarına göre Tercümân Mahmûd Viyana'da doğdu. Osmanlı hizmetine ne zaman girdiği bilinmemekle beraber bazı kaynaklarda bunun Mohaç Savaşı'nda gerçekleştiği kaydedilir. Yahudi kökenli olduğuna dair rivayetler varsa da bu rivayetler kesinlik kazanmamıştır. Ondan bahseden kaynaklar hem Alman hem de Hıristiyan olarak adını zikreder. Mahmûd da kendini 1550'de hakiki bir Hıristiyan ve Türk imparatorunun şimdiki tercümanı diye tanıtmıştır. Viyana arşivlerinde 1541'den önce onunla ilgili bir kayda rastlanmamıştır. Ancak 1547'deki Habsburg-Osmanlı barış antlaşması sırasında oldukça önemli bir rol üstlendiği ve barış metninin Almanca çevirisini yaptığı bilinmektedir. Son diplomatik görevi olarak 1574'te Prag'da İmparator II. Maximilian'a Habsburg-Osmanlı barış antlaşmasının onaylanmış metnini teslim etti. Daha sonra da ateşli bir hastalığa yakalanarak 3 Nisan 1575'te öldü. Ölümü hakkında hazırlanan raporda yetmiş yaş civarında olduğu belirtilmektedir (Papp, 2016, s. 586-587).

Bütün bu görüşlerden yola çıkılacak olursa, Tercümân Mahmûd'un doğum ve ölüm tarihi, Hıristiyan, Yahudi ya da Müslümân olup olmadığı, Osmanlı hizmetine nasıl ve ne zaman girdiği gibi hususlarda net bir şey söylemenin mümkün görünmediği söylenebilir. Ancak bütün görüşler Tercümân Mahmûd'un, Osmanlı sarayında hizmet eden bir tercüman olduğu ve Almanca bildiği noktasında birleşmektedir.

2. BÖLÜM

2.1. Söz Varlığı

2.1.1. Sözcük ve Söz

Dil insanlar arasında iletişimi ve etkileşimi sağlayan, sürekli gelişen ve geliştikçe değişen, bir milletin ortak değeri olan bir işaretler sistemidir. Her sistemi oluşturan yapı taşları olduğu gibi canlı bir varlık olan dilin de yapı taşları vardır. Dilin en temel yapı taşı ise sözcüklerdir. Dilin en küçük birimleri olan seslerden meydana gelen sözcükler bir dilin anlamlı en küçük birimidir ve araştırmacılar tarafından *sözcük*, *kelime*, *gösterge* gibi kavramlarla karşılanmaktadır. Sözcük (kelime), *Türkçe Sözlük*'te “Anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük” (TDK, 2011, s. 1381) şeklinde tanımlanmıştır. Muharrem Ergin'e göre sözcük: “Mânâsı veya gramer vazifesi bulunan ve tek başına kullanılan ses veya sesler topluluğudur” (Ergin, 2013, s. 95). Tahsin Banguoğlu ise sözcük yerine kelime terimini kullanarak şöyle bir tanım yapmıştır: “Bir dilde bir anlamı (sens) olan tek veya çok heceli ses öbeklerine kelime (mot) deriz” (Banguoğlu, 2004, s.10).

Zeynep Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü* adlı eserinde sözcük yerine kelime terimini kullanarak şu şekilde bir tanım yapmıştır:

Bir veya birden çok heceli ses öbeklerinden oluşan, aynı dili konuşan kişiler arasında zihinde tek başına kullanıldığında belli bir kavrama karşılık olan somut veya belli bir duygu ve düşüncüyü yansıtan soyut yahut da somut ve soyut kavramlar arasında ilişki kuran dil birimi (Korkmaz, 1992, s. 100).

Berke Vardar ise sözcük terimini şu şekilde açıklamıştır:

Bir ya da birden çok sesbirimin oluşturduğu, yazıda iki boşluk arasında yer alan, çoğu kez anlamsal bir birim oluşturan, söylemde belli bir biçimsel birlik sunan, çeşitli dizimsel kullanımlarında biçimce ya hiç değişmeyen ya da-bükünlerde olduğu gibi- bir bölümüyle değişim gösteren eklemli ses ya da sesler öbeği (Vardar, 2007, s. 181).

Söz terimi ise sözcükten farklı olarak kişinin dili kullanma ve kendini ifade etme şeklidir. Söz varlığı, bir dili oluşturan sözlerin tümüdür. Dolayısıyla sözcük düzleminden çok söz düzlemiyle ilgilidir. Söz ve sözcük terimleri arasındaki farkı daha iyi anlayabilmek için söz terimini de tanımlamak gerekir.

Türkçe Sözlük'te “1. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, lakırdı, kelam, laf, kavi. 2. Bir veya birkaç heceden oluşan ve anlamı olan ses birliği, kelime, sözcük. 3. Bir konuyu yazılı veya sözlü olarak açıklamaya yarayan kelime dizisi” (TDK, 2011, s. 2153) şeklinde açıklanmaktadır. Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü* 'nde söz maddesini şu şekilde açıklamıştır:

Dil yetisinin kişisel bir istenç ve anlık eylemiyle özdeşleşen bireysel yanı. F. de Saussure'ün yaptığı ve birçok dilbilimcinin benimsediği ayrıma göre, toplumsal nitelikli dilden ayrı olan söz, konuşan bireyin, kişisel düşüncesini anlatmak için dil dizgesini kullanmasını sağlayan birleşimleri ve bunların dışı iletilmesini olanaklı kılan anlaksal-fiziksel düzeneği kapsar (Vardar, 2007, s. 181).

Korkmaz söz terimini, “Bir maksadı anlatmak üzere söylenen kelime veya kelimelerden oluşan dizi; toplumsal bir kurum olan dilin kişi tarafından özel olarak kullanılması” (Korkmaz, 1992, s. 139), şeklinde açıklamıştır. *Dilbilim Sözlüğü* adlı eserde ise, “Söz, bireylerin söylediklerinin toplamıdır ve konuşanlara bağlı bireysel birleştirmeleri ve bu birleştirmelerin gerçekleşmesi için zorunlu sesleme eylemlerini kapsar.” (İmer ve Kocaman ve Özsoy, 2011, s. 228), şeklinde anlam verilmiştir.

Kıyası sözcükler, ses veya seslerden oluşan dilin anlamlı en küçük birimleridir. Söz ise sözcüklerin bir araya gelmesiyle oluşan, dili kullanan kişi tarafından kullanıldığı bağlama göre anlam kazanan, kişiler tarafından duygu ve düşünceleri aktarmak amacıyla kullanılan öznel bir yapıdır.

2.1.2. Söz Varlığının Tanımı ve Kapsamı

Türkçede *söz dağarcığı*, *sözcük dağarcığı*, *kelime hazinesi* ya da *kelime haznesi* gibi ifadelerle de karşılanan söz varlığı; İngilizcede *vocabulary*, Almancada *wortschatz*, Fransızcada ise *vocabulaire* gibi sözcüklerle karşılanmıştır. Bir dili kullanan, konuşan kişilerin sözlerinin tümünü kapsayan söz varlığı terimi *Gramer Terimleri Sözlüğü*'nde kelime hazinesine gönderme yapılarak şu şekilde açıklanmıştır: “Bir dilin bütün kelimeleri; bir kişinin veya bir topluluğun söz dağarcığında yer alan kelimeler toplamı” (Korkmaz, 1992, s. 100). *Türkçe Sözlük*'te, “Bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu, vokabüler” (TDK, 2011, s. 2158) olarak açıklanmıştır. Doğan Aksan tarafından ise, “Söz varlığı, sadece bir dilde bir takım seslerin bir araya gelmesiyle kurulmuş simgeler, kodlar –ya da dilbilimdeki terimiyle göstergeler- olarak değil, aynı zamanda o dili konuşan toplumun

kavramlar dünyası, maddi ve manevi kültürünün yansıtıcısı, dünya görüşünün bir kesiti olarak düşünülmelidir.” (Aksan, 2015, s. 15) şeklinde ifade edilmiştir.

“Söz varlığı dili kullanan toplumun kültürünü, düşünce yapısını, dünya görüşünü yansıtan en önemli araçtır” (Şahin, 2006, s. 124). Bu önemli araç, tarihten günümüze kadar gerek sözlü gerekse yazılı eserlerle gelişen ve gün geçtikçe daha çok güçlenen bir görünüm sergilemektedir. Bir dilde bulunan seslerin bir araya gelmesiyle oluşmuş kodlar ile o dili kullanan toplumun maddi ve manevi kültürünün birleşiminden meydana gelen Türkçenin söz varlığının temel nitelikleri Aksan tarafından *Türkçenin Sözvarlığı* adlı eserde aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

1. Türkçenin yapısından gelen güçlü türetme ve birleştirme yeteneği, ona soyut ve somut, çeşitli kavramları kolaylıkla oluşturma, ayrıntılara inen bir kavramlaştırma gücü vermiştir. Bu güç, en eski kaynaklarımız olan Köktürk metinlerinden bugüne, hiç eksilmeden süregelenmektedir.

2. Türkler, değişik toplumlarla kurdukları ilişkiler sırasında yabancı etkiye büyük ölçüde kapılarını açmış, çoğu zaman yabancı öğeleri kendi öz sözcüklerine yeğlemişlerdir. Bunun sonucunda birçok yerli ögenin kaybolup unutulması yabancıların yerleştiği görülmüştür.

3. Kavramlaştırma sırasında Türkçe en çok somut nesnelere, doğaya da dayanmakta, böylece kavramları daha canlı olarak dile getirmektedir.

4. Türkçede ikilemelerin kullanılışı, anlatıma güç veren bir yol olarak çok yaygındır. Bu nitelik ona, tek tek sözcüklerin yanı sıra ayrı bir “kalıplaşmış öğelerden oluşmuş sözvarlığı” kazandırmıştır. Eşanamlılarla kurulmuş ikilemelerin unutulması öğeleri ikilemelerde yaşamlarını sürdürmektedir.

5. Daha Köktürkçe döneminde Türkçe sözcüklerin geniş bir çokanamlılık gösterdikleri göze çarpmakta, bu durum, dilin bir yazı dili olarak çok eskilere uzandığına tanıklık etmektedir.

6. En eski belgelerde bile eşanamlıların sayıca çokluğu dikkati çekmekte, asıl ilginç olan, bunların bir bölümünü, birbirine anlamca çok yakın eşanamlılar oluşturmaktadır.

7. Bugün Türkiye Türkçesi yazı dilinde unutulmuş, yitirilmiş birçok öğe-başka dillerde de benzerleri görüldüğü gibi- Türkçenin değişik lehçelerinde ve bugünkü Anadolu ağızlarında yaşamlarını sürdürmektedir (Aksan, 2015, s. 51-52).

2.2. Târîh-i Ungurus'ta Söz Varlığı

2.2.1. Adlar

Türkçede kelimeler, kökenleri itibariyle adlar ve fiiller olmak üzere ikiye ayrılır. “Adlar, evrendeki bütün canlı ve cansız varlıkları, duygu ve düşünceleri, durumları, bütün bunların birbirleriyle olan ilgilerini karşılayan sözcüklerdir: kuş, ağaç, yastık, kap, ...” gibi (Atabay ve Kutluk ve Özel, 1983, s. 26). Bu çalışmada Târîh-i Ungurus adlı eserin 106b-210a varakları arasında yer alan adlar incelenmiştir. İncelenen metinde yer alan adlar; kişi, yer ve ulus, hayvan, eş, dost ve akrabalık, meslek adları, insan

bedeniyle ilgili adlar ve organ adları, giyim-kuşam, yiyecek-içecek, renk, eşya, araç-gereç ve değerli madde adları, insani hâller ve vasıfları bildiren adlar, dinî inanç ile ilgili, savaş ile ilgili, coğrafya, yeryüzü şekilleri ve gök bilimi ile ilgili, dil ve edebiyat ile ilgili, mimarî ile ilgili, siyaset, unvan ve hükümdarlık ile ilgili adlar olmak üzere on yedi başlık altında sınıflandırılmıştır. Metinde yapılan analiz sonucu adların kullanımına geniş bir yer verildiği ve eserin ad türlerinin kullanımı bakımından oldukça zengin olduğu görülmüştür.

2.2.1.1. Kişi Adları

İncelenen metinde 58 tane kişi adı tespit edilmiştir. Aşağıda sıralanan bu adlardan kullanım sıklığı en fazla olan *Ladislavuş/Lavda'uş/Valadislavuş/Vladislavuş*, 102 defa tekrar edilmiştir. İncelenen eser, Macaristan tarihiyle ilgili olduğundan oldukça farklı kişi adlarına rastlanmış ve bu adların kökenine dair bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Alamos/Almos/Alamus

Albertus

Aldamur

Aleksandur/Aliksandır

Anderyas/Anderyaş

Atatonus/Atonos/Otonus

Balaj Farçaş/Palaj Farçaş

Balhamuz/Balhumuz

Barud

Basarat Voyvoda

Bačius Akdur/Bačius Akdur Hân/Bačius Akdura Hân

Beyla

Bozuh/Borh/Poruh

Bulfiķar/Bulfiķard/Bulfiķared/Bulfiķarid

Darağul/Darağul Voyvoda/Darağul Voyvada

Duċa /Duċa Vezīri /Duċa-ı Vernerı/Duċa Vernerı

Emriċus

Evroz/Everoz/Oron

Ġeyza

ĥazret-i ʿİsā

ĥazret-i Resūlallāh

Ĥerriċus

İshāċ Paşa

İskender

İstefanus/İstifan/İstefan

Ķarilus/Ķarolus/Ķarlus

Ķarċo

Ķasimirus

Ķayċan

Ķolomanus

Ķonradur

Ķutan Voyvoda

Ladislavuş/Lavda'uş/Valadislavuş /Vladislavuş

Ludiviċus/Ludiviċuş/Ludoviċus/Ludoviċuş/Ludviċus/Ludviċuş

Mariya/Amariya

Matiyaş/Matyas

Otonus/Otonuş

Palatinus

Paċa Ĥan

Petrus

Pulapus

Radovan

Rim Papa

Şafan Han

Şāfiye

Salamon

Savul

Segizmunduz

Seventoboluğ

Sulţān Bāyezīd Han bin Muḥammed Han ḥāzretleri

Sulţān Muḥammed Han/Sulţān Muḥammed Han-ı Ġāzī ḥāzretleri

Sulţān Murād Han bin Bāyezīd Han ḥāzretleri /Sulţān Murād Han /ḥāzret-i

Sulţān Murād Han-ı Ġāzī

Sulţān Süleymān-ı zemān/ḥāzret-i Sulţān Süleymān-ı zemān

Vaç/Vac

Vinçela'uş

Vuladislavuş

Yanço Voyvoda

Yoḥanis

Yukarıda yer alan kişi adlarında birtakım dikkat çekici hususlar bulunmaktadır. Bu hususlardan biri, metinde yer alan kişi adlarından bazılarının kullanımlarında çeşitlilik olması, bir diğeri ise aynı adın birden fazla kişiye verilmiş olmasıdır. Bu hususiyetleri belirgin hâle getirmek amacıyla, tespit edilen adların metinde yer alan çeşitli kullanımları ve verildiği kişi sayısı aşağıda tablo şeklinde gösterilmiştir:

Tablo 1: Kişi Adları

Kişi Adı	Verildiği Kişi Sayısı	Kullanım Sıklığı
Ladislavuş/Lavda'uş/Valadislavuş /Vladislavuş	9	102
Beyla	5	77
Ġeyza	2	63
Anderyas/ Anderyaş	4	39
Ġarilus/ Ġarolus / Ġarlus	2	35
LudiviĠuş/ LudiviĠuş/LudoviĠuş/ LudoviĠuş/ LudviĠuş/LudviĠuş	6	30
Ġolomanus	2	25
İstefanus/ İstifan/ İstefan	4	17
Otonus/ Otonuş	2	14
Palatinus	2	11
YoĠhanis	3	8
Şāfiye	2	2

2.2.1.2. Yer ve Ulus Adları

Bu ħalıřmaya konu olan eser, Ungurus tarihini ve bu ũlkeyle ilgili savaşları anlatması sebebiyle yer ve ulus adlarının kullanımı bakımından oldukça zengin bir eserdir. Eserde yer alan sŖz varlığı incelendiğinde 93 tane yer ve ulus adının kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu adlardan *Ungurus*, 169 defa tekrar edilmiş olup kullanım sıklığı en fazla olan yer adıdır. Kişi adlarının yazımlarındaki ħeřitlilik, bazı yer ve ulus adlarında da karşımıza ħıkmaktadır. Bu hususa dikkat ħekmek amacıyla, tespit edilen yer ve ulus adları farklı kullanım şekilleriyle birlikte sıralanmıştır.

Ağrim	Belęirad
Ağriya	Berbaniya
AnatŖlı	Bisřriċa
Angliya	Boğdan
Aşya	Bosna
Bavriya	BŖgŖrdelen
Bec/Pec/Pic/Piċ/Piċuy/Piċova	Budin

Bulğar	Ƙořantaniye/Ƙořantın/Ƙořantı
Cezāyir-i Rodos	neye/Ƙořantiniye
Çeḡ	Leḡ
Çeḡ-Morava	Letunīya/Lutunīya
Damaçiya	Lipova
Demür-ķapu	Maroş
Dimşikar	Maylan
Dobra	Mihac-ābād
Egrü	Morava
Erdel	Napolya/Napoliya
Eski-Budin/Eski-Budun	Nemce/Nemçe
Eski-Nikebolı	Nemçevī
Firanciye	Nikebolı
Fireng	Otla
Gelibolı	Parağa/Barağı
Hersek	Peşte/Peşte-ābād
Hırvat	Petre-varadin
İflaḡ	Pojon/Pojoğa/Bozon/Opjan
İsbanya	Pola
İslāmbol	Pulya/Bulya
Ƙaf	Rim
Ƙaradeñiz	Rodos
Ƙarascıđ	Rūm
Ƙızıl Elma	Rus
Ƙorpa	Ruscıyān/Rusçıyān
	Sağiriya

Sebiş	Ungurus
Segdin/Segedin	Uslovın/Salvın
Seksar/Seksar-ābād	Ustuni Belğırad/Ustulni Belğırad
Selānik	Usturğun/Usturğon
Semendire	Üskin
Sevrin	Vac
Seykuli	Valtuvaniya
Şebenik/Şebenik	Varad/Varadin/Varad
Şıklaos/Şıkloş	Varna
Tarant	Venedik
Tata	Vidin
Tatar	Vişegırad
Tişa	Žadra/Şadra
Ṭuna/Ṭuna şuyı/Nehr-i Ṭuna	Zıbin
Türk	

2.2.1.3. Hayvan Adları

Metnin incelenen kısmında 6 farklı hayvan adının kullanıldığı tespit edilmiştir. Aşağıda tanıklarıyla birlikte verilen bu hayvan adlarından *at*, 11 defa kullanılmış olup kullanım sıklığı en fazla olan hayvan adıdır. Bu ad aynı zamanda, çeşitli kelime gruplarında da yer almaktadır. Eserde *at* hayvan adının sıklıkla geçmesi eserin yazıldığı dönemde atların savaşlar için vazgeçilmez hayvanlar olduğunu kanıtlamaktadır. Ayrıca yapılan incelemede, günümüzde “ejderha” olarak bilinen efsanevi hayvan adının üç farklı kullanım şekliyle karşılaşılmış ve her üç şekil de aşağıda gösterilmiştir.

‘acle “‘icle: Dişi buzağı, düve” (185b/4), arşlan (202b/8) at (123b/12, 125a/11, 149a/12, 149b/11, 157b/6, 176b/4, 128b/7, 198b/7, 198b/13, 150b/2, 189b/5), büm “Baykuş” (135b/4, 142b/7), ejdehā (142a/6), ejder (186b/9), ijder (155a/2), raşş “At”(128a/9, 116b/5, 116b/10).

2.2.1.4. Eş, Dost ve Akrabalık Adları

İncelenen metinde 25 farklı akrabalık adı tespit edilmiştir. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile birlikte sıralanan bu adlardan *oğul*, en çok kullanılan akrabalık adı olup 97 defa tekrar edilmiştir. En çok tekrar edilen akrabalık adı Türkçe olmakla birlikte metinde kullanılan akrabalık adlarından birçoğunun Arapça kökenli olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, metinde insanlar arasındaki samimiyeti anlatmak için kullanılan *aḥibbā*, *aḫrabā*, *āşinā*, *ta'alluḫāt* gibi adlar da bu başlık altında değerlendirilerek sıralamaya eklenmiştir.

aḥī “Arkadaş, dost, kardeş” (132a/12, 159b/6, 199a/2, 207a/6), **aḥibbā** (122a/12), **aḫrabā** (173a/1), **āl** (210a/6), **ana** (201b/11), **āşinā** (125b/13, 125b/9), **ata** (111b/1, 191a/5, 190a/10, 191a/7, 118b/9, 120a/7, 178b/1, 178b/7, 136b/4, 141a/6, 142a/8, 155b/7, 158a/12, 160b/11, 177b/13, 194a/9, 160b/6, 155b/2, 138b/6, 142b/8, 156a/6, 178a/1, 136b/2), **‘avret** (172a/5, 171a/13, 171b/12, 172b/2, 172a/11, 71b/9, 158a/7, 171b/7, 178a/7), **baba** (155b/11, 158b/10), **cedd** (155b/13), **dost** (121b/4, 121b/9, 133a/5, 188b/13, 168a/6), **ehl-i ‘ayāl** (147a/5, 153b/9, 157b/13, 154a/2), **ehl ü ‘ayāl** “Bakmakta zorunlu olunan kişilerin tümü, ev halkı” (150b/10), **er** (184b/6), **evlād** (164a/6, 159a/4, 177a/12, 191b/7, 162b/13, 164a/13, 210a/6), **ḥātūn** (181b/11, 195a/10, 142b/10, 194b/1, 194b/11, 195b/6, 199b/2, 146b/13, 151a/2, 145a/1, 128a/7, 195a/6, 119b/7, 158a/8), **hemşire-zāde**(137a/7), **ḫardaş** (150b/4, 120b/11), **ḫarındaş** (124b/2, 180b/5, 181b/5, 183a/6, 110b/12, 122a/10, 123a/3, 123b/9, 124b/3, 125b/3, 125b/11, 129b/11, 132b/5, 134b/10, 135a/2, 135a/12, 136b/3, 150a/1, 150a/12, 151b/1, 171a/8, 172a/8, 178a/11, 180b/1, 195a/2, 195b/3, 131a/4, 122a/12, 124a/8, 124b/12, 196a/7, 112b/5, 124a/11, 151b/4, 182a/5, 179b/8, 181a/12), **ḫız** (158a/13, 158a/5, 110a/4, 136b/7, 158a/5, 171a/9, 171a/10, 177b/9, 110b/2, 110b/5, 111a/3, 111a/9, 112a/1, 158a/13, 158a/7, 158a/11), **ḫız ḫarındaş** (134a/3, 136b/8, 136b/11, 137a/3, 139b/2, 177a/12, 123b/13, 178b/2, 119b/7, 120a/4), **oğlan** (158b/8, 158b/4, 158a/13, 158b/7, 158b/6), **oğul** (158b/12, 111b/1, 110a/3, 110b/11, 114b/10, 118b/4, 120a/4, 124a/1, 124b/6, 125b/11, 126b/10, 127a/1, 127a/9, 127b/11, 134b/7, 134b/11, 134b/12, 135a/12, 135b/6, 135b/11, 136b/7, 136b/8, 136b/11, 137a/3, 137a/4, 137a/5, 137a/11, 137b/11, 138b/6, 139b/2, 141a/5, 141a/11, 142a/2, 142a/7, 142a/13, 142b/5, 142b/8, 155b/1,

155b/10, 156a/3, 158a/11, 158b/3, 159b/11, 161a/4, 161a/10, 161b/12, 162a/7, 167a/12, 167b/1, 167b/2, 167b/5, 167b/7, 168a/10, 168b/1, 168b/2, 168b/7, 177b/7, 177b/10, 180a/8, 182b/4, 183b/10, 184a/6, 194a/8, 194a/13, 194b/1, 194b/6, 194b/9, 199b/2, 199b/8, 201b/8, 207a/7, 184b/7, 192a/3, 110b/8, 161a/11, 201a/2, 110b/2, 111a/2, 162b/11, 177b/11, 199b/10, 184a/8, 184a/10, 136a/5, 137b/1, 137b/5, 137b/8, 200a/5, 118a/13, 119b/3, 121b/6, 191a/6, 161a/8, 194b/7, 161a/7, 195a/9, 160a/4), **ta'allukāt** “Eş dost, yakınlar”(153a/10).

2.2.1.5. Meslek Adları

Meslek, bir kimsenin para karşılığında yani geçimini sağlamak için yaptığı herhangi bir uğraş anlamına gelmektedir. Ancak meslek sözcüğünün bir diğer anlamı da tutulan yoldur. Metinde yer alan söz varlığı bu bağlamda incelendiğinde 22 farklı meslek adının kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu adlara bakıldığında, genellikle savaş ile ilgili eserlerde karşılaşılabilecek meslek adları olduğu görülmüştür. Aşağıda tanıkları ile birlikte verilen bu meslek adlarından *rāvī*, 52 defa tekrar edilmiş olup kullanım sıklığı en fazla olan meslek adıdır.

‘alemdār (176b/2, 190a/5, 117a/8, 198b/8), **azukçı** “Yiyecek hazırlayan kimse “ (108b/13), **cāsūs** (124a/6, 154a/6, 124a/4, 114a/8, 114b/5, 123b/8, 138b/9, 144a/8, 144a/10, 144a/11, 156a/9, 156a/11, 157a/9, 173a/9, 173a/13, 178a/2, 178b/10, 178b/12, 184b/13, 187b/9, 187b/11, 187b/13, 188a/7, 188b/10, 198a/5, 139a/1, 174b/13, 179a/3), **debīr** “Katip, yazıcı” (151a/13), **dilci** “Laf taşıyan kimse” (126b/8, 156b/4, 108a/9), **dīz-dār** “Kale muhafızı” (180a/9), **elçi** (109b/5, 174a/10, 179a/7, 192a/4, 179a/3, 109a/12, 110a/11, 134a/13, 180a/7, 110a/10, 179a/5, 179a/9, 179a/4, 174a/1, 179a/6, 109b/3, 179a/2, 109b/11, 109b/4, 110a/7, 174a/9), **feryādcı** (145a/12), **fetilci** (204b/11), **ḥaberci** (163a/2, 153b/4), **ḥon-sālār** “Sofracı, kilerci” (109b/6), **ḥapudān** (108a/5), **ḥaravul** “Gözcü, nöbetçi” (116b/1), **kātib** (210a/10), **ḥulağuz** (200b/9, 200b/12), **muştıcı** (112a/4), **münādī** “Bir haberi yüksek sesle duyuran, ilan eden kimse, tellal” (189a/12), **müstahfiz** “Koruyan, koruyucu, muhafız” (180b/11), **peyk** “Haber ve mektup taşıyan kimse, haberci” (163b/8), **rāvī** “Hikâye anlatıcısı, rivayet eden” (108a/8, 112a/7, 114b/12, 122b/12, 129b/1, 133a/2, 138b/1, 138b/5, 138b/8, 141a/9, 142a/2, 142a/7, 144b/11, 151a/4, 159a/2, 165a/9, 200b/11, 204a/7, 205b/11, 207a/7, 207b/10, 133b/13,

134b/6, 135b/6, 141a/4, 141b/6, 145a/3, 155a/13, 161a/12, 162b/11, 169b/6, 176a/4, 183b/3, 194a/8, 196b/4, 199a/5, 201a/8, 207b/8, 159a/3, 113b/9, 136b/1, 136b/6, 140b/12, 142a/9, 151a/11, 165b/1, 166b/9, 167a/11, 171a/12, 190b/3, 202b/10, 202b/12), **şarāb-dār** (162a/13, 162b/5), **tāçir** (143b/11).

2.2.1.6. İnsan Bedeniyle İlgili Adlar ve Organ Adları

Metnin söz varlığı incelendiğinde 30 farklı insan bedeniyle ilgili ad ve organ adının olduğu tespit edilmiştir. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile verilen bu adlardan *baş*, en çok kullanılan organ adı olup 15 defa tekrar edilmiştir. Bununla birlikte *barmağ*, *baş*, *cān*, *el*, *kulak* gibi bazı kelimeler farklı sözcük grupları içinde geçmek suretiyle de kullanılmıştır: *barmağ berdehān kıl-*, *baş alup git-*, *baş aşığa şal*, *cān başına şıçra-*, *cānı ağzına gel-*, *el öp-*, *göz kulak ur* - gibi.

alt (128a/8), **ayağ** (153b/8, 178a/7, 178a/9, 178a/5, 162a/5, 192b/2, 205b/2, 180a/4-5, 118b/5, 188b/2, 113a/1, 163b/10, 184b/2, 119b/11, 114a/1, 169a/4, 169b/1, 186a/3, 191a/6), **a‘zā** (185b/6), **bağır** (188a/4), **barmağ** (165b/5), **baş** (111a/7, 106b/3, 128a/5, 199a/2, 109b/7, 120a/12, 125b/4, 191b/6, 192b/4, 194b/1, 195b/11, 125b/4, 127a/7, 108b/10, 126a/9), **beden** (112b/3), **boyun** (146b/4), **burun** (174a/2), **cān** (127a/5, 133a/9, 172b/1, 188b/2, 198b/12, 176b/1), **cesed** (136b/4), **derün** (110a/2, 135a/10), **dest** (113b/1), **dimāğ** (113b/5, 133b/5), **egin** “Boyundan bele kadar olan vücut bölümü, sırt, arka” (109b/8, 111b/3), **el** (108a/11, 112b/13, 192b/6, 112b/13, 115a/1, 163b/8, 178b/8, 117a/2, 119a/2), **endām** (127a/5, 140b/6), **göñül** (129a/3, 144a/7, 124b/10, 133b/6, 192b/8, 121a/12), **gövde** (188a/10), **göz** (117b/11, 137a/6, 180b/8), **hūn** “Kan” (116b/6), **kalb** (194b/4), **kan** (176a/2, 188a/10, 128b/11, 175b/9, 176a/4, 140a/11, 189b/10, 127a/7, 176a/1), **kelle** (192b/8, 106b/1), **kulak** (174a/2), **küşte** (176a/1, 176a/3, 176a/2, 189b/10), **sem** “Kulak” (112a/10, 133a/8), **vücüd** (125a/8), **yüz** (125a/7), **zamīr** “İç, derun” (113b/3).

2.2.1.7. Giyim-Kuşam Adları

Metnin incelemeye konu edilen kısmında yer alan giyim-kuşam adlarına bakıldığında, bu adların sınırlı sayıda olduğu anlaşılmıştır. Aşağıda tanıklarıyla birlikte verilmiş olan bu adlar, 3 adet olmakla birlikte bunlardan en çok kullanılan giyim-kuşam adı *tāc*, 21 defa kullanılmıştır.

ẖil'at-ı ẖāş (119a/10), **tāc** (195b/11, 113b/5, 131a/6, 164a/9, 193b/5, 195b/5, 120a/13, 142b/3, 161b/11, 165a/9, 165a/12, 191b/6, 191b/9, 193b/6, 194b/2, 125b/4, 126a/9, 128b/12, 164a/1, 192b/4), **ṭon** (123b/12).

2.2.1.8. Yiyecek-İçecek Adları

Eserin söz varlığı incelendiğinde 5 adet yiyecek-içecek adının geçtiği tespit edilmiştir. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile birlikte sıralanan bu adlardan *zaẖīre*, 15 defa kullanılmış olup kullanım sıklığı en fazla olan yiyecek-içecek adıdır. Bununla birlikte metnin bağlamından *misafir için hazırlanan yemek* anlamına geldiği anlaşılan *nüzūl* ise, *nüzūl u ni'met* şeklinde yani sözcük öbeği olarak da kullanılmıştır.

hamr “Bâde, sahbâ, şarap” (162b/8), **nüzūl** (107b/1), **şarâb** (162a/13, 162b/1, 162b/2, 162b/6, 141b/12), **ṭa'ām** “Yemek, aş” (109b/6), **zaẖīre** “Azık, yiyecek” (107a/13, 107b/1, 107b/6, 107b/7, 108a/1, 108a/2, 108a/4, 108a/7, 108a/10, 108a/12, 108b/4, 109a/4, 166a/11, 109a/6).

2.2.1.9. Renk Adları

Eserin incelenen kısmında yer alan renk adlarının sınırlı sayıda olduğu dikkat çekmektedir. Metinde 6 adet renk adı kullanılmış olmakla birlikte bunların bir kısmı doğrudan renk adı olmayıp bağlama göre değerlendirildiğinden dolayı renk adları başlığı altında verilmiştir. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile birlikte verilen bu renk adlarından sadece *lāle-reng* 2 defa, diğerleri ise birer defa kullanılmıştır.

kızıl (188a/5), **lāle-miṣāl** (140a/12), **lāle-reng** (175b/10, 176a/4), **mercān** (189b/10), **surẖ-reng** “Kırmızı renkli” (140a/12), **yeşil** (188a/5).

2.2.1.10. Eşya, Araç-Gereç ve Değerli Madde Adları

Eserin söz varlığı incelendiğinde 23 adet eşya ve değerli madde adının geçtiği tespit edilmiştir. Bu adların bir kısmı müstakîl olarak kullanılırken bir kısmı da kelime grubu olarak kullanılmıştır. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile birlikte verilen bu adlardan kullanım sıklığı en fazla olan ad *hazîne* olup, 11 defa müstakîl olarak tekrarlanmıştır. Bu ad aynı zamanda *hazîne aç-*, *hazîne vü emvâl* örneklerindeki gibi sözcük öbeği şeklinde de kullanılmıştır. Ayrıca, bu başlık altında tespit edilen *altun*, *hazîne*, *māl* gibi adların birçoğu eserin savaş konulu olmasıyla yakından ilgilidir.

ağçe (200b/9), *altun* (106b/2), *altun ve gümüş* (119a/12), *cām* (192b/7, 107a/2), *cevāhir* (106b/2), *demür* (189a/2), *demür kışac* (185b/6), *eyer* (162a/13), *eyer-hāne* (162b/6), *hazîne* (152b/6, 152b/9, 159a/10, 134a/8, 152a/8, 168b/6, 144b/13, 152b/3, 172b/1, 145a/1, 161a/10), *laʿl* (106b/2, 192b/7), *laʿl ü cevāhir* (119a/12), *māl* (133a/6, 171b/10, 171b/11, 150b/8, 153b/9, 199a/11, 108b/7, 134a/9), *māl u büngāh* “Mal ve değerli eşya” (138a/11, 198b/9), *māl u menāl* “Bir kimsenin sâhip olduğu her şey, mal mülk, servet” (156b/10, 176b/5, 119b/8, 166b/9), *māl u milk /māl u mülk* (138b/7, 150a/13), *menāl* (133a/6), *miftāh* “Anahtar” (195a/13, 195b/2), *odun* (154b/5, 154b/6), *şandalī* (109b/9), *ṭabl* “Davul” (107b/8), *tuḥfe* “Armağan, hediye” (109a/11, 110a/1), *zer ü sīm* “Altın ve gümüş” (109b/9).

2.2.1.11. İnsani Hâller ve Vasıfları Bildiren Adlar

Yapılan incelemede, insani hâller ve vasıfları bildiren adlar başlığı altına alınabilecek 138 farklı söz tespit edilmiştir. Tespit edilen bu adlardan en çok kullanılan on tanesi sayfa ve satır numarasıyla, geri kalanı müstakîl olarak aşağıda sıralanmıştır. Sıralanan bu adlardan *fikir* ve *ittifāk* kullanım sıklığı en fazla olan adlardır ve 12 defa kullanılmışlardır. Bununla birlikte, aşağıda verilen adlar birleşik fiiller, deyimler, ikilemeler gibi farklı kelime gruplarında da kullanılmıştır: *ʿadāvet düş-*, *dilek eyle-*, *bürüdet düş-*, *dost bil-* gibi.

ʿadāvet “Düşmanlık” (111a/1, 193a/6, 197b/3, 205b/3, 206a/6, 206b/1, 129a/1, 110b/4, 121a/2, 132a/3, 157a/2), *dilek* (164b/3, 191a/7, 196b/12, 132b/12, 130b/10,

160a/2, 143a/8, 163b/4, 163b/5, 183a/2), **dostlık** (109a/10, 109b/13, 110a/5, 110a/7, 110a/8, 110a/9, 201b/1), **fikir** (138b/12, 206b/3, 145a/2, 123b/6, 119b/6, 109a/10, 121b/10, 162a/6, 194b/4, 191b/1, 200a/8, 161a/6), **firāset** (113b/4, 119b/6, 154a/9, 122a/1, 204b/4, 139a/4), **ittifak** (108a/10, 147b/10, 172a/1, 194b/8, 159a/3, 161b/5, 173a/12, 173a/6, 164b/13, 111a/9, 164a/13, 199b/10), **‘izzet** (111b/8, 210a/5, 165a/6, 180b/2, 192a/10, 210a/11), **nām** (119b/2, 133b/10, 142b/5, 154a/10, 167b/7, 171b/1, 183a/4, 198a/9), **nāmdār** (115a/8, 139b/4, 140b/10, 147a/2, 150a/1, 152a/4, 167a/10, 177a/8, 185a/2, 202a/3), **nazar** (158b/12, 160a/7, 160a/9, 117b/4, 181a/11, 197b/8).

‘adāveten	dositāne	ḥasret
ārzū	dügün	hevā
‘aṣī	endīše	ḥiss
‘aṣīkāne	erlik	‘ıṣk
bahādır	ferah	ıztırāb
bī-mecāl	feryād	ifrāt
bī-meḥāba	fi‘l	iğmaz
bī-muḥābā	gāfil	iğvā
bürüdet	gāfilün	iḥtirāz
cāh	gaflet	iḳbāl
ciger-dār	gāzab	ikilik
cüvānmerd	gerden-beste	iltimās
cürm	giryān	intizār
dilāver	ḥāb	istimdād
dilīr	ḥacālethācet	iṣkil
dilīrāne	ḥaḳāret	i‘tibār
dil-ṣikeste	ḥaml	ittifākan
dost	ḥased	ḳardaşlık

kec-rev	mücrim	sitem
kemāl	müfsid	şusuzlık
küçük	mü'min	şefkat
küşte	münāfık	şevk
leṭāfet	müşṭāk	şifā
mağlūb	müşṭāklık	şübhe
maḥzūn	nāçār	ṭama ^c -dār
manşūr	nāfiṣ	ṭavr
mecrūḥ	nāmdārlıg	taḥarru ^c
merdlik	nāmūs	ta ^c zīm
merg	nā-resīde/nevresīde	tekrīm
merḥamet	nefs	telef
merdānalıg	nuṭḳ	temāşā
merdāne	perişān	temerrüd
merdlik	perişān-mū	temerrüdlik
meşgūl	rāzı kıl-	tıfl
mevt	rāzı ol-	ümīd-vār
mezellet	rızā	ümīz
miḥnet	ri ^c āyet	vesvese
minnetsüz	sa ^c ādet	yara
miskīn	sağluğ	yaş
mizāc	sa ^c y	za ^c f
mu ^c ānid	sevdā	zebūn
mu ^c āraza	sevgülü	zecr
mu ^c teber	şıdḳ	

2.2.1.12. Dinî İnanç ile İlgili Adlar

İncelenen metinde 23 farklı dinî inanç ile ilgili ad bulunmaktadır. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile birlikte verilmiş olan bu adlardan en çok kullanılan *dīn* sözü, 13 defa tekrar edilmiştir.

beddu‘ā (163b/5, 163b/11), *dīn* (129a/7, 129a/9, 129b/6, 192a/9, 195b/10, 197b/5, 197b/6, 197b/8, 203b/11, 146b/5, 197b/9, 146b/2), *diyānet* (146b/2), *du‘ā* (210a/13), *ġāzī* (208b/8, 208a/13), *Ḥaḫ* (133b/11, 206a/9, 206a/13), *Ḥaḫ Ta‘ālā* (188b/13, 208a/8), *ḥalīfe* (207b/10), *ḥūr* “Cennet kızı, cennet mahlûku” (172a/5), *kāfir* (198b/11, 199a/2, 198b/6, 205a/4, 209a/13), *ḫazā* (124b/10), *ḫiyāmet* (207b/1, 207b/7), *küffār* (189b/13, 196a/12, 209a/11), *küfr ehli* (198b/12), *mescid* (206a/12, 206a/12, 203a/5, 208a/11, 208b/2), *Müslümān/Müsülmān/Müslimān* (200b/5, 205a/1, 196b/10), *papa* (152b/7, 163b/9, 163b/11, 163b/12, 164b/2, 152b/5), *sevāb* (122a/4, 188b/3), *şifāt* “Allâh’ın zatına nispet edilen mana ve mefhumlar” (189b/4), *şükür* (180b/8), *taḫdīr* (123b/2), *ṭamu* “Cehennem” (210a/10), *tevekkül* “Kendine ait vazifeyi yaptıktan sonra neticelerini Allâh’tan isteme” (208b/12).

2.2.1.13. Savaş ve Savaşçılık ile İlgili Adlar

İncelenen eserin kendisi savaş konulu olduğundan dolayı savaş ve savaşçılık ile ilgili adlar yoğun bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Metnin adlar ile ilgili söz varlığı incelemesinde 63 farklı savaş ve savaşçılık ile ilgili söz olduğu tespit edilmiştir. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile birlikte sıralanan bu adlardan en çok kullanılan *çeri/çerü*, metinde müstakîl olarak 173 defa tekrar edilmiştir. Bunun yanı sıra çeşitli sözcük gruplarında da kullanılmıştır. Kullanım sıklığı en fazla olan *çeri/çerü* sözü ile aynı anlama sahip *‘asker*, *leşker*, *er* ve *nefer* kelimeleri de metinde sıklıkla kullanılmıştır. Aynı anlama sahip bu beş kelimenin ve savaş, kılıç vb. anlama gelen eş anlamlı kelimelerin metinde sıklıkla yer alması, yazarın kelime hazinesinin oldukça zengin olduğunu göstermektedir.

‘alem “Sancak, bayrak” (117a/8, 176b/2, 190a/5), *‘asker* (107b/1, 115b/12, 124a/3, 124a/5, 125b/7, 127a/6, 140b/5, 147a/9, 152b/10, 154b/5, 156b/6, 160a/5,

161a/1, 165b/8, 166a/2, 174b/4, 175b/8, 187a/8, 188a/4, 189b/2, 198a/6, 198a/13, 200a/10, 201a/11, 201b/3, 204a/9, 189a/12, 108b/12, 108b/13, 115a/11, 117b/5, 122b/11, 124b/8, 127a/9, 140a/9, 143b/9, 144a/10, 144b/7, 145a/4, 145b/2, 145b/13, 147a/4, 147a/7, 149b/4, 150a/5, 151b/11, 154a/4, 154b/12, 155b/5, 157a/9, 166b/1, 170b/3, 184a/1, 160b/10, 107b/4, 110a/12, 117a/10, 140a/8, 140b/2, 144b/3, 146b/9, 149b/9, 179a/12, 179b/3, 179b/5, 206b/9, 209a/7, 115b/8, 119a/7, 157b/9, 116b/12, 117a/7, 189b/13, 187b/7, 155a/5, 163a/5, 179b/9, 204a/2, 107b/11, 154b/13, 161a/2, 179a/13, 187a/5, 187b/12, 125b/11), **bayrak** (188a/5), **bölük** (126a/2, 148b/11), **ceng** (116b/7, 116b/12, 125a/12, 127a/3, 127b/9, 128a/1, 128a/7, 130a/1, 138a/9, 140b/3, 145b/1, 153a/2, 175b/5, 176a/5, 176a/6, 176b/4, 188b/11, 189a/2, 189b/7, 189b/8, 198b/2, 129b/5, 145b/2, 151a/3, 151a/4, 151b/2, 152b/12, 184a/1, 202a/11, 189a/12, 127a/7, 134a/5, 147a/10, 189b/7, 203b/6, 205a/8, 208a/3, 209a/12, 128a/3, 196a/2, 209a/13, 159a/5, 190b/1), **cesed** (136b/4), **cevşen** “Zırh” (156b/5), **cidāl** “Savaş” (196a/3), **çeri/çerü** (107b/2, 114b/3, 115a/7, 116a/7, 116a/9, 116b/3, 119a/8, 120b/4, 122a/6, 122b/9, 122b/12, 122b/13, 123a/4, 123a/5, 123b/11, 125b/9, 126a/1, 126a/3, 126a/4, 130b/12, 131b/8, 137b/2, 137b/8, 138b/13, 144a/5, 144b/12, 146a/2, 147a/12, 148b/2, 151b/5, 151b/9, 153b/3, 154a/6, 157a/7, 157a/13, 157b/8, 159a/1, 166a/4, 170a/4, 170b/12, 172b/7, 174b/7, 180b/12, 188a/1, 188a/5, 191a/13, 196b/1, 196b/12, 197a/3, 201b/1, 122b/4, 140a/10, 108b/12, 109b/1, 114b/1, 116a/4, 116b/13, 125a/2, 125a/13, 127a/8, 128a/10, 138a/9, 146a/7, 146a/8, 147b/5, 147b/7, 148a/10, 149a/6, 149a/8, 150a/3, 150a/10, 156b/7, 156b/9, 166a/10, 166b/6, 169b/7, 169b/9, 169b/13, 170a/6, 170b/4, 173a/9, 175a/3, 176a/7, 176b/3, 186a/1, 186b/13, 189b/6, 197b/12, 199a/7, 200b/3, 114b/11, 115b/2, 116b/8, 119a/13, 122b/9, 123a/9, 124a/2, 131a/3, 139a/7, 139a/11, 139b/6, 139b/10, 140b/8, 143b/3, 143b/7, 148b/11, 149a/5, 150a/8, 156a/6, 156a/10, 165b/10, 171a/5, 173a/6, 183b/8, 183b/12, 184a/6, 200a/4, 201a/4, 203a/2, 203b/10, 204a/1, 204a/8, 126b/9, 128b/2, 139b/12, 151a/6, 115a/9, 124a/4, 124b/11, 140b/2, 148b/3, 170b/4, 172a/10, 149a/2, 154a/8, 157b/2, 116b/12, 145a/9, 174b/13, 176b/4, 209a/11, 107b/8, 115b/6, 116b/1, 125a/4, 127a/10, 145b/10, 148b/13, 156b/2, 161a/3, 166a/9, 170a/8, 186a/9, 188a/5, 125b/10, 126a/4, 139a/9, 184a/6, 185a/2, 127a/5, 147a/12, 150b/6, 148b/3, 166a/1, 170a/7, 124a/13, 151b/6, 194a/10, 123a/7), **düşmān/düşmen** (109a/9, 126b/13, 132b/10, 140a/5, 157b/11, 152a/6, 188b/3, 188b/4, 144b/10, 116a/12, 144a/2, 148a/1, 148a/4, 148a/8, 149b/1, 152a/3, 159b/2, 194b/10, 197b/11, 198a/6, 187a/6, 148a/4, 175b/12, 197b/11, 125b/9, 183b/2, 129a/3,

139b/12), **er** (188a/6, 188a/6), **es̄ir** (154a/2), **fetil /fitil** (204b/10, 205a/2), **ġazā** (189a/4, 189a/3), **ġāzī** (208b/8, 208a/13), **ġarb** (201a/9), **İslām ‘askeri** (187b/9, 188b/10, 189b/8, 191b/5, 196a/8, 198b/3, 200a/11, 206b/6, 187b/11, 188a/7, 201b/5), **istābur/istatabur** “Tabur” (189a/8, 209a/8), **ġabza** “Kılıcın sapı” (116b/5, 198b/5), **ġalb-ġāh** “Savaşta ordunun sağ ve sol kanatları arasında başkumandan ve maiyetinin merkez birliklerinin bulunduğu yer” (125a/13, 198b/6), **ġılic** (116b/5, 165b/5, 198b/5, 209a/11, 113b/3, 113b/6, 199a/3, 173b/10, 146b/4, 130b/2), **ġıran** “Savaş” (127b/8), **ġıtāl** “Savaş, cenk, harp” (148a/6), **ġol** “Ordu, askerî müfreze” (127b/2, 127a/8, 127a/13), **laġm** “Kale duvarlarını veya kayaları altına patlayıcı madde koyup ateşleyerek tahrip etme” (196b/7, 196b/9), **leġker** (114a/9, 114b/7, 115a/4, 122a/4, 122b/1, 126a/2, 127a/10, 127b/6, 127b/10, 128b/1, 130a/12, 130b/3, 130b/13, 131a/11, 131b/8, 138a/6, 145a/9, 145b/11, 145b/12, 147a/2, 147a/7, 147a/9, 149b/12, 150a/6, 152b/6, 152b/7, 153b/2, 155b/3, 159a/10, 160b/13, 164b/9, 166b/12, 167a/13, 167b/5, 168b/12, 175b/10, 176a/3, 176b/10, 177a/7, 180a/2, 185a/1, 185b/12, 191a/12, 195a/4, 197a/8, 150b/4, 109a/13, 171a/6, 173b/1, 175b/3, 204b/5, 115a/6, 125a/3, 144b/7, 156a/13, 176b/2, 196a/5, 201b/4, 107b/13, 128b/3, 175b/1, 176a/13, 166b/6, 115a/5, 139a/5, 116a/2, 173a/12, 143b/1, 152a/4, 152a/8, 180b/7, 145a/8, 150b/8), **mancınıġ** (185b/4, 185b/5), **ma‘reke** “Savaş alanı” (140b/1, 158b/13), **maġāf/meġāf** “Ordu, saflar hâlinde asker” (128a/3, 117a/12), **meydān yiri** (127a/11), **nefer** (107b/13, 184a/12), **nīze** “Mızrak, süngü” (175b/12, 188a/3), **piyāde** “Yaya olarak savaşan askerlerin oluşturduğu sınıf” (107b/3, 107b/8, 122b/8, 123b/11, 127a/9, 165b/10, 166a/1, 166a/4, 174b/5), **ġaf** (127a/8, 117a/7, 127b/13, 189b/6), **ġaġ ġol** “Sağ tarafta yer alan ordu” (117a/2, 150a/2), **ġahrā** (116b/6, 176a/2, 188a/2, 189b/9, 190a/3, 188a/2, 176a/2), **sancaġ** (174b/5, 189b/2, 140b/5, 190a/5, 125b/1, 156b/1, 175b/5, 179b/4), **sefer** (114a/4, 185b/11, 200a/8, 203b/1, 157a/6, 168b/10, 200a/9), **sefine** “Gemi” (204b/13, 154b/12, 179b/1, 204b/1, 205a/5), **ser-dār** “Baş komutan” (115a/9, 124a/1, 128b/3, 139a/9, 139b/7, 161a/1, 170a/5, 173a/4, 185a/2, 201b/6), **ser-leġker** “Komutan” (115a/12, 140b/7, 173b/6), **seyf** “Kılıç” (113b/4), **silāġ** (123b/12, 140a/7), **sinān** “Ok temreni, mızrak” (116b/9), **sipāhī** “Tımarlı

süvari” (147b/3), **şol qol** “Sol tarafta yer alan ordu” (127a/2, 150a/2), **süvār** “Atlı asker” (107b/4, 107b/8, 119a/8, 122b/8, 123b/11, 127a/10, 146a/2, 165b/10, 166a/2, 192a/7), **şimşir** “Kılıç” (208b/8), **tālān** (146b/12), **tārāc** “Yağma, talan” (150b/13, 154a/5), **tīg** “Kılıç” (116b/9, 175b/13), **tīr** “Ok” (175b/13, 175b/11), **tonanma** (203b/6, 204a/5, 204a/13, 204b/13, 204b/4, 107b/10, 131b/8, 171a/5, 172a/10, 204a/11, 204a/12, 204b/7, 204b/9, 205a/1, 205a/4, 205a/5, 204b/3, 205a/3, 204a/6), **top/tob** (185a/6, 189a/8, 196b/6, 209a/9, 131b/10, 196b/3, 205a/4, 208a/3, 204b/2, 205a/2, 208a/3), **tüfeng** (166a/5), **yağma** (128a/12, 138a/11, 153a/12, 154a/2, 206b/2), **yarağ** “Savaş aleti, silah” (123b/12, 173a/7), **yay** (175b/12), **yüriyiş** “Savaş” (205a/6), **yüriyiş günü** (196b/7), **zafer** (150a/10), **zərbızan** “Zarbzen: Kale döven top” (209a/9), **zenberekci** “Zemberek denen oku atan yeniçeri askeri” (107b/4, 122b/8, 123b/11, 166a/1, 174b/5).

2.2.1.14. Coğrafya, Yeryüzü Şekilleri ve Gök Bilimi ile İlgili Adlar

İncelenen metinde bu başlık altında değerlendirilebilecek 36 farklı ad tespit edilmiştir. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile birlikte verilen bu adlardan en çok kullanılan *vilāyet* sözcüğüdür. *Vilāyet* metinde 186 defa kullanılmış olmakla birlikte çeşitli sözcük öbeklerinde de yer almıştır. Bu kelimenin sıklıkla kullanılmasının sebebi, eserde fetihlerin yer alması ve bu fetihlerin uzun bir sürece yayılmasıdır.

āfitāb “Güneş” (207b/6), **‘ālem** (127b/13, 149a/13, 149b/5, 157b/8, 210a/5, 118a/9, 131b/12, 135b/10, 139b/1, 160b/9, 182a/8, 188b/3, 135b/5, 209a/1, 116b/2, 132a/13, 159a/5, 163a/11, 115b/10, 117a/4, 117b/11, 175b/2, 189b/1, 209a/13, 120a/5, 123b/3, 125b/6, 203a/6), **cebelistān** “Dağlık yer” (200b/7), **cebelistānlık** (151b/2), **cezire** “Ada” (155a/11), **cihān** (133b/12, 160b/5, 210a/4, 136a/12, 207b/3, 141b/4, 177b/6, 185b/7, 168a/5), **çarḡ-gerdūn/çarḡ-ı gerdūn** “Felek, baht” (207b/2), (198b/2), **çarḡ** (168a/4), **deryā** (172a/9, 172b/2, 176a/2, 171a/4, 186a/9, 186b/7, 155a/3, 179b/1, 200b/11), **diyār** (154a/10, 160b/10, 187a/6, 203a/12, 206a/11, 129a/8, 151b/2, 152b/4, 153b/7, 171a/9, 173a/1, 186b/12, 154a/3, 131a/1, 154a/10, 169a/5, 177a/13, 177b/1, 179a/8, 187b/2, 193a/10, 193b/3, 193b/7, 201a/7, 206a/10, 180b/5, 146a/10, 145b/8, 155a/7, 158a/2, 167b/2, 171a/8, 187a/3, 192b/13, 119b/13, 195b/4, 163b/3, 177b/10, 191b/10, 193a/1, 193a/9, 192a/7, 139b/4, 154a/1, 206b/3, 154a/1, 193b/5, 170b/13,

171b/1, 173a/3, 192a/2, 193a/4, 201a/4), **diyārān** (136a/6), **dünyā** (132a/12, 133b/11, 161a/12, 182a/7, 117b/12), **eflāk** “Gökyüzü” (155a/3), **ferş-i zemīn** “Yeryüzü” (125a/11), **gök** (189a/2, 125b/8, 127b/7, 189b/11,208a/4), **güneş** (175b/2, 189a/13, 209a/13), **hāk** (134b/5, 155b/9), **ırmağ** (176a/1), **kenār** (167b/9, 172a/9, 198a/8), **kend** (153a/2), **köy** (146a/4), **kūhistān** “Dağlık bölge, dağlık yer” (129b/5, 200b/7), **kūhistānlık** (129a/7, 144a/4, 185b/13, 166b/4, 166a/11, 166a/4), **ķum** (204b/2), **ķuru** “Kara, toprak” (131b/8), **mīşeyistān** “Meşe ormanı” (188a/4), **nehr** (146a/4), **şu** (165a/8, 204b/13), **şehir** (180b/12, 106b/10, 158a/3, 194a/2, 194a/5, 194a/6, 205b/4, 205b/5, 178a/11, 178b/9, 192a/10, 193b/2, 202b/6, 142a/11, 171a/12), **tağ** (146a/8, 166a/5, 146a/3, 166a/1), **taş** (108b/10, 166a/6, 189b/10), **toprak** (188a/11, 196b/2, 143a/6, 145b/4, 167b/9, 179b/9), **turāb** “Toprak” (140b/3, 140b/4), **vilāyet** (111a/5, 130b/3, 132b/9, 134a/7, 137b/5, 137b/8, 137b/13, 141a/13, 141b/8, 142b/5, 147b/8, 150b/10, 153a/5, 155a/9, 157a/5, 157a/6, 157b/4, 160a/9, 160b/3, 160b/5, 161b/5, 162a/2, 162a/9, 163a/11, 163b/1, 165a/4, 167b/11, 173b/7, 173b/8, 178a/4, 178a/6, 178a/7, 178b/3, 179a/9, 180a/4, 181b/13, 182a/6, 184b/4, 186b/6, 192b/12, 194b/9, 195b/12, 196a/1, 197b/5, 199a/13, 199b/9, 199b/10, 202a/13, 202b/9, 205a/13, 205b/2, 205b/9, 206b/2, 171b/5, 173a/6, 194b/10, 107a/13, 144a/8, 148a/8, 167b/11, 178a/2, 178a/5, 186a/13, 191a/13, 192b/12, 199b/1, 114a/3, 114a/10, 115a/3, 115a/9, 125b/6, 134a/2, 140b/10, 143b/2, 144a/4, 144b/13, 145b/10, 155b/3, 157b/12, 159b/1, 159b/10, 160b/4, 164a/7, 166b/12, 169b/3, 177a/5, 178a/12, 183b/8, 193a/13, 193b/1, 195a/2, 195a/7, 201a/6, 201b/13, 205b/13, 167b/4, 171a/3, 178a/9, 186b/1, 166b/13, 114b/11, 133b/9, 142b/11, 145a/6, 190a/9, 205b/4, 109a/1, 116b/7, 145b/5, 145b/7, 167a/3, 170a/13, 186a/8, 186b/6, 188b/1, 189b/3, 108b/3, 114a/8, 114a/10, 122a/11, 122b/13, 145a/1, 151a/3, 152b/13, 153b/7, 158a/10, 161a/10, 166b/11, 167a/6, 167b/3, 167b/6, 167b/13, 168a/1, 171a/2, 171a/7, 172b/4, 176b/11, 178b/10, 184a/11, 184a/12, 188b/9, 190b/8, 193a/13, 194a/9, 194a/11, 195a/3, 195b/3, 200a/6, 202b/4, 206b/7, 208b/4, 125b/2, 170b/10, 132b/5, 137b/6, 138b/10, 146a/3, 167a/1, 167a/6, 192a/13, 193a/2, 202a/2, 173b/12, 137b/2, 187b/10, 115a/6, 142b/9, 203b/1, 153a/4, 154a/12, 176b/8, 185b/3, 206a/1, 171a/2, 148b/8, 108a/7, 177a/8, 179a/7, 193a/2, 181a/6, 130b/12, 193b/13, 202a/3), **yiryüzi** (176a/4, 207b/10), **zemīn** (116b/6).

2.2.1.15. Dil ve Edebiyat ile İlgili Adlar

Metinde yapılan incelemede dil ve edebiyat ile ilgili adlar başlığı altında toplanabilecek 15 farklı söz tespit edilmiştir. Tespit edilen adlar aşağıda sayfa ve satır numaraları ile birlikte sıralanmıştır. Aşağıda yer alan bu adlardan en çok kullanılan *nesr*; metnin incelenen kısmında 43 defa tekrar edilmiştir. Metinde tespit edilen dil ve edebiyat ile ilgili adlardan *nesr* ve *nazm* daha çok metin içindeki nazımdan nesire ya da nesirden nazıma yapılan geçişleri ifade etmek için kullanılmıştır.

‘*arz-nâme* (193a/8), *beyt* (135b/3, 136a/11, 136b/13, 138b/3, 141a/2, 141a/7, 141b/3, 142a/5, 142a/11, 142b/2, 142b/6, 154b/13, 155a/11, 155b/8, 157b/10, 159b/5, 161a/11, 161b/9, 163a/9, 165a/5, 166b/5, 168a/3, 172a/4, 177b/5, 189b/11, 205b/6, 206b/13, 207a/5, 209b/9), *cevâb-nâme* (108b/5, 108b/9), *dilek-nâme* (190b/9), *gevher* (209b/8), *hikâyet* (106b/13, 190b/3, 202b/13, 123a/8, 129b/12, 143a/9, 143b/6, 201b/8), *kâtib* (188b/6), *kışşa* (207b/8), *kitâb* (132b/3, 138b/8, 197b/8, 209b/5, 209b/7), *mektûb* (108b/9, 122b/5, 130b/1, 146b/1, 151b/7, 151b/10, 152a/2, 160b/12, 164a/6, 164a/11, 173b/4, 173b/5, 178a/13, 178b/11, 187a/3, 187b/6, 199b/13, 124a/11, 146b/7, 151b/8, 160b/11, 163b/9, 164b/8, 164b/11, 174a/9, 187a/2, 187b/5, 193a/7, 110a/6, 179a/6, 124a/10, 178b/8, 115a/5, 122a/9, 179a/11, 180a/10, 187b/8, 192a/5, 164a/12, 120b/12, 164b/12, 174a/1, 200a/1), *naql* (113b/9, 171a/13, 202b/10), *nâme* (115a/2, 120b/10, 120b/11, 107a/13, 114a/3, 114a/10, 119a/5, 122a/7, 130b/13, 139a/6, 144a/9, 198a/3, 200a/9, 109b/12, 163b/8, 114b/13, 174a/13), *nazm* (106b/11, 117b/10, 132a/11, 133b/10, 134b/4, 141b/12, 150a/12, 175b/10, 187b/13, 188a/9, 188b/12, 194a/5, 198b/10, 202b/2, 206a/8, 207a/13, 208b/5, 209b/9), *nesr* (107a/7, 118a/1, 132a/13, 133b/12, 134b/5, 135b/5, 136a/13, 137a/2, 138b/4, 141a/3, 141a/8, 141b/4, 142a/2, 142a/7, 142a/12, 142b/4, 142b/7, 150b/5, 155a/4, 155a/13, 155b/10, 157b/11, 159b/6, 161a/12, 161b/10, 163a/10, 166b/6, 168a/8, 172a/6, 176a/4, 177b/6, 188a/6, 188b/1, 189a/5, 189b/11, 194a/7, 199a/4, 202b/3, 205b/7, 206a/13, 207a/1, 207b/9, 208b/11), *tażarru’-nâme* “Yakarış mektubu” (122b/10).

2.2.1.16. Mimarî ile İlgili Adlar

Metnin ikinci yarısında yapılan incelemede mimârî ile ilgili 14 farklı ad tespit edilmiştir. Tespit edilen bu adlar, aşağıda sayfa ve satır numaraları ile birlikte

sıralanmıştır. Mimarî ile ilgili adlardan kullanım sıklığı en fazla olan *kal'a*, metinde 71 defa tekrar edilmiştir.

bāriḡāh “İzinle girilebilecek makam, huzur” (129a/4), **deyr /deyir** “Kilise, manastır” (118a/11, 106b/5, 106b/10, 129b/8, 165a/9, 206a/12, 203a/5, 208a/11), **ev** (133b/12, 133b/12), **ḡayme** “Çadır” (125b/8, 188a/3), **ḡiṣār** (191b/13, 185a/9, 131b/9, 185a/11), **kal'a** (106b/4, 107b/12, 108b/5, 108b/6, 108b/9, 126a/12, 129b/4, 129b/9, 136a/9, 145b/12, 154b/2, 163a/7, 175a/7, 175a/10, 175b/3, 176a/8, 180b/11, 196a/12, 196b/2, 196b/5, 196b/8, 203a/11, 205a/6, 205a/8, 131b/10, 133b/10, 151a/11, 173b/2, 107b/13, 165a/13, 175a/11, 175b/1, 196b/11, 197a/2, 153a/1, 154a/7, 153b/8, 153b/9, 171a/4, 185a/8, 205a/8, 208a/6, 132a/7, 206a/3, 173a/11, 175a/5, 175a/13, 196b/10, 205a/9, 108b/6, 131b/9, 138a/13, 146b/10, 154b/2, 154b/4, 154b/6, 185a/10, 185a/13, 185b/2, 196a/11, 196b/4, 196b/8, 196b/13, 197a/1, 203b/6, 208a/9, 208a/11, 202b/7), **kaşr** “Saray, köşk” (113a/3, 199b/1), **kelise** (126a/12, 129b/4, 129b/9, 132a/10, 134a/10, 135a/1, 138a/13, 159b/4, 106b/11, 132a/11, 134b/3, 155a/11, 208b/2, 135a/4, 118a/13, 136b/6, 142a/11, 155b/8, 183a/13, 129b/10), **keşîş-ḡāne** “Manastır” (129b/8), **köbri** (108b/2), **mālikāne** (173b/9, 174a/4), **medrese** (203a/5, 208b/3), **mihmān-ḡāne** “Konuk evi, misafirhane” (109b/5, 179a/5), **sarāy** (180b/3, 181a/2, 148a/7, 182a/2, 135b/4, 142b/7, 148a/6, 183a/8, 202b/1, 202b/3, 148a/5, 181a/2, 181a/12).

2.2.1.17. Siyaset, Unvan ve Hükümdarlık ile İlgili Adlar

Yapılan incelemede siyaset, unvan ve hükümdarlık ile ilgili adlar başlığı altında değerlendirilebilecek 46 farklı söz tespit edilmiştir. Eser, bu sözlerin kullanımı bakımından oldukça zengindir. Tespit edilen sözlerden özellikle *ban*, *beg*, *Casar*, *despot*, *kıral*, *pādişāh*, *tekur*, *voyvoda* gibi unvan adları, eserdeki olayların ne kadar geniş bir coğrafyaya yayıldığını göstermektedir. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile verilen bu adlardan kullanım sıklığı en fazla olan *kıral*, müstakîl olarak 623 defa tekrar edilmiştir. Bununla birlikte çeşitli sözcük gruplarında da kullanılmıştır.

a'ŷān “Osmanlı İmparatorluğu’nda kent ve kasabaların ileri gelen nüfuzlu kimseler” (174b/11, 175a/10, 160a/9), **ban** “Vaktiyle Macaristan cihetlerinde sancak beylerine ve prenslere verilen unvan” (112a/10, 123a/13, 129b/12, 134b/11, 134b/13,

163a/4, 164b/12, 168a/13, 168b/1, 170a/2, 170a/9, 183b/7, 183b/12, 184a/8, 184b/12, 185a/13, 205b/9, 170a/13, 185a/7, 185a/11, 123a/8, 164a/4, 164a/6, 164a/11, 164b/8, 169b/12, 170b/9, 185b/4, 110b/13, 121b/4, 131a/4, 132b/5, 139a/8, 139b/4, 161b/2, 161b/3, 162b/12, 164a/1, 164a/12, 165a/9, 169b/11, 170b/2, 183b/4, 183b/11, 184b/11, 185b/5, 190b/13, 125a/8, 170a/4, 164b/11, 170a/5, 139b/11, 196a/7, 115b/1, 163a/3, 170a/11, 170a/13, 170b/6), **beg/big** (115a/8, 173a/2, 147a/2, 115a/10, 158a/4, 171b/1, 158a/3, 171a/9, 111a/8, 111a/11, 161a/6, 184b/3, 194b/5, 111a/12, 111b/5, 122a/8, 123b/4, 130a/7, 130a/8, 132b/13, 137b/9, 141b/11, 152b/13, 159b/1, 159b/7, 159b/10, 159b/12, 160a/5, 161b/3, 164a/10, 167a/10, 173a/2, 180b/13, 181b/9, 182a/13, 184b/8, 185a/4, 187a/4, 188b/1, 190a/8, 190b/1, 191a/7, 194a/2, 194b/8, 195b/3, 199b/1, 199b/9, 162b/4, 185a/2, 195a/3, 111b/12, 131a/12, 139a/12, 163b/9, 170b/9, 172b/9, 174a/13, 180a/9, 194b/13, 200a/1, 109b/8, 114a/4, 117a/13, 118a/6, 119a/9, 121b/2, 128a/1, 132b/6, 132b/9, 137a/6, 138a/10, 141a/13, 147b/5, 147b/8, 147b/13, 151a/5, 151a/7, 153b/6, 160a/13, 161a/5, 161a/13, 163b/3, 164a/3, 164a/11, 164b/9, 165a/4, 170a/3, 171b/2, 172b/12, 173a/3, 173a/8, 174b/7, 175b/4, 177a/8, 178a/6, 179b/6, 181b/1, 181b/3, 182b/6, 186a/11, 188b/4, 189b/5, 191a/8, 191a/13, 191b/11, 192a/9, 193a/5, 194b/4, 195b/7, 199a/13, 202a/13, 202b/9, 205a/12, 205b/9, 111a/5, 114b/10, 137b/6, 147a/12, 181b/9, 193b/8, 111b/4, 128a/13, 140b/8, 147a/2, 151a/5, 156a/6, 172b/5, 176a/5, 182a/7, 116a/2, 117a/2, 130b/13, 163b/2, 163b/9, 165a/1, 173b/3, 179a/10, 184b/3, 187b/7, 190b/5, 190b/9, 198a/2, 199b/12, 200a/9, 206b/3, 157b/2, 138a/1, 141b/8, 161b/5, 164b/13, 173a/5, 179a/2, 192a/4, 199b/10, 108b/6, 173b/7, 180a/4, 180b/10, 187a/4, 193a/1, 193a/10, 193b/12, 152a/4, 123a/12, 123b/1, 147b/3, 164a/13, 181b/9, 190b/8, 191a/5, 192b/3, 171b/8), **beglerbigi** (139b/9), **beg-zāde/big-zāde** (137a/13, 144b/1, 159a/6, 158b/6, 171b/5, 190a/13, 190b/11, 191a/10, 106b/1, 159a/9, 190a/10), **Casar** “Kayser; eski Almanya ve Avusturya imparatorlarına Türk müverrihleri tarafından verilen isim ki “Sezar”dan muharrefdir” (107b/3, 107b/11, 108a/3, 108a/4, 108b/5, 109a/3, 109a/12, 109b/11, 110a/5, 110b/5, 111b/9, 111b/13, 115a/8, 118b/7, 119a/4, 119a/9, 119b/4, 130a/3, 130a/6, 130a/8, 130a/13, 130b/12, 131a/9, 131b/2, 139a/9, 139b/5, 151a/6, 151a/10, 153a/4, 154a/5, 154a/8, 154b/11, 182b/4, 184a/5, 184b/7, 192a/3, 192b/8, 192b/11, 192b/12, 193a/3, 193a/7, 193a/8, 199b/4, 201b/12, 106b/3, 109a/6, 109a/8, 110a/13, 111b/5, 112a/9, 114b/11, 114b/13, 115a/1, 115a/2, 118b/6, 130a/2, 130a/10, 151a/5, 152a/2, 152a/13, 152b/2, 153b/8, 183b/10, 184a/5, 118b/10, 130a/4, 139a/13, 150a/2, 153a/11, 184a/8, 184a/10, 130b/9,

151b/13, 159b/10, 191b/10, 194a/2, 195b/2, 199b/5, 138b/10, 139a/1, 144b/13, 195a/7, 199b/3, 190b/9, 107a/10, 206b/1, 177a/5, 206a/6, 107a/12, 107b/10, 108a/12, 108b/11, 109a/7, 109b/1, 109b/3, 110a/1, 110a/4, 110a/7, 110a/12, 110b/2, 111a/2, 111a/3, 111a/9, 111b/9, 115a/6, 115a/7, 118b/5, 118b/9, 119a/13, 130b/1, 130b/11, 131a/13, 139a/2, 139a/3, 139b/9, 140b/1, 140b/11, 151a/3, 151a/5, 152b/3, 177b/11, 177b/12, 180a/8, 193a/7, 194a/8, 195a/9, 195a/11, 201b/9, 201b/10, 206b/5, 206b/7, 130b/10, 130a/10, 131a/8), **casarīyyet** (192b/4), **casarlık** (192b/2, 193b/6, 192a/1, 192a/13), **despot/dispot** “Osmanlı’da Rumlar’ın dînî liderlerine verilen isim, Rum metropoliti” (197b/1, 201a/12, 201a/11, 197a/12, 201a/9, 200b/13, 201b/4, 201a/5, 201b/4, 200b/10), **devlet** (112b/12, 131a/7, 133b/5, 162a/11, 163b/13, 164a/5, 187b/3, 209b/3, 131a/7, 137b/12, 164b/1, 178b/6, 184b/7, 130b/4, 130b/8, 131a/5, 131a/6, 174a/8, 210a/7, 197b/12), **devlet külâhı** (111b/1), **devlet tâcı** (112b/12, 162a/11, 164a/5), **dīvân** (109b/9, 109b/11, 151a/13), **Ĥan** (145a/12, 145a/13, 145b/8, 146a/9, 146a/11, 146a/13, 146b/11, 147a/3, 147a/13, 148a/12, 148b/10, 149a/4, 149a/9, 149a/10, 149b/4, 149b/5, 150b/10, 151a/12, 151b/3, 154a/8, 154b/2, 154a/11, 154b/10, 155a/4, 155b/13, 156b/13, 157a/4, 157a/8, 157a/9, 157b/3, 157b/6, 170a/12, 170b/2, 170b/5, 170b/7, 145a/12, 146a/1, 151b/1, 151b/8, 157a/8, 170a/10, 151b/7, 143a/9, 148b/5, 151a/1, 151b/9, 153a/3, 153b/13, 157a/12, 170b/8, 154a/3, 156b/9, 142b/12, 142b/13, 143b/3, 143b/1, 150b/12, 149b/6, 149b/8, 143a/11, 145b/8, 145b/9, 143b/4, 148b/9, 151a/12, 153a/9, 154b/13, 156b/12, 157a/2, 170b/4), **ĥâtûn** (181b/11, 195a/10, 142b/10, 194b/1, 194b/11, 195b/6, 199b/2, 146b/13, 151a/2, 145a/1, 128a/7, 195a/6, 119b/7, 158a/8), **ĥükümet** (183b/3), **ķāyim-makām** (111a/11, 139a/9, 158a/3, 172b/7, 172b/9, 192b/13, 199b/13, 200a/2, 202a/10, 193a/2, 193a/5, 166b/7, 192a/7, 172b/13, 166b/3, 180b/7), **ķāyim-makāmlik** (200a/2), **ķıral** (109a/10, 109a/12, 109b/13, 110a/3, 110a/7, 110a/9, 110b/6, 110b/13, 111a/7, 111b/4,...), **ķıralıķe/ķıralice** (178b/3, 180b/1, 180b/7, 181a/5, 181b/4, 184a/4, 184a/11, 180a/11, 181a/4, 181a/10, 183b/8, 181a/2, 181b/10, 183b/11, 184a/9, 179b/7, 179b/10, 180a/4, 180a/7, 180b/4, 181a/8, 181a/13, 182a/7, 182b/4, 182b/6, 182b/7, 183a/13, 183b/6, 183b/9, 183b/11, 184a/1, 184a/2, 184b/2, 194b/2, 183a/8, 178b/4, 180a/10, 180a/12, 182b/3, 182b/5, 183a/7, 183a/10, 182a/4, 183b/7, 180a/5, 184b/11), **ķırallık** (118b/4, 120a/12, 132b/8, 134b/9, 136b/5, 146b/3, 161b/1, 182a/10, 193b/4,

202b/4, 202b/9, 137a/9, 159b/13, 160b/3, 184b/3, 121a/3, 191a/3), **kralluk şadı** (141a/7), **melik** (158b/4, 158b/9, 160a/2, 178a/11, 178b/9, 186b/5, 115b/2, 121b/2, 121b/6, 127b/11, 131a/3, 145b/11, 146b/2, 148a/10, 159a/1, 167a/1, 167a/6, 171a/12, 177a/13, 179a/4, 167a/5, 177a/11, 195a/4, 122b/3, 134a/3, 159b/12, 160b/11, 176b/10, 114a/5, 120a/1, 123b/13, 143b/5, 158b/4, 159b/11, 134a/13, 121b/13, 194b/10), **naḥ** “İdam cezası için yere serilen örtü” (117b/7, 117b/6), **pādişāh** (142b/9, 146b/4, 197b/3, 186a/6, 186a/8, 186a/13, 186b/7, 196a/4, 199a/13, 207b/10, 188b/7, 201a/8, 201a/10, 205b/11, 210a/4), **pādişāhlik** (146b/3, 194a/4), **pāytaht** “Başkent” (109b/11, 182a/3, 172b/11), **raḥiyet** “Bir hükümdarın idaresi altında olup vergi veren halk” (166b/4, 166b/10), **re’āyā** “Bir hükümdarın yönetimi altında bulunan ve vergi veren halk” (147b/5, 147b/2, 147b/3, 143a/5), **şadr** “Makam” (118b/9, 161b/7, 117b/5, 191a/4, 192b/2, 201a/7, 136b/2), **salṭanat** (106b/8, 120a/3, 126a/7, 133b/6, 161b/8, 161b/11, 161b/13, 165a/9, 165a/12, 168a/9, 194a/4, 194b/1, 195b/5, 199b/1, 141b/1, 160b/11, 151a/12), **selāṭin** (115b/6, 117a/13, 117b/9, 119a/9, 122a/8, 128a/1, 140b/1, 140b/8, 140b/10, 115b/4, 123a/10), **serīr** (109b/7, 194a/4), **siyāset** (117b/6, 117b/7, 185b/4), **siyāset-nāme** (187b/8), **sulṭān** (142a/6), **şāh/şeh** (155b/9, 207b/1), **şehriyār** (167b/13, 168a/2, 171a/8, 171b/5, 186b/1, 167b/10, 172a/13, 177b/8, 186b/2, 186b/5, 191b/6, 199a/12, 192a/2, 178b/12, 195a/2, 195b/3, 177b/1, 168a/4), **tāc** (195b/11, 113b/5, 131a/6, 164a/9, 193b/5, 195b/5, 120a/13, 142b/3, 161b/11, 165a/9, 165a/12, 191b/6, 191b/9, 193b/6, 194b/2, 112b/12, 125b/4, 126a/9, 128b/12, 162a/11, 164a/1, 164a/5, 192b/4), **tāc-dār** (165a/6), **taht** (163b/6, 180b/10, 183b/9, 204a/2, 118a/5, 118a/11, 120a/12, 129b/1, 129b/11, 133a/6, 133b/13, 138a/12, 155a/9, 159a/3, 172a/7, 177a/4, 177b/13, 183a/13, 191a/12, 193a/12, 194a/10, 202b/2, 202b/12, 206b/8, 206b/9, 209b/3, 172b/7, 180b/3, 193b/4, 205a/11, 130a/11, 159a/8, 172b/4, 180b/5, 181b/6, 181a/12), **taht-gāh** (181a/9, 132a/8, 169b/6), **taht-nişin** (192a/2, 193b/2), **tekur** “Tekfur; Anadolu ve Rumeli’deki Hristiyan beylerine verilen ad” (139a/5, 186a/11), **vezīr** (106b/7, 107a/9, 113a/13, 122a/3, 123a/1, 125a/6, 126b/5, 127a/11, 127b/9, 106b/5, 121b/7, 128b/10, 112b/12, 130b/11, 131b/1, 130a/12, 130b/1, 113a/13), **voyvoda** “Osmanlıların Eflak ve Boğdan beylerine verdikleri unvan” (200a/6, 143a/3, 143a/7, 168b/5, 169a/9,

169b/12).

2.2.2. Fiiller

Fiiller, varlıkların hareketlerini iş, oluş, kılış, durum gibi yönlerden belirten sözcüklerdir.

Fiiller (eylemler), değişik kaynaklarda şu şekilde tanımlanmıştır: “Olumlu veya olumsuz olarak çekimli durumda zaman kavramı taşıyan veya zaman kavramı ile birlikte kişi kavramı veren kelime, eylem” (TDK, 2011, s. 873-874). “Kâinatta biri nesne, diğeri hareket olmak üzere iki unsur vardır. Nesnelere canlı, cansız, maddî, manevî bütün varlıklar ve mefhumlardır. Hareketler ise nesnelere zaman ve mekan içindeki yer değiştirmeleri; oluşları, kılışları, duruşları; hülâsa her türlü faaliyetleridir” (Ergin, 2013 s. 280-281). “Eylemler, devinme, oluş, kılınış, durum gösteren öğelerdir” (Atabay vd., 1983, s. 202). “Cümle içinde yüklem, iç-cümle ve yan cümle içinde de yüklemsi (iç cümle ve yan cümlenin yüklemi) olarak kullanılan yüklem olduğunda kip ve şahıs kavramlarıyla çekimlenmiş yüklemsi olduğunda da fiilimsi ekleri almış sözlüksel anlamlı sözcüklerdir” (Delice, 2012, s. 66). “Bir kılışı, bir oluşu veya bir durumu anlatan; olumlu ve olumsuz şekillere girebilen kelime” (Korkmaz, 1992, s. 61).

Metin, fiil söz varlığı bakımından yukarıda verilen tanımlardan yola çıkılarak incelendiğinde, 225 farklı fiilin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu tespit, fiillerin müstakîl kullanımlarına göre yapılmıştır. Ancak metnin incelenen kısmında yer alan fiillerin bir kısmı birleşik fiiller, deyimler gibi bazı sözcük gruplarında da kullanılmıştır. İncelemede tespit edilen fiillerden kullanım sıklığı en fazla olanlar aşağıda tanıklarıyla birlikte verilmiştir. Bu fiiller arasında kullanım sıklığı en fazla olan *de-* fiili ise, 330 defa tekrar edilmiştir.

de- (117a/3, 126a/4, 144a/2, 157b/1, 180b/7, 181a/8, 181a/13, 184a/11, 184b/8, 127a/12, 183a/10, 106b/11, 108b/11, 111a/12, 114a/7, 114b/1, 116a/3, 116a/5, 120a/10, 122a/6, 123a/7, 126b/8, 128a/10, 130a/5, 130a/12, 130b/10, 130b/12, 131a/8, 131b/3, 132a/2, 132b/8, 136a/4, 137b/2, 137b/8, 137b/13, 139a/6, 144a/9, 144a/13, 144b/11, 145a/2, 148a/11, 149b/8, 152a/10, 152b/5, 158b/11, 170a/1, 170a/9, 170a/11, 171b/13, 173b/8, 174b/3, 174b/6, 179b/10, 180a/6, 180b/8, 181a/4, 181b/7, 182b/12, 183b/10, 184b/13, 187b/8, 189a/10, 189a/12, 189b/4, 192a/8, 192b/3, 192b/12, 194a/2, 198a/2, 199b/13, 201b/12, 203b/2, 204b/7, 209a/5, 107a/12, 107b/9, 107b/11, 108b/2, 109b/4, 110a/9, 110b/10, 111b/2, 112b/2, 114a/7, 114b/8, 115a/5, 115b/8, 115b/13, 119a/3,

119a/7, 119b/13, 120a/9, 120b/10, 123a/5, 123a/6, 123b/7, 123b/10, 125a/9, 125b/9, 126a/10, 128a/13, 129a/3, 131a/12, 131b/7, 132b/10, 133a/10, 135b/1, 136a/10, 137b/5, 137b/8, 139a/13, 140a/5, 144b/5, 146a/11, 147b/10, 148a/2, 148a/5, 148a/13, 149a/2, 149a/9, 149a/10, 152a/1, 152a/6, 153a/1, 157a/2, 157a/6, 158a/11, 158b/6, 159a/11, 159b/9, 160a/5, 160b/2, 160b/4, 160b/6, 160b/11, 160b/13, 161a/2, 161a/10, 161b/9, 162a/10, 163a/2, 163a/4, 163b/8, 163b/12, 164a/2, 164a/9, 164b/8, 165b/12, 166b/3, 166b/8, 168b/10, 168b/11, 168b/13, 171b/6, 171b/10, 174a/7, 174a/9, 174b/1, 175a/8, 176a/12, 178a/12, 178b/7, 179a/2, 179a/9, 179b/13, 181b/9, 182a/2, 183a/3, 183b/3, 185a/3, 185a/5, 186b/4, 187a/2, 187b/5, 188b/4, 188b/7, 191a/3, 193a/4, 193a/7, 193a/10, 195a/13, 195b/2, 197b/13, 200a/9, 201b/2, 203b/4, 206b/4, 208a/1, 110a/3, 122a/6, 126a/8, 126b/4, 126b/5, 139b/1, 180a/7, 180a/9, 182a/7, 182a/9, 194b/7, 195a/9, 201a/13, 202a/1, 123b/1, 130a/10, 149a/6, 178a/7, 179b/9, 181a/11, 184b/9, 185a/11, 186b/2, 187a/7, 188b/4, 194b/9, 194b/11, 195a/2, 195b/6, 195b/7, 199b/8, 160a/2, 123b/5, 118a/4, 129b/6, 134a/9, 137a/13, 138a/13, 145b/11, 146a/4, 165a/8, 168a/12, 182b/1, 185a/9, 191b/12, 209a/8, 112b/10, 146b/7, 187b/5, 163b/5, 142a/6, 108b/9, 121a/4, 124b/3, 146b/7, 173b/5, 173b/13, 112b/10, 151b/7, 180a/11, 182b/5, 139a/8, 146b/4, 146b/6, 111a/11, 163b/7, 173b/12, 184b/8, 207b/7, 137b/7, 106b/6, 110a/4, 110a/5, 110b/12, 115a/8, 117a/9, 118b/1, 121b/7, 124a/1, 128b/4, 129a/9, 134b/7, 134b/12, 134b/13, 135b/7, 136b/8, 136b/9, 137a/12, 138b/6, 138b/10, 139b/3, 141a/5, 141a/12, 141b/7, 142a/3, 142a/8, 142a/13, 142b/11, 143a/4, 144a/7, 144b/1, 145b/9, 146a/1, 151a/1, 155b/2, 155b/10, 156a/4, 159a/7, 159b/12, 161b/3, 162a/1, 162b/12, 165b/7, 167a/1, 167a/7, 167a/13, 169a/10, 169b/11, 171a/11, 171a/12, 172b/6, 172b/12, 173a/2, 176a/6, 176b/9, 177b/7, 177b/9, 177b/12, 183b/4, 186a/6, 190b/13, 193b/2, 194a/9, 195a/3, 196a/8, 199a/7, 205b/9, 207a/8);

dile- (107b/5, 110b/5, 110b/11, 110b/13, 112b/3, 117b/2, 118a/9, 127b/1, 128a/12, 129b/7, 135a/3, 148b/6, 156a/5, 158a/13, 165b/7, 167b/2, 168b/10, 169b/9, 181a/5, 184b/12, 185a/13, 186a/3, 187a/3, 190b/4, 190b/7, 196b/11, 200a/3, 200a/7, 203a/8, 204a/6, 204a/8, 206b/2, 207b/11, 208b/4, 208b/7, 209a/1, 132b/13, 138a/2, 148a/12, 153b/6, 159b/7, 164a/3, 173a/5, 176a/8, 181b/1, 190b/13, 191a/13, 191b/5, 195b/4, 195b/6, 196b/6, 199b/1, 205b/2, 172b/13, 109b/13, 172a/8, 110b/7, 113a/7, 152a/9, 160b/9, 174a/3, 181a/8, 121b/11);

eyt-/eyit- (107a/11, 110a/7, 110b/6, 111a/7, 112b/5, 113a/4, 118b/7, 119b/12, 120b/7, 121b/12, 122a/2, 122a/3, 122a/13, 123a/2, 123a/10, 123b/2, 123b/6, 125a/7,

126a/7, 126b/5, 126b/6, 127a/11, 128b/13, 130a/3, 130a/8, 131a/11, 131b/4, 131b/12, 133a/8, 136a/2, 137b/1, 137b/4, 137b/7, 139a/12, 139b/13, 149b/6, 151b/4, 152a/2, 156b/13, 157a/5, 158b/5, 160a/3, 160a/10, 160b/6, 161a/6, 163b/3, 166b/2, 169b/12, 171b/8, 171b/11, 174a/3, 174a/13, 176a/9, 180b/4, 180b/6, 181a/5, 181b/5, 181b/8, 182a/5, 182b/7, 182b/13, 183b/2, 184a/9, 184b/3, 187a/13, 191a/3, 192b/2, 193a/3, 193a/8, 193b/8, 194b/5, 195a/11, 197b/8, 201b/10, 202a/9, 108b/10, 111a/13, 114b/6, 120a/6, 123a/13, 126a/3, 126b/3, 130b/12, 132b/9, 137b/9, 146b/1, 147b/8, 148a/3, 149a/9, 151a/5, 157a/11, 159b/8, 159b/12, 164a/4, 175a/7, 178a/9, 178a/13, 179b/8, 181b/10, 183a/10, 186a/12, 186b/2, 186b/4, 187a/5, 195a/1, 199b/2, 120b/13, 124a/11, 114a/11, 164a/7, 180a/10, 171b/4);

geç- (128b/5, 143a/6, 144a/5, 171a/7, 172a/10, 162b/10, 128b/9, 137b/3, 146b/9, 190b/5, 192b/6, 145b/6, 146a/5, 115b/12, 118a/9, 156b/7, 145a/12, 115b/11, 116a/10, 118a/4, 124a/3, 124a/5, 124b/13, 126b/1, 129a/11, 145b/3, 150b/11, 150b/11, 154a/10, 155a/5, 177a/10, 186a/9, 186b/7, 191a/11, 200a/12, 201a/3, 201a/5, 159a/3, 194a/10, 133a/6, 202b/12, 109b/7, 117b/5, 118a/5, 118a/11, 129b/11, 133b/13, 183b/1, 191a/4, 111b/10, 109b/10, 202a/10, 142a/4, 160a/7, 203a/8, 207b/2, 141a/12, 163a/13, 178a/3, 141a/6, 193b/9, 113a/12, 138a/9, 113b/4);

gel- (126a/5, 127b/9, 128b/3, 129a/4, 130a/4, 134a/9, 137b/3, 138a/7, 138a/12, 139b/7, 183a/8, 204a/5, 138a/7, 119b/5, 176a/12, 165a/2, 181a/7, 160b/2, 178a/12, 182a/8, 187a/3, 145b/7, 184a/10, 191a/12, 132a/13, 159b/7, 159b/9, 145a/9, 145a/13, 146b/5, 119a/7, 121a/3, 139a/6, 148a/13, 206b/4, 147b/7, 153b/4, 148a/8, 179b/10, 182b/10, 192a/5, 199b/6, 107b/11, 179b/12, 148a/9, 124a/13, 182a/1, 160a/4, 161a/1, 182a/6, 123a/5, 172a/13, 128b/11, 140a/9, 156a/2, 194b/3, 204a/11, 193b/10, 151b/1, 123b/6, 192b/12, 108a/3, 112b/8, 116a/2, 124b/3, 129b/1, 136b/4, 143a/6, 146b/9, 147a/4, 148b/8, 151b/6, 154a/3, 159a/2, 160a/1, 160b/10, 161a/6, 161a/7, 169b/1, 171a/5, 171b/6, 173b/7, 174a/5, 181b/10, 182a/11, 183a/7, 186b/12, 187b/3, 187b/10, 188a/8, 190b/9, 201b/4, 202a/2, 203b/6, 209a/8, 209b/3, 109a/1, 109b/3, 126a/4, 161b/8, 126a/2, 109b/4, 109b/11, 110a/10, 116b/8, 128b/3, 150a/3, 174a/1, 174a/9, 179a/4, 188b/1, 109a/7, 109b/5, 115a/7, 144a/12, 167a/3, 167a/7, 167a/11, 189b/3, 191b/12, 134a/13, 147a/3, 107b/13, 140a/1, 197a/4, 123a/8, 129b/12, 143a/10, 115b/1, 194b/13, 152b/11, 152a/3, 130b/5, 169a/1, 148a/1, 130b/3, 176a/7, 152a/13, 195a/11, 189a/9, 106b/12);

gönder- (106b/3, 108a/8, 115a/1, 115a/5, 120b/11, 124a/9, 130b/1, 139b/8, 145a/1, 146b/7, 148b/2, 160b/11, 163b/9, 167a/6, 167b/6, 170b/7, 173b/4, 184a/12, 185a/4, 187b/6, 187b/9, 193a/8, 197b/3, 200a/1, 201a/11, 201b/13, 108b/3, 109a/6, 151b/9, 164b/8, 164b/11, 176b/6, 178b/9, 178b/12, 187a/2, 163a/13, 164a/5, 164b/6, 109a/12, 110a/6, 114a/10, 122a/9, 122b/10, 138b/13, 174a/10, 180a/10, 187b/8, 191b/6, 109a/12, 110a/11, 111b/5, 112a/9, 115a/12, 158a/10, 202b/10, 204a/7, 107b/11, 126b/8, 178a/3, 114b/11, 114b/5, 178b/10, 112a/4, 115b/3, 145b/11, 150b/13, 156a/9, 182b/5, 188b/10, 165a/1, 147a/1, 201b/11, 184a/11, 128a/7, 151a/3);

gör- (109a/6, 117b/1, 125b/3, 125b/7, 128a/3, 128b/1, 128b/3, 128b/9, 133b/5, 162b/8, 175b/3, 178a/6, 185a/7, 186a/2, 196b/5, 109a/4, 109b/5, 114a/8, 126b/13, 140b/3, 145a/8, 147a/7, 149a/8, 149a/13, 156a/10, 157a/9, 173a/9, 181a/10, 188a/1, 188a/7, 189a/9, 189a/10, 186b/11, 188a/8, 114b/5, 126a/8, 180b/8, 119b/12, 153a/1, 161b/8, 188a/3, 162b/2, 188a/4, 193a/10, 195a/2, 109a/3, 125a/6, 125b/2, 128a/4, 128a/8, 128b/5, 128b/7, 128b/11, 129a/3, 130b/11, 140b/6, 140b/7, 156b/8, 166b/2, 176a/8, 181b/4, 190a/6, 191a/10, 193a/8, 198b/5, 192a/4, 182b/10, 190a/1, 183a/7, 117a/1, 127a/5, 148a/9, 176b/3, 188b/11, 199a/2, 126b/5, 141a/8, 150b/4, 168a/4, 109a/9, 110b/2, 124b/11, 131b/10, 132b/12, 133a/13, 150a/10, 152a/11, 153a/5, 160a/9, 164b/12, 108a/11, 109b/12, 143b/8, 166a/9, 181b/2, 187b/11, 188b/1, 192a/1, 196b/10, 121a/4, 125b/9, 121a/4, 173a/4, 183a/7);

ir- (108b/3, 108b/9, 109b/5, 110b/11, 112a/10, 112b/11, 123b/7, 124a/9, 129a/10, 129b/1, 133a/8, 136a/6, 143b/6, 145a/12, 155a/9, 184a/7, 187a/3, 187b/6, 189a/13, 202a/1, 204b/13, 206b/9, 110a/12, 132a/4, 140b/12, 145a/7, 156a/12, 159b/11, 188a/1, 135a/11, 145a/2, 183a/3, 124a/13, 145b/4, 145b/8, 169a/5, 173b/5, 196a/11, 205a/1, 149a/12, 140a/6, 143b/5, 146b/12, 200b/6, 189b/11, 126b/12, 108a/1, 116a/4, 117b/3, 120a/12, 121a/8, 124a/5, 126a/5, 126b/3, 139a/1, 143b/12, 145a/13, 145b/7, 146a/5, 146a/13, 147a/3, 149b/3, 152b/10, 156b/12, 157a/9, 157b/5, 161a/4, 163a/3, 165b/13, 166a/8, 166b/11, 167b/9, 175a/11, 177a/4, 179a/1, 179b/3, 179b/4, 179b/9, 180a/12, 180b/1, 185b/4, 187b/11, 188b/9, 189a/11, 190a/5, 193a/12, 194a/10, 198a/9, 198a/12, 198b/6, 202a/13, 203b/12, 204a/5, 204b/9, 205a/7, 209a/3, 209a/11);

ol- (109b/4, 110a/9, 113b/5, 113b/6, 113b/7, 123a/11, 123a/12, 125b/9, 144b/10, 152a/1, 159a/10, 159a/13, 171b/6, 179b/10, 179b/12, 184b/13, 186b/13, 193a/3, 193a/7, 193b/10, 188b/5, 188b/6, 154a/8, 111a/11, 164a/7, 108a/5, 108a/11, 108a/13, 108b/1, 112a/1, 112a/10, 113a/12, 117b/9, 121b/4, 122b/5, 128b/4, 129b/6, 145b/8, 147b/1,

148a/10, 150a/7, 153a/2, 154a/7, 162b/6, 166a/1, 168b/2, 174a/13, 177b/10, 179a/12, 179b/5, 184b/11, 185b/12, 185b/13, 187a/1, 187a/7, 192a/6, 204b/10, 208a/10, 152a/8, 152a/13, 149a/1, 107a/2, 127b/13, 141a/8, 142b/9, 143a/13, 154a/12, 176a/2, 176a/4, 182b/5, 183b/3, 188a/11, 189b/8, 199a/1, 173a/7, 121b/5, 161b/10, 164a/7, 171b/2, 177b/12, 192b/11, 137b/10, 136a/2, 146b/13, 185b/8, 148a/5, 168a/2, 166b/3, 117b/5, 159a/4, 186a/1, 157a/3, 158b/11, 167b/2, 146b/4, 111a/2, 171b/5, 177a/12, 148b/12, 160a/3, 123b/12, 136b/7, 158a/2, 162a/4, 182b/11, 197b/13, 117b/13, 160b/4, 109b/1, 109b/2, 130a/10, 145a/9, 174a/12, 149a/3, 182b/3, 193b/6, 201b/9, 179b/9, 190a/13, 165a/13, 110b/7, 123b/7, 186b/5, 158b/1, 178b/2, 182b/3, 206a/6, 149b/11, 210a/7, 120b/8, 122b/5, 160b/3, 188b/5, 201b/2, 137b/12, 152b/2, 164b/10, 170a/7, 172a/5, 182b/12, 194a/1, 112b/9, 137a/11, 124a/1, 134b/11, 134b/12, 167a/12, 193b/3);

var- (109a/5, 111b/12, 113b/12, 114a/7, 126a/11, 131a/5, 131b/3, 134a/5, 138a/3, 140a/3, 143b/1, 144b/2, 151a/4, 159b/12, 162a/6, 180a/3, 185a/9, 190b/8, 193a/13, 195a/7, 195a/9, 195b/3, 206a/6, 125b/10, 149b/4, 154a/3, 157a/4, 109a/4, 112b/8, 120b/6, 185a/3, 112b/10, 114a/12, 139a/5, 157a/12, 174a/11, 174b/9, 186a/1, 187a/6, 193b/7, 199b/12, 174a/7, 126b/7, 164b/8, 187a/7, 114a/5, 144b/9, 120b/13, 170a/12, 171a/6, 130a/2, 148b/1, 108a/10, 148a/4, 108b/1, 114b/6, 120b/11, 121b/12, 122b/2, 122b/3, 122b/7, 122b/13, 123a/2, 123a/3, 123a/5, 124a/7, 124a/10, 124b/5, 125b/13, 126a/3, 126b/8, 127b/2, 128b/1, 129a/10, 130a/11, 130b/11, 131a/6, 131b/6, 132a/4, 132b/6, 132b/11, 138b/11, 143a/7, 143b/3, 143b/13, 146a/12, 148a/12, 148b/2, 151a/1, 151b/7, 153a/7, 153b/3, 153b/11, 154a/4, 156a/9, 158a/2, 158b/2, 161b/3, 165b/3, 167b/7, 173a/9, 177a/11, 177b/1, 179a/4, 179b/8, 181a/4, 181a/11, 181b/4, 183a/6, 185a/3, 186a/2, 190b/1, 191a/1, 191a/4, 191a/11, 193a/9, 195a/4, 195b/1, 197b/8, 199b/7, 201a/3, 202a/5, 205b/4, 205b/9, 164a/2).

aç-

aldan-

atıl-

açıl-

alın-

ayrıl-

ağ-

añ -

azdur-

ağdır-

añıl-

bağla-

ağlaş-

añla-

bağ-

ağ-

art-

barış-

al-

aş-

barışdur- .

baş-	çöker-	getür-
başla-	çöz-	geyür-
begle-	deg-	gir-
bekle-	del-	git-
beklet-	depele-	göç-
belinle-	devril-	gönderil -
belür-	didür-	görün-
beñze-	dikil-	görüş- /göriş-
brağ-	diñle-	göster-
bil-	diñlen-	götür-
bildür-	ditre-	gözük-
bin-	dök-	gümle-
boz-	dökil-	ğazırla-
böğriş-	dön-	ı-/i-
bul-	döndür-	ışmarla-
bulan-	döşe-	idin-
buldur-	dur-	ilet-
bulış-/buluş-	düş-	ilt-
buluşdır-	düşür-	in-
buyurıl- /buyurul-	eglen-	iñle-
çağırt-	esenleş-	irgür-
çağıriş-	eyit-	iriş-
çavlan-	eyle-	irkil-
çık-	geçin-	iste-
çıkır-	geçir-	işit-
çoğal-	geçür-	işle-

it-	koş-	şor-
iver-	koşıl-	şoy-
kaç-	kov-	sök-
kaçır-	koy-	söyle-
kağı-	kuçuş-	şun-
kal-	kur-	sür-
kaldır-/kaldur-	kurtıl-	süril-
kalk-	kuru-	tağ-
kap-	kuşad-	taşı-
kapan-	kuvvetlendir-	taayan-
kapat-	okı-	tol-
karış-	oku-	toldur-
kat-	otur-	tolun-
katıl-	öl-	tonad-
kaz-	öldür-	tur-
kes-	saç -	turiş-
kıgır-	şakla -	tut-
kıl-	şal-	tutul-
kır-	şalın-	tuy-
kırıl-	şan-	uç-
kırış-	seç-	uğra-
kışla-	sev-	uğraş-
ko -	seviş-	ulal-
kon-	şı-	um-
kondur-	şın-	ur-
korğ-	şına-	urın-

urış-/uruş-	yağdur-	yaz-
uy-	yağ-	yetiş-
uyan-	yaklaş-	yık-
üleştir-	yalman-	yit-
üş-	yalvar-	yitiş-
üşen-	yara-	yitür-
veda ^c laş-	yaraş-	yönel-
vir-	yaşa-	yören-
viril-	yaşan-	yud-
yab-	yat-	yürü-/yürü-

2.2.2.1. Birleşik Fiiller

Fiiller yapıları bakımından *basit*, *türemiş* ve *birleşik* olmak üzere üçe ayrılır. “Basit fiil; parçalanamayan, içinde başka manâlı unsur bulunmayan kök hâlindeki fiildir” (Ercilasun, 2014, s. 29). Türemiş fiiller, “Eylem ya da ad kök ve gövdelerine belirli son eklerin getirilmesiyle oluşurlar” (Atabay vd., 1983, s. 213). Birleşik fiiller ise, farklı araştırmacılar tarafından şu şekilde tanımlanmıştır:

Ergin, *Türk Dil Bilgisi* adlı eserinde, “Birleşik fiil bir yardımcı fiille bir ismin veya bir fiil şeklinin meydana getirdiği kelime grubudur” (Ergin, 2013, s. 386) şeklinde bir tanım yapmıştır.

Sözcük Türleri adlı eserde birleşik fiil, “Bir sözcükle hem anlam hem de biçim yönünden kalıplaşarak oluşan eylemlerdir” (Atabay vd., 1983, s. 213) şeklinde tanımlanmıştır.

Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)* adlı eserinde “Birleşik fiiller, bir ad ile bir yardımcı fiilin, iki ayrı fiil şeklinin yahut da ad soylu bir veya birden çok kelime ile bir esas fiilin birleşmesinden oluşan ve tek bir kavrama karşılık olan fiil türleridir” (Korkmaz, 2009, s. 150) şeklinde bir tanım yaparken *Grammer Terimleri Sözlüğü*’nde de şöyle bir tanıma yer vermiştir: “İsim soylu bir kelimeyle etmek, eylemek, olmak yardımcı fiillerinin birleşmesinden veya iki ayrı fiil şeklinin anlamca kaynaşmasından oluşmuş fiil türü” (Korkmaz, 1992, s. 27).

Ahmet Bican Ercilasun, *Kutadgu Bilig Grameri-Fiil-* adlı eserinde birleşik fiillerinden kelime grubu olarak bahsetmiş ve şu şekilde bir açıklama yapmıştır:

Kelime gruplarında esas; mânâca bir bütünlük teşkil etmek ve cümle içinde tek kelime muâmelesi görmektir. Kelime gruplarına iştirak eden unsurlar; asıl mânâlarından az veya çok farklı, yeni ve tek bir mânâ ifâde etmek üzere bir araya gelirler. Birleşik fiilde de bu, böyledir. İster iki tarafı da fiil olsun, ister bir tarafı isim bir tarafı fiil olsun her birleşik fiil, bir tek kavramı karşılar. Hareket, oluş ifâde eden bir kavramı karşılamak için basit ve türemiş fiillerden nasıl istifade ediyorsak birleşik fiillerden de aynı şekilde faydalanırız (Ercilasun, 2014, s. 73-74).

Abdullah Demiral tarafından hazırlanan *Harezmi Türkçesinde Birleşik Fiiller* adlı doktora çalışmasında birleşik fiiller ile ilgili birçok araştırmacının görüşleri etraflıca ortaya konulmuş, tanımlar ve tasnifler değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmenin sonunda şu şekilde bir çıkarımda bulunularak bir tanım ve tasnif önerisi verilmiştir:

Bizim birleşik fiilden anladığımız şey, iki unsurun bir araya gelmesi, anlamca kaynaşması ve fiil özelliği taşıyan yeni bir kavramı karşılamasıdır. Buradaki ilk unsur isim ise, bu unsurdan sonra gelen yardımcı fiil, bu ismi fiilleştirmekte, bir eylemin karşılanması için devreye girmektedir; ilk unsur fiilimsi ise, yardımcı fiil kendisinden önceki fiilin anlamını ayrıntılandırmaktadır.

Taradığımız eserleri de göz önünde bulundurarak birleşik fiilleri:

1. İsim + yardımcı fiilden oluşan birleşik fiiller
2. Fiilimsi + yardımcı fiilden oluşan birleşik fiiller

olmak üzere iki genel gruba ayırabiliriz. Bu genel gruplandırmadan başka her iki grubun alt başlıkları incelendiğinde şu tespitleri yapabiliriz:

İsim + yardımcı fiil yapısındaki birinci grupta bol-, et-/ediş-, eyle-/edle-, kıl-, yap- yardımcı fiilleri dışında diğer fiiller de yardımcı fiil olarak isimlere getirilip anlamca tek kavramı karşılayan bir birleşik fiil kurabilmektedir.

Fiilimsi + yardımcı fiil yapısındaki ikinci grupta ise iki fiil bir araya gelmekte, yine anlamca tek kavramı karşılayan bir fiil ortaya çıkmaktadır. Bu başlık altındaki fiillerin yapılarını üç alt başlıkta tespit edebiliyoruz:

1. Sıfat-fiil + yardımcı fiil
2. İsim-fiil + yardımcı fiil
3. Zarf-fiil + yardımcı fiil

Buraya kadar anlatılanlardan hareketle birleşik fiilin tanımını şöyle yapabiliriz: “Birleşik fiil, bir yardımcı fiilin bir isimle veya bir fiilimsiyle yapıcı ve anlamca kaynaşmasıyla oluşan yapıdır” (Demiral, 2012, s. 25-26).

Yukarıda verilen bilgilerden yola çıkılarak metinde yer alan birleşik fiiller iki başlık altında toplanmıştır.

2.2.2.1.1. İsim + Yardımcı Fiilden Oluşan Birleşik Fiiller

Metnin ikinci yarısında yapılan incelemede 842 tane isim + yardımcı fiilden oluşan birleşik fiil tespit edilmiştir. Bu birleşik fiillerin büyük bir kısmı ol-, it-, eyle- ve kıl- yardımcı fiilleri ile kurulmuş olmakla birlikte asıl fiillerin de yardımcı fiil gibi kullanıldığı örneklere rastlanmaktadır.. Aşağıda kullanım sıklığı en fazla olan on birleşik fiil sayfa ve satır numaraları ile birlikte, diğerleri ise müstakîl olarak sıralanmıştır. Bu gruba giren birleşik fiillerden en çok kullanılan *cem^c eyle-* birleşik fiildir. Bu birleşik fiil metinde 51 defa tekrar edilmiştir.

āgāh ol- (179b/13, 115a/3, 148b/10, 154b/10, 191a/2, 197a/8, 116a/6, 119b/5, 169a/1, 113a/4, 118b/7, 123a/2, 140a/1, 178b/1, 114a/7, 118b/4, 120b/6, 146a/9, 151b/3, 154a/6, 158a/13-158b/1, 162b/9, 162a/9, 139a/11, 173a/8, 201a/12);

cem^c eyle- (107b/4, 120b/4, 122b/12, 131b/8, 137b/3, 138b/13, 139a/7, 154a/6, 157a/7, 157b/2, 160b/13, 165b/8, 196a/5, 198a/6, 200a/4, 201a/4, 203b/2, 207b/12, 154b/5, 143b/13, 154a/8, 151b/5, 164b/9, 177a/7, 180a/2, 187a/8, 195a/5, 156a/11, 209a/7, 114b/7, 131a/3, 130a/12, 143b/1, 114b/3, 115b/2, 119a/8, 122b/9, 123a/4, 123a/9, 143b/4, 143b/7, 152b/7, 156a/13, 159a/1, 170b/12, 173a/6, 179a/12, 179b/6, 191a/12, 198a/3, 165b/10);

cem^c it- (107b/1, 122b/1, 115a/4, 115a/7, 122a/4, 123b/11, 130b/3, 137b/8, 139a/11, 139b/6, 144b/12, 155b/3, 156a/7, 157a/13, 166b/12, 167a/13, 168b/12, 174b/7, 176b/10, 183b/8, 183b/12, 184a/6, 185a/1, 185b/12, 191a/13, 200a/10, 201b/4, 203a/2, 203b/10);

ceng it- (116b/11, 117a/13, 127b/11, 128a/2, 175b/9, 183b/1, 198b/11, 155b/13, 166a/8, 150a/7, 189b/4, 131a/6, 129b/3, 188b/3, 166b/3, 148b/3, 203a/3);

hāzır ol- (151b/6, 161a/2, 123a/7, 146b/6, 164b/7, 173b/12, 187b/4, 198a/2, 140a/3, 203b/1, 174b/7, 181b/10, 209a/9, 204b/8, 206b/3, 144a/8, 149b/7, 163b/8);

helāk eyle- (106b/9, 107a/9, 117b/8, 138a/5, 169a/6, 172a/4, 172a/6, 196a/1, 116b/13, 145a/11, 148a/10, 149b/11, 154b/8, 157b/10, 166b/8, 176a/7, 183a/12, 191b/2, 198b/8, 198b/9, 209a/5, 138b/3, 113b/8, 135a/5, 172a/3, 183b/6, 153b/10, 159a/12, 185b/7);

ķarār ķıl- (129a/12, 132b/13, 150b/11, 161b/9, 165a/5, 165a/6, 167b/7, 169b/6, 177a/4, 191a/5, 193a/12, 198a/9, 201a/7, 205b/4, 109b/10, 189a/12, 166b/5, 186b/12, 206b/8, 177a/10);

meşġūl ol- (131b/11, 172a/2, 172b/5, 180a/3, 195a/5; 107b/12, 152b/11, 163b/13, 164b/9, 170b/11, 177a/7, 182a/11, 182b/7, 192a/11, 198b/4, 202b/5, 144a/9),

revān ol-/revāne ol- (119b/1, 139b/8, 146b/8, 152b/8, 157b/4, 161a/11, 169a/12, 185b/11, 190b/6, 190b/7, 193a/11, 195b/2, 209a/2, 120b/5, 121a/7, 174b/6, 178b/13, 179b/1, 185a/5);

sūvār ol- (128a/9, 116b/4, 115b/11, 119b/1, 124b/8, 148b/9, 149a/4, 149a/7, 149a/10, 149b/8, 150a/12, 150b/2, 150b/5, 157b/7, 169a/11, 169b/1, 174b/5, 175b/5, 183a/7, 202a/4).

‘adāvet-i küllī ol-

‘adl u dād eyle-

‘adū-yı bizzāt ol-

‘adüv ol-

‘adl u dād eyle-

‘afv eyle-

āġāz eyle-

āġāz ķıl-

‘ahd eyle-

‘ahd id-

‘ahd ķıl-

‘ahd u vefā ķıl-

‘ahda vefā eyle-

āheng eyle-

āheng ķıl-

āħir it-

āħir ol-

āħire ir-

alaylar düz-

alaylar düzil-

‘āleme şāyi‘ ol-

‘āleme yayıl-

a‘mā ol-

‘ām eyle-

‘amel id-

‘amel ķıl-

ārām ve ķarār eyle-

ārām u ķarār ķıl-

ārāste ķıl-

‘ārız ol-

‘arż eyle-

‘arż id-

‘arz kı1-	bākī 1al-
‘arz-ı hācāt eyle-	barmaq berdehān kı1-
āsāyiş eyle-	başına tāc geyür-
āsāyiş kı1-	başına tāc-ı devlet geyür-
‘āşī ol-	başına tāc-ı devlet ur-
āsūde ol-	başına tāc-ı devlet urın-
aşāğa yukaru sürüş-	başına tāc-ı saltanat geyür-
āşikār ol-	başına tāc-ı saltanat ur-
at sür-	başına tāc-ı saltanat urın-
āvāre ol-	başına saltanat tācın ur-
‘avdet eyle-	beddu‘ā id-
‘avdet kı1-	behāne ol-
āzād ol-	bend eyle-
‘azīmet eyle-	bend id-
‘azm eyle-	bende ol-
‘azm id-	ber-dār eyle-
‘azm kı1-	berr ü beyābān kı1-
‘azm-ı meydān kı1-	beyān eyle-
‘azm-ı mu‘āvenet it-	beyān olun-
‘azm-ı Ungurus kı1-	beyābān kı1-
az 1al-	bī-dār ol-
baş vir-	bile ol-
başış eyle-	bī-mecāl ol-
başış id-	binā eyle-
başış vir-	binā id-
bā‘iş ol-	binā kı1-

binā ol-	cem ^c ol-
bir araya cem ^c eyle-	cem ^c iyet eyle-
bir araya cem ^c it-	cem ^c iyet kıl-
bir araya cem ^c ol-	ceng eyle-
bir araya cem ^c iyet eyle-	ceng kıl-
bir araya dir-	ceng ü āheng id-
bir araya gel-	ceng ü āşüb kıl-
bir dürlü eyle -	ceng-i āşüb kıl-
bir eyle-	cihād id-
bir yire cem ^c it-	cilā-yı vaṭan eyle-
bir yire cem ^c ol-	cūş u hurūş id-
birbirine ur-	cüdā kıl-
birbirne qarıl-	çevre kuşat-
birbirne qarış-	danişıklık id-
birbirne ur-	dār dik-
bizār ol-	dār u gīr kıl-
bölük bölük eyle-	darb u harb kıl-
bölük bölük ol-	dārgīr kıl-
buğz eyle-	dāsitān kıl-
bünyād eyle-	da ^c vet eyle-
bünyād it-	da ^c vet kıl-
cāyiz gör-	def ^c eyle-
cāyiz ol-	def ^c id-
cehd eyle-	def ^c kıl-
cehdin id-	defin it-
cem ^c kıl-	defn eyle-

defn it-	du‘ā eyle-
defn ol-	du‘ā kııl-
defn olın-/defn olun-	du‘ā-yı devletüñ kııl-
deng ü hayrān ol-	duḥūl eyle-
deng ü lertzān ol-	duḥūl id-
dernek eyle-	dūr id-
dest-gīr ol-	dūr ol-
dest-gīr-i himmet ol-	duş gel-
destūr dile-	dügün eyle-
destūr ol-	düşvār ol-
destūr vir-	ehl-i fesād ol-
devr eyle-	ehl-i ‘inād ol-
devr id-	el kavşur-
dilek eyle-	el öp-
dilek id-	emīn ol-
dil ile şerḥ ol-	emīr ol-
dil ile şerḥ olın-	emr eyle-
dil ile vaşf ol-	emr it-
dilden şerḥ eyle-	emr ol-
dilden şerḥ olun-	emr olun-/emr olın-
dil-ḥasta ol-	esīr eyle-
dil-teng eyle-	esīr id-
dil-teng ol-	eylük eyle-
dīvān eyle-	fānī ol-
dost bil-	fāriḡu’l-bāl ol-
dost-ı ebedī ol-	faşl-ı bahār ol-

fāyide kı1-	ġālib ol-
fāyide ol-	ġam-ġin ol-
fehm eyle-	ġanī ol-
ferāġat eyle-	ġaraż eyle-
ferāġat kı1-	ġāret kı1-
ferāġat-ı küllī eyle-	ġarīm ol-
ferāmūş it-	ġarķ id-
fermān-ber ol-	ġazā eyle-
feryād u fiġān ol-	ġazā kı1-
feth eyle-	ġazab id-
feth it-	ġazab-nāk ol-
feth kı1-	gerdān-beste eyle-
feth-i kelām eyle-	germ ol-
fevt eyle-	ġiriv eyle-
fevt ol-	girdebic id-
fikr eyle-	giriftār eyle-
fikr id-	giriftār kı1-
firāķ eyle-	giriftār ol-
firār eyle-	gitmelü ol-
firāset kı1-	gitmek üzerine ol-
furşat rüzı ol-	ġuliv eyle-
fürümānde kı1-	ġuliv id-
ġāfil ol-	ġuşşalu ol-
ġaflet id-	ġuş eyle-
ġalebe id-	ġuş u hüş ol-
ġalebe kı1-	ġuyüb et-

gürîzân ol-/girîzân ol-	hamle kıl-
güzâr kıl-	hâmûş ol-
güzend eyle-	harâb eyle-
haber gönder-	harâb it-
haber ir-	harâb ol-
haber iriş-	harâc-güzâr ol-
haber kıl-	harb id-
haber şal-	harc id-
haber ulaş-	hareket kıl-
haber var-	hasâret eyle-
haber ol-	hasâret kıl-
haberdâr ol-	hased eyle-
habs eyle-	hased id-
habs id-	hâşıl id-
habs kıl-	hâşıl kıl-
habs ol-	hâşıl ol-
habs-ı ebedî eyle-	hasta ol-
hâdis ol-	hatm olun-
hakâret eyle-	havâle id-
hakâret id-	havâle kıl-
hakâret kıl-	havâle ol-
hakâret ol –	havf id-
hâkim kıl-	hayâl id-
halâş ol-	hâzır kıl-
hâlî ol-	hâzır ve müheyyâ ol-
hall olun-	hâzır ve nâzır ol-

helāk it-	hurūc kıl-
helāk ol-	hücūm eyle-
hem-şoḥbet ol-	huzūr eyle-
heng eyle-	hük̄m eyle-
hıfz eyle-	hük̄m kıl-
hıfz id-	hük̄m ü hükūmet eyle-
hışm eyle-	hük̄m ü hükūmet kıl-
hışm id-	hükūmet id-
hıyānet id-	hükūmet kıl-
hikāyet id-	hüs̄n-i icāzet vir-
hikāyet kıl-	ictihād id-
hikāyet kılın-	icāzet vir-
hil‘at vir-	intizār ol-
hil‘atlar geyür-	işlāḥ eyle-
hil‘at-ı salṭanat geydür-	işlāḥ kıl-
hīle kıl-	‘ibādet kıl-
hisāb eyle-	ibrām eyle-
hişār id-	īcād eyle-
hor id-	iḥāṭa eyle-
hoş ol-	iḥāṭa kıl-
hoş eyle-	iḥdās eyle-
hoşnūd ol-	iḥmāl eyle-
hūm u hücūm id-	iḥrāk id-
hūn eyle-	iḥrāk-ı bi’n-nār id-
hurūc eyle-	iḥsānlar eyle-
hurūc id-	iḥtirāz eyle-

iḥtirāz it-	‘iṣret kıl-
iḥtirāz kıl-	i‘tā kıl-
iḥtiyār eyle-	iṭā‘at id-
iḥtiyār kıl-	iṭā‘at kıl-
‘iḳāb eyle-	i‘tibār eyle-
iḳdām eyle-	i‘tikād eyle-
iḳrār id-	i‘tikād it-
i‘lām idvir-	ittifāk it-
iltifāt eyle-	ittifāk kıl-
ilimās eyle-	‘ivāz id-
‘inād eyle-	izin vir-
‘inād id-	izlāl eyle-
‘inād kıl-	ḳābil ol-
‘ināyet eyle-	ḳabūl eyle-
iṣṣā eyle-	ḳabūl id-
iṣṣā it-	ḳabūl kıl-
iṣṣā kıl-	ḳabz u baṣṭ kıl-
irsāl id-	ḳādir ol –
īṣār eyle-	kāmīl ü dānā ol-
istifsār eyle-	ḳānuñ eyle-
istikbāl eyle-	ḳarār eyle-
istikbāl id-	ḳarār id-
istimā‘ olın-	ḳarīb ol-
‘iṣyān id-	ḳaṣd eyle-
iṣāret eyle-	ḳaṣd it-
‘iṣ ü iṣret eyle-	ḳaṣd kıl-

kaşd-ı cihād eyle-

kaşd-ı hevā-yı salṭanat kıl-

kaṭʿ eyle-

kaṭʿ id-

kaṭl eyle-

kāyil ol-

kej-rev kıl-

kelimāt eyle-

kelimāt id-

kemīn eyle-

kemīn id-

kemīn kıl-

kesb eyle-

kıral eyle-

kıral ol-

kısmet eyle-

kıtāl kıl-

kıyās eyle-

kıyās id-

kibr ü kīn eyle-

kīn it-

kitābet eyle-

kül eyle-

lāzım ol-

libās-ı ʿizzet gey-

luṭf eyle-

luṭf id-

luṭf-ı temevvüc id-

maʿdüm it-

maʿdüm ol-

mağlūb ol-

mağrūr ol-

maḥal ol-

maḥbūs kıl-

maḥbūs ol-

maḥv eyle-

maḥv ol-

maḥz-ı muzaffer ol-

maḥzūn ol-

maḳām eyle-

maḳbūl kıl-

maḳbūl ol-

maḳhūr ol-

maḳhūr u mağlūb ol-

mālāmāl eyle-

mālāmāl ol-

maʿlūm ol-

maʿmūr eyle-

maʿmūr kıl-

manşüb ol-

manşūr u muzaffer ol-

maʿreke kıl-

maşāflar kıl-	meyli ol-
māyil ol-	mezīd kıl-
mecrūh eyle-	milk eyle-
mecrūh kıl-	milket kıl-
mecrūh ol-	mu‘arız ol-
meded iste-	muḥabbet eyle-
medfūn id-	muḥabbet it-
mehr eyle-	muḥālefet id-
mekr id-	muḥālefet kıl-
mektūb gönder-	muḥārebe kıl-
mektūb yaz-	muḥāşara eyle-
mektūblar yaz-	muḥāşara id-
melce’ ol-	muḥāşara kıl-
melūl ol-	muḥib ol-
men‘ eyle-	muḥkem eyle-
men‘ ol-	muḥkem kıl-
mer’ eyle-	mu‘īn kıl-
merām ol-	mu‘īn ol-
merḥamet eyle-	muḳābele eyle-
merḥamet kıl-	muḳābele kıl-
mesrūr kıl-	muḳābele ol-
meşhūr ol-	muḳābil kıl-
meşveret eyle-	muḳābil ol-
meşveret kıl-	muḳarrer eyle-
meyl eyle-	muḳarrer ol-
meyl kıl-	muḳātele kıl-

muḳayyed ol-

muḳīm ol-

munṭazır ol-

murād idin-

musahḫar eyle-

musahḫar id-

musahḫar ıl-

musallaṭ ol-

muṣībət ıl-

muṭī[ ] eyle-muṭī[ ] ol-muṭṭali[ ] ol-

muvāfı ol-

muzaffer ol-

muṣṭarib ol-

mübārek ol-

mübāṣeret eyle-

mücevvef eyle-

müdārā eyle-

müdārā id-

müdārā ıl-

müfıd ol-

müḫāba eyle-

müheyyā ol-

mükemmel eyle-

mükemmel id-

mülākāt id-

mülākāt ıl-

mülākāt ol-

mülākī ol-

mümkin ol-

münevver ıl-

münevver ol-

münhezim ol-

münkād ol-

münatı[ ] ol-mürāca[ ]at ıl-

müstaḡra id-

müstaḡra ıl-

müstaḡra ol-

müstedām eyle-

müsteḫa ol-

müstevlī ol-

müṣāhede eyle-

müṣāhede ıl-

müṣāvere ıl-

müṣerref eyle-

müṣerref ıl-

müṭāla[ ]a ıl-

müteḫammil ol-

müteḫayyir ıl-

müteḫayyir ol-

mütemerrid ol-

müteşekkī ol-

müteveccih ol-

müte‘allik kıl-

müte‘allik ol-

müyesser ol-

nā-bedīd it-

nā-bedīd ol-

naql eyle-

naql id-

naqş id-

nāliş eyle-

nām-zād eyle-

nām-zād id-

nām-zād ol-

naşb eyle-

naşb it-

naşīb ol-

nażar id-

nażar kıl-

nāzil ol-

nerm ol-

nesl-i hāricden ol-

nesr it-

neyle-

nidā eyle-

nifāk id-

nihān ol-

niyet eyle-

niyet it-

niyet kıl-

nūş it-

nümūd olun-

pāre pāre eyle-

pāyidār ol-

pāyimāl ol-

penāh eyle-

perākende eyle-

perākende kıl-

perākende ol-

perhīz eyle-

perhīz id-

perīşān eyle-

perīşān ol-

peşīmān ol-

peydā eyle-

peydā kıl-

peydā ol-

pīr ol-

pūr eyle-

pūr-gurūr ol-

pūr-melāl ol-

rāġīb ol-	şāhib-serīr ol-
raĥmet it-	şarf kıł-
raĥş sür-	şavaş eyle-
rāzı kıł-	şavaş id-
rāzı ol-	şavaş kıł-
redd eyle-	sa'y eyle-
redd id-	sebeb ol-
ref' eyle-	sedd eyle-
rehber ol-	sefer(ler) eyle-
remz eyle-	sefer it-
rencīde ol -	sefer(ler) kıł-
rev id-	ser-gerdān ol-
revāne olun-	serīr-i şadra geçir-
rızāsı ol-	ser-zeniş id-
ri'āyet id-	setr id-
ri'āyet kıł-	seyāhat id-
rivāyet ed-	seyr id-
rivāyet eyle-	sipāriş eyle-
rivāyet id-	sipāriş kıł-
rivāyet kıł-	sitiz eyle-
şabāĥ ol-	şoĥbet-i ĥāş eyle-
şādır ol-	su'āl eyle-
şadra geç-	su'āl ve cevāb ol-
şadrına geç-	şubĥ u kāzib ol-
şadra geçir-/şadra geçür-	şubĥ vaĥtı ir-
şafĥa-ı şadra geç-	şulĥ u şalāĥ id-

süvār eyle-	tābi‘ kı́l-
şād eyle-	tābi‘ ol-
şād ol-	tāc-ı devlet geyür-
şād u hāndān ol-	tāc-ı salţanat geyür-
şādımān ol-	taḥmīl eyle-
şādumān ol-	taḥmīl olın-
şāh eyle-	taḥrīr it-
şāh ol-	taḥşīl olun-
şākir kı́l-	taḥrīr eyle-
şākir ol-	taḥrīr olun-
şarḥ eyle-	tālān eyle-
şāyi‘ ol-	tālān ol-
şeb vaḳtı ol-	ṭaleb eyle-
şeb-hūn eyle-	ṭaleb id-
şeb-hūn id-	ṭaleb kı́l-
şebihūn eyle-	ṭama‘ kı́l-
şehīd eyle-	ṭanışık kı́l-
şehīd ol-	ṭanışıklık id-
şehriyār eyle-	tārāc eyle-
şerḥ eyle-	tārāc olun-
şerḥ id-	tarahḥum kı́l-
şerh kı́lın-	tārumār eyle-
şerḥ olun-	tārumār id-
şer-mesār kı́l-	tārumār kı́l-
şükr-i yezdān kı́l-	tārumār ol-
şübhelü ol-	taşarruf kı́l-

ta'yīn eyle-	temām kıł-
ta'yīn kıł-	temām ol-
ta'yīn olun-	temāşā eyle-
tażarru' eyle-	temāşā id-
tażarru' id-	temāşā kıł-
tażarru' kıł-	temerrüdlük eyle-
tebdīl eyle-	temerrüdlük id-
tebdīl kıł-	tenbīh eyle-
tebdīl-i mekān eyle-	tenbīh id-
tebdīl-i mekān kıł-	tenbīh kıł-
tebdīl-i şūret kıł-	tenezzül eyle-
tecessüs eyle-	tenezzül kıł-
tecribe kıł-	tenhā kıł-
tedārük kıł-	tenhā koy-
tedbīr id-	teraḥḥum eyle-
tedbīr-i firāset kıł-	tereddüd eyle-
tefriķa eyle-	terk eyle-
tefriķa kıł-	terk id-
tefriķa ol-	terk-i diyār eyle-
teftiş eyle-	terk-i salţanat id-
te'hīr eyle-	terk-i tecrīd ol-
te'hīr ü tevaķķuf eyle-	terk-i vaţan kıł-
teklīf eyle-	tertīb eyle-
tekrīm eyle-	tertīb id-
telef it-	tesellī eyle-
telef ol-	tesellī kıł-

tesellī ol-	vefā id-
teskīn ol-	vefāt eyle-
teslīm eyle-	vefāt it-
teslīm kıl-	vefāt kıl-
teşhīş id-	vehm eyle-
tetebbu ^c eyle-	vīrān eyle-
tevaḳḳuf eyleme-	yād eyle-
tevaḳḳuf it-	yād kıl-
tevaḳḳuf kıl-	yağma itdür-
teveccüh et-	yağma kıl-
tevessül id-	yağma ol-
tezyīn eyle-	yağma vü tārāc eyle-
toğrılık id-	yār ol-
toy düğün eyle-	yarağ id-
tuş ol-	yarağın kıl-
uz ol-	yardım id-
ümīdin kıl-	yār-ı vefā-dār ol-
ümīd-vār ol-	yayḳara id-
vāḳıf ol-	yeksān ol-
vāḳi ^c ol-	yüce eyle-
vaşf id-	yüzden ol-
vāşıl ol-	zabṭ eyle-
vaşīyet eyle-	zabṭ eyle-
vaşīyet id-	zabṭ id-
vaşīyet kıl-	za ^c f ol-
vazgel-	zāhir ol-

zā'if ol-	zıkr ol-
zār kı1-	zıkr olun-/zıkr olun-
zār u niyāzlar kı1-	zinde kı1-
zārılık kı1-	zindegānī eyle-
zāyi' eyle-	zindegānī id-
zāyi' ol-	ziyāde eyle-
zebūn kı1-	ziyāde ol-
zebūn ol-	ziyāfet(ler) eyle-
zehr vir-	ziyāfet kı1-
zeyn eyle-	ziyān eyle-

2.2.2.1.2. Fiilimsi + Yardımcı Fiilden Oluşan Birleşik Fiiller

Yapılan incelemede fiilimsi + yardımcı fiilden oluşan birleşik fiiller başlığı altında toplanabilecek 15 birleşik fiil tespit edilmiştir. Aşağıda sıralanan bu birleşik fiillerden en çok kullanılan *alıvir-*, metnin ikinci yarısında 10 defa tekrar edilmiştir.

alıvir- (130a/11, 159a/8, 173a/13, 120a/8, 130b/4, 171b/12, 111a/9, 111a/3, 111a/4, 110b/2), **alıyürü-** (186a/13), **arayugit-** (162b/9), **dönmelü ol-** (172b/6-7), **geleyürü- /geliyürü-** (107b/10, 204b/7, 126b/4), **gelecek ol-** (190b/2, 130b/7), **gelüp git-** (121b/6), **gitmelü ol-** (162a/12, 162b/1), **koıuvir-** (201a/10, 201a/13), **oluyürü-** (186b/10), **ölmüş bil-** (112b/7), **şalıvir-** (199a/11, 201a/2, 191a/7, 204b/5, 204b/12), **ıtutup git-** (116a/1, 125b/2), **yaıup yıı-** (143b/10, 153a/4), **ııyüp iıı-** (112a/3, 112a/6, 155b/12, 184b/2, 192a/12, 192b/9).

İncelenen metnin tamamı fiil kullanımı bakımından değerlendirildiğinde, toplam 1.082 tane fiil kullanıldığı görülmektedir. Yukarıda farklı başlıklar altında incelenen bu fiiller metne büyük bir hareketlilik kazandırmıştır. Nitekim incelenen metin durağan bir metin değil, savaşların ve fetihlerin betimlendiği bir olay metnidir. Fiillerin zengin bir şekilde kullanılmış olması da bunu desteklemektedir.

2.2.3. Sıfatlar

İsimlerin önüne gelerek onları renk, şekil, sayı, durum vb. gibi yönlerden niteleyen ve belirten görevli sözcüklerdir. “Türkiye Türkçesinde çok geniş bir yeri olan sıfatlar, adlardan önce gelerek onları niteleyen, nasıl olduklarını gösteren veya çeşitli yönlerden belirten sözlerdir” (Korkmaz, 2019, s. 335). “Genel olarak Türkçede ve Türkiye Türkçesinde sıfatlar söz varlığı içinde önemli bir yer tutar. Türkçe kökenli sıfatların yanı sıra, dilimizde yabancı dillerden gelme pek çok sıfat da kullanılır” (Atabay vd., 1983, s. 68).

“Sıfat; kendinden sonra gelen bir ismi niteleyen veya çeşitli açılardan belirten isimlerin dilbilgisindeki karşılığıdır” (Delice, 2012, s. 48).

Sıfatlar kendi içlerinde *nitelik sıfatları* ve *belirtme sıfatları* olmak üzere ikiye ayrılır. Dolayısıyla incelenen metinde yer alan sıfatlar, bu bilgiler doğrultusunda *nitelik* ve *belirtme sıfatları* olarak iki başlık altında değerlendirilmiştir. Belirtme sıfatları da kendi içinde işaret (gösterme), sayı, soru ve belirsizlik sıfatları olmak üzere dört grupta toplanmıştır.

2.2.3.1. Nitelik Sıfatları

Nitelik sıfatları Korkmaz tarafından, “canlı ve cansız varlıkların renk, şekil, biçim, tat, koku, mesafe, huy, alışkanlık, yetenek, beceri gibi türlü dış ve iç özelliklerini bildiren sıfatlardır.” (Korkmaz, 2019, s. 356) şeklinde tanımlanmıştır.

Bu tanım doğrultusunda yapılan incelemede 109 tane nitelik sıfatı tespit edilmiştir. Bu sıfatlardan en çok kullanılan on tanesi sayfa ve satır numaraları ile birlikte, diğerleri müstakîl olarak sıralanmıştır. Tespit edilen sıfatlardan *ulu*, 37 defa tekrar edilmiş olup kullanım sıklığı en fazla olan nitelik sıfatıdır.

‘*acāyib* (114a/8, 114b/5, 114b/7, 116a/6, 125a/12, 127a/4, 140a/11, 142a/6, 144a/5, 157b/7), *aşıl* (151a/6, 171b/6, 183b/6, 204b/5, 171b/2, 180a/5), ‘*azīm* (115b/2, 116b/10, 119a/11, 121a/9, 122b/12, 124a/2, 125b/7, 126a/12, 126b/2, 131a/9, 138b/13, 146a/4, 170a/9, 170b/9, 182b/13, 185a/1, 186b/9, 191b/13, 196b/8),(107b/2, 112a/4, 124a/13, 140b/5, 145a/11, 148b/8, 149b/12, 157a/13, 179b/8, 198b/8, 198b/12, 203b/2, 209a/6), (107b/8, 115a/7, 124a/3, 140b/11, 157a/7, 157b/8, 179a/13, 179b/8, 209a/10), (114b/3, 123b/11, 157a/9, 170b/3, 172b/7, 173a/9, 179a/12, 198a/6, 200a/10, 207b/12), (154a/13, 132b/10, 193b/13, 153a/5, 154b/11, 155a/9), *nāmdār* “Namlı, şöhretli,

meşhur” (115a/8, 139b/4, 140b/10, 147a/2, 150a/1, 152a/4, 167a/10, 177a/8, 185a/2, 202a/3), **ulu** (106b/4, 106b/9, 106b/10, 111a/6, 112a/2, 118a/11, 126a/12, 129b/8, 129b/9, 131a/9, 132a/10, 134a/10, 135a/1, 137a/13, 139a/9, 143a/3, 143b/4, 144a/4, 144b/1, 146a/11, 146a/13, 154b/2, 156a/7, 158a/3, 158b/6, 159a/6, 159b/4, 161b/8, 162b/12, 165a/8, 171a/9, 171a/11, 173a/2, 175b/11, 190a/10, 197b/4, 198b/11), **yarar** “Faydalı, güvenilir” (109a/12, 111a/11, 111b/5, 114b/10, 115a/10, 119a/7, 128a/1, 138a/10, 140b/10, 144b/13, 147a/2, 149b/6, 152a/4, 152a/7, 161a/5, 162b/4, 164a/5, 164b/13, 165b/3, 169a/13, 171a/5, 172b/5, 174b/11, 177a/8, 178b/8, 180b/13, 181a/3, 184a/12, 187b/12, 190a/6, 192a/4, 201b/2, 201b/9, 202a/3).

‘āciz

bellü

ağır

benām

āhen-pūş

bī-amān

a‘lā

bī-cān

‘ālī

bī-cāre

a‘mā

bī-dīn

anca

bī-ḥad

ārzūmend

bī-kuşūr

āsān

bī-nihāye/bī-nihāyet

‘āşī

bī-pāyān

‘āşıkāne

bundan özge

āşinā

bürüme demürlü

ayruḳ

cāvidān

‘azīz

cüvānmerd

bahādır

destigīr

ba‘īd

diri

başka

dositāne

bāṭıl

dürlü

bed-fa‘āl/bed-fi‘āl

ebedī

ednā	mühürlü
evvelki	mükemmel
eyü	nā-bekār
fāriğ	nāfiz
fāsid	‘ömür-dīde
ğarāyib	pür-ḫīle
ğayr	pür-melāl
gelecek	pür-telbīs
gerden-beste	pür-zehr
giriftār-bend	rūzgār-dīde
giryān	rūzgār-keşīde
götüri	şag
gümrah	sa‘īd
ḫak-sār	şarb
ḫandān	ser-gerdān
ḫarāc-güzār	ser-nigūn
ḫāşşa	servi-ḫad
heybetlü	şingun
ḫūn-ḫor	şādān
ḫūn-rīz	şādumān
hümām	şāhāne
ḫadīmī	şerīf
ḫalīl	şikeste
ḫapulu	tārumār
maḫzūn	ta‘yīn
muvāfiḫ	‘uryān

vīrān	zālim
yaḥşı	za‘īf
yüce	zebūn
yügrük	

2.2.3.2. Belirtme Sıfatları

Belirtme sıfatlarının niteleme sıfatlarından farklı olarak varlıkları belirtme işlevi yüklenmiş sıfatlar olduğunu söyleyen Korkmaz, bu işlevleri “ya adları işaret etme, gösterme; ya sayısını, miktarını bildirme, ya sorma yahut da belirsizlik gösterme” (Korkmaz, 2019, s. 375) olarak açıklamıştır.

Belirtme sıfatları kendi içinde *işaret (gösterme)*, *sayı*, *soru* ve *belirsizlik* sıfatları olmak üzere dört alt başlığa ayrılmaktadır:

2.2.3.2.1. İşaret (Gösterme) Sıfatları

“İşaret sıfatları varlıkları gösterme yoluyla belirten sıfatlardır. Belirtme, varlıkların buldukları yeri mekandaki, zamandaki veya tasavvurdaki uzaklık derecelerine göre göstererek yapılır” (Korkmaz, 2019, s. 375).

Bu tanım doğrultusunda yapılan incelemede, 8 farklı işaret (gösterme) sıfatı tespit edilmiştir. Aşağıda sıralanan bu sıfatlardan en çok kullanılan *o/* işaret sıfatı, 494 defa tekrar edilmiştir.

böyle (204a/13), **bu** (107a/12, 107b/10, 108b/6, 108b/11, 108b/13, 109a/3, 109a/12, 110a/9, 112a/9, 121a/12, 112b/10, 113a/1, 114b/5, 117a/1, 117b/1, 119b/3, 120b/5, 122a/3, 122a/10, 123a/11, 124a/2, 124b/4, 125a/6, 125b/3, 125b/5, 126a/6, 126b/4, 128a/8, 130a/11, 130b/2, 131a/7, 131a/9, 131a/13, 132a/13, 132b/9, 133a/7, 133b/8, 133b/12, 135a/6, 136a/2, 136a/4, 138b/12, 139a/11, 141a/12, 142a/6, 142b/7, 147b/9, 148a/9, 149a/2, 150b/8, 151a/10, 151b/13, 152a/9, 153b/4, 155a/4, 154a/13, 154b/11, 156b/8, 156b/13, 157a/1, 158b/7, 156a/8, 157b/1, 157b/3, 158a/13, 159b/5, 160a/7, 160b/3, 160b/5, 160b/8, 160b/11, 160b/12, 161b/8, 161b/9, 162a/8, 162a/10, 162b/5, 162b/10, 163a/11, 164b/5, 164b/9, 168a/1, 168a/2, 172a/13, 173a/13, 173b/1, 173b/8, 175a/5, 175a/12, 176b/3, 178a/12, 180a/13, 181b/4, 181b/8, 183b/7, 184a/5, 184b/7, 184b/8, 185a/10, 187a/5, 187a/8, 187b/2, 187b/11, 188a/7, 188a/9, 191b/1, 192b/10, 194a/6, 195a/7, 195b/8, 195b/12, 196a/4, 199b/9, 200a/8, 201a/12, 201b/8,

202b/13, 204a/5, 204b/4, 205a/13, 205b/3, 206b/4, 207a/1, 207b/2, 207b/3, 207b/7, 207b/8, 208a/5, 209a/9, 209b/5, 209b/7, 210a/8), **bu veche** “Bu şekilde, böyle” (153b/11, 154a/11), **eyle** “Öyle, bu şekilde” (161a/8), **işbu** “Bu” (107a/10, 110a/2, 110b/10, 111a/11, 112a/13, 113a/8, 113a/9, 115a/11, 119a/1, 119a/3, 124a/12, 125b/8, 130a/13, 135a/5, 139a/4, 139a/13, 142a/6, 142b/12, 143b/12, 147b/9, 147b/12, 153b/1, 156a/4, 158a/10, 158b/5, 162a/1, 163b/1, 164b/13, 165a/11, 169a/12, 170a/1, 170a/7, 171b/6, 171b/13, 173a/6, 173a/8, 173b/8, 173b/13, 174b/1, 178b/5, 178b/10, 181b/10, 184b/4, 186b/1, 191a/10, 192b/2, 193a/4, 193b/11, 194a/1, 194b/8, 194b/10, 195a/5, 195a/8, 195a/9, 197b/3, 199b/4, 199b/12, 204b/6, 210a/8), **o** (109b/4), **ol** (106b/1, 106b/3, 106b/7, 106b/9, 106b/11, 107a/1, 107a/3, 107b/2, 107b/7, 107b/8,...), **şol** (186b/9, 209b/10).

2.2.3.2.2. Sayı Sıfatları

“Sayı sıfatları, adları sayı gösterme yoluyla belirten sıfatlardır. Bu sıfatlar aslında birer sayı adı iseler de, adlar önünde artık tam bir sıfat görevi yüklenmişler, kalıcı birer sıfata dönüşmüşlerdir” (Korkmaz, 2019, s. 377). Sayı sıfatları ise kendi içinde, *asıl sayı sıfatları* (iki elma), *sıra sayı sıfatları* (üçüncü kat), *üleştirme sayı sıfatları* (birer saat), *kesirli sayı sıfatları* (yüzde on zam) ve *topluluk sayı sıfatları* (üçüz bebek) olmak üzere beşe ayrılmaktadır. Bu bilgiler ışığında incelenen metinde yer alan sayı sıfatları, *asıl*, *sıra*, *üleştirme sayı sıfatları* olmak üzere üç alt başlık altında değerlendirilmiştir.

2.2.3.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

“Asıl sayı sıfatları, eklendikleri adla birer sıfat tamlaması oluşturan ve adın sayısını belirten sıfatlardır” (Korkmaz, 2019, s. 377).

Yukarıdaki tanım doğrultusunda metnin ikinci kısmında yapılan incelemede, 31 farklı asıl sayı sıfatı tespit edilmiştir. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile sıralanan bu sıfatlardan *bir*, 202 defa tekrar edilmiş olup kullanım sıklığı en fazla olan asıl sayı sıfatıdır.

altı (106b/6, 135b/2, 141b/2, 142b/1, 149b/9, 190b/4), **altmış beş** (193b/5), **beş** (135b/2, 141b/12, 142b/1, 142b/12, 143b/3), **biñ dört yüz toksan** (207a/2), **biñ üç yüz toksan altı** (189a/7), **biñ yüz altmış bir** (141a/2), **bir** (106b/4, 106b/5, 106b/10, 108a/12,

108b/5, 108b/10, 110a/3, 110a/4, 110a/10, 110b/5, 110b/12, 111a/6, 112b/13, 114a/8, 114b/2, 114b/7, 115a/8, 115a/10, 116a/6, 117a/13, 118a/10, 118a/11, 120a/4, 120b/10, 121a/12, 121b/7, 123b/3, 124a/1, 124a/8, 124b/2, 125a/8, 125a/12, 125b/7, 126a/2, 126a/3, 126a/12, 128a/9, 128b/6, 129a/6, 129a/7, 129b/4, 129b/8, 129b/9, 130a/2, 130b/1, 130b/5, 130b/8, 131a/5, 131a/9, 132a/10, 133b/12, 134a/10, 134b/11, 135a/1, 136a/2, 136a/9, 136b/8, 137a/13, 137b/13, 138a/13, 139a/8, 139b/2, 139b/7, 140a/11, 141a/5, 141a/11, 141b/7, 142a/2, 142a/4, 142a/7, 142a/13, 142b/8, 142b/10, 143a/3, 143b/11, 144a/4, 144a/5, 144b/1, 145b/12, 146a/1, 146a/4, 147a/2, 149a/5, 149a/7, 149a/13, 150a/1, 151a/1, 151a/11, 151b/2, 154b/2, 154b/10, 155b/1, 155b/10, 156a/3, 157b/7, 158a/3, 158a/4, 158a/5, 158a/11, 159a/6, 159b/4, 159b/11, 160a/13, 160b/5, 160b/6, 160b/7, 160b/8, 161a/8, 161b/2, 161b/8, 161b/12, 162b/12, 163a/7, 163b/3, 164a/11, 165a/8, 165b/3, 165b/6, 166b/2, 167a/1, 167a/6, 168a/11, 168b/1, 169a/9, 169b/11, 170a/5, 171a/9, 171a/11, 171a/12, 172a/12, 173a/2, 173b/4, 174a/2, 175a/12, 175b/9, 176b/8, 176b/9, 177b/4, 177b/7, 177b/10, 178a/13, 178b/13, 179a/13, 180a/10, 180b/3, 182a/1, 182a/13, 183b/4, 183b/13, 185b/4, 185b/9, 186a/6, 186b/1, 186b/9, 187a/13, 188a/1, 189b/8, 190a/1, 190b/13, 191a/5, 191b/6, 194a/8, 194a/11, 194a/13, 195a/2, 195a/13, 197b/4, 198a/11, 198b/1, 198b/2, 199a/6, 200a/5, 200b/7, 200b/8, 201b/2, 202b/8, 204a/1, 204b/11, 205b/9, 207a/7, 208a/6, 208b/11, 209a/13, 209b/9, 132a/5, 143a/12, 143a/13, 144a/3), **dört** (137a/10, 138b/6, 165b/5, 194a/13), **elli** (193b/4), **iki** (116a/9, 116a/12, 116b/3, 117a/2, 117a/5, 117b/10, 118a/13, 119b/2, 120b/10, 125a/10, 127a/6, 127a/10, 127b/6, 127b/10, 132a/6, 133b/12, 134b/7, 134b/12, 135b/6, 145b/12, 146b/3, 147a/9, 153b/8, 155b/2, 156b/6, 167a/12, 172b/5, 175b/8, 175b/10, 176a/3, 177b/9, 178a/3, 178b/1, 180b/12, 183a/10, 189b/1, 190a/9, 198a/13, 198b/10, 200b/5), **kırk** (177b/3), **kırk iki** (168a/1), **on** (163a/13), **on altı** (155a/10), **on beş** (140b/13), **on bir** (138b/1, 141a/6, 159b/3), **on iki** (138b/2), **on sekiz** (136b/9), **on tokuz** (134b/1, 142a/4), **on üç** (202b/11), **otuz** (142b/6), **sekiz** (142a/10, 202a/10), **tokuz** (138b/1, 141a/6, 194a/11), **üç/üç** (118a/12, 200b/1, 132a/5, 132a/8, 140b/13, 141a/7, 154a/12, 154a/13, 167b/4, 192a/2), **yidi** (111b/9, 142a/10, 196b/8), **yigirmi beş** (135b/1-2), **yigirmi iki** (177b/4), **yigirmi sekiz** (194a/12), **yigirmi üç** (142a/4), **yitmiş** (194a/4), **yüz biñ** (143b/8, 180b/7).

2.2.3.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

“Sıra sayı sıfatları varlık ve nesnelereki derecelenme sayısını gösteren sıfatlardır. *İkinci yıl, onuncu yüzyıl* örneklerinde görüldüğü gibi; asıl sayı sıfatlarına +*Incl/+UncU* ekinin getirilmesi ile oluşturulur” (Korkmaz, 2019, s. 379).

Yukarıdaki tanım doğrultusunda yapılan incelemede 21 tane sıra sayı sıfatı tespit edilmiştir. Bu sıra sayı sıfatlarının büyük bir kısmı metinde tarih belirtmek için kullanılmış sıfatlardır; *biñ dört yüz elli ikinci* gibi. Sıra sayı sıfatları arasında en çok kullanılan *üçüncü/üçüncü/üçüncü* sıfatı, 3 defa tekrar edilmiştir.

beşinci (155a/13, 193b/6), *biñ dört yüz elli ikinci* (202a/8), *biñ dört yüz elli sekizinci* (205b/10), *biñ iki yüz kırk birinci* (143b/9), *biñ iki yüz kırkıncı* (157b/5), *biñ üç yüz elli üçüncü* (202b/12), *biñ üç yüz onuncı* (165a/3), *biñ üç yüz otuz beşinci* (167a/8), *biñ üç yüz otuz sekizinci* (167a/10), *biñ üç yüz yigirmi altıncı* (165a/7), *biñ üç yüz yigirmi sekizinci* (165b/2), *dördüncü* (137a/12, 185b/9), *ikinci* (111b/1, 137a/11), *onuncı* (208b/11), *otuz ikinci* (206b/12), *üç yüz otuz dördüncü* (167a/2), *üçüncü/üçüncü/üçüncü* (137a/11, 155b/7, 206b/12), *yigirmi altıncı* (207a/4), *yigirmi üçüncü* (191b/4), *yüz toksan sekizinci* (134b/2).

2.2.3.2.2.3. Üleştirme Sıfatları

“Üleştirme sıfatları, sayıları bölüştürme yoluyla belirten sıfatlardır. Bu sıfatlar ünsüz ile biten sayılara +*Ar*, ünlü ile biten sayılara +*şAr* ekinin getirilmesi ile oluşturulur” (Korkmaz, 2019, s. 381).

Yukarıdaki tanım doğrultusunda yapılan incelemede, iki tane üleştirme sıfatı tespit edilmiştir. Bu sıfatlardan *birer*, 4 defa kullanılmış olup kullanım sıklığı en fazla olan üleştirme sayı sıfatıdır.

birer (148b/11, 150b/13, 172b/9, 181a/1), *ikişer* (181a/1).

2.2.3.2.3. Soru Sıfatları

“Soru sıfatları, varlık ve nesnelere soru yoluyla belirten sıfatlardır. Sıfatın bu işlevi, adın önüne getirilen *kaç, kaçar, kaçınıcı, hangi, ne, nasıl, neredeki* gibi soru sözleri ile karşılanır” (Korkmaz, 2019, s. 381).

Yukarıdaki tanım doğrultusunda yapılan incelemede, sadece 2 tane soru sıfatı tespit edilmiştir. Bu sıfatlardan kullanım sıklığı en fazla olan *ne*, 18 defa tekrar edilmiştir.

kankı “ Hangi” (163a/1, 177b/2, 188a/13), **ne** (107a/2, 109b/4, 111a/11, 119b/13, 122a/3, 123a/11, 123a/12, 131a/7, 141a/8, 144b/10, 152a/1, 152a/6, 153a/1, 161b/8, 179b/10, 179b/12, 184b/7, 195b/9).

2.2.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları

“Belirsizlik sıfatları, varlık ve nesnelere sayı ve miktarını açık ve kesin olarak değil kabataslak, belirsiz olarak bildiren sıfatlardır: *az, az buçuk, başka, bazı, belli başlı, biraz, birçok, birkaç, bir hayli, birtakım, bir sürü, bir yığın, bunca...* gibi” (Korkmaz, 2019, s. 383).

Yukarıdaki tanım doğrultusunda yapılan incelemede, 20 tane belirsizlik sıfatı tespit edilmiştir. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile sıralanan bu sıfatlardan *bir*, belirsizlik sıfatı göreviyle 42 defa kullanılmıştır.

ba'zı (107b/4, 130a/7, 130a/8, 138a/2, 139a/1, 144a/1, 147b/2, 147b/3, 147b/12, 151a/2, 151a/13, 151b/8, 153b/10, 159b/7, 164b/13, 169a/13, 170a/3, 174b/11, 179b/6, 179b/11, 180b/10, 180b/13, 181a/3, 181b/1, 182a/13, 183b/1, 185a/2, 190a/8, 191b/2, 194b/8, 197a/6, 199b/1), **biñ** (188a/6), **binbir** (210a/1), **bir** 113b/2, 114b/2, 115a/13, 119b/9, 120b/8, 125a/1, 125b/7, 128b/2, 128b/9, 130a/3, 133b/1, 134a/3, 134a/7, 136a/3, 136a/9, 146a/1, 146b/10, 157a/3, 158a/2, 158b/6, 159a/12, 159b/2, 160a/4, 160b/3, 160b/9, 162a/1, 168b/8, 171b/12, 172a/3, 176a/11, 177a/6, 177a/10, 182a/6, 191b/12, 193a/6, 197b/7, 198b/10, 201b/5, 206a/6, 176a/9), **bir hālī** “Bir hayli, epey, çok” (173b/7), **bir neçe biñ/bir niçe biñ** “Birkaç bin, binlerce” (192a/7, 119b/9, 125a/10, 144b/4, 146a/2, 151b/9, 170a/4, 197a/3), **bir niçe/bir nice** (122a/8, 143b/10, 160a/5, 171a/3, 175a/10, 181a/1, 184a/12, 185a/6, 202b/7, 203a/10, 205a/3), **bir iki** (139b/11), **birkaç** (124b/13, 138a/2, 162b/4, 174b/4), **cemī** “Bütün, tüm, cümle” (117b/1, 118a/5, 119a/5, 119b/8, 124a/7, 128a/11, 134a/8, 135a/9, 139a/7, 139b/6, 143a/5, 143b/7, 147b/6, 149b/4, 149b/6, 152a/4, 152b/3, 153b/9, 154a/13, 154b/5, 155a/5, 156a/6, 161a/5, 161a/10, 162a/10, 172b/1, 160b/7), **cümle** (106b/13, 107a/13, 111b/7, 111b/12, 144b/6, 144b/13, 145b/13, 156b/10, 165a/4, 173b/13, 178b/11, 185b/6, 199b/9, 205b/1),

degme “Her” (144a/5), **her** (132a/13, 150a/7, 155a/3, 180b/12, 186b/9, 203a/3, 207a/13, 208a/6), **her bir** (148b/11, 155a/8, 188a/6), **niçe/nice** (107b/12, 108a/2, 108b/1, 111b/5, 130b/8, 133b/3, 138a/10, 140a/6, 146b/11, 152a/7, 155b/9, 156b/3, 156b/7, 160a/7, 167a/10, 168a/7, 181a/7, 186b/8, 187b/12, 198a/11, 201a/1, 207b/2, 209b/8), **niçe biñ** (119a/8, 122b/8), **niçe dürlü** (166b/10), **sāyir** “Başka, diğer” (204b/4, 205b/12), **vāfir** “Çok, haddinden fazla” (200b/9), **ve sāyir** (136b/5, 147b/5, 170b/9, 191b/12, 197b/5).

2.2.4. Zamirler

“Zamirler adların yerlerini tutan kişileri ve nesnelere temsil veya işaret ederek karşılayan bir gramer kategorisidir” (Korkmaz, 2019, s. 387). “Zamirler, ismi temsil etmek için üretilmiş olduğu için diğer sözcüklerden bağımsız tek başına kullanılamaz. Bu nedenle, varlıkları ikincildir” (Delice, 2012, s. 36). “Zamirler, kişilerin ve nesnelere yerini tutan belirli kelimeler oldukları için sayıları da çok sınırlıdır. Ne var ki, her adın yerini tutabildikleri, her adı işaret ederek gösterebildikleri için kapsamları çok geniş ve sınırsızdır” (Korkmaz, 2019, s. 387).

Zamirler işlevlerine göre kendi içinde *şahıs (kişi)*, *gösterme (işaret)*, *soru*, *belirsizlik* ve *dönüşlülük* olmak üzere beş alt başlığa ayrılmaktadır.

2.2.4.1. Şahıs (Kişi) Zamirleri

“Şahıs zamirleri, varlıkları kişi olarak temsil eden ve kişi adlarının yerine geçen zamirlerdir. Bütün varlıklar teklik ve çokluk biçimleri ile üç şahısta toplanır” (Korkmaz, 2019, s. 391). Bunlar; *ben*, *sen*, *o*, *biz*, *siz*, *onlar* olmak üzere sınırlı sayıda.

Yukarıdaki açıklama doğrultusunda yapılan incelemede 6 tane şahıs zamiri tespit edilmiştir. Metinde *ben-baña*, *sen-saña*, *a-o-ol*, *biz*, *siz*, *anlar* şekilleriyle yer alan bu kişi zamirlerinden en çok kullanılan üçüncü teklik kişi zamirinin çekime girmiş hâli olan *a* zamiridir. Bununla birlikte üçüncü teklik kişi zamirinin *o* ve *ol* şekliyle kullanımı da metinde yer almaktadır. Dolayısıyla üçüncü teklik kişi zamiri *a*, *o* ve *ol* şeklinde kullanımlarıyla toplam 281 defa tekrar edilmiştir.

a (111a/10, 111b/4, 111b/8, 112b/5, 113b/10, 114a/2, 117a/9, 117b/7, 118a/6, 118a/8, 118b/4, 121b/10, 122a/7, 122b/4, 123b/3, 124a/2, 124b/5, 125a/7, 130a/9, 131a/1, 131a/2, 131a/11, 132b/7, 132b/12, 133a/11, 133b/1, 134a/2, 134a/13, 134b/10,

135a/4, 135a/10, 136a/9, 136b/2, 136b/4, 138b/7, 141b/4, 141b/13, 142b/5, 144a/10, 144b/2, 144b/4, 144b/5, 148a/2, 148b/1, 152a/2, 152b/5, 155a/12, 155b/11, 158b/6, 158b/12, 159b/1, 159b/2, 159b/3, 163a/1, 164a/8, 165a/3, 166b/2, 169b/3, 170a/5, 176a/6, 177b/11, 182a/6, 184a/12, 185b/10, 186b/3, 186b/4, 196b/13, 199b/4, 199b/8, 200b/8, 202a/12, 202b/6, 202b/8, 202b/9, 136a/8, 142a/3, 155b/1, 172a/11, 193a/1, 202a/6, 114a/1, 118a/7, 129a/10, 129b/6, 134a/6, 136a/3, 141b/8, 142b/11, 145a/12, 152b/6, 164b/10, 182b/10, 184b/12, 192b/13, 201b/3, 192a/3, 106b/2, 107a/3, 115a/9, 133a/12, 134b/8, 136b/6, 137a/9, 137b/10, 137b/11, 138b/7, 139a/9, 139b/7, 140b/7, 141a/9, 141b/2, 142a/8, 144b/2, 147b/6, 152b/10, 155b/2, 155b/7, 156a/3, 157b/11, 158a/6, 158a/10, 158b/12, 159a/1, 160a/1, 162b/2, 163a/9, 167b/13, 168a/3, 173a/4, 173b/9, 176a/7, 176b/6, 183b/6, 184a/3, 184a/10, 190b/13, 194a/6, 194a/7, 194a/9, 195a/7, 199a/2, 200b/9, 202b/2, 202b/3, 205b/9, 109b/5, 124a/1, 128b/5, 128b/6, 128b/11, 133b/11, 141b/5, 142a/5, 142b/7, 145b/9, 146a/2, 168b/1, 189a/9, 112b/4, 113b/12, 117b/8, 117b/10, 118a/13, 119b/11, 122a/5, 128b/4, 129a/8, 131b/7, 133b/2, 134b/5, 134b/7, 134b/11, 135a/7, 135a/9, 135b/10, 136b/8, 137a/8, 138a/7, 138b/11, 139a/1, 141b/9, 141b/10, 142a/13, 143a/8, 148a/1, 155b/1, 155b/3, 156a/3, 158a/4, 158b/2, 158b/9, 159a/13, 160a/10, 161b/7, 162a/9, 163a/3, 163b/11, 164b/2, 165b/7, 171b/12, 178a/3, 180b/10, 182b/3, 182b/12, 183a/3, 194a/13, 197b/7, 198a/1, 200b/13, 207a/10, 155b/10, 207a/9, 209b/11, 133a/5, 138a/3, 162a/7, 172a/1);

anlar (107b/10, 108b/9, 117a/3, 120a/1, 131a/12, 143a/11, 146a/6, 148a/11, 153b/3, 153b/6, 173a/8, 175b/5, 191b/8, 205a/1, 119b/3, 120b/2, 122b/8, 173b/2, 178b/10, 179b/13, 187b/10, 195b/6, 114b/4, 115a/10, 115b/2, 119b/6, 120b/11, 122b/7, 126a/6, 135a/13, 137b/7, 139b/1, 143a/8, 143b/1, 146a/6, 148a/3, 148a/13, 164a/9, 170a/4, 172a/8, 172b/10, 173a/13, 173b/5, 174b/3, 178b/12, 179b/13, 180a/6, 181b/3, 186b/13, 190a/11, 195a/8, 208b/10, 122a/8, 177a/2, 116a/11, 160b/2, 168b/7, 172a/9, 174b/12, 179a/6, 183b/2, 190b/5, 191a/6, 195a/11, 122a/9, 152b/9, 120a/1, 172b/7, 174b/9, 175a/2, 188b/11, 147b/10, 117a/8, 119b/7, 120b/5, 123b/5, 126b/9, 138a/4, 138a/11, 143a/2, 146a/1, 148a/10, 149b/9, 162a/12, 169a/4, 169a/6, 169b/10, 170a/2, 173a/10, 173a/11, 174b/10, 190a/10, 193a/5, 195b/10, 196a/1, 199a/9, 148b/1, 149b/1, 169b/8, 131a/5, 197b/9, 194b/5);

baña (106b/12, 107a/12, 112b/6, 118b/9, 119a/1, 119a/2, 122b/5, 123b/2, 124b/1, 124b/2, 128b/13, 130a/5, 131b/12, 131b/13, 132b/8, 133a/9, 136a/3, 137b/5, 139a/13, 140a/4, 146b/3, 146b/5, 151b/6, 152a/10, 157a/1, 160b/2, 161a/2, 171b/9,

182a/8, 182b/13, 183a/3, 184b/4, 193b/9, 201b/1, 201b/11, 201b/12, 209b/6);

ben (108b/1, 108b/8, 110b/9, 111a/8, 113a/5, 124a/12, 130b/2, 130b/5, 131b/12, 131b/13, 137b/1, 137b/7, 146b/6, 149a/1, 151b/5, 152a/3, 156b/13, 160b/11, 164a/7, 164a/8, 166b/3, 171b/12, 173b/5, 174b/3, 181a/5, 182a/6, 182b/8, 185a/3, 189b/11, 193b/12, 194a/1, 195a/11, 199b/12, 201a/13, 207b/7, 112b/1, 113a/7, 124b/3, 132a/2, 152a/3, 152a/10, 161a/7, 184b/4, 112b/7, 160b/9, 160b/10, 181b/7, 182a/8, 182b/9, 184b/3, 184b/5, 192b/2, 194a/1, 194a/2, 201b/11, 202a/9, 123b/6, 152a/1, 113a/6, 121a/1, 121a/3, 130b/3, 130b/5, 139a/13, 140a/4, 149a/1, 152a/9, 160a/13, 160b/3, 161a/8, 161a/9, 163b/4, 163b/7, 164a/9, 166b/2, 180b/6, 182b/10, 210a/3, 133a/8, 136a/3, 157a/5, 160b/8, 181b/8, 195a/9, 137b/2, 112b/9, 114a/13, 181a/7);

biz (115b/1, 131a/5, 137b/9, 174a/6, 174a/7, 186b/11, 187a/5, 188b/3, 194b/13, 199b/4, 123a/11, 120a/8, 122b/3, 130a/5, 151a/8, 159b/9, 160a/1, 164b/3, 174b/2, 176a/11, 178a/11, 180a/8, 182a/5, 186b/1, 187a/1, 193a/4, 193b/10, 194b/11, 195a/1, 199b/7, 122b/1, 125a/8, 180b/5, 120a/6, 123a/8, 123a/10, 126b/6, 129b/12, 131b/5, 143a/9, 143b/6, 146b/5, 151a/6, 159b/9, 161a/6, 170a/1, 171b/4, 174a/5, 181b/12, 182a/1, 182b/8, 184b/8, 188b/7, 197b/9, 199b/6, 201b/8, 174a/8);

o (205b/6, 210a/4);

ol (110a/5, 122a/4, 122b/6, 123a/9, 125a/10, 126b/6, 127b/12, 128b/4, 129b/1, 131a/2, 131a/4, 133a/8, 135a/6, 135b/13, 136a/1, 136a/8, 136a/11, 136b/11, 136b/12, 139b/5, 141a/6, 141b/2, 142a/1, 142a/3, 142a/4, 142a/13, 142b/2, 142b/6, 143b/5, 144b/3, 150a/1, 153a/5, 156a/5, 157b/2, 164a/6, 164a/10, 165b/9, 167a/1, 167a/7, 167a/8, 168a/13, 169b/5, 170b/1, 177b/5, 182b/2, 182b/5, 182b/9, 186a/7, 194a/11, 194a/12, 198a/6, 199b/3, 201a/10, 203b/9, 207a/1, 207a/3, 207a/6, 147a/9);

saña (113a/7, 123a/13, 123b/4, 124a/12, 126a/7, 146b/3, 146b/6, 152a/4, 152a/10, 161a/2, 164a/13, 170a/6, 170a/7, 181a/5, 181b/5, 181b/13, 189b/11, 201a/13);

sen (106b/12, 112b/5, 122b/4, 124a/11, 128b/13, 130a/9, 140a/3, 146b/2, 151b/4, 151b/6, 152a/3, 164a/12, 164a/13, 166b/2, 170a/5, 181a/7, 187b/1, 197b/10, 112b/7, 120a/7, 201b/2, 207a/13, 122a/1, 186b/11, 120a/8, 129a/2, 133b/11, 144a/2, 146b/2, 152a/5, 181a/6, 187b/3, 197b/12, 207b/5, 207b/6, 210a/3);

siz (108b/6, 121a/1, 130b/5, 137b/8, 149a/1, 163b/3, 164a/8, 168a/6, 171b/11, 173b/6, 173b/9, 192b/3, 193b/12, 120a/6, 174a/8, 114a/11, 130b/6, 130b/9, 139a/5,

171b/10, 173b/11,174a/3, 174a/6, 180b/8, 182b/9, 111a/9, 139a/12, 184b/5, 193b/11, 194b/6).

2.2.4.2. İşaret Zamirleri

“İşaret zamirleri, varlıkları işaret ederek, göstererek karşılayan zamirlerdir” (Korkmaz, 2019, s. 402). Türkiye Türkçesinde *bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar* olarak karşımıza çıkan işaret zamirlerinin, Türkçenin geçmiş dönemlerinde karşımıza çıkan *uş, işbu, ol, şol* şekilleri de mevcuttur. “İşaret; zamanda, mekanda ve tasavvurda uzaklık ve yakınlık kavramına bağlı olduğundan, konuşana oranla *bu* ve *bunlar* en yakında, *şu* ve *şunlar* biraz daha uzakta, *o* ve *onlar* da uzakta olan varlıkları göstermek için kullanılır” (Korkmaz, 2019, s. 403).

Yukarıdaki tanımdan yola çıkılarak metnin ikinci yarısında yapılan incelemede 5 tane işaret zamiri tespit edilmiştir. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile verilen işaret zamirlerinden kullanım sıklığı en fazla olan *bu* zamiri, 39 defa tekrar edilmiştir.

a (188b/5, 197b/2, 113b/2, 144a/2, 144a/12, 152b/1, 152b/2, 197a/12, 202a/2, 126b/13, 140b/3, 145a/9, 154b/9, 159a/11, 176b/12, 195a/4, 195a/6, 208b/1, 106b/4, 122a/12, 134a/10,144a/5, 164b/2, 176b/9, 176b/10, 177a/1, 198b/2, 146b/8,195b/11);

bu (130b/11, 138b/4, 181b/6, 201b/13, 167b/13, 122a/13, 184b/8, 207a/13, 210a/3, 129b/12, 143b/6, 158b/11, 182b/8, 137a/3, 155b/12, 204b/2, 113b/9, 131b/5, 136b/1, 136b/7, 142a/9, 151a/11, 152a/12, 159a/3, 165b/1, 166b/9, 167a/11, 170a/13, 171a/13, 177a/5, 179b/10, 181b/11, 185b/7, 190b/4, 191a/3, 202b/11, 121b/10, 162a/12);

bu aşıl “Bunun gibi, böyle” (129a/2, 130a/6, 143a/4, 152a/11, 153b/5, 160a/10, 160b/3, 174b/1);

bunlar/bular (206a/9, 120b/7, 124a/4, 150b/2, 172a/13, 201b/8, 119b/13, 120b/3, 153b/4, 191b/1, 150a/13, 154a/5, 160b/3, 180a/1, 150b/5);

ol (137b/7, 140b/1, 186a/8, 180b/10, 110b/10);

şu (182a/8).

2.2.4.3. Soru Zamirleri

“Soru zamirleri, canlı ve cansız varlıkları soru yoluyla temsil eden zamirlerdir: *kim, kimin, kime, ne, neden, nere, nereye, nereden, kaç, kaçınıcı, hani, hangisi, hangisinden vb.*” (Korkmaz, 2009, s. 441).

Yukarıdaki tanım doğrultusunda yapılan incelemede 3 tane soru zamiri tespit edilmiştir. Bu soru zamirlerinden *ne* ve *kim* 6 defa *neler* 1 defa kullanılmıştır.

kim (131a/7, 160b/1, 160b/2, 182a/7, 199b/13, 128a/13), **ne** (121a/1, 132a/2, 160b/5, 131b/3, 145a/2, 164a/2), **neler** (128a/13).

2.2.4.4. Belirsizlik Zamirleri

“Belirsizlik zamirleri, kişileri ve nesnelere belirsiz olarak temsil eden zamirlerdir: Aslında belirsizlik zamiri olan sözler birkaçı geçmeyecek kadar azdır: *adam, insan, kimse*, Farsça-Türkçe karışımı *herkes*, Arapça-Türkçe karışımı *cümlesi*, Arapçadan alıntı *falan, filan ve şey* gibi” (Korkmaz, 2019, s. 412). Korkmaz, “bunlar dışında kalanların belirsizlik bildiren bazı sıfatlara, soru zamirlerine ve zarflara iyelik eki getirilerek oluşturulduğunu ve bunların sayı olarak oldukça fazla olduğunu söylemiştir: *bazısı, biri, çoğu, kimi, başkası...* gibi (Korkmaz, 2019, s. 412).

Yukarıdaki açıklamadan yola çıkılarak metnin ikinci yarısında yapılan incelemede 22 tane belirsizlik zamiri tespit edilmiştir. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile birlikte sıralanan bu zamirlerden *kimse* belirsizlik zamiri, *kimesne* ve *kimsene* şekilleriyle de kullanılmıştır. *Kimse, kimesne* ve *kimsene* şekillerinde yazılmış olan bu zamir toplamda 34 defa tekrar edilmiş olup kullanım sıklığı en fazla olan belirsizlik zamiridir.

ba‘zı/bāzī (123a/13, 131a/12, 138a/11, 148a/3, 150b/7, 152b/13, 195a/3, 198b/4, 149a/6, 152b/13, 159b/8, 173b/1, 205a/13, 204b/1, 155b/9), **bir**(118b/1, 134b/13, 135b/7, 145b/9, 167a/13, 176a/6, 137a/11, 200b/6), **bir kimse** (133b/1, 161a/1), **bir kimsene** (130a/13, 178b/8, 140b/10, 182b/2, 182b/5, 192b/13), **birbiri/birbir** (121b/4, 127a/7, 138a/8, 147a/9, 147b/11, 147b/13, 175b/8, 177a/6, 189a/5, 190b/1, 198a/13, 204a/11, 204b/4, 204b/9, 205a/12, 147a/10, 116a/12, 171b/4, 177a/6, 111a/12, 113a/3, 121a/8, 145b/12, 161a/13, 167a/5, 173a/3, 174b/3, 175a/7, 186a/12, 205a/12), **biri** (196a/7, 134b/7, 134b/7 135b/6, 134b/12, 167a/12, 172b/6,

134a/6), **birinden biri** (113a/8), **cümle** (173b/10, 208b/9, 210a/12), **ekseri** “Büyük bir kısmı, çoğu” (116b/12, 127a/9, 138a/10, 161b/1, 176b/4, 148b/4), **ğayriler** “Başkaları” (161b/10), **her biri/her bir** (192b/8, 150b/12, 115a/6, 117a/13, 143b/3, 154a/3, 189a/2, 198b/13, 210a/6, 189a/3, 192b/5, 119a/10), **her kişi** (107a/1, 150b/3), **herkes** (196b/2), **hıçkes** “Hiç kimse” (131b/12), **ikisi** (180b/9), **kimesne** (205b/7), **kimi** (107b/3, 109b/10, 128a/10, 137a/1, 153a/1, 166a/10, 174b/5, 184a/2, 199a/1, 200b/3, 148a/2, 153a/13, 173a/6, 150a/9), **kimisi** (166a/6, 175a/1, 199a/1, 199a/1), **kimse** (131b/12, 146b/13, 150b/3, 162b/10, 177b/6, 186b/13, 152a/12, 132a/12, 182b/10, 184b/4, 192a/3, 181a/1, 199b/4), **kimsene** (135b/9, 137b/7, 137b/12, 138a/2, 139b/4, 192a/1, 137b/13, 184b/7, 140b/9, 151b/8, 172b/5, 184a/12, 107b/13, 179b/11, 164b/13, 200b/5, 166a/7, 141b/7, 133b/12, 135b/5), **niçesi** “Birçoğu” (155b/5, 196a/1).

2.2.4.5. Dönüştülük Zamirleri

“Dönüştülük zamirleri, şahıs zamirlerinden daha güçlü bir anlam taşıyan, onları anlamca katmerli kılan pekiştirilmiş bir tür şahıs zamirleridir. Bunlara *dönüştülük* zamiri denmesinin sebebi, zamirin, yapılan işin yapana dönüşünü gösteren bir işlev yüklenmiş olmasındandır” (Korkmaz, 2019, s. 398). Dönüştülük zamiri, *kendim, kendin, kendi, kendimiz, kendiniz, kendileri* şeklinde şahıs ekleriyle çekimlenerek bütün şahıslar için kullanılabilir.

Bu doğrultuda yapılan incelemede 2 tane dönüştülük zamiri tespit edilmiştir. Türkçenin dönüştülük zamiri olan *kendi*, incelenen metinde *gend, gendi, gendü* vb. şekillerde toplam 84 defa kullanılmış olup bunlar, aşağıda sayfa ve satır numaraları ile birlikte sıralanmıştır. Bununla birlikte metnin incelenen kısmında Farsça bir kelime olan *hod* dönüştülük zamiri de yer almaktadır.

gend (123b/6), **gendi** (125b/4, 125b/11, 136a/4, 148b/10, 150a/10, 162a/12, 170a/4, 174a/3, 176b/1, 179b/11, 194a/1, 206b/7, 173b/8, 177a/12), **gendü** (106b/5, 110b/4, 113b/6, 121b/1, 122b/9, 128a/3, 132b/12, 133a/9, 139a/9, 145b/9, 161b/13, 166b/11, 180b/5, 194b/12, 195a/8, 196a/3, 163a/6, 106b/2, 131b/1, 133b/1, 189b/5, 173a/4, 173a/7, 164b/5, 128b/6, 153a/8, 183a/4, 125b/12, 128b/3, 133b/4, 152a/12, 161b/9, 176b/11, 176b/12, 183a/7, 194b/4, 194b/7, 195a/7, 199a/8), **gendisi** (139b/8,

131b/6), **gendüsi** (107b/5, 107b/8, 111a/10, 111a/13, 123b/9, 129b/10, 145a/2, 146b/8, 159a/4, 161b/4, 162b/9, 166a/2, 167b/6, 172a/6, 179a/11, 196b/13, 205a/7, 133b/2, 133b/8, 158b/12, 159a/8, 171a/10, 174a/12, 177a/11, 187a/12, 206a/2, 121b/11), **hod** “Kendi” (131a/4, 208a/3).

2.2.5. Zarflar

“Zarflar fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden ve zarf niteliğindeki sözlerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, durum, azlık-çokluk bildirme, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyip değiştirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren sözlerdir” (Korkmaz, 2009, s. 451).

Metinde yer alan zarflar işlevleri bakımından; *durum, zaman, yer-yön, azlık-çokluk* ve *soru zarfları* olmak üzere beşe ayrılarak incelenmiştir.

2.2.5.1. Durum Zarfları

“Durum zarfları, fiildeki oluş ve kılışın durumunu belirten zarflardır” (Korkmaz, 2019, s. 466). Durum zarfları başlığı altında yer alan zarflar işlevleri bakımından çok çeşitlidir. “Durumda benzerlik, beraberlik, dilek, hatırlatma, karşılaştırma, kesinlik, pekiştirme, tahmin, tekrarlama, sebep, sınırlama, süreklilik gösterme, şüphe bildirme, yanıt verme gibi türlü işlevler yüklenmiştir” (Korkmaz, 2019, s. 466).

Korkmaz’ın tanımından yola çıkılarak metnin ikinci yarısında yapılan incelemede 97 tane durum zarfı tespit edilmiştir. Tespit edilen durum zarflarının en sık kullanılan on tanesi sayfa ve satır numaraları ile birlikte, geri kalanı ise müstakîl olarak sıralanmıştır. Bu zarflardan *fi’l-ḥāl*, 60 defa tekrar edilmiş olup kullanım sıklığı en fazla olan durum zarfidir.

‘ale’t-ta’cīl “Aceyleyle” (109a/7, 112b/8, 114a/11, 115a/4, 116a/2, 119a/5, 122b/2, 123a/7, 124a/7, 124b/4, 126b/8, 139a/6, 151b/6, 160b/10, 161a/2, 163b/8, 164b/5, 174a/5, 175a/1, 183b/12, 187a/2, 187b/7), **fi’l-ḥāl** “Bu hâlde, bu durumda” (108b/3, 108a/12, 109a/3, 109a/10, 113b/7, 114a/8, 117b/2, 120a/12, 120b/10, 123a/1, 122b/12, 126a/2, 127b/2, 131b/8, 133b/2, 139a/2, 139a/4, 139b/13, 140a/7, 144b/2, 146a/6, 147a/10, 149a/9, 151b/3, 154a/6, 157a/9, 158b/1, 159a/1, 160a/5, 160b/6, 162b/8, 165b/9, 166b/4, 167b/6, 168b/9, 169a/13, 169b/11, 170a/3, 170b/7, 171b/13, 172a/1, 172b/1, 177a/2, 173a/8, 178a/2, 185a/11, 186a/2, 187a/3, 187b/7, 191a/4,

192a/4, 195a/1, 195a/13, 196b/5, 200a/4, 201a/6, 201a/11, 202a/3), **nāgehān** “Ansızın, birdenbire” (112b/1, 125b/7, 135a/6, 146a/9, 148a/2, 153b/8, 162b/5, 165b/3, 171a/4, 183a/11, 185b/1, 189a/9, 197a/9), **ol sebebden** (121b/9, 122a/12, 133a/11, 137b/1, 138a/5, 143a/1, 144a/6, 145a/6, 145b/5, 147a/2, 147b/4, 151a/3, 151a/8, 157a/8, 158a/8, 159b/2, 160a/1, 164b/13, 170a/11, 171b/10, 172a/7, 177b/1, 182a/1, 190b/9, 190b/10, 191b/5, 194b/3, 199b/5), **pes** (110b/3, 135b/13, 136a/1, 169b/4, 170b/13, 192a/1, 196b/11, 207b/11, 130a/11, 153a/11, 175a/4, 145a/3, 151a/11, 159a/2, 165b/5, 168a/3, 183b/6, 186a/4, 200b/11, 201a/8, 202b/12, 207b/11, 163a/7, 165a/1, 196b/2, 196b/7, 181a/5, 190b/10, 194a/13, 195a/3, 195a/10, 196a/2, 196a/13, 197b/7, 200a/3), **şimdiki hālda** (111a/8, 112b/6, 114b/6, 118b/7, 120b/13, 122a/13, 123a/2, 124a/12, 126b/3, 130b/2, 130b/13, 137b/7, 151b/5, 157a/13, 159b/13, 164b/1, 169b/13, 178b/2, 181a/7, 181b/6, 182b/13, 184b/3-4, 186b/2, 186b/5, 187b/1, 193a/4, 197b/12, 199b/3), **şöyle** (107a/8, 112a/7, 114b/12, 115a/13, 118a/1, 118b/2, 120a/11, 122b/12, 129b/3, 130b/2, 132b/3, 133a/2, 134b/6, 134b/8, 135b/6, 138b/1, 141a/4, 141b/6, 143a/12, 144b/11, 145a/3, 148b/5, 151a/4, 152b/11, 153b/13, 155a/13, 159a/2, 161a/12, 162b/11, 163a/12, 164b/8, 165a/9, 168a/8, 169b/6, 175a/4, 176a/4, 177b/6, 179a/7, 182a/12, 183b/3, 186a/5, 191b/3, 194a/8, 196a/3, 196b/4, 197b/9, 199a/5, 200b/11, 201a/8, 205a/8, 205b/8, 207b/8, 140b/13), **tā** (109a/2, 115a/13, 116b/2, 117a/6, 127b/12, 140a/12, 149b/2, 146b/10, 149a/11, 149a/12, 149b/1, 149b/11, 150a/3, 159a/13, 198b/2, 198b/6, 207b/1, 207b/7, 208b/10, 210a/7), **üzre** (113a/2, 147a/4, 165a/6, 202b/7, 208a/2, 122a/4, 106b/4, 110a/9, 117b/7, 121a/13, 159b/9, 204b/6, 208a/5, 188a/8, 204b/4, 112b/13, 154a/8, 154a/12, 161b/10, 169a/7, 170a/2, 122b/1), **yine** (137a/1, 148b/6, 149a/13, 159b/6, 169b/3, 171a/2, 176a/13, 181a/8, 190a/13, 200b/11, 201a/7, 203a/8, 204a/5, 205a/11, 205b/5, 206a/2, 208a/12, 208b/3, 208b/7, 208b/8, 209b/3).

‘acabā	ardınca
‘aceb	ardumca
‘ale’-d-devām	āsānlığ(i)la
‘ale’-l-ḥuşūş	bārī
‘ale’-r-rağm-ı rüzgār	be-gāyet
añsuzın	beher-ḥāl/beher-ḥāl

belki	cebren
belkim	cümleten
berāber	dositāne
ber-ķarār	elbette/elbetde
ber-ķarār-ı sābık	eyle
bervech-i ta'cıl	fi'l-vāķi'
bī-dirīĝ	ĝāyet
bī-fāyide	ĝāyetle
bī'l-cümle	ĝāyet vechile
bile	gerçi
bī'l-ittifāk	hoş
bī-mecāl	iverek
bī-meķāba	ķavlınca
bī-muķābā	külliyā
binā'en	maķzā
bī-pervā	miķdārınca
bir derecede	mūcibince
bir dürlü	naķlınca
bir mertebede	nihānī
birgezden	nihāyet mertebe
bi-tamāmihi	ol hālda
bizzāt	ol ķadar
böyle	ol ma'niden
bu deñlü	ol mertebede
bu vech üzre	ol sebebile
bu vechile	ol vechile

ol vesīle	taqdīrce
ötüri	tekrār
penāhī	temām
sāyesinde	temām mertebe
ser cümle	varduğınca
sırren	varduğca
şol ḥadda	yalıñuz
şol mertebe	ya‘nī
şol miṣāl	yirlü yirinde
tā kim	yüzinden
ta‘cīl	zūr ıla
taḥkīk .	

2.2.5.2. Zaman Zarfları

“Zaman zarfları bir oluş ve kılışın zaman içindeki yerini bildiren, daha açık bir anlatımla fiillerin, sıfat-fiillerin ve zarf-fiillerin anlamlarını zaman açısından belirleyen, sınırlandıran veya kesinleştiren sözlerdir. Bu zarflar *ne zaman? ne vakit?* sorularına karşılık oluşturur” (Korkmaz, 2019, s. 460).

Bu doğrultuda metnin ikinci yarısında yapılan incelemede 100 farklı zaman zarfı tespit edilmiştir. Tespit edilen zaman zarflarından en çok kullanılan on tanesi sayfa ve satır numaraları ile birlikte, geri kalanı ise müstakîl olarak sıralanmıştır. Bu zarflardan *pes* zaman zarfı, metinde 104 defa tekrar edilmiş olup kullanım sıklığı en fazla olan zarftır.

‘**ākıbet** “İşin sonu, neticede, sonuçta” (106b/8, 113a/4, 120b/2, 120b/7, 126a/7, 126a/9, 131b/2, 134a/4, 138a/9, 154b/11, 159b/5, 160b/2, 170b/3, 174b/10, 179b/11, 184a/9, 196b/1, 201a/1, 209b/1, 109a/9, 112b/12, 113b/2, 117a/7, 119b/7, 121b/12, 129a/9, 130b/10, 131a/10, 131a/12, 132b/9, 132b/13, 133a/7, 133b/9, 137a/9, 141b/10, 145a/10, 145a/13, 145b/2, 146a/7, 147b/12, 148a/6, 154b/3, 154b/4, 158a/6, 158a/13, 162a/5, 166a/13, 168b/11, 177a/7, 178a/5, 178a/8, 180b/12, 182b/7, 184b/12, 191a/1, 191a/5, 192b/10, 193b/2, 194b/4, 195b/9, 196b/10, 197a/2, 199b/12, 200b/2, 203a/2,

205b/13, 160a/11), **andan** “Ondan sonra” (109b/6, 109b/11, 109b/12, 111b/4, 111b/9, 111b/11, 114a/8, 117a/11, 118a/7, 128b/12, 136a/6, 137b/2, 137b/3, 138a/12, 139a/10, 139a/12, 143a/6, 148b/4, 154b/9, 171a/1, 175a/6, 177b/3, 179a/6, 180a/6, 182a/11, 185b/2, 186b/8, 190b/7, 193b/5, 195b/4, 196b/3, 200a/6, 201a/6, 202b/10, 209a/5, 209b/3, 110b/4, 112a/9, 112b/13, 114a/9, 115a/11, 115b/11, 118a/4, 119a/13, 121a/11, 122b/3, 122b/9, 123b/8, 132a/6, 141b/3, 150b/12, 152b/7, 155a/10, 163a/11, 167a/5, 171a/2, 179a/13, 179b/3, 180b/2, 187a/7, 188b/11, 190b/7, 191a/12, 192b/4, 193a/13, 195b/1, 195b/2), **andan şofıra** (106b/3, 107a/13, 110a/13, 115b/4, 123b/4, 132a/8, 167a/5, 167b/5, 172b/8, 179a/10, 193b/6, 199a/11, 201a/2, 204b/5, 111b/13, 115b/3, 115b/13, 116a/9, 118a/11, 119a/11, 121a/10, 128a/12, 129b/8, 134a/8, 135a/2, 136b/12, 139b/8, 147a/6, 150b/10, 155a/5, 165a/4, 169b/3, 182b/9, 183a/12, 183b/1, 184b/9, 185b/5, 192a/12, 197a/11, 201a/7, 202b/8), **bir gün** (106b/8, 107a/10, 109b/5, 113b/11, 119b/10, 120a/6, 121a/7, 130a/2, 131b/9, 133a/7, 133a/11, 135a/8, 148a/2, 158a/12, 160a/8, 162a/5, 169a/10, 171b/8, 172a/3, 172b/3, 179b/2, 184b/2, 189a/9, 196b/8, 196b/11, 205b/13, 208b/7, 208b/11, 209a/10, 110a/11, 112b/3, 146a/3, 158b/4, 191a/6, 202b/6), **dāyimā** (112a/13, 120a/1, 120a/2, 121b/5, 121b/10, 128b/13, 131b/2, 133a/4, 133a/7, 141b/9, 143a/2, 145a/4, 153b/4, 157a/3, 158b/7, 158b/12, 161b/10, 162a/4, 163a/7, 168b/8, 171b/6, 191a/9, 206a/13), **derhāl** (108a/7, 112b/5, 115a/3, 116b/8, 118b/5, 125b/13, 131b/11, 133a/12, 133b/5, 135a/12, 140b/12, 144a/8, 144b/4, 148a/11, 150b/5, 159a/1, 160b/13, 162b/9, 164a/3, 169b/3, 175b/5, 182a/2, 183b/8, 192b/4, 198a/2, 201a/3, 203b/9, 203b/13, 206b/3, 206b/9, 209a/7, 209a/11), **hemān dem** “Hemen, o anda, vakit kaybetmeden” (114b/12, 117b/2, 128a/9, 139b/7, 155a/4, 162b/2, 163a/4, 170a/12, 170b/7, 176b/3, 180a/2, 181a/10, 185a/8, 188a/8, 188a/9, 189b/1, 189b/7, 193a/10, 198b/1, 199a/9, 203b/6, 207b/13, 208b/9, 209a/1), **imdi** (112b/6, 113a/7, 114b/8, 120b/8, 121a/1, 121a/2, 122b/1, 124b/1, 126a/9, 129a/2, 130a/4, 131a/2, 131a/7, 131b/5, 140a/2, 146b/4, 152a/9, 157a/12, 160b/2, 161a/8, 163b/7, 164b/4, 170a/1, 174a/4, 176a/12, 178a/10, 178b/4, 178b/6, 184b/5, 187a/1, 193b/13, 197b/10, 208b/6), **pes** “Akabinde, sonra” (107a/10, 108a/2, 110b/5, 115a/2, 115a/12, 115b/7, 116b/3, 117a/2, 118a/8, 118a/10, 121a/5, 122a/6, 124a/8, 124b/7, 125b/12, 126b/1, 126b/8, 127a/10, 128a/4, 129a/11, 130a/2, 130a/12, 131a/13, 131b/10, 132b/12, 134a/7, 135a/9, 135b/1, 137b/5, 139a/3, 139a/9, 139b/9, 141a/13, 142a/8, 143b/3, 143b/11,

145a/8, 148a/8, 149a/4, 148b/8, 151b/7, 151b/10, 152a/3, 153a/4, 153b/1, 153b/8, 154a/4, 154a/8, 158a/9, 162a/8, 162a/10, 162a/13, 162b/13, 164a/9, 164b/11, 165a/2, 167a/13, 167b/3, 167b/11, 169a/1, 169a/10, 171b/8, 171b/13, 172b/4, 172b/12, 173a/13, 173b/13, 174b/12, 176b/12, 177a/3, 177b/2, 178b/12, 180a/12, 182a/9, 183a/3, 183a/13, 185a/13, 185b/4, 185b/11, 190b/3, 192a/9, 193b/1, 194a/2, 194b/7, 195b/5, 196a/10, 196b/11, 197a/1, 199a/4, 198a/9, 199b/9, 200a/11, 200b/7, 201b/9, 202a/7, 202a/11, 203a/6, 204a/6, 204b/6, 205a/5, 206a/4, 208a/13, 208b/11, 209a/2), **şoñra** (112b/1, 115b/5, 118a/12, 121b/11, 123a/4, 125a/1, 129b/11, 135b/5, 137a/8, 141b/11, 142a/4, 142a/10, 142b/1, 149a/3, 149a/8, 150b/4, 154b/1, 155b/2, 155b/3, 156b/3, 156b/7, 159b/4, 160a/7, 166b/12, 167a/13, 168a/2, 172b/12, 174b/4, 177b/4, 182a/13, 190b/4, 191b/4, 192a/7, 193a/2, 193a/12, 194a/4, 194a/12, 196b/8, 199a/11, 200a/7, 201a/1, 203a/8, 205a/4, 206a/1, 206b/13, 208a/13).

āhir	bir eyyāmlan
aḥşam	bir gece
‘aḳabından/‘aḳıbından	bir iki gün
‘aḳabınca	bir laḫza
‘āḳıbetü’l-emr	bir müddet
‘ale’ş-şabāḫ	bir neçe gün/bir nice gün/bir
‘ale’s-seḫer	niçe gün
anda	bir niçe devrān
ara	bir niçe eyyām
aşlā	bir niçe müddet
az zemānda	bir niçe zemān
ba‘dehu	bir sā‘at
ba‘de’z-zemāndan	bir zemāndan şoñra
ba‘de’z-zemānın	birkaç gün
bir ān	bī-tavaḳḳuf
bir daḳīḳa	bu eṣnāda
bir derece	bu eyyāmda

bu gice	neçe zemān
bugün	niçe günler
bundan evvel	niçe zemān
bundan ilerü	ol anda
bundan şoñra	ol arada
ekşeriyyā	ol dem
elān	ol demde
eñ şoñ	ol devirde
eskiden	ol devrānda
evvel	ol esnāda
evvelā	ol evānda
gice	ol gün
günden güne	ol hīnde
haylīden	ol rūzgārda
hemān	ol sā'at
hemān sā'at	ol vaqt
henüz	ol vaqtın
her dāyim	ol zemān
her vaqt	ol zemānda
hergiz	oloq sā'at
ibtidā	sābıqā
kaçan kim	seher
kaţ'ā	şimden şoñra
min ba'd	şimdi
muqaddem	şol vaqta degin
muqaddemā	şol zemān

şol zemāna dek	yarın
vaḳtehā	zemāndan şoñra

2.2.5.3. Yer-Yön Zarfları

“Bu gruba giren zarflar, fiildeki oluş ve kılışın yerini ve yönünü belirleyen zarflardır. *Nereye?, nerede?, nereden?, nereye doğru ve nereye kadar?* sorularına karşılık olurlar” (Korkmaz, 2019, s. 462).

Yukarıdaki tanımdan yola çıkılarak yapılan incelemede 8 tane yer-yön zarfı tespit edilmiştir. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile sıralanan bu zarflardan *anda*, kullanım sıklığı en fazla olan yer-yön zarfı olup 56 defa tekrar edilmiştir.

anda (126a/12, 126a/13, 127a/7, 129a/5, 129b/5, 130a/2, 133a/12, 135a/3, 135a/13, 135b/1, 135b/12, 135b/13, 144b/10, 145a/9, 147a/9, 148b/7, 149b/3, 150b/12, 153b/12, 158b/2, 159b/5, 162a/6, 163a/7, 163a/8, 165a/13, 165b/3, 166a/9, 168b/6, 171a/4, 172b/4, 179b/4, 180b/3, 180b/6, 180b/7, 182a/11, 185b/4, 189a/8, 189a/12, 190b/6, 191a/11, 193b/3, 193b/7, 198a/9, 198b/12, 203a/10, 204a/5, 205b/6, 136a/10, 167b/4, 181a/6, 194a/3, 196b/12, 202b/5, 204a/1, 174a/7), **andan** (107b/6, 131a/3, 144b/3, 167b/6, 179b/6, 185a/13, 186a/10, 188b/9, 116a/1, 128b/2, 128b/5, 129a/4, 206b/10), **aşağa** (154b/1), **bunda** (108a/13, 167b/13, 176a/12, 193b/12, 201b/8, 205b/7, 181a/11), **içerü** (146b/10, 181a/3), **ilerü** (139b/8), **işburada** “İşte burada” (210a/12), **taşra** “Dışarı” (175a/8, 175b/1, 146b/10).

2.2.5.4. Azlık-Çokluk (Miktar) Zarfları

“Azlık-çokluk zarfları, bir sıfatın bir zarfın veya fiildeki oluş ve kılışın miktarını, ölçüsünü ve derecesini belirleyen zarflardır. Kullanımda *ne kadar?, ne derece?* sorularına karşılık oluştururlar” (Korkmaz, 2019, s. 478). Bu zarflar anlamları ve işlevleri bakımından eşitlik, üstünlük, en üstünlük ve aşırılık derecesi gösterenler olmak üzere dört gruba ayrılırlar.

Bu açıklama doğrultusunda yapılan incelemede 13 tane azlık-çokluk (miktar) zarfı tespit edilmiştir. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile sıralanan bu zarflardan *haylī*, 24 defa tekrar edilmiş olup kullanım sıklığı en fazla olan azlık-çokluk (miktar) zarfıdır.

bir miqdār (148b/2, 159a/9, 160b/10, 163a/4, 180a/13, 194a/10), **bir niçe defa**

(154b/2), **bunca** (133b/4, 160b/1, 181a/3), **çok/çoğ** (186a/1, 113a/12, 122b/7, 133a/6, 143a/1, 150a/4, 150a/6, 151a/8, 153b/10, 154b/4, 166a/7, 176b/7, 183b/5, 196b/10, 197a/10, 198b/12, 206b/11, 209b/8), **dahı** “Daha” (132a/2, 135a/1, 140b/7, 142b/12, 161a/8, 177b/9, 184b/7, 198b/2), **eñ** (138b/6), **fevken derece** “Aşırı derecede” (107a/11), **gene/gine** (187b/3, 108a/12, 174b/12, 183b/9, 200a/6), **girü** (113b/11, 130a/11, 132a/7, 139b/13, 146b/6, 149a/7, 152b/1, 162b/10, 164a/11, 165a/13, 169a/10, 169b/9, 182a/11, 183a/13, 184a/11, 190b/2, 190b/7, 191a/4, 197b/2, 201a/4), **haylı** “Çok, oldukça, epeyce” (126b/10, 126b/11, 128b/7, 138a/9, 140b/9, 147a/2, 147b/7, 153a/10, 160a/5, 166b/13, 168b/6, 171a/6, 172a/10, 191a/12, 192b/10, 195b/8, 197a/6, 197a/13, 197b/6, 202a/6, 205a/2, 205a/5, 205b/12, 206b/10), **heb** (207b/5), **ikide bir** (142b/13, 169b/7), **katı** “Çok, çok fazla” (188b/3).

2.2.5.5. Soru Zarfları

“Soru zarfları, fiildeki oluş ve kılışı çeşitli yönlerden soru yoluyla belirleyen zarflardır: *hani, nasıl, ne, ne denli, ne biçim, neden, nerede, nereden, ne kadar, nice, niçin* gibi” (Korkmaz, 2019, s. 482).

Yukarıdaki tanımdan yola çıkılarak yapılan incelemede 8 farklı soru zarfı tespit edilmiştir. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile sıralanan bu zarflardan *ķanda*, 15 defa tekrar edilmiş olup en sık kullanılan soru zarfıdır.

ķanda “Nerede” (124b/2, 146b/13, 184b/12, 107b/9, 128a/9, 146a/11, 152b/4, 165b/11, 174b/6, 185a/4, 192a/7, 195b/2, 203b/3, 208a/1, 209a/5), **ķanı** “Hani, nerede” (176a/9), **ne** (117b/12, 123a/11, 125b/9, 139b/1, 160b/3, 171b/6, 180b/10, 188b/3, 188b/4), **ne ‘aceb** “Nasıl” (180b/5), **ne aşıl** “Nasıl” (137b/10), **niye** (140a/3), **nice/niçe** (195b/7, 137b/8, 189b/11), **niçün** (164a/8).

2.2.6. Edatlar

Edatlar, cümle içinde anlam kazanan görevli sözcüklerdir. Edatlar, Korkmaz tarafından görevli sözcükler bölümünde şu şekilde açıklanmıştır:

Edatlar, yalnız başlarına anlamları olmayan, ad ve ad soylu kelime ve kelime gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya bağlı bulunan, gramer bakımından onlara hakim olan ve eklendikleri kelimeler ile

cümlelerin öteki kelimeleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran görevli sözlere: için, ile, gibi, kadar, göre, doğru, başka, dolay, beri, ötürü, öte, yana, itibaren, nazaran vb. (Korkmaz, 2019, s. 895).

Yukarıdaki açıklamadan yola çıkılarak metnin ikinci yarısında yapılan incelemede 16 farklı edat tespit edilmiştir. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile sıralanan bu edatlardan *ıla/ile* edatı, 88 defa tekrar edilmiş olup kullanım sıklığı en fazla olan edattır.

berü “-den bu yana” (160b/1, 202a/10), **birle** “İle, birlikte, beraber” (121a/13, 124a/9, 167a/6, 172a/3, 175a/8, 176b/6, 181b/7, 182a/2, 182b/6, 183b/6, 184a/11, 185b/1, 189a/10, 196b/7, 202b/1, 204b/2), **ecliden** “Sebepten” (121b/5, 147b/3, 161b/11, 199a/8), **ecliyçün** “Sebebi için” (192a/5), **evet** (182a/8), **gibi** (152a/12, 155a/2, 174a/12, 176a/1, 176a/2, 180a/2, 185b/7, 189b/13, 196b/9, 197b/13, 198b/2, 130a/10), **haysiyetden** “Bakımından, sebebiyle” (162a/5), **ıla/ile** (108a/8, 108b/7, 111a/9, 111b/10, 114b/6, 120a/3, 120a/5, 123a/7, 129a/5, 129b/3, 138a/13, 139a/6, 139b/5, 140a/3, 143a/11, 146a/13, 147a/13, 148a/12, 149a/9, 151a/12, 153b/7, 154b/6, 155a/8, 155b/13, 157a/2, 157b/6, 161a/5, 164b/5, 167a/3, 167a/8, 170b/2, 171b/8, 174a/4, 180b/1, 183b/5, 183b/12, 185b/6, 185b/7, 193a/5, 197a/7, 201b/4, 202a/5, 203b/4, 206b/1, 209b/5, 154a/11, 174b/1, 108a/1, 109a/7, 111b/8, 115a/5, 115b/6, 117a/4, 119a/6, 119b/9, 121b/2, 121b/4, 121b/9, 123a/7, 124a/3, 124a/5, 125a/1, 125a/3, 125a/9, 127a/10, 128b/11, 130a/7, 130a/11, 131b/8, 134a/3, 146a/2, 149b/4, 163b/10, 166a/2, 169a/13, 170b/7, 176a/11, 179b/2, 184a/13, 188b/3, 189b/4, 191b/5, 197b/3, 198b/11, 206b/3, 209a/10, 209b/3), **içün** (109a/4, 109a/5, 114b/3, 117b/6, 123a/3, 123b/8, 124b/9, 127a/3, 130b/4, 135a/1, 138b/9, 139b/6, 147a/8, 152b/6, 153b/2, 156a/9, 161a/1, 163a/2, 164a/4, 168b/8, 175a/10, 175b/9, 178a/2, 180b/2, 181a/9, 182a/4, 184b/13, 185b/10, 188b/1, 189a/2, 192a/10, 195b/5, 201a/13, 204b/11, 204b/12, 205b/3, 209b/12), **ise** (108b/13, 153a/7, 176a/10, 204a/2), **işde** (124a/4, 157a/11, 193b/9, 126b/4, 179b/8, 181a/11), **karşu (-e karşı)**(175b/1, 179b/12, 198a/12, 198a/13, 202a/4), **mı/mi** (117b/13, 163b/7, 173b/12, 171b/5, 181b/6, 209b/6), **mişāl** “Benzer, gibi” (186b/9), **üzre** (188a/8, 204b/4), **yok** (146b/6, 163b/7, 173b/12, 174a/7).

2.2.7. Bağlaçlar

Bağlaçlar da tıpkı edatlar gibi tek başlarına anlamı olmayan ancak cümle içinde anlam kazanan görevli sözcüklerdir Korkmaz tarafından görevli sözcüklerin ikinci ana bölümü olarak değerlendirilen bağlaçlar şu şekilde açıklanmıştır: “Türkçede çok geniş bir yer tutan bağlaçlar; kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yükledikleri işlevler ile, bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer öğeleridir” (Korkmaz, 2019, s. 923). Bağlaçları, edatlar ana başlığı altında bağlama edatları olarak değerlendiren H. İbrahim Delice, “Bağlama edatlarının kullanıldığı sözdizimsel yapılar Türkçeye ait yapılar değildir. Bu nedenle Türkçede kullanılan bağlaçlar köken itibarıyla Arapça ya da Farsçadan ödünçlenmiştir” (Delice, 2012, s. 141), şeklinde bir açıklama yapmıştır.

Bağlaçlar; sözcük, sözcük öbeği, cümle gibi unsurları birbirine bağlarken bu unsurlar arasında çeşitli ilgiler kurar. Bu ilgiler, beraberlik, zaman, sıralama, pekiştirme vb. gibi ilgilidir.

Bu açıklamalar doğrultusunda metnin ikinci yarısında yapılan incelemede 60 tane bağlaç tespit edilmiştir. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile birlikte sıralanan bu bağlaçlardan *ve*, 1170 defa tekrar edilmiş olup kullanım sıklığı en fazla olan bağlaçtır. Bağlaçlarla ilgili dikkati çeken bir husus vardır ki, *ez-in-cānib* bağlacı kendisiyle aynı anlamı taşıyan *bu yañadan* bağlacı ile birlikte kullanılmıştır.

ammā (107b/9, 107b/12, 108a/3, 108a/6, 108a/8, 109a/5, 109b/8, 110a/2, 110a/8, 111a/1, 111a/2, 112a/7, 112b/7, 113b/3, 113b/7, 113b/9, 114a/5, 114b/3, 115b/1, 119b/2, 120a/13, 120b/5, 121b/1, 122b/12, 123a/8, 123b/1, 124a/2, 124a/12, 124b/9, 125a/4, 125b/2, 125b/6, 126a/5, 126b/2, 126b/11, 127a/8, 127b/3, 128a/6, 129b/3, 129b/7, 129b/12, 130a/7, 130b/2, 130b/4, 130b/8, 132b/7, 133a/7, 133a/10, 133a/13, 134a/1, 134a/3, 134a/5, 134a/11, 134b/1, 134b/6, 134b/9, 134b/13, 135b/6, 135b/10, 136b/1, 136b/2, 137a/2, 137b/11, 138a/6, 138b/1, 138b/9, 139a/10, 140a/3, 140a/13, 140b/6, 140b/10, 140b/12, 141a/4, 141b/7, 143b/6, 144a/7, 144b/11, 144b/13, 145a/12, 145b/4, 146a/5, 146a/11, 146b/8, 146b/13, 147a/13, 147b/5, 148b/5, 148b/6, 149a/3, 149a/6, 149b/10, 150a/5, 151a/1, 151a/4, 151b/9, 151b/13, 152b/11, 153a/3, 153b/12, 155a/6, 155a/13, 155b/5, 156b/1, 156b/9, 156b/11, 157b/3, 158a/6, 158b/3, 159a/3, 159b/8, 160a/2, 160a/3, 161a/12, 161b/4, 161b/10, 162a/11, 162b/4, 162b/11,

163a/12, 164b/1, 165a/7, 165a/9, 165b/8, 165b/11, 166a/3, 168a/10, 168b/4, 169a/8, 170a/10, 171b/4, 172b/10, 173b/3, 174b/3, 174b/8, 175a/11, 175a/12, 176a/5, 176a/8, 177a/4, 178a/1, 178a/3, 178b/9, 179b/7, 179b/12, 180a/1, 180a/9, 180a/11, 180b/9, 181a/2, 181a/9, 181b/2, 182a/4, 182a/12, 183b/3, 183b/9, 184a/8, 184b/2, 185a/10, 186a/1, 187a/9, 187b/11, 189b/3, 190a/9, 190b/8, 194a/11, 194a/13, 194b/2, 194b/11, 195b/3, 195b/13, 196a/12, 196b/4, 197a/7, 197a/12, 198a/4, 199a/12, 200a/10, 200b/10, 201b/6, 201b/13, 202a/5, 202b/5, 202b/10, 203b/10, 204b/7, 205a/11, 205a/13, 205b/4, 206a/6, 206a/7, 206b/4, 110a/6, 123b/2, 127a/6, 133a/3, 144a/10, 161b/8, 163b/11, 171a/6, 180b/9, 201b/8), **ammākım** (110b/5, 112b/10, 116a/1-2, 121b/3, 123b/10, 126a/1, 126a/4, 133a/2, 133a/5, 135b/9, 136b/6, 137a/3, 139a/7, 140a/5, 141a/10, 142a/9, 144b/6, 144b/8, 146a/8, 147b/7, 151a/6, 151b/1, 153b/1, 154b/3, 154b/9, 155a/9, 155b/12, 157a/7, 157b/7, 158a/1, 160a/6, 161b/12, 163b/13, 166b/9, 167a/11, 169b/9, 170b/5, 171a/10, 171b/7, 172a/13, 172b/5, 172b/8, 174b/12, 175a/3, 177a/12, 178b/2, 179a/3, 182b/1, 182b/6, 184b/10, 186a/7, 186a/10, 190a/1, 191a/8, 191b/2, 194b/8, 196a/1, 203a/9, 203b/6, 207a/10, 208b/4, 147b/11), **ancağ** (133a/1, 141b/2, 148b/13, 160a/13, 160b/8, 171b/3, 181b/9), **bile** (162b/4, 167b/1, 182b/10), **bir budur kim** (109a/1, 131a/2, 160a/12, 184b/6, 199b/3, 186b/6), **bir vechile** “Bir şekilde, bir sebeple” (109a/9, 121b/2, 130b/9, 133a/13, 197b/10), **bu ma’niden** (109b/13, 122a/2, 151b/3, 170b/9, 205a/10), **bu sebebden** (111a/1, 135a/6, 196a/13, 112a/10, 203a/5), **bu tarafından** (114a/5, 114b/3, 124b/9, 125b/6, 126b/2, 138a/7, 140b/6, 144b/8, 146b/11, 153a/3, 155a/6, 157b/3, 165b/11, 166a/3, 176b/9, 180a/11, 181a/9, 186a/13, 194b/13, 198a/9), **bu yañadan** (107b/9, 112a/5, 112a/13, 124a/4, 153b/13, 156a/7, 167b/8, 172b/3, 173a/8, 179b/7, 180a/3, 187a/9, 188b/1, 188b/10, 189a/5, 189b/12, 195a/5, 198a/4, 198a/7, 200a/11, 202a/1, 204a/3, 204a/7, 206a/3, 206a/7, 206b/1), **bu yüzden** (180a/6), **budur kim** (111a/8, 111b/1, 112b/7, 113a/6, 113a/7, 130a/4, 133a/8, 182b/8, 183a/2), **çün** (107a/2, 155a/1, 165a/6, 188a/10), **çünkim/çünkü** (150b/4, 187b/13, 106b/3, 108a/4, 108b/4, 109a/6, 110a/7, 110b/10, 113a/9, 115a/6, 115b/8, 116b/2, 117a/1, 117b/1, 118a/2, 120b/7, 120b/11, 121a/4, 122b/5, 124a/9, 124b/3, 125a/2, 125b/5, 127a/4, 127a/6, 127b/2, 127b/10, 128a/11, 129a/5, 129b/1, 129b/5, 130a/6, 131b/1, 132b/5, 134a/6, 134b/10, 135a/5, 135a/10, 135b/7, 136b/10, 137a/7, 137b/1, 137b/13, 138a/4, 138b/5, 139b/5, 140a/6, 141a/13, 142a/8, 142a/12, 142b/8, 143a/7,

145b/3, 145b/10, 149a/4, 147a/9, 149a/6, 149a/8, 149a/12, 149b/13, 151a/10, 152a/2, 152a/6, 152b/3, 153a/11, 153b/5, 153b/7, 154a/4, 155b/11, 156a/8, 158b/9, 158b/13, 159b/6, 162a/7, 162a/12, 163a/10, 163b/1, 163b/4, 163b/9, 164a/3, 164b/12, 165a/11, 166a/12, 166b/6, 167b/11, 168b/1, 168b/8, 169a/10, 170b/7, 172a/6, 172b/6, 173a/2, 173a/13, 173b/5, 175b/2, 176a/7, 177b/12, 178b/11, 181a/10, 181b/9, 183a/6, 183a/8, 183b/11, 184a/4, 184b/5, 185a/1, 186a/2, 187a/2, 187b/6, 188a/7, 188a/9, 189a/5, 189a/13, 190a/11, 191a/2, 192a/6, 193b/6, 194a/9, 195b/7, 196a/8, 197a/13, 199a/4, 199a/7, 199a/9, 199a/11, 200a/1, 200b/13, 201a/2, 201b/3, 202b/3, 203b/11, 204a/9, 205b/2, 206b/7, 206b/9, 207a/2, 207a/8, 207b/12, 209b/7, 107b/1, 108b/3, 110a/5, 111b/6, 114b/4, 126b/10, 143a/13, 161a/7, 143b/7, 207b/9, 108b/9, 144b/9, 113a/2, 114a/1, 117b/3, 143a/4, 157a/10, 156b/11, 114b/11, 130a/1, 149a/2, 206a/9, 191a/3), **da** (134b/5, 142a/1, 20a/1, 210a/6), **dağı** (107b/3, 107b/5, 107b/8, 107b/10, 107b/11, 107b/12, 108a/3, 108b/1, 108b/4, 108b/9,...), **eger** (108b/7, 110b/7, 123b/2, 146b/6, 152a/9, 156b/9, 160b/9, 163b/7, 164b/10, 174a/7, 182a/6, 187b/3, 190b/2, 192b/2), **eger kim** (107a/12, 113b/6, 130b/7, 164b/6), **egerçi** (147b/10, 209b/9), **egerçi kim** (137a/6), **ez-in-cānib** “Bu taraftan” (112a/4, 124b/10, 143a/9, 145b/7, 146a/5, 156a/7, 164a/3, 165b/13, 167b/7, 172b/3, 173a/7, 174b/7, 180a/3, 188b/9, 194b/13, 195a/5, 198a/7, 201b/13, 204a/3, 204b/8, 206a/2), **feammā** “Fakat, ama” (136b/7, 137a/7, 139b/2, 154a/5, 159a/8, 187a/5), **gāh gehī** (154b/11), **ger** (161b/7, 172a/5, 178b/5, 207b/7, 209b/6, 207b/5), **ger ger** (132a/13), **ger ger ger** (207b/5), **gerçi kim /gerci kim** (106b/13, 182b/5, 110b/13, 112b/2, 113b/8, 180b/9), **hāliyā** “Şimdiki hâlde, bu durumda” (137b/8, 178b/3), **hem** (110b/9, 155a/3, 172b/11, 180a/7, 199a/2, 210a/10, 210a/11), **hem dağı** “Hem de, ayrıca” (210a/1), **hemān** (174a/11, 188b/7), **hod** “Dahi, de” (108b/8, 130b/6, 131b/12, 152a/5, 160b/4, 176a/11, 178a/10, 187b/12), **huşuşā kim** “Özellikle ki” (134a/2, 160a/11, 164a/8), **ile** (144a/4, 185b/12), **illākim** (158a/12, 159a/13, 169a/5, 171a/12, 172a/9, 177b/9, 180a/13, 182b/5, 193b/3, 195b/9, 195b/12, 205b/12), **imdi** (110b/7, 152a/7, 173b/7, 173b/10, 174a/3, 182b/11, 186b/1, 186b/3, 186b/10, 187b/2, 193b/12, 194b/6, 195a/11, 199b/6, 201b/1, 207b/9), **ki** (117a/9, 123b/3, 127b/1, 128b/4, 150a/13, 153b/6, 171a/2, 182a/8, 183a/3, 190b/13, 193a/12,

193b/12, 194b/1, 204a/8, 208a/9, 126a/7, 201b/11), **kim** (107a/8, 107a/11, 107b/2, 107b/4, 107b/5, 107b/7, 108a/12, 108a/13, 108b/5, 108b/6,...), **lākin** (120a/2, 137b/10, 154a/9, 155b/6, 159a/11, 181a/13, 204b/8), **līk/līki** “Ama, fakat, lakin” (207b/7, 209b/9), **mādāmki** (131b/4), **mā-illākim** “Ama, fakat, ancak” (133a/1), **meger** (108a/8, 116a/10, 128b/6, 129a/6, 135a/8, 143a/3, 143b/4, 144b/1, 145b/4, 154b/1, 156a/3, 158a/4, 159b/11, 162b/9, 165b/6, 167b/10, 168a/13, 169a/9, 169b/10, 171a/11, 173a/1, 176b/13, 177a/11, 190a/9, 199b/11, 200b/6, 200b/9, 193b/10), **Megerkim** (106b/5, 110a/3, 110b/11, 115a/7, 121b/6, 122a/10, 125b/10, 132b/4, 137a/12, 139a/1, 142a/2, 142b/5, 142b/10, 147a/9, 148a/13, 157a/2, 159a/6, 161b/2, 171a/8, 173a/11, 174b/11, 176b/8, 184b/13, 191b/9, 195a/2, 197b/4, 114b/9, 119b/6, 147a/8, 162a/12), **ne... ne...** (138b/3, 138b/4), **şāyed** (136a/3, 193b/13), **şol şartıla kim** (110a/8, 111a/10, 173b/11), **şöyle ki/Şöylekim** (152b/1, 184a/9, 187b/4, 198b/10, 112b/9, 113b/4, 120b/9, 124b/2, 125b/4, 163b/5, 164b/3, 182b/11, 186b/13, 189b/9, 193b/12, 199b/4), **u/ü** (106b/2, 192b/7, 209b/9, 207b/5, 210a/2,...), **ve** (106b/9, 116b/12, 117a/12, 106b/2, 106b/4, 106b/8, 106b/10, 107a/7, 107a/8, 107a/11,...), **ve dağı** (109b/2, 111a/6, 111b/9, 123b/10, 133b/1, 138a/5, 138a/10, 150b/7, 160a/13, 169b/1, 171b/1, 186b/12, 191b/6, 193a/5, 193b/1), **ve hem** (140a/2, 149b/12, 153b/4, 180b/10, 185a/10, 188b/4, 200b/6), **velākin/velīkin** (106b/13, 121a/5), **veyā** (160b/4), **veyāhūd** (113a/8, 125b/9, 158b/6, 194b/10, 199b/8), **yā** “Peki, iyi, ama” (122a/3, 132a/2, 164a/8, 142a/6, 192b/12), **yāhūd** (122a/3, 132a/2, 164a/8, 142a/6, 192b/12), **z’ān ki** “Zi-ân, ez-ân: Çünkü” (210a/14), **zīrā** (107a/3, 144a/4, 148a/1, 160a/12, 184b/6, 195a/12), **zīrā kim/zīrā ki** (126a/8, 171a/7, 197b/11).

2.2.8. Ünlemler

Söz varlığı içinde önemli bir yer tutan ünlem, hem görevli hem de anlamlı bir gramer unsurudur. Ünlemler, Korkmaz tarafından şu şekilde tanımlanmıştır:

Ünlem, söz içinde konuşanın acıma, beğenme, sevinç, korku, çaresizlik, şaşkınlık, üzüntü, dua, hayret, pişmanlık, kıskançlık, özlem gibi çok çeşitli duygu ve heyecanlarını etkili ve kısa bir biçimde anlatmaya; karşısındakilere seslenmeye, çağırmaya, cevap vermeye, göstermeye, sormaya, onları onaylamaya, redde veya tabiattaki sesleri taklit yolu ile kelimeler türetmeye yarayan bir söz türüdür: *aa, aboo, aferin, anam, aşk olsun, ay, ayol, arkadaş, be,*

bre, başüstüne, cart, ee, eh, ey, eyvah, hah, haydi, hayır, hey, hişt, hoppala, hoş, huu, ooh, ohaa, işte, of, pekala, peki, pist, sakın, şşşt, tüh, vah, varol, vay, yaa... vb. (Korkmaz, 2019, s. 961).

Bazen bir ad ile birleşerek ünlem grubu oluşturan bu gramer unsurları söz içinde tek başlarına da kullanılabilirler. Bazı kaynaklarda ünlem edatı şeklinde de kullanılan ünlemlerin acıma, sevinç, heyecan, korku vb. duyguları yansıtma ve seslenme gibi işlevleri vardır.

Bu açıklamalar ışığında yapılan incelemede 12 ünlem tespit edilmiştir. Tespit edilen bu ünlemlerin bir kısmı aslında tek başına bir hitap sözü olan *yā* ve *iy* ile birlikte kullanılmıştır: *İy pādīšāh, yā ilāh* gibi. Dolayısıyla çalışmada, bağlam ile anlam arasında kopukluk olmasını engellemek için bu örnekler, kullanıldığı şekliyle ünlemler başlığı altında değerlendirilmiştir. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile sıralanan ünlemlerden “ey” anlamındaki *iy* ünlemi, 12 defa tekrar edilmiş olup en çok kullanılan ünlemdir.

bire “Ey, hey, be” (117a/3), **gel** “Bak, dinle” (106b/12), **iy** (106b/12, 107a/6, 132a/13, 150b/1, 155a/1, 159b/6, 189a/2, 207b/4, 208b/9, 209b/5, 209b/11, 210a/11), **iy pādīšāh** (210a/3), **serverā** “Ey hükümdar” (207b/6), **şehā** “Ey şah, ey padişah” (133b/11, 207b/7), **vay ki** (174a/11), **yā** (180b/6), **yā ilāh** (210a/3, 210a/6), **yā ilāhī** (207a/13, 208b/10, 210a/1), **yā Rab** (207b/2, 210a/7), **yā Zülcelāl** “Ey Allāh’ım” (210a/8).

2.2.9. Deyimler

Deyim sözü *Türkçe Sözlük*’te “Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir” (TDK, 2011, s. 651) şeklinde ifade edilmiştir. Korkmaz tarafından, “Gerçek anlamından farklı bir anlam taşıyan ve çekici bir anlatım özelliğine sahip olan kelime öbeği” (Korkmaz, 1992, s. 43) olarak açıklanmıştır. *Dilbilim Sözlüğü*’nde “Kendisini oluşturan sözcüklerin anlamından ayrı bir anlam içeren kalıplaşmış söz kümesi” (İmer vd., 2011, s. 85) şeklinde ifade edilmiş ve Vardar tarafından da “Bir tür sözlüksel birim oluşturan anlambirim toplaşması; genellikle öz anlamından az çok ayrı bir anlam içeren kalıplaşmış söz” (Vardar, 2002, s. 71) olarak anlamlandırılmıştır.

Ömer Asım Aksoy, “Bir kavramı, bir durumu, ya çekici bir anlatımla ya da özel bir yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan

kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da tümce” (Aksoy, 2019, s. 52) şeklinde ifade ettiği deyim, biçimsel özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

1- Deyimler de atasözleri gibi, kalıplaşmış sözlerdir. Bir deyim sözcükleri değiştirilip yerlerine-aynı anlamda da olsa- başka sözcükler konulamaz ve deyim söz dizimi bozulamaz.

2- Deyimler de, atasözleri gibi, kısa ve özlü anlatım araçlarıdır.

3- Deyimler en az iki sözcükle kurulurlar ve biçim bakımından iki bölüğe ayrılabilirler (Aksoy, 2019, s. 38-39).

Kavram özellikleri başlığı altında da deyimlerin atasözlerinden farkını anlatan Aksoy’a göre, bu iki kavram arasındaki en büyük fark, deyim genel değil “bir kavramı belirtmek için bulunmuş özel anlatım kalıbı” (Aksoy, 2019, s. 40) olmasıdır.

Türkçenin ifade gücünü yansıtan, çoğunlukla mecazlı kimi zaman gerçek anlamlarıyla kullanılan ve özel bir kalıp olan deyimler de söz varlığı içinde yer almaktadır. Çünkü deyimler, “dili konuşan toplumun anlatımdaki gücünü ve başarısını, benzetmeye, nükteye olan eğilimini ortaya koyan önemli öğelerdir” (Aksan, 2015, s. 39). Dolayısıyla deyimler, Türkçenin zenginliğinin, ifade türetme konusundaki kıvraklığının bir göstergesidir. Türkçe, deyimlerin niteliği ve niceliği bakımından oldukça zengin bir dildir.

Târîh-i Ungurus, söz varlığı açısından oldukça zengin bir metindir. Türkçenin anlatım gücünü gösteren deyimler, metni zenginleştiren söz varlığı unsurlarından biridir. Bu bağlamda metnin ikinci yarısında yapılan inceleme sonucunda 524 farklı deyim tespit edilmiştir. Tespit ettiğimiz deyimler arasında en çok kullanılan *dünyādan git-* deyim, metinde 31 defa kullanılmıştır. Bununla birlikte en çok kullanılan on deyim aşağıda sayfa ve satır numaraları ile birlikte, geriye kalanlar da müstakîl olarak sıralanmıştır. Sıralanan bu deyimlerden *baş çek*, *cevāb vir-*, *baş koy-*, *başı dön-*, *bahāne ara-*, *cānı ağzına gel-*, *dünyāya gel-*, *emr vir-*, *furşat gözle-*, *gendüsi gidüp adı çal-*,... gibi pek çok deyim günümüz Türkçesinde de kullanılmaktadır. Ayrıca, *endāmına lerze düş-*, *fıkr bahırına çal-*, *göz kulak ur-*, *hāka berāber kıl-*, *ka-dem rencide kıl-*, *kılıc yürüt-*,... gibi birçok deyim ise, Türkiye Türkçesinde ya kullanılmamakta ya da farklı şekillerde yaşamaktadır.

baş çek- “Baş çekmek, liderlik etmek” (138a/2, 147b/13, 148a/10, 148a/11, 153b/6, 153b/8, 155a/3, 161b/1, 168b/4, 168b/8, 178b/4, 181b/13, 205b/2), **bir ol-** “Aynı doğrultuda olmak” (114b/6, 121b/13, 138a/3, 141b/11, 147b/11, 148a/12, 149b/5,

156a/1, 161b/5, 162a/7, 173a/12, 201b/4), **cevāb vir-** (108b/11, 120a/10, 122a/6, 131a/8, 137b/13, 144a/13, 148a/5, 152a/11, 171b/13, 179a/7, 187a/1, 192b/3), **dünyādan git-** “Ölmek, vefat etmek” (118a/12, 135b/7, 136a/11, 138b/5, 141a/7, 142a/5, 155a/10, 155b/11, 159b/4, 186b/6, 194a/5, 194a/9, 194b/6, 207a/2, 207a/8, 191b/7, 177b/8, 118b/3, 178b/1, 132b/3, 118b/8, 134b/3, 136b/12, 168a/13, 177a/13, 177b/4, 186a/7, 191b/10, 205b/5, 206b/13, 155b/7), **ele gir-** “Ele geçmek, yakalanmak” (118a/3, 149b/7, 150b/9, 151a/13, 151b/13, 170b/5, 170b/7, 175a/1, 184a/3, 185b/1, 191b/2, 197a/10), **haber al-** (125b/12, 126b/10, 147a/10, 148b/6, 157a/10, 157b/4, 170b/1, 173a/13, 198a/5, 204b/7), **intikām al-** (148a/13, 151b/7, 164b/10, 168b/7, 168b/11, 183b/2, 184b/12, 200a/4, 203a/13, 207b/11), **karşu var-** “Karşı varmak, karşısına çıkmak” (111b/8, 116a/6, 146a/6, 169a/3, 170a/8, 170b/1, 177a/2, 179b/13, 180b/1, 191a/13, 192a/10), **leşker çek-** .”Asker toplamak, ordu hazırlamak” (109b/2, 119b/5, 120b/4, 120b/5, 130b/7, 138a/7, 138a/8, 138b/11, 139a/10, 163b/6, 164b/10, 167b/3, 170b/1, 183b/11, 185a/4, 185a/12, 185b/11, 199b/6), **tahta geç-** (107a/10, 120a/12, 134b/10, 141b/11, 142b/1, 155b/7, 162a/2, 178b/2, 191b/3, 194b/2, 206b/12, 207a/4, 208b/11).

ac kırt koyuna girmiş gibi

‘ālem gözine şeb-i tār ol-

ad eyle-

‘ālemden gözin yum-

ad vir-

‘ale’s-sevā‘ad eyle-

‘adāvet düş-

amān bul-

āhen libāsa ġarķ ol-

amān dile-

āhen ü pūlāda ġarķ ol-

amān vir-

āhene ġarķ ol-

amān virme-

aķın şal-

amānı vir-

aķın vir-

aradan götür-

‘aķlı perīşān ol-

aralıķdan götür-

‘aķlına naķş iriş-

araya düş-

alaylar bağla-

ardın sür-

alaylar beze-

arķurı gel-

‘asker(ini) çek-	baş kırtar-
at arkasına gel-	başı hoş ol-
at arkasından in-	başı dön-
at boynına düş-	başımız altından ol-
āteş ur-	başın teninden cüdā kıł-
ayağ üzerine gel-	başına ecel yağmurların yağdur-
ayağ üzerine ol-	başına uğra-
ayağ üzerine тұr-	başından geç-
ayağ üzre gel-	behāne düş-
ayağ üzre тұr-	behāne iste-
ayağına baş kıoy-	beķā milkine sefer kıł-
ayağına düş-	bel bağla-
‘aynına al-	beñizlerinde kıan kıalma-
‘ayyūķa peyveste ol-	berķ-vār şaķı-
bāda var-	bir dest uruş-
bāda vir-	bir dürlü bil-
bahāne ara-	bir yaña ol-
başa çık-	bugünüm yarınım kıal-
baş alup git-	burc u bārū çek-
baş aşāğa şal-	bülügīyet maħallına kıadem baş-
başdan çıkār-	bünyād ur-
baş dik-	bürüdet düş-
baş eg-	bürüme demüre müstağraķ ol-
baş götür-	cān al-
baş kıo-	cān başına şıķra-
baş kıoy-	cān kıorķusı

cānı ağızına gel-	deryā-yı furkâta şal-
cānı başından çık-	destūr hil'atı viril-
cānı git-	destūr hil'atları viril-
cānı vir-	destūr hil'atların vir-
cānına kār eyle-	devlet-i dünyā dön-
cānını vir-	devr sür-
cār rükn-i 'ālem	devrān elinden
ceng-i harbīler dög-	dāide-i pīr-sipīhr-i hezār-dāide
ceng-i harbīler ur-	dil gönder-
cevāb eyle-	dil ü cāndan
cevāb id-	dil(ler) al-
cigerin tağla-	dil-şikeste
cihān ālāyişinden çeşmin yum-	dimāğın uğurla-
cihāna gel-	dimāğından çık-
cihāndan git-	dünyā evin terk eyle-
cihāndan irtihāl kıl-	dünyā teşvīşinden ferāgat kıl-
cihānı terk it-	dünyāya gel-
cünd-i bī-şümār çek-	dürüst gel-
cüvānlık 'ālemine kadem baş-	eksük olma-
çāre it-	eyle-
çeri(sin) çek-	el bir it-
çevre eṭrāfın al -	el el ağıza ur-
demüre gark ol-	el bir bir kıl-
dergāhına yüz sür-	el(üm) çek-
derūnından çıkar-	el kar-
derūn-ı dilden	el karıl-

el rīşine ur-	endīşe baħrına ğarķ ol-
el şun-	endīşe baħrına ŧal-
el ur-	erzānī ğör-
el vir-	eylüğin ğör-
el yu-	fāl açıl-
ele ğetür-	fenā milki
elem çek-	fenā milkine ğöç-
elemler ğör-	fenā sarāyın terk id-
eli altında ol-	ferumānde ğal-
elimüzden al-	feterāt düş-
elinden al-	fikr baħrına ğavvāş-ı ‘aķlı şal-
elinden ħalāş ol-	fikr baħrına ŧal-
eline ğir-	fikre var-
eline vir-	fikret baħrına ğarķ (olmak)
ellerinden al-	firāset baħrına ğarķ ol-
elüm dut-	fitne düş-
elümden al-	fitne ğaynat –
elüñden al-	furşatı fevt eyle-
elüñden geleni dirīğ eyleme-	furşat ğözed-
emr vir-	furşat ğözle-
emre fermānber ol-	ğāfil bul-
emrin yirine ğetür –	ğālib ğel-
emrine fermānber ol-	ğam baħrına bat-
emrini yirine ilt-	ğam baħrına müstağraķ (olmak)
emr-i şerīf vir-	ğam yı-
endāmına lerze düş-	ğarķa var-

ğarķa vir-
 ğayret bendinde ve ğamīyet
 kemendinde giriftār (olmak)
 ğayreti elden ķoma-
 ğazaba gel-
 gendözin yitür-
 gendüsi gidüp adı ķal-
 gice geçüp gündüz gel-
 gice gidüp gündüz ir-
 giceyi gündüze ķat-
 giceyi ve gündüzi bir eyle-
 giceyi ve gündüzi bir id-
 girdāba düş-
 girü dön-
 göge şeren çek-
 göñli dölen-
 göñli evi pür-sürür ol-
 göñli ile
 göñlinden geç-
 göñline ıol-
 göz acdurma-
 göz ķulak ıut-
 göz ķulak ur-
 göz ur-
 göz ü ķulak ur-
 gözine ğiñ-i cihānı teng it-

gözine mīl çek-
 (‘ālemi) gözine teng it-
 gözler görmedük
 gözlerin ıoprağıla ıoldur-
 gözlerine mīl çek-
 gözlerine mīl çekil-
 gözü(m) baķadur-
 ğurbete düş-
 ğuşşa nehrine ğarķ ol-
 ğuşşaya bat-
 ğuş ur-
 ğuş-ı cānı ıut-
 ğünāhların dile-
 ğaber vir-
 ğaberin al-
 ğabs çek-
 ğāk id-
 ğāka berāber ķıl-
 ğāka şal-
 ğāka yeksān it-
 ğāka yeksān ķıl-
 ğaķķından gel-
 ğaķķlarından gel-
 ğāl u ğātır şoriş-
 ğalāş bul-
 ğālın ağla-

ḥarāba git-	ḥükm-i ḥükümet kıl-
ḥarāca kes-	ḥüsn-i rızā göster-
ḥasret çek-	ifākat bul-
ḥāṭır şoruş-	iğvā vir-
ḥāṭır u keyfiyet şoruş-	iḥtiyār gör-
ḥāṭırın hoş eyle-	ilerü gel-
ḥāṭırına vehm düş-	ilerü var-
ḥāṭırların hoş eyle-	iltifāt göster-
ḥāṭır-ı keyfiyyet şoruş-	‘ināyet nazarın kıl-
ḥavfa var-	iskele ur-
ḥayālından geç-	istikbāla çık-
ḥayātı çeşmesinden elin yu-	istimālet vir-
ḥayātın tebdil eyle-	iş kıl-
ḥayır gel-	işi bit-
ḥayret al-	işin bitür-
ḥazīne aç-	işin temām kıl-
hem-rāh düş-	iştihār bul-
ḥışma gel-	i‘tibār al-
ḥil‘at-ı destür geydüril-	ḳaddını lām eyle-
ḥil‘at-ı ḥāş geydir-	ḳadem baş-
ḥil‘at-ı ḥāş geyür-	ḳadem rencide kıl-
himmet nazarın eyle-	ḳademin baş-
himmet nazarın kıl-	ḳademinde baş koy-
hoş geç-	ḳalbına ḳorḥu düş-
hoş gör-	ḳaleme al-
ḥükm vir-	ḳaleme gel-

kan al-	kıran gir-
kanın al-	kıran it-
kanını al-	kıyāsa gel-
kanını kara toprağa sepele-	kibr ü kīn tut-
kapusın al-	kīn-dār düş-
karaya dök-	korhu düş-
karīb ir-	korhu vir-
karşu gel-	kuca kuca görüş-/kuca kuca görüş-
karşu git-	kulağına çavlan-
karşu hizmete bil bağla-	kulağına deg-
kaşın çat-	kulağına gir-
kavl eyle-	kulağına ir-
kazduğı çāha gendüsi düş-	kulağına iriş-
kefen dergerden ve kılc berdehen	kulağına var-
kıl-	kulağ ol-
kesim vir-	kulağ şal-
kılc çek-	kulağ tut-
kılc korkusı	kulağ ur-
kılc koy-	kulağdan ‘āŝık
kılc yürüt-	kürek şal-
kılıcdan geç-	lāyık gör-
kılıcdan geçir- /kılıcdan geçür-	lerzān düş-
kılıcımız üzerinde kırıl-	lerze düş-
kılıcımız üzerinde ol-	lezzet al-
kıral dik-	loğma loğma pārele-
kırallık sür-	mağal gör-

maḥbūs al-	ortalıqdan götür-
ma'kūl gör-	öğine düş-
māla kes-	ölüm erleri ol-
maşāf bağla-	'ömr vefā eyleme-
maşāf çek-	'ömri āḥir ol-
mecāl vir-	'ömri āḥire ir-
mekān bağla-	'ömri geç-
mesned düş-	'ömri oldukça
meydān yüzün aç-	'ömri peymānesi tol-
mu'arız düş-	'ömri vefā eyleme-
muḳayyed ol-	'ömrin ṭavīl kıl-
muṭṭalī' düş-	'ömrünüñ dānesi düken-
mühür ur-	'ömr-i libāsın pāre pāre kıl-
mülk bağla-	'ömür gör-
müşevveş-ḥātır ol-	'ömür sür-
müte'allik düş-	'ömürleri oldukça
nazar ber-meydān kıl-	öñin bağla-
necāt bul-	öñine soñına baḳ(ma) -
nefesi bağlan-	pāya düş-
nevbet deg-	pāyende ḳal-
noḳşān götür-	pence ur-/pençe ur-
nuşret vir-	perīşān-ḥātır ol-
nuṭḳı dutul-	peşimān ye-
od vir-	raḥş çekvir-
odlara yaḳ-	rehn al-
oḳ yağdur-	rencīde-ḥātır ol-

revā gör-	şüyū ^c bul-
rızā göster-	ta ^c accübe var-
rızā vir-	ta ^c cil sür-
rīş-ḥānd eyle-	taḥta geçir-/taḥta geçür-
şaf çek-	tākātı tāk ol-
şaf diz-	ṭamar götür-
şaf-ārāy kıl-	tārīḥ ol-
şaf lar ārāsde kıl-	ṭaşı ṭaş üzre koma-
şaf lar beze-	ṭaşın üzerinde koma-
şaf lar bezen-	tebāha var-
salṭanat sür-	tefekkür baḥrına müstağrak ol-
şefā süril-	tefekkür baḥrına ṭal-
sefer çağirt-	tekbīr getir-
sefere çık-	telefe vir-
segirdim eyle-	telḥ-i hengām eyle -
segirdim şal-	terkīb-i aşlīyesine qarış-
selāmete ir-	terkīb-i bī-vücūd ol-
ses al-	tīğ-i āteş-nāk çek-
sīnesine zaḥm yitiş-	tīr ü bārān eyle-
söze gel-	tīr ü bārān kıl-
surḥ-reng kıl	tīr ü şimşīrden geç-
şikār ol-	tīr-i bārān id-
şikeste ol-	ṭonanma çık-
şikeste-ḥāṭır ol-	ṭonanma çıkar-
şimşek gibi yıldıra-	ṭoyum ol-
şübheye var-	ümīd kaṭ ^c eyle-

ümīdi kaç ^c eyle-	yakın var-
ümidin kaç ^c eyle-	yaprak gibi ditre-
ümīz kes-	yarağ gör-
ümīz tuç-	yarağın gör-
üzerine gel-	yardım al-
üzerine yürü-/üzerine yürü -	yardım vir-
üzerine var -	yarınki gün
üzeriñüze var-	yıldırım gibi şağı-
üzerlerine gel-	yir bildür-
üzerlerine var-	yir göster-
üzerüñe var-	yir götür-
var ol-	yir it-
vaçan bağla-	yir öp-
vaylar çağrıl-	yir ü gök götür-
vefā büyü	yir vir-
vefā gel-	yirde kal-
vehm deryāsına ğarķ ol-	yirinden kop-
vehm deryāsına müstağrak ol-	yirine geç-/yirne geç-
vehm endīşesine düş-	yirine gel-
vehm yı-	yirine getir-/yirne getir-
vehme düş-	yirine yitür-/yirne yitür-
vehme var-	yok bahāya vir-
vesvese düş-	yol dile-
vesvese vir-	yol eri
yaķasını çāk id-	yol tuç-
yakın ir-	yola düş-

yola gir-	zaḥım-dār düş-
yolın al-	zaḥma merhem ol-
yolın tut-	zaḥmetler çek-
yolını tut-	zaḥm-ı çışm-i zemāne deg-
yüriyiş eyle-	zemīne şal-
yüriyiş kıl-	zerre-i bī-nişān ol-
yüz şuyın yire saç-	zīr ü zeber kıl-
yüz tut-	zīr-i destinde ol-
yüz yire sür-	ziyā vir-
yüzün tut-	zuhūra gel-
zafer bul-	

2.2.10. Atasözleri

Atasözü *Türkçe Sözlük*'te, “Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz, deme, mesel, sav, darbimesel” (TDK, 2011, s. 180) olarak açıklanmıştır. Korkmaz tarafından “Anonim özellik taşıyan, atalardan kaldığı kabul edilen ve toplumun yüzyıllar boyunca geçirdiği gözlem ve denemelerden, ortak düşünce, tutum ve davranışlarıyla dünya görüşünden oluşan, genel kural niteliğindeki kısa, özlü, kalıplaşmış söz” (Korkmaz, 1992, s. 15) şeklinde tanımlanmış olan atasözü, Aksoy tarafından ise, “Atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştıran ve kalıplaşmış biçimleri bulunan kamuca benimsenmiş özsözler” (Aksoy, 2019, s. 37) olarak açıklanmıştır. Atasözleri üzerinde kapsamlı bir çalışma yapmış olan Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler* adlı çalışmasında öğüt verici nitelikte genel yargılar bildiren bu sözlerin özelliklerini biçim ve kavram özellikleri olmak üzere iki başlık altında sıralamıştır. Aksoy'a göre atasözlerinin biçim özellikleri şu şekildedir:

- “1. Atasözleri kalıplaşmış (klişe durumuna gelmiş) sözlerdir.
2. Atasözleri kısa ve özlüdür. Az sözcükle çok şey anlatır.
3. Atasözlerinin çoğu bir, iki cümledir. Daha uzun olanları azdır” (Aksoy, 2019, 15-16).

Atasözlerinin kavram özellikleri ise Aksoy tarafından şu şekilde sıralanmıştır:

1. Sosyal olayların nasıl olageldiklerini -uzun bir gözlem ve deneme sonucu olarak- yansızca bildiren atasözleri,
2. Doğa olaylarının nasıl olageldiklerini-uzun bir gözlem sonucu olarak-belirten atasözleri,
3. Toplumsal olayların nasıl olageldiklerini uzun bir gözlem ve deneme sonucu olarak bildirirken bundan ders almamızı (açıkça söylemeyip dolayısıyla) hatırlatan atasözleri,
4. Denemelere ya da mantığa dayanarak doğrudan doğruya ahlâk dersi ve öğüt veren atasözleri,
5. Birtakım gerçekler, felsefeler, bilgece düşünceler bildirerek (dolayısıyla) yol gösteren atasözleri,
6. Töre ve gelenekleri bildiren atasözleri,
7. Kimi inanışları bildiren atasözleri (Aksoy, 2019, 17-19).

Türk dilinin Eski Türkçeden başlayarak günümüze kadarki her döneminde karşımıza çıkan atasözleri, öğüt verici nitelikte, halka mal olmuş, içinde yaşadığı dilin ve toplumun ortak değeri olan, Türkçenin zenginliğinin daha görünür olmasına katkı sağlayan özlü sözlerdir. Atasözleri de söz varlığının en önemli unsurlarından biridir ve Türkçe atasözleri bakımından oldukça zengin bir dildir.

Yukarıdaki bilgiler ışığında incelenen metinde, 3 tane atasözü kullanılmıştır. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile birlikte verilen bu atasözlerinin her biri metinde birer defa geçmektedir. Bu atasözlerinden *İki kılıc bir kında çurmaz* atasözü, *İki baş bir kazanda kaynamaz*; *İki aslan bir posta sığmaz* veya *İki koç kafası bir kazanda kaynamaz* şekillerinde Türkiye Türkçesinde yaşamaktadır.

Her nevbahâr hazāna döner (136a/13),

İki kılıc bir kında çurmaz (160a/12),

Tâcsuz kırallık nikâhsuz ‘avrata ve oyansuz ata beñzer (195a/12).

2.2.11. İlişki Sözleri (Kalıp Sözler)

Bir toplumun bireyleri arasında iletişim ve ilişkiler sırasında kullanılan kalıp sözler, söz varlığı içinde yer almaktadır. Türk milletinin toplumsal ilişkilerini, adetlerini, gelenek ve göreneklerini yansıtan ve Türkçenin kültür taşıyıcılarından olan kalıp sözler, Aksan tarafından ilişki sözleri olarak da adlandırılmış ve “bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması âdet olan birtakım sözler” (Aksan, 2015, s. 42) şeklinde tanımlanmıştır.

Hürriyet Gökdayı, *Türkçede Kalıp Sözler* isimli çalışmasında kalıp sözler için şu şekilde bir tanım yapmıştır:

Bu sözler önceden belirli bir biçime girip öylece hafızada saklanan, söyleneceği sırada yeniden üretilmeyip olduğu gibi hatırlanarak ve eğer gerekiyorsa bazı eklemeler ve çıkarmalar yapılarak kullanılan, tek bir sözcükten, ardışık veya aralı sözcüklerden oluşabilen, belirli durumlarda toplumun benimsediği sözleri sunarak iletişimin kurulmasına veya devamına yardım eden ve kullanım yerleri çok sınırlı olan kalıplaşmış dil birimleridir (Gökdayı, 2008, s. 106).

Gökdayı, çalışmasında çeşitli araştırmacıların kalıp sözlere yaklaşımlarından bahsetmiş ve kalıp sözleri diğer kalıplaşmış dil birimleri ile karşılaştırmıştır. Kalıp sözleri atasözleri, deyimler ve ikilemeler gibi diğer kalıplaşmış dil birimlerinden ayırt edebilmek için yapı, işlev, anlam ve bağlam özelliklerinin göz önünde bulundurulması gerektiğini söylemiş ve bu özelliklerden en ayırt edici olanın bağlam olduğunu vurgulamıştır.

Kalıp sözlerin, insan yaşamının geçiş dönemleri olan doğum, evlenme ölüm; hastalık, cenaze; bir isteği dile getirme ya da rica gibi durumlarda söylenmesi bağlamla doğrudan alakalı olduğunu göstermektedir. Aksan tarafından *Türkçenin Gücü* adlı eserde örnekleriyle birlikte ele alınmış olan kalıp sözler, hem dilin her duruma uygun söz türetmedeki zenginliğinin hem de o dili kullanan toplumun bireylerinin nezaket ve duyarlılığının bir göstergesidir.

Yukarıdaki açıklamalar ve bilgilerden yola çıkılarak yapılan incelemede 42 farklı kalıp söz tespit edilmiştir. Tespit edilen kalıp sözlerden bir kısmı Arapçadan doğrudan alınarak kullanılmış sözlerdir. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile birlikte verilen bu kalıp sözlerden en çok kullanılan *günlerde bir gün*, metinde 29 defa tekrar edilmiştir.

‘aleyhi afzalu’ş-şalavāt ve ekmelü’t-tahīyyāt “Duaların en iyisi ve selamların tamamı üzerine olsun” (208a/9, 208b/13), **‘aleyhi’r-rahmeti ve’l-gufrān** “Allâh rahmet ve merhamet etsin” (203a/7, 204a/12), **Bār-ı Te‘ālā hazretleri** “Her şeyi kusursuz ve mütenasip yaratan Allâh” (208b/12), **biavnullâh** “Allâh’ın yardımı ile” (206a/11), **bi‘ināyeti’l-meliki’l-allām** “Her şeyi hakkıyla bilen Allâh’ın yardımıyla” (200b/2, 203a/3, 206a/8), **bi‘ināyeti’l-meliki’l-fettâh** “Bütün kapıları açan Allâh’ın yardımıyla” (208b/1), **bi‘ināyeti’l-meliki’l-ğahhār** “Yegâne kudret ve tasarruf sahibi olan Allâh’ın yardımıyla” (209b/1), **bilmiş olası/olasız** (108b/10, 112b/6, 121b/12, 122a/13, 123a/13, 124a/12, 146b/2, 151b/5, 157a/12, 187b/1, 202a/9, 111a/8, 130b/4, 130b/1,149b/6), **bir**

ferd-i āferīde “Yaratılmışlardan bir kişi (bile), Allāh’ın bir kulu” (158b/29), **dostumuz** **ḥandān ve düşmenimiz giryān ola** (120a/8-9), **dostına dost ve düşmenine düşmen ol-** (169b/2), **Ebbedallāhu ‘umrahu ve devletehū ilā yevmi’l-ḡufrān** (207a/12), **eyle olıcak** (118b/10, 158a/9, 162a/1, 205a/9), **eyle olsa** (111b/2, 114a/4, 126a/13, 138a/1, 138b/7, 144a/11, 151b/5, 156a/11, 157a/4, 159a/7, 160b/8, 161b/12, 165b/1, 165b/7, 169b/8, 172b/13, 175b/3, 178b/5, 183a/1, 184b/3, 185b/8, 188b/6, 193b/11, 197b/10, 199b/7), **fī sebīlillāh** “Allāh’ın rızasını almak için, Allāh yolunda” (203a/8, 208b/4), **göreyin seni** (144b/5), **günlerde bir gün** (116a/5, 119b/1, 131b/3, 139b/10, 144a/11, 145a/7, 155a/7, 156b/11, 158a/3, 158b/7, 161a/3, 165b/11, 166b/11, 167b/9, 170b/8, 179a/1, 185a/5, 188b/8, 192a/8, 193a/11, 197b/7, 198a/11, 202a/1, 203a/13, 203b/3, 203b/4, 208a/1, 208b/3, 204a/10), **ḥaddı ve ḥisābı yok** (140a/2), **ḥaḳḳıyçün** (210a/11), **Ḥamdü lillāhi** (209b/5), **ḥarām olsun** (107a/12), **her ḳanḳısını kim ḥāṭıruñ dilerse** (113a/9), **ḥayr ola** (120a/10), **hele** (119b/12, 126b/7), **ḳanıñuz ḳanumdan ve cismiñüz cismümdendür** (121a/1-2), **māzī geçer** (190b/12), **nāşırü’-d-devleti ve’-d-dīni** “Dinin ve devletin yardımcısı” (187a/10), **ne gün için** (176a/12, 181a/11), **ne ḥikmet ola ki** (114a/7), **neme yarar** (160b/6), **niçidüp nidesini bilme** (188a/13), **ni‘met-i ḥürmetiyçün** (182b/3), **ol zemāndan bu zemāna gelince** (202a/10-11), **ola kim** (180a/5, 180a/10), **Rabbü’l- ‘ibād** “İbadet edenlerin Rabbi, Allāh” (210a/11), **resūluñ āb-ı rüyı ḥürmeti** (210a/2), **rūḥını şād eyle-** (210a/11), **settārü’l-‘uyüb** “Ayıpları, kusurları çokça örten, gizleyen (Allāh)” (209b/13), **vesselām** (187b/5), **‘izz ü zātun ḥürmeti** (210a/1), **yañlılık ıla** (152a/7), **zū’l-enām** “Bütün yaratılmışların sahibi” (209b/7).

2.2.12. İkilemeler

Kalıplaşmış dil birimlerinden olan ve söz varlığı içinde önemli bir yeri bulunan ikilemeler, farklı kaynaklarda farklı araştırmacılar tarafından tanımlanmıştır:

Türkçe Sözlük’te, “Anlamı güçlendirmek için aynı kelimenin tekrarlanması, anlamları birbirine yakın, karşıt olan veya sesleri birbirini andıran kelimelerin yan yana kullanılması” (TDK, 2011, s. 1165) şeklinde tanımlanan ikileme, *Grammer Terimleri Sözlüğü*’nde şu şekilde açıklanmıştır:

Aynı, yakın ya da zıt anlamlı iki veya daha çok kelimenin bir tek kelime gibi anlam göstermek üzere yan yana gelmesi: *birer birer, delik deşik, köşe bucak, yalvarıp yakarmak, yorgun argın, düğün dernek, hısım akraba, boy pos endam* vb.

Cümlede anlamı güçlendirmek üzere kullanılan ve çeşitli kelime gruplarına giren ikilemelerin başlıca türleri şunlardır:

- a- Aynı kelimenin tekrarı ile kurulanlar: *birer birer, teker teker, dinleye dinleye, dura dura, bekleye bekleye, göre göre* vb.
- b- Eş veya yakın anlamlı kelimelerle kurulanlar: *ev bark, belli başlı, bitip tükenmek, delik deşik, köşe bucak, yalvarıp yakarmak, düğün dernek, yalan yanlış, soy sop* vb.
- c- Zıt anlamlı kelimelerle kurulanlar: *bata çıka, düşe kalka, yaza çize, doğru yanlış, iyi kötü, az çok, üst baş, analı babalı, karı koca, yaz kış* vb.
- d- Aynı kelimenin önsesinin değiştirilerek tekrarlanması ile kurulanlar: *ayak mayak, güzel müzel, yaka maka, kutlu mutlu, çehiz mehiz, sandık mandık* vb. (Korkmaz, 1992, s.82-83).

İkileme terimi, *Dilbilim Sözlüğü*'nde ise şöyle tanımlanmıştır:

Bir tabanın belirli bir parçasını ya da tamamını yineleyerek, bu tabandan başka ek ve sözcükler türetme süreci; örn. Türkçe sıfatların ilk hecelerini sözcük başına eklemek üzere yineleyerek sıfatın anlamının pekiştirilmesi: *sapsarı, kıpkızıl, bembeyaz* vb. Bir diğer yaygın görünüm, sıfatların, belirteçlerin olduğu gibi ya da sözcüklerin ilk seslerinin değiştirilerek yinelenmesidir: *büyük büyük evler, kızlı hızlı yürümek, yavaş yavaş, güzel güzel, para mara*. Yineleme de denir (İmer vd., 2011, s. 152).

Vardar, *Açıklama Dilbilim Terimleri Sözlüğü*'nde ikileme için şu tanımlı yapmıştır:

“Anlama güç katmak amacıyla bir birimi, seslemi yineleme, aralarında benzerlik bulunan birimleri art arda, kullanma” (Vardar, 2002, s. 119).

İkilemeler ile ilgili *Türk Dilinde İkileme* isimli bir çalışma hazırlamış olan Vecihe Hatiboğlu ise şöyle bir tanım yapmıştır:

“İkileme, anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla, aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün yan yana kullanılmasıdır” (Hatiboğlu, 1981, s. 9).

Hatiboğlu, çalışmasında ikilemeleri geniş bir şekilde ele almıştır. İkilemelerin genel özelliklerinden başlayarak sözcük yapısı ve sözcük türü, yapı ve kuruluş, görev ve anlam bakımından ikilemeler ile eski Türkçe ve Türkiye Türkçesinde ikilemeler, şiir, düzyazı, atasözü ve deyimlerde ikilemeler hakkında bilgi verdikten sonra ikilemeler sözlüğüne yer vermiştir.

Bütün tanımlar aşağı yukarı aynı doğrultuda ve birbirini tamamlar niteliktedir. Dolayısıyla ikilemeler, anlamı güçlendirmek, Türkçenin anlatım gücünün ve kıvrak yapısının daha çok açığa çıkarılmasını sağlamak, anlatılanı vurgulamak, pekiştirmek gibi işlevleriyle hem söz dizimi ve söz varlığı açısından hem de günlük konuşma ve edebî dil açısından büyük bir öneme sahiptir.

Farklı araştırmacılar ikileme için *tekrar*, *kelime koşması*, *yineleme* gibi terimleri de kullanmışlardır. Ancak yapılan tanım ve açıklamalardan yola çıkılarak en çok ikileme teriminin tercih edildiği söylenebilir.

Metin, yukarıda yer alan açıklama ve tanımlardan yola çıkılarak incelenmiştir. İncelenen metinde geçen ikilemeler, *aynı kelimenin tekrarı ile kurulan*; *eş veya yakın anlamlı kelimelerle kurulan*; *Arapça veya Farsça bağlaçlarla kurulan* ve *zıt anlamlı kelimeler ile kurulan ikilemeler* olmak üzere dört başlık altında toplanmıştır.

2.2.12.1. Aynı Kelimenin Tekrarı ile Kurulan İkilemeler

Bu başlık altında toplanabilecek 10 farklı ikileme tespit edilmiştir. Aşağıda sıralanan bu ikilemelerden en çok kullanılan *yir yir* metnin ikinci yarısında 9 defa tekrar edilmiştir.

alay alay (198a/10, 207b/13), **biñ biñ** (136a/12), **bölük bölük** (114a/4, 147a/7, 148b/11, 198a/10), **çerili çeri /çerilü çeri** (114a/11, 143b/4, 206b/3), **fevc fevc** “Bölük bölük, akın akın” (114a/5, 189a/1, 198a/10), **kıra kıra** (198b/6), **mevc mevc** “Dalga dalga” (189a/1, 207b/13), **taraf taraf** (115b/12, 139a/4, 198a/3), **temām temām** (168a/1), **yir yir** (108a/2, 155a/2, 166a/2, 166a/5, 166a/6, 178a/4, 178b/4, 185b/13, 186a/1).

2.2.12.2. Eş veya Yakın Anlamlı Kelimelerle Kurulan İkilemeler

Yapılan incelemede eş veya yakın anlamlı kelimelerle kurulmuş 6 tane ikileme tespit edilmiştir. Aşağıda sıralanan bu ikilemelerden kullanım sıklığı en faz olan *yıye içe*, metinde 6 defa tekrar edilmiştir.

bir iki (139b/11), **bugün yarın** (123a/4), **envāc dürlü** “Çeşit çeşit, türlü türlü” (109a/11, 166b/8), **gözi gönli** (162a/3), **hāy hūy** (189b/8), **yiye içe** (111b/6, 165b/12, 188b/8, 189a/4, 192a/8, 193a/11).

2.2.12.3. Arapça veya Farsça Bağlaçlarla Kurulan İkilemeler

İncelenen metinde, bu başlık altında değerlendirilebilecek 75 farklı ikileme tespit edilmiştir. Aşağıda sayfa ve satır numaraları ile birlikte sıralanan bu ikilemelerden en çok kullanılan *tāc u taht*, 9 defa tekrar edilmiştir.

‘*āciz ü fūrūmānde* “Gücsüz ve yorgun” (141b/9), *ad u şan* (181b/12), ‘*ahd u vefā* (197b/10), *ālāt u ḥarb* (174b/5), *ay u gün* (192b/10, 203a/10), *belā vü miḥnet* (142a/1), *berāber* (127b/9, 157b/6, 176a/6), *burc u bārū* “Savunma kulesi ve kale duvarı, sur” (154b/6, 175a/6), *büyüğüñüzi ve küçüğüñüzi* (173b/13), *cā-be-cā* “Yer yer” (208a/2), *cānum ve cigerüm* (121a/1), *ceng ü cidāl* “Mücadele ve savaş” (130b/8), *ceng ü gavgā* “Kavga ve savaş” (165a/10), *devlet ü iqbāl* (196a/10, 203b/4), *düğün ü ziyāfet* (112a/7), *ehl ü ‘ayāl* “Ev halkı” (150b/10), *esīr u gerdān-beste* (151b/1), *eyvān u serīr* “Saray ve taht” (109b/7), *ez dil ü cān* “Candan ve gönülden” (118a/5), *faķīr ü ganī* (207b/5), *fikr ü kāl* (112b/4), *fitne vü gavga* (199b/6), *ḥāş u ‘ām* “Seçkin kimseler ve halk, herkes” (111b/12, 207b/5), *ḥayme vü çadır* (188a/2), *ḥayme vü ḥırgāh* “Çadır ve büyük çadır” (117b/1, 128a/11, 156b/10, 166b/9), *ḥayr u şer* (161b/7, 178b/5), *ḥāzır ve nāzır* (189a/8), *ḥazīne vü emvāl* (128a/11), *ḥūn u ḥāk* “Kan ve toprak” (199a/1), *ḥūsn ü rızā* (164b/6), *‘iş ü ‘işret* “Yiyip içme” (120a/2, 170b/11, 192a/11, 202b/5), *‘izz u ḥuzūr* (170b/8), *‘izzet ü iqbāl* (210a/5), *ķat ender ķat* “Kat kat” (175b/6), *ķavm u ķabīle* (118a/6, 143a/5), *ķayd u bend* “Kaygılı, tedirgin bir şekilde” (170b/7, 176b/5, 185b/1), *ķīl u ķāl* “Dedikodu” (178b/10), *kōşe be kōşe* (112a/2), *kūh u beyābān* “Dağ ve çöl” (129b/7), *la‘l ü cevāhir* (119a/12), *leş ü baş* (190a/3), *māh u sāl* “Ay ve yıl” (207b/2), *māl u būngāh* “Mal ve değerli eşya” (138a/11, 198b/9), *māl u menāl* “Mal mülk” (156b/10, 176b/5, 119b/8, 166b/9), *māl u milk/māl u mülk* (138b/7, 150a/13), *mekr ü fi‘l* “Hileli davranış” (135a/7), *menzil be menzil* (209a/2), *meyl ü muhabbet* (121b/5), *milk ü baht* (207a/8-9), *mīr u mihterān* (144b/6), *muḥtāc u ac* (207b/5), *nām u nişān* (124b/12, 185b/7), *nāmūs u ‘ār* (150b/2), *nüzūl u ni‘met* “Yemek, yiyecek/içecek” (109a/1), *peyāpey* “Birbiri ardınca, birbirinin ardı sıra” (190b/6), *rūz u şeb* (158b/4,

189a/4, 197a/1), **şāğ u şol** (109b/9, 192b/5), **şalah u zühd** (172a/), **sāz u seleb** “Savaş araç gereci” (119a/5, 128b/10), **ser ü pā** “Baştan ayağa kadar” (116b/3, 127a/1, 156b/5, 175b/4, 189b/2, 189b/5), **serāser** (114a/3, 154a/10, 157a/6, 170b/10, 185b/5), **serbeser** “Baştan başa” (157b/12), **şubh u şām** “Sabah ve akşam” (203a/3, 207a/13), **şeb u rūz** “Gece ve gündüz” (119b/10, 160a/7), **tāc u devlet** (136b/13), **tāc u taht** (110b/11, 111a/4, 111a/10, 111b/2, 138b/7, 110b/8, 142b/9, 182b/5, 207a/8), **taht u rāht** (150a/13), **taht u tāc** (142a/8), **ţaraf be ţaraf** (112a/1), **ulusı ve kicisi** (141b/8), **yağma vü talan** (198b/4), **zer ü sīm** “Altın ve gümüş” (109b/9), **zevk ü şefā** (120a/2), **zevk ü şevk** (120a/5), **zinhār ve zinhār** (114a/13, 148b/12, 160a/3).

2.2.12.4. Zıt Anlamlı Kelimelerle Kurulan İkilemeler

Metnin ikinci yarısında yapılan inceleme sonucunda zıt anlamlı kelimelerle kurulmuş 4 tane ikileme tespit edilmiştir. Bunlardan en çok kullanılan *ķona göçe/ķona göce*, metinde 18 defa tekrar edilmiştir.

gelüp git- (121b/6), **ķona göçe/ķona göce** (110a/12, 145a/7, 155a/7, 161a/3, 185a/5, 189a/4, 192a/8, 193a/11, 198a/8, 202a/1, 209a/2, 209a/10, 111b/6, 157b/4, 165b/12, 179b/4, 180b/1, 188b/8), **şāğ şol** (125a/5), **ulu kiçi /ulu kici** (118a/6, 202b/1, 111b/12, 115a/11, 143a/5, 192b/5).

3. BÖLÜM

Çalışmanın bu bölümünde *Dizin* yer almaktadır. Dizin, gramatikal dizin ve özel adlar dizini olmak üzere iki kısımda değerlendirilmiştir. Özel adlar dizini de kendi içinde kişi adları ile yer ve ulus adları dizini olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Dizin oluşturulurken birtakım işaret ve semboller kullanılmıştır. Dizinde kullanılan işaret ve sembollerin ifade ettiği anlamlar şu şekildedir:

- Madde başları verilirken kelimelerin kullanım sıklıkları da verilmiştir. Kullanım sıklıkları dizinde *iki çizgi* “- -“ arasında gösterilmiştir: -221- gibi.
- Madde başlarında kelimelerin kökenleri kısaltma şeklinde ve *köşeli parantez* “[]” içinde belirtilmiştir: [T.] gibi.
- *Özel Adlar Dizini*’nde yer alan madde başlarında köken tespiti noktasında sıkıntılar yaşanmıştır. Genellikle yabancı kökenli olan bu adların bir kısmı ile ilgili farklı görüşler bulunmakla birlikte, birçoğunun kökeni tespit edilememiştir. Bu nedenle kişi, yer ve ulus adlarından sadece kesin olarak bilinenlerin kökeni belirtilmiştir.
- Eş sesli kelimeler madde başı olarak verilirken “()” *parantez* içinde ve kalın punto ile sayı verilmiş, böylece o kelimedenden kaç tane madde başı olduğu gösterilmiştir: **o** (1) -2- [T.] “*O*” *üçüncü teklik kişi zamiri* - **o** (2) -1- [T.] “*O*” *işaret sıfatı* gibi.
- Birden fazla anlamı olan kelimelerin farklı anlamları ise aynı madde başı altında numaralandırarak gösterilmiştir.

3.1. Dizin

A

a (1) -221- [T.] “O” üçüncü teklik kişi zamiri.

a.+ña 111a/10, 111b/4, 111b/8, 112b/5, 113b/10, 114a/2, 117a/9, 117b/7, 118a/6, 118a/8, 118b/4, 121b/10, 122a/7, 122b/4, 123b/3, 124a/2, 124b/5, 125a/7, 130a/9, 131a/1, 131a/2, 131a/11, 132b/7, 132b/12, 133a/11, 133b/1, 134a/2, 134a/13, 134b/10, 135a/4, 135a/10, 136a/9, 136b/2, 136b/4, 138b/7, 141b/4, 141b/13, 142b/5, 144a/10, 144b/2, 144b/4, 144b/5, 148a/2, 148b/1, 152a/2, 152b/5, 155a/12, 155b/11, 158b/6, 158b/12, 159b/1, 159b/2, 159b/3, 163a/1, 164a/8, 165a/3, 166b/2, 169b/3, 170a/5, 176a/6, 177b/11, 182a/6, 184a/12, 185b/10, 186b/3, 186b/4, 196b/13, 199b/4, 199b/8, 200b/8, 202a/12, 202b/6, 202b/8, 202b/9, 136a/8, 142a/3, 155b/1, 172a/11, 193a/1, 202a/6

a.+ndan 114a/1, 118a/7, 129a/10, 129b/6, 134a/6, 136a/3, 141b/8, 142b/11, 145a/12, 152b/6, 164b/10, 182b/10, 184b/12, 192b/13, 201b/3, 192a/3

a.+ nı 106b/2, 107a/3, 115a/9, 133a/12, 134b/8, 136b/6, 137a/9, 137b/10, 137b/11, 138b/7, 139a/9, 139b/7, 140b/7, 141a/9, 141b/2, 142a/8, 144b/2, 147b/6, 152b/10, 155b/2, 155b/7, 156a/3, 157b/11, 158a/6, 158a/10, 158b/12, 159a/1, 160a/1, 162b/2, 163a/9, 167b/13, 168a/3, 173a/4, 173b/9, 176a/7, 176b/6, 183b/6, 184a/3, 184a/10, 190b/13, 194a/6, 194a/7, 194a/9, 195a/7, 199a/2, 200b/9, 202b/2, 202b/3, 205b/9, 109b/5, 124a/1, 128b/5, 128b/6, 128b/11, 133b/11, 141b/5, 142a/5, 142b/7, 145b/9, 146a/2, 168b/1, 189a/9

a.+ nuñ 112b/4, 113b/12, 117b/8,

117b/10, 118a/13, 119b/11, 122a/5, 128b/4, 129a/8, 131b/7, 133b/2, 134b/5, 134b/7, 134b/11, 135a/7, 135a/9, 135b/10, 136b/8, 137a/8, 138a/7, 138b/11, 139a/1, 141b/9, 141b/10, 142a/13, 143a/8, 148a/1, 155b/1, 155b/3, 156a/3, 158a/4, 158b/2, 158b/9, 159a/13, 160a/10, 161b/7, 162a/9, 163a/3, 163b/11, 164b/2, 165b/7, 171b/12, 178a/3, 180b/10, 182b/3, 182b/12, 183a/3, 194a/13, 197b/7, 198a/1, 200b/13, 207a/10, 155b/10, 207a/9, 209b/11

a.+ nuñla 133a/5, 138a/3, 162a/7, 172a/1

a (2) -29- [T.] “O” işaret zamiri.

a.+ña 188b/5, 197b/2

a.+nda 113b/2

a.+ndan 144a/2, 144a/12, 152b/1, 152b/2, 197a/12, 202a/2

a.+nı 126b/13, 140b/3, 145a/9, 154b/9, 159a/11, 176b/12, 195a/4, 195a/6, 208b/1

a.+nuñ 106b/4, 122a/12, 134a/10, 144a/5, 164b/2, 176b/9, 176b/10, 177a/1, 198b/2, 146b/8

a.+ nuñla 195b/11

‘abāpūş gedālīg -1- [Ar.+Far.] Abalı dilencilik, dervişlik.

‘a. + ı 133b/7

ac kırt kıoyuna girmiş gibi -1- [T.+T.+T.+T.+T.] Aç kalan kırtların kıoyunlara saldırması gibi (Hırvat askerlerinin Casarın ordusuna saldırması).

a.- miş 140b/2

‘acabā -5- [Ar.] Acaba, şüphe ve şaşırma ifade eder.

‘a. 109b/4, 114a/7, 123a/10, 125b/8, 179b/10

‘**acāyib**-10- [Ar.] İlginç, şaşırtıcı.

‘a. 114a/8, 114b/5, 114b/7, 116a/6, 125a/12, 127a/4, 140a/11, 142a/6, 144a/5, 157b/7

‘**aceb** -2- [Ar.] Hayret, şaşılacak şey.

‘A. 155b/9

‘a.+ dūr 126a/4

‘**āciz** -1- [Ar.] Güçsüz, kudretsiz, zayıf.

‘ā. 174a/8

‘**āciz ü fūrūmānde** -1- [Ar.+Far.+Far.] Güçsüz ve yorgun.

‘ā. 141b/9

‘**acle** -1- [Ar.] ‘icle: Dişi buzağı, düve.

‘a.+ nūñ 185b/4

aç- -9- [T.] (Bir şeyi) Kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak.

a.-up 110b/1, 154b/13, 156b/1, 174b/5, 175a/13, 175b/5, 179b/4, 185a/8, 196a/12

açıl- -1- [T.] Açık hâle gelmek.

a.- up 175b/3

ad -52- [T.] 1. İsim.

a.+ı 158b/10

a.+ ina 106b/6, 110b/12, 115a/8, 117a/9, 128b/4, 129a/9, 134b/11, 142a/13, 156a/4, 173a/2, 205b/9, 110a/4, 121b/7, 124a/1, 136b/8, 136b/9, 139a/8, 139b/3, 141a/5, 141a/12, 142a/3, 142a/7, 142b/10, 143a/4, 144b/1, 155b/10, 158a/11, 159a/7, 159b/11, 161b/2, 162a/1, 162b/12, 165b/6, 167a/1, 167a/7, 169a/9, 169b/11, 171a/11, 171a/12, 177b/7, 183b/4, 186a/6, 190b/13, 194a/8, 195a/3, 196a/7, 199a/6, 207a/7

a.+ inı 136a/4

a.+ ıyla 162b/3

2. Şan, şöhret, nam. -4-

a.+ ıla 113b/11

a.+ um 160a/13, 160b/8

a.+ umuza 176a/9

3. Yer. (Birinin adına bir şey yapılması.) -1-

a.+ ina 155b/3

ad eyle- -2- [T.+T.] Şöhret kazanmak, ad yapmak, nam almak.

a.- di 119a/11, 139b/2

ad u şan -1- [T.+Far.+T.] Şan ve şöhret.

a.+ ımuza 181b/12

ad vir- -4- [T.+T.] Adlandırmak.

a.- di 136a/10, 158a/11, 158b/11

a.- mişdi 106b/11

adam -24- [Ar.] Adam, kişi.

a. 107b/11, 110a/10, 112b/5, 116b/6, 140a/11, 148b/1, 149b/11, 189b/10, 195b/6, 199b/8, 201b/2

a.+ ın 135a/9

a.+ lar 112a/2, 125b/10, 163a/2

a.+ ları 181a/3, 181a/9, 181a/10

a.+ ların 190a/6

a.+ larıyla 169a/13

a.+ larum 152a/7

a.+ laruñla 164a/5

a.+ um 112b/8

a.+ umuz 164b/8

‘**adāvet** -11- [Ar.] Düşmanlık.

‘a. 111a/1, 193a/6, 197b/3, 205b/3, 206a/6, 206b/1

‘a.+ e 129a/1

‘a.+ i 110b/4, 121a/2, 132a/3, 157a/2

‘**adāvet düş-** -1- [Ar.+T.] (Arada) Düşmanlık olmak.

‘a.- üp 195b/13

‘**adāveten** -3- [Ar.] Düşmanlıkla.

‘a. 153a/13, 153b/5, 156a/3

‘**adāvet-i küllī** -1- [Ar.+Ar.] Tamamen düşmanlık.

‘a. 152a/6

‘adāvet-i küllī ol- -1- [Ar.+Ar.+T.] (İki kişi arasında) Tamamen düşmanlık olmak.

‘a.- up 199b/5

‘adem -1- [Ar.] Yokluk, bilinmezlik.

‘a.+ ümüz 125a/9

ādēmī -2- [Ar.] Elçi, görevlendirilen kişi.

ā.+ leri 121b/5

ā.+ si 180a/12

‘adet -3- [Ar.] Alışılmış şey, gelenek.

‘ā. 165a/12, 184b/6

‘ā.+ i 162a/12

‘adl -2- [Ar.] Adâlet, hakkaniyet.

‘a.+ ıla 207b/3

‘a.+ ini 210a/5

‘adl u dād eyle- -1- [Ar.+Far.+Far.+T.]

Doğru ve âdil davranmak.

‘a.- di 118a/5

adlu -2- [T.] Adlı, isimli.

a. 142b/8, 197b/4

‘adū -3- [Ar.] Düşman.

‘a. 107b/13

‘a.+ lerin 209a/4

‘a.+ nuñ 140a/1

‘adū-yı bizzāt ol- -1- [Ar.+Ar.+T] Şahsen düşman olmak.

‘a.- mışlardı 191a/9

‘adū-yı bī-dīn -3- [Ar.+Far.+Ar.] Dinsiz düşman.

‘a.+ e 197b/1

‘a.+ üñ 189b/9, 198a/10

‘adüv ol- -2- [Ar.+T.] Düşman olmak.

‘a.- up 181b/13, 182a/6

āfāk -1- [Ar.] Her bir taraf.

ā.+ ı 127a/4

āfitāb -1- [Far.] Güneş.

ā. 207b/6

āfitāb-ı ‘ālem -1- [Far.+Ar.] Âlemin

güneşi.

ā. 115b/9

āfitāb-ı ‘ālemtāb -3- [Far.+Ar.+Far.]

Âlemi aydınlatan güneş.

ā. 117a/6, 140a/13, 189a/13

āfitāb-ı cihāntāb -1- [Far.+Far.+Far.]

Dünyayı aydınlatan güneş.

ā. 116b/2

āfitāb-ı devlet -1- [Far.+Ar.]

Devlet güneşi.

ā.+ ini 207b/2

‘afv eyle- -2- [Ar.+T.] Affetmek, bağışlamak, mazur görmek.

‘a.- di 169a/5

‘a.- düm 173b/10

ağ- -1- [T.] Yükselmek, çıkmak.

a.- up 208a/4

āgāh -1- [Far.] Haberi olan, haberdar.

ā. 136a/8

āgāh ol- -26- [Far.+T.] Haberdar olmak, öğrenmek, vakıf olmak.

ā.- asız 179b/13

ā.- dı 115a/3, 148b/10, 154b/10, 191a/2, 197a/8

ā.- dılar 116a/6, 119b/5, 169a/1

ā.-ğıl 113a/4, 118b/7, 123a/2, 140a/1, 178b/1

ā.-ıcağ 114a/7, 118b/4, 120b/6, 146a/9, 151b/3, 154a/6, 158a/13-158b/1, 162b/9

ā.- mışdı 162a/9

ā.- up 139a/11, 173a/8, 201a/12

āgāz eyle- -4- [Far.+T.] Başlamak.

ā.-diler 127a/7, 180b/4, 189b/7, 209a/12

āgāz kıl- -1- [Far.+T.] Başlamak.

ā.- dılar 208a/3

ağdır- -1- [T.] Eriştirmek, yetiştirmek.

a.- up 177b/13

ağır -1- [T.] Değerli.

a. 109b/3

ağzından -2- [T.] Biri söylemiş gibi, onun adına.

a. 108a/12, 151b/4

ağlaş- -1- [T.] Karşılıklı olarak göz yaşı dökmek.

a.- dılar 151a/10

ağyār -1- [Ar.] Yabancılar, başkaları, diğerleri.

a.+ dan 149b/5

ahāli -1- [Ar.] Bir memleket, şehir veya semtte oturanların, yaşayanların hepsi.

a.+ si 196b/5

ahālī-yi kal'a -1- [Ar.+Ar.] Kale halkı, kalede bulunan insanlar.

a.+ yı 185a/7

āhar -6- [Ar.] Başka, diğer, özge, gayrı.

ā. 171b/5, 192b/12, 194b/10, 199b/4, 200a/6, 204b/1

‘ahd -4- [Ar.] Ant, yemin, söz.

‘a.+ ı 129b/7, 129b/8

‘a.+ ıla 132a/3

‘a.+ iñuz 176a/9

‘ahd eyle- -7- [Ar.+T.] Bir şeyi yapmak için yemin etmek, söz vermek.

‘a.- di 126a/10, 152b/1, 184a/11

‘a.- diler 174b/3, 190b/1

‘a.- mişdi 129b/3

‘a.- mişlerdi 173a/12

‘ahd it- -1- [Ar.+T.] Bir şeyi yapmak için yemin etmek, söz vermek.

‘a.- erse 184a/10

‘ahd kııl- -1- [Ar.+T.] Bir şeyi yapmak için yemin etmek, söz vermek.

‘a.- miş 130b/10

‘ahd u vefā -1- [Ar.+Far.+Ar.] Sözünde durma, sadık olma.

‘a. 197b/10

‘ahd u vefā kııl- -1- [Ar.+Far.+Ar.+T.] Sözünde durmak, sadık olmak.

‘a.- mayasın 197b/11

‘ahda vefā eyle- -1- [Ar.+Ar.+T.] Sözünde durmak, sadık olmak.

‘a.- yüp 111b/13

‘ahdnāme -4- [Ar.+Far.] Antlaşma belgesi, sözleşme.

‘a. 110a/10, 177a/9

‘a.+ yi 110a/10, 110a/13

āhen libāsa ğarķ ol- -1-

[Far.+Ar.+Ar.+T.] Zırh giymek.

ā.- up 116b/3-4

āhen ü pūlāda ğarķ ol- -1-

[Far.+Far.+Far.+Ar.+T.] Zırh giymek.

ā.- miş 127a/2

āhene ğarķ ol- -1- [Far.+Ar.+T.] Zırh giymek.

ā.- up 189b/2

āheng -1- [Far.] (Savaşa başlamak için) kasıt, niyet.

ā. 127a/3

āheng eyle- -1- [Far.+T.] Kasdetmek, yönelmek, uyum içinde bir şeyler yapmaya hazırlanmak.

ā.- diler 125a/6

āheng kııl- -1- [Far.+T.] Kasdetmek, yönelmek, uyum içinde bir şeyler yapmaya hazırlanmak.

ā.- dılar 147a/10

āhen-pūş -4- [Far.+Far.] Zırh giymiş.

ā. 119a/8, 122b/8, 140b/5, 175b/4

ahī -4- [Ar.] Arkadaş, dost, kardeş.

a. 132a/12, 159b/6, 199a/2, 207a/6

ahibbā -1- [Ar.] Ahbap, dost.

a.+ yıldı 122a/12

āhir -8- [Ar.] En son, sonunda.

ā. 113a/12, 134b/2, 150a/8,

161b/7, 191b/1, 136a/13, 141a/3, 161b/10
āḥir it- -1- [Ar.+T.] Sonlandırmak,
 sonunu getirmek.

ā.- di 137a/1

āḥir ol- -2- [Ar.+T.] Bitmek, sona ermek.

ā.- dı 112a/7

ā.- ursam 193b/12

āḥire ir- -1- [Ar.+T.] Bitmek, sona ermek.

ā.- mişdür 113a/6

aḥşam -3- [T.] Güneşin batmasına yakın zamandan gecenin başlamasına kadar olan vakit, akşam vakti.

a. 200b/6

a.+ a 149a/11, 149b/1

aḥvāl -31- [Ar.] "Hâl, durum, vaziyet" kelimelerini karşılayan çokluk bildiren kelime.

a. 160b/8, 165a/11

a.+ a 178b/11

a.+ dan 158a/13, 162b/9, 173a/13

a.+ ı 108a/4, 150a/13, 164a/2,

195a/8

a.+ imuz 186b/3

a.+ imuzı 170a/1

a.+ imuzu 122b/3

a.+ ın 136a/7, 170a/2, 174b/10,
 179a/4, 179a/7, 206a/5

a.+ ına 114a/2, 115b/1, 205a/8

a.+ ından 143a/8, 150b/5, 158b/3,
 158b/9, 162a/9, 199a/9, 200b/13, 204b/8

a.+ ların 119b/11

aḥvāl-ı ʿālem -1- [Ar.+Ar.] Dünyanın vaziyeti.

a. 207a/6

aḥvāl-ı keyfiyet -1- [Ar.+Ar.] Durumun niteliği.

a.+ in 110a/12

aḥvāl-ı mācerā -1- [Ar.+Ar.] Başından

geçen olayların niteliği.

a.+ sın 122b/10

aḥvāl-i benī Ādem -1- [Ar.+Ar.+Ar.] İnsanoğlunun hâlleri.

a.+ den 107a/7

aḥ- -1- [T.] (Sıvılar veya ufak taneli maddeler için) Bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.

a.- arıdı 176a/1

ʿaḥabından -1- [Ar.] Arkasından, hemen arkadan, ardından, hemen ardından.

ʿa. 146b/8

ʿaḥabınca -2- [Ar.] Arkasından, hemen sonra.

ʿa. 111a/6, 204b/13

aḥce -1- [T.] Eskiden para ölçüsü olarak kullanılan küçük gümüş sikke.

a. 200b/9

aḥ cismin kara tobrağa şal- -1- [T.+Ar.+T.+T.+T.] Gömülmek.

a.-dı 107a/4

ʿaḥıbindan -1- [Ar.] Arkasından, hemen arkadan, ardından, hemen ardından.

ʿa. 187b/8

ʿaḥıbet -67- [Ar.] İşin sonu, neticede, sonuçta.

ʿā. 106b/8, 113a/4, 120b/2, 120b/7, 126a/7, 126a/9, 131b/2, 134a/4, 138a/9, 154b/11, 159b/5, 160b/2, 170b/3, 174b/10, 179b/11, 184a/9, 196b/1, 201a/1, 209b/1, 109a/9, 112b/12, 113b/2, 117a/7, 119b/7, 121b/12, 129a/9, 130b/10, 131a/10, 131a/12, 132b/9, 132b/13, 133a/7, 133b/9, 137a/9, 141b/10, 145a/10, 145a/13, 145b/2, 146a/7, 147b/12, 148a/6, 154b/3, 154b/4, 158a/6, 158a/13, 162a/5, 166a/13, 168b/11, 177a/7, 178a/5, 178a/8, 180b/12, 182b/7, 184b/12, 191a/1, 191a/5, 192b/10, 193b/2, 194b/4, 195b/9,

196b/10, 197a/2, 199b/12, 200b/2,
203a/2, 205b/13

‘ā.+ i 160a/11

‘**ākibetü'l-emr** -7- [Ar.+Ar.] İşin sonunda,
nihayetinde.

‘ā. 111a/3, 125a/12, 152a/13,
157b/8, 172a/3, 183b/13, 191b/11

‘**ākibet-i kār** -1- [Ar.+Ar.] İşin neticesi.

‘ā. 161b/6

akın şal -2- [T.+T.] Hücum etmek,
saldırmak.

a.- alar 169b/9

a.- up 157b/12

akın vir -4- [T.+T.] Hücum
etmek,saldırmak.

a.- ibidi 154a/1

a.- mişdi 147a/3

a.- üp 146b/12, 150b/12

‘**aklı perişān ol** -1- [Ar.+Far.+T.]

Aklı karışmak, şaşırıp bocalamak, ne
yapacağını bilememek.

‘a.- up 160b/12

‘**aklına nakş iriş** -1- [Ar.+Ar.+T.]

Sağlıklı düşünememek.

‘a.- di 188a/12

akrabā -1- [Ar.] Soyca birbirine yakın
olanlar.

a.+ sından 173a/1

akrān -1- [Ar.] Mevki, rütbe ve
durumları birbirine uygun olanlar.

a.+ um 181b/7

akşā-yı murād -1- [Ar.+Ar.] Ulaşılmak
istenen en uzak istek.

a.+ um 210a/3

akvāl-i dünyā-yı dūn -1- [Ar.+Ar.+Ar.]
Herkesin söyledikleri.

a.+ dan 107a/8

al -37- [T.] 1. Almak.

a. 113a/9

a.- dılar 136b/4

a.- mağıla 113b/8

a.- up 107b/6, 119a/2, 125b/4,
126a/9, 132a/6, 158a/6, 160b/10, 161a/10,
164a/1, 165a/13, 167b/1, 172b/2,
174a/13, 179a/12, 184a/3, 184b/11,
192b/6, 194b/12, 195a/9, 195a/11,
195b/1, 195b/2, 195b/7, 199a/11,
200b/12, 201b/4, 205a/10, 110b/1,
161a/11, 194a/7

a.- upan 166b/6

a.- ur 161b/11

a.- urlardı 109a/1

2. Ele geçirmek, fethetmek, zapt etmek. -
21- [T.]

a.- a 138b/12

a.- alar 159a/12

a.- dılar 206a/11

a.- dum 130b/2

a.- mayınca 108b/8

a.- up 147a/5, 152b/12, 153b/9,
166b/13, 171a/4, 173b/7, 177b/2, 181a/9,
186b/7, 187a/12, 187b/12, 197a/13,
203a/4, 206a/2, 206b/10

a.- uram 163b/7

3. (Haber) almak. -1- [T.]

a.- up 156b/5

4. Evlenmek. -1- [T.]

a.- up 171a/10

āl -1- [Ar.] Aile.

ā.+ inuñ 210a/6

a'lā -1- [Ar.] Daha iyi, pek iyi, en
yüksek.

a.+ dır 138b/3

‘**alāmet** -5- [Ar.] Alamet, belirti, iz,
nişan.

‘a. 160b/12

‘a.+ i 138a/4

‘a.+ idür 109a/9

‘a.+ in 128a/4

- ‘a.+ lerden 194b/3
- ālāt** -6- [Ar.] Âletler.
 ā. 152b/1
 ā.+ ı 162b/8
 ā.+ ın 148a/9, 162b/6, 188b/11
 ā.+ ına 175b/5
- ālāt u harb** -1- [Ar.+Ar.] Savaş âletleri.
 ā.+ a 174b/5
- ālāt-ı harb** -7- [Ar.+Ar.] Savaş âletleri.
 ā.+ a 140a/8, 148a/3, 149a/10,
 181a/1, 183a/4
 ā.+ ıla 108a/2, 175a/6
- alay** -8- [T.] Beş süvari bölüğünden yahut dört piyade taburundan oluşan askerî takım.
 a. 126a/3, 204b/3
 a.+ dan 166b/3
 a.+ ıla 127b/1
 a.+ lar 166a/9
 a.+ ların 125a/5, 125b/1, 128a/8
- alay alay** -2- [T.] Toplu olarak, grup grup, bölük bölük.
 a. 198a/10, 207b/13
- alaylar bağla-** -3- [T.+T.] Askerî birlikler savaş düzenine girmek.
 a.- dılar 150a/1
 a.- mışlar 175b/4
 a.- yup 175b/1
- alaylar beze-** -3- [T.+T.] Askerî birlikler savaş düzenine girmek.
 a.- miş 127a/1
 a.- yüp 116b/4, 175b/6
- alaylar düz-** -1- [T.+T.] Askerî saf saf dizmek.
 a.- diler 189b/3
- alaylar düzil-** -1- [T.+T.] Askerler, saf saf dizilmek.
 a.- üp 126b/12

- alay-miṣāl** -1- [T.+Ar.] Alaya benzer şekilde.
 a. 204b/9
- aldan-** -1- [T.] Aldanmak, kanmak.
 a.- up 127a/13
- ‘alem** -5- [Ar.] Sancak, bayrak.
 ‘a. 117a/8
 ‘a.+ in 176b/2, 190a/5
 ‘a.+ iyle 107b/8
 ‘a.+ lerin 198b/8
- ‘ālem** -28- [Ar.] Dünya, âlem, cihan.
 ‘ā. 127b/13, 149a/13, 149b/5,
 157b/8, 210a/5
 ‘ā.+ de 118a/9, 131b/12, 135b/10,
 139b/1, 160b/9, 182a/8, 188b/3
 ‘ā.+ den 135b/5, 209a/1
 ‘ā.+ e 116b/2, 132a/13, 159a/5,
 163a/11
 ‘ā.+ i 115b/10, 117a/4, 117b/11,
 175b/2, 189b/1, 209a/13
 ‘ā.+ inden 125b/6
 ‘ā.+ lere 203a/6
 ‘ā.+ üñ 120a/5, 123b/3
- ‘ālem gözine ṣeb-i tār ol-** -1- [Ar.+T.+Far.+Far.+T.] Dünya gözüne karanlık gece gibi olmak, gözleri kararmak.
 ‘ā.- dı 128a/6
- ‘alemdār** -4- [Ar.+Far.] Bayrak taşıyan, sancaktar.
 ‘a.+ ın 176b/2, 190a/5
 ‘a.+ ların 117a/8, 198b/8
- ‘ālemden gözün yum-** -1- [Ar.+T.+T.] Ölmek.
 ‘ā.- dı 132a/12
- ‘āleme ṣāyi‘ ol-** -1- [Ar.+Ar.+T.] Herkes tarafından duyulmak.
 ‘ā.- up 163b/2

‘**āleme yayıl-** -1- [Ar.+T.] Herkes tarafından duyulmak.

‘ā.- duḡda 112a/9

‘**ālem-i rü‘yā** -1- [Ar.+Ar.] Rūya âlemi.

‘ā.+ da 126a/8

‘**aleyhi’r-rahmeti ve’l-ḡufrān** -2- [Ar.] Allāh rahmet ve merhamet etsin.

‘a. 203a/7

‘a.+ uñ 204a/12

‘**ale’d-devām** -1- [Ar.] Daima, sürekli.

‘a. 155a/9

‘**ale’l-ḡuḡūḡ** -1- [Ar.] Özellikle, bilhassa.

‘a. 118b/8

‘**ale’r-raḡm-ı rüzḡār** -3- [Ar.+Far.] Zamana raḡmen.

‘a. 112a/5, 184b/1, 192a/12

‘**ale’ş-şabāḡ** -1- [Ar.] Sabahleyin, sabah vakti.

‘a. 117b/4

‘**ale’s-seḡer** -3- [Ar.] Seher vakti, gün doğmadan evvel.

‘a. 125a/1, 149b/11, 175a/13

‘**ale’s-sevā’ad eyle-** -1- [Ar.+T.] Dirseklerinin üzerinde süründürmek.

a.- ye 125a/9

‘**ale’t-ta’cīl** -22- [Ar.] Aceyle.

‘a. 109a/7, 112b/8, 114a/11, 115a/4, 116a/2, 119a/5, 122b/2, 123a/7, 124a/7, 124b/4, 126b/8, 139a/6, 151b/6, 160b/10, 161a/2, 163b/8, 164b/5, 174a/5, 175a/1, 183b/12, 187a/2, 187b/7

‘**ale’t-tertib** -3- [Ar.] Tertip üzere.

‘a. 127a/3, 185a/4, 204b/10

‘**aleyhi afzalu’ş-şalavāt ve ekmelü’t-taḡīyyāt**-1- [Ar.] Duaların en iyisi ve selamların tamamı üzerine olsun.

‘a. 208a/9, 208b/13

alın- -1- [T.] Alma işi yapılmak.

a.- dı 177a/9

alıvir- -6- [T.+T.] 1. Ele geçirmek.

a.- e 130a/11, 159a/8

a.- eler 173a/13

a.- esin 120a/8

a.- esiz 130b/4

a.- eyin 171b/12

2. Evlendirmek. -4-

a.- em 111a/9

a.- mek 111a/3, 111a/4

a.- mekdür 110b/2

alıyürü- -1- [T.+T.] Alma, ele geçirme işine devam etmek.

a.- r 186a/13

‘**ālī** -2- [Ar.] 1. Yüce, ulu.

‘ā. 129b/8, 196b/11

2. Görkemli. -1-

‘ā. 111b/11

alt -1- [T.] Oturulurken uyluk kemiklerinin yere gelen bölümü.

a.+ ma 128a/8

altı -6- [T.] “Altı” sayı sıfatı.

a. 106b/6, 135b/2, 141b/2, 142b/1, 149b/9, 190b/4

altmış beş -1- [T.+T.] "Altmış beş" sayı sıfatı.

a. 193b/5

altun -1- [T.] Altın, doğada az bulunması dolayısıyla para olarak kullanılan ya da devletlerce para karşılığında saklanan değerli maden.

a. 106b/2

altun sinī -1- [T.+Far.] Altın sini (güneş).

a.+ dür 207b/6

altun ve gümüş -1- [T.+Ar.+T.] Altın ve gümüş.

a. 119a/12

a’ mā -6- [Ar.] Kör.

a. 117b/12, 135b/12, 135b/13

a.+ dır 138b/4

a.+ yıldı 137a/6, 137b/1
a‘mā ol- -1- [Ar.+T.] Kör olmak.
 a.- duğuma 136a/3
‘ām eyle- -1- [Ar.+T.] Herkese ait hâle getirmek, umûmîleştirmek.
 ‘ā.- di 168a/5
amān bul- -3- [Ar.+T.] Kurtulmak.
 a.- ayın 146b/4
 a.- maḵ 152a/9
 a.- mayup 143a/4-5
amān dile- -1- [Ar.+T.] Yardım istemek, yalvarmak.
 a.- di 169b/1
amān vir- -1- [Ar.+T.] Canını bağışlamak, öldürmemek.
 a.- eler 172b/10
amān virme- -6- [Ar.+T.] Canını bağışlamamak, acımayıp öldürmek.
 a.- diler 183a/11
 a.- ye 113b/8
 a.-yüp 117b/7, 148a/7, 208a/5, 209a/11
amānı virme- -1- [Ar.+T.] Canını bağışlamamak, acımayıp öldürmek.
 a.- di 141b/4
‘amel it- -2- [Ar.+T.] Herhangi bir işi yapmak, gerçekleştirmek, eylemde bulunmak.
 ‘a.- erler 160a/10
 ‘a.- erlerdi 197b/6
‘amel kıl- -1- [Ar.+T.] Herhangi bir işi yapmak, gerçekleştirmek, eylemde bulunmak.
 ‘a.- dılar 195b/11
ammā -203- [Ar.] Ama, ancak, fakat.
 a. 107b/9, 107b/12, 108a/3, 108a/6, 108a/8, 109a/5, 109b/8, 110a/2, 110a/8, 111a/1, 111a/2, 112a/7, 112b/7, 113b/3, 113b/7, 113b/9, 114a/5, 114b/3, 115b/1, 119b/2, 120a/13, 120b/5, 121b/1,

122b/12, 123a/8, 123b/1, 124a/2, 124a/12, 124b/9, 125a/4, 125b/2, 125b/6, 126a/5, 126b/2, 126b/11, 127a/8, 127b/3, 128a/6, 129b/3, 129b/7, 129b/12, 130a/7, 130b/2, 130b/4, 130b/8, 132b/7, 133a/7, 133a/10, 133a/13, 134a/1, 134a/3, 134a/5, 134a/11, 134b/1, 134b/6, 134b/9, 134b/13, 135b/6, 135b/10, 136b/1, 136b/2, 137a/2, 137b/11, 138a/6, 138b/1, 138b/9, 139a/10, 140a/3, 140a/13, 140b/6, 140b/10, 140b/12, 141a/4, 141b/7, 143b/6, 144a/7, 144b/11, 144b/13, 145a/12, 145b/4, 146a/5, 146a/11, 146b/8, 146b/13, 147a/13, 147b/5, 148b/5, 148b/6, 149a/3, 149a/6, 149b/10, 150a/5, 151a/1, 151a/4, 151b/9, 151b/13, 152b/11, 153a/3, 153b/12, 155a/6, 155a/13, 155b/5, 156b/1, 156b/9, 156b/11, 157b/3, 158a/6, 158b/3, 159a/3, 159b/8, 160a/2, 160a/3, 161a/12, 161b/4, 161b/10, 162a/11, 162b/4, 162b/11, 163a/12, 164b/1, 165a/7, 165a/9, 165b/8, 165b/11, 166a/3, 168a/10, 168b/4, 169a/8, 170a/10, 171b/4, 172b/10, 173b/3, 174b/3, 174b/8, 175a/11, 175a/12, 176a/5, 176a/8, 177a/4, 178a/1, 178a/3, 178b/9, 179b/7, 179b/12, 180a/1, 180a/9, 180a/11, 180b/9, 181a/2, 181a/9, 181b/2, 182a/4, 182a/12, 183b/3, 183b/9, 184a/8, 184b/2, 185a/10, 186a/1, 187a/9, 187b/11, 189b/3, 190a/9, 190b/8, 194a/11, 194a/13, 194b/2, 194b/11, 195b/3, 195b/13, 196a/12, 196b/4, 197a/7, 197a/12, 198a/4, 199a/12, 200a/10, 200b/10, 201b/6, 201b/13, 202a/5, 202b/5, 202b/10, 203b/10, 204b/7, 205a/11, 205a/13, 205b/4, 206a/6, 206a/7, 206b/4, 110a/6, 123b/2, 127a/6, 133a/3, 144a/10, 161b/8, 163b/11, 171a/6, 180b/9, 201b/8
ammākım -62- [Ar.+T.] Oysa ki, fakat, ama.
 a. 110b/5, 112b/10, 116a/1-2, 121b/3, 123b/10, 126a/1, 126a/4, 133a/2, 133a/5, 135b/9, 136b/6, 137a/3, 139a/7, 140a/5, 141a/10, 142a/9, 144b/6, 144b/8,

146a/8, 147b/7, 151a/6, 151b/1, 153b/1, 154b/3, 154b/9, 155a/9, 155b/12, 157a/7, 157b/7, 158a/1, 160a/6, 161b/12, 163b/13, 166b/9, 167a/11, 169b/9, 170b/5, 171a/10, 171b/7, 172a/13, 172b/5, 172b/8, 174b/12, 175a/3, 177a/12, 178b/2, 179a/3, 182b/1, 182b/6, 184b/10, 186a/7, 186a/10, 190a/1, 191a/8, 191b/2, 194b/8, 196a/1, 203a/9, 203b/6, 207a/10, 208b/4, 147b/11

añ- -1- [T.] Hatırlamak.

a.- up 158a/12

ana -1- [T.] Anne.

a.+ muñ 201b/11

anca -2- [T.] Onca, o kadar, o kadar çok.

a. 153a/12, 207a/4

ancağ -7- [T.] “Lâkin, ama, fakat, yalnız” sözleri gibi bir düşünceye karşıt ikinci bir düşünceyi anlatan bir söz.

a. 133a/1, 141b/2, 148b/13, 160a/13, 160b/8, 171b/3, 181b/9

anda -55- [T.] 1. Orada.

a. 126a/12, 126a/13, 127a/7, 129a/5, 129b/5, 130a/2, 133a/12, 135a/3, 135a/13, 135b/1, 135b/12, 135b/13, 144b/10, 145a/9, 147a/9, 148b/7, 149b/3, 150b/12, 153b/12, 158b/2, 159b/5, 162a/6, 163a/7, 163a/8, 165a/13, 165b/3, 166a/9, 168b/6, 171a/4, 172b/4, 179b/4, 180b/3, 180b/6, 180b/7, 182a/11, 185b/4, 189a/8, 189a/12, 190b/6, 191a/11, 193b/3, 193b/7, 198a/9, 198b/12, 203a/10, 204a/5, 205b/6, 136a/10, 167b/4, 181a/6, 194a/3, 196b/12, 202b/5, 204a/1

2. Oraya. -1-

a. 174a/7

3. O anda, o zaman -1-

a. 204a/11

andan -67- [T.] 1. Ondan sonra.

a. 109b/6, 109b/11, 109b/12, 111b/4, 111b/9, 111b/11, 114a/8,

117a/11, 118a/7, 128b/12, 136a/6, 137b/2, 137b/3, 138a/12, 139a/10, 139a/12, 143a/6, 148b/4, 154b/9, 171a/1, 175a/6, 177b/3, 179a/6, 180a/6, 182a/11, 185b/2, 186b/8, 190b/7, 193b/5, 195b/4, 196b/3, 200a/6, 201a/6, 202b/10, 209a/5, 209b/3, 110b/4, 112a/9, 112b/13, 114a/9, 115a/11, 115b/11, 118a/4, 119a/13, 121a/11, 122b/3, 122b/9, 123b/8, 132a/6, 141b/3, 150b/12, 152b/7, 155a/10, 163a/11, 167a/5, 171a/2, 179a/13, 179b/3, 180b/2, 187a/7, 188b/11, 190b/7, 191a/12, 192b/4, 193a/13, 195b/1, 195b/2
2. Oradan. -13-

a. 107b/6, 131a/3, 144b/3, 167b/6, 179b/6, 185a/13, 186a/10, 188b/9, 116a/1, 128b/2, 128b/5, 129a/4, 206b/10

andan soñra -41- [T.+T.] Ondan sonra.

a. 106b/3, 107a/13, 110a/13, 115b/4, 123b/4, 132a/8, 167a/5, 167b/5, 172b/8, 179a/10, 193b/6, 199a/11, 201a/2, 204b/5, 111b/13, 115b/3, 115b/13, 116a/9, 118a/11, 119a/11, 121a/10, 128a/12, 129b/8, 134a/8, 135a/2, 136b/12, 139b/8, 147a/6, 150b/10, 155a/5, 165a/4, 169b/3, 182b/9, 183a/12, 183b/1, 184b/9, 185b/5, 192a/12, 197a/11, 201a/7, 202b/8

añıl- -1- [T.] Anılmak, zikredilmek, anımsanmak.

a.- urdı 197b/6

añla- -6- [T.] Sezip kavramak, akıl erdirmek, hissetmek, tahkik etmek, bilmek.

a.- dı 123b/6, 161b/6

a.- dılar 178a/6, 200a/1

a.- duğ 164b/1

a.- dum 110b/7

anlar -103- [T.] “Onlar” üçüncü çokluk kişi zamiri.

a. 107b/10, 108b/9, 117a/3, 120a/1, 131a/12, 143a/11, 146a/6, 148a/11, 153b/3, 153b/6, 173a/8, 175b/5,

191b/8, 205a/1, 119b/3, 120b/2, 122b/8, 173b/2, 178b/10, 179b/13, 187b/10, 195b/6

a.+a 114b/4, 115a/10, 115b/2, 119b/6, 120b/11, 122b/7, 126a/6, 135a/13, 137b/7, 139b/1, 143a/8, 143b/1, 146a/6, 148a/3, 148a/13, 164a/9, 170a/4, 172a/8, 172b/10, 173a/13, 173b/5, 174b/3, 178b/12, 179b/13, 180a/6, 181b/3, 186b/13, 190a/11, 195a/8, 208b/10, 122a/8

a.+ adur 177a/2

a.+dan 116a/11, 160b/2, 168b/7, 172a/9, 174b/12, 179a/6, 183b/2, 190b/5, 191a/6, 195a/11, 122a/9, 152b/9

a.+ ı 120a/1, 172b/7, 174b/9, 175a/2, 188b/11

a.+ la 147b/10

a.+uñ 117a/8, 119b/7, 120b/5, 123b/5, 126b/9, 138a/4, 138a/11, 143a/2, 146a/1, 148a/10, 149b/9, 162a/12, 169a/4, 169a/6, 169b/10, 170a/2, 173a/10, 173a/11, 174b/10, 190a/10, 193a/5, 195b/10, 196a/1, 199a/9, 148b/1, 149b/1, 169b/8

a.+ uñla 131a/5, 197b/9, 194b/5

añsuzın -5- [T.] Beklenmedik bir zamanda, birdenbire, aniden.

a. 131b/9, 147a/4, 169a/11, 172a/10, 188a/3

‘ār u nāmūs -1- [Ar.+Far.+Ar.] Ar ve namus. utanma ve iffet.

‘ā. 175b/9

ara -25- [T.] 1. Ara, orta, iç, iki şey arası.

a.+ da 111a/1, 138a/9, 160a/13, 174b/3

a.+ dan 121a/2, 156b/7

a.+ larına 109a/2, 205b/1

a.+ larında 197b/6, 206a/6

a.+ larından 147b/11

a.+ muzda 171b/4, 199b/5

a.+ sına 108b/12, 128b/1, 148a/11

a.+ sında 113a/11, 138a/4, 152a/5, 181b/7, 174b/13

a.+ ya 146a/5, 147b/10, 195b/13

a.+ yı 196b/5

2. Yer, mekân. -50-

a.+da 115b/13, 116a/4, 124b/7, 132a/5, 149a/5, 160b/8, 166a/3, 172a/11, 175b/11, 177a/10

a.+dan 115b/7, 118a/3, 119b/1, 120b/4, 123b/7, 124a/6, 128b/8, 129a/11, 139b/7, 140a/10, 140b/12, 143b/9, 146a/11, 147a/6, 147a/13, 150b/11, 151b/11, 153b/3, 155a/6, 156a/11, 157b/12, 162b/3, 165a/4, 167b/3, 169a/11, 169b/5, 176b/11, 176b/12, 177a/4, 182a/9, 185b/3, 187a/13, 194a/3, 201b/7, 202a/13, 203b/13, 204b/6, 206a/1, 208a/12, 209a/5

3. Sıra, vakit. -2-

a.+ sında 127b/9, 176a/6

4. Ara sıra, bazen. -1-

a.+ da 121b/5

aradan götür- -2- [T.+T.] Ortadan kaldırmak, öldürmek.

a.- e 122a/1

a.- üp 196a/1

aralıktan götür- -1- [T.+T.] Ortadan kaldırmak, öldürmek.

a.- e 122b/1

ārām ve qarār eyle- -1-

[Far.+Ar..+Ar.+T.] Birçok şeyi deneyip birini seçmek.

ā.- mediler 119b/9-10

ārām u qarār kıl- -1- [Far.+Far.+Ar.+T.] Birçok şeyi deneyip birini seçmek.

ā.- mayalar 115a/13

ārāste kıl- -1- [Far.+T.] Süslemek, bezemek.

ā.- dı 175a/6

araya düş- -1- [T.+T.] Engel olmak.

- a.- üp 177a/8
- arayugit-** -1- [T.+T.] Aramaya gitmek.
a.- di 162b/9
- ardın sür-** -2- [T.+T.] Takip etmek.
a.- diler 149a/11
a.- üp 149b/1
- ardınca** -1- [T.] Hemen arkasından, ardı sıra, peşinden, peşi sıra, takiben.
a. 149a/1
- ardumca** -1- [T.] Hemen arkasından, ardı sıra, peşinden, peşi sıra, takiben.
a. 149a/1
- ‘arız ol-** -5- [Ar.+T.] Bulaşmak, ilişmek.
‘ā.- dı 193b/9
‘ā.- mışdı 121b/3, 144a/7
‘ā.- up 177a/6, 183a/1
- arğa** -2- [T.] (At) Sırt, arka.
a.+ sına 157b/6
a.+ sında 149a/12
- arğurı gel-** -1- [T.+T.] Karşı koymak, karşısına çıkmak.
a.- üp 127b/4
- arşlan** -1- [T.] Aslan.
a. 202b/8
- art-** -4- [T.] Fazlaşmak, çoğalmak.
a.- ar 123a/5
a.- madın 120b/8
a.- mağ 186b/10, 186b/13
- ‘arız eyle-** -11- [Ar.+T.] Saygı ile anlatmak, bildirmek, ifâde etmek.
‘a.- di 136a/7
‘a.- diler 108a/4, 112b/12, 119b/11, 170b/8, 179a/2, 179a/6, 192b/1, 206a/5
‘a.- dükleri 205a/12
‘a.- yüp 174a/6
- ‘arız it-** -3- [Ar.+T.] Saygı ile anlatmak, bildirmek, ifâde etmek.
‘a.- erlerdi 134a/13
‘a.- icked 170a/3
‘a.- üp 193a/3
- ‘arız kııl-** -1- [Ar.+T.] Saygı ile anlatmak, bildirmek, ifâde etmek.
‘a.- dı 109a/8
- ‘arız-nāme** -1- [Ar.+Far.] Mektup.
‘a.+ yi 193a/8
- ārzū** -1- [Far.] İnsanın bir şeye karşı duyduğu istek, dilek.
ā.+ sı 120a/3
- ārzūmend** -1- [Far.+Far.] Arzulu, hevesli, istekli.
ā. 181a/6
- ‘arız-ı hācāt eyle-** -1- [Ar.+Ar.+T.] İstekleri bildirmek.
‘a.- yüp 118b/6
- āsān** -1- [Far.] Kolay, zahmetsiz.
ā. 180a/10
- āsānlıg(i)la** -2- [Far.] Kolaylıkla.
ā. 130b/6, 180b/10
- āsār** -1- [Ar.] Belirtiler, izler.
ā.+ ı 149a/7
- āsār-ı mürüvvet** -1- [Ar.+Ar.] Cömertlik belirtileri.
ā. 152b/10
- āsāyış eyle-** -3- [Far.+T.] Dinlenmek, rahata ermek.
ā.- di 116b/1, 144b/10
ā.- diler 175a/12
- āsāyış kııl-** -6- [Far.+T.] Dinlenmek, rahata ermek.
ā.- dı 129a/5, 149a/5, 166a/3
ā.- up 150b/12, 179b/5, 198a/12
- aşıl** -6- [Ar.] Asıl, esas, temel.
a. 151a/6, 171b/6, 183b/6, 204b/5
a.+ ı 171b/2
a.+ laruñ 180a/5

‘aṣī -1- [Ar.] İsyân eden, başkaldırıcı.

‘ā. 210a/2

‘aṣī ol- -2- [Ar.+T.] İsyân etmek, karşı koymak, emir dışına çıkmak.

‘ā.- mışdı 176b/13

‘ā.- up 178a/4

‘āsiyāb-ı felek-miṣāl -1- [Far.+Ar.+Ar.] Feleğin değirmeni gibi.

‘ā. 128a/6

‘asker -85- [Ar.] Ordunun her kademesinde görevli subay, astsubay, çavuş, onbaşı ve erlere verilen isim, leşker.

‘a. 107b/1, 115b/12, 124a/3, 124a/5, 125b/7, 127a/6, 140b/5, 147a/9, 152b/10, 154b/5, 156b/6, 160a/5, 161a/1, 165b/8, 166a/2, 174b/4, 175b/8, 187a/8, 188a/4, 189b/2, 198a/6, 198a/13, 200a/10, 201a/11, 201b/3, 204a/9

‘a.+ de 189a/12

‘a.+i 108b/12, 108b/13, 115a/11, 117b/5, 122b/11, 124b/8, 127a/9, 140a/9, 143b/9, 144a/10, 144b/7, 145a/4, 145b/2, 145b/13, 147a/4, 147a/7, 149b/4, 150a/5, 151b/11, 154a/4, 154b/12, 155b/5, 157a/9, 166b/1, 170b/3, 184a/1

‘a.+ ile 160b/10

‘a.+in 107b/4, 110a/12, 117a/10, 140a/8, 140b/2, 144b/3, 146b/9, 149b/9, 179a/12, 179b/3, 179b/5, 206b/9, 209a/7

‘a.+ inde 115b/8

‘a.+ inden 119a/7

‘a.+ ine 157b/9

‘a.+ inüñ 116b/12, 117a/7, 189b/13

‘a.+ inüzle 187b/7

‘a.+iyle 155a/5, 163a/5, 179b/9, 204a/2

‘a.+le 107b/11, 154b/13, 161a/2, 179a/13, 187a/5

‘a.+ lerine 187b/12

‘a.+ üñ 125b/11

‘asker(ini) çek- -4- [Ar.+T.] Asker toplamak, ordu hazırlamak.

‘a.- diler 188b/13

‘a.- üp 120b/13, 157b/3, 165b/11

‘asker-i bī-dīn -1- [Ar.+Far.+Ar.]

Dinsiz/kâfir asker.

‘a.+ i 209b/2

‘asker-i bī-ḳiyās -1- [Ar.+Far.+Ar.]

Benzersiz asker.

‘a. 198a/3

‘asker-i ehl-i dīn -3- [Ar.+Ar.+Ar.] Din ehlinin askeri, İslam ordusu.

‘a. 196b/7, 203b/2, 209a/10

‘asker-i ḥākīsār -3- [Ar.+Far.] Toz toprak içinde kalmış/perişan olmuş asker.

‘a. 125a/10, 209a/7

‘a.+ ı 198a/8

‘asker-i İslām -14- [Ar.+Ar.] İslam askeri.

‘a. 189a/1, 189a/10, 189b/12, 199a/4, 200b/2, 201b/6, 203a/3, 204b/7, 206a/3, 207b/12

‘a.+ a 188a/1, 190a/2

‘a.+ ı 207b/13

‘a.+ ıla 203a/9

‘asker-i küffār -7- [Ar.+Ar.] Kâfir asker, düşman askeri.

‘a. 198b/8, 209b/1

‘a.+ a 198b/6

‘a.+ ı 188b/10, 190a/2, 190a/4

‘a.+ üñ 198b/4

‘asker-i küffār-ı ḥākīsār -2-

[Ar.+Ar.+Far.] Perişan düşman/kâfir askeri.

‘a. 199a/4

‘a.+ ıla 189a/6

‘asker-i nuşret-şifār -1- [Ar.+Ar.+Ar.] Galip gelen asker.

‘a.+ ıla 209a/5

aşlā -8- [Ar.] Asla, hiç, hiçbir zaman.
a. 140a/9, 148b/1, 150a/10, 154b/3, 178b/5, 181b/11, 186a/1, 206b/8

āsūde ol- -1- [Far.+T.] Mutlu, rahat, sıkıntı ve üzüntülerden uzak olmak.
ā.- duğdan 208a/13

aş- -1- [T.] (Dağ) Aşmak, geçmek.
a.- up 146a/3

aşağa -1- [T.] Aşağı, aşağı taraf.
a. 154b/1

aşağa yukarı sürüş- -1- [T.+T.+T.] Karşılıklı olarak aşağı yukarı sürüklenmek.
a.- diler 127b/6-7

‘aşıkāne -2- [Ar.+Far.] Aşık gibi, kendinden geçmişesine.
‘ā. 183b/13, 198b/1

āşikār ol- -3-[Far.+T.] Meydana çıkmak, belli olmak, görünmek.
ā.- dı 149a/4, 178a/6
ā.- mışdı 159a/5

āşinā -2- [Far.] Bildik, tanıdık, dost, arkadaş.
ā.+ dur 125b/13
ā.+ mı 125b/9

āşūb -2- [Far.] Kavgā, kargaşalık, gürültü.
ā. 203b/8
ā.+ ı 117a/1

at -11- [T.] At, binek hayvanı.
a. 123b/12, 125a/11, 149a/12, 149b/11, 157b/6
a.+ dan 176b/4
a.+ ından 128b/7, 198b/7, 198b/13
a.+ lara 150b/2
a.+ ları 189b/5

at arkasına gel- -7- [T.+T.+T.] Ata binmek.

a.-üp 149b/13, 156b/6, 170b/2-3, 175a/13, 175b/4, 189b/2, 200b/1

at arkasından in- -1- [T.+T.+T.] Attan inmek.
a.- mem 140a/4

at boynına düş- -1- [T.+T.+T.] Ata binmek.
a.- üp 124a/6

at sür- -1- [T.] Atla ilerlemek.
a.- üp 149a/11

ata -23- [T.] Baba, cet, dede, büyük baba ve aynı soydan daha önce yaşamış olan kimse.
a.+ dan 111b/1
a.+ ları 191a/5
a.+ larından 190a/10
a.+ larınıñ 191a/7
a.+ m 118b/9
a.+ muzunñ 120a/7
a.+ ñ 178b/1
a.+ ñunñ 178b/7
a.+ sı 136b/4, 141a/6, 142a/8, 155b/7, 158a/12, 160b/11, 177b/13, 194a/9
a.+ sına 160b/6
a.+ sından 155b/2
a.+ sınıñ 138b/6, 142b/8, 156a/6, 178a/1
a.+ sıydı 136b/2

āteş -2- [Far.] Ateş, od.
ā. 189b/13
ā.+ in 168a/5

āteş ur- -1- [Far.+T.] Ateş yakmak.
ā.- up 154b/7

atıl- -2- [T.] 1. Bir şeye doğru birden gitmek, birden bir davranışta bulunmak.
a.- dı 205a/4
a.- up 125a/12

2. Bir şey bir hedefe veya bir tarafa doğru

fırlatılmak. -1-

a.- an 205a/3

āvāre ol- -1- [Far.+T.] Üzüntüden
perişan olmak, dağılmak.

ā.- up 162a/3

āvāz -1- [Far.] Ses, seda.

ā.+ ı 189a/9

‘avdet eyle- -1- [Ar.+T.] Evvelce
bulunduğu yere geri dönmek.

‘a.- di 172b/8

‘avdet kıl- -1- [Ar.+T.] Evvelce
bulunduğu yere geri dönmek.

‘a.- dı 196b/13

‘Avn-ı Hakk -1- [Ar.] Allâh’ın yardımı.

‘A. 209b/5

‘avret -9- [Ar.] Kadın, eş.

‘a.+ a 172a/5

‘a.+ ı 171a/13

‘a.+ in 171b/12, 172b/2

‘a.+ ina 172a/1

‘a.+ ını 171b/9

‘a.+ i 158a/7, 171b/7

‘a.+ üñ 178a/7

ay -14- [T.] (Başlangıç kabul edilen
herhangi bir tarihten itibaren) Yaklaşık
olarak 30 günlük zaman parçası.

a. 135b/2, 138b/1, 140b/13,
141a/6, 141b/2, 141b/12, 142a/4,
142a/10, 142b/1, 177b/4, 194a/12,
196b/8, 204a/1

a.+ dan 190b/4

ay u gün -2- [T.+Far.+T.] Ay ve gün.

a. 192b/10, 203a/10

ayağ üzerine gel- -4- [T.+T.+T.]
Ayaklanmak, harekete geçmek.

a.- diler 153b/8

a.- dügi 178a/7

a.- mek 178a/9

a.- üp 178a/5

ayağ üzerine ol- -1- [T.+T.+T.]

Ayaklanmaya hazır olmak.

a.- duıkları 162a/5

ayağ üzerine tur- -1- [T.+T.+T.] Ayağa
kalkmak.

a.- up 192b/2

ayağ üzre gel- -4- [T.+T.+T.]

Ayaklanmak, harekete geçmek.

a.- eler 205b/2

a.- mişler 180a/4-5

a.- üp 118b/5, 188b/2

ayağ üzre tur- -3- [T.+T.+T.] Ayağa
kalkmak.

a.- up 113a/1, 163b/10, 184b/2

ayağına baş koy- -1- [T.+T.+T.]

(Huzurda) Saygı ile eğilmek.

a.- up 119b/11

ayağına düş- -5- [T.+T.] Ayağına

kapanmak, yalvarmak.

a.- di 114a/1

a.- üp 169a/4, 169b/1, 186a/3,

191a/6

‘ayb -2- [Ar.] Noksan, kusur, eksiklik.

‘a.+ ina 209b/11

‘a.+ ını 209b/11

a‘yān -3- [Ar.] Osmanlı

İmparatorluğu’nda kent ve kasabaların
ileri gelen nüfuzlu kimseler.

a.+ ları 174b/11

a.+ ların 175a/10

a.+ larınıñ 160a/9

‘ayān ve beyān kıl- -1- [Ar.+Ar.+Ar.+T.]

Açık seçik/besbelli hâle getirmek.

‘a.- dılar 156a/12

a‘yān-ı memleket -3- [Ar.+Ar.] Osmanlı

Devleti’nde, XVIII. asra gelinceye kadar,
her şehir ve kasabada, oranın bir takım

nüfuzlu ailelerine eşraf ve ayan denilirdi.
Molla, kadı, müftü, müderris, seyyid ve

tarikat şeyhi gibi ilmiye mensupları, kethüda yeri ve yeniçeri serdarı gibi kapıkulları ve bunların görevden alınan veya emeklileri ile çocukları, kasapbaşı ve bakkalbaşı gibi esnafın ileri gelenleri, zahireci, kuyumcu, sarraf, bezzaz (dokumacı) ve çuhacı gibi tüccar ve mültezimler (vergi tahsildarı) ayanlardan sayılırdı. Bunların hepsine birden “a‘yān-ı memleket, a‘yān-ı vilayet” denilirdi.

a. 111b/7

a.+ i 169a/13

a.+ üñ 161b/5

a‘yān-ı müdebbirān -1- [Ar.+Ar.]

Tedbirli ve ihtiyatlı davranan kimselerin ileri gelenleri.

a.+ a 111a/7

āyn -1- [Ar.] Bir şeyin aslı, kendisi, tâ kendisi.

ā.+ ımuza 197b/9

‘aynına al- -1- [Ar.+T.] Göze almak, gelebilecek her türlü tehlikeyi ve zararı önceden kabul etmek.

‘a.- mayup 186a/2

ayrıl- -1- [T.] Bir yerden, bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak, ondan ayrı düşmek.

a.- up 166b/3

ayruk -2- [T.] Başka, gayri, maada, diğer.

a. 134a/7, 183b/2

‘ayyūka peyveste ol- -1- [Ar.+Far.+T.] Ayyuka çıkmak, (ses) çok fazla yükselmek.

‘a.- dı 189b/8

a‘zā -1- [Ar.] Organ, uzuv.

a.+ sın 185b/6

‘azāb -3- [Ar.] Eziyet, cefa.

‘a. 185b/7

‘a.+ ıla 154b/8, 166b/8

āzād ol- -1- [Far.+T.] Kurtulmak.

ā.- uñ 173b/10

azdur- -1- [T.] Doğru yoldan çıkmasına sebep olmak, ayartmak.

a.- dı 198a/1

‘azīm -19- [Ar.] Büyük, ulu.

‘a. 115b/2, 116b/10, 119a/11, 121a/9, 122b/12, 124a/2, 125b/7, 126a/12, 126b/2, 131a/9, 138b/13, 146a/4, 170a/9, 170b/9, 182b/13, 185a/1, 186b/9, 191b/13, 196b/8

‘azīmet eyle- -1- [Ar.+T.] Yola çıkmak, gitmek.

‘a.- di 165b/12

‘azīz -1- [Ar.] Değerli, saygın, yüce kişi.

‘a. 150b/1

‘azm eyle- -10- [Ar.+T.] Yönelmek, gitmek.

‘a.- di 110b/4, 132a/7, 139b/10, 167b/3, 170b/12, 201b/7, 206b/8, 208a/1

‘a.- diler 158a/1, 188b/12

‘azm it- -1- [Ar.+T.] Yönelmek, gitmek.

‘a.- üp 111b/6

‘azm kıl- -1- [Ar.+T.] Yönelmek, gitmek.

‘a.- dı 203b/4

‘azm-ı meydān kıl- -1- [Ar.+Ar.+T.] Savaş alanına yönelmek.

‘a.- up 189b/7

‘azm-ı mu‘āvenet it- -1-[Ar.+Ar.+T.] Yardım amacıyla harekete geçmek, yardıma niyet etmek.

‘a.- mişlerdi 125b/12

‘azm-ı Ungurus kıl- -1- [Ar.+T.+T.] Macaristan’a doğru yola çıkmak.

‘a.- dı 115b/7

azuğcı -1- [T.] Yiyecek hazırlayan kimse.

a.+ ların 108b/13

az kal- -7- [T.+T.] Çok bulunmamak,

kısa bir süre kalmak.

a.- dı 174a/12

a.- miş 165a/10

a.- mişdı 198b/3

a.-mışdur 125a/8, 140a/2, 178b/4,
193a/6

az zemānda -7- [T.+Ar.] Az sürede.

a. 158a/10, 170b/11, 191b/10,
200a/9-10, 201b/13, 203b/2, 209a/4

B

bāb -1- [Ar.] Konu, mesele.

b.+ da 152a/9

baba -2- [T.] Çocuğu olan erkek, peder.

b.+ sı 155b/11

b.+ sınıñ 158b/10

bād -1- [Far.] Rüzgar, esinti, yel.

b. 155a/1

bāda var- -1- [Far.+T.] Zıyan olmak.

b.- miş 131a/6

bāda vir- -2- [Far.+T.] Boşa harcamak,
ziyan etmek.

b.- di 136b/13

b.- düğüñden 152a/8

bādbān -3- [Far.] Yelken.

b.+ lar 154b/13, 179b/1

b.+ ların 172a/11

ba‘dehu -8- [Ar.] Ondan sonra.

b. 149b/8, 154b/7, 155a/10,
166b/8, 187b/10, 167b/4, 180b/3, 201b/5

ba‘de’z-zemāndan -1- [Ar.] Bir zaman
sonra.

b. 120a/3

ba‘de’z-zemānın -1- [Ar.] Bir zaman
sonra.

b. 203b/5

bād-ı fenā -1- [Far.+Ar.] Ölüm rüzgarı.

b. 142b/3

bağla- -1- [T.] 1. Geçışı engellemek.

b.- yup 166a/2

2. Dizmek, sıralamak, düzene sokmak. -2-

b.- yup 189a/8, 209a/9

bağır -2- [T.] Kalp, gönül.

b.+ ın 188a/4

b.+ ını 198b/13

bahādır -1- [Far.] Vücutça güçlü,
kuvvetli, boyu posu yerinde yiğit adam.

b. 114b/10

bahāne -1- [Far.] Bir şeyin gerçek sebebi
gizlenerek ileri sürülen uydurma sebep;
vesile.

b.+ yile 168b/12

bahāne ara- -1- [Far.+T.] Bir duruma
gerekçe, fırsat bulmaya çalışmak.

b.- rdı 168b/8

bağş -2- [Far.] Parça, pay.

b. 132a/5

b.+ ın 132a/5

bağş vir- -1- [Far.+T.] Pay vermek.

b.- üp 152b/2

bağşāyış -1- [Far.] İhsan.

b.+ i 193b/10

bağşış -1- [Far.] İhsan, hediye.

b.+ i 119a/10

bağşış eyle- -1- [Far.+T.] İhsanda
bulunmak.

b.- di 139b/1

bağşış it- -1- [Far.+T.] İhsanda
bulunmak.

b.- üp 115b/4

bağşış vir- -1- [Far.+T.] İhsanda
bulunmak.

b.- üp 110a/11

ba‘īd -1- [Ar.] Uzak, irak.

b. 175a/12

bā'is̄ ol- -1- [Ar.+T.] Sebep olmak.
b.- anları 191b/2

bā'is̄-i fesād -2- [Ar.+Ar.] Fitne sebebi.
b. 128b/10

bağ- -3- [T.] Bakmak.
b.- arken 205a/8
b.- dı 128b/9, 162b/8

bāk -4- [Far.] Korku, kaygı, çekinme.
b.+ ım 139b/1
b.+ ımız 151a/6, 174a/9, 188b/7

bākī -7- [Ar.] 1. Kalan, diğer.
b. 116a/13, 121b/1, 160b/13, 174b/13, 204b/13, 205a/4
b.+ sin 193a/7

2.Dâimî, kalıcı. -1-
b.+ dür 120b/9

bākī kal- -6- [Ar.+T.] 1. Geriye kalmak, ortakalmak.
b.- an 108b/4, 151a/4, 152b/12, 166b/1, 190b/1
b.- anı 198b/9

2. Kalıcı olmak. -2-
b.- maz 161b/7, 161b/9

bākīye -1- [Ar.] Kalan, diğer.
b.+ si 174b/11

ban -59- [T.?] Vaktiyle Macaristan cihetlerinde sancak beylerine ve prenslere verilen unvan.
b. 112a/10, 123a/13, 129b/12, 134b/11, 134b/13, 163a/4, 164b/12, 168a/13, 168b/1, 170a/2, 170a/9, 183b/7, 183b/12, 184a/8, 184b/12, 185a/13, 205b/9, 170a/13, 185a/7, 185a/11
b.+a 123a/8, 164a/4, 164a/6, 164a/11, 164b/8, 169b/12, 170b/9, 185b/4
b.+ı 110b/13, 121b/4, 131a/4, 132b/5, 139a/8, 139b/4, 161b/2, 161b/3, 162b/12, 164a/1, 164a/12, 165a/9, 169b/11, 170b/2, 183b/4, 183b/11,

184b/11, 185b/5, 190b/13
b.+ ıla 125a/8
b.+ ın 170a/4
b.+ ına 164b/11
b.+ ısın 170a/5
b.+ ıydı 139b/11
b.+ larınıñ 196a/7
b.+ uñ 115b/1, 163a/3, 170a/11, 170a/13, 170b/6

baña -38- [T.] “Ben” birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış biçimi.
b. 106b/12, 107a/12, 112b/6, 118b/9, 119a/1, 119a/2, 122b/5, 123b/2, 124b/1, 124b/2, 128b/13, 130a/5, 131b/12, 131b/13, 132b/8, 133a/9, 136a/3, 137b/5, 139a/13, 140a/4, 146b/3, 146b/5, 151b/6, 152a/10, 157a/1, 160b/2, 161a/2, 171b/9, 182a/8, 182b/13, 183a/3, 184b/4, 193b/9, 201b/1, 201b/11, 201b/12, 209b/6

banlık -7- [T.] Ban/serdar olma durumu.
b. 121a/12, 129a/1, 141a/12, 191a/4
b.+ ın 121a/11, 121b/11
b.+ ından 113b/6

bārān-miṣāl -1- [Far.+Ar.] Yağmur gibi, yağmura benzer şekilde.
b. 147a/11

bāriḡāh -1- [Far.] İzinle girilebilecek makam, huzur.
b.+ ına 129a/4

barış- -1- [T.] Barışmak, anlaşmak, uzlaşmak.
b.- mağ 110a/6

barışdur- -1- [T.] Barıştırmak, uzlaştırmak.
b.- dılar 177a/9

barışıklık -3- [T.] Barışık olma durumu.
b. 109b/13, 110a/6
b.+ dur 110a/8

bārī -1- [Far.] Hiç olmazsa, hiç değilse, o hâlde, öyleyse.

b. 131a/11

barmak -1- [T.] İnsanda ve bazı hayvanlarda el veya ayağın ucunda bulunan boğumlu uzunca bölüm.

b.+ ın 165b/5

barmak berdehân kıl -1- [T.+Far.+T.] Ağzına parmak koymak. (Şaşkınlık ve hayret sonucunda yapılan bir eylem.)

b.- dı 158b/10

Bār-ı Te'ālā ḥazretleri -1- [Ar.] Her şeyi kusursuz ve mütenasip yaratan Allâh.

B.+ne 208b/12

baş -1- [T.] 1. Ayak basmak.

b.- dılar 145b/4

2. Baskın yapmak. -4-

b.- up 146a/10, 151b/11, 171a/5, 172a/10

baş -14- [T.] 1. Baş, kafa.

b. 111a/7

b.+ ı 106b/3

b.+ ın 199a/2

b.+ ına 109b/7, 120a/12, 125b/4, 191b/6, 192b/4, 194b/1, 195b/11

b.+ ından 125b/4

b.+ lar 127a/7

b.+ uña 108b/10, 126a/9

2. Kişinin kendi şahsı, zâtı. -15-

b.+ ıma 160b/4

b.+ ımuza 123a/10

b.+ ına 106b/7, 152a/11, 160a/4, 161b/7, 165b/4, 182a/6, 194b/3

b.+ ınıuz 108b/7

b.+ uma 130a/3

b.+ uñ 181a/13

b.+ uña 114b/7, 129a/2

b.+ uñda 187b/3

3. Önder, lider. -3-

b. 184a/6

b.+ ı 162b/6

b.+ ınıuñ 162a/13

4. Bir işin başlangıcı. -1-

b.+ uñda 188b/6

baş çık -1- [T.+T.]Başarmak, üstesinden gelmek, aşmak.

b.- amazuz 125a/8

baş alup git -1- [T.+T.+T.] Başını alıp gitmek: Kimseye danışmadan ve nereye gideceğini söylemeden, çevresindekilerle ilgisini kesip, bulunduğu yerden ayrılmak.

b.- esini 188a/13

baş aşığa şal -1- [T.+T.+T.] Başını eğmek.

b.- up 113a/10

baş çek -13- [T.+T.] Baş çekmek, liderlik etmek.

b.- diler 147b/13, 168b/4

b.-üp 138a/2, 148a/10, 148a/11, 153b/6, 153b/8, 155a/3, 161b/1, 168b/8, 178b/4, 181b/13, 205b/2

başdan çıkar -1- [T.+T.] Ayartmak, doğru yoldan çıkarmak, kötü yola sürüklemek.

b.- dı 198a/1

baş dik -1- [T.+T.] Baş dikmek; komutan olarak ordunun başına getirmek.

b.- üp 173a/7

baş eg -1- [T.+T.] Direnmekten vazgeçip gücünün buyruğuna girmek, teslim olmak.

b.- mediler 195b/13

baş götür -1- [T.+T.] 1. Uzaklaşmak, sıyrılmak.

b.- di 162b/7

2. Başını kaldırmak, (güneş) doğmak, ufuktan yükselerek gökyüzünde görünmek, tulû etmek. -3-

b.- üp 115b/9, 175b/2, 189b/1

baş ko- -2- [T.+T.] Başı eğmek, saygı göstermek.

b.- dı 202a/5

b.- dılar 167a/11

baş koy- -5- [T.+T.] Başı eğmek, saygı göstermek.

b.-up 118b/6, 119a/13, 157a/10, 182a/3, 201b/10

baş kırtar- -1- [T.+T.] Kendini kırtarmak.

b.- dılar 171a/1

başı dön- -1- [T.] İnsana, eşyanın dönmesi, ayağının altından yerin çekilmesi vb. bir duygu gelmek.

b.+ ı 128a/5-6

başı hoş ol- -1- [T.+Far.+T.] Birinden hoşlanmak.

b.- up 171b/1

başımız altından ol- -1- [T.+T.+T.] Başının altından çıkmak: Kötü bir şey, kötü bir durum, birinin gizli düzeni ve tertibiyle meydana gelmek.

b.- mışdur 182a/2

başın teninden cüdā kı- -1- [T.+Far.+Far.+T.] Kafasını kesmek, öldürmek.

b.- dılar 198b/7

başına ecel yağmurların yağdur- -1- [T.+Ar.+T.+T.] Öldürmek.

b.- dı 208a/4

başına tāk geyür- -3- [T.+Ar.+T.] (Birinin) Başına taç takmak.

b.- diler 165a/3

b.- mesine 134a/1

b.- üp 202b/8

başına tāk-1 devlet geyür- -2 [T.+Ar.+Ar.+T.] (Birinin) Başına hükümdarlık tacını takmak.

b.- üp 137a/10, 207a/9

başına tāk-1 devlet ur- -4-

[T.+Ar.+Ar.+T.] (Birinin) Başına hükümdarlık tacını takmak.

b.- up 111b/3, 112a/8, 135b/8, 202b/4

başına tāk-1 devlet urın- -1- [T.+Ar.+Ar.+T.] (Kendi) Başına hükümdarlık tacını takmak.

b.- up 177b/13

başına tāk-1 saltanat geyür- -1- [T.+Ar.+Ar.+T.] (Birinin) Başına hükümdarlık tacını takmak.

b.- üp 195b/5

başına tāk-1 saltanat ur- -1- [T.+Ar.+Ar.+T.] (Birinin) Başına hükümdarlık tacını takmak.

b.- up 118a/7-8

başına tāk-1 saltanat urın- -1- [T.+Ar.+Ar.+T.] (Kendi) Başına hükümdarlık tacını takmak.

b.- up 129b/1-2

başına saltanat tākın ur- -2- [T.+Ar.+Ar.+T.] (Birinin) Başına hükümdarlık tacını takmak.

b.- up 182a/10, 184b/9

başına uğra- -1- [T.+T.] Kötü bir durumla karşı karşıya kalmak.

b.- dı 163a/8

başından geç- -2- [T.+T.] Bir durum ya da olayı yaşamak, tecrübe etmek.

b.- en 126a/5, 133b/3

başka -2- [T.] Başka, diğer.

b. 142b/12, 176b/8

başla- -2- [T.] Başlamak, bir işin, olayın, niteliğin ilk işaretlerini göstermek.

b.- dı 187a/8

b.- dılar 109a/3

başlu buğday -1- [T.+T.] Başlı olan buğday.

b.+ dan 195b/10

bāṭıl -1- [Ar.] Hak ve hakikat olmayan

şey, boş şey, esassız.

b.+ dur 146b/3

bayrak -1- [T.] Bir milletin, belli bir topluluğun veya bir kuruluşun simgesi olarak kullanılan, renk ve biçimle özelleştirilmiş, genellikle dikdörtgen biçiminde kumaş, sancak.

b. 188a/5

ba‘zı -32- [Ar.] 1. “Bazı” belgisiz sıfat.

b. 107b/4, 130a/7, 130a/8, 138a/2, 139a/1, 144a/1, 147b/2, 147b/3, 147b/12, 151a/2, 151a/13, 151b/8, 153b/10, 159b/7, 164b/13, 169a/13, 170a/3, 174b/11, 179b/6, 179b/11, 180b/10, 180b/13, 181a/3, 181b/1, 182a/13, 183b/1, 185a/2, 190a/8, 191b/2, 194b/8, 197a/6, 199b/1

2. “Bazı kimseler” belgisiz zamir. -14-

b. 123a/13, 131a/12, 138a/11, 148a/3, 150b/7, 152b/13, 195a/3, 198b/4

b.+ lar 149a/6

b.+ ları 152b/13, 159b/8, 173b/1

b.+ ların 205a/13

b.+ nuñ 204b/1

bāzī -1- [Ar.] “Bazı kimseler” belgisiz zamir.

b. 155b/9

beddu‘ā -2- [Far.+Ar.] Birinin kötü duruma düşmesini gönülden isteme, ilenme, ilenç, kargış.

b.+ ma 163b/5

b.+ sından 163b/11

beddu‘ā it- -2- [Far.+Ar.+T.] Allâh’tan birisi hakkında kötü isteklerde bulunmak.

b.- erlerdi 141b/10

b.- üp 164b/3

beden -1- [Ar.] Vücut, gövde.

b.+ ine 112b/3

bed-fa‘āl -1- [Far.+Ar.] Kötü işler yapan. *bk.* **bed-fi‘āl**

b. 121b/8

bed-fi‘āl -1- [Far.+Ar.] Kötü işler yapan.

b. 196a/12

bedr-i temām -1- [Ar.+Ar.] Dolunay.

b. 207b/6

beg -174- [T.] Devlet yönetiminde söz sahibi olan, sözü geçen kimse, bey.

b. 115a/8, 173a/2

b.+ e 147a/2

b.+ i 115a/10, 158a/4

b.+ ile 171b/1

b.+ inüñ 158a/3, 171a/9

b.+ler 111a/8, 111a/11, 161a/6, 184b/3, 194b/5, 111a/12, 111b/5, 122a/8, 123b/4, 130a/7, 130a/8, 132b/13, 137b/9, 141b/11, 152b/13, 159b/1, 159b/7, 159b/10, 159b/12, 160a/5, 161b/3, 164a/10, 167a/10, 173a/2, 180b/13, 181b/9, 182a/13, 184b/8, 185a/4, 187a/4, 188b/1, 190a/8, 190b/1, 191a/7, 194a/2, 194b/8, 195b/3, 199b/1, 199b/9

b.+ lerden 162b/4, 185a/2, 195a/3

b.+ lere 111b/12, 131a/12, 139a/12, 163b/9, 170b/9, 172b/9, 174a/13, 180a/9, 194b/13, 200a/1

b.+ leri 109b/8, 114a/4, 117a/13, 118a/6, 119a/9, 121b/2, 128a/1, 132b/6, 132b/9, 137a/6, 138a/10, 141a/13, 147b/5, 147b/8, 147b/13, 151a/5, 151a/7, 153b/6, 160a/13, 161a/5, 161a/13, 163b/3, 164a/3, 164a/11, 164b/9, 165a/4, 170a/3, 171b/2, 172b/12, 173a/3, 173a/8, 174b/7, 175b/4, 177a/8, 178a/6, 179b/6, 181b/1, 181b/3, 182b/6, 186a/11, 188b/4, 189b/5, 191a/8, 191a/13, 191b/11, 192a/9, 193a/5, 194b/4, 195b/7, 199a/13, 202a/13, 202b/9, 205a/12, 205b/9

b.+ lerin 111a/5, 114b/10, 137b/6, 147a/12, 181b/9, 193b/8

b.+ lerinden 111b/4, 128a/13, 140b/8, 147a/2, 151a/5, 156a/6, 172b/5, 176a/5, 182a/7

b.+ lerine 116a/2, 117a/2, 130b/13, 163b/2, 163b/9, 165a/1, 173b/3, 179a/10, 184b/3, 187b/7, 190b/5, 190b/9, 198a/2, 199b/12, 200a/9, 206b/3

b.+ lerini 157b/2

b.+ lerinüñ 138a/1, 141b/8, 161b/5, 164b/13, 173a/5, 179a/2, 192a/4, 199b/10

b.+ lerisiz 108b/6, 173b/7

b.+ leriyle 180a/4, 180b/10, 187a/4, 193a/1, 193a/10, 193b/12

b.+ lerüm 152a/4

b.+ lerüñ 123a/12, 123b/1, 147b/3, 164a/13, 181b/9, 190b/8, 191a/5, 192b/3

begle- -9- [T.] Beyliğe, efendiliğe kabul etmek.

b.- diler 141b/2, 195b/12

b.- medüñüz 163b/4

b.- mek 164a/3

b.- yeler 159b/8

b.- yevüz 164b/2, 199b/5

b.- yüp 165a/3, 184b/9

beglerbigi -1- [T.+T.] Beylerbeyi. Osmanlı İmparatorluğu döneminde, sancak beylerinin başı olan, eyaleti yöneten kimse.

b.+ si 139b/9

beglik -2- [T.] Beylik, bey olma durumu.

b. 161a/9

b.+ ine 161a/12

beg-zāde -10- [T.+Far.] Bey oğlu.

b. 137a/13, 144b/1, 159a/6

b.+ dür 158b/6

b.+ler 171b/5, 190a/13, 190b/11, 191a/10

b.+ ye 106b/1, 159a/9

be-gāyet -4- [Far.+Ar.] Çok aşırı, son derece.

b. 127b/8, 169a/12, 188b/2, 195a/6

behāne düş- -1- [Far.+T.] Vesile olmak, sebep olmak.

b.- üp 157a/4

behāne iste- -1- [Far.+T.] Bir işi yapmak için sebep aramak.

b.- yüp 157a/3

behāne ol- -1- [Far.+T.] Vesile olmak, sebep olmak.

b.- up 168b/9

beher-ḥāl -1- [Far.+Ar.] *bk. beher-ḥāl*

b. 182b/9

beher-ḥāl -2- [Far.+Ar.] Her durumda, mutlaka.

b. 183a/6, 188b/5

beḳā milkine sefer ḳıl- -1- [Ar.+Ar.+Ar.+T.] Ahirete geçmek, ölmek.

b.- dı 168a/2

bekle- -3- [T.] (Bir kimsenin gelmesini veya bir işin olmasını) Gözler vaziyette olmak, durup kollamak.

b.- r 145a/9

b.- ye 144b/3

b.- yüp 116b/1

beklet- -1- [T.] Bekçi koyarak kollatmak, muhâfaza ettirmek.

b.- di 196b/13

bel bağla- -1- [T.+T.] Bir kimsenin kendisine yardım edeceğine inanmak, güvenmek.

b.- yup 189a/2

belā vü miḥnet -1- [Ar.+Far.+Ar.] Bela ve sıkıntı.

b.+ ile 142a/1

belinle- -1- [T.] Korkmak, irkilmek.

b.- yüp 174b/11

belki -1- [Ar.+Far.] Belki, bir ihtimal.

b. 137b/12

belkim -1- [Ar.+Far.] Belki, bir ihtimal.

b. 181b/13

bellü -1- [T.] 1. Belirli, muayyen.
b. 146b/13

2. Belli başlı. -1-
b. 149b/6

belür- -6- [T.] Belirmek, ortaya çıkmak.
b.- di 147a/8, 149a/7, 149b/1
b.- ıcek 194b/10
b.- medi 124b/12
b.- üp 140b/4

ben -88- [T.] “Ben” birinci teklik kişi zamiri.
b. 108b/1, 108b/8, 110b/9, 111a/8, 113a/5, 124a/12, 130b/2, 130b/5, 131b/12, 131b/13, 137b/1, 137b/7, 146b/6, 149a/1, 151b/5, 152a/3, 156b/13, 160b/11, 164a/7, 164a/8, 166b/3, 171b/12, 173b/5, 174b/3, 181a/5, 182a/6, 182b/8, 185a/3, 189b/11, 193b/12, 194a/1, 195a/11, 199b/12, 201a/13, 207b/7
b.+den 112b/1, 113a/7, 124b/3, 132a/2, 152a/3, 152a/10, 161a/7, 184b/4
b.+i 112b/7, 160b/9, 160b/10, 181b/7, 182a/8, 182b/9, 184b/3, 184b/5, 192b/2, 194a/1, 194a/2, 201b/11, 202a/9, 123b/6, 152a/1
b.+üm 113a/6, 121a/1, 121a/3, 130b/3, 130b/5, 139a/13, 140a/4, 149a/1, 152a/9, 160a/13, 160b/3, 161a/8, 161a/9, 163b/4, 163b/7, 164a/9, 166b/2, 180b/6, 182b/10, 210a/3, 133a/8, 136a/3, 157a/5, 160b/8, 181b/8, 195a/9
b.+ ümdür 137b/2
b.+ ümle 112b/9, 114a/13, 181a/7

benâm -5- [Far.] Namlı, şan ve şöhret sahibi.
b. 167a/10, 174b/11, 180b/13
b.+ ların 153b/10
b.+ larından 171a/5

bencileyin -1- [T.] Benim gibi, bana

benzer.
b. 124b/2

bend eyle- -1- [Far.+T.] Tutsak etmek.
b.- diler 163a/9

bend it- -4- [Far.+T.]Bağlamak, zincirlemek.
b.-üp 146b/10, 185b/5, 204b/4, 204b/10

bende ol- -2- [Far.+T.] Kul ve köle olmak.
b.- asın 146b/5
b.- dılar 118a/8

bende-i güneş-kâr -1- [Far.+Far.] Günahkar kul.
b.+ em 210a/14

bend-i esîr -1- [Far.+Ar.] Köle, esir.
b. 163a/9

beñiz -1- [T.] Yüz rengi.
b.+ inüñ 188a/11

beñizlerinde kan kalma- -1- [T.+T.+T.] Korkudan benzi sararmak.
b.- dı 125a/3

beñize- -2- [T.] İki nesne veya kişi arasında ortak yönler bulunmak.
b.- mez 160b/13
b.- mezse 126a/4

berâber -3- [Far.] Aynı anda, birlikte.
b. 127b/9, 157b/6, 176a/6

ber-dâr eyle- -2- [Far.+Far.+T.] Asmak.
b.- diler 175b/8
b.- meg 175a/10

ber-devâm -1- [Far.+Ar.] Devamlı, daimî.
b. 134b/1

ber-devâm eyle- -2- [Far.+Ar.+T.] Devamlı/daimî kılmak.
b. 207b/1, 210a/7

ber-ḳarār -2- [Far.+Ar.] Aynı durumda, aynı kararda.

b. 134b/2, 162a/4

ber-ḳarār-ı sābık -1- [Far.+Ar.+Ar.]

Önceki karar üzere.

b. 191a/4

berk-i ḥazān -1- [Far.+Far.] Sonbahar yaprağı.

b. 188a/10

berḳ-vār şakı -1- [Ar.+Far.+T.] Şimşek gibi çakmak, çok öfkelenmek.

b.- di 112a/12

berr ü beyābān kıl- -1-[Ar.+Far.+Far.+T.] Çöl hâline dönüştürmek.

b.- di 154a/13

berü -2- [T.] -den bu yana.

b. 160b/1, 202a/10

ber-vech-i ta'cīl -1- [Far.+Ar.+Ar.] Aynı hızla, aynı ivedilikle.

b. 115a/1

beş -5- [T.] “Beş” sayı sıfatı.

b. 135b/2, 141b/12, 142b/1, 142b/12, 143b/3

beşāret -1- [Ar.] İyi haber, müjde, muştı.

b. 183b/10

beşinci -2- [T.] “Beşinci” sıra sayı sıfatı.

b. 155a/13, 193b/6

beyābān kıl- -1- [Far.+T.] Çöl hâline dönüştürmek.

b.- di 154a/11

beyān eyle- -1- [Ar.+T.] Beyan eylemek, açıklamak, anlatmak.

b.- di 114b/13

beyān olun- -1-[Ar.+T.] Açıklanmak, ifade edilmek.

b.- mışdı 137a/4

beyt -29- [Ar.] İki mısradan oluşan nazım birimi, şiir.

b. 135b/3, 136a/11, 136b/13, 138b/3, 141a/2, 141a/7, 141b/3, 142a/5, 142a/11, 142b/2, 142b/6, 154b/13, 155a/11, 155b/8, 157b/10, 159b/5, 161a/11, 161b/9, 163a/9, 165a/5, 166b/5, 168a/3, 172a/4, 177b/5, 189b/11, 205b/6, 206b/13, 207a/5

b.+ inde 209b/9

bıraḳ- -3- [T.] Bırakmak.

b.- dılar 198b/10

b.- mışdı 203b/8

b.- up 117b/2

bī-amān -3- [Far.+Ar.] Amansız, aman vermeyen, insafsız, merhametsiz.

b. 121b/8, 136a/2

b.+ ları 183a/4

biavnilāh -1- [Ar.] Allāh’ın yardımı ile.

b. 206a/11

bī-cān -1- [Far.+Far.] Güçsüz.

b. 157b/4

bī-cāre -1- [Far.+Far.] Düşkün, zavallı.

b.+ ye 156b/13

bī-dār ol- -1- [Far.+Far.+T.] Uyanık olmak, uykusuz kalmak.

b.- dılar 149a/12

bī-dīn -1- [Far.+Ar.] Dinsiz, imansız.

b. 204a/2

bī-dirīḡ -1- [Far.+Far.] Esirgemedi, cömertçe.

b. 172b/10

bī-fāyide -1- [Far.+Ar.] Faydasız, boş yere.

b. 205a/4

big -1- [T.] Devlet yönetiminde söz sahibi olan, sözü geçen kimse, bey. *bk.*

beg

b. 171b/8

big-zāde -1- [T.+Far.] Bey oğlu. *bk. beg-zāde*

b.+ ler 190a/10
bī-ḥad -1- [Far.+Ar.] Sınırsız, hesapsız, pek çok.

b. 125a/2

bī-ḥisāb -13- [Far.+Ar.] Hesaba gelmez, sayısız.

b. 107b/2, 112a/4, 124a/13, 140b/5, 145a/11, 148b/8, 149b/12, 157a/13, 179b/8, 198b/8, 198b/12, 203b/2, 209a/6

bī'ināyeti'l-meliki'l-'allām -3- [Ar.] Her şeyi hakkıyla bilen Allāh'ın yardımıyla.

b. 200b/2, 203a/3, 206a/8

bī'ināyeti'l-meliki'l-fettāh -1- [Ar.] Bütün kapıları açan Allāh'ın yardımıyla.

b. 208b/1

bī'ināyeti'l-meliki'l-ḳahhār -1- [Ar.] Yegâne kudret ve tasarruf sahibi olan Allāh'ın yardımıyla.

b. 209b/1

bī-ḳiyās -9- [Far.+Ar.] Benzersiz.

b. 107b/8, 115a/7, 124a/3, 140b/11, 157a/7, 157b/8, 179a/13, 179b/8, 209a/10

bī-ḳuşūr -2- [Far.+Ar.] Kusursuz, eksiksiz.

b. 157b/2, 175a/2

bil- -50- [T.] **1.** Bilmek, anlamak, farkına varmak, öğrenmek.

b. 159b/6, 207a/6

b.- di 109a/9, 113b/2, 113b/10, 115a/3, 120b/1, 152a/12, 154b/10, 174a/12, 195a/10, 206b/7, 161b/9

b.- diler 119b/6, 121a/4, 125b/13, 126b/10, 177a/2

b.- düm 110b/6, 131b/12

b.- e 112b/5

b.- esin 124b/1, 173b/13

b.- esiz 108b/2, 164b/8

b.- evüz 131a/7, 140a/3

b.- gil 118b/7, 123a/2, 140a/1, 178a/13

b.- ıcek 135a/9

b.- medük 163b/4

b.- medüm 112b/10, 146b/7, 187b/5

b.- mezlerdi 195b/10

b.- mezüz 137b/11

b.- miş ol-asız 108b/6

b.- mişdi 203a/12

b.- üp 119b/5, 154a/6, 163b/6

b.- ür 193a/7

b.- ürem 174b/3, 193b/12

b.- ürsiz 193b/11, 199b/2

b.- ürüz 164a/13, 174a/8

2. Tanımak.-2-

b.- mezüz 137b/10

b.- ürsiz 137b/8

3. Varsaymak, farz etmek.-2-

b.- di 158b/12

b.- ürüz 188b/3

bi'l-cümle -6- [Ar.] Cümleten, tamamıyla.

b. 143b/2, 161b/5, 164a/12, 192a/9, 192b/4, 202a/13

bildür- -23- [T.] Söylemek, anlatmak, ifade etmek.

b.- di 110b/10, 112a/8, 122a/9, 122b/11, 124a/8, 124b/5, 130b/1, 139a/3, 172a/1, 195a/8, 202b/7

b.- diler 162b/8, 163a/1, 163a/4, 179a/5, 184a/5, 206b/5

b.- e 110b/11, 111a/1

b.- üp 110b/8, 175a/2, 186b/3

b.- ürem 184b/6

bile -3- [T.] **1.** Da, de, dahi.

b. 162b/4, 167b/1, 182b/10

2. Birlikte.-4-

b. 111b/12, 126b/10, 161b/11,
172b/2

bile ol- -1- [T.+T.] Birlikte olmak.

b.- maḳ 180a/9

bi'l-ittifāk -3- [Ar.] Beraberce.

a. 132b/11, 178a/12, 182b/6

bilmiş olası/olasız -16- [T.+T.]

Haberin/haberiniz olsun, iyi bil/bilin!

b. 108b/6, 108b/10, 112b/6,
121b/12, 122a/13, 123a/13, 124a/12,
146b/2, 151b/5, 157a/12, 187b/1, 202a/9

b. 111a/8, 130b/4, 130b/1, 149b/6

bī-mecāl -1- [Far.+Ar.] Mecalsız, güçsüz,
dermansız olarak.

b. 149b/3

bī-mecāl ol- -1- [Far.+Ar.+T.] Bitkin
düşmek, mecalsiz kalmak.

b.- upan 207a/1

bī-meḥāba -1- [Far.+Ar.] Korkusuzca.

b. 198b/7

bīm-i cān -4- [Far.+Far.] Can korkusu.

b.+ dan 148b/4, 156b/8, 158b/1,
184a/2

bīm-i ḳahr-ı tīg -1- [Far.+Ar.+Far.]
Kılıcın helāk etme korkusu.

b.+ inden 203a/6

bī-muḥābā -1- [Far.+Ar.]
Çekinmeden, sakınmadan.

b. 189a/11

bin- -1- [T.] Çıkmak.

b.- üp 198a/13

biñ -1- [T.] "Pek çok, sayıca çok"
anlamlarını içeren sayı sıfatı.

b. 188a/6

biñ biñ -1- [T.+T.] Binlerce, pek çok.

b. 136a/12

binbir -1- [T.+T.] Pek çok, çok sayıda.

b. 210a/1

biñ dört yüz elli ikinci -1- [T.] "1452."

(bin dört yüz elli ikinci) sıra sayı sıfatı.

b. 202a/8

biñ dört yüz elli sekizinci -1- [T.]
"1458." (bin dört yüz elli sekizinci) sıra
sayı sıfatı.

b. 205b/10

biñ dört yüz toḳsan -1- [T.] "1490"
(bin dört yüz doksan) sayı sıfatı.

b. 207a/2

biñ iki yüz kırk birinci -1- [T.] "1241."
(bin iki yüz kırk birinci) sıra sayı sıfatı.

b. 143b/9

biñ iki yüz kırkıncı -1- [T.] "1240." (bin
iki yüz kırkıncı) sıra sayı sıfatı.

b. 157b/5

biñ üç yüz elli üçüncü -1- [T.] "1353."
(bin üç yüz elli üçüncü) sıra sayı sıfatı.

b. 202b/12

biñ üç yüz onuncı -1- [T.] "1310." (bin üç
yüz onuncu) sıra sayı sıfatı.

b. 165a/3

biñ üç yüz otuz beşinci -1- [T.] "1335."
(bin üç yüz otuz beşinci) sıra sayı sıfatı.

b. 167a/8

biñ üç yüz otuz sekizinci -1- [T.]
"1338." (bin üç yüz otuz sekizinci) sıra
sayı sıfatı.

b. 167a/10

biñ üç yüz toḳsan altı -1- [T.] "1396" (bin
üç yüz doksan altı) sayı sıfatı.

b. 189a/7

biñ üç yüz yigirmi altıncı -1- [T.] "1326."
(bin üç yüz yirmi altıncı) sıra sayı sıfatı.

b. 165a/7

biñ üç yüz yigirmi sekizinci -1- [T.]
"1328." (bin üç yüz yirmi sekizinci) sıra
sayı sıfatı.

b. 165b/2

biñ yüz altmış bir -1- [T.] "1161" (bin
yüz altmış bir) sayı sıfatı.

- b. 141a/2
- bīnā** -2- [Far.] Gören (kimse).
b. 117b/13, 138b/4
- binā eyle-** -7- [Ar.+T.] İnşa etmek, yapmak.
b.-di 106b/4, 134a/10, 135a/1, 165a/9
b.- düği 118a/12-13, 132a/10, 135a/3
- binā it-** -1- [Ar.+T.] İnşa etmek, yapmak.
b.- üp 106b/10
- binā kıl-** -1- [Ar.+T.] İnşa etmek, yapmak.
b.- duğı 134b/3
- binā ol-** -1- [Ar.+T.] Temel olmak.
b.- a 209b/10
- binā'en** -3- [Ar.] Dayanarak, -den ötürü, -den dolayı.
b. 130b/12, 152a/4, 197b/2
- bī-nām it-** -1- [Far.+Far.+T.] Adını sanını ortadan kaldırmak.
b.- di 141b/13
- bī-nihāye** -1- [Far.+Ar.] Nihayetsiz, sonsuz.
b. 119a/13
- bī-nihāyet** -4- [Far.+Ar.] Nihayetsiz, sonsuz. *bk. bī-nihāye*
b. 110a/11, 124a/5, 188a/1, 199a/11
- binā-yı ömr** -1- [Ar.+Ar.] Ömür binası.
b.+ ini 157b/11
- bī-pāyān** -1- [Far.+Far.] Çok sayıda.
b. 117a/5
- bī-pervā** -2- [Far.+Far.] Çekinmeden, korkusuz bir biçimde.
b. 165b/10, 209a/7
- bir** -202- [T.] 1. "Bir" sayı sıfatı.
b. 106b/4, 106b/5, 106b/10,

- 108a/12, 108b/5, 108b/10, 110a/3, 110a/4, 110a/10, 110b/5, 110b/12, 111a/6, 112b/13, 114a/8, 114b/2, 114b/7, 115a/8, 115a/10, 116a/6, 117a/13, 118a/10, 118a/11, 120a/4, 120b/10, 121a/12, 121b/7, 123b/3, 124a/1, 124a/8, 124b/2, 125a/8, 125a/12, 125b/7, 126a/2, 126a/3, 126a/12, 128a/9, 128b/6, 129a/6, 129a/7, 129b/4, 129b/8, 129b/9, 130a/2, 130b/1, 130b/5, 130b/8, 131a/5, 131a/9, 132a/10, 133b/12, 134a/10, 134b/11, 135a/1, 136a/2, 136a/9, 136b/8, 137a/13, 137b/13, 138a/13, 139a/8, 139b/2, 139b/7, 140a/11, 141a/5, 141a/11, 141b/7, 142a/2, 142a/4, 142a/7, 142a/13, 142b/8, 142b/10, 143a/3, 143b/11, 144a/4, 144a/5, 144b/1, 145b/12, 146a/1, 146a/4, 147a/2, 149a/5, 149a/7, 149a/13, 150a/1, 151a/1, 151a/11, 151b/2, 154b/2, 154b/10, 155b/1, 155b/10, 156a/3, 157b/7, 158a/3, 158a/4, 158a/5, 158a/11, 159a/6, 159b/4, 159b/11, 160a/13, 160b/5, 160b/6, 160b/7, 160b/8, 161a/8, 161b/2, 161b/8, 161b/12, 162b/12, 163a/7, 163b/3, 164a/11, 165a/8, 165b/3, 165b/6, 166b/2, 167a/1, 167a/6, 168a/11, 168b/1, 169a/9, 169b/11, 170a/5, 171a/9, 171a/11, 171a/12, 172a/12, 173a/2, 173b/4, 174a/2, 175a/12, 175b/9, 176b/8, 176b/9, 177b/4, 177b/7, 177b/10, 178a/13, 178b/13, 179a/13, 180a/10, 180b/3, 182a/1, 182a/13, 183b/4, 183b/13, 185b/4, 185b/9, 186a/6, 186b/1, 186b/9, 187a/13, 188a/1, 189b/8, 190a/1, 190b/13, 191a/5, 191b/6, 194a/8, 194a/11, 194a/13, 195a/2, 195a/13, 197b/4, 198a/11, 198b/1, 198b/2, 199a/6, 200a/5, 200b/7, 200b/8, 201b/2, 202b/8, 204a/1, 204b/11, 205b/9, 207a/7, 208a/6, 208b/11, 209a/13, 209b/9, 132a/5, 143a/12, 143a/13, 144a/3
2. "Bir" belgisiz sıfat. -42-
b. 113b/2, 114b/2, 115a/13, 119b/9, 120b/8, 125a/1, 125b/7, 128b/2, 128b/9, 130a/3, 133b/1, 134a/3, 134a/7, 136a/3, 136a/9, 146a/1, 146b/10, 157a/3,

158a/2, 158b/6, 159a/12, 159b/2, 160a/4, 160b/3, 160b/9, 162a/1, 168b/8, 171b/12, 172a/3, 176a/11, 177a/6, 177a/10, 182a/6, 191b/12, 193a/6, 197b/7, 198b/10, 201b/5, 206a/6, 176a/9

3. “Biri” belgisiz zamir. -9-

b.+ ne 118b/1, 134b/13, 135b/7, 145b/9, 167a/13, 176a/6, 137a/11

b.+ ni 200b/6

4. Bir olma durumu. -2-

b.+ dür 147b/10

b.+ 180b/11

bir ân -15- [T.+Ar.] Bir an, çok kısa süre.

b. 112b/11, 115a/4, 117b/7, 119a/6, 119b/9, 122b/6, 139a/5, 143a/2, 152b/4, 161a/3, 161b/11, 173b/11, 181a/7, 186b/11, 202a/11

bir araya cem‘ eyle- -2- [T.+T.+Ar.+T.] Bir araya toplamak.

b.- diler 119b/8

b.- yüp 144b/13

bir araya cem‘ it- -1- [T.+T.+Ar.+T.] Bir araya toplamak.

b.- üp 111a/5-6

bir araya cem‘ ol- -5- [T.+T.+Ar.+T.] Bir araya gelmek, toplanmak.

b.- dı 154a/4

b.-up 146a/6, 171b/4, 178a/6, 186a/12

bir araya cem‘iyet eyle- -1- [T.+T.+Ar.+T.] Bir araya toplamak.

b.- mişlerdi 148a/8

bir araya dir- -1- [T.+T.+T.] Bir araya toplamak.

b.- esin 122b/4

bir araya gel- -5- [T.+T.+T.] Bir yerde toplanmak, buluşmak.

b.- üp 153b/6, 163b/12, 164a/11, 168b/3, 169a/1

bir bucuğ -1- [T.+T.] “Bir bucuğ” sayı

sıfatı.

b. 190b/6

bir budur kim -6- [T.+T.+Far.]

Doğrusu, gerçekte, aslında.

b. 109a/1, 131a/2, 160a/12, 184b/6, 199b/3, 186b/6

bir dakika -1- [T.+Ar.] Bir dakika, çok kısa bir süre.

b. 112b/8

bir derece -1- [T.+Ar.] Çok kısa bir süre.

b. 112b/8

bir derecede -1- [T.+Ar.] Bir noktaya kadar.

b. 181a/6

bir dest uruş- -1-[T.+Far.+T.]

Selamlaşmak, el sıkışmak, tokalaşmak.

b.- dı 196a/9-10

bir dürlü -3- [T.+T.] Bir türlü, tarifi zor bir biçimde.

b. 107a/1, 155a/8, 164a/5

bir dürlü bil- -2- [T.+T.+T.] (Bir şeyin) Tek yönünün olduğunu düşünmek.

b.- meyesin 122b/5, 164b/7

bir dürlü eyle- -3- [T.+T.+T.] Söylenilenden farklı bir şey yapmak.

b.- meyesin 114b/1, 164b/6, 170a/8

bir eyle- -1- [T.+T.] Birlemek, bir hâle getirmek.

b.- di 172a/1

bir eyyāmlan -1- [T.+Ar.] Bir gün, günün birinde.

b. 120a/11

bir ferd-i āferīde -1- [T.+Ar.+Far.] Yaratılmışlardan bir kişi (bile), Allāh’ın bir kulu.

b. 158b/2

bir gice -1- [T.+T.] Herhangi bir gece.

b. 125b/3

bir gün -35- [T.+T.] Bir gün, bir zaman.

b. 106b/8, 107a/10, 109b/5, 113b/11, 119b/10, 120a/6, 121a/7, 130a/2, 131b/9, 133a/7, 133a/11, 135a/8, 148a/2, 158a/12, 160a/8, 162a/5, 169a/10, 171b/8, 172a/3, 172b/3, 179b/2, 184b/2, 189a/9, 196b/8, 196b/11, 205b/13, 208b/7, 208b/11, 209a/10, 110a/11, 112b/3, 146a/3, 158b/4, 191a/6, 202b/6

bir hālī -1- [T.+Ar.] Bir hayli, epey, çok.

b. 173b/7

bir iki -1- [T.+T.] Bir iki, çok az sayıda, birkaç.

b. 139b/11

bir iki gün -1- [T.+T.+T.] Birkaç gün. (Kısa bir zaman dilimini ifade etmek için kullanılır.)

b.+ üñ 208a/6

bir kimse -2- [T.+T.] Herhangi biri.

b.+ den 133b/1

b.+ yi 161a/1

bir kimsene -6- [T.+T.] Herhangi biri.

b. 130a/13

b.+ nüñ 178b/8

b.+yi 140b/10, 182b/2, 182b/5, 192b/13

bir laḥza -2- [T.+Ar.] Bir an, bir an olsun.

b. 106b/12, 208a/5

bir mertebede -3- [T.+Ar.] O derece.

b. 118a/5, 127b/7, 135b/9

bir miqdār -6- [T.+Ar.] Bir miktar, biraz.

b. 148b/2, 159a/9, 160b/10, 163a/4, 180a/13, 194a/10

bir müddet -1- [T.+Ar.] Bir süre, bir süreliğine.

b. 186b/13

b.+ den 200a/7

bir neçe biñ -1- Birkaç bin, binlerce.

bk. **bir niçe biñ**

b. 192a/7

bir neçe gün -1- [T.+T.+T.] Bir hayli gün. *bk.* **bir nice gün**

b. 111b/11

bir nice -1- [T.+T.] *bk.* **bir niçe**

b. 205a/3

bir nice gün -1- [T.+T.+T.] Bir hayli gün.

b. 192a/11

bir niçe -10- [T.+T.] Bir hayli, birçok.

b. 122a/8, 143b/10, 160a/5, 171a/3, 175a/10, 181a/1, 184a/12, 185a/6, 202b/7, 203a/10

bir niçesi -2- [T.+T.] Birçoğu.

b.+ n 138a/5, 205a/13

bir niçe biñ -7- [T.+T.+T.] Birkaç bin, binlerce.

b. 119b/9, 125a/10, 144b/4, 146a/2, 151b/9, 170a/4, 197a/3

bir niçe defa -1- [T.+T.+Ar.] Birçok kez.

b. 154b/2

bir niçe devrān -1- [T.+T.+Ar.] Uzun bir süre.

b.+ dan 172b/12

bir niçe eyyām -4- [T.+T.+Ar.] Birçok gün, günlerce.

b. 158b/2, 202b/5

b.+ dan 167a/13, 193a/12

bir niçe gün -6- [T.+T.+T.] Birçok gün, günlerce.

b. 119b/12, 167a/4, 173a/10, 179b/2, 182a/11, 191a/11

bir niçe müddet -1- [T.+T.+Ar.] Bir süre, bir hayli zaman.

b. 199a/10

bir niçe zemān -9- [T.+T.+Ar.] Bir süre,

bir hayli zaman.

b. 120a/5, 136a/10, 150b/12,
155b/11, 192b/9, 193b/3, 203a/8, 204a/4
b.+ dan 166b/12

bir ol- -12- [T.+T.] Aynı doğrultuda
olmak.

b.- a 162a/7

b.- dı 201b/4

b.- mayup 161b/5

b.- mişdı 173a/12

b.- mişlardı 147b/11

b.-up 114b/6, 121b/13, 138a/3,
141b/11, 148a/12, 149b/5, 156a/1

bir sâ'at -10- [T.+Ar.] Bir süre.

b. 112b/11, 115a/4, 119a/6,
139a/5, 152b/4, 161a/3, 173b/11, 186b/12
b.+ da 140b/8, 147a/12

bir uğurdan -1- [T.+T.] Bir taraftan, bir
yandan.

b. 205a/2

bir vâkt -2- [T.+Ar.] Bir an.

b. 121b/12, 202a/11

bir vechile -5- [T.+Ar.] Bir şekilde, bir
sebeple.

b. 109a/9, 121b/2, 130b/9,
133a/13, 197b/10

bir yaña ol- -1- [T.+T.+T.] Ayırı
düşmek.

b.- mayınca 140a/5

bir yire cem' it- -2- [T.+T.+Ar.+T.]

Bir araya toplamak, birleştirmek.

b.- üp 172b/2, 204a/8

bir yire cem' ol- -2- [T.+T.+Ar.+T.] Bir
araya gelmek, toplanmak.

b.- up 195a/1, 199a/13

bir zemāndan şöıra -1- [T.+Ar.+T.]

Bir süre sonra, bir zamandan sonra.

b. 121a/6

birbir -16- [T.] Birbiri.

b.+ne 116a/12, 121b/4, 127a/7,
138a/8, 147a/9, 147b/11, 147b/13,
171b/4, 175b/8, 177a/6, 189a/5, 190b/1,
198a/13, 204a/11, 204b/4, 204b/9

birbiri -13- [T.] Birbiri.

b.+ n 205a/12

b.+ nden 147a/10

b.+yle 111a/12, 113a/3, 121a/8,
145b/12, 161a/13, 167a/5, 173a/3,
174b/3, 175a/7, 186a/12, 205a/12

birbirine ur- -1- [T.+T.] Çarpıştırmak.

b.- up 140b/2-3

birbirne qarıl- -1- [T.+T.] Birbirine
karışmak.

b.- up 125a/11

birbirne qarış- -3- [T.+T.] Birbirine
karışmak.

b.- up 116b/10, 127b/6, 127b/10

birbirne ur- -3- [T.+T.] Çarpıştırmak.

bk. birbirine ur-

b.- up 125a/5, 128a/1, 176b/2

bire -1- [T.] Ey, hey, be!

b. 117a/3

birer -4- [T.] Bir sayısının, her birine
bir veya her defasında bir tane anlamına
gelen üleştirme şekli.

b. 148b/11, 150b/13, 172b/9,
181a/1

birgezden -6- [T.] Ansızın, birdenbire,
birden, yekten, hemen.

b. 116b/8, 117a/4, 117a/12,
127b/1, 127b/12, 176a/13

biri -8- [T.] "Biri" belgisiz zamir.

b. 196a/7

b.+ne 134b/7, 134b/7 135b/6,
134b/12, 167a/12, 172b/6

b.+ si 134a/6

birinden biri -1- [T.+T.] Birinden biri.

b.+ n 113a/8

birkaç -4- [T.] “Birkaç” belgisiz sıfat.
 b. 124b/13, 138a/2, 162b/4, 174b/4

birkaç gün -3- [T.+T.] Birkaç gün.
 b. 170b/11, 138a/2, 172b/4, 179b/4

birle -17- [T.] İle, birlikte, beraber.
 b. 121a/13, 124a/9, 167a/6, 172a/3, 175a/8, 176b/6, 181b/7, 182a/2, 182b/6, 183b/6, 184a/11, 185b/1, 189a/10, 196b/7, 202b/1, 204b/2

bī-şümār -10- [Far.+Far.] Sayısız, hesaba gelmez.
 b. 114b/3, 123b/11, 157a/9, 170b/3, 172b/7, 173a/9, 179a/12, 198a/6, 200a/10, 207b/12

bi-tamāmihī -1- [Far.+Ar.] Tamamıyla, hepsi.
 b. 136a/7

bī-tavakkuf -2- [Far.+Ar.] Sürekli, daima, her zaman.
 b. 208a/3, 209a/12

biz -58- [T.] “Biz” birinci çokluk kişi zamiri.
 b. 115b/1, 131a/5, 137b/9, 174a/6, 174a/7, 186b/11, 187a/5, 188b/3, 194b/13, 199b/4
 b.+ den 123a/11
 b.+ e 120a/8, 122b/3, 130a/5, 151a/8, 159b/9, 160a/1, 164b/3, 174b/2, 176a/11, 178a/11, 180a/8, 182a/5, 186b/1, 187a/1, 193a/4, 193b/10, 194b/11, 195a/1, 199b/7
 b.+ i 122b/1, 125a/8, 180b/5
 b.+ üm 120a/6, 123a/8, 123a/10, 126b/6, 129b/12, 131b/5, 143a/9, 143b/6, 146b/5, 151a/6, 159b/9, 161a/6, 170a/1, 171b/4, 174a/5, 181b/12, 182a/1, 182b/8, 184b/8, 188b/7, 197b/9, 199b/6, 201b/8
 b.+ ümdür 174a/8

bīzār ol- -1- [Far.+T.] Bıkmak,

usanmak; rahatsız olmak.
 b.- dılar 182a/13

bizzāt -1- [Ar.] 1. Şahsen.
 b. 163b/6

2. Doğrudan doğruya. -1-
 b. 167b/1

boyun -1- [T.] Boyun, gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi.
 b.+ uña 146b/4

boz- -1- [T.] 1. Düzgün bir şeyi düzensiz duruma sokmak.
 b.- mayup 206b/9

2. Çözmek. -1-
 b.- dı 110b/1

böğriş- -1- [T.] Karşılıklı ya da birlikte bağırarak.
 b.- üp 181a/10

bölük -2- [T.] Bölük; taburu meydana getiren ve öbür birliklerin temeli sayılan askerî birlik.
 b. 126a/2
 b.+ in 148b/11

bölük bölük -4- [T.+T.] Bölük bölük, grup grup, kısım kısım.
 b. 114a/4, 147a/7, 148b/11, 198a/10

bölük bölük eyle- -2- [T.+T.+T.] Parça parça etmek, parçalamak.
 b.- di 149b/8
 b.- diler 190a/3

bölük bölük ol- -1- [T.+T.+T.] Bölük bölük olmak.
 b.- up 150a/5

böyle -2- [T.] Böyle, bu şekilde.
 b. 204a/13
 b.+ dür 207a/6

bu -135- [T.] 1. “Bu” işaret sıfatı.
 b. 107a/12, 107b/10, 108b/6, 108b/11, 108b/13, 109a/3, 109a/12, 110a/9, 112a/9, 121a/12, 112b/10, 113a/1,

114b/5, 117a/1, 117b/1, 119b/3, 120b/5, 122a/3, 122a/10, 123a/11, 124a/2, 124b/4, 125a/6, 125b/3, 125b/5, 126a/6, 126b/4, 128a/8, 130a/11, 130b/2, 131a/7, 131a/9, 131a/13, 132a/13, 132b/9, 133a/7, 133b/8, 133b/12, 135a/6, 136a/2, 136a/4, 138b/12, 139a/11, 141a/12, 142a/6, 142b/7, 147b/9, 148a/9, 149a/2, 150b/8, 151a/10, 151b/13, 152a/9, 153b/4, 155a/4, 154a/13, 154b/11, 156b/8, 156b/13, 157a/1, 158b/7, 156a/8, 157b/1, 157b/3, 158a/13, 159b/5, 160a/7, 160b/3, 160b/5, 160b/8, 160b/11, 160b/12, 161b/8, 161b/9, 162a/8, 162a/10, 162b/5, 162b/10, 163a/11, 164b/5, 164b/9, 168a/1, 168a/2, 172a/13, 173a/13, 173b/1, 173b/8, 175a/5, 175a/12, 176b/3, 178a/12, 180a/13, 181b/4, 181b/8, 183b/7, 184a/5, 184b/7, 184b/8, 185a/10, 187a/5, 187a/8, 187b/2, 187b/11, 188a/7, 188a/9, 191b/1, 192b/10, 194a/6, 195a/7, 195b/8, 195b/12, 196a/4, 199b/9, 200a/8, 201a/12, 201b/8, 202b/13, 204a/5, 204b/4, 205a/13, 205b/3, 206b/4, 207a/1, 207b/2, 207b/3, 207b/7, 207b/8, 208a/5, 209a/9, 209b/5, 209b/7, 210a/8

2. “Bu” işaret zamiri -39-

b. 130b/11, 138b/4, 181b/6, 201b/13, 167b/13

b.+ dur 122a/13, 184b/8, 207a/13

b.+ durur 210a/3

b.+ ña 129b/12, 143b/6, 158b/11

b.+ ña 182b/8

b.+ ndan 137a/3, 155b/12

b.+ ndan 204b/2

b.+ nuñ 113b/9, 131b/5, 136b/1, 136b/7, 142a/9, 151a/11, 152a/12, 159a/3, 165b/1, 166b/9, 167a/11, 170a/13, 171a/13, 177a/5, 179b/10, 181b/11, 185b/7, 190b/4, 191a/3, 202b/11

b.+ yıldı 121b/10, 162a/12

bu aşıl -8- [T.+Ar.] Bunun gibi, böyle.

b. 129a/2, 130a/6, 143a/4, 152a/11, 153b/5, 160a/10, 160b/3, 174b/1

bu deñlü -2- [T.+T.] Bu kadar, bu şekilde.

b. 149b/6, 153a/11

bu eşnāda -3- [T.+Ar.] Bu sırada.

b. 148b/5, 168a/13, 175b/6

bu eyyāmda -1- [T.+Ar.] Bu günlerde, bu devirde.

b. 139b/2

bu gice -1- [T.+T.] Bu gece.

b. 149b/7

bu ma‘nīden -5- [T.+Ar.] Bundan dolayı.

b. 109b/13, 122a/2, 151b/3, 170b/9, 205a/10

bu sebebden -5- [T.+Ar.] Bu nedenle, bundan dolayı.

b. 111a/1, 135a/6, 196a/13, 112a/10, 203a/5

bu tarafından -20- [T.+Ar.] Bu yönden.

b. 114a/5, 114b/3, 124b/9, 125b/6, 126b/2, 138a/7, 140b/6, 144b/8, 146b/11, 153a/3, 155a/6, 157b/3, 165b/11, 166a/3, 176b/9, 180a/11, 181a/9, 186a/13, 194b/13, 198a/9

bu vech üzre -1- [T.+Ar.+T.] Bu şekilde.

b.+ dür 202b/13

bu veche -2- [T.+Ar.] Bu şekilde, böyle.

b. 153b/11, 154a/11

bu vechile -4- [T.+Ar.] Bu sebeple, böylece.

b. 120b/3, 153a/7, 192b/9, 180b/13

bu yañadan -26- [T.+T.] Bu taraftan.

b. 107b/9, 112a/5, 112a/13, 124a/4, 153b/13, 156a/7, 167b/8, 172b/3, 173a/8, 179b/7, 180a/3, 187a/9, 188b/1, 188b/10, 189a/5, 189b/12, 195a/5, 198a/4, 198a/7, 200a/11, 202a/1, 204a/3, 204a/7, 206a/3, 206a/7, 206b/1

bu yüzden -1- [T.+T.] Bu nedenle,

bundan dolayı.

b. 180a/6

budur kim -9- [T.+Far.] Budur ki.

b. 111a/8, 111b/1, 112b/7, 113a/6, 113a/7, 130a/4, 133a/8, 182b/8, 183a/2

bugün -1- [T.] Bugün, içinde bulunulan zaman.

b. 166b/3

bugün yarın -1- [T.+T.] Çok yakında, nerede ise.

b. 123a/4

bugünüm yarınım kal- -1- [T.+T.+T.]

Ölümü yaklaşmak, ömrünün son günlerinde olmak.

b.- mişdur 113a/7

buğz eyle- -1- [Ar.+T.] Düşmanlık etmek, kin beslemek.

b.- yüp 205b/1

bul- -7- [T.] (Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak.

b.- alar 208b/10

b.- asın 124b/2

b.- dı 162b/10, 172b/4

b.- up 120a/12, 129a/12, 179a/13

bulan- -1- [T.] Karışmak.

b.- up 188a/5

bular -1- [T.] Bunlar işaret zamiri.

b. 206a/9

buldur- -1- [T.] Arayarak tespit etmek, bulma işini yaptırmak.

b.- up 175a/2

buluş- -6- [T.] *bk. buluş-*

b.-up 116a/8, 125a/1, 129b/6, 196a/9, 202a/5, 204a/11

buluş- -4- [T.] Bir araya gelmek.

b.- alar 153b/7

b.- mağa 189a/5

b.- up 161a/5, 167a/9

buluşdır- -1- [T.] Bir araya gelmelerini sağlamak, bir araya getirmek.

b.- up 170b/2

büm -2- [Far.] Baykuş.

b. 135b/4, 142b/7

buñ -4- [T.] Sıkıntı, darlık.

b. 119a/1, 124b/1, 157a/1, 181b/5

bunca -3- [T.] Bu kadar.

b. 133b/4, 160b/1, 181a/3

bunda -7- [T.] Burada.

b. 108a/13, 167b/13, 176a/12, 193b/12, 201b/8, 205b/7, 181a/11

bundan evvel -14- [T.+Ar.] Bundan önce.

b. 123b/13, 135b/10, 138b/5, 141a/10, 147a/13, 151a/1, 158a/2, 168a/10, 168b/4, 178b/9, 183b/9, 199b/3, 200b/9, 201a/8

bundan ilerü -2- [T.+T.] Bundan önce.

b. 155b/1, 194b/2

bundan özge -1- [T.+T.] Bundan başka.

b. 182b/11

bundan şöñra -8- [T.+T.] Bundan sonra, artık.

b. 164b/7, 165a/11, 170b/11, 177a/5, 190b/2, 191b/10, 176b/7, 177a/9

bulnar -14- [T.] “Bu” işaret zamirinin çokluk biçimi.

b. 120b/7, 124a/4, 150b/2, 172a/13, 201b/8

b.+ a 119b/13, 120b/3, 153b/4

b.+ ı 191b/1

b.+ uñ 150a/13, 154a/5, 160b/3, 180a/1, 150b/5

burc u bārū -2- [Ar.+Far.+Far.] Savunma kulesi ve kale duvarı, sur.

b.+ dan 154b/6

b.+ ların 175a/6

burc u bārū çek- -1- [Ar.+Far.+Far.+T.]
Burc ve kale duvarı yapmak.

b.- üp 134a/10

burun -1- [T.] Yüzün ortasında alınla
ağız arasında yer alan, çıkıntılı, iki delikli
koklama organı.

b.+ ın 174a/2

buyurul- -1- [T.] Buyurulmak. *bk.*
buyurul-

b.- mişdur 197b/9

buyurul- -1- [T.] Buyurulmak.

b.- duğına 130b/12

bū-yı merḥamet-1- [Far.+Ar.]
Acıma/merhamet belirtisi.

b. 152b/10

büldür- -2- [T.] Anlatmak, ifade
etmek.

b.- diler 110a/13

b.- mege 111a/4

bülügīyet maḥallına kadem baş- -1-
[Ar.+Ar.+Ar.+T.] Ergenlik çağına
erişmek.

b.- dı 158b/3

bünyād eyle- -4- [Far.+T.] Binâ etmek,
inşâ etmek, kurmak.

b.- di 118a/11, 138a/13

b.- ye 126a/12, 129b/4

bünyād it- -2- [Far.+T.] Binâ etmek, inşâ
etmek, kurmak.

b.- diler 203b/6

b.- üp 147a/10

bünyād ur- -1- [Far.+T.] Herhangi bir
işe başlamak, girişmek.

b.- up 180b/3

bürüdet -4- [Ar.] Dargınlık, kırgınlık.

b. 121b/3, 152a/5, 177a/6

b.+ i 112a/11

bürüdet düş- -2- [Ar.+T.] (İki kişi ya da
iki taraf arasında) dargınlık olmak.

b.- mişdi 206a/7

b.- üp 193a/6

bürüme demüre müstağrak ol- -2-
[T.+T.+Ar.+T.] Zırh giymek.

b.- up 174b/6, 189b/5

bürüme demürlü -1- [T.+T.] Zırhlı.

b. 107b/4

büyüğüñüzi ve küçüğüñüzi -1-

[T.+Ar.+T.] Yediden yetmiş herkesi.

b. 173b/13

C

cā-be-cā -1- [Far.] Yer yer.

c. 208a/2

cāh -1- [Ar.] İtibar, makam, mevki.

c. 161b/9

cām -2- [Far.] Kadeh.

c. 192b/7

c.+ ı 107a/2

cām-ı fercām -1- [Far.+Far.] Son kadeh.

c. 141b/13

cān -6- [Far.] Beden, ruh, insanın
maddi ve manevi varlığı.

c.+ ına 127a/5, 133a/9, 172b/1,
188b/2

c.+ larına 198b/12

c.+ larından 176b/1

cān al- -1- [Far.+T.] Öldürmek.

c.- mağa 175b/12

cān başına şıçra- -1- [Far.+T.+T.]
Çok sinirlenmek, öfkelenmek.

c.- yup 144a/13

cān korkusu -2- [Far.+T.] Ölüm
korkusu.

c.+ ndan 125b/2, 198b/9

cānı ağzına gel- -1- [Far.+T.+T.]
Büyük bir felaket veya tehlike karşısında
ölecekmiş gibi bir korkuya kapılmak.

c.- di 114b/9

cānı başından çık- -1- [Far.+T.+T.]
Ölmek, son nefesini vermek.

c.- dı 142b/3

cānı git- -1- [Far.+T.] Ölmek.

c.- di 194a/6

cānı vir- -1- [Far.+T.] Ölmek, ruhunu
teslim etmek.

c.- di 141b/4

cānına kār eyle- -1- [Far.+Far.+T.]
Canına işlemek, (bir durumun insanı) çok
fazla etkilemek, dayanamayacak duruma
getirmek.

c.- di 133b/2

cānını vir- -1- [Far.+T.] Ölmek,
ruhunu teslim etmek.

c.- üp 136a/12

cānib -82- [Ar.] Taraf, cihet, yan.

c.+ de 154b/2, 168a/1

c.+den 108b/13, 109a/12, 117a/5,
119b/3, 120b/5, 124a/2, 125b/3, 126a/5,
131a/13, 146b/9, 148a/9, 150b/8,
151b/13, 154b/10, 157b/3, 162a/10,
164b/9, 175a/5, 175a/12, 185a/10,
187b/11, 196a/4, 200a/12, 201b/8,
202b/13, 209a/9

c.+e 147b/9, 150b/13, 153b/4,
163a/1, 164b/5, 171a/6, 174a/9, 177b/2,
186b/9

c.+ inde 184b/12

c.+ inden 109a/5, 116a/3, 116b/9,
126b/12, 138a/6, 148a/13, 156b/3,
159b/7, 197a/3

c.+ ine 110b/4, 114a/6, 116a/10,
119b/2, 120b/6, 121a/7, 123b/8, 124a/3,
126a/1, 130b/11, 138a/4, 139b/8,
139b/13, 144a/10, 144b/8, 146a/2,
148a/9, 149a/3, 153b/12, 156b/1, 157a/8,

162b/3, 163a/2, 167b/8, 173a/9, 180b/12,
185a/12, 187b/9, 190a/7, 201b/7,
201b/13, 204a/2

c.+ ini 116a/1

c.+ lerde 206b/8

c.+ lere 108a/9

cānibeyn -3- [Ar.] İki taraf.

c.+ den 156b/5, 170b/2, 177a/8

cānum ve cigerüm -1- [Far.+Ar.+T.]
Birinin çok yakını ya da çok
sevdiğikimseye söylediği söz.

b. 121a/1

cār rükn-i ‘ālem -1- [Far.+Ar.+Ar.]
Dünyanın dört bir tarafı.

c.+ e 138b/9

Casar -135- [Lat.] Kayser; eski
Almanya ve Avusturya imparatorlarına
Türk müverrihleri tarafından verilen isim
ki “Sezar”dan muharreftir.

c. 107b/3, 107b/11, 108a/3,
108a/4, 108b/5, 109a/3, 109a/12,
109b/11, 110a/5, 110b/5, 111b/9,
111b/13, 115a/8, 118b/7, 119a/4, 119a/9,
119b/4, 130a/3, 130a/6, 130a/8, 130a/13,
130b/12, 131a/9, 131b/2, 139a/9, 139b/5,
151a/6, 151a/10, 153a/4, 154a/5, 154a/8,
154b/11, 182b/4, 184a/5, 184b/7, 192a/3,
192b/8, 192b/11, 192b/12, 193a/3,
193a/7, 193a/8, 199b/4, 201b/12

c.+a 106b/3, 109a/6, 109a/8,
110a/13, 111b/5, 112a/9, 114b/11,
114b/13, 115a/1, 115a/2, 118b/6, 130a/2,
130a/10, 151a/5, 152a/2, 152a/13, 152b/2,
153b/8, 183b/10, 184a/5

c.+ dan 118b/10, 130a/4, 139a/13,
150a/2, 153a/11, 184a/8, 184a/10

c.+ı 130b/9, 151b/13, 159b/10,
191b/10, 194a/2, 195b/2

c.+ ıla 199b/5

c.+ına 138b/10, 139a/1, 144b/13,
195a/7, 199b/3

c.+ indan 190b/9

c.+ muñ 107a/10, 206b/1
 c.+ iyıla 177a/5, 206a/6
 c.+ lık 107a/12
 c.+ uñ 107b/10, 108a/12, 108b/11,
 109a/7, 109b/1, 109b/3, 110a/1, 110a/4,
 110a/7, 110a/12, 110b/2, 111a/2, 111a/3,
 111a/9, 111b/9, 115a/6, 115a/7, 118b/5,
 118b/9, 119a/13, 130b/1, 130b/11,
 131a/13, 139a/2, 139a/3, 139b/9, 140b/1,
 140b/11, 151a/3, 151a/5, 152b/3,
 177b/11, 177b/12, 180a/8, 193a/7,
 194a/8, 195a/9, 195a/11, 201b/9,
 201b/10, 206b/5, 206b/7
 c.+ un 130b/10
 c.+ uñdur 130a/10, 131a/8
casariyyet -1- [Lat.] Casarlık, kayserlik.
 c. 192b/4
casarlık -4- [Lat.] Kayser olma
 durumu.
 c. 192b/2, 193b/6
 c.+ a 192a/1
 c.+ in 192a/13
cāsūs -28- [Ar.] Bir devletin askerî,
 siyasî ve ekonomik sırlarını başka bir
 devlet hesabına gizlice öğrenmekte
 görevli kimse, çaişit, ajan.
 c. 124a/6
 c.+ dan 154a/6
 c.+ ı 124a/4
 c.+ lar 114a/8, 114b/5, 123b/8,
 138b/9, 144a/8, 144a/10, 144a/11, 156a/9,
 156a/11, 157a/9, 173a/9, 173a/13, 178a/2,
 178b/10, 178b/12, 184b/13, 187b/9,
 187b/11, 187b/13, 188a/7, 188b/10,
 198a/5
 c.+ ları 139a/1, 174b/13, 179a/3
cāsūslik -1- [Ar.] Cāsus olma durumu.
 c. 157a/11
cāvidān -1- [Far.] Ebedî, sonsuz.
 c. 133b/12

cāvidānī -1- [Far.] Ebedilik, sonsuzluk.
 c. 205b/7
cāyız -2- [Ar.] Yapılması uygun olan.
 c. 146b/4
 c.+ di 182a/1
cāyız gör- -1- [Ar.+T.] Uygun
 görmek, uygun bulmak.
 c.- diler 194b/8
cāyız ol- -1- [Ar.+T.] Yapılmasında
 sakınca bulunmamak, doğru ve yerinde
 olmak.
 c.- maya 197b/10
cebelistān -1- [Ar.+Far.] Dağlık yer.
 c.+ a 200b/7
cebelistānlik -1- [Ar.+Far.] Dağlık yer.
 c.+ da 151b/2
cebren -2- [Ar.] Zorla.
 c. 134a/8, 148a/2
cedd -1- [Ar.] Soy, sop, ata.
 c.+ i 155b/13
cehd eyle- -1- [Ar.+T.] Çalışıp
 çabalamak, uğraşmak.
 c.- di 172a/2
cehdin id- -1- [Ar.+T.] Çalışıp
 çabalamak, uğraşmak.
 c.- erdi 111a/3
cem' eyle- -51- [Ar.+T.] Toplamak,
 bir araya getirmek.
 c.- di 107b/4, 120b/4, 122b/12,
 131b/8, 137b/3, 138b/13, 139a/7, 154a/6,
 157a/7, 157b/2, 160b/13, 165b/8, 196a/5,
 198a/6, 200a/4, 201a/4, 203b/2, 207b/12
 c.- diler 154b/5
 c.- dügin 143b/13
 c.- düginden 154a/8
 c.- düm 151b/5
 c.- mege 164b/9, 177a/7, 180a/2,
 187a/8, 195a/5
 c.- miş 156a/11

c.- mişdi 209a/7
 c.- mişlerdür 114b/7
 c.- ye 131a/3
 c.- yeler 130a/12, 143b/1
 c.-yüp 114b/3, 115b/2, 119a/8, 122b/9, 123a/4, 123a/9, 143b/4, 143b/7, 152b/7, 156a/13, 159a/1, 165b/10, 170b/12, 173a/6, 179a/12, 179b/6, 191a/12, 198a/3
cem' it- -29- [Ar.+T.] Toplamak, bir araya getirmek.
 c.- di 107b/1
 c.- mek 122b/1
 c.-üp 115a/4, 115a/7, 122a/4, 123b/11, 130b/3, 137b/8, 139a/11, 139b/6, 144b/12, 155b/3, 156a/7, 157a/13, 166b/12, 167a/13, 168b/12, 174b/7, 176b/10, 183b/8, 183b/12, 184a/6, 185a/1, 185b/12, 191a/13, 200a/10, 201b/4, 203a/2, 203b/10
cem' kıl- -1- [Ar.+T.] Toplamak, bir araya getirmek.
 c.- miş 157a/10
cem' ol- -14- [Ar.+T.] Toplanmak, bir araya gelmek.
 c.- a 122b/11, 130b/12
 c.- dı 115a/7, 138a/6
 c.- dılar 143b/4, 173a/4, 208b/8
 c.- mağda 130b/13
 c.- miş 114a/9, 143b/9, 173a/10
 c.- sun 122a/6
 c.- up 114b/1, 154a/3
cemī' -27- [Ar.] Bütün, tüm, cümle.
 c. 117b/1, 118a/5, 119a/5, 119b/8, 124a/7, 128a/11, 134a/8, 135a/9, 139a/7, 139b/6, 143a/5, 143b/7, 147b/6, 149b/4, 149b/6, 152a/4, 152b/3, 153b/9, 154a/13, 154b/5, 155a/5, 156a/6, 161a/5, 161a/10, 162a/10, 172b/1, 160b/7
cem'iyet -9- [Ar.] Topluluk.

c. 168a/7, 184b/3, 192a/4, 192a/9, 193a/10
 c.+ e 192a/5
 c.+ i 114b/5, 143b/5, 170a/11
cem'iyet eyle- -2- [Ar.+T.] Toplanmak, bir araya gelmek.
 c.- diler 138b/13
 c.- yüp 191b/13
cem'iyet kıl- -5- [Ar.+T.] Toplanmak, bir araya gelmek.
 c.- dı 144b/7, 156a/7, 170a/9
 c.- mişdi 203b/10
 c.- up 184b/1
ceng -43- [Far.] Savaş, muharebe.
 c. 116b/7, 116b/12, 125a/12, 127a/3, 127b/9, 128a/1, 128a/7, 130a/1, 138a/9, 140b/3, 145b/1, 153a/2, 175b/5, 176a/5, 176a/6, 176b/4, 188b/11, 189a/2, 189b/7, 189b/8, 198b/2
 c.+ de 129b/5, 145b/2, 151a/3, 151a/4, 151b/2, 152b/12, 184a/1
 c.+ den 202a/11
 c.+ dür 189a/12
 c.+e 127a/7, 134a/5, 147a/10, 189b/7, 203b/6, 205a/8, 208a/3, 209a/12
 c.+ i 128a/3, 196a/2, 209a/13
 c.+ inde 159a/5, 190b/1
ceng eyle- -12- [Far.+T.] Savaşmak.
 c.- diler 125a/5, 127b/12, 140a/11, 145a/10, 145b/12, 146a/7, 155b/4, 186a/1, 201b/5
 c.- dükde 151a/12
 c.- mek 149a/3
 c.- yesiz 148b/13
ceng it- -17- [Far.+T.] Savaşmak.
 c.- diler 116b/11, 117a/13, 127b/11, 128a/2, 175b/9, 183b/13
 c.- diler 198b/11
 c.- ecek 155b/13

- c.- erek 166a/8
c.- erken 150a/7
c.- erüz 189b/4
c.- evüz 131a/6
c.- ıcek 129b/3
c.- megi 188b/3
c.- sem 166b/3
c.- üp 148b/3, 203a/3
ceng kııl- -3- [Far.+T.] Savaşmak.
c.- a 191b/5
c.- dılar 198b/1
c.- urdı 176a/3
ceng ü âheng it- -1-
[Far.+Far.+Far.+T.] Karşılıklı savaşmak.
c.- erken 127a/11
ceng ü âşüb kııl- -1- [Far.+Far.+Far.+T.]
Gürültülü bir şekilde (çok yüksek sesler çıkararak) savaşmak.
c.- dılar 156b/6
ceng ü cidāl -1- [Far.+Far.+Ar.]
Mücadele ve savaş.
c.+ a 130b/8
ceng ü ğavġā -1- [Far.+Far.+Far.] Kavga
ve savaş, mücadele.
c. 165a/10
ceng ü kıtāl eyle- -2-
[Far.+Far.+Ar.+T.] Savaşmak, mücadele
etmek.
c.- diler 150a/4, 200b/1
ceng-i âşüb it- -2- [Far.+Far.+T.]
Gürültülü bir şekilde (çok yüksek sesler çıkararak) savaşmak.
c.- diler 127b/7
c.- erlerdi 150a/6
ceng-i âşüb kııl- -1- [Far.+Far.+T.]
Gürültülü bir şekilde (çok yüksek sesler çıkararak) savaşmak.
c.- dılar 190a/1
ceng-i ħarbîler döġ- -1- [Far.+Ar.+T.]

- Savaşmak.
c.- üp 127a/3
ceng-i ħarbîler ur- -1- [Far.+Ar.+T.]
Savaşmak.
c.- up 198b/1
cesed -1- [Ar.] Ölü beden, naaş.
c.+ in 136b/4
cevāb -10- [Ar.] Bir soruya, bir söz
veya yazıya, bir durum ve ihtiyaca söz,
yazı veya başka bir ifade yoluyla verilen
karşılık, yanıt.
c. 132a/2, 174b/1
c.+ a 144a/6, 184b/7
c.+ dan 123b/5
c.+ ı 187a/8
c.+ ın 110a/1, 121a/4, 171b/13
c.+ ma 144a/3
cevāb eyle- -1- [Ar.+T.] Karşılık
olarak bildirmek veya söylemek.
c.- yicek 111a/12
cevāb id- -1- [Ar.+T.] Karşılık
olarak bildirmek veya söylemek.
c.- üp 159b/12
cevāb vir- -12- [Ar.+T.] Karşılık
olarak bildirmek veya söylemek.
c.- di 120a/10, 122a/6, 152a/11,
171b/13, 179a/7
c.- diler 108b/11, 131a/8, 137b/13
c.- ıcek 144a/13, 192b/3
c.- mek 187a/1
c.- sün 148a/5
cevāb-nāme -2- [Ar.+Far.] Cevap
olarak gönderilen mektup.
c. 108b/5, 108b/9
cevāhir -1- [Ar.] Cevherler, kıymetli
eşyalar.
c. 106b/2
cevr -2- [Ar.] Eziyet, cefa.
c.+ inden 141b/9

c.+ ine 141b/10
cevşen -1- [Far.] Zırh.
 c.+ e 156b/5
cezā -1- [Ar.] Suç işleyen bir kimseye suçunun derecesine göre verilen acı karşılık; hüküm.
 c. 185b/7
cezāyir-i mezbūre -1- [Ar.+Ar.] Yukarıda adı geçen adalar.
 c. 152b/9
cezīre -1- [Ar.] Ada.
 c.+ de 155a/11
cezīre-i mezbūre -2- [Ar.+Ar.] Yukarıda adı geçen ada.
 c. 155b/8
 c.+ ye 190b/6
cidāl -1- [Ar.] Savaş.
 c.+ dayiken 196a/3
ciger-dār -1- [T.+Far.] Yürekli, cesaretli.
 c.+ larından 119a/7
cigerin tağla- -2- [T.+T.] Yüreğini dağlamak; acıyla içi yanmak.
 c.- dılar 163a/10
 c.- mişdı 208b/5
cihād it- -1- [Ar.+T.] Savaşmak.
 c.- üp 203a/10
cihān -9- [Far.] Dünya, âlem.
 c. 133b/12, 160b/5, 210a/4
 c.+ a 136a/12
 c.+ da 207b/3
 c.+ dan 141b/4, 177b/6, 185b/7
 c.+ ı 168a/5
cihān ālāyişinden çeşmin yum- -1- [Far.+Far.+Far.+T.] Ölmek.
 c.- dı 107a/4
cihān milki -1- [Far.+Ar.] Dünya malı.
 c.+ ne 210a/6

cihāna gel- -2- [Far.+T.] Doğmak, dünyaya gelmek.
 c.- di 159b/5
 c.- memiş 141a/8
cihāndan git- -1- [Far.+T.] Dünyadan gitmek, ölmek.
 c.- di 142a/1
cihāndan irtiḥāl kıl- -1- [Far.+Ar.+T.] Dünyadan ahirete geçmek, ölmek.
 c.- dı 207a/1
cihānı terk it- -3- [Far.+Ar.+T.] Dünyayı terk etmek, ölmek.
 c.- üp 194a/6, 205b/6, 207a/6
cihet -2- [Ar.] Sebep.
 c.+ den 168b/7, 191b/7
cilā-yı vatan eyle- -2- [Ar.+Ar.+T.] Yerini yurdunu terk etmek, vatanından çıkmak.
 c.- diler 143a/6
 c.- yüp 145a/5
cirāhet -1- [Ar.] Yara.
 c.+ imüz 131b/5
civār -2- [Ar.] Yakın yer, çevre, yöre, etraf.
 c.+ ma 149b/3
 c.+ nda 149b/4
ciyş-i İslām -1- [Ar.+Ar.] İslam ordusu.
 c.+ a 196a/13
cüş u hurüş it- -1- [Far.+Far.+Far.+T.] Coşmak, coşkun hâle gelmek.
 c.- üp 208b/3
cüdā kıl- -1- [Far.+T.] Ayırmak.
 c.- mazdı 162a/11
cümle -14- [Ar.] 1. Bütün, hep.
 c. 106b/13, 107a/13, 111b/7, 111b/12, 144b/6, 144b/13, 145b/13, 156b/10, 165a/4, 173b/13, 178b/11, 185b/6, 199b/9, 205b/1
 2. Herkes. -5-

c.+ ñüzüñ 173b/10
 c.+ si 208b/9
 c.+ sin 150b/1
 c.+ sine 210a/9
 c.+ müze 210a/12

cümle-i ‘asākir-i Ungurus -1-
 [Ar.+Ar.+?]Macar askerlerinin tamamı.
 c. 149a/10

cümle-i maķşūd -1- [Ar.+Ar.]İsteklerin tamamı.
 c.+ un 110b/9

cümleten -2- [Ar.] Hep birden.
 c. 141b/8, 146b/9

cünbiş -1- [Far.] Hareket.
 c.+ inden 158b/5

cünbüş -2- [Far.] 1. Hareket.
 c.+ den 184a/8
 c.+ ine 119b/4

2. Eğlence. -1-
 c.+ i 107a/1

cünd-i bī-şümār çek- -1-
 [Ar.+Far.+Far.+T.] Sayısız asker göndermek.
 c.- üp 188b/12

cünd-i düşmen -1- [Ar.+Far.]
 Düşman askeri.
 c. 207b/4

cünd-i İslām -2- [Ar.+Ar.] İslam askeri.
 c. 198a/9
 c.+ ıla 208a/7

cünd-i küffār -1- [Ar.+Ar.]
 Kafirlerin askerleri.
 c.+ ı 203a/4

cürm -2- [Ar.] Suç, kabahat, kusur, hata.
 c.+ in 186a/3
 c.+ ini 209b/13

cüvānlık ‘ālemine kadem baş- -1-
 [Far.+Ar.+Ar.+T.] Genç/delikanlı olmak.

c.- up 201b/9
cüvānmerd -1- [Far.+Far.] Mert, yiğit.
 b. 159b/11

Ç

çağ -1- [T.] Dönem, vakit, devir, zaman.
 ç. 114b/8

çağırt- -1- [T.] Çığırtmak, duyurmak, ilan etmek.
 ç.- dı 157a/7

çağrış- -1- [T.] Herhangi birinin bir yere gelmesini istemek, davet etmek.
 ç.- dı 143b/3

çāre -5- [Far.] Bir sonuca varmak, ortadaki engelleri kaldırmak için tutulması gereken yol, çıkar yol, çözüm yolu.
 ç. 178a/11, 182b/8, 188b/5, 195a/1
 ç.+ si 131b/6

çāre it- -1- [Far.+T.] Çözüm yolu bulmak.
 ç.- esiz 180a/11

çarḥ -1- [Far.] Felek, dünya.
 ç.+ ı 168a/4

çarḥ-gerdün -1- [Far.+Far.] Felek, baht.
 ç. 207b/2

çarḥ-ı gerdün -1- [Far.+Far.] Felek, baht.
 ç. 198b/2

çār-mıḥ -1- [Far.+Far.] Suçlunun öldürülmek amacıyla çivilendiği haç biçimindeki darağacı.
 ç.+ lara 155a/2

çavlan- -1- [T.] Şöhretlenmek.
 ç.- dı 192b/11

çeri -172- [T.] Asker.

ç. 107b/2, 114b/3, 115a/7, 116a/7, 116a/9, 116b/3, 119a/8, 120b/4, 122a/6, 122b/9, 122b/12, 122b/13, 123a/4, 123a/5, 123b/11, 125b/9, 126a/1, 126a/3, 126a/4, 130b/12, 131b/8, 137b/2, 137b/8, 138b/13, 144a/5, 144b/12, 146a/2, 147a/12, 148b/2, 151b/5, 151b/9, 153b/3, 154a/6, 157a/7, 157a/13, 157b/8, 159a/1, 166a/4, 170a/4, 170b/12, 172b/7, 174b/7, 180b/12, 188a/1, 188a/5, 191a/13, 196b/1, 196b/12, 197a/3, 201b/1

ç.+ ñi 122b/4

ç.+ nüñ 140a/10

ç.+ si 108b/12, 109b/1, 114b/1, 116a/4, 116b/13, 125a/2, 125a/13, 127a/8, 128a/10, 138a/9, 146a/7, 146a/8, 147b/5, 147b/7, 148a/10, 149a/6, 149a/8, 150a/3, 150a/10, 156b/7, 156b/9, 166a/10, 166b/6, 169b/7, 169b/9, 169b/13, 170a/6, 170b/4, 173a/9, 175a/3, 176a/7, 176b/3, 186a/1, 186b/13, 189b/6, 197b/12, 199a/7, 200b/3

ç.+ sin 114b/11, 115b/2, 116b/8, 119a/13, 122b/9, 123a/9, 124a/2, 131a/3, 139a/7, 139a/11, 139b/6, 139b/10, 140b/8, 143b/3, 143b/7, 148b/11, 149a/5, 150a/8, 156a/6, 156a/10, 165b/10, 171a/5, 173a/6, 183b/8, 183b/12, 184a/6, 200a/4, 201a/4, 203a/2, 203b/10, 204a/1, 204a/8

ç.+ sinden 126b/9, 128b/2, 139b/12, 151a/6

ç.+ sine 115a/9, 124a/4, 124b/11, 140b/2, 148b/3, 170b/4, 172a/10

ç.+ sini 149a/2, 154a/8, 157b/2

ç.+ sinüñ 116b/12, 145a/9, 174b/13, 176b/4, 209a/11

ç.+ siyle 107b/8, 115b/6, 116b/1, 125a/4, 127a/10, 145b/10, 148b/13, 156b/2, 161a/3, 166a/9, 170a/8, 186a/9

ç.+ ydi 188a/5

ç.+ ye 125b/10, 126a/4, 139a/9, 184a/6, 185a/2

ç.+ yi 127a/5, 147a/12, 150b/6

ç.+ yile 148b/3, 166a/1, 170a/7

ç.+ yle 124a/13, 151b/6, 194a/10

çeri(sin) çek- -5- [T.+T.] Asker toplamak, ordu hazırlamak.

ç.- üp 114b/11-12, 131a/5, 134a/5, 164b/4, 204a/5

çerili çeri -1- [T.+T.] Asker, ordu.

ç.+ ñüz 206b/3

çerilü çeri -2- [T.+T.] Asker, ordu.

bk. çerili çeri

ç.+ ñüzi 114a/11

ç.+ sin 143b/4

çerü -1- [T.] Asker. *bk. çeri*

ç.+ ñ 123a/7

çevre etrâfın al- -1- [T.+Ar.+T.] Bir yerin etrafını kuşatmak.

ç.- up 166a/5

çevre kuşat- -1- [T.+T.] Çevresini sarmak, çevrelemek.

ç.- dılar 196a/11

çık- -14- [T.] 1. İçeriden dışarıya varmak, gitmek.

ç.- a 108b/7

ç.- up 111b/6, 113b/11, 114a/13, 121a/7, 123b/7, 148b/9, 149a/8, 162b/3, 166a/5, 175a/8, 175b/1, , 195b/2, 208b/12
2. Bir şeyin yukarısına doğru yürümek. -1-

ç.- up 189a/10

3. Ortaya çıkmak, peyda olmak. -1-

ç.- up 143b/11

çıklar- -3- [T.] Birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak.

ç.- up 107b/13, 163a/1, 204b/1

çoğ -1- [T.] Miktarı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan, fazla, ziyâde. *bk. çok*

ç. 186a/1

çoğal- -1- [T.] Artmak, fazlalaşmak.
ç.- madadur 197b/12

çok -18- [T.] Miktarı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan, fazla, ziyâde.
ç. 113a/12, 122b/7, 133a/6, 143a/1, 150a/4, 150a/6, 151a/8, 153b/10, 154b/4, 166a/7, 176b/7, 183b/5, 196b/10, 197a/10, 198b/12, 206b/11, 209b/8

çokluk -2- [T.] Kalabalık, çoğunluk.
ç. 125b/10
ç.+ ina 174b/4

çöker- -1- [T.] Çöktürmek.
ç.- üp 117b/7

çöz- -1- [T.] Düğümlü, bağlı veya sarılı bir şeyi açmak.
ç.- üp 189b/2

çün -4- [Far.] Çünkü.
ç. 107a/2, 155a/1, 165a/6, 188a/10

çünkü -2- [Far.] Çünkü, zira.
ç. 150b/4, 187b/13

çünkü -137- [Far.] **1.** -dığı için, nedeniye, -ınca, ince.
ç. 106b/3, 108a/4, 108b/4, 109a/6, 110a/7, 110b/10, 113a/9, 115a/6, 115b/8, 116b/2, 117a/1, 117b/1, 118a/2, 120b/7, 120b/11, 121a/4, 122b/5, 124a/9, 124b/3, 125a/2, 125b/5, 127a/4, 127a/6, 127b/2, 127b/10, 128a/11, 129a/5, 129b/1, 129b/5, 130a/6, 131b/1, 132b/5, 134a/6, 134b/10, 135a/5, 135a/10, 135b/7, 136b/10, 137a/7, 137b/1, 137b/13, 138a/4, 138b/5, 139b/5, 140a/6, 141a/13, 142a/8, 142a/12, 142b/8, 143a/7, 145b/3, 145b/10, 149a/4, 147a/9, 149a/6, 149a/8, 149a/12, 149b/13, 151a/10, 152a/2, 152a/6, 152b/3, 153a/11, 153b/5, 153b/7, 154a/4, 155b/11, 156a/8, 158b/9, 158b/13, 159b/6, 162a/7, 162a/12, 163a/10, 163b/1, 163b/4, 163b/9, 164a/3,

164b/12, 165a/11, 166a/12, 166b/6, 167b/11, 168b/1, 168b/8, 169a/10, 170b/7, 172a/6, 172b/6, 173a/2, 173a/13, 173b/5, 175b/2, 176a/7, 177b/12, 178b/11, 181a/10, 181b/9, 183a/6, 183a/8, 183b/11, 184a/4, 184b/5, 185a/1, 186a/2, 187a/2, 187b/6, 188a/7, 188a/9, 189a/5, 189a/13, 190a/11, 191a/2, 192a/6, 193b/6, 194a/9, 195b/7, 196a/8, 197a/13, 199a/4, 199a/7, 199a/9, 199a/11, 200a/1, 200b/13, 201a/2, 201b/3, 202b/3, 203b/11, 204a/9, 205b/2, 206b/7, 206b/9, 207a/2, 207a/8, 207b/12, 209b/7

2. dığı için, den dolayı, çünkü, bu sebeple. -10-

ç. 107b/1, 108b/3, 110a/5, 111b/6, 114b/4, 126b/10, 143a/13, 161a/7, 143b/7, 207b/9

3. inca, ince. -2-

ç. 108b/9, 144b/9

4. Bu yüzden, bu sebepten. -6-

ç. 113a/2, 114a/1, 117b/3, 143a/4, 157a/10, 156b/11

5. Ne vakit ki, ne zaman ki. -1-

ç. 114b/11

6. Nasıl ki. -1-

ç. 130a/1

7. Zira, çünkü. -2-

ç. 149a/2, 206a/9

8. Madem ki. -1-

ç. 191a/3

D

da -4- [T.] “Da, de” bağlacı.

d. 134b/5, 142a/1, 20a/1, 210a/6

dahı -430- [T.] **1.** “Da, de” bağlacı.

d. 107b/3, 107b/5, 107b/8, 107b/10, 107b/11, 107b/12, 108a/3, 108b/1, 108b/4, 108b/9, 109a/12, 109b/1, 109b/7, 109b/13, 110a/4, 110a/9, 110b/9, 111a/2, 111a/12, 111b/13, 112a/5,

112a/13, 112b/4, 113b/1, 114a/4, 114a/6,
 114b/1, 114b/3, 115a/9, 115b/2, 115b/3,
 115b/7, 115b/10, 115b/12, 116a/1,
 116a/10, 116a/11, 116a/12, 116b/7,
 116b/9, 117a/3, 117a/12, 117b/2,
 117b/10, 119a/4, 119a/6, 119a/8, 119a/9,
 119b/3, 119b/4, 119b/12, 120a/9,
 120a/11, 120b/2, 120b/3, 120b/5, 121a/9,
 121a/11, 122a/2, 122a/3, 122a/6, 122a/8,
 122a/12, 122b/4, 122b/5, 122b/8, 122b/9,
 122b/10, 122b/11, 123a/7, 123b/2,
 123b/5, 123b/9, 123b/11, 124a/2, 124a/4,
 124a/8, 124a/10, 124b/2, 124b/6, 124b/9,
 124b/10, 124b/12, 125b/1, 125b/6,
 126a/1, 126a/5, 126b/2, 126b/6, 126b/11,
 127a/2, 127a/12, 127b/5, 127b/11,
 128b/2, 128b/5, 128b/6, 128b/8, 129a/4,
 130a/6, 130b/1, 131a/3, 131a/5, 131a/9,
 131a/12, 131a/13, 131b/13, 132a/7,
 132a/8, 133b/11, 134a/10, 134b/1,
 134b/12, 135a/7, 135a/9, 135a/10,
 135b/1, 137b/3, 137b/6, 137b/9, 138a/6,
 139a/1, 139a/3, 139b/8, 139b/9, 140a/6,
 140a/9, 140a/13, 141a/9, 141b/5, 142a/3,
 142a/5, 142a/7, 142a/10, 142b/5, 142b/8,
 143b/2, 143b/3, 144a/8, 144a/9, 144a/11,
 144b/6, 144b/8, 144b/12, 145a/13,
 145b/8, 145b/11, 146a/1, 146a/2, 146a/3,
 146a/6, 146a/12, 146a/13, 146b/3,
 146b/6, 146b/8, 146b/9, 146b/11, 148a/3,
 148a/4, 148a/11, 148b/7, 148b/9,
 148b/10, 149a/1, 149a/4, 149b/1, 149b/4,
 149b/13, 150a/3, 150b/4, 151a/2, 151b/3,
 151b/6, 151b/12, 152a/3, 152a/8,
 152a/11, 152b/5, 152b/6, 152b/7, 152b/9,
 152b/10, 152b/13, 153a/4, 153a/8,
 153b/3, 153b/4, 153b/6, 154a/1, 154a/5,
 154b/9, 154b/10, 155a/4, 155a/5, 155a/6,
 155a/10, 155b/1, 155b/6, 155b/7,
 155b/10, 156a/5, 156a/13, 156b/2,
 157a/4, 157a/5, 157b/1, 157b/3, 157b/10,
 158a/7, 158b/8, 158b/11, 159a/5, 159a/7,
 159b/1, 160a/2, 160a/11, 160b/7, 161b/5,
 162a/3, 162a/4, 162a/5, 163a/3, 164a/6,
 164a/10, 164a/13, 164b/1, 164b/7,
 165b/9, 165b/11, 165b/13, 166a/2,
 166a/4, 166a/8, 166a/11, 166b/1, 167a/3,

167a/4, 167b/8, 167b/11, 168a/1, 168a/3,
 168b/1, 168b/11, 169a/4, 169b/4, 170a/2,
 170a/3, 170a/9, 170a/12, 170a/13, 170b/5,
 170b/9, 171a/1, 171b/11, 172a/11,
 172b/2, 172b/3, 173a/8, 173a/12, 173b/2,
 174a/6, 174a/7, 174a/10, 174b/7,
 174b/12, 175a/3, 175a/5, 175a/11,
 175a/13, 175b/5, 176b/6, 176b/10,
 176b/12, 177a/1, 177a/3, 177a/10,
 177a/13, 177b/1, 178b/10, 178b/12,
 179a/5, 179a/7, 179a/9, 179a/12, 179b/6,
 179b/10, 179b/13, 180a/1, 180a/3,
 180a/5, 180a/9, 180a/12, 180b/1, 180b/7,
 181a/5, 181b/8, 182a/4, 182a/7, 182b/3,
 183b/12, 184a/3, 184a/5, 184a/7, 184a/8,
 184a/11, 184a/12, 184b/8, 185a/3, 185a/4,
 185a/7, 185a/12, 185a/13, 185b/2,
 185b/3, 185b/10, 185b/12, 186a/3,
 186a/4, 186a/9, 186a/11, 186a/13, 186b/9,
 186b/11, 187a/4, 187a/8, 187a/12,
 187b/9, 187b/10, 187b/11, 188b/9,
 188b/10, 189a/6, 190a/8, 190a/13,
 190b/1, 190b/10, 190b/11, 191a/7,
 191a/13, 191b/4, 191b/6, 191b/7, 191b/8,
 192a/6, 192b/1, 192b/8, 193a/1, 193a/8,
 193b/2, 193b/9, 194a/2, 194a/10,
 194a/13, 195a/4, 195a/10, 195b/2,
 195b/3, 195b/6, 196a/1, 196a/9, 196a/10,
 196b/7, 197a/8, 197a/10, 197b/2,
 197b/10, 198a/7, 198a/10, 198b/9,
 199a/2, 199a/5, 199b/9, 200a/11, 200a/13,
 200b/4, 200b/6, 201a/2, 201a/12, 201b/9,
 201b/11, 201b/12, 202a/1, 202a/2,
 202a/6, 202a/12, 203a/1, 203b/3, 203b/6,
 204a/4, 204a/8, 204a/11, 204a/12, 204b/7,
 204b/8, 204b/13, 205a/1, 205a/4, 205a/7,
 205a/10, 205b/1, 206a/3, 206a/7,
 206b/12, 206b/13, 208b/1, 209a/6,
 209a/10, 210a/4, 210a/10

2. Bile, dahi, da, de. -74-

d. 106b/10, 109a/5, 110a/5, 113b/7,
 122b/6, 123a/9, 125a/8, 125a/10,
 127b/12, 128b/4, 128b/10, 128b/13,
 129b/1, 131a/2, 131a/4, 131b/5, 132a/12,
 133a/8, 135a/6, 135b/12, 135b/13,
 136a/1, 136a/8, 136a/11, 136b/6,

136b/11, 136b/12, 137b/11, 139b/5, 140a/13, 141b/2, 141b/4, 142a/3, 142a/4, 142a/13, 142b/2, 142b/6, 142b/7, 143b/5, 144b/3, 150a/1, 152b/2, 153a/5, 154a/8, 156a/5, 157b/2, 162b/4, 164a/6, 164a/10, 165b/9, 167a/1, 167a/7, 167a/8, 168a/13, 169b/5, 170b/1, 174a/9, 177b/5, 182b/2, 182b/5, 186a/7, 186b/13, 187b/3, 194a/11, 194a/12, 198a/6, 199b/3, 201a/10, 203b/9, 205b/6, 207a/3, 207a/6

3. Ayrıca, bir de, ilaveten. -10-

d. 110a/12, 111b/5, 114a/10, 130b/5, 135b/3, 138b/11, 153b/2, 167a/9, 184b/4, 204b/10

4. Daha. -8-

d. 132a/2, 135a/1, 140b/7, 142b/12, 161a/8, 177b/9, 184b/7, 198b/2

5. Artık, sonrasında. -3-

d. 136a/10, 164b/9, 210a/3

6. Henüz. -1-

d. 177b/12

danışıklık id- -1- [T.+T.] Karşılıklı fikir alıp vermek.

d.- üp 130a/7

dār dik- -1- [Far.+T.] Darağacı dikmek.

d.- diler 175a/11

dār u gīr kıl- -1- [Far.+Far.+Far.+T.] Savaşmak, mücadele etmek.

d.- dılar 138a/8

darb u harb kıl- -1- [Ar.+Far.+Ar.+T.] Mücadele etmek, vuruşmak, savaşmak.

d.- dılar 204a/4 ğ

darb u qahr -1- [Ar.+Far.+Ar.] Vurma ve galip gelip ezme.

d.+ ıla 203a/3

darb-ı dest -3- [Ar.+Far.] Bilek gücü. (Bileğinin hakkıyla savaşma.)

d. 166b/13, 185a/7, 200a/5

darb-ı dest-i kılıc -1- [Ar.+Far.+T.] El ve kılıç darbesi. (Bileğinin hakkıyla savaşma.)

d.+ ıla 131a/1

darb-ı harb -1- [Ar.+Ar.] Savaş.

d. 148a/9

darb-ı tīg -2- [Ar.+Far.] Kılıç darbesi.

d.+ ile 187a/12, 206a/2

darb-ı tīg-i hūn-fişān -1-

[Ar.+Far.+Far.+Far.] Kan döken kılıç darbesi.

d.+ ıla 209a/4

dār-gīr kıl- -1- [Far.+Far.+T.]

Savaşmak, mücadele etmek. *bk. dār u gīr*

kıl-

d.- dılar 170b/3

dārü'l-harb -5- [Ar.+Ar.] Savaş alanı.

d. 129b/4, 129b/9, 156b/9, 157b/10

d.+ a 205a/7

dāsītān -1- [Far.] Destan, uzun hikâye.

d. 210a/12

dāsītān kıl- -2- [Far.+T.]

Hikayelendirmek, anlatmak.

d.- ur 112a/7, 144b/12

dāsītān ol- -2- [Far.+T.] Destan olmak, herkes tarafından bilinmek.

d.- a 123b/3

d.- miş 135b/10

dāsītān olın- -1- [Far.+T.]

Anlatılmak.

d.- ur 163a/12

da'vā -1- [Ar.] Sorun, mesele.

d. 132a/2

da'vā eyle- -1- [Ar.+T.] Bir meziyetin kendinde bulunduğunu ileri sürüp üstünlük taslamak, iddia etmek.

d.- di 137b/2

da'vā-yı merd id- -1- [Ar.+Far.+T.]

Kahramanlık davasında bulunmak.

d.- en 189b/4

da'vet eyle- -3- [Ar.+T.] Davet etmek,

çağırmaq.

d.- di 144b/7

d.- ye 135a/4

d.- yüp 193b/8

da‘vet kıl- -10- [Ar.+T.] Davet etmək, çağırmaq.

d.- a 112b/4

d.- dı 135a/9, 135a/10, 194b/5

d.- dılar 132b/7, 181b/9, 192a/5, 199b/11

d.- up 143a/11, 182b/6

dāyimā -24- [Ar.] Devamlı olaraq, her zaman, sürekli.

d. 112a/13, 120a/1, 120a/2, 121b/5, 121b/10, 128b/13, 131b/2, 133a/4, 133a/7, 141b/9, 143a/2, 145a/4, 153b/4, 157a/3, 158b/7, 158b/12, 161b/10, 162a/4, 163a/7, 168b/8, 171b/6, 191a/9, 206a/13

dāyire -1- [Ar.] Çevre.

d.+ de 128b/4

dāyire-i zemīni başına teng it- -1- Yerküreyi (dünyayı) başına dar etmək. [Ar.+Far.+T.+Far.+T.]

d.- diler 116b/11

de- -262- [T.] 1. Demek, söylemek, dile getirmek.

d.- di 110a/3, 122a/6, 126a/8, 126b/4, 126b/5, 139b/1, 180a/7, 180a/9, 182a/7, 182a/9, 194b/7, 195a/9, 201a/13, 202a/11

d.- diler 123b/1, 130a/10, 149a/6, 178a/7, 179b/9, 181a/11, 184b/9, 185a/11, 186b/2, 187a/7, 188b/4, 194b/9, 194b/11, 195a/2, 195b/6, 195b/7, 199b/8

d.- düklerinde 160a/2

d.- düklerinden 123b/5

d.- mekle 118a/4, 129b/6, 134a/9, 137a/13, 138a/13, 145b/11, 146a/4, 165a/8, 168a/12, 182b/1, 185a/9, 191b/12, 209a/8

d.- meyesin 112b/10, 146b/7, 187b/5

d.- meyesiz 163b/5

d.- mez 142a/6

d.- miş 108b/9, 121a/4, 124b/3, 146b/7, 173b/5, 173b/13

d.- mişdi 112b/10, 151b/7, 180a/11

d.- rler 182b/5

d.- rlerdi 139a/8

d.- rseñ 146b/4, 146b/6

d.- rsiz 111a/11, 163b/7, 173b/12, 184b/8

d.- yem 207b/7

d.- yen 137b/7

d.- yicek 117a/3, 126a/4, 144a/2, 157b/1, 180b/7, 181a/8, 181a/13, 184a/11, 184b/8

d.- yince 127a/12, 183a/10

d.- yü 106b/11, 108b/11, 111a/12, 114a/7, 114b/1, 116a/3, 116a/5, 120a/10, 122a/6, 123a/7, 126b/8, 128a/10, 130a/5, 130a/12, 130b/10, 130b/12, 131a/8, 131b/3, 132a/2, 132b/8, 136a/4, 137b/2, 137b/8, 137b/13, 139a/6, 144a/9, 144a/13, 144b/11, 145a/2, 148a/11, 149b/8, 152a/10, 152b/5, 158b/11, 170a/1, 170a/9, 170a/11, 171b/13, 173b/8, 174b/3, 174b/6, 179b/10, 180a/6, 180b/8, 181a/4, 181b/7, 182b/12, 183b/10, 184b/13, 187b/8, 189a/10, 189a/12, 189b/4, 192a/8, 192b/3, 192b/12, 194a/2, 198a/2, 199b/13, 201b/12, 203b/2, 204b/7, 209a/5

d.- yüp 107a/12, 107b/9, 107b/11, 108b/2, 109b/4, 110a/9, 110b/10, 111b/2, 112b/2, 114a/7, 114b/8, 115a/5, 115b/8, 115b/13, 119a/3, 119a/7, 119b/13, 120a/9, 120b/10, 123a/5, 123a/6, 123b/7, 123b/10, 125a/9, 125b/9, 126a/10, 128a/13, 129a/3, 131a/12, 131b/7, 132b/10, 133a/10, 135b/1, 136a/10, 137b/5, 137b/8, 139a/13, 140a/5, 144b/5,

146a/11, 147b/10, 148a/2, 148a/5, 148a/13, 149a/2, 149a/9, 149a/10, 152a/1, 152a/6, 153a/1, 157a/2, 157a/6, 158a/11, 158b/6, 159a/11, 159b/9, 160a/5, 160b/2, 160b/4, 160b/6, 160b/11, 160b/13, 161a/2, 161a/10, 161b/9, 162a/10, 163a/2, 163a/4, 163b/8, 163b/12, 164a/2, 164a/9, 164b/8, 165b/12, 166b/3, 166b/8, 168b/10, 168b/11, 168b/13, 171b/6, 171b/10, 174a/7, 174a/9, 174b/1, 175a/8, 176a/12, 178a/12, 178b/7, 179a/2, 179a/9, 179b/13, 181b/9, 182a/2, 183a/3, 183b/3, 185a/3, 185a/5, 186b/4, 187a/2, 187b/5, 188b/4, 188b/7, 191a/3, 193a/4, 193a/7, 193a/10, 195a/13, 195b/2, 197b/13, 200a/9, 201b/2, 203b/4, 206b/4, 208a/1

2. ... diye adlandırmak. -68-

d.- rlerdi 106b/6, 110a/4, 110a/5, 110b/12, 115a/8, 117a/9, 118b/1, 121b/7, 124a/1, 128b/4, 129a/9, 134b/7, 134b/12, 134b/13, 135b/7, 136b/8, 136b/9, 137a/12, 138b/6, 138b/10, 139b/3, 141a/5, 141a/12, 141b/7, 142a/3, 142a/8, 142a/13, 142b/11, 143a/4, 144a/7, 144b/1, 145b/9, 146a/1, 151a/1, 155b/2, 155b/10, 156a/4, 159a/7, 159b/12, 161b/3, 162a/1, 162b/12, 165b/7, 167a/1, 167a/7, 167a/13, 169a/10, 169b/11, 171a/11, 171a/12, 172b/6, 172b/12, 173a/2, 176a/6, 176b/9, 177b/7, 177b/9, 177b/12, 183b/4, 186a/6, 190b/13, 193b/2, 194a/9, 195a/3, 196a/8, 199a/7, 205b/9, 207a/8

de -1- [T.] “Da, de” bağlacı.

d. 142b/6

debîr -1- [Far.] Katip, yazıcı.

d.+ leri 151a/13

def^ç eyle- -1- [Ar.+T.] Ortadan kaldırmak, yok etmek, gidermek.

d.- mesine 184a/10

def^ç it- -1- [Ar.+T.] Ortadan kaldırmak, yok etmek, gidermek.

d.- e 209a/1

def^ç kıl- -1- [Ar.+T.] Ortadan kaldırmak,

yok etmek, gidermek.

d.- mağ 205b/3

defn it- -1- [Ar.+T.] Ölen birini toprağa gömmek. *bk. defn it-*

d.- üp 194a/6

defn eyle- -15- [Ar.+T.] Ölen birini toprağa gömmek.

d.- diler 106b/11, 118a/13, 136b/6, 141a/2, 141a/10, 141b/5, 141b/12, 142a/5, 155a/11, 168a/3, 183a/13, 194a/5, 207a/5

d.- mişlerdür 155b/8

d.- yesin 194a/2

defn it- -1- [Ar.+T.] Ölen birini toprağa gömmek.

d.- diler 107a/6

defn ol- -1- [Ar.+T.] Gömülmek.

d.- dı 138b/3

defn olun- -4- [Ar.+T.] Gömülmek.

bk. defn olun-

d.- dı 132a/11, 159b/5, 177b/5

d.- up 134b/3

defn olun- -8- [Ar.+T.] Gömülmek.

d.- dı 133b/10, 135b/3, 142a/11, 142b/2, 142b/6, 194a/13, 205b/6, 206b/13

defterini dür- -1- [Ar.+T.] Yok etmek, ortadan kaldırmak, öldürmek.

d.- üpen 141b/13

deg- -4- [T.] Ulaşmak, erişmek.

d.- di 122b/6, 155b/11, 207a/9

d.- üp 142b/5

degin -4- [T.] Dek, değin, kadar.

d. 111a/11, 149b/11, 150a/4, 210a/7

degme -1- [T.] Her.

d. 144a/5

degül -24- [T.] “Değil”, bulunduğu cümledeki bir hususu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir bağlaç

gibi kullanılır.

d. 141a/3, 144a/6, 161a/9, 162a/4, 174a/3

d.+ di 180a/13

d.+ dür 114b/8, 126b/7, 131b/13, 137b/12, 144a/2, 146b/3, 146b/4, 160a/11, 173b/9, 182b/11, 186b/1, 199b/7

d.+ em 113a/6

d.+ idi 153b/5

d.+ ler 120a/2

d.+ miş 178a/7

d.+ üz 174a/8, 195b/7

dek -8- [T.] -e kadar, -e değin.

d. 116b/2, 149a/11, 149a/12, 149b/1, 194b/7, 199b/12, 204b/2, 209a/13

del- -1- [T.] Delik açmak, delik duruma getirmek.

d.- üp 108a/2

delâlet -1- [Ar.] İz, işaret.

d.+ i 137b/12

delim -12- [T.] Çok, bol.

d. 106b/1, 109a/11, 111b/12, 115b/4, 119a/12, 121a/10, 133a/6, 152b/1, 170b/10, 171b/10, 192b/9, 202a/12

dem -8- [Far.] An, vakit, zaman.

d. 128a/5

d.+ de 198a/11, 208a/7

d.+ idür 122b/2

d.+inde 119a/2, 124b/1, 157a/1, 181b/5

demir biraç- -1- [T.+T.] Demir atmak; gemi çıpasını denize salmak.

d.- dılar 179a/1

demüre garç ol- -1- [T.+Ar.+T.] Zırh giymek.

ğ.- upan 189a/2

demür kal'a-mişāl -1- [T.+Ar.+Ar.] Demir kaleye benzer, demir kale gibi.

d. 127a/1

demür kışac -1- [T.+T.] Demir kerpeten.

d. 185b/6

demürlerin şal- -1- [T.+T.] Demir atmak; gemi çıpasını denize salmak.

d.- up 179b/3

deng ü hayrān -1- [Far.+Far.+Ar.] Sersem ve şaşkın.

d. 113a/11

deng ü hayrān ol- -1-

[Far.+Far.+Ar.+T.] Sersem ve şaşkın olmak.

d.- up 116a/7

deng ü lertzān ol- -1- [Far.+Far.+Far.+T.] Şaşkınlıkla titremek.

d.- up 128a/5

depele- -2- [T.] Tepelemek, çiğnemek, ezmek, öldürmek.

d.- diler 148a/7

d.- yüp 127b/9

der beyān-ı kıral şoden-i Ğeyza der taht-ı Ungurus -1-

[Far.+Ar.+Sırp.+Far.+?+Far.+Ar.+?] Ğeyza'nın Macaristan tahtına kral olması hakkındadır.

d. 129a/13

der beyān-ı kıral şoden-i Kolomanus -1-

[Far.+Ar.+Sırp.+Far.+?] Kolomanus'un kral olması hakkındadır.

d. 134b/4

der beyān-ı kıral şoden-i Ladislavuş ve

hikāyet-hā-yı o -1-

[Far.+Ar.+Sırp.+Far.+?+Ar.+Ar.+?] Ladislavuş'un kral olma hikâyesi hakkındadır.

d. 132b/1

der-bend -12- [Far.+Far.] Dar geçit.

d. 144a/5, 145a/10

d.+ e 144a/7, 144b/9, 145a/7

d.+ i 145b/3
d.+ inde 144b/2
d.+ ine 144b/5
d.+ lerde 166a/10
d.+ lerüñ 166a/6
d.+ üñ 166a/3, 166a/8
derece -2- [Ar.] Derece, miktar.
d.+ de 151a/9
d.+ sin 113a/12
dergâh -19- [Far.] Kapı, eşik, huzur, makam.
d.+ ma 110a/12, 112b/11, 114a/5, 115a/7, 115b/5, 119a/13, 119b/10, 121a/7, 137b/6, 143a/11, 170a/3, 170b/8, 174a/6, 179a/2, 193a/8
d.+ nda 143b/4, 157a/10, 201b/9
d.+ uma 115a/5
dergâhına yüz sür- -3- [Far.+T.+T.] Bir dilekte bulunmak için konumunun kendinden yukarıda olduğunu kabul ettiği birine varıp önünde saygıyla eğilmek.
d.- üp 113b/12, 118b/5, 136a/7
derhâl -32- [Far.+Ar.] Hemen, o anda, şimdi.
d. 108a/7, 112b/5, 115a/3, 116b/8, 118b/5, 125b/13, 131b/11, 133a/12, 133b/5, 135a/12, 140b/12, 144a/8, 144b/4, 148a/11, 150b/5, 159a/1, 160b/13, 162b/9, 164a/3, 169b/3, 175b/5, 182a/2, 183b/8, 192b/4, 198a/2, 201a/3, 203b/9, 203b/13, 206b/3, 206b/9, 209a/7, 209a/11
dernek eyle- -1- [T.+T.] Toplanmak, bir araya gelmek.
d.- mişlerdi 114b/2
derün -2- [Far.] Gönül, yürek.
d.+ dan 110a/2, 135a/10
derününden çıkar- -1- [Far.+T.] Gönülünden çıkarmak.
d.- up 133b/6
derün-ı dilden -1- [Far.+Far.]

Yürekten, samimi olarak.

d.+ 189b/13

dervîş -2- [Far.] Allâh için alçak gönüllülüğü ve fukarâlığı kabul eden veya bir tarîkate bağlı bulunan kimse.

d. 207b/5

d.+ e 207b/7

deryâ -9- [Far.] Deniz.

d. 172a/9, 172b/2, 176a/2

d.+ dan 171a/4, 186a/9, 186b/7

d.+ ya 155a/3, 179b/1

d.+ yı 200b/11

deryâ-mişâl -4- [Far.+Ar.] Deniz gibi.

d. 115a/11, 115b/8, 116a/13, 189b/1

deryâ-yı ahzârânlayın -1- [Far.+Ar.] Yeşil deniz gibi.

d. 188b/12

deryâ-yı furkâta şal- -1- [Far.+Ar.+T.] (Kendisini) Ayrılık denizine salmak, bir yeri terk etmek.

d.- dı 133b/9

despot -4- [Fr.] Osmanlı'da Rumlar'ın dînî liderlerine verilen isim, Rum metropoliti.

d. 201a/12

d.+ a 201a/11

d.+ uñ 197a/12, 201a/9

dest -1- [Far.] El.

d.+ indeki 113b/1

dest-gîr ol- -3- [Far.+Far.+T.] Yardımcı olmak, yardım eli uzatmak.

d. 157a/1

d.- asız 201b/12

d.- gîl 119a/1

dest-gîr-i himmet ol- -1-

[Far.+Far.+Ar.+T.] Yardımcı olmak, yardım eli uzatmak.

d.- up 130a/5

destig̃ir -1- [Far.+Far.] Elden tutan (kimse), yardımcı.

d.+ imüz 120a/6

destür dile- -2- [Far.+T.] İzin istemek.

d.- di 183a/9

d.- ye 181a/5

destür hil'atı viril- -1- [Far.+Ar.+T.]

İzin, müsaade verilmek.

d.- üp 115b/5-6

destür hil'atları viril- -1- [Far.+Ar.+T.]

İzin, müsaade verilmek.

d.- üp 124b/7

destür hil'atların vir- -1- [Far.+Ar.+T.]

İzin, müsaade verilmek.

d.- üp 180a/6

destür ol- -1- [Far.+T.] İzin verilmek, müsaade edilmek.

d.- up 109b/11

destür vir- -1- [Far.+T.] İzin vermek, müsaade etmek.

d.- üp 144b/5

devlet -17- [Ar.] 1. Belli bir toprakta bir hükûmet idaresi altında teşkilatlanmış bulunan bağımsız siyâsî topluluk, milletin hukukî şahsiyet kazanmış şekli.

d. 131a/7, 133b/5, 163b/13, 187b/3, 209b/3

d.+ e 131a/7, 137b/12, 164b/1, 178b/6, 184b/7

d.+ i 130b/4, 130b/8, 131a/5, 131a/6

d.+ inde 174a/8

d.+ ini 210a/7

d.+ ünde 197b/12

2. Baht, talih, saadet. -2-

d.+ le 196b/13, 208a/1

devlet külâhı -1- [Ar.+Far.] Devlet tacı.

d. 111b/1

devlet tâcı -3- [Ar.+Ar.] Hükümdarlık tacı.

d.+ ını 112b/12, 162a/11, 164a/5

devlet ü iqbâl -2- [Ar.+Far.+Ar.]

Ululuk, büyüklük ve güzel baht.

d. 203b/4

d.+ ıla 196a/10

devletlü -39- [Ar.] Kutlu ve ikbal sâhibi (sultan).

d. 110b/6, 118b/7, 118b/9, 118b/10, 120a/6, 121b/12, 122a/3, 123a/2, 123a/13, 126b/6, 127a/12, 130a/3, 130a/4, 130a/8, 130a/10, 130b/12, 131a/8, 140a/1, 151a/6, 156b/13, 157a/11, 169b/12, 178a/13, 179a/7, 180b/5, 181b/5, 181b/10, 183a/1, 186b/4, 186b/11, 187a/1, 187a/5, 188b/2, 188b/5, 193a/3, 193a/7, 197b/10, 201b/10, 202a/9

devlet-i dünyâ dön- -1- [Ar.+Ar.+T.]

Dünya saadeti (kendisinden) yüz çevirmek.

d.-miş 133b/1

devlet-i dünyâ -1- [Ar.+Ar.] Dünya saadeti.

d.+ yı 133b/5

devr -6- [Ar.] Devir, zaman.

d.+ inde 121b/1, 135b/12, 135b/13, 185b/9, 208b/11

d.+ üm 113a/6

devr eyle- -3- [Ar.+T.] Dönmek, dolaşmak.

d.- di 192b/10

d.- diler 154b/6

d.- düğinden 154b/1

devr it- -2- [Ar.+T.] Dönüp dolaşmak, (kendi etrafında) hareket etmek.

d.- eli 198b/2

d.- üp 207b/2

devr sür- -1- [Ar.+T.] Zaman geçirmek, (bir süre) yönetip yürütmek.

d.- üp 121a/13

devrān -2- [Ar.] 1. Zaman.

d. 207b/3

d.+ dan 160b/1

2. Dünya, felek. -4-

d. 135b/4, 141b/13, 142a/6

d.+ ı 142b/7

devrān elinden -1- [Ar.+T.] Felek yüzünden, dünya yaşamına dair şeyler nedeniyle.

d. 207a/1

devril- -1- [T.] Devrilmek, düşmek.

d.- di 128b/7

devr-i gerdūn -1- [Ar.+Far.] Felek.

d. 137a/1

deyir -1- [Ar.] Kilise, manastır. *bk. deyr*

d. 118a/11

deyr -7- [Ar.] Kilise, manastır.

d. 106b/5, 106b/10, 129b/8, 165a/9

d.+ ini 206a/12

d.+ lerin 203a/5, 208a/11

dīb -1- [T.] Çukur bir yerin en aşağı kısmı, en alt bölümü.

d.+ ine 190a/5

dīde-i pīr-sipīhr-i hezār-dīde -1- [Far.+Far.+Far.+Far.+Far.] Bin gözlü ihtiyar (olan) gökyüzünün gözü.

d. 190a/1

didür- -1- [T.] Denilmesini sağlamak.

d.- em 182b/8

dikil- -1- [T.] (Bir şey) dik olarak bir yere konup yerleştirilmek.

d.- üp 188a/3

dikḳat -1- [Ar.] Duygularla düşünceyi bir şey üzerinde toplama.

d.+ la 158b/4

dil(ler) al- -5- [T.+T.] Düşmanın durumu ile ilgili bilgi almak.

d.- alum 126b/8

d.- dılar 126b/9, 156b/4

d.- up 108a/11, 139b/12

dil gönder- -1- [T.+T.] Düşmanın durumunu bilgi vermek.

d.- üp 139b/13

dil ile şerḥ ol- -2- [T.+T.+Ar.+T.] Sözle ifade etmek.

d.- maz 145b/1, 149b/12

dil ile şerḥ olun- -1- [T.+T.+Ar.+T.] Sözle ifade edilmek.

d.- maz 114a/9

dil ile vaşf ol- -2- [T.+T.+Ar.+T.] Sözle anlatılmak.

d.- maz 154b/6, 183b/13

dil ü cāndan -1- [T.+Far.+Far.] İçtenlikle, çok isteyerek, can u yürekten.

d. 159b/1

dilāver -5- [Far.] Yiğit, delikanlı.

d.+ leri 109b/9, 116b/9, 176a/6

d.+ lerinüñ 173b/6

d.+ üñ 197b/13

dilber-mehrū -1- [Far.+Far.+Far.] Yüzü ay gibi paralayan güzel.

d. 158a/5

dilci -4- [T.] Laf taşıyan kimse.

d.+ ler 126b/8, 156b/4

d.+ leri 108a/9

dilden şerḥ eyle- -1- [T.+Ar.+T.] Sözle ifade etmek.

d.- di 124a/11

dilden şerḥ olun- -1- [T.+Ar.+T.] Sözle ifade edilmek.

d.- maz 107b/5

dile- -63- [T.] Arzu etmek, istemek, talep etmek.

d.- di 107b/5, 110b/5, 110b/11, 110b/13, 112b/3, 117b/2, 118a/9, 127b/1, 128a/12, 129b/7, 135a/3, 148b/6, 156a/5,

158a/13, 165b/7, 167b/2, 168b/10,
169b/9, 181a/5, 184b/12, 185a/13,
186a/3, 187a/3, 190b/4, 190b/7, 196b/11,
200a/3, 200a/7, 203a/8, 204a/6, 204a/8,
206b/2, 207b/11, 208b/4, 208b/7, 209a/1

d.- diler 132b/13, 138a/2, 148a/12,

153b/6, 159b/7, 164a/3, 173a/5, 176a/8,
181b/1, 190b/13 191a/13, 191b/5, 195b/4,
195b/6, 196b/6, 199b/1, 205b/2

d.- mediler 172b/13

d.- miş 109b/13

d.- rdi 172a/8

d.- rseñ 110b/7, 113a/7, 152a/9,
160b/9

d.- rseñüz 174a/3

d.- rsin 181a/8

d.- ye 121b/11

dilek -10- [T.] Arzu, istek, rica.

d.+ in 164b/3, 191a/7

d.+ ince 196b/12

d.+ inde 132b/12

d.+ inüzce 130b/10

d.+ lerin 160a/2

d.+ lerince 143a/8

d.+ üm 163b/4, 163b/5, 183a/2

dilek eyle- -5- [T.+T.] Dilemek, istemek.

d.- di 159a/10, 191a/6

d.- diler 120a/9, 195a/4

d.- düñüz 161a/7

dilek it- -1- [T.+T.] Dilemek, istemek.

d.- evüz 174a/7

dilek-nāme -1- [T.+Far.] Mektup.

d. 190b/9

dilīr -3- [Far.] Yürekli, cesur, yiğit.

d. 116b/9

d.+ leri 116a/6

d.+ lerine 114a/3

dilīrāne -2- [Far.] Cesurca, mertçe.

d. 140a/11, 176b/1

dil-şikeste -1- [Far.+Far.] Gönlü kırık.

d. 117b/6

dil-ḥasta ol- -1- [Far.+Far.+T.] Gönlü yaralanmak.

d.- up 143a/2

dil-teng eyle- -1- [Far.+Far.+T.]

Sıkıntıya sokmak, gönlünü darlamak.

d.- diler 117a/4

dil-teng ol- -2- [Far.+Far.+T.]

Kederlenmek, gönlü sıkılmak.

d.- up 195a/6, 195b/8

dimāğ -2- [Ar.] Zihin, akıl.

d.+ ında 113b/5

d.+ ından 133b/5

dimāğın uğurla- -1- [Ar.+T.]

Aklını çalmak.

d.- ya 162a/7

dimāğından çık- -1- [Ar.+T.] Aklından çıkmak, unutmak.

d.- up 133a/3

dīn -13- [Ar.] İnsanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan îmanlarını, ona yapacakları ibâdetlerin bütünü ve bu îmâna göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu.

d. 129a/7, 129a/9, 129b/6, 192a/9,
195b/10, 197b/5, 197b/6, 197b/8, 203b/11

d.+ imüze 146b/5, 197b/9

d.+ üñ 146b/2

diñle- -5- [T.] Kulak vermek, dinlemek.

d. 150a/13, 207b/9, 208b/6

d.- diler 163b/10

d.- yene 210a/8

diñlen- -1- [T.] Batmak.

d.- inceye 209a/13

direk -1- [T.] Ağaçtan veya demirden yapılan uzun ve kalın destek.

- d. 155a/3
- direk direk ol-** -1- [T.+T.+T.] Direk gibi göğe yükselmek.
d.- miş 140b/4
- diri** -1- [T.] Canlı, sağ.
d. 170b/5
- dispot** -6- [Fr.] Osmanlı'da Rumlar'ın dîni liderlerine verilen isim, Rum metropoliti. *bk. despot*
d. 197b/1, 200b/13, 201b/4
d.+ a 201a/5
d.+ ıla 201b/4
d.+ uñ 200b/10
- ditre-** -1- [T.] Titremek.
d.- di 188a/10
- dīvān** -3- [Ar.] Devlet işlerinin görüşüldüğü ve halkın talep ve şikâyetlerini dile getirdiği padişah huzuru.
d. 109b/9
d.+ a 109b/11
d.+ ina 151a/13
- dīvān eyle-** -9- [Ar.+T.] Meclis toplamak.
d.- di 109b/8, 117b/5, 196b/11
d.- yüp 115b/13, 123a/9, 130a/6, 139a/12, 175a/7, 187a/3
- diyānet** -1- [Ar.] Dindarlık, dinin hükümlerine uyma ve bu hükümlerin gerektirdiği gibi hareket etme.
d.+ üñ 146b/2
- diyār** -53- [Ar.] Memleket, ülke, belde.
d. 154a/10
d.+a 160b/10, 187a/6, 203a/12, 206a/11
d.+ da 129a/8, 151b/2, 152b/4, 153b/7, 171a/9, 173a/1, 186b/12
d.+ dan 154a/3
d.+ı 131a/1, 154a/10, 169a/5, 177a/13, 177b/1, 179a/8, 187b/2, 193a/10, 193b/3, 193b/7, 201a/7, 206a/10
d.+ ımuızı 180b/5
d.+ ın 146a/10
d.+ ina 145b/8, 155a/7, 158a/2, 167b/2, 171a/8, 187a/3, 192b/13
d.+ ında 119b/13
d.+ ından 195b/4
d.+ ınuñ 163b/3, 177b/10, 191b/10, 193a/1
d.+ lar 193a/9
d.+ lara 192a/7
d.+ larda 139b/4
d.+ ları 154a/1, 206b/3
d.+ larına 154a/1
d.+ larınıñ 193b/5
d.+ laruñ 170b/13
d.+uñ 171b/1, 173a/3, 192a/2, 193a/4, 201a/4
- diyārān** -1- [Ar.] Memleketler, ülkeler, beldeler.
d.+ a 136a/6
- diyār-ı dārü'l-İslām** -3- [Ar.+Ar.+Ar.] İslâmî hükümlerin tam anlamıyla uygulandığı ve başında hâlifenin bulunduğu devlet; İslâm yurdu.
d. 196a/5
d.+ a 196b/13, 200a/7
- diyār-ı ğurbet** -1- [Ar.+Ar.] Gurbet diyarı, yabancı memleket.
d.+ e 133b/8
- diyār-ı İslām** -5- [Ar.+Ar.] İslam diyarı.
d. 200a/10
d.+ a 200a/12, 205a/10, 208a/12
d.+ ı 208a/13
- dīz-dār** -1- [Far.+Far.] Kale muhafızı.
d.+ ma 180a/9
- dol-** -1- [T.] Bir yere iyice yayılmak, kaplamak
d.- dı 176a/2

dositāne -3- [Far.] Dostça.

d. 134a/13, 180b/9, 199b/12

dost -5- [Far.] Birini riyâsız ve samîmî duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse, enis.

d. 121b/4, 121b/9

d.+ ıdı 133a/5

d.+ ina 188b/13

d.+ lar 168a/6

dost bil- -1- [Far.+T.] Dost olarak görmek.

d.- dügi 199a/8

dostumuz ḥandān ve düşmenimiz giryān

ola -1- [Far.+Far.+Ar.+Far.+Far.+T.] Dostumuz gülsün düşmanımız ağlasın.

d. 120a/8-9

dostına dost ve düşmenine düşmen ol-

-1- [Far.+Far.+Ar.+Far.+Far.+T.]

Dostuna dost düşmanına düşman olmak; sevdiklerini sevmek kin beslediklerine kin duymak.

d.- maḳ

dostlık -7- [Far.] Dost olma durumu.

d. 109a/10, 109b/13, 110a/5, 110a/7, 110a/8, 110a/9, 201b/1

dostlık bünyādı -1- [Far.+Far.] Dostluk temeli.

d.+ n 132a/3

dostlık id- -1- [Far.+T.] Yakınlık kurmak, dost gibi candan davranmak.

d.- üp 119a/2

dost-ı ebedî ol- -2- [Far.+Ar.+T.] Ebedî dost olmak, sonsuza kadar dost olmak.

d.- dılar 121a/9, 131b/1

dök- -1- [T.] 1. Bir yere çokça bir şey yığmak, taşımak.

d.- diler 190a/4

2. Düşmanı nehre kadar sürüp yok etmek. -1-

d.- diler 150b/6

dökil- -1- [T.] Yığılmak.

d.- üp 176a/1

dön- -38- [T.] 1. Bir yere geri gitmek veya geri gelmek, avdet etmek.

d.- di 197a/12, 206a/2

d.- miş 126b/2

d.- üp 117a/11, 124a/6, 126a/1, 126b/7, 127b/3, 129a/11, 134a/8, 138a/12, 139a/2, 140b/12, 146a/8, 147a/7, 147a/13, 154a/3, 156a/11, 162b/, 167b/6, 169b/5, 176a/8, 176b/12, 177a/1, 177a/4, 185b/3, 188a/8, 191a/12, 196b/13, 197a/8, 201a/4, 201a/6, 201a/7, 201b/7, 206a/4, 206a/5, 206b/11, 208a/12

2. Dönmek, kendi etrafında hareket etmek. -1-

d.- di 106b/4

3. Benzemek, andırmak, ... gibi olmak. -3-

d.- di 189b/10, 208a/8

d.- üp 188a/4

döndür- -2- [T.] (Yolundan) geri çevirmek.

d.- üp 108a/13, 108b/4

dönmelü ol- -1- [T.+T.] Dönmek zorunda olmak.

d.- dı 172b/6-7

dördünci -2- [T.] Dört sayısının sıra sayı sıfatı.

d. 185b/9

d.+ sine 137a/12

dört -4- [T.] “Dört” sayı sıfatı.

d. 137a/10, 138b/6, 165b/5, 194a/13

döşe- -1- [T.] Sermek, açmak.

d.- diler 117b/6

du‘ā -1- [Ar.] Allâh’a yalvarma, niyaz.

d. 210a/13

du‘ā eyle- -1- [Ar.+T.] Bir kimse için Allâh’tan iyi dilekte bulunmak.

d.- di 113b/3
du‘ā kı́l- -2- [Ar.+T.] Bir kimse için Allâh’tan iyi dilekte bulunmak.
 d.- dı 109b/12
 d.- duğdan 115b/5
du‘ā-yı devletüñ kı́l- -1- [Ar.+Ar.+T.] Devleti için dua etmek.
 d.- ur 207b/5
duĥān -1- [Ar.] Duman.
 d.+ ı 208a/3
duĥül eyle- -3- [Ar.+T.] Girmek.
 d.- di 134a/6, 200a/7
 d.- yüp 132a/8
duĥül id- -1- [Ar.+T.] Girmek.
 d.- ıcek 145b/11
dur- -4- [T.] Beklemek, kalmak.
 d.- amayup 117b/1
 d.- mayup 186b/10
 d.- mayupan 199a/3
 d.- ur 207b/3
dür id- -1- [Far.+T.] Uzak tutmak, uzaklaştırmak.
 d.- e 206a/13
dür ol- -2- [Far.+T.] Uzak olmak, uzaklaşmak.
 d.- duğını 158a/12
 d.- mışlardı 182b/5
duş gel- -2- [T.+T.] Denk gelmek, rastlamak.
 d.- üp 200b/5, 200b/8
duzağ -1- [T.] Tuzak.
 d.+ ına 183a/8
düğün -1- [T.] Düğün, eğlence.
 d. 184a/13
düğün eyle- -1- [T.+T.] Düğün yapmak.
 d.- yüp 112a/3
düğün ü ziyāfet -1- [T.+Far.+Ar.] Eğlence ve ziyafet.

d. 112a/7
dünyā -5- [Ar.] Cihan, âlem.
 d. 132a/12, 133b/11, 161a/12
 d.+ da 182a/7
 d.+ dan 117b/12
dünyā evin terk eyle- -1- [Ar.+T.+Ar.+T.] Ölmek, vefat etmek.
 d.- yüp 132a/9
dünyā teşvîşinden ferāğat kı́l- -1- [Ar.+Ar.+Ar.+T.] Ölmek, vefat etmek.
 d.- dı 142a/12
dünyādan git- -31- [Ar.+T.] Ölmek, vefat etmek.
 d.- di 118a/12, 135b/7, 136a/11, 138b/5, 141a/7, 142a/5, 155a/10, 155b/11, 159b/4, 186b/6, 194a/5, 194a/9, 194b/6, 207a/2, 207a/8
 d.- di 191b/7
 d.- dügi 177b/8
 d.- düğinden 118b/3
 d.- eli 178b/1
 d.- ıcek 132b/3
 d.- mişdür 118b/8
 d.- üp 134b/3, 136b/12, 155b/7, 168a/13, 177a/13, 177b/4, 186a/7, 191b/10, 205b/5, 206b/13
dünyāya gel- -1- [Ar.+T.] Doğmak.
 d.- di 120a/4
dürlü -1- [T.] Türlü, çeşitli.
 d. 194b/3
dürüst gel- -1- [Far.+T.] (Bir fikrin) doğru olduğuna inanmak.
 d.- medi 109a/10
düş- -2- [T.] 1. Bulunduğu yerden ayrılıp aşağı doğru inmek, düşmek.
 d.- diler 126a/2
 d.- üp 162b/8
 2. Maruz kalmak, olumsuz bir duruma uğramak. -5-

- d.- di 138a/1, 159b/10
d.- miş 130b/5, 130b/8
d.- üp 108b/12
3. (Yola) koyulmak, revan olmak. -8-
d.- di 190a/8
d.- diler 190a/9
d.- ıcek 190a/12
d.- üp 153b/7, 153b/11, 166b/5,
200b/7, 206b/11
4. Haber gelmek. -1-
d.- di 148a/11
5. Savaşta ölmek. -3-
d.- miş 128b/2, 128b/5
d.- üp 138a/11
6. ... hâle gelmek. -1-
d.- di 184b/4
7. Uğramak, kapılmak. -2-
d.- üp 106b/8, 192b/12
- düş** -1- [T.] Rüya.
d.+ i 125b/5
- düş ʿâlemi** -1- [T.+Ar.] Rüya alemi.
d.+ nde 125b/3
- düşmân** -10- [Far.] Birinin kötülüğünü isteyen, ondan nefret eden, ona zarar vermeye çalışan kimse, yağı, hasım, antagonist, dost karşıtı.
d. 109a/9, 126b/13, 132b/10, 140a/5, 157b/11
d.+ a 152a/6
d.+ dan 188b/3, 188b/4
d.+ uñ 144b/10
- düşmen** -19- [Far.] Birinin kötülüğünü isteyen, ondan nefret eden, ona zarar vermeye çalışan kimse, yağı, hasım, antagonist, dost karşıtı. *bk. düşmân*
d. 116a/12, 144a/2, 148a/1, 148a/4, 148a/8, 149b/1, 152a/3, 159b/2, 194b/10, 197b/11, 198a/6
d.+ den 187a/6
d.+ e 148a/4

- d.+ e 175b/12
d.+ le 197b/11
d.+ mi 125b/9
d.+ üm 183b/2
d.+ üñ 129a/3, 139b/12
- düşmen-i bî-dîn** -1- [Far.+Far.+T.] Dinsiz düşman.
d.+ üñ 209a/1
- düşür** -2- [T.] Düşmesine yol açmak, düşmesine sebep olmak.
d.- üp 162b/7, 165b/5
- düşvâr ol** -1- [Far.+T.] Zor olmak.
d.- dı 185a/8

E

- Ebbedallâhu ʿumrahu ve devletêhü ilâ yevmi'l-ğufrân** -1- [Ar.] Bağışlanma (kıyamet) gününe kadar Allâh ömrünü ve saadetini ebedî (daim) kılsın.
E. 207a/12
- ebedî** -6- [Ar.] Devamlı, sürekli, sonsuz.
e. 109b/13, 110a/9, 131b/4, 190b/3, 190b/10, 190b/12
- ebr-vâr** -1- [Far.+Far.] Bulut gibi.
e. 208a/4
- ecel** -1- [Ar.] Dünyevî hayatın sonu, ölüm zamanı.
e. 133b/9
- ecliden** -4- [Ar.] Sebep ten.
e. 121b/5, 147b/3, 161b/11, 199a/8
- ecliyçün** -1- [Ar.+T.] Sebebi için.
e. 192a/5
- ednâ** -2- [Ar.] Aşağı, basit, âdi.
e. 138b/3, 182b/2
- efkâr** -2- [Ar.] Sıkıntı, üzüntü.
e.+ ıla 154b/11, 195a/7

- eflāk** -1- [Ar.] Gökyüzü.
e.+ a 155a/3
- eger** -14- [Far.] Eğer, şayet.
e. 108b/7, 110b/7, 123b/2, 146b/6, 152a/9, 156b/9, 160b/9, 163b/7, 164b/10, 174a/7, 182a/6, 187b/3, 190b/2, 192b/2
- eger kim** -4- [Far.+Far.] Meğer ki, oysa ki.
e. 107a/12, 113b/6, 130b/7, 164b/6
- egerçi** -2- [Far.] Gerçi, doğrusu.
e. 147b/10, 209b/9
- egerçi kim** -1- [Far.+Far.] Her ne kadar, ise de.
e. 137a/6
- egin** -2- [T.] Boyundan bele kadar olan vücut bölümü, sırt, arka.
e.+ ine 109b/8, 111b/3
- eglen-** -1- [T.] Oyalanmak, vakit geçirmek.
e.- meyüp 161a/3
- ehl-i ‘ayāl** -4- [Ar.+Ar.] Bakmakta zorunlu olduğu kişilerin tümü, ev halkı.
e.+ ın 147a/5, 153b/9, 157b/13
e.+ ların 154a/2
- ehl ü ‘ayāl** -1- [Ar.+Far.+Ar.] Bakmakta zorunlu olduğu kişilerin tümü, ev halkı.
e.+ ın 150b/10
- ehl-i dīn** -6- [Ar.+Ar.] Dini emirlere göre yaşayanlar, Müslümânlar.
e. 198b/4, 199a/3, 204a/2, 205a/2
e.+ den 198a/6, 203a/11
- ehl-i fesād** -4- [Ar.+Ar.] Bozguncular, fesat çıkarıcılar.
e. 137b/13, 191b/2
e.+ ların 169a/6
e.+ laruñ 193b/1
- ehl-i fesād ol-** -1- [Ar.+Ar.+T.] Fesat çıkarıcılar olmak.
e.- dılar 205b/2
- ehl-i ‘inād** -1- [Ar.+Ar.] İnatçı kimseler.
e. 128b/10
- ehl-i ‘inād ol-** -1- [Ar.+Ar.+T.] İnatçılarından olmak, inat ehli olmak.
e.- dılar 205b/1
- ehl-i İslām** -11- [Ar.+Ar.] İslam ehli, Müslümânlar.
e. 198b/11, 205a/9, 206a/5, 206a/7, 206a/11, 209b/2
e.+ dan 200b/4
e.+ ı 196b/7
e.+ ıla 208a/11
e.+ uñ 204a/8, 207b/10
- ehl-i kal‘a** -3- [Ar.+Ar.] Kale ehli, kalede bulunan kimseler.
e. 108a/1
e.+ dan 107b/12
e.+ ya 204a/9
- ehl-i küfr** -4- [Ar.+Ar.] Allâh’ın varlığını inkar edenler, kafirler.
e.+ e 208b/10
e.+ i 206a/13
e.+ in 208b/2
e.+ üñ 208a/4
- ehl-i sarāy** -1- [Ar.+Far.] Saray halkı.
e. 181a/3
- ehl-i tedbīr** -1- [Ar.+Ar.] Tedbir ehli, soruna çözüm bulmada ve çıkar yol göstermede maharetli kimseler.
e. 182b/5
- ejdehā** -1- [Far.] Bin tane başı olan efsanevî, korkunç ve pek büyük bir hayvan, büyük yılan.
e.+ dur 142a/6
- ejder** -1- [Far.] Bin tane başı olan

efsanevî, korkunç ve pek büyük bir hayvan, büyük yılan.

e. 186b/9

ekser -3- [Ar.] Daha ziyade, çoğunlukla.

e. 111a/2, 169a/8, 190a/6

ekseri -6- [Ar.] Büyük bir kısmı, çoğu.

e. 116b/12, 127a/9, 138a/10, 161b/1, 176b/4

e.+ ni 148b/4

ekseriyyâ -9- [Ar.] Çok defa, çok zaman, çoğunlukla, umumiyetle, ekseriyetle, ekseri.

e. 114b/9, 128a/1, 128a/10, 150a/10, 154a/2, 160a/6, 160a/9, 181b/2, 191a/8

eksük olma -1- [T.+T.] Her vakit ve her fırsatta bulunmak.

e.- zdı 196a/2

el -9- [T.] 1. El, bedenin bir uzvu.

e.+ e 192b/6

e.+ i 112b/13

e.+ inde 108a/11

e.+ ine 112b/13, 115a/1, 163b/8, 178b/8

e.+ lerini 117a/2

e.+ üm 119a/2

2. Güç, kudret, tasarruf, tesir.-7-

e.+ deyiken 195a/1

e.+ inde 118a/3, 161b/7, 199a/13

e.+ indedür 160b/8

e.+ ine 201a/9

e.+ ümden 152a/9

el ağıza ur -1- [T.+T.+T.] Büyük bir şaşkınlıktan dolayı elini ağzına götürmek, hayretle ağzını kapamak.

e.- up 116a/8

el bir eyle -1- [T.+T.+T.] Birlikte hareket etmek, el birliği yapmak.

e.- di 145b/9

el bir it -3- [T.+T.+T.] Birlikte hareket etmek, el birliği yapmak.

e.- diler 143a/13

e.- üp 132b/11, 173a/3

el bir kıl -1- [T.+T.+T.] Birlikte hareket etmek, el birliği yapmak.

e.- dılar 180b/13

el(üm) çek -2- [T.+T.] Vazgeçmek.

e.- düm 132a/1

e.- üp 110b/4

el qar -4- [T.+T.] El uzatmak, bir şeyi elde etmeye çalışmak.

e.- dılar 148a/6

e.- up 186a/10, 186a/13, 186b/8

el qarıl -2- [T.+T.] El uzatılmak.

e.- mayan 153a/6, 153a/8

el kavşur -1- [T.+T.] Hizmet etmek için ellerini kavuşturmak; birleştirmek, üst üste getirmek.

e.- up 109b/10

el öp -2- [T.+T.] Sevgi veya saygının somut bir ifadesi olarak el öpmek.

e.- üp 115b/5, 192b/5

el rîşine ur -1- [T.+Far.+T.] Elini sakalına koyarak düşünmek.

e.- up 110b/3

el şun -2- [T.+T.] El uzatmak, cüret etmek.

e.- up 125b/4, 126a/9

el ur -3- [T.+T.] Bir işi yapmaya yanaşmak, girişmek.

e.- up 116b/5, 116b/9, 198b/5

el vir -1- [T.+T.] Yardım etmek.

e.- üp 177b/2

el yu -1- [T.+T.] Elini çekmek, bırakmak, vazgeçmek.

e.- dum 160b/11

elân -2- [Ar.] Şimdi, şu anda.

e. 147b/9, 186b/8

elbetde -1- [Ar.] Mutlaka, hiç şüphesiz, muhakkak. *bk. elbette*

e. 194b/10

elbette -2- [Ar.] Mutlaka, hiç şüphesiz, muhakkak.

e. 147b/13, 188b/6

elçi -21- [T.] Bir devleti başka bir devlet katında temsil eden kimse, sefir.

e. 109b/5, 174a/10, 179a/7, 192a/4

e.+ den 179a/3

e.+ler 109a/12, 110a/11, 134a/13, 180a/7

e.+ lere 110a/10

e.+ leri 179a/5, 179a/9

e.+ lerüñ 179a/4

e.+ nüñ 174a/1, 179a/6

e.+ si 109b/3, 179a/2

e.+ sine 109b/11

e.+ ye 109b/4, 110a/7

e.+ yile 174a/9

ele getir- -7- [T.+T.] Ele geçirmek, yakalamak.

e.- diler 117b/3

e.- e 165b/7

e.- evüz 131b/7

e.- mek 122a/5

e.- üp 157b/10, 166b/7, 200a/5

ele gir- -12- [T.+T.] Ele geçmek, yakalanmak.

e.- di 151b/13, 170b/7

e.- en 150b/9

e.- medüğinden 175a/1

e.- mek 149b/7

e.- üp 118a/3, 151a/13, 170b/5, 184a/3, 185b/1, 191b/2, 197a/10

elem çek- -1- [Ar.+T.] Üzülme, kederlenme, sıkıntı yaşamak.

e.- üp 166a/12

elemeler gör- -1- [Ar.+T.] Sıkıntılar, üzüntüler yaşamak.

e.- üp 181a/7

eli altında ol- -1- [T.+T.+T.] Hüküm, emri veya hâkimiyeti altında olmak.

e.- an 143a/10

elimülden al- -1- [T.+T.] Mahrum etmek, sahip olduğu şeyi ele geçirmek.

e.- up 148a/2

elinden al- -6- [T.+T.] Mahrum etmek, sahip olduğu şeyi ele geçirmek.

e.- aydı 180b/10

e.- dı 163a/6

e.- dum 183b/9

e.- mağa 180a/11

e.- up 147b/4

e.- uptururdu 200b/10

elinden halâş ol- -1- [T.+Ar.+T.] Elinden kurtulmak, birinden kaçmayı başarmak.

e.- dı 152b/3

eline gir- -1- [T.+T.] Ele geçmek, yakalanmak.

e.- mişdi 151a/13

eline vir- -1- [T.+T.] Birinin egemenliği, buyruğu altına vermek.

e.- mekdi 123b/2

eliñüze gir- -1- [T.+T.] Ele geçmek, yakalanmak.

e.- üp 173b/7

ellerinden al- -2- [T.+T.] Mahrum etmek, sahip olduğu şeyi ele geçirmek.

e.- dı 134a/8

e.- up 173a/5

elli -1- [T.] “Elli” sayı sıfatı.

e. 193b/4

e.- düm 132a/1

el(üm) dut- -1- [T.+T.] Yardım istemek.

e.- ğıl 157a/1
elümden al- -1- [T.+T.] Mahrum etmek, sahip olduğu şeyi ele geçirmek.
 e.- up 181b/7
elüñden al- -1- [T.+T.] Mahrum etmek, sahip olduğu şeyi ele geçirmek. *bk.*
elinden al-
 e.- up 181a/12
elüñden geleni dirīğ eyleme- -1- [T.+T.+Far.+T.] Elinden geleni esirgememek, yapabileceği her şeyi yapmak.
 e.- yesin 108b/11
emānet -1- [Ar.] Birine, geri alınmak üzere, geçici olarak bırakılan, teslim alan kişiye korunması gereken şey.
 e.+ in 194b/7
emek -2- [T.] Gayret, çaba.
 e. 123a/4
 e.+ imüz 120b/9
emek-dār -1- [T.+Far.] Emeği geçmiş kimse.
 e.+ larıvuz 137b/10
emīn ol- -4- [Ar.+T.] Emin olmak, şüphe kalmamak.
 e.- avuz 122a/5, 131b/7
 e.- mazlardı 143a/3, 169b/8
emīr ol- -1- [Ar.+T.] Hükümdarlık yapmak.
 e. 141a/1
emniyet -1- [Ar.] İnanma, güvenme, güven, itimat.
 e. 121a/13
emr -27- [Ar.] Buyruk.
 e. 131a/8, 170a/9, 185a/4, 197a/1
 e.+ e 179b/13, 187a/5, 200a/1
 e.+ i 115a/6, 164b/2, 194a/5
 e.+ ine 114b/2, 164b/3, 167b/12, 184b/10, 192b/5

e.+ ini 163b/13
 e.+ ler 108a/7
 e.+ leridür 108a/12
 e.+ üm 114a/11, 114a/12, 139a/5, 161a/2, 170a/6, 173b/11
 e.+ üme 108b/7, 187b/3, 187b/4
emr eyle- -29- [Ar.+T.] (Yapılması istenen şeyi) Kesin olarak bildirmek, buyurmak.
 e.- di 107b/2, 107b/3, 107b/7, 112b/12, 122b/11, 123a/8, 124b/6, 130a/12, 138a/6, 138b/13, 139a/10, 140a/7, 143b/1, 144b/2, 153a/5, 153a/7, 154b/5, 156a/6, 161a/1, 170b/10, 175b/7, 179a/5, 185a/2, 185b/4, 202b/9, 203b/1, 205a/7
 e.- diler 175a/9
 e.- mişdi 134b/8
emr it- -2- [Ar.+T.] (Yapılması istenen şeyi) Kesin olarak bildirmek, buyurmak.
 e.- di 174a/2
 e.- üp 157b/2
emr ol- -1- [Ar.+T.] Emir verilmek.
 e.- dı 131a/12
emr olun- -1- [Ar.+T.] (Yapılması istenen şey) kesin olarak bildirilmek, buyurulmak. *bk.* **emr olun-**
 e.- an 109a/3
emr olun- -1- [Ar.+T.] (Yapılması istenen şey) kesin olarak bildirilmek, buyurulmak.
 e.- dı 196b/1
emr vir- -2- [Ar.+T.] (Yapılması istenen şeyi) Kesin olarak bildirmek, buyurmak.
 e.- di 135b/1
 e.- icked 170a/9
emre fermānber ol- -1- [Ar.+Far.+T.] Emrine amade olmak, bir kimsenin buyruğu altında bulunmayı kabul etmek.

e.- up 144b/3
emrin yirine getir- -2- [Ar.+T.+T.]
 Verilen emri yerine getirmek,
 gerçekleştirmek.
 e.- diler 165a/2
 e.- mek 163b/11
emrine fermānber ol- -2-[Ar.+Far.+T.]
 Emrine amade olmak, bir kimsenin
 buyruğu altında bulunmayı kabul etmek.
 e.- ıcağ 169b/5
 e.- up 191b/8-9
emrini yirine ilt- -1- [Ar.+T.+T.]
 Verilen emri yerine getirmek,
 gerçekleştirmek.
 e.- üp 113b/2
emr-i şerīf vir- -1- [Ar.+Ar.+T.]
 Büyük/önemli bir emir vermek.
 e.- üp 196b/12
emvāl -1- [Ar.] Mal mülk.
 e.+ ın 150b/8
eñ -1- [T.] Başına geldiği sıfatların
 üstün derecede olduğunu gösteren kelime.
 e. 138b/6
eñ soñ -2- [T.+T.] Sonunda, en son.
 e. 113b/10, 160a/10
enbūh -1- [Far.] Kalabalık.
 e. 114b/7
encüm-miṣāl -1- [Ar.+Ar.] Yıldızlar
 gibi.
 e. 149a/12
endām -2- [Far.] Beden, boy bos.
 e.+ ına 127a/5, 140b/6
endāmına lerze düş- -1- [Far.+Far.+T.]
 Bütün vücudu titremek.
 e.- di 172b/1
endīşe -4- [Far.] Düşünce.
 e.+ ler 113a/12
 e.+ si 180b/9
 e.+ sine 135a/8

e.+ yi 139a/3
endīşe baħrına ğarğ ol- -1-
 [Far.+Ar.+Ar.+T.] Düşünce denizine
 batmak; derin düşüncelere dalmak.
 e.- dı 131b/3
endīşe baħrına ƭal- -1- [Far.+Ar.+T.]
 Düşünce denizine batmak; derin
 düşüncelere dalmak.
 e.- dılar 169a/2
envā^c dürlü -2- [Ar.+T.] Çeşit çeşit,
 türlü türlü.
 e. 109a/11, 166b/8
envā^c-ı ta^caddī -1- [Ar.+Ar.] Her türlü
 zulüm.
 e. 153a/13
envā-ı ta^czīm -1- [Ar.+Ar.] Çeşitli
 saygı ve hürmet.
 e. 197b/2
er -2- [T.] 1. Asker.
 e.+ e 188a/6
 e.+ i 188a/6
2. Koca, eş. -1-
 e.+ ümdür 184b/6
erkān -1- [Ar.] İleri gelenler.
 e.+ ında 106b/5
erlik -3- [T.] Erlik, yiğitlik.
 e. 175a/8, 176a/10
 e.+ in 202a/6
erzānī gör- -4- [Far.+T.] Layık
 görmek, yakıştırmak, uygun görmek.
 e.- mediler 137a/9
 e.- üp 111b/3, 119a/4, 141b/1
esās -1- [Ar.] Bir şeyin özünü oluşturan
 ana öge, temel.
 e.+ ı 141a/3
esenleş- -2- [T.] Vedalaşmak.
 e.- üp 154b/12, 193a/11
eşer -8- [Ar.] Eser, iz, nişan.
 e.+ i 109a/5, 109a/7, 133b/1,

134b/4, 146a/1, 149a/4, 152a/13, 193b/11
esîr -1- [Ar.] Köle, esir, tutsak.

e. 154a/2

esîr eyle- -4- [Ar.+T.] Tutsak etmek.
 e.- diler 147a/12, 150b/10,
 153b/11

e.- mişlerdi 147a/5

esîr it- -1- [Ar.+T.] Tutsak etmek.

e.- üp 157b/13

esîr u gerdân-beste -1-

[Ar.+Far.+Far.+Far.] Tutsak olmuş ve
 itaat etmiş (bir şekilde).

e. 151b/1

eskiden -1- [T.] Geçmiş zamanlarda,
 geçmiş çağlarda, önceden.

e. 152a/5

esnâ -2- [Ar.] Bir işin yapıldığı
 veya olduğu zaman, sıra, an.

e.+ da 133a/6, 182b/4

esnâ²-ı kelâm -6- [Ar.+Ar.] Konuşma
 esnası, konuşma sırası, konuşurken.

e.+ da 113a/4, 123a/12, 180a/4,
 180b/4, 197b/8, 202a/9

esnâ²-ı kelimât -1- [Ar.+Ar.]
 Konuşma esnası, konuşma sırası,
 konuşurken.

e.+ da 161a/6

esnâ²-yı tedârük -1- [Ar.+Ar.]
 Tedarik sırası, hazırlık yaparken.

e.+ de 130a/12

esrâr -2- [Ar.] Gizlenen ve bilinmeyen
 şeyler, aklın ermeyeceği işler, gizli
 hususlar, sırrın çoğulu.

e.+ a 151a/10

e.+ ina 115b/1

esrâr-ı ahvâl -1- [Ar.+Ar.]

Durumların gizemi.

e. 110b/10

eṭrâf -7- [Ar.] Bir yer veya şeyi

kuşatan, çevreleyen yerler, çevre, yöre.

e.+ a 151b/3

e.+ da 153a/2, 187a/7, 203b/1

e.+ dan 187a/8

e.+ ı 146b/12

e.+ ın 203b/5

eṭrâf-ı âlem -6- [Ar.+Ar.] Alemin her
 yeri.

e.+ den 148b/7

e.+ e 107a/13, 144a/8, 207b/12

e.+ i 150b/13, 154a/13

eṭrâf-ı burc u bârû -1-

[Ar.+Ar.+Far.+Far.] Savunma kulesi ve
 kale duvarının çevresi.

e.+ ların 135a/2

eṭrâf-ı cevânib -6- [Ar.+Ar.] Her taraf,
 her yer.

e.+ de 179b/5

e.+ e 207a/3-4

e.+ i 150b/9

e.+ inden 196b/4

e.+ ini 187a/12, 208a/7

eṭrâf-ı çâr -1- [Ar.+Far.] Dört bir
 taraf.

e. 119a/4

eṭrâf-ı vilâyet -5- [Ar.+Ar.] Vilayetin
 her tarafı.

e.+ de 112a/1

e.+ den 167a/9

e.+ e 122a/7, 134a/11, 138b/12

ev -2- [T.] Ev, hâne.

e.+ de 133b/12

e.+ dür 133b/12

evâyil -1- [Ar.] Eski zamanlar.

e.+ de 142b/10

evc-i âsumân -1- [Ar.+Far.]

Gökyüzünün doruk noktası.

e.+ a 140b/4

- evet** -1- [T.] Evet, kabul.
e. 182a/8
- evlā** -1- [Ar.] En layık, en uygun.
e. 193a/9
- evlād** -7- [Ar.] Bir kimsenin oğlu veya kızı, çocuk.
e.+ dan 164a/6
e.+ ı 159a/4, 177a/12, 191b/7
e.+ ından 162b/13
e.+ ındansın 164a/13
e.+ ınıñ 210a/6
- evvel** -7- [Ar.] Evvel, önce, ilk olarak.
e. 123a/5, 126b/7, 128a/7, 151a/2, 172a/13, 190a/9
e.+ i 145a/8
- evvelā** -1- [Ar.] Öncelikle, ilk olarak.
e. 110b/8
- evvelki** -1- [Ar.+Far.] Önceki, başlangıçtaki.
e. 169a/7
- eyer** -1- [T.] Binek hayvanlarının sırtına konulan, oturmaya yarayan nesne.
e.+ i 162a/13
- eyer-hāne** -1- [T.+Far.] Binek hayvanlarının sırtına konulan, oturmaya yarayan nesnenin cebi/bölmesi.
e.+ sinden 162b/6
- eyit-** -1- [T.] Demek, söylemek.
e.- di 180b/4
- eyle-** -22- [T.] Etmek, eylemek, yapmak.
e.- di 115a/9, 124a/1, 139a/9, 139b/7, 162a/8, 176b/7, 183b/1, 192b/9, 202a/12
e.- diler 136b/5, 140a/12, 142a/3, 175b/10
e.- düğün 152a/10
e.- mek 195b/11
- e.- meyesin 164a/6
e.- mişdi 171a/7, 180a/2
e.- yesiz 199b/13
e.- yüp 119a/10, 185a/2, 192a/11
- eyle** -6- [T.] Öyle, bu şekilde.
e. 150b/3, 161a/8, 172b/11, 176a/3, 188a/5, 199a/3
- eyle olıcağ** -4- [T.+T.] Öyle olunca, bu durumda.
e. 118b/10, 158a/9, 162a/1, 205a/9
- eyle olsa** -25- [T.+T.] Bu nedenle, böyle olduğu için.
e. 111b/2, 114a/4, 126a/13, 138a/1, 138b/7, 144a/11, 151b/5, 156a/11, 157a/4, 159a/7, 160b/8, 161b/12, 165b/1, 165b/7, 169b/8, 172b/13, 175b/3, 178b/5, 183a/1, 184b/3, 185b/8, 188b/6, 193b/11, 197b/10, 199b/7
- eylügin gör-** -1- [T.+T.] Maddi, manevi yardım görmek.
e.- mişdi 183b/5
- eylük** -1- [T.] İyilik.
e.+ inden 195b/7
- eylük eyle-** -1- [T.+T.] İyilik etmek, yardımcı olmak.
e.- yüp 201a/13
- eyt-** -111- [T.] Demek, söylemek.
e.- di 107a/11, 110a/7, 110b/6, 111a/7, 112b/5, 113a/4, 118b/7, 119b/12, 120b/7, 121b/12, 122a/2, 122a/3, 122a/13, 123a/2, 123a/10, 123b/2, 123b/6, 125a/7, 126a/7, 126b/5, 126b/6, 127a/11, 128b/13, 130a/3, 130a/8, 131a/11, 131b/4, 131b/12, 133a/8, 136a/2, 137b/1, 137b/4, 137b/7, 139a/12, 139b/13, 149b/6, 151b/4, 152a/2, 156b/13, 157a/5, 158b/5, 160a/3, 160a/10, 160b/6, 161a/6, 163b/3, 166b/2, 169b/12, 171b/8, 171b/11, 174a/3, 174a/13, 176a/9, 180b/6, 181a/5, 181b/5, 181b/8, 182a/5, 182b/7, 182b/13, 183b/2,

184a/9, 184b/3, 187a/13, 191a/3, 192b/2, 193a/3, 193a/8, 193b/8, 194b/5, 195a/11, 197b/8, 201b/10, 202a/9

e.- diler 108b/10, 111a/13, 114b/6, 120a/6, 123a/13, 126a/3, 126b/3, 130b/12, 132b/9, 137b/9, 146b/1, 147b/8, 148a/3, 149a/9, 151a/5, 157a/11, 159b/8, 159b/12, 164a/4, 175a/7, 178a/9, 178a/13, 179b/8, 181b/10, 183a/10, 186a/12, 186b/2, 186b/4, 187a/5, 195a/1, 199b/2

e.- miş 120b/13, 124a/11

e.- mişdi 114a/11, 164a/7, 180a/10

e.- ürlerdı 171b/4

eyü -3- [T.] İyi, hoş.

e. 160a/11, 160b/13, 186b/1

eyvān u serīr -1- [Far.+Far.+Ar.] Saray ve taht.

e.+ in 109b/7

eyyām -1- [Ar.] Günler.

e.+ ında 116a/12

eyyām-ı zemān -1- [Ar.+Ar.] Gelecek günler.

e. 119b/13

ez dil ü cān -1- [Far.+Far.+Far.+Far.] Candan ve gönülden, bütün benliğiyle isteyerek.

e. 118a/5

ezel -2- [Ar.] Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, başlangıcı tasavvur edilemeyen zaman.

e.+ den 118b/4, 136a/12

ez-in-cānib -21- [Far.+Far.+Ar.] Bu taraftan.

e. 112a/4, 124b/10, 143a/9, 145b/7, 146a/5, 156a/7, 164a/3, 165b/13, 167b/7, 172b/3, 173a/7, 174b/7, 180a/3, 188b/9, 194b/13, 195a/5, 198a/7, 201b/13, 204a/3, 204b/8, 206a/2

fakīr ü ganī -1- [Ar.+Far.+Ar.] Fakir ve zengin (herkes).

f. 207b/5

fāl açıl- -1- [Ar.+T.] Akıldan geçirilen bir işin olup olmayacağı mukayese edilerek dile getirilmek.

f.- madı 131a/8

fānī ol- -1- [Ar.+T.] Ölmek, canını feda etmek.

f.- up 142b/4

fāriğ -1- [Ar.] Vazgeçmiş, el çekmiş.

f. 161b/13

fāriğü'l-bāl ol- -1- [Ar.+T.] Her türlü kayıttan kurtulmuş olmak, gönlü rahat olmak.

f.- up 131a/10

fāsid -6- [Ar.] Kötü, bozuk, yanlış.

f. 127a/13, 135a/5, 135a/8, 152a/5, 198a/1, 200a/8

faşl-ı bahār ol- -1- [Ar.+Far.+T.]

Bahar vakti gelmek.

f.- dı 207b/13

fāyide -1- [Ar.] Yarar.

f. 133b/1

fāyide kııl- -1- [Ar.+T.] Yararlı olmak.

f.- maz 188b/5-6

fāyide ol- -1- [Ar.+T.] Etkisi olmak, işe yaramak.

f.- maz 119b/6

feammā -6- [Ar.] Fakat, ama.

f. 136b/7, 137a/7, 139b/2, 154a/5, 159a/8, 187a/5

feh̄m eyle- -2- [Ar.+T.] Anlamak.

f.- di 127a/13

f.- rüz 137b/11

felāket -5- [Ar.] Bela, musibet.

f. 152a/11, 163a/8, 166b/11

f.+ le 133b/8

f.+ ler 194b/3
felek -3- [Ar.] Baht, talih, kader.
 f. 136b/13, 141b/4
 f.+ dür 138b/4
fenā -3- [Ar.] Yokluk, yok olma.
 f.+ sı 141a/3
 f.+ ya 127b/13, 157b/8
fenā milki -2- [Ar.+Ar.] Ahiret.
 f.+ n 142b/4, 177b/5
fenā milkine göç- -1- [Ar.+Ar.+T.]
 Ölmek, vefat etmek.
 f.- üp 141b/3
fenā sarāyın terk it- -1-
 [Ar.+Far.+Ar.+T.] Ölmek, vefat etmek.
 f.- üp 168a/2
ferāgat eyle- -2- [Ar.+T.] Hakkından
 vazgeçmek, el çekmek.
 f.- diler 181b/3
 f.- yüp 170a/12
ferāgat kııl- -1- [Ar.+T.] Hakkından
 vazgeçmek, el çekmek.
 f.- a 196b/11
ferāgat-ı küllī eyle- -2- [Ar.+Ar.+T.]
 Tamamen vazgeçmek.
 f.- di 154a/9
 f.- düm 132a/1
ferah -1- [Ar.] Hoşa giden bir hâlden
 duyulan zevk, gönül açıklığı, sevinç,
 sevinme.
 f.+ ından 125b/5
ferāhīyyet -2- [Ar.] Bolluk, ferahlık.
 f. 128b/12
 f.+ de 120a/5
ferāmūş it- -1- [Far.+T.] Hoşa giden
 bir hâlden zevk duymak, sevinmek.
 f.- diler 192b/7
ferd -3- [Ar.] Fert, kişi.
 f. 134a/7, 146a/1, 146b/10

fermān-ber -2- [Far.+Far.] Aldığı emri
 yerine getiren.
 f.+ üz 111b/2, 187a/5
fermān-ber ol- -4- [Far.+Far.+T.]
 (Bir kimsenin) aldığı emri yerine
 getirmek, itaat etmek.
 f.- asın 174a/6
 f.- dılar 167b/12, 195a/10
 f.- mışlardı 159b/2
ferş-i zemīn -1- [Ar.+Far.] Yeryüzü.
 f. 125a/11
ferumānde kal- -1- [Far.+T.] Fūrūmānde
 kal-: Yorgun düşmek.
 f.- dılar 149b/2
feryād -3- [Far.] Yüksek sesle ve
 kuvvetle bağırma, bağırma, haykırış, çığlık,
 avaze, figan.
 f. 137a/1, 189b/11
 f.+ ıla 107a/5
feryād u fiğān ol- -1-
 [Far.+Far.+Far.+T.] Bağırıp çağırmak,
 ağlayıp sızlamak.
 f.- dı 127b/8
feryādcı -1- [Far.] Kuşatılmış bir askerî
 kuvvetten yardım istemek için gelen
 haberci.
 f. 145a/12
fesād -3- [Ar.] Kargaşa, karışıklık,
 bozgunculuk.
 f.+ a 112b/1
 f.+ dur 131a/9
 f.+ ı 160b/3
feterāt -2- [Ar.] İki olay arasındaki
 zaman, fetret kelimesinin çoğulu.
 f. 179a/8
 f.+ ı 147b/12
feterāt düş- -1- [Ar.+T.] Hükümet
 üstünlüğü gevşemek, düzen bozulmak.
 f.- miş 178a/5

feth -4- [Ar.] Bir memleket, şehir veya mevkiyi savaşla düşman elinden alma, ele geçirme, zapt etme.

f. 186b/9

f.+ e 154b/5

f.+ i 203a/11

f.+ inden 126b/2

feth eyle- -12- [Ar.+T.] Fethetmek, ele geçirmek.

f.- di 131a/1, 206b/12

f.- diler 206a/8

f.- düği 203b/7

f.- düğinden 206a/1

f.- dükten 203a/7

f.- düm 187b/2

f.- mişdi 151a/1, 177b/3

f.- ye 139a/10

f.- yüp 180a/11, 185b/2

feth it- -8- [Ar.+T.] Fethetmek, ele geçirmek.

f.- icked 208b/5

f.- mişdi 186a/9

f.- üp 186b/8, 203a/4, 206a/10, 208a/10, 208b/2, 209a/4

feth kıl- -1- [Ar.+T.] Fethetmek, ele geçirmek.

f.- dılar 206a/9

feth-i bâb -1- [Ar.+Ar.] Kapı açma; ele geçirme, fethetme.

f. 174b/8

feth-i kelâm -1- [Ar.+Ar.] Söze başlarken.

f.+ da 149a/6

feth-i kelâm eyle- -1- [Ar.+Ar.+T.] Sözü açmak, konuşmaya başlamak.

f.- yüp 113a/4

fetil -1- [Ar.] Eskiden topları ateşlemekte kullanılan kaytan biçiminde tutuşturucu madde.

f.+ leri 205a/2

fetilci -1- [Ar.] Fetilci, fitili ateşleyecek kimse.

f.+ ler 204b/11

fevc fevc -3- [Ar.+Ar.] Bölük bölük, akın akın.

f. 114a/5, 189a/1, 198a/10

fevken derece -1- [Ar.+Ar.] Aşırı derecede.

f. 107a/11

fevt eyle- -1- [Ar.+T.] Elden kaçırmak, kaybetmek.

f.- meyesiz 112b/8

fevt ol- -1- [Ar.+T.] Ölmek.

f.- ıcağ 168a/9

fî sebîlillâh -2- [Ar.] Allâh'ın rızasını almak için, Allâh yolunda.

f. 203a/8, 208b/4

fikir -12- [Ar.] Düşünce, zihinde tasarlanan şey.

f. 138b/12, 206b/3

f.+ de 145a/2

f.+ dedür 123b/6

f.+ den 119b/6

f.+i 109a/10, 121b/10, 162a/6, 194b/4

f.+ ile 191b/1, 200a/8

f.+ imüzde 161a/6

fikr bahırına ğavvâş-ı 'aqlı şal- -1- [Ar.+Ar.+Ar.+Ar.+T.] Düşünce denizine akıl dalgıcını salmak, derin düşüncelere dalmak.

f.- up 160a/8

fikr bahırına tal- -1- [Ar.+Ar.+T.] Düşünce denizine dalmak, derin derin düşünmek.

f.- up 113a/10

fikr eyle- -4- [Ar.+T.] Düşünmek, tefekkür etmek.

f.- di 131a/9, 160b/2, 194b/2, 195a/7

fıkr it- -2- [Ar.+T.] Düşünmek, tefekkür etmek.

f.- üp 181b/2, 192a/1

fıkr ü kâl -1- [Ar.+Far.+Ar.] Düşünce ve söz.

f.+ ın 112b/4

fıkre var- -1- [Ar.+T.] Düşünmek, tefekkür etmek.

f.- up 161b/6

fıkret bahırına ğark (olmak) -1-

[Ar.+Ar.+Ar.] Düşünce denizine dalmak, derin derin düşünmek.

f. 143b/6

fi'l -4- [Ar.] İş, eylem.

f.+ den 112a/13, 183b/7

f.+ inden 170b/1

f.+ ine 169a/3

fi'l-ḥâl -60- [Ar.] Bu hâlde, bu durumda.

f. 108b/3, 108a/12, 109a/3, 109a/10, 113b/7, 114a/8, 117b/2, 120a/12, 120b/10, 123a/1, 122b/12, 126a/2, 127b/2, 131b/8, 133b/2, 139a/2, 139a/4, 139b/13, 140a/7, 144b/2, 146a/6, 147a/10, 149a/9, 151b/3, 154a/6, 157a/9, 158b/1, 159a/1, 160a/5, 160b/6, 162b/8, 165b/9, 166b/4, 167b/6, 168b/9, 169a/13, 169b/11, 170a/3, 170b/7, 171b/13, 172a/1, 172b/1, 177a/2, 173a/8, 178a/2, 185a/11, 186a/2, 187a/3, 187b/7, 191a/4, 192a/4, 195a/1, 195a/13, 196b/5, 200a/4, 201a/6, 201a/11, 202a/3

fi'l-i kabîḥe -1- [Ar.] Çirkin iş, kötü iş.

f.+ si 198a/4

fi'l-vâki' -1- [Ar.] Gerçekten, aslında.

f. 198a/5

fırâk eyle- -1- [Ar.+T.] Üzülme, hüzn ve keder içinde olmak.

f.- di 128b/7

fırâr eyle- -2- [Ar.+T.] 1. Kaçmak.

f.- di 204a/1

f.- diler 172b/3

2. Saldırmak. -1-

f.- diler 117a/1

fırâr kııl- -1- [Ar.+T.] Kaçmak.

f.- dı 166b/6

fırâset -6- [Ar.] Anlayış, sezgi.

f. 113b/4

f.+ den 119b/6, 154a/9

f.+ i 122a/1, 204b/4

f.+ ine 139a/4

fırâset bahırına ğark ol- -1-

[Ar.+Ar.+Ar.+T.] Derin düşüncelere dalmak.

f.- dı 110b/3

fırâset kııl- -1- [Ar.+T.] Düşünmek.

f.- up 158b/5

fitil -1- [Ar.] Eskiden topları ateşlemekte kullanılan kaytan biçiminde tutuşturucu madde.

f.+ lerin 204b/10

fitne -10- [Ar.] Karışıklık, fesat, kargaşalık.

f. 131a/9, 178a/6, 203b/8

f.+ den 131b/5, 173a/8, 205b/3

f.+ sinden 147b/1, 156a/2, 169b/8

f.+ yi 133a/10

fitne düş- -2- [Ar.+T.] Araları bozulmak.

f.- üp 151a/7, 205b/1

fitne kaynat- -1- [Ar.+T.] Fitne çıkarmak, ara bozucu davranışta bulunmak.

f.- mağda 133a/7

fitne vü ğavğa -1- [Ar.+Far.+Far.] Fitne ve kavga.

f. 199b/6

furqat -1- [Ar.] Ayrılık, hicran.

f.+ ıyla 163a/10

furşat -9- [Ar.] Bir şeyin yapılması için uygun düşen, elden kaçırılmayacak durum ve zaman, vesile.
f. 129b/3, 149b/7, 157b/9, 174a/8, 177b/2, 190a/2
f.+ı 206a/9, 208b/10
f.+ını 210a/5

furşat ara- -2- [Ar.+T.] Fırsat aramak/fırsat gözlemek: Yapacağı iş için uygun anı yakalamaya çalışmak.
f.-rdı 133a/5
f.-rlardı 157a/3

furşat bul- -13- [Ar.+T.] Herhangi bir şey için en uygun zamanı, imkânı bulmak.
f.-dı 129b/5
f.-dılar 153a/11
f.-up 106b/8, 117a/10, 133a/11, 148a/7, 148b/3, 151a/8, 172a/3, 185a/11, 190b/11, 196b/9, 200b/5

furşat demi -2- [Ar.+Far.] Uygun zaman.
f.+nde 119a/1, 119a/3

furşat gözed- -1- [Ar.+T.] Fırsat kollamak, yapmak istenilen iş için uygun zamanı ve elverişli durumu beklemek.
f.-üp 135a/5

furşat gözle- -1- [Ar.+T.] Fırsat kollamak, yapmak istenilen iş için uygun zamanı ve elverişli durumu beklemek.
f.-meden 131b/4

furşatı fevt eyle- -3- [Ar.+T.] Herhangi birşey için fırsatı elden kaçırmak, kaybetmek.
f.-medi 135a/11
f.-mek 197b/13
f.-meyesin 197b/11

furşat-ı rûzı -1- [Ar.+Far.] Fırsat günü.
f. 170b/4

furşat rûzı ol- -1- [Ar.+Far.+T.] Fırsat günü gelmek.
f.-ursa 126a/12

fürümânde kıl- -1- [Far.+T.] Yormak, bitkin düşürmek.
f.-dılar 185a/7

G

ğâfil -3- [Ar.] Çevresinden ve gerçeklerden habersiz olan, gaflet içinde bulunan, dalgın, dikkatsiz ve düşüncesiz (kimse), basiretsiz, aymaz.
ğ.+ken 163a/5, 171a/5
ğ.+lerdi 204b/8

ğâfil bul- -1- [Ar.+T.] Umulmadık, beklenmedik bir zamanda zor duruma düşürmek.
ğ.-up 147a/5

ğâfil ol- -3- [Ar.+T.] Gaflette bulunmak, tedbirsiz olmak.
ğ.-acağ 114b/8, 144a/2
ğ.-duklarından 146a/9

ğâfilün -1- [Ar.] Gafil olarak.
ğ. 123b/1

ğaflet -2- [Ar.] Gafillik, bîhaberlik, dalgınlık.
ğ. 122a/4
ğ.+den 162b/7

ğaflet id- -1- [Ar.+T.] Boş bulunmak.
ğ.-üp 162b/6

gâh gehî -1- [Far.+Far.] “Gâh ... gehî/gâhî ...” bağlacı. Bazen, ara sıra.
g. 154b/11

galebe id- -1- [Ar.+T.] Yenmek, gâlip gelmek.
ğ.-üp 145b/2

ğalebe kıl- -1- [Ar.+T.] Yenmek, gâlip gelmek.

ğ.- up 112a/2

ğâlib gel- -2- [Ar.+T.] Yenmek.

ğ.- üp 125a/13, 147a/11

ğâlib ol- -1- [Ar.+T.] Yenmek, gâlip gelmek.

ğ.- up 112a/11

ğam bahırına bat- -1- [Ar.+Ar.+T.] Üzüntü, keder denizine batmak, çok üzülme.

ğ.- up 113b/10

ğam bahırına müstağrak (olmak) -1- [Ar.+Ar.+Ar.] Üzüntü, keder denizine batmak, çok üzülme.

ğ. 112a/11

ğam yı- -3- [Ar.+T.] Dertlenmek, kederlenmek, tasalanmak.

ğ.- diler 169a/3

ğ.- me 126a/7, 126a/9

ğam-ğīn ol- -1- [Ar.+Far.+T.] Tasalanmak, üzülme.

ğ.- up 112a/11

ğanī ol- -2- [Ar.+T.] Zengin olmak.

ğ.- dılar 199a/5

ğ.- up 156b/11

ğanīmet mālī -3- [Ar.+Ar.] Savaşta düşmandan alınan savaş esirleri, sivil esirler, menkul ve gayrimenkul mallar.

m. 138a/12-13

m.+ n 140b/11, 199a/5

ğarāyib -2- [Ar.] Tuhaf, şaşılacak (şeyler).

ğ. 114b/7, 127a/4

ğarāz -5- [Ar.] 1. Gaye, maksat, amaç. ğ. 152a/1, 204b/3

ğ.+ ı 110b/2, 171a/6

ğ.+ larını 123b/5

2. Kin, düşmanlık. -1-

ğ.+ ı 133b/6,

ğarāz eyle- -1- [Ar.+T.] Gizli düşmanlık etmek, kin tutmak.

ğ.- mişlerdi 153a/11

ğarāzen -1- [Ar.] Düşmanlıkla, hâinlikle.

ğ. 129a/1

ğāret -4- [Ar.] Çapul, yağma, yağmalama.

ğ. 143a/1, 154a/12, 172b/11, 201a/5

ğāret kıl- -3- [Ar.+T.] Yağma etmek.

ğ.- dı 143b/11

ğ.- dılar 138a/12, 166b/9

ğārīm ol- -1- [Ar.+T.] Rakip olmak, karşısında durmak.

ğ.- mazlar 181b/3

ğarķ it- -1- [Ar.+T.] Batırmak, boğmak.

ğ.- üp 181a/1

ğarķa var- -1- [Ar.+T.] Batmak, boğulmak.

ğ.- dı 205a/5

ğarķa vir- -2- [Ar.+T.] Suyla doldurmak, sular altında bırakmak, batırmak.

ğ.- di 205a/3

ğ.- diler 108a/2

ğavğā -7- [Far.] Çekişme, savaş.

ğ. 145a/11, 161a/9

ğ.+ sı 160b/5, 196a/2

ğ.+ sız 160b/4, 180a/10

ğ.+ ya 144b/11

ğavvāş-ı deryā-yı me‘ānī -1-

[Ar.+Far.+Ar.] Anlam denizinin dalgıcı.

ğ. 106b/12

ğāyet -8- [Ar.] Çok, pek, oldukça, son derece.

ğ. 125a/3, 150b/1, 163b/11, 166a/12, 184a/9, 187a/6, 187b/13,

207b/7, 210a/9

ġāyetle -7- [Ar.] Aşırı derecede.

ğ. 108a/5, 111b/1, 113a/5, 121b/5
121b/7, 143a/2, 153b/1

ġāyet vechile -1- [Ar.+Ar.] Aşırı, son derece.

ğ. 184a/9

ġayr -1- [Ar.] Başka.

ğ. 191a/8

ġayret -3- [Ar.]İçten gelerek çalışma, belli bir şey için çabalama, azmetme.

ğ. 120a/3, 130a/10, 176a/10

ġayret bendinde ve ġamīyet kemendinde

giriftār (olmak) -1-

[Ar.+Far.+Ar.+Ar.+Far.+Far.] (Bir kimse) Kendi yurdunu, ulusunu koruyabilmek için aşırı derece çaba göstermek, mücadele etmek için ayakta durmaya çalışmak.

ğ. 127a/6

ġayreti elden kıoma- -1- [Ar.+T.+T.]

Gayret etmekten vazgeçmemek.

ğ.- yup 125a/4

ġayri -11- [Ar.] Ayır, başka, özge.

ğ. 120a/6, 121a/3, 123b/6, 137b/2,
142b/11, 152b/1, 171a/3, 182b/10,
187a/6, 187b/10, 192b/13

ġayriler -1- [Ar.] Başkaları.

ğ.+ 161b/10

ġayri-vāki' -3- [Ar.+Ar.] Olmadık, rastlanmadık.

ğ. 122a/1

ğ.+ dür 123b/1, 123b/5

ġazā -2- [Ar.] Cenk, savaş.

ğ. 189a/4

ğ.+ ya 189a/3

ġazā eyle- -1- [Ar.+T.] Savaşmak.

ğ.- mege 203a/12

ġazā kııl- -5- [Ar.+T.] Savaşmak.

ğ.- a 203a/9

ğ.- mağa 157a/5

ğ.- mağdayıdı 186a/10

ğ.- up 208a/10

ğ.- urlardı 206a/4

ġazāb -2- [Ar.] Kızma, öfkelenme.

ğ.+ ıla 125a/7

ğ.+ ından 174a/12

ġazāb id- -4- [Ar.+T.] Öfkelenmek, hiddetlenmek, kızmak.

ğ.-üp 108a/6, 112a/12, 190a/11,
201a/11

ġazāba gel- -4- [Ar.+T.] Öfkesi kabarmak.

ğ.- di 139b/6, 164a/9

ğ.- üp 151a/10, 174a/1

ġazāb-nāk ol- -3- [Ar.+Far.+T.]

Öfkelenmek, hiddetlenmek, kızmak.

ğ.- up 107a/11, 125a/6, 205a/6

ġazī -2- [Ar.] Din uğrunda harbeden, cihatta yaralanmış veya harp etmiş olan kimse.

ğ.+ ler 208b/8, 208a/13

geç- -11- [T.] 1. Bir yerden başka bir yere gitmek.

g.- di 128b/5

g.- diler 143a/6

g.- mek 144a/5, 171a/7, 172a/10

g.- memişdi 162b/10

g.- üp 128b/9, 137b/3, 146b/9,
190b/5, 192b/6

2. (Yol, akarsu) bir yerin yakınından veya içinden geçmek. -26-

g.- di 145b/6, 146a/5

g.- diler 115b/12

g.- dügi 118a/9

g.- düğinden 156b/7

g.- e 145a/12

g.- üp 115b/11, 116a/10, 118a/4,

124a/3, 124a/5, 124b/13, 126b/1,
129a/11, 145b/3, 150b/11, 150b/11,
154a/10, 155a/5, 177a/10, 186a/9, 186b/7,
191a/11, 200a/12, 201a/3, 201a/5

3. Geçmek, (tahta) oturmak. -12-

g.- di 159a/3, 194a/10

g.- düği 133a/6

g.- mişdi 202b/12

g.- üp 109b/7, 117b/5, 118a/5,
118a/11, 129b/11, 133b/13, 183b/1,
191a/4

4. Bir yere kurulmak, oturmak. -2-

g.- di 111b/10

g.- üp 109b/10

**5. (Vakit/zaman) geçmek, ilerlemek.
-8-**

g.- di 202a/10

g.- dükden 142a/4, 160a/7, 203a/8

g.- e 207b/2

g.- en 141a/12

g.- mişdi 163a/13, 178a/3

**6. Bir yer veya makamın gerektirdiği işi
üstüne almak. -1-**

g.- di 141a/6

**7. Bir safhadan başka bir safhaya geçmek.
-1-**

g.- üp 193b/9

**8. Bir miktarı, sınırı ya da haddi aşıp
ilerisine gitmek. -1-**

g.- di 113a/12

**9. Olmak, vuku bulmak, cereyan etmek
-1-**

g.- üp 138a/9

10. Aklından geçmek. -1-

g.- mişdi 113b/4

geçin- -3- [T.] Hayatını devam
ettirmek, yaşamak.

g.- üp 158b/2

g.- ürdi 135b/13, 136a/1

geçir- -1- [T.] 1. (Herhangi bir yerden)
geçmesini sağlamak.

g.- meyüp 140a/10

**2. (Bir kimsenin başa) geçmesini
sağlamak. -2-**

g.- üp 141b/2, 166b/11

geçür- -2- [T.] (Herhangi bir yerden)
geçmesini sağlamak.

g.- e 107b/7

g.- meye 144b/3

gedā -1- [Far.] Dilenci.

g.+ dur 142a/6

gel- -101- [T.] 1. Gelmek, ulaşmak,
varmak.

g.- di 126a/5, 127b/9, 128b/3,
129a/4, 130a/4, 134a/9, 137b/3, 138a/7,
138a/12, 139b/7, 183a/8, 204a/5

g.- düğün 138a/7

g.- düğinden 119b/5

g.- dük 176a/12

g.- dükde 165a/2

g.- düm 181a/7

g.- e 160b/2, 178a/12, 182a/8,
187a/3

g.- ecek 145b/7, 184a/10, 191a/12

g.- en 132a/13, 159b/7, 159b/9

g.- eni 145a/9, 145a/13

g.- esin 146b/5

g.- esiz 119a/7, 121a/3, 139a/6,
148a/13, 206b/4

g.- ıcek 147b/7

g.- meden 153b/4

g.- megin 148a/8

g.- meginün 179b/10

g.- mek 182b/10, 192a/5, 199b/6

g.- mekdedür 107b/11

g.- mekden 179b/12

g.- mekdeyiken 148a/9

g.- mekte 124a/13

g.- mesi 182a/1

- g.- mesine 160a/4
 g.- meyen 161a/1
 g.- meyeydüm 182a/6
 g.- mezden 123a/5, 172a/13
 g.- miş 128b/11
 g.- mişdi 140a/9, 156a/2, 194b/3, 204a/11
 g.- mişdür 193b/10
 g.- mişlerdi 151b/1
 g.- sün 123b/6, 192b/12
 g.-üp 108a/3, 112b/8, 116a/2, 124b/3, 129b/1, 136b/4, 143a/6, 146b/9, 147a/4, 148b/8, 151b/6, 154a/3, 159a/2, 160a/1, 160b/10, 161a/6, 161a/7, 169b/1, 171a/5, 171b/6, 173b/7, 174a/5, 181b/10, 182a/11, 183a/7, 186b/12, 187b/3, 187b/10, 188a/8, 190b/9, 201b/4, 202a/2, 203b/6, 209a/8, 209b/3
 g.- ür 109a/1, 109b/3, 126a/4, 161b/8
 g.- ürken 126a/2
- 2. Bir maksatla bir yere gelmek, uğramak, ziyaret etmek. -2-**
 g.- di 179a/2
 g.- ecek 109b/4
 g.-en 109b/11, 110a/10, 116b/8, 128b/3, 150a/3, 174a/1, 174a/9, 179a/4, 188b/1
 g.-üp 109a/7, 109b/5, 115a/7, 144a/12, 167a/3, 167a/7, 167a/11, 189b/3, 191b/12
 g.- ürdi 134a/13
 g.- ürken 147a/3
- 3. Yaklaşmak. -3-**
 g.- en 107b/13, 140a/1
 g.- üp 197a/4
- 4. Bir sıralamada belli bir yerde bulunmak. -6-**
 g.- di 123a/8, 129b/12, 143a/10
 g.- dük 115b/1, 194b/13

- g.- mişdür 152b/11
- 5. Saldırmak. -6-**
 g.- di 152a/3
 g.- digüñüz 130b/5
 g.- eceğinden 169a/1
 g.- mişdür 148a/1
 g.- üp 130b/3, 176a/7
- 6. Belirmek, ortaya çıkmak. -2-**
 g.- mez 152a/13
 g.- ür 195a/11
- 7. Ses gelmek. -1-**
 g.- di 189a/9
- 8. Bak, dinle! -1-**
 g. 106b/12
- geleyürü-** -1- [T.+T.] Gelmekte olmak.
 g.- r 107b/10
- gelecek** -1- [T.] Bir sonraki.
 g. 116a/1
- gelecek ol-** -2- [T.+T.] Gelmeye kalkışmak.
 g.- urşa 190b/2
 g.- urşañız 130b/7
- geliyürü-** -2- [T.+T.] Gelmekte olmak.
 g.- r 204b/7
 g.- rler 126b/4
- gelüp git-** -1- [T.+T.] Gelip gitmek, uğramak.
 g.- mekdeyidi 121b/6
- gemi** -32- [T.] Su üstünde giden büyük taşıt, sefine.
 g.+ ler 155a/3, 167b/4, 167b/9
 g.+ lere 107b/2, 115b/11, 115b/12, 152b/8, 167b/8, 172a/11, 179a/13, 204b/1, 204b/5
 g.+leri 107b/7, 108a/1, 108a/13, 204b/3, 204b/4, 204b/9, 204b/12
 g.+ lerin 108a/2, 108b/4, 205a/3

g.+ lerine 108a/4, 205a/2
 g.+ lerini 107b/6
 g.+ lerinüñ 204a/13
 g.+ye 155a/1, 172b/2, 178b/13, 190b/5, 190b/7
gend -1- [T.] *bk.gendi*
 g. 123b/6
gendi -15- [T.] Kendi.
 g. 125b/4, 125b/11, 136a/4, 148b/10, 150a/10, 162a/12, 170a/4, 174a/3, 176b/1, 179b/11, 194a/1, 206b/7
 g.+ ñüze 173b/8
 g.+ ye 177a/12
gendözin yitür- -1- [T.+T.] Kendini kaybetmek: Kızgınlık, öfke yüzünden ne yaptığını bilmeyecek hâle gelmek.
 g.- ür 188a/3
gendü -39- [T.] *bk.gendi*
 g. 106b/5, 110b/4, 113b/6, 121b/1, 122b/9, 128a/3, 132b/12, 133a/9, 139a/9, 145b/9, 161b/13, 166b/11, 180b/5, 194b/12, 195a/8, 196a/3
 g.+ de 163a/6
 g.+ den 106b/2, 131b/1, 133b/1
 g.+ leri 189b/5
 g.+ lerine 173a/4, 173a/7
 g.+ ñ 164b/5
 g.+ nüñ 128b/6, 153a/8, 183a/4
 g.+ye 125b/12, 128b/3, 133b/4, 152a/12, 161b/9, 176b/11, 176b/12, 183a/7, 194b/4, 194b/7, 195a/7, 199a/8
gendisi-2- [T.] Kendisi.
 g.+ 139b/8
 g.+ n 131b/6
gendüsi -27- [T.] *bk.gendisi*
 g. 107b/5, 107b/8, 111a/10, 111a/13, 123b/9, 129b/10, 145a/2, 146b/8, 159a/4, 161b/4, 162b/9, 166a/2, 167b/6, 172a/6, 179a/11, 196b/13, 205a/7

g.+ n 133b/2, 133b/8
 g.+ne 158b/12, 159a/8, 171a/10, 174a/12, 177a/11, 187a/12, 206a/2
 g.+ yçün 121b/11
gendüsi gidüp adı çal- -1- [T.+T.+T.+T.] Öldükten sonra adı dillerde dolaşır olmak.
 g.- dı 135b/5
gene -1- [T.] Yine, tekrar.
 g. 187b/3
ger -5- [T.] 1. "Eğer" kelimesinin kısaltılmışı.
 g. 161b/7, 172a/5, 178b/5, 207b/7, 209b/6
 2. Bile.-1-
 g. 207b/5
ger ger -1- [T.+T.] "İster...ister" anlamında bağlaç.
 g. 132a/13
ger ger ger -1- [T.+T.+T.] "İster...ister... ister" anlamında bağlaç.
 g. 207b/5
gerci kim -2- [Far.+Far.] *bk. gerçi kim*
 g. 106b/13, 182b/5
gerçi -1- [Far.] Her ne kadar, ise de.
 g. 169a/4
gerçi kim -4- [Far.+Far.] Her ne kadar.
 g. 110b/13, 112b/2, 113b/8, 180b/9
gerdān-beste eyle- -1- [Far.+Far.+T.] Perişan etmek.
 g.- diler 117a/10
gerden-beste -1- [Far.+Far.] Perişan.
 g. 117b/6
gerdün -1- [Far.] Felek, dünya.
 g. 155b/9
geregi gibi -1- [T.+T.] Olması gereken

şekilde.

g. 159b/1

gerek -15- [T.] Gerek, elzem, lazım.

g. 126b/7, 127a/12, 176a/12

g.+ dür 122a/5, 123a/6, 166b/3,
186b/1, 187a/6, 187a/7, 188b/7, 193a/4,
194b/6, 194b/11

g.+ mez 132b/8

g.+ sin 124b/2

germ -2- [Far.] Ateşli, coşkulu.

g. 112a/6, 192b/8

germ ol- -4- [Far.+T.]

Hararetlenmek, kızışmak, ısınmak.

g.- di 176a/5

g.- ıcağ 106b/1

g.- up 116b/7, 189b/7

getür- -19- [T.] (Bir yere) Bir kimse veya şeyle birlikte gelmek, gelirken o kimse veya şey yanında olmak.

g.- di 158a/6

g.- diler 108a/11, 111b/9

g.- evüz 199b/8

g.- mek 131a/5

g.- mişdür 148a/4

g.- üp 111b/8, 117b/7, 160a/6,
165a/1, 180b/2, 190b/13, 191b/9,
192a/10, 199b/4, 202b/1, 202b/2, 205b/9

g.- ürlerdi 182a/6

gevher -1- [Far.] Şiir, söz, mana.

g.+ in 209b/8

geyür- -2- [T.] Takmak.

g.- diler 191b/6, 193b/6

gez- -3- [T.] (Bir yerde) Bir yöne doğru sürekli yer değiştirmek, dolaşmak.

g.- erken 200b/8

g.- üp 151a/9, 180b/12

gezdür- -1- [T.] Dolaştırmak.

g.- üp 185b/6

ğıriv eyle- -1- [Far.+T.] Bağırarak, bağırışmak; feryat, figan etmek.

ğ.- diler 125a/12

gibi -14- [T.] "-e benzer" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

g. 152a/12, 155a/2, 174a/12,
176a/1, 176a/2, 180a/2, 185b/7, 189b/13,
196b/9, 197b/13, 198b/2

g.+ dür 130a/10

gice -4- [T.] Gece; güneş batıp ortalığa karanlık bastıktan gün ağarmaya başlayıncaya kadar geçen süre, tün.

g. 181b/5

g.+ de 205a/1

g.+ yile 150b/6

g.+ yle 162b/6

gice geçüp gündüz gel- -1- [T.+T.+T.+T.] Sabah olmak.

g.- üp 115b/9

gice gidüp gündüz ir- -1- [T.+T.+T.+T.] Sabah olmak.

g.- üp 126a/13

giceyi gündüze kat- -1- [T.+T.+T.]

Geceyi (gecesini) gündüze (gündüzüne) katmak; aralıksız, gece gündüz çalışmak, büyük çaba göstermek.

g.- up 124b/9

giceyi ve gündüzi bir eyle- -1-

[T.+Ar.+T.+T.+T.] Sürekli, aralıksız olarak ve çok çalışmak, gece gündüz dememek.

g.- yüp 162b/5

giceyi ve gündüzi bir id- -1-

[T.+Ar.+T.+T.+T.] Sürekli, aralıksız olarak ve çok çalışmak, gece gündüz dememek.

g.- üp 144b/8

gine -4- [T.] Yine, tekrar.

g. 108a/12, 174b/12, 183b/9,
200a/6

gir- -22- [T.] 1. Dışarıdan gelip bir yere girmek, dahil olmak.

g.- di 109b/11, 166b/4, 190b/10

g.- diler 155a/1

g.- ecek 182b/11, 182b/12

g.- eler 176a/8

g.- üp 115b/5, 146a/8, 146b/9, 148a/7, 152b/8, 166a/4, 167b/8, 172a/11, 172b/2, 179a/13, 183a/8, 189b/13, 190b/6, 190b/7

g.- ürüdi 188a/6

2. Saldırmak -1-

g.- üp 140b/2

girdāba düş- -2- [Far.+T.] Girdaba girmek, içinden çıkılmaz zor veya tehlikeli bir durumda bulunmak.

g.- üp 163a/10, 163b/1

girdebīc id- -1- [Far.+T.] Bütününü, tamamını çepeçevre sarmak.

g.- üp 131b/9

giriftār eyle- -1- [Far.+T.] Tutmak, yakalamak, tutsak etmek.

g.- diler 176b/4

giriftār kıl- -1- [Far.+T.] Tutmak, yakalamak, tutsak etmek.

g.- dılar 140b/11

giriftār ol- -9- [Far.+T.] Yakalanmak, esir olmak.

g.- dı 183a/8

g.- dılar 108b/13, 109a/2, 126b/11, 138a/11

g.- duğdan 199a/10

g.- ıcağ 197b/1

g.- up 155a/9, 201a/10

giriftār-bend -1- [Far.+Far.] Yakalanıp tutsak edilmiş.

g. 117b/4

girizān ol- -1- [Far.+T.] Kaçmak.

g.- up 184a/2

girü -20- [T.] Tekrar, yine.

g. 113b/11, 130a/11, 132a/7, 139b/13, 146b/6, 149a/7, 152b/1, 162b/10, 164a/11, 165a/13, 169a/10, 169b/9, 182a/11, 183a/13, 184a/11, 190b/2, 190b/7, 191a/4, 197b/2, 201a/4

girü çek- -1- [T.+T.] Bir askerî birliği başka bir mevzi veya bölgeye hareket ettirmek.

g.- üp 149a/5

girü dön- -1- [T.+T.] Tekrar geldiği yere gitmek, avdet etmek.

g.- üp 126b/3

giryān -1- [Far.] Gözyaşı döken, ağlayan.

g. 154b/11

git- -47- [T.] 1. Bir yere doğru yönelip ilerlemek.

g.-di 136a/6, 149a/5, 195b/7, 204a/10

g.-diler 146a/11, 163a/2, 202b/3, 189a/4

g.- dügi 184b/11, 197a/2

g.- dügini 163a/1

g.- dükden 125a/1, 149a/7

g.- düm 149a/1

g.- e 185a/13

g.- ecek 180a/7

g.- enleri 108a/10

g.- er 113b/11, 162a/10

g.- erdi 161b/12

g.- erken 125b/7, 147a/7, 151b/11, 162b/5, 176b/13, 185b/1, 200b/4, 206a/4

g.- esin 160b/10

g.- esiz 108b/7, 173b/12

g.- mek 162a/6, 181a/8

g.-mekde 119b/2, 124a/4, 124a/6, 124b/9, 139b/9, 150b/8, 162b/11, 201b/13

G.- mekde 144b/6

g.- miş 162b/8

- g.- mişlerdi 149b/2
 g.- se 161b/11
 g.- üp 119b/10, 184a/3
2. Ölmek, dünyadan göçmek. -5-
 g.- di 141b/3, 205b/6, 207a/6
 g.- er 159b/6
 g.- mişdür 128a/13
3. Bitmek, sona ermek, yok olmak. -1-
 g.- memiş 133a/3
gitmek üzerine ol- -1- [T.+T.+T.]
 Gidecek olmak.
 g.- dı 162a/8
gitmeli ol- -2- [T.+T.] Gidecek
 duruma gelmek, gitmek zorunda olmak.
 g.- dı 162a/12
 g.- ıcağ 162b/1
göç -2- [T.] Bulunduğu yerden ayrılıp
 başka yere gitme işi.
 g.+ dür 115b/8, 115b/13
göç- -9- [T.] Bulunduğu yerden ayrılıp
 başka yere gitmek.
 g.-üp 115b/7, 116a/4, 118a/4,
 139b/8, 146a/11, 179b/6, 188b/9, 202a/13
 g.- üpen 189a/1
göge seren çek- -1- [T.+Ar.+T.] Yelken
 açmak.
 g.- diler 155a/2
gök -5- [T.] Gök, gökyüzü.
 g. 189a/2
 g.+ de 125b/8
 g.+ ler 127b/7
 g.+ lere 189b/11, 208a/4
gönder- -48- [T.] **1.** Göndermek,
 yollamak.
 g.- di 106b/3, 108a/8, 115a/1,
 115a/5, 120b/11, 124a/9, 130b/1, 139b/8,
 145a/1, 146b/7, 148b/2, 160b/11, 163b/9,
 167a/6, 167b/6, 170b/7, 173b/4, 184a/12,
 185a/4, 187b/6, 187b/9, 193a/8, 197b/3,
 200a/1, 201a/11, 201b/13

- g.-diler 108b/3, 109a/6, 151b/9,
 164b/8, 164b/11, 176b/6, 178b/9,
 178b/12, 187a/2
 g.- elden 163a/13
 g.- esin 164a/5, 164b/6
 g.-üp 109a/12, 110a/6, 114a/10,
 122a/9, 122b/10, 138b/13, 174a/10,
 180a/10, 187b/8, 191b/6
**2. (Casus, elçi vb. belli bir yere, belli bir
 işi yapmak üzere) gitmesini sağlamak, bir
 görevle yollamak. -21-**
 g.-di 109a/12, 110a/11, 111b/5,
 112a/9, 115a/12, 158a/10, 202b/10,
 204a/7
 g.- diler 107b/11, 126b/8, 178a/3
 g.- miş 114b/11
 g.- mişdi 114b/5
 g.- mişdi 178b/10
 g.-üp 112a/4, 115b/3, 145b/11,
 150b/13, 156a/9, 182b/5, 188b/10
**3. Bir kimseyi bir yere doğru yola
 çıkarmak, yollamak, gitmesini sağlamak.
 -6-**
 g.- di 165a/1
 g.- dügi 147a/1
 g.- esiz 201b/11
 g.- eyim 184a/11
 g.- miş 128a/7
 g.- mişdi 151a/3
gönderil- -1- [T.] Gönderme işi
 yapılmak.
 g.- üp 156b/4
göñli dölen- -1- [T.+T.] Gönlü huzura
 kavuşmak.
 g.- di 180a/13
göñli evi pür-sürür ol- -1-
 [T.+T.+Far.+Ar.+T.] Kalbi sevinç ve neşe
 ile dolmak.
 g.- dı 110a/1
göñli ile -1- [T.+T.] Rızası ile.

g. 110a/2

gönlinden geç- -1- [T.+T.] Bir şeyin olmasını ya da bir şey yapmayı istemek.
g.- mişdi 138b/11

gönlüne tol- -1- [T.+T.] Bir şeyin korkusunu gönlünde hissetmek, gönlünü kaplamak.
g.- upan 188a/12

göñül -6- [T.] İman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin manevi yönü, yürek, dil.
g.+ i 129a/3, 144a/7
g.+ inden 124b/10, 133b/6
g.+ leri 192b/8
g.+ lerin 121a/12

gör- -76- [T.] 1. Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek.
g.- di 109a/6, 117b/1, 125b/3, 125b/7, 128a/3, 128b/1, 128b/3, 128b/9, 133b/5, 162b/8, 175b/3, 178a/6, 185a/7, 186a/2, 196b/5
g.- diler 109a/4, 109b/5, 114a/8, 126b/13, 140b/3, 145a/8, 147a/7, 149a/8, 149a/13, 156a/10, 157a/9, 173a/9, 181a/10, 188a/1, 188a/7, 189a/9, 189a/10
g.- dük 186b/11
g.- dükleri 188a/8
g.- düklerine 114b/5
g.- düm 126a/8
g.- ecek 180b/8
g.- elüm 119b/12, 153a/1
g.- elün 161b/8
g.- en 188a/3
g.- enler 162b/2
g.- enüñ 188a/4
g.- evüz 193a/10, 195a/2
g.- icked 109a/3, 125a/6, 125b/2, 128a/4, 128a/8, 128b/5, 128b/7, 128b/11,

129a/3, 130b/11, 140b/6, 140b/7, 156b/8, 166b/2, 176a/8, 181b/4, 190a/6, 191a/10, 193a/8, 198b/5
g.- mediler 192a/4
g.- mege 182b/10
g.- memişdi 190a/1
g.- mesin 183a/7
g.-üp 117a/1, 127a/5, 148a/9, 176b/3, 188b/11, 199a/2
g.- üñ 126b/5

2. Anlamak, idrak etmek, farkına varmak.
-25-
g. 141a/8, 150b/4, 168a/4
g.-di 109a/9, 110b/2, 124b/11, 131b/10, 132b/12, 133a/13, 150a/10, 152a/11, 153a/5, 160a/9, 164b/12
g.-diler 108a/11, 109b/12, 143b/8, 166a/9, 181b/2, 187b/11, 188b/1, 192a/1, 196b/10
g.-üp 121a/4
g.- üñ 125b/9

3. Yapmak, etmek. -1-
g.- evüz 121a/4

4. ...olarak görmek. -2-
g.-üp 173a/4, 183a/7

göreyin seni -1- [T.+T.] Göreyim seni: "Haydi bakalım, göster kendini, bu işi başar" anlamında teşvik sözü.
g. 144b/5

görüş- -4- [T.] Bir iş, bir konu üzerinde karşılıklı görüş ileri sürmek, müzakere etmek. *bk.görüş-*
g.-üp 113a/3, 116a/8, 121a/8, 167a/4

görün- -1- [T.] Başkaları tarafından görülür duruma gelmek, görülür olmak.
g.- di 149a/8

görüş- -2- [T.] Bir iş, bir konu üzerinde karşılıklı görüş ileri sürmek, müzakere etmek.
g.- di 161a/5

g.- diler 202a/5

göster- -9- [T.] Birini veya bir şeyi işaretlerle belirtmek; görülmesini sağlamak, görülmesine yol açmak.
g.- di 116b/3, 180a/7
g.- medi 134a/7
g.- miş 128a/4, 155a/8
g.- üp 156b/8
g.- ür 119b/13, 161b/8
g.- ürler 171b/3

götür- -3- [T.] 1. (Bir kimseyi bir yere giderken) Beraberinde bulundurmak, onunla beraber gitmek.
g.- di 110b/4
g.- üp 115a/2, 208b/8

2. Açmak, kaldırmak. -1-
g.- diler 120b/12

götürü -1- [T.] Tamamen, büsbütün, toptan.
g. 181b/13

gövde -1- [T.] Beden, vücut.
g.+ sinde 188a/10

göz -3- [T.] Görme uzvu, ayn, çeşm.
g.+ ine 117b/11
g.+ leri 137a/6
g.+ ümüz 180b/8

göz acdurma- -1- [T.+T.] Başka bir şey yapmasına fırsat vermemek, şiddetli baskı altında tutmak.
g.- yup 208a/5

göz kulak tut- -5- [T.+T.+T.] Görme, işitme yoluyla bilgi edinmeye çalışmak.
g.- dı 144b/8
g.- mışdı 204a/2
g.- up 109a/13, 120b/1, 123b/9

göz kulak ur- -2- [T.+T.+T.] Görme, işitme yoluyla bilgi edinmeye çalışmak.
g.- up 198a/7
g.- urupturdılar 173a/10

göz ur- -1- [T.+T.] Görme yoluyla bilgi edinmeye çalışmak.
g.- up 149a/3

göz ü kulak ur- -1- [T.+Far.+T.+T.] Görme ve işitme yoluyla bilgi edinmeye çalışmak.
g.- up 114a/6

gözi göñli -1- [T.+T.] Gözü gönlü.
g. 162a/3

gözine giñ-i cihāmı teng it- -1- [T.+T.+Far.+Far.+T.] Koca dünyayı gözüne dar etmek, büyük bir çaresizlik içinde bırakmak.
g.- diler 189b/9

gözine mīl çek- -2- [T.+Ar.+T.] Kızgın bir çubuk marifetiyle gözleri görmez etmek, dağlamak.
g.- diler 117b/11
g.- üp 135b/12

(‘ālemi) gözine teng it- -1- [T.+Far.+T.] Dünyayı gözüne dar etmek, büyük bir çaresizlik içinde bırakmak.
g.- diler 209b/1

gözler görmedük -1- [T.+T.] Eşine az rastlanan, benzersiz.
g. 116a/7

gözlerin toprağıla toldur- -1- [T.+T.+T.] Gömmek, defnetmek.
g.- dılar 194a/7

gözlerine mīl çek- -3- [T.+Ar.+T.] Kızgın bir çubuk marifetiyle gözleri görmez etmek, dağlamak.
g.- di 117b/10, 135a/12
g.- üp 137a/5

gözlerine mīl çekil- -1- [T.+Ar.+T.] Kızgın bir çubuk marifetiyle gözleri görmez edilmek, dağlanmak.
g.- en 141a/11

gözük- -1- [T.] Görünmek.
g.- üñ 149a/1

gözü(m) bakadur- -1- [T.+T.+T.]
Gözü açık olmak, hayatta olmak,
yaşamak.
g.- urken 130b/6

ğubār -1- [Ar.] Toz.
ğ. 140b/4

ğulgüle -1- [Far.] Gürültü, velvele.
ğ. 192b/13

ğulüv eyle- -1- [Ar.+T.] Saldırmak,
hücum etmek.
ğ.- diler 148a/5

ğulüv id- -1- [Ar.+T.] Saldırmak,
hücum etmek.
ğ.- üp 153a/8

ğurbete düş- -1- [Ar.+T.]
Memleketten ayrı kalmak, gurbete
gitmek.
ğ.- üp 136a/6

ğuşsa -1- [Ar.] Kalbe tari olan
sıkıntı, kaygı, tasa.
ğ.+ yıla 108a/6

ğuşsa nehrine gark ol- -1-
[Ar.+Ar.+Ar.+T.] Çok aşırı derecede
kaygılanmak.
ğ.- upan 112a/12

ğuşşalı ol- -1- [Ar.+T.] Kaygılanmak,
tasalanmak.
ğ.- dı 128b/8

ğuşşaya bat- -3- [Ar.+T.] Gamlı
kederli olmak, kedere dalmak.
ğ.- dılar 178a/8
ğ.- up 107a/11, 108a/5

ğuşsa-ı devrân -1- [Ar.+Ar.] Dünyanın
derdi, tasası.
ğ.+ ı 192b/7

güş eyle- -1- [Far.+T.]
Dinlemek, kulak vermek.
g.- gil 107a/2

güş u hüş ol- -1- [Far.+Far.+Far.+T.]
Akletmek ve dinlemek.

g.- mışdı 164a/2

güş ur- -1- [Far.+T.] Dinlemek, kulak
vermek.
g.- mışdı 151b/3

güş-ı cānı tut- -1- [Far.+Ar.+T.] Can
kulağıyla dinlemek.
g. 106b/12

ğuyüb ét- -1- [Ar.+T.] Kaybetmek.
ğ.- mezse 209b/12

ğümle- -1- [T.] Gürültülü ses çıkarmak.
g.- di 127b/8

ğümrah -2- [Far.] Bol, gü.
g. 114a/9, 115b/11

gümüş -1- [T.] Tabiatta altın, bakır
bazen platin ile birlikte bulunan, altından
sonra ne kolay dövülüp haddelenebilen,
ısı ve elektriği en iyi ileten, ziynet ve
kıymetli süs eşyası imaline yarayan,
kendine has beyaz renkte olan metal
element, sim.
g. 106b/2

gün -12- [T.] Yirmi dört saatlik zaman
dilimi.
g. 135b/2, 138b/2, 140b/13,
141a/7, 142a/4, 142b/1, 150a/3, 177b/4,
200b/1
g.+ den 174b/4, 194a/12
g.+ inden 206b/12

günāh -3- [Far.] Suç, kusur.
g.+ ın 169a/4, 173b/10
g.+ ından 186a/4

günāhlarm dile- -1- [Far.+T.] Kusurlarm
bağışlanmasını istemek.
g.- diler 169a/4

günden güne -2- [T.+T.] Gün geçtikçe,
git gide, her gün biraz daha.
g. 133a/10, 197b/11-12

gündüz -1- [T.] Güneşin
doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık
zaman, gün.

g. 181b/5
güneş -3- [T.] Dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayatın devamı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı, dünyaya en yakın yıldız, şems.

g. 175b/2, 189a/13, 209a/13

günlerde bir gün -29- [T.+T.+T.] Günlerden bir gün, geçmiş zamana ait herhangi bir gün.

g. 116a/5, 119b/1, 131b/3, 139b/10, 144a/11, 145a/7, 155a/7, 156b/11, 158a/3, 158b/7, 161a/3, 165b/11, 166b/11, 167b/9, 170b/8, 179a/1, 185a/5, 188b/8, 192a/8, 193a/11, 197b/7, 198a/11, 202a/1, 203a/13, 203b/3, 203b/4, 208a/1, 208b/3, 204a/10

gürizân ol- -1- [Far.+T.] Kaçmak.

bk .girizân ol-

g.- up 140b/9

güzâr kııl- -2- [Far.+T.] Geçmek.

g.- dı 128b/2

g.- up 129a/4

güzend eyle- -4- [Far.+T.] Gezend eylemek: Zarar vermek, ziyana uğratmak.

g.- di 196a/13, 197a/7, 205a/2

g.- yicek 147b/8

H

hâb -1- [Far.] Uyku.

h. 125b/5

haber -30- [Ar.] Bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi, salık.

h. 107a/10, 112a/9, 112b/10, 122a/10, 133a/7, 148a/11, 154a/6, 156a/9, 163a/2, 163a/11, 163b/2, 172a/13, 179b/7, 195a/5, 203b/12, 204a/5, 206b/5

h.+ den 139a/11, 157b/1

h.+i 124b/4, 130b/11, 173b/1, 174b/9, 184a/5, 188a/9

h.+ in 156a/12, 183b/10

h.+ lerden 180a/13

h.+ lerin 156b/4

h.+ üm 181b/8

haber al- -10- [Ar.+T.] Kendisine bildirilmek, öğrenmek, bilgi edinmek.

h.- dı 148b/6

h.- dılar 126b/10, 173a/13

h.- ıcağ 147a/10, 198a/5

h.- mışlardı 204b/7

h.-up 125b/12, 157a/10, 157b/4, 170b/1

haber gönder- -1- [Ar.+T.] Bilgi ulaştırmak, herhangi bir araçla bilgi sunmak veya iletmek.

h.- di 131b/11

haber ir- -3- [Ar.+T.] Haber ulaşmak.

h.- di 107b/10, 202a/3

h.- mişdi 203b/9

haber iriş- -2- [Ar.+T.] Haber ulaşmak.

h.- üp 126b/3, 146a/6

haber kııl- -1- [Ar.+T.] Haber göndermek, haberdar etmek, bilgi vermek.

h.- am 182b/9

haber ol- -1- [Ar.+T.] Haber gelmek, haber iletilmek.

h.- dı 185a/1

haber şal- -9- [Ar.+T.] (Biri aracılığıyla bir kimseye) bir hususu bildirmek.

h.- alum 178a/12

h.- dı 140a/5

h.-up 152a/2, 169b/12, 171b/8, 182a/5, 182b/13, 184a/9, 199b/10

haber ulaş- -3- [Ar.+T.] Haber gitmek.

h.- dı 135a/6, 138a/5, 183a/6

haber var- -4- [Ar.+T.] Haber gitmek, haber ulaşmak.

h.- dı 201b/3

h.- ıcağ 169a/12, 170a/11

h.- mağın 116a/3

haber vir- -7- [Ar.+T.] Bildirmek, haber ulaştırmak.

h.- diler 125b/13, 173b/2, 188a/8

h.- ıcek 114b/8-9, 148b/2

h.- medi 146b/13

h.- üp 144a/1

haberçi -2- [Ar.] Haber veren, ileten kişi.

h.+ ler 163a/2

h.+ leri 153b/4

haberdār -2- [Ar.+Far.] Haberli, haberi olan, bilgisi bulunan.

h. 195b/7

h.+ ıdı 143b/12

haberdār ol- -17- [Ar.+Far.+T.] Bilgi sahibi olmak.

h.-dı 108a/5, 143a/8, 158b/10, 199a/9, 200b/13, 205b/3

h.- dılar 175a/1, 195b/8

h.-ıcağ 150b/5, 154a/9, 163a/1, 169b/10, 178a/2

h.- mişdı 116a/11, 121b/9

h.- up 155a/4, 165b/9

haberın al- -1- [Ar.+T.] Kendisine bildirilmek, öğrenmek, bilgi edinmek.

h.- dılar 204a/12

habs -2- [Ar.] Bir yere kapatıp salıvermeme.

h.+ dur 191a/3

h.+ e 163a/9

habs çek- -1- [Ar.+T.] Hapis yatmak.

h.- di 133a/13

habs eyle- -13- [Ar.+T.] Bir yere kapatıp çıkmasına izin vermemek, kapatmak, alıkoymak.

h.-di 133a/12, 151a/11, 163a/7, 176b/6, 184a/4, 199a/10, 200a/6, 201a/1, 205a/13

h.- diler 190b/12

h.- dügi 190b/11

h.- düğinden 152a/1

h.- yeler 190b/3

habs id- -2- [Ar.+T.] Bir yere kapatıp çıkmasına izin vermemek, kapatmak, alıkoymak.

h.- en 191a/5

h.- ıcek 152a/1

habs kıł- -1- [Ar.+T.] Bir yere kapatıp çıkmasına izin vermemek, kapatmak, alıkoymak.

h.- dı 108a/6

habs ol- -2- [Ar.+T.] Bir yerde dışarı çıkamayacak şekilde kapalı kalmak.

h.- duğından 191a/2

h.- duğdan 201a/1

habs-ı ebedī eyle- -1- [Ar.+Ar.+T.] Sonsuza kadar hapsedmek.

h.- mişdı 190a/11

hacālet -1- [Ar.] Utanma.

h.+ inden 181a/8

hācet -1- [Ar.] Dilek, arzu, istek.

h.+ üm 207a/13

haddı ve hisābı yok -1-

[Ar.+Ar.+Ar.+T.] Sayısız denecek denli çok, pek çok, ölçüsü, sınırı yok.

h.+ dur 140a/2

hadd-ı şınur -2- [Ar.+Rum.] Sınır, hudut.

h.+ ına 137b/3, 153a/9

hādış ol- -1- [Ar.+T.] Meydana gelmek.

h.- up 179a/8
hādise -2- [Ar.] Olay.
 h. 120b/8, 193a/6
hadsuz -1- [Ar.] Sınırsız.
 h. 133b/3
hāk (1) -1- [Ar.] 1. Doğru, gerçek.
 h. 209b/10
 2. Bir adama ait olan pay, hisse, alacak.
 -3-
 h. 118b/10, 206a/13
 h.+ kumdur 164a/9
Hāk (2) -3- [Ar.] “Varlığı ezelden
 ebede sabit olan, hiçbir değişikliğe
 uğramadan var ve daimi olan, batıl
 olmayan” anlamında Allâh’ın en güzel
 isimlerindedir.
 H. 133b/11, 206a/9, 206a/13
hāk -2- [Far.] Toprak.
 h. 134b/5, 155b/9
hāk id- -1- [Far.+T.] Toprak etmek,
 toprağa sermek, ayaklar altında çiğnenmiş
 hâle getirmek.
 h.- üp 206a/10
Hāk Ta‘ālā -2- [Ar.+Ar.] Yüce Allâh.
 H. 188b/13
 H.+ nuñ 208a/8
hāka berāber kıl- -1- [Far.+Far.+T.]
 Yerle bir etmek.
 h.- dılar 208a/6
hāka şal- -2- [Far.+T.] Öldürmek.
 h.- dukları 174b/9
 h.- duñ 152a/8
hāka yeksān it- -1- [Far.+Far.+T.] Yerle
 bir etmek.
 h.- diler 117a/5
hāka yeksān kıl- -1- [Far.+Far.+T.]
 Yerle bir etmek.
 h.- duñ 181b/7
hākān-ı a‘zam -1- [T.+Ar.] En

büyük hakan.

h. 207a/11

hākān-ı şehriyārān-ı devr-i zemān -1-
 [T.+Far.+Ar.+Ar.] Dönemin padişahlar
 padişahı.

h. 187a/9

hākāret -5- [Ar.] Küçültücü söz veya
 davranışla onur kırma.

h. 174a/11, 183b/6

h.+ le 129a/3, 174a/10

h.+ ler 194b/3

hākāret eyle- -2- [Ar.+T.]

Aşağılamak, hor ve hakir görmek.

h.- di 174a/2

h.- diler 153a/13

hākāret id- -1- [Ar.+T.]

Aşağılamak, hor ve hakir görmek.

h.- erlerdi 143a/1

hākāret kıl- -1- [Ar.+T.]

Aşağılamak, hor ve hakir görmek.

h.- dı 153b/5

hākāret ol- -2- [Ar.+T.]

Aşağılanmak, hor ve hakir görülmek.

h.- an 130a/9

h.- mağ 182a/1

hākīkat -1- [Ar.] Doğru olan, asıl.

h. 156a/12

hākīkat-ı hāl -1- [Ar.+Ar.] Bir
 durumun ardında gizlenen gerçek.

h.+ a 111a/13

hākīm -48- [Ar.] Hükmeden, buyruğunu
 yürüten, hâkimiyet kurmuş olan, egemen.

h.+ di 156a/5

h.+ i 147b/1, 147b/9, 156a/1,
 161a/8, 165b/6, 165b/13, 169a/11,
 169b/4, 169b/10, 176b/9, 177b/10,
 185b/9, 185b/11, 196a/7, 199a/6, 200a/3

h.+ in 151a/8, 199a/8

h.+ inden 168b/10

h.+ ine 122b/7
 h.+ isin 164a/12
 h.+ iyle 166a/12
 h.+ leri 107b/12, 108b/6, 134a/5,
 145a/5, 155b/3, 170b/13, 177a/1
 h.+ lerinden 115a/9, 152b/9
 h.+ lerine 107b/10, 108b/3,
 108b/5, 108b/9, 115a/3, 122b/2, 123a/3,
 153b/2, 169a/8, 175a/2, 179a/11
 h.+ lerinüñ 134a/8
 h.+ leriyle 122a/12
 h.+ leriyle 134a/4, 154b/12
hâkim kı- -1- [Ar.+T.] Hâkim yapmak,
 bir kimsenin bir yere egemen olmasını
 sağlamak.
 h.- avuz 160a/2
hâkiyân-ı rüzgâr -2- [Ar.+Far.] Zamanın
 hikâye anlatan kişileri.
 h. 118a/1, 175a/4
hâkiyân-ı sergüdeşt-i benî âdem -1-
 [Ar.+Far.+Ar.+Ar.] İnsanoğlunun
 başından geçen olayları anlatan kişi,
 hikayeci.
 h. 118b/2
hakkından gel- -2- [Ar.+T.] Yenmek, öç
 almak veya cezasını vermek.
 h.- e 193b/1
 h.- esiz 170a/8
hakkıyçün -1- [Ar.+T.] Hakkı için,
 hürmetine.
 h. 210a/11
hakklarından gel- -1- [Ar.+T.]
 Yenmek, öç almak veya cezasını vermek.
 h.- üp 180a/5
hak-sâr -1- [Far.+Far.] Perîşan, düşkün,
 hakir.
 h. 139a/8
hâl -38- [Ar.] Hâl, durum, vaziyet.
 h. 113b/2, 140a/3, 150b/4, 185a/8

h.+ a 156a/8
 h.+ da 199b/4
 h.+ dan 126a/6, 155a/4, 155a/8,
 195b/8, 201a/12, 205a/6
 h.+ ı 109a/3, 114b/13, 117a/1,
 117b/1, 125a/6, 125b/1, 128a/4, 128a/8,
 140b/6, 149a/8, 156b/8, 166b/1, 176a/8,
 176b/3, 181a/10, 181b/4, 186a/2, 190a/6,
 191a/10, 198b/5
 h.+ ıla 128b/11, 153b/11, 158b/7,
 162b/5, 162b/10
 h.+ ımuza 195a/2
hâl u hâtır sorış- -1-
 [Ar.+Far.+Ar.+T.] Birbirine karşılıklı
 olarak “nasılsınız, ne durumdasınız vb.”
 anlamında nezaket, ilgi soruları
 yöneltmek.
 h.- up 180b/2
halâş bul- -6- [Ar.+T.] Kurtulmak,
 azat olmak.
 h.- amadı 151b/13
 h.- dı 133a/13, 199a/12, 201a/3
 h.- up 190a/8, 190a/13
halâş ol- -1- [Ar.+T.] Kurtulmak,
 azat olmak.
 h.- up 200b/6
hâlât -1- [Ar.] Hâller, durumlar.
 h. 154a/11
hâlet -3- [Ar.] Hâl, durum, vaziyet.
 h.+ de 108b/11, 113a/2
 h.+ le 121a/12
hâl-ı âlem -1- [Ar.+Ar.] Dünyanın
 hâli.
 h.+ den 106b/13
hâl-ı hayâtında -4- [Ar.+Ar.]
 Yaşadığı müddetçe.
 h. 118b/9, 136b/2, 194a/9
 h.+ indayiken 182b/1
hâlin ağla- -1- [Ar.+T.] (Bir kimse)
 İçinde bulunduğu durumdan yakınmak,

sızlanmak.

h.- dı 143a/7

hāl-ı Petrus -1- Petrus'un durumu.

h. 107a/2

hālī -15- [Ar.] Boş.

h. 118b/8, 120a/2, 153b/4, 159b/13, 163a/11, 163b/1, 172b/4, 178b/7, 180a/13, 186a/7, 186b/6, 191b/11

h.+ dür 193a/9

h.+ yidi 167b/10

h.+ yiken 206b/2

hālī ol- -6- [Ar.+T.] Uzak olmak, ayrı olmak.

h.- ıcağ 149b/5

h.- madılar 182b/5

h.- madum 202a/11

h.- maz 131b/5

h.- mazdı 162a/13

h.- mazlardı 171b/7

hālīfe -1- [Ar.] Yeryüzünde Allâh'ın emirlerini yerine getirip onun namına tasarrufta bulunan ve varlıklar üzerinde onun adına egemen olan insan.

h.+ siydi 207b/10

hālīyā -2- [Ar.] Şimdiki hâlde, bu durumda.

h. 137b/8, 178b/3

halk -16- [Ar.] Ahâli, insanlar.

h.+ ı 167b/11, 178a/4, 178b/3, 180a/4, 181b/13, 182a/6, 205a/13

h.+ ıla 155b/9

h.+ ın 147a/5, 204b/1

h.+ından 126a/1, 170a/4, 180b/13

h.+ ıyla 193b/11

hall olun- -1- [Ar.+T.] Çözümlemek, sonuçlanmak.

h.- urdı 197b/7

halvet -4- [Ar.] Ev.

h.+ lerinde 183a/5

h.+ ümde 182b/9

h.+ üme 182b/10, 182b/11

halvet-hâne -1- [Ar.+Far.] Ev.

h.+ sin 183a/10

Hamdü lillâhi -1- [Ar.] Allâh'a hamd olsun.

H. 209b/5

haml -1- [Ar.] Gebelik.

h.+ ı 158a/7

hamle eyle- -1- [Ar.+T.] Saldırmak, atılıp ilerlemek.

h.- yüp 117a/4

hamle id- -1- [Ar.+T.] Saldırmak, atılıp ilerlemek.

h.- üp 176a/13

hamle kıl- -11- [Ar.+T.] Saldırmak, atılıp ilerlemek.

h.- a 127b/2

h.-dı 125a/10, 127b/2, 127b/3, 127b/4, 127b/5, 127b/12

h.- dılar 117a/12

h.- up 116b/8, 117a/13

hamr -1- [Ar.] Bâde, sahbâ, şarâb.

h. 162b/8

hāmūş ol- -2- [Far.+T.] Susmak, sessiz kalmak.

h.- dı 181a/13

h.- dılar 179a/9

han -70- [T.] Han, kağan, hükümdar.

h. 145a/12, 145a/13, 145b/8, 146a/9, 146a/11, 146a/13, 146b/11, 147a/3, 147a/13, 148a/12, 148b/10, 149a/4, 149a/9, 149a/10, 149b/4, 149b/5, 150b/10, 151a/12, 151b/3, 154a/8, 154b/2, 154a/11, 154b/10, 155a/4, 155b/13, 156b/13, 157a/4, 157a/8, 157a/9, 157b/3, 157b/6, 170a/12, 170b/2, 170b/5, 170b/7

h.+a 145a/12, 146a/1, 151b/1,

151b/8, 157a/8, 170a/10

h.+ dan 151b/7

h.+ ı 143a/9, 148b/5, 151a/1,
151b/9, 153a/3, 153b/13, 157a/12, 170b/8

h.+ ıla 154a/3

h.+ ina 156b/9

h.+ lar 142b/12, 142b/13, 143b/3

h.+ lara 143b/1, 150b/12

h.+ ları 149b/6, 149b/8

h.+ ların 143a/11

h.+ larla 145b/8

h.+ laruñ 145b/9

h.+uñ 143b/4, 148b/9, 151a/12,
153a/9, 154b/13, 156b/12, 157a/2, 170b/4

ḥandān -1- [Far.] Gülen, şen, neşeli.

h. 154b/11

ḥāne -1- [Far.] Ev.

h.+ sinde 162a/13

ḥāned -1- [Far.] Okuyan.

h. 210a/13

ḥān-ḳāh -1- [Far.+Far.] Makam,
mekan.

h.+ uma 194a/1

ḥarāb -6- [Ar.] Yıkılmış, harap olmuş,
viraneye dönmüş.

h. 154a/13

h.+ a 132b/10

h.+ ina 193b/13

h.+ indadur 153a/5, 154b/11

h.+ indan 155a/9

ḥarāb eyle- -9- [Ar.+T.] Yıkmaq,
viran etmek.

h.- di 144a/1, 155a/5, 201a/7

h.-diler 146a/10, 147a/6, 150b/9,
153a/12

h.- düklerin 144a/12

h.- yüp 157b/13

ḥarāb it- -2- [Ar.+T.] Yıkmaq, viran

etmek.

h.- mekdeyidi 153a/4

h.- üp 169b/7

ḥarāb ḳıl- -5- [Ar.+T.] Yıkmaq, viran
etmek.

h.- a 155b/6

h.- alar 153a/7

h.- dı 154b/9

h.- dılar 150b/13

h.- mışdı 154a/1

ḥarāb ol- -2- [Ar.+T.] Yıkılmak,
viran olmak.

h.- dı 196b/5

h.- mağa 179a/9

ḥarāba git- -1- [Ar.+T.] Yıkılmaya yüz
tutmak.

h.- er 178a/10

ḥarāb-ābād-ı dehr -1- [Ar.+Far.+Ar.]
Harabe/yıkık dökük dünya.

h.+ i 155a/12

ḥarāc -1- [Ar.] Müslümân olmayan
kimselerden alınan vergi.

h.+ a 171a/1

ḥarāca kes- -3- [Ar.+T.] Haraca
bağlamak.

h.- di 166b/13, 169a/10, 176b/12

ḥarāc-güzār -1- [Ar.+Far.]

Kendinden siyasi ve askerî anlamda daha
güçlü olan komşusuna haraç adı altında
dönemsel vergi veren ya da değerli
hediye gönderen.

h.+ larıydı 168b/4

ḥarāc-güzār ol- -1- [Ar.+Far.+T.]

Kendinden siyasi ve askerî anlamda daha
güçlü olan komşusuna haraç adı altında
dönemsel vergi vermek ya da değerli
hediye göndermek.

h.- dılar 177a/3

ḥarām olsun -1- [Ar.+T.] “Hayrını
görme” anlamında bir söz.

h. 107a/12

h̄arb -1- [Ar.] Harp, savaş.
h.+ ında 201a/9

h̄arb id- -1- [Ar.+T.] Harp etmek, savaşmak.
h.- erdi 197a/2

h̄arc id- -1- [Ar.+T.] Karıştırmak, eklemek, katmak.
h.- üp 209b/8

h̄arekāt -1- [Ar.] Hareketler, davranışlar.
h.+ ın 206b/7

h̄areket -1- [Ar.] Davranış.
h.+ ini 206b/5

h̄areket kıl- -1- [Ar.+T.] Kımıldamak, hareket etmek.
h.- madı 134a/6

h̄āric -2- [Ar.] Dış, dışarı.
h.+ den 161b/2, 164a/8

h̄āş -4- [Ar.] İyi, seçilmiş, değerli, özel.
h. 162a/13, 181b/1
h.+ ı 182b/3
h.+ larından 179b/11

h̄āş u ‘ām -2- [Ar.+Far.+Ar.] Seçkin kimseler ve halk, herkes.
h. 207b/5
h.+ e 111b/12

h̄asāret -3- [Ar.] Zarar, ziyân.
h. 143b/10, 154a/12
h.+ den 153b/1

h̄asāret eyle- -2- [Ar.+T.] Zarar vermek.
h.- di 201a/5
h.- ye 206b/2

h̄asāret kıl- -1- [Ar.+T.] Zarar vermek.
h.- alar 172b/11

h̄ased -1- [Ar.] Çekememezlik,

kıskançlık.
h. 129a/2

h̄ased eyle- -1- [Ar.+T.] Kıskanmak, çekememek.
h.- diler 161b/1

h̄ased id- -1- [Ar.+T.] Kıskanmak, çekememek.
h.- üp 129a/1

h̄āşeki -2- [Ar.+Far.] Osmanlı Devleti’nde padişahın hizmetine tahsis edilmiş olan bostancı ocağı mensuplarına ve yeniçerilere verilen isim, padişahın ve sarayın iç hizmetlerini gören sınıfa mensup kimse.
h.+ si 165b/3, 166b/2

h̄āşıl id- -1- [Ar.+T.] Gerçekleştirmek, ortaya çıkarmak.
h.- erüz 189b/4

h̄āşıl kıl- -1- [Ar.+T.] Gerçekleştirmek, ortaya çıkarmak.
h.- ayın 110b/9

h̄āşıl ol- -6- [Ar.+T.] Meydana gelmek, gerçekleşmek.
h.- a 165a/11
h.- an 206b/1
h.- mışdı 142a/2
h.- unca 194b/9
h.- uncaya 194b/7
h.- ur 126a/10

h̄asret -4- [Ar.] Bir şeyi çok isteyip, arzulayıp ona kavuşamamaktan gelen üzüntü, özlem.
h. 183a/2
h.+ ile 141b/4, 142a/1
h.+ iyle 136a/11

h̄asret çek- -1- [Ar.+T.] Özlem duymak, uzun süre ayrı kaldığı yere ya da kimseye karşı kavuşma isteği içinde olmak.
h.- erlerdi 120a/3

- hāṣṣa** -2- [Ar.] Özel.
h. 162b/2, 183a/5
- hasta ol-** -1- [Far.+T.]
Rahatsızlanmak, hastalanmak.
h.- dum 182b/8
- hastalık** -2- [Far.] Sağlıklı olmama durumu.
h. 183a/1, 193b/7
- haṭā** -3- [Ar.] Aslına uygun olmayan, doğru olmayan şey, yanlış, yanlışlık.
h. 123a/11, 209b/9
h.+ sın 186a/3
- haṭar** -1- [Ar.] Tehlike.
h. 156b/7
- hāṭır soruş-** -1- [Ar.+T.] Birbirine hâl, hatır sormak.
h.- dılar 116a/9
- hāṭır u keyfiyet soruş-** -1- [Ar.+Far.+Ar.+T.] Birbirine hâl, hatır sormak.
h.- dılar 121a/8-9
- hāṭırın hoş eyle-** -1- [Ar.+Far.+T.]
Gönlünü hoş etmek.
h.- di 106b/2
- hāṭırına vehm düş-** -1- [Ar.+Ar.+T.]
Kuruntuya kapılmak.
h.- di 136a/2
- hāṭırların hoş eyle-** -1- [Ar.+Far.+T.]
Gönüllerini hoş etmek.
h.- di 111b/13
- hāṭır-ı keyfiyyet soruş-** -1- [Ar.+Ar.+T.]
Birbirine hâl, hatır sormak.
h.- dılar 113a/3
- hātimetü'l-kitāb** -1- [Ar.+Ar.]
Kitabın son bölümü.
h. 209b/4
- hatm olun-** -2- [Ar.+T.] Sona
erdirilmek, bitirilmek.
h.- sun 210a/8, 210a/12
- hātūn** -14- [Far.] Yüksek şahsiyetli kadınlara veya hakan eşlerine verilen unvan.
h. 181b/11, 195a/10
h.+ı 142b/10, 194b/1, 194b/11, 195b/6, 199b/2
h.+ ın 146b/13, 151a/2
h.+ ina 145a/1
h.+ ını 128a/7
h.+ inuñ 195a/6
h.+ ıydı 119b/7
h.+ ıyla 158a/8
- havādis** -2- [Ar.] Hadiseler, olaylar.
h.+ den 108a/4, 143b/12
- havādisāt** -1- [Ar.] Havadisler, haberler, sözler.
h.+ ın 193a/2
- havāī** -1- [Ar.] Hava ile ilgili.
h. 196b/3
- havāle** -1- [Ar.] Bir işi, bir şeyi başkasına devretme, başkasının sorumluluğuna bırakma.
h. 196b/3
- havāle id-** -1- [Ar.+T.] Göndermek, yollamak.
h.- üp 209a/11
- havāle kıl-** -3- [Ar.+T.] Göndermek, yollamak.
h.- dı 131b/10, 165b/5
h.- up 185a/6
- havāle ol-** -2- [Ar.+T.]1.
Gönderilmek, yollanmak.
h.- dı 196b/3
- 2. Musallat olmak.**
h.- dı 112b/6
- havf** -1- [Ar.] Korku.
h.+ ıla 136a/4
- havf id-** -2- [Ar.] Korkmak.

h.- ersin 188b/3
 h.- üp 163b/11
havfa var- -1- [Ar.+T.] Korkuya kapılmak.
 h.- up 134a/6
hāy hūy -1- [Far.+Far.] Her ağızdan bir ses çıkmasından meydana gelen gürültü, patırtı.
 h. 189b/8
hayāl -1- [Ar.] Aslı olmadığı hâlde zihinde kurulan şey, düş.
 h.+ ı 135a/5
hayāl id- -1- [Ar.+T.] Zihinde tasarlayıp canlandırmak, düşünmek.
 h.- üp 181a/4
hayālından geç- -1- [Ar.+T.] Düşünmek.
 h.- erdi 112b/2
hayāl-ı hāl -1- [Ar.+Ar.] Durumunun hayali.
 h. 110b/10
hayāt -2- [Ar.] Hayat, yaşam.
 h.+ ından 193b/8
 h.+ umdan 183a/1
hayātı çeşmesinden elin yu- -1- [Ar.+Far.+T.+T.] Hayat çeşmesinden elini yıkamak; vefat etmek, ölmek.
 h.- dı 142a/11
hayātın tebdīl eyle- -1- [Ar.+Ar.+T.] Hayatını değiştirmek, ölmek.
 h.- yüp 194a/3
hayır gel- -1- [Ar.+T.] Yararı olmak.
 h.- mez 113b/10
hayırlı- -1- [Ar.] Hayırlı, iyi, güzel.
 h. 180a/8
haylī -24- [Far.] Çok, oldukça, epeyce.
 h. 126b/10, 126b/11, 128b/7, 138a/9, 140b/9, 147a/2, 147b/7, 153a/10, 160a/5, 166b/13, 168b/6, 171a/6,

172a/10, 191a/12, 192b/10, 195b/8, 197a/6, 197a/13, 197b/6, 202a/6, 205a/2, 205a/5, 205b/12, 206b/10
haylīden -1- [Far.] Uzun zamandır, çoktan, epeydir.
 h. 193a/9
hayme -2- [Ar.] Çadır.
 h. 188a/3
 h.+ yile 125b/8
hayme vü çadır -1- [Ar.+Far.+Far.] Çadır ve büyük çadır.
 h. 188a/2
hayme vü hurgāh -4- [Ar.+Far.+Far.] Çadır ve büyük çadır.
 h.+ ı 156b/10
 h.+ ın 117b/1, 128a/11, 166b/9
hayr -1- [Ar.] “Şer” mukabili, halkın muhabbet ve rağbet eylediği şey, iyi şey, nafi şey.
 h.+ ıla 209b/7
hayr ola -1- [Ar.+T.] Bir durum veya iş karşısında iyiliği, hayrı temenni eden söz.
 h. 120a/10
hayr u şer -2- [Ar.+Far.+Ar.] İyilik ve kötülük.
 h. 161b/7, 178b/5
hayret al- -1- [Ar.+T.] Hayrete düşmek, şaşkınlık içinde kalmak.
 h.- up 188a/12
haysīyyetden -1- [Ar.] Bakımından, sebebiyle.
 h. 162a/5
hayyāt-ı ecel -1- [Ar.+Ar.] Ecel tarzisi.
 h. 136b/10
hazāyin -2- [Ar.] Hazineseler. *bk. hazā'in*
 h.+ in 147a/1, 152a/13
hazā'in -1- [Ar.] Hazineseler.
 h.+ in 151a/2

hazer -1- [Ar.] Sakınma, korunma.
h. 187a/6

hâzır -9- [Ar.] Belli bir işi yapacak veya belli bir işe yarayacak duruma getirilmiş olan (şey).
h. 109a/13, 131a/11, 144b/11, 144b/12, 148a/4, 161a/1, 175a/9, 200a/11
h.+ umdur 160b/4

hâzır kıl- -1- [Ar.+T.] Hemen kullanabilecek duruma getirmek.
h.- mışlardı 204b/11

hâzır ol- -18- [Ar.+T.] Her duruma karşı hazırlıklı, uygun vaziyette olmak.
h.- an 151b/6, 161a/2
h.- asın 123a/7, 146b/6, 164b/7, 173b/12, 187b/4, 198a/2
h.- asız 140a/3, 203b/1
h.- dılar 174b/7
h.- dilarsa 181b/10
h.- mışdı 209a/9
h.- mışlardı 204b/8
h.- up 206b/3
h.- uñ 144a/8, 149b/7, 163b/8

hâzır ve müheyyâ ol- -2- [Ar.+Ar.+Ar.+T.] Hazır, amâde olmak.
h.- asız 114a/12, 187b/8

hâzır ve nâzır -1- [Ar.+Ar.+Ar.] (Bir iş yapmak için) gereken her şeyi tamamlamış olma. h. 189a/8

hâzır ve nâzır ol- -5- [Ar.+Ar.+Ar.+T.] (Bir iş yapmak için) gereken her şeyi tamamlamış olmak, bütün şartları yerine getirmek.
h.- an 111a/12
h.- dı 165b/10
h.- mışlardı 126b/13
h.- up 119a/6
h.- upturdı 170a/10

hazır-la- -1- [Ar.] Bir şeyi kullanılacak,

yararlanılacak duruma getirmek.
h.- mışdı 139a/11

hâzîne -11- [Ar.] Altın, gümüş, mücevher vb. değerli eşya yığını, büyük servet.
h. 152b/6, 152b/9, 159a/10
h.+ lerin 134a/8
h.+ m 152a/8
h.+ si 168b/6
h.+ sin 144b/13, 152b/3, 172b/1
h.+ sini 145a/1
h.+ siyle 161a/10

hâzîne aç- -4- [Ar.+T.] Devlet malını ve devlet parasını kullanıma sunmak.
h.- dılar 124b/6
h.- up 115b/3, 119a/10, 123b/12

hâzîne vü emvâl -1- [Ar.+Far.+Ar.] Kişinin sahip olduğu bütün servet ve mal varlığı.
h.+ m 128a/11

hâzret -1- [Ar.] Yücelik, ululuk ifade ederken isimlerden önce veya sonra kullanılan saygınlık ifadesi.
h.+ lerine 197b/3

hâzret-i risâlet-penâh -1- [Ar.+Ar.+Far.] Hz. Muhammed.
h.+ uñ 208b/13

heb -1- [Far.] Sürekli, her zaman, daima.
h. 207b/5

helāk -1- [Ar.] Ölme, yok olma.
h. 199a/1

helāk eyle- -29- [Ar.+T.] Helak etmek, öldürmek, ortadan kaldırmak.
h.- di 106b/9, 107a/9, 117b/8, 138a/5, 169a/6, 172a/4, 172a/6, 196a/1
h.- diler 116b/13, 145a/11, 148a/10, 149b/11, 154b/8, 157b/10, 166b/8, 176a/7, 183a/12, 191b/2, 198b/8,

198b/9, 209a/5

h.- r 138b/3

h.- ye 113b/8, 135a/5, 172a/3

h.- yicek 183b/6

h.- yüp 153b/10, 159a/12, 185b/7

helāk it- -6- [Ar.+T.] Mahvetmek, öldürmek, ortadan kaldırmak.

h.- di 107a/3

h.- diler 141b/12

h.- düre 121b/10

h.- erüz 147b/13

h.- mege 182b/7

h.- üp 157b/11

helāk ol- -11- [Ar.+T.] Mahvolmak, perişan hâle gelmek, ölmek.

h.- a 174a/12

h.- dı 158b/13

h.- duğı 159a/5

h.- ıcağ 118a/3, 199a/7

h.- mağıla 176a/9

h.- mağın 199a/13

h.- miş 128b/6

h.- mişdı 150a/5

h.- mişdur 128a/13

h.- up 184a/1

helāklik -1- [T.] Yok olma, helak olma, perişanlık.

h. 136a/4

hele -2- [T.] “Biraz bekle, dur bakalım” anlamında cümlelerin başına getirilen bir kelime.

h. 119b/12, 126b/7

hem -5- [Far.] 1. Aynı zamanda.

h. 110b/9, 155a/3, 172b/11, 180a/7, 199a/2

2. Ayrıca. -2-

h. 210a/10, 210a/11

hem dahı -1- [Far.+T.] Hem de,

ayrıca.

h. 210a/1

hemān -22- [Far.] 1. Derhâl, çabucak, hiç vakit geçirmeden.

h. 107b/5, 113b/10, 124a/6, 124b/4, 124b/7, 124b/12, 126b/6, 127a/12, 127b/1, 127b/4, 128a/8, 133a/1, 144a/13, 149b/7, 150a/11, 164b/7, 175b/8, 201a/12, 204a/13, 205a/6, 206b/9, 208b/8

2. Ancak, yalnız, sadece, fakat. -2-

h. 174a/11, 188b/7

3. Aynı şekilde. -1-

h. 187a/1

hemān dem -24- [Far.+Far.] Hemen, o anda, vakit kaybetmeden.

h. 114b/12, 117b/2, 128a/9, 139b/7, 155a/4, 162b/2, 163a/4, 170a/12, 170b/7, 176b/3, 180a/2, 181a/10, 185a/8, 188a/8, 188a/9, 189b/1, 189b/7, 193a/10, 198b/1, 199a/9, 203b/6, 207b/13, 208b/9, 209a/1

hemān sā‘at -10- [Far.+Ar.] Hemen, o anda, vakit kaybetmeden.

h. 133b/7, 156a/8, 184a/5, 188b/2, 195a/8, 196a/11, 198a/5, 200a/13, 200b/13, 201b/3

hem-rāh düş- -1- [Far.+Far.+T.] Yol arkadaşı olmak.

h.- üp 178b/12

hem-şoḥbet ol- -1- [Far.+Ar.+T.] Aynı sohbet halkasında olmak.

h.- mayup 181a/8

hemşīre-zāde -1- [Far.+Far.] Kız kardeşin çocuğu.

h.+ si 137a/7

heng eyle- -1- [Far.+T.] Savaşmak.

h.- yüp 198b/11

henüz -7- [Far.] Daha, hâlâ, şimdiye kadar, elan.

h. 110a/3, 122a/4, 153a/6,

160b/13, 177b/10, 194b/6, 199b/11

her -11- [Far.] “Bütün, her bir” anlamlarında belgisiz sıfat.

h. 132a/13, 150a/7, 155a/3, 180b/12, 186b/9, 203a/3, 207a/13, 208a/6

her bir -3- [Far.+T.] 1. “Her bir” belgisiz sıfat.

h. 148b/11, 155a/8, 188a/6

2. “Her biri” belgisiz zamir. -2-

h.+ ne 192b/8

h.+ ni 150b/12

her biri -10- [Far.+T.] “Her biri” belgisiz zamir.

h. 115a/6, 117a/13, 143b/3, 154a/3, 189a/2, 198b/13

h.+ n 210a/6

h.+ si 189a/3, 192b/5

h.+ sine 119a/10

her dāyim -1- [Far.+Ar.] Sürekli, daima, her zaman.

h. 162a/5

her kaçan kim -1- [Far.+T.+Far.] Her ne zaman ki.

h. 161a/1

her kanda -2- [Far.+T.] Her nereye.

h. 126a/11, 161b/11

her kankısını kim hātırūñ dilerse -1-

[Far.+T.+Far.+Ar.+T.] Hangisini gönlün dilerse, canın hangisini isterse.

h. 113a/8-9

her ki -2- [Far.+Far.] Kim olursa olsun, her kim ki.

h. 159b/5, 210a/13

her kimi -1- [Far.+Far.] Her kim, her kim olursa olsun.

h. 161a/9

her kişi -2- [Far.+T.] Herkes.

h. 150b/3

h.+ ye 107a/1

her ne -2- [Far.+T.] Her ne olursa olsun.

h. 121a/3, 150a/13

her nevbahār hazāna döner -1-

[Far.+Far.+Far.+Far.+T.] Her ilkbahar sonunda sonbahara dönüşür.

h. 136a/13

her vakt -1- [Far.+Ar.] Her zaman.

h. 133a/4

hergiz -7- [Far.] Asla, hiçbir vakit.

h. 133a/1, 162a/11, 166b/5, 169b/8, 180a/13, 195b/13, 209b/11

herif -1- [Ar.] Adam.

h. 162b/7

herkes -1- [Far.] Herkes, insanların tümü.

h. 196b/2

hevā -2- [Ar.] Heves, istek, arzu.

h.+ dan 132a/1

h.+ sina 106b/8

heybet -1- [Ar.] Büyüklük, azamet.

h.+ le 198a/12

heybetlü -1- [Ar.] Büyük, ulu, azametli.

h. 188a/5

heybet-i islām -1- [Ar.+Ar.] İslam’ın büyüklüğü/heybeti.

h. 188a/12

hıfz eyle- -2- [Ar.+T.] Korumak, saklamak, muhafaza etmek.

h.- diler 108b/4

h.- mege 165a/12

hıfz id- -3- [Ar.+T.] Korumak, saklamak, muhafaza etmek.

h.- erlerdi 165a/13

h.- esin 108a/13

h.- üp 154a/7

hışm -1- [Far.] Öfke, gazap, kızgınlık.

h.+ ıla 125a/7
hışm eyle- -1- [Far.+T.] Kızmak,
 öfkelenmek.
 h.- di 108a/6
hışm id- -1- [Far.+T.] Kızmak,
 öfkelenmek.
 h.- ıcek 125a/9
hışma gel- -1- [Far.+T.] Kızmak,
 öfkelenmek.
 h.- üp 174a/13
hiyānet -3- [Ar.] Güveni kötüye
 kullanma, ihanet etme, aldatma.
 h. 106b/7, 169a/3
 h.+ ı 173b/2
hiyānet id- -2- [Ar.+T.] Hainlik etmek,
 ihanet etmek; güveni kötüye kullanmak,
 aldatmak.
 h.- en 175a/9, 175b/7
hiyāneten -1- [Ar.] Haince
 davranarak, hainlikle.
 h. 107a/9
hīckes -1- [Far.] Hiç kimse.
 h. 131b/12
hikāye -1- [Ar.] Hikaye; başa gelen olay,
 yaşanan hadise.
 h.+ yi 122a/9
hikāyet -8- [Ar.] Hikaye; başa
 gelen olay, yaşanan hadise.
 h. 106b/13
 h.+ i 190b/3, 202b/13
 h.+ imüz 123a/8, 129b/12, 143a/9,
 143b/6, 201b/8
hikāyet id- -1- [Ar.+T.] Hikaye
 etmek, anlatmak.
 h.- erler 186a/5
hikāyet kıl- -6- [Ar.+T.] Hikaye etmek,
 anlatmak.
 h.- ur 151a/4
 h.- urlar 118b/3, 168a/9, 175a/5,

177b/6, 196a/3
hikāyet kılın- -1- [Ar.+T.] Hikaye
 edilmek, anlatılmak.
 h.- mışdı 155b/12
hikmet-i rabbānī -1- [Ar.+Ar.]
 Allāh'ın hikmeti, Allāh'ın ezeli ve ebedi
 bilgisi.
 h. 201b/6
hilāf-ı emr -1- [Ar.+Ar.] Verilen emre
 karşı gelme.
 h. 153a/13
hile -7- [Ar.] Bir kimseyi aldatmak,
 kandırmak ve yanıltmak amacıyla yapılan
 tertip, düzen.
 h. 172a/3, 181b/7, 182b/6, 183a/8,
 183b/6
 h.+ ye 172a/2
 h.+ yile 182a/8
hile kıl- -1- [Ar.+T.] Bir şeyle ilgili
 olarak bir kimseyi aldatmak, yanıltmak, o
 şeyin niteliğiyle ilgili olarak yanıltıcı bilgi
 vererek kandırmak.
 h.- mağda 133a/7
hil'at vir- -1- [Ar.+T.] (Osmanlı
 döneminde, padişahların, gönül almak ya
 da ödüllendirmek için) bir kimseye, çok
 değerli bir kumaştan ya da kürkten
 yapılmış bir kaftan vermek.
 h.- üp 115b/4
hil'atlar geyür- -2- [Ar.+T.]
 (Osmanlı döneminde, padişahların, gönül
 almak ya da ödüllendirmek için) bir
 kimseye, çok değerli bir kumaştan ya da
 kürkten yapılmış bir kaftan giydirmek.
 h.- üp 139b/1, 181a/1
hil'at-ı destür geydüril- -1-
 [Ar.+Far.+T.] (Osmanlı döneminde,
 padişahların, gönül almak ya da
 ödüllendirmek için) bir kimseye, çok
 değerli bir kumaştan ya da kürkten
 yapılmış bir kaftan giydirmek.
 h.- üp 119a/12

hîl'at-ı hâş -1- [Ar.+Ar.] Osmanlı döneminde padişah veya vezir tarafından takdir edilen kişiye giydirilen kaftan, süslü elbise.

h. 119a/10

hîl'at-ı hâş geydir- -1- [Ar.+Ar.+T.] (Osmanlı döneminde, padişahların, gönül almak ya da ödüllendirmek için) bir kimseye, çok değerli bir kumaştan ya da kürkten yapılmış bir kaftan giydirmek.

h.- üp 202b/6

hîl'at-ı hâş geyür- -6- [Ar.+Ar.+T.] (Osmanlı döneminde, padişahların, gönül almak ya da ödüllendirmek için) bir kimseye, çok değerli bir kumaştan ya da kürkten yapılmış bir kaftan giydirmek.

h.- üp 106b/1, 111b/11, 115a/10-11, 144b/4, 179a/10, 192b/8-9

hîl'at-ı sal'at geydür- -1- [Ar.+Ar.+T.] (Osmanlı döneminde, padişahların, gönül almak ya da ödüllendirmek için) bir kimseye, çok değerli bir kumaştan ya da kürkten yapılmış bir kaftan giydirmek.

h.- üp 111b/3-4

himmet -4- [Ar.] Lütuf, kerem, yardım.

h. 120a/7, 188b/7

h.+ inden 201b/10

h.+ le 152b/7

himmet nazârın eyle- -1- [Ar.+Ar.+T.] Yardım etmek, yardım eli uzatmak.

h.- rdi 158b/7

himmet nazârın kıl- -1- [Ar.+Ar.+T.] Yardım etmek, yardım eli uzatmak.

h.- asın 140a/4

hîn -1- [Ar.] An, zaman, vakit.

h.+ de 177b/8

hîn-i ma'reke -1- [Ar.+Ar.] Savaş anı, savaş vakti.

h.+ de 197a/10

hîn-i mezbûre -1- [Ar.+Ar.] Zikredildiği vakit, zikredildiği sıra.

h.+ de 139b/3

hîn-i teferrûc -1- [Ar.+Ar.] Gezinti sırası, gezerken.

h.+ de 135a/4

hîn-i vakt -1- [Ar.+Ar.] O zaman.

h.+ da 184b/13

hîn-i vaşîyet -1- [Ar.+Ar.] Vasiyet sırası, vasiyet ederken.

h.+ inde 134b/8

hîsâb -2- [Ar.] Ölçü, sayı.

h. 114a/9

h.+ ı 107b/5

hîsâb eyle- -1- [Ar.+T.] Hesaplamak.

h.- diler 143b/8

hîsâbsuz -5- [Ar.] Sayısız, ölçülemez.

h. 115b/6, 123a/3, 128b/2, 139b/9, 198a/8

hîşâr -4- [Ar.] Kale.

h. 191b/13

h.+ a 185a/9

h.+ ı 131b/9

h.+ ına 185a/11

hîşâr it- -1- [Ar.+T.] Sığınak olarak kullanmak.

h.- üp 196a/11

hîss -1- [Ar.] Duygu, sezgi.

h.+ ile 113a/13

hîzmet-14- [Ar.] Bir kimsenin yapmakla sorumlu tutulduğu iş, kendisine verilen görev.

h. 113a/12, 182a/3

h.+ in 157a/11

h.+ inde 159a/6, 159a/10, 181a/13, 182b/3

h.+ inden 182b/5
 h.+ indeydi 158b/4
 h.+ ine 108a/10, 158b/7, 159a/11,
 182b/5
 h.+ üme 119a/7
hōd -6- [Far.] 1. Bizzat.
 h. 120b/9, 121a/1, 131b/13,
 137b/9, 164a/7, 182b/10
 2. Kendi. -2-
 h. 131a/4, 208a/3
 3. Dahi, de. -8-
 h. 108b/8, 130b/6, 131b/12,
 152a/5, 160b/4, 176a/11, 178a/10,
 187b/12
hōn-sālār -1- [Far.+Far.] Sofracı,
 kilerci.
 h.+ ı 109b/6
hōr it- -1- [Far.+T.] Hakir, aşağılık hâle
 getirmek.
 h.- e 206a/13
hōş -1- [Far.] Gerçi, ancak, ama.
 h. 160a/3
hōş eyle- -1- [Far.+T.] Memnun
 etmek.
 h.- yüp 115a/11
hōş geç- -7- [Far.+T.] Güzel yaşam
 sürmek.
 h.- di 155b/12
 h.- diler 121a/13, 184b/2, 192a/12,
 192b/10
 h.- üp 112a/6, 120a/1
hōş gör- -9- [Far.+T.] İyi
 davranmak, kusurlarını görmezden
 gelmek.
 h.- di 120a/1, 143a/8, 176b/7
 h.- diler 152b/10, 167b/12
 h.- üp 163b/10, 179a/10, 199b/9,
 202a/12
hōş ol- -2- [Far.+T.] Hoşa gidecek
 durumda olmak, iyi olmak.

h.- dı 171b/8
 h.- mayup 180a/4
hōş-nihād -1- [Far.+Far.] Yaradılışı
 iyi, iyi huylu.
 h. 155a/1
hōşnūd ol- -1- [Far.+T.] Memnun
 olmak, gönlü hoş olmak, razı olmak.
 h.- mayup 172b/13
hūb-edā -1- [Far.+Ar.] Güzel, hoş
 tarz.
 h. 209b/9
hūb-ḥiṣāl -1- [Far.+Ar.] Güzel ahlak.
 h. 158a/4
hūb-liḳā -1- [Far.+Ar.] Güzel yüzlü
 sevgili, Allāh.
 h. 209b/6
Hudā-yı bī-zevāl -1- [Far.+Far.+Ar.]
 Sonsuz yaratıcı.
 H. 190a/2
hūkūk-ı sābıka -1- [Ar.+Ar.] Geçmişteki,
 önceki dostluk ilişkileri.
 h. 183b/5
hūm u hūcūm it- -1- [?+Far.+Ar.+T.]
 Toplu olarak saldırmak.
 h.- üp 209a/12
hūn -1- [Far.] Kan.
 h.+ ından 116b/6
hūn eyle- -1- [Far.+T.] Kana
 bulamak.
 h.- diler 198b/13
hūn u ḥāk -1- [Far.+Far.+Far.] Kan
 ve toprak (kanlar içinde yerde olma).
 h. 199a/1
hūn-ḥor -1- [Far.+Far.] Kan akıtan,
 hunhar.
 h. 183a/11
hūn-rīz -2- [Far.+Far.] Kan döken,
 kan dökücü.
 h. 135b/9, 136a/1

hūr -1- [Ar.] Cennet kızı, cennet mahlûku.

h. 172a/5

hūrūc eyle- -9- [Ar.+T.] Çıkmak, sefer etmek.

h.- di 148b/10

h.- diler 145a/7

h.- mesine 147b/9

h.- mişdi 186a/9

h.- ye 153b/4

h.- yicek 147b/6

h.- yüp 170a/13, 186b/7, 206a/3

hūrūc id- -2- [Ar.+T.] Çıkmak, sefer etmek.

h.- icek 170a/7, 203b/9

hūrūc kıl- -3- [Ar.+T.] Çıkmak, sefer etmek.

h.- dı 169b/4, 196a/6

h.- up 208b/1

hūşūş -4- [Ar.] Konu, mevzu.

h.+ a 195b/12

h.+ dan 162a/2, 205a/13, 206a/6

hūşūşā kim -3- [Ar.+Far.] Özellikle ki.

h. 134a/2, 160a/11, 164a/8

hūzūr -26- [Ar.] Önemli bir makamın veya kişinin var olduğu, bulunduğu yer, o makam veya şahsın önü, katı, yanı.

h.+ a 149b/4

h.+ da 162a/4

h.+ına 108a/11, 109a/7, 112b/4, 112b/13, 113a/2, 114a/6, 123a/1, 124a/7, 124a/10, 124b/5, 132b/11, 143a/7, 143b/3, 143b/13, 156a/11, 156b/12, 159b/11, 163a/3, 173a/4, 174a/10, 179a/3, 181a/4, 185b/1

h.+ ında 123b/6

hūzūr eyle- -1- [Ar.+T.] Huzur bulmak, ruhsal yönden rahatlamak.

h.- medün 202a/11

hūzūr-ı kalb -3- [Ar.+Ar.] Gönül rahatlığı.

h. 129a/5

h.+ ıla 141a/6

h.+ ıñuz 174a/4

hūcūm eyle- -1- [Ar.+T.] Saldırmak, hücum etmek.

h.- yüp 183a/11

hūkm -10- [Ar.] Hüküm, karar.

h. 108a/12, 109a/7

h.+ i 108b/2, 109a/6, 178a/7

h.+ ine 178b/3

h.+ iyle 160a/10

h.+ ler 138b/12, 108b/3

h.+ lere 108a/11

hūkm eyle- -10- [Ar.+T.] Üzerinde hâkimiyet kurmak, hükmü altına almak.

h.-di 107a/10, 120a/13, 134a/1, 142b/10, 177b/2, 178a/1

h.- diginden 155b/2

h.- dükden 159b/4, 177b/4

h.- yüp 141b/3

hūkm kıl- -1- [Ar.+T.] Üzerinde hâkimiyet kurmak, hükmü altına almak.

h.- dı 194a/11

hūkm ü hūkūmet eyle- -4-

[Ar.+Far.+Ar.+T.] Padişahlık yapmak, yöneticiliğinin etkisini göstermek.

h.- di 129b/2, 133a/2, 141a/1, 159a/3

hūkm ü hūkūmet kıl- -5-

[Ar.+Far.+Ar.+T.] Padişahlık yapmak, yöneticiliğinin etkisini göstermek.

h.- dı 135b/8-9, 182a/12

h.- ıcağ 136b/9

h.- mağda 167b/13

h.- up 138b/2

hūkm vir- -2- [Ar.+T.] Hüküm

vermek, karar vermek.

h.- di 170a/5, 172b/9

hüküm-i hükümet kı-l- -1- [Ar.+Ar.+T.] Padişahlık yapmak, yöneticiliğinin etkisini göstermek.

h.- mişken 106b/6

hükümet -1- [Ar.] Bir memleketi idare etme, hükümet, devlet.

h.+ de 183b/3

hükümet eyle- -1- [Ar.+T.] Yönetmek, idare etmek.

h.- dükden 142a/10

hükümet id- -1- [Ar.+T.] Yönetmek, idare etmek.

h.- emez 159b/9

hükümet kı-l- -1- [Ar.+T.] Yönetmek, idare etmek.

h.- duğdan 118a/12

hümām -1- [Ar.] Azimkâr, gayretli.

h. 209b/5

hürmet -1- [Ar.] Hatır.

h.+ i 210a/1

hüsn ü rızā -1- [Ar.+Far.+Ar.] Güzel bir şekilde razı olma, hoş karşılama.

h.+ yıla 164b/6

hüsn-i icāzet vir- -1- [Ar.+Ar.+T.] Güzellikle, razı olarak izin vermek.

h.- di 143b/2

hüsn-i rızā -3- [Ar.+Ar.] Güzel bir şekilde razı olma, hoş karşılama.

h.+ yıla 108b/6, 154b/3, 172b/9

hüsn-i rızā göster- -1- [Ar.+Ar.+T.] Güzel bir şekilde razı olma, hoş karşılamak.

h.- meyesin 187b/4

I

ı- (i) -43- [T.] İ- ek fiili.

ı.-dı 108a/7, 108a/10, 109a/13, 109b/1, 109b/2, 110b/13, 119b/3, 119b/6, 121b/4, 121b/8, 122a/11, 125b/12, 127a/10, 129a/8, 130b/10, 132b/5, 133a/7, 134b/7, 135a/8, 135b/6, 135b/10, 136a/8, 137a/13, 139a/8, 139b/4, 140b/1, 142a/7, 143b/6, 144b/12, 146a/12, 148b/8, 153a/9, 153b/3, 155a/10, 162b/13, 166b/10, 171a/8, 171a/10, 177b/8, 177b/12, 193b/4, 199b/12, 203a/13

ıla -46- [T.] 1. “Birlikte, beraber” anlamlarında edat.

ı. 108a/8, 108b/7, 111a/9, 111b/10, 114b/6, 120a/3, 120a/5, 123a/7, 129a/5, 129b/3, 138a/13, 139a/6, 139b/5, 140a/3, 143a/11, 146a/13, 147a/13, 148a/12, 149a/9, 151a/12, 153b/7, 154b/6, 155a/8, 155b/13, 157a/2, 157b/6, 161a/5, 164b/5, 167a/3, 167a/8, 170b/2, 171b/8, 174a/4, 180b/1, 183b/5, 183b/12, 185b/6, 185b/7, 193a/5, 197a/7, 201b/4, 202a/5, 203b/4, 206b/1, 209b/5

2. -dAn dolayı, etkisiyle. -2- [T.]

ı. 154a/11, 174b/1

ılğa- -6- [T.] Atı dört nala sürmek.

ı.-yup 140a/10, 140a/13, 146a/9, 163a/5, 184a/7, 197a/9

ılğan- -1- [T.] Atı dört nala sürmek.

ı.- up 124a/13

ırağ -1- [T.] Uzak.

ı.+ dan 125b/10

ırmağ -1- [T.] Akarsuyun büyüğü, doğrudan doğruya denize dökülen, nehir.

ı. 176a/1

ışlāh -1- [Ar.] İyileştirme, düzeltme.

ı.+ ina 193b/7

ışlāh eyle- -1- [Ar.+T.] Düzeltmek, yola getirmek.

ı.- ye 193b/1

ışlāh kı-l- -1- [Ar.+T.] Düzeltmek,

yola getirmek.

1.- di 193b/3

ışmarla- -1- [T.] Tembih etmek, tavsiye etmek.

1.- di 179b/13

ışk -1- [Ar.] Aşk, aşırı sevgi ve bağlılık duygusu.

ı.+ ıla 189a/3

ıztırāb -1- [Ar.] Acı, elem, azap, sıkıntı.

1.+ a 126b/10

İ

i- (ı-) -31- [T.] İ- ek fiili.

i.-di 114b/11, 117b/9, 120a/2, 126b/2, 127a/6, 127a/9, 128a/7, 133a/4, 133a/11, 134a/3, 135b/9, 139b/4, 144a/6, 154b/3, 158b/12, 162a/4, 165a/10, 168a/10, 171b/4, 177b/11, 178a/5, 190a/11, 196a/7, 180b/11

i.- dügin 126b/10, 148b/6

i.- düginden 121b/9

i.- düm 181a/6

i.-ken 120a/6, 130b/6, 134b/13, 172a/10

ıbādet kııl- -1- [Ar.+T.] İbadet etmek.

ı.- dılar 206a/12

ibrām eyle- -1- [Ar.+T.] Can sıkacak şekilde ısrar etmek, zorlamak.

i.- diler 132b/12

ibtidā -2- [Ar.] Önce, evvela, ilk başta.

i. 168b/12

i.+ dan 135a/1

icād eyle- -2- [Ar.+T.] Yeni bir şey ortaya çıkarmak, var etmek, yeni bir şeyler yapmak.

ī.- di 106b/5

ī.- mişidi 106b/10

icāzet -1- [Ar.] İzin, müsaade.

i. 158a/9

icāzet vir- -1- [Ar.+T.] İzin vermek, müsaade etmek.

i.- üp 152b/7

ictihād id- -1- [Ar.+T.] Gücü, kuvveti yettiği kadar çalışmak.

i.- e 208b/7

iç -51- [T.] Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil.

i.+ i 188a/4

i.+ in 196b/6

i.+inde 106b/4, 106b/10, 107a/6, 109b/9, 112b/1, 116b/12, 123b/3, 128a/1, 128a/7, 129b/9, 130a/1, 133a/12, 134a/10, 135a/1, 140b/4, 147b/7, 148b/6, 155a/1, 155a/11, 159b/4, 162a/11, 162b/1, 167a/6, 176a/10, 176b/4, 182a/1, 183a/5, 190a/4, 192b/13, 193a/6, 194b/9, 204b/10, 206a/12, 207b/3, 208a/6, 208a/10

i.+ inden 148b/9, 204b/1, 205a/8

i.+ indeydi 185a/1

i.+ indeyiken 140b/3

i.+ine 138a/1, 146b/9, 175a/7, 176a/8, 181a/2, 189b/13, 190b/10, 192b/11

içerü -2- [T.] İçte kalan yer, iç kısım.

i. 146b/10, 181a/3

içre -3- [T.] Arasında, içinde.

i. 155b/9, 210a/4, 210a/5

içün -37- [T.] “İçin, uğruna, amacıyla, maksadıyla” anlamlarında edat.

i. 109a/4, 109a/5, 114b/3, 117b/6, 123a/3, 123b/8, 124b/9, 127a/3, 130b/4, 135a/1, 138b/9, 139b/6, 147a/8, 152b/6, 153b/2, 156a/9, 161a/1, 163a/2, 164a/4, 168b/8, 175a/10, 175b/9, 178a/2, 180b/2, 181a/9, 182a/4, 184b/13, 185b/10,

188b/1, 189a/2, 192a/10, 195b/5,
201a/13, 204b/11, 204b/12, 205b/3,
209b/12

idin- -3- [T.] Edinmek, kendini bir
şeye sahip kılmak, kendine sağlamak.

i.- di 142b/4, 200b/9

i.- diler 173a/4

ifākat -1- [Ar.] Hastanın iyi olması,
hâlinin iyiye dönmesi.

i. 193b/10

ifākat bul- -1- [Ar.+T.] İyileşmek.

i.- up 114a/6

ifrāt -2- [Ar.] Aşırı gitme, pek ileri
varma.

i. 149b/10

i.+ ıla 127b/8

iğmaz -1- [Ar.] Görmezlikten gelme.

i. 112b/9

iğvā -2- [Ar.] Azdırma, baştan çıkarma,
yolunu şaşırtma.

i.+ sıyla 198a/1

i.+ yıla 157a/12

iğvā vir- -1- [Ar.+T.] Baştan
çıkarmak.

i.- üp 122a/2

iḥāta eyle- -8- [Ar.+T.] İhata etmek,
çevirmek, kuşatmak, sarmak.

i.- di 154b/4, 208a/2, 209a/3

i.- diler 148a/6, 149b/9, 185a/6

i.- düğinden 196b/8

i.- ye 107b/6

iḥāta kıl- -3- [Ar.+T.] İhata etmek,
çevirmek, kuşatmak, sarmak.

i.- avuz 131b/6

i.- di 185a/13

i.- dılar 203b/5

iḥdās eyle- -3- [Ar.+T.] Kurmak, tesis
etmek.

i.- di 129b/8

i.- diler 132a/3

i.- ye 118a/10

iḥmāl eyle- -1- [Ar.+T.] Üstüne düşeni
zamanında yapmamak.

i.- yecek 112b/9

iḥrāk id- -3- [Ar.+T.] Yakmak, ateşe
vermek.

i.- üp 150b/9, 154a/11, 197a/6

iḥrāk-ı bi'n-nār id- -1-

[Ar.+Ar.+Ar.+T.] Yakmak, ateşe vermek.

i.- üp 147a/6

iḥsān -5- [Ar.] Lütuf, bağış.

i.+lar 170b/10, 176b/7, 192b/9,
202a/12

i.+ um 113a/7

iḥsānlar eyle- -2- [Ar.+T.] İyilik ve
güzellikler yapmak, lütufta bulunmak.

i.- yüp 111b/12, 121a/10

iḥtimāl -4- [Ar.] Bir şeyin olabilmesi
durumu, olabirlik, olasılık.

i. 126b/7

i.+ ı 149b/7, 160b/9, 187a/1

iḥtirāz -3- [Ar.] Çekinme, sakınma.

i. 154a/8, 161b/10, 162a/5

iḥtirāz eyle- -1- [Ar.+T.] Çekinmek,
sakınmak.

i.- düği 163a/8

iḥtirāz it- -2- [Ar.+T.] Çekinmek,
sakınmak.

i.- erdi 112b/1

i.- mişdi 157a/8

iḥtirāz kıl- -1- [Ar.+T.] Çekinmek,
sakınmak.

i.- up 190b/8

iḥtiyāc -1- [Ar.] Gerekli olan, elde
bulunmayan bir şeyin eksikliğini duyma.

i.+ um 160b/3

iḥtiyār -3- [Ar.] 1. Seçilmiş, seçkin.

i. 186b/3, 186b/11

2. İrade, kendine hâkim olma.

i.+ ı 128b/7

iẖtiyār eyle- -1- [Ar.+T.] Seçmek, tercih etmek.

i.- di 133b/7

iẖtiyār gör- -1- [Ar.+T.] Seçmek, uygun görmek.

i.- ürseñüz 199b/13

iẖtiyār kı- -4- [Ar.+T.] Seçmek, tercih etmek.

i.- duk 160a/1

i.- mışdı 162a/1

i.- up 191b/8

i.- ursañuz 161a/9

ijder -1- [Far.] Az çok yılan benzeyen efsanevi, korkunç, pek büyük hayvan.

i. 155a/2

‘ikāb eyle- -1- [Ar.+T.] Cezalandırmak.

‘i.- diler 198b/12

ikdām eyle- -2- [Ar.+T.] Bir şeyi elde etmek için sebatla ve gayretle çalışmak.

i.- di 123a/6, 154b/4

ikdāmen -1- [Ar.] Gayretle, çaba sarf ederek.

i. 132b/12

iki -40- [T.] “İki” sayı sıfatı.

i. 116a/9, 116a/12, 116b/3, 117a/2, 117a/5, 117b/10, 118a/13, 119b/2, 120b/10, 125a/10, 127a/6, 127a/10, 127b/6, 127b/10, 132a/6, 133b/12, 134b/7, 134b/12, 135b/6, 145b/12, 146b/3, 147a/9, 153b/8, 155b/2, 156b/6, 167a/12, 172b/5, 175b/8, 175b/10, 176a/3, 177b/9, 178a/3, 178b/1, 180b/12, 183a/10, 189b/1, 190a/9, 198a/13, 198b/10, 200b/5

iki kılc bir kında tırmaz -1- [T.+T.+T.+T.+T.] Bir ülkede iki kişi egemen olamaz.

i. 160a/12

ikide bir -2- [T.+T.] “Sık sık” anlamında süreklilik bildiren zarf.

i. 142b/13, 169b/7

ikilik -1- [T.] Görüş ve düşünce bakımından ikiye ayrılma, anlaşmazlık, bölünme.

i. 113a/11

ikinci -2- [T.] İki sayısının sıra sayı sıfatı.

i. 111b/1

i.+ sine 137a/11

ikisi -1- [T.] Her ikisi.

i. 180b/9

ikişer -1- [T.] İki sayısının, her birine iki veya her defasında iki tane anlamına gelen üleştirme şekli.

i. 181a/1

iklim -2- [Ar.] Ülke, memleket, diyar.

i.+ idür 186a/8

i.+ in 207b/4

ikrār id- -1- [Ar.+T.] Kabul ve tasdik etmek.

i.- esin 146b/5

iktiza’-ı ‘ālem -1- [Ar.+Ar.] Âlemin gösterdiği lüzum.

i.+ e 112a/6

il -4- [T.] Memleket, ülke, yurt, diyar.

i. 146a/10

i.+ e 188a/13

i.+ inde 181b/1

i.+ ine 161a/11

ilā gayri’n-nihāye -1- [Ar.+Ar.+Ar.] Daima, ebediyen, sonsuza dek.

i. 196a/2

‘ilāc -2- [Ar.] Çare, kurtuluş.

‘i. 120b/8, 178a/11

ilām idvir- -1- [Ar.+T.] Acele bir

şekilde bildirmek, anlatmak.

i. 170a/1

ile -40- [T.] 1. “Birlikte, beraber” anlamlarında edat.

i. 108a/1, 109a/7, 111b/8, 115a/5, 115b/6, 117a/4, 119a/6, 119b/9, 121b/2, 121b/4, 121b/9, 123a/7, 124a/3, 124a/5, 125a/1, 125a/3, 125a/9, 127a/10, 128b/11, 130a/7, 130a/11, 131b/8, 134a/3, 146a/2, 149b/4, 163b/10, 166a/2, 169a/13, 170b/7, 176a/11, 179b/2, 184a/13, 188b/3, 189b/4, 191b/5, 197b/3, 198b/11, 206b/3, 209a/10, 209b/3

2. “İle” bağlacı. -2-

i. 144a/4, 185b/12

3. -dAn dolayı, etkisiyle. -11-

i. 132b/9, 134a/3, 136a/4, 138b/12, 150a/6, 156a/12, 158a/10, 178a/10, 179a/8, 184b/5, 206b/3

ilerü -1- [T.] Öne doğru, ileri doğru.

i.+ ye 139b/8

ilerü gel- -1- [T.+T.] Yaklaşmak.

i.- ecek 113a/6

ilerü var- -3- [T.+T.] İlerlemek.

i.- up 111b/9, 139b/12, 196a/9

ilet- -1- [T.] Götürmek, ulaştırmak.

i.- diler 195b/9

iley -1- [T.] Karşı, huzur.

i.+ inde 109b/12

illākım -12- [Ar.+Far.] Ama, ancak, fakat.

i. 158a/12, 159a/13, 169a/5, 171a/12, 172a/9, 177b/9, 180a/13, 182b/5, 193b/3, 195b/9, 195b/12, 205b/12

İlletsüz -1- [Ar.] Teklifsiz, samimi.

İ. 133a/5

İlt- -7- [T.] Götürmek, yerine ulaştırmak, eriştirmek.

i.- e 196b/2

i.- esin 110b/8

i.- mek 195a/12

i.- üp 165a/13, 182a/10, 183a/13, 199b/3

İltifāt eyle- -6- [Ar.+T.] Bir şeye alâka ve rağbet göstermek.

i.- mediler 148b/1

i.- memişlerdi 154b/3

i.- meye 136a/3

i.- meyevüz 164b/3

i.- meyüp 145a/13, 168b/3

İltifāt göster- -1- [Ar.+T.] Birine ilgi göstermek, rağbet etmek.

i.- medügi 185b/10

İltimās -5- [Ar.] Talep, rica.

i.+ ı 131a/11

i.+ imuz 130a/4

i.+ in 119a/4

i.+ um 163b/7

i.+ uñ 152a/3

İltimās eyle- -1- [Ar.+T.] Ayrıcalık talep etmek.

i.- di 158a/9

İmdi -33- [T.] 1. İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an.

i. 112b/6, 113a/7, 114b/8, 120b/8, 121a/1, 121a/2, 122b/1, 124b/1, 126a/9, 129a/2, 130a/4, 131a/2, 131a/7, 131b/5, 140a/2, 146b/4, 152a/9, 157a/12, 160b/2, 161a/8, 163b/7, 164b/4, 170a/1, 174a/4, 176a/12, 178a/10, 178b/4, 178b/6, 184b/5, 187a/1, 193b/13, 197b/10, 208b/6

2. Bunun için, bu sebepten, bundan dolayı, o hâlde, öyle ise. -16-

i. 110b/7, 152a/7, 173b/7, 173b/10, 174a/3, 182b/11, 186b/1, 186b/3, 186b/10, 187b/2, 193b/12, 194b/6, 195a/11, 199b/6, 201b/1, 207b/9

İmtihān-ı devlet -1- [Ar.+Ar.] Devletin sınanması.

i. 130b/7

İn -1- [T.] Liman.

i.+ de 108a/13
in- -2- [T.] Varmak, gelmek.
 i.- di 135a/11
 i.- üp 192a/9
‘inād eyle- -2- [Ar.+T.] İnat etmek,
 ayak diremek, direnmek.
 ‘i.- diler 194b/11
 ‘i.- düği 165a/10
‘inād id- -3- [Ar.+T.] İnat etmek,
 ayak diremek, direnmek.
 ‘i.- en 168a/12
 ‘i.- erseñüz 174a/7
 ‘i.- üp 164b/10
‘inād kıł- -1- [Ar.+T.] İnat etmek,
 ayak diremek, direnmek.
 ‘i.- mışlardı 194b/13
inan- -1- [T.] Bir şeyin doğruluğuna
 güvenmek, onaylamak, kabul etmek.
 i.- ma 172a/5
‘ināyet -3- [Ar.] İyilik, lütuf, ihsan.
 ‘i. 118b/10, 201b/10
 ‘i.+ i 208a/8
‘ināyet eyle- -1- [Ar.+T.] Lütfetmek,
 ihsan etmek.
 ‘i.- di 209b/7
‘ināyet nazārın kıł- -1- [Ar.+Ar.+T.]
 Yardımda bulunmak, yardım eli uzatmak.
 ‘i.- asız 201b/11
‘ināyet-i Allāh -1- [Ar.+Ar.] Allāh’ın
 lütfü.
 ‘i.+ a 189b/12
iñle- -1- [T.] Gür, uğultulu, yankılı
 ses çıkarmak.
 i.- di 127b/7
inşā eyle- -2- [Ar.+T.] Yazmak,
 kaleme almak.
 i.- diler 108a/12
 i.- yüp 199b/13

inşā it- -3- [Ar.+T.] Yazmak, kaleme
 almak.
 i.- diler 164a/12
 i.- üp 146b/1, 178a/13
inşā kıł- -1- [Ar.+T.] Yazmak,
 kaleme almak.
 i.- dı 173b/4
intihā -1- [Ar.] Son, nihayet.
 i.+ sına 193b/9
intikām al- -10- [Ar.+T.] Öç almak,
 kötü bir davranış veya sözü
 cezalandırmak için kötülükle karşılık
 vermek.
 i.- a 168b/11, 184b/12, 200a/4,
 207b/11
 i.- alar 148a/13, 164b/10
 i.- avuz 151b/7
 i.- dı 183b/2
 i.- mağ 168b/7, 203a/13
intizār -1- [Ar.] Bekleme, bekleyiş.
 i.+ am 124a/12
intizār ol- -3- [Ar.+T.] Beklemek.
 i.- dı 123b/9-10
 i.- dılar 153b/12
 i.- mış 148b/7
ir- -98- [T.] Ermek, ulaşmak,
 varmak.
 i.- di 108b/3, 108b/9, 109b/5,
 110b/11, 112a/10, 112b/11, 123b/7,
 124a/9, 129a/10, 129b/1, 133a/8, 136a/6,
 143b/6, 145a/12, 155a/9, 184a/7, 187a/3,
 187b/6, 189a/13, 202a/1, 204b/13, 206b/9
 i.- diler 110a/12, 132a/4, 140b/12,
 145a/7, 156a/12, 159b/11, 188a/1
 i.- düği 135a/11
 i.- e 145a/2, 183a/3
 i.- er 124a/13
 i.- icked 145b/4, 145b/8, 169a/5,
 173b/5, 196a/11, 205a/1

i.- inceye 149a/12
i.- mişdi 140a/6, 143b/5, 146b/12, 200b/6
i.- mişidi 189b/11
i.- mişlerdi 126b/12
i.-üp 108a/1, 116a/4, 117b/3, 120a/12, 121a/8, 124a/5, 126a/5, 126b/3, 139a/1, 143b/12, 145a/13, 145b/7, 146a/5, 146a/13, 147a/3, 149b/3, 152b/10, 156b/12, 157a/9, 157b/5, 161a/4, 163a/3, 165b/13, 166a/8, 166b/11, 167b/9, 175a/11, 177a/4, 179a/1, 179b/3, 179b/4, 179b/9, 180a/12, 180b/1, 185b/4, 187b/11, 188b/9, 189a/11, 190a/5, 193a/12, 194a/10, 198a/9, 198a/12, 198b/6, 202a/13, 203b/12, 204a/5, 204b/9, 205a/7, 209a/3, 209a/11
irgür- -2- [T.] Ulaştırmak, eriştirmek.
i.- diler 194a/3, 194a/7
iriş- -16- [T.] Erişmek, ulaşmak, varmak.
i.-di 116a/5, 133b/9, 140a/12, 144b/9, 198b/3, 206b/6
i.-diler 119b/10, 125a/13, 145a/8, 156a/10
i.- e 136a/4
i.- üp 157b/6, 185a/6, 189a/5, 203b/5, 205a/4
irkil- -1- [T.] Duraklayıp birikmek, toplanmak.
i.- di 145a/9
irsāl id- -1- [Ar.+T.] Göndermek, yollamak.
i.- üp 164b/5
İsār eyle- -1- [Ar.+T.] Dökmek, saçmak, bahşetmek.
İ.- mişdi 133a/6
ise -4- [T.] İse, eklendiği cümleye koşul anlamı veren edat.

i. 108b/13, 153a/7, 176a/10, 204a/2
iskele ur- -1- [İt.+T.] Gemiye çıkmaya yarayan merdiveni kurmak.
i.- up 116a/9-10
İslām -17- [Ar.] Allâh'ın Kur'an ile vahyettiği ve esasları Hz. Muhammed tarafından bildirilen din, Müslümânlık.
İ. 186a/8, 190b/1, 196a/4, 198a/1, 199a/12, 201a/8, 201a/10, 203a/2, 204b/3, 204b/5, 205a/3, 205a/5, 205b/11
İ.+ a 197a/6, 206a/9
İ.+ dan 197a/9
İ.+ uñ 196a/9
İslām 'askeri -11- [Ar.+Ar.] Müslümân ordusu.
İ. 187b/9, 188b/10, 189b/8, 191b/5, 196a/8, 198b/3, 200a/11, 206b/6
İ.+ ne 187b/11
İ.+ nüñ 188a/7
İ.+ yle 201b/5
iştabur -1- [Sl.] Tabur.
i.+ ın 189a/8
iştatabur -1- [Sl.] Tabur. *bk. iştabur*
i.+ ın 209a/8
iste- -5- [T.] Arzu etmek, talep etmek.
i.- di 119a/4, 152b/6
i.- diler 192a/1
i.- miş 154b/3
i.- yen 123b/6
istifsār eyle- -1- [Ar.+T.] Sorup soruşturmak, bilgi edinmeye çalışmak.
i.- di 158b/8
istikbāl -4- [Ar.] Karşılama.
i. 179b/11, 192a/10
i.+ a 161a/6, 180a/3
istikbāl eyle- -2- [Ar.+T.] Karşılama.

i.- yüp 111b/8, 202b/1
istikbāl id- -1- [Ar.+T.] Karşılama.
 i.- üp 180a/1
istikbāla çık- -2- [Ar.+T.]
 Karşılama için harekete geçmek,
 karşılamaya çıkmak.
 i.- dı 202a/4
 i.- up 167b/12
istimā⁶ olın- -1- [Ar.+T.] İşitilmek,
 duyulmak.
 i.- dı 130b/2
istimālet vir- -6- [Ar.+T.] Teselli
 vermek.
 i.- di 139a/12, 144b/5, 176a/13
 i.- diler 188b/4
 i.- üp 124b/11, 176a/9
istimdād -1- [Ar.] Medet ve yardım
 isteme.
 i.+ in 124b/5
‘ișyān id- -2- [Ar.+T.] Gaflete
 düşmek, kabullenmemek, razı olmamak.
 ‘i.- en 174b/13
 ‘i.- ıcek 168b/9
iș -10- [T.] Bir maksatla yapılan
 faaliyet, çalışma, amel.
 i. 123b/2, 188b/5
 i.+ den 181b/8
 i.+ e 123a/11
 i.+ i 109a/10, 131a/7, 131b/10
 i.+ lerüñ 160a/10
 i.+ ümüz 131b/3
 i.+ üñ 131a/9
iș kıl- -1- [T.+T.] Aldatmak, birine
 beklemediği bir davranışta bulunarak onu
 zarara sokmak.
 i.- am 123b/3
‘iș ü ișret eyle- -1- [Ar.+Far.+Ar.+T.]
 Zevk ve eğlence yapmak, yiyip içmek.
 ‘i.- yüp 184b/1

‘iș ü ișret -4- [Ar.+Far.+Ar.] Zevk
 sefa sürme, yiyip içme.
 ‘i. 120a/2
 ‘i.+ e 170b/11, 192a/11, 202b/5
ișāret -1- [Ar.] İz, alâmet, emâre.
 i.+ e 113b/1
ișāret eyle- -1- [Ar.+T.] İşaret etmek,
 göstermek.
 i.- di 113b/1
ișbu -59- [T.] “Bu” işaret sıfatı.
 i. 107a/10, 110a/2, 110b/10,
 111a/11, 112a/13, 113a/8, 113a/9,
 115a/11, 119a/1, 119a/3, 124a/12, 125b/8,
 130a/13, 135a/5, 139a/4, 139a/13, 142a/6,
 142b/12, 143b/12, 147b/9, 147b/12,
 153b/1, 156a/4, 158a/10, 158b/5, 162a/1,
 163b/1, 164b/13, 165a/11, 169a/12,
 170a/1, 170a/7, 171b/6, 171b/13, 173a/6,
 173a/8, 173b/8, 173b/13, 174b/1, 178b/5,
 178b/10, 181b/10, 184b/4, 186b/1,
 191a/10, 192b/2, 193a/4, 193b/11,
 194a/1, 194b/8, 194b/10, 195a/5, 195a/8,
 195a/9, 197b/3, 199b/4, 199b/12, 204b/6,
 210a/8
ișburada -1- [T.] İşte burada.
 i. 210a/12
ișde -3- [T.] 1. Anlatılan şeye dikkat
 çekmek için kullanılan bir söz.
 i. 124a/4, 157a/11, 193b/9
 2. Bir kimse, şey veya durumu işaret
 etmek için kullanılır. -3-
 i. 126b/4, 179b/8, 181a/11
iși bit- -1- [T.+T.] Ölmek.
 i.- er 194b/10
ișin bitür- -3- [T.+T.] Öldürmek.
 i.- eler 181b/2
 i.- mek 123a/6
 i.- üñ 171b/12
ișin temām kıl- -1- [T.+Ar.+T.] İşini
 bitirmek, öldürmek.
 i.- asız 182b/12

işit- -11- [T.] İşitmek, duymak, dinlemek.

i.- di 109b/3, 124b/4, 163b/2, 188a/9

i.- gil 209b/5

i.- ıcek 138a/7, 139b/5

i.- medüm 187b/5

i.- mişdi 202a/6

i.- üp 203a/12

i.- ürsiz 123a/11

işkil -1- [Ar.] Tedirgin edici zan, şüphe, kuruntu, vesvese.

i.+ den 180a/13

işle- -1- [T.] Çalışmak, işler durumda olmak.

i.- yüp 205a/2

ışret -6- [Ar.] Yeme içme, eğlenme.

ı.+ de 120a/5

ı.+ e 144a/9, 172b/4, 180b/4, 182a/11

ı.+ üñ 192b/10

ışret kıl- -2- [Ar.+T.] Yiyip içmek, eğlenmek.

ı.- dılar 112a/3

ı.- ursın 181a/11

işte -6- [T.] 1. Anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz.

i. 113a/4, 131a/2, 146b/7, 163a/3, 194b/5, 199b/2

2. Bir kimse, şey veya durumu işaret etmek için kullanılır. -6-

i. 126a/3, 129a/2, 130b/13, 149a/9, 149a/10, 185a/3

iştihār bul- -3- [Ar.+T.] Şöhret bulmak, meşhur olmak, nam salmak.

i.- miş 129a/8, 139b/4

i.- mişdi 134a/12

it- -11- [T.] Etmek, eylemek, yapmak.

i.- di 134b/5, 204b/4

i.- dügi 119b/6

i.- elden 202a/10

i.- eler 134b/9

i.- erdi 188a/4

i.- mişdi 180b/3

i.- üp 167a/5, 170b/10, 184a/6

i.- üñ 163b/7

itā kıl- -1- [Ar.+T.] Bağışlamak, vermek.

i.- up 121a/11

itāat id- -1- [Ar.+T.] İtaat etmek, boyun eğmek.

i.- üp 177a/3

itāat kıl- -1- [Ar.+T.] İtaat etmek, boyun eğmek.

i.- asın 187b/3

itibār -2- [Ar.] Değerli, güvenilir olma durumu, saygınlık, prestij.

i. 148b/1, 154b/3

itibār al- -1- [Ar.+T.] Saygı, değer, hürmet görmek.

i.- mayup 140a/9

itibār eyle- -1- [Ar.+T.] Saygı göstermek, hürmet etmek, değer vermek.

i.- meyüp 178b/3

itikād eyle- -2- [Ar.+T.] İnanmak, gönülden tasdik etmek.

i.- medi 144a/3

i.- meyüp 110a/2

itikād it- -1- [Ar.+T.] İnanmak, gönülden tasdik etmek.

i.- dügüñ 181a/11

ittifāk -12- [Ar.] Fikir birliği, anlaşma, uyuşma.

i. 108a/10, 147b/10, 172a/1

i.+ a 194b/8

i.+ ı 159a/3, 161b/5, 173a/12

i.+ ıla 173a/6
i.+ indan 164b/13
i.+ inuz 111a/9
i.+ ıyla 164a/13, 199b/10
ittifāk it- -3- [Ar.+T.] Fikir birliğine varmak, birlikte hareket etmek.
i.- diler 141b/11
i.- üp 142b/13, 173a/5
ittifāk kıl- -1- [Ar.+T.] Fikir birliğine varmak, birlikte hareket etmek.
i.- dılar 154a/4
ittifākan -2- [Ar.] Görüş birliği ile.
i. 132b/6, 186b/4
ivāz id- -1- [Ar.+T.] Bir şeyin karşılığını vermek.
i.- eyin 130b/10
iver- -1- [T.] Acele etmek, sabırsızlanmak.
i.- di 208b/9
iverek -1- [T.] Aceleyle, çabucak.
i. 182b/10
iy -12- [T.] Ey.
i. 106b/12, 107a/6, 132a/13, 150b/1, 155a/1, 159b/6, 189a/2, 207b/4, 208b/9, 209b/5, 209b/11, 210a/11
iy pādīshāh -1- [T.+Far.] Ey Allāhım!
i. 210a/3
izin -1- [Ar.] Bir şey yapmak için verilen özgürlük, müsaade.
i.+ iyle 195b/10
izin vir- -1- [Ar.+T.] Bir şey yapmak için müsaade etmek.
i.- medi 134a/1
izlāl eyle- -1- [Ar.+T.] Doğru yoldan çıkarmak.
i.- miş 157a/12
izz u huzūr -1- [Ar.+Far.+Ar.] Yüce makam.
i.+ ina 170b/8

izz ü zātun hürmeti -1- [Ar.+Far.+Ar.+Ar.] Makamının ve zatının yüceliği, itibarı ve saygınlığı hürmetine.
i. 210a/1
izzet -5- [Ar.] Değer, ululuk, yücelik.
i. 111b/8
i.+ ile 165a/6
i.+ le 180b/2, 192a/10
i.+ ün 210a/11
izzet ü ikbāl -1- [Ar.+Far.+Ar.] Saygınlık, şeref.
i.+ ini 210a/5

K

ka? -1-
k. 181b/11
kābil ol- -1- [Ar.+T.] Mümkün olmak, elvermek.
k.- maz 112b/10
kābile -5- [Ar.] Bir reisin idaresi altında bulunan ve çoğunluğu aynı soydan gelen insanlar.
k. 143a/11, 176b/8
k.+ lerine 142b/12
k.+ sinüñ 161b/2
k.+ ye 176b/9
kābūl -1- [Ar.] Bir şeye isteyerek veya istemeyerek peki deme, razı olma, muvafakat etme.
k. 121a/5
kābūl eyle- -6- [Ar.+T.] Kabul etmek, razı olmak.
k.- di 113a/9
k.- düm 152a/4
k.- medi 132b/8, 191a/3
k.- mediler 137a/8
k.- meyüp 163b/4

ķabūl id- -2- [Ar.+T.] Kabul etmek, razı olmak.

ķ.- erse 113b/6

ķ.- erseñüz 163b/7

ķabūl ķıl- -10- [Ar.+T.] Kabul etmek, razı olmak.

ķ.-dı 110a/1, 113b/3, 129a/10, 160a/2, 192a/6

ķ.- duķ 110a/8

ķ.- dum 160a/3

ķ.- mazsız 184b/3

ķ.- mişdı 129b/7

ķ.- up 163b/13

ķabz u baş ķıl- -1-

[Ar.+Far.+Ar.+T.] Sarıp yayılmak.

ķ.- mişdı 197a/13

ķabza -2- [Ar.] Kılıcın sapı.

ķ.+ sına 116b/5, 198b/5

ķaç- -49- [T.] (Birinden veya bir şeyden) Kurtulmak için süratle uzaklaşmak.

ķ.- a 117b/2

ķ.- an 152b/11, 173a/1

ķ.- araķ 190a/7

ķ.- ardi 150b/3

ķ.-dı 128a/10, 128a/11, 145b/3, 149a/6, 155b/5, 166b/5, 185a/8, 185a/11, 199a/2, 199a/9, 200b/3, 200b/6

ķ.-dılar 140b/10, 150a/12, 150b/4, 150b/2, 184a/2, 199a/3, 199a/4

ķ.- duğından 157a/8

ķ.- ıcaķ 137a/5

ķ.- mağa 150b/1, 176b/3

ķ.- maķ 150a/11

ķ.- miş 166b/10

ķ.- mişdı 151b/2

ķ.-up 125b/2, 128a/11, 130a/1, 136b/4, 146a/7, 148b/4, 150b/8, 151b/12, 156b/8, 156b/11, 158b/1, 185a/13,

190a/7, 198b/9, 200b/4, 201a/9

ķ.- upan 207b/4

ķaçan kim -5- [T.+Far.] Ne zaman ki.

ķ. 107a/8, 133b/13, 137a/2, 158a/7, 165a/13

ķaçır- -1- [T.] Uzaklaştırmak.

ķ.- dılar 117a/11

ķaddını lām eyle- -1- [Ar.+Ar.+T.] Belini bükme.

ķ.- di 168a/4

ķadem -1- [Ar.] Teşrif etme, gelme.

ķ.+ inden 183a/3

ķadem baş- -7- [Ar.+T.] Ayak basmak, teşrif etmek, gelmek.

ķ.- dı 167b/11, 202b/4

ķ.- dılar 167b/9

ķ.- dum 187b/2

ķ.- malu 179b/9

ķ.- up 155a/7, 172b/4

ķadem rencide ķıl- -4- [Ar.+Far.+T.] Yüksek mertebeden birinin alçak gönüllülük göstererek bir yere teşrif etmesi, tenezzül etmek, lütfetmek.

ķ.- asın 183a/2, 186b/12

ķ.- up 178b/6, 180b/6

ķademe -1- [Ar.] Adım.

ķ. 111b/9

ķademin baş- -1- [Ar.+T.] Ayak basmak, teşrif etmek, gelmek.

ķ.-dı 203b/12

ķadem inde baş koy- -1- [Ar.+T.+T.] (Huzurda) saygı ile eğilmek.

ķ.+ inde 124b/5

ķādīmī -4- [Ar.] Eski, sürekli, ezeli.

ķ. 152a/5, 157a/2, 173a/11, 192a/3

ķādir ol- -3- [Ar.+T.] Gücü yetmek, muktedir olmak.

ķ.- duğın 122b/4

- ķ.- mayup 159b/3
ķ.- urdum 209b/6
- ķāfir** -5- [Ar.] Allāh'ın varlığını inkar eden ve Müslümān olmayanlara verilen ad.
k. 205a/4
k.+ i 198b/6
k.+ ler 198b/11, 199a/2
k.+ lerüñ 209a/13
- ķahr** -3- [Ar.] Perişan etme, mahvetme.
ķ.+ ıla 198b/13
ķ.+ ından 113b/12
ķ.+ ıyla 152b/12
- ķahr-ı ʿālem** -1- [Ar.+Ar.] Dünya kahrı.
ķ. 133b/2
- ķaht** -5- [Ar.] Kıtlık.
ķ. 108b/12, 109b/1
ķ.+ ından 166a/11
ķ.+ lıķdan 109a/2
- ķaķı-** -2- [T.] Kızmak, öfkelenmek.
ķ.- dı 112a/12, 174a/11
- ķal-** -5- [T.] 1. Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek.
ķ.- mayup 172a/11
ķ.- maz 133b/12, 205b/7
ķ.- miş 128a/4,
ķ.- up 151b/2,
2. Hayatını sürdürmek, yaşamak. -12-
ķ.- dı 155b/10, 168b/1, 194a/13
ķ.- mayıcaķ 158b/13
ķ.- miş 119b/3, 134b/7, 135b/6, 142a/7,
ķ.- mişdı 155b/1, 207a/7
ķ.- up 118a/13, 142b/8,
3. Bulunmak, mevcut olmak. -3-
ķ.- madı 188a/10, 198b/10

- ķ.- mayup 128b/7
4. Miras olarak geçmek. -3-
ķ.- a 173b/8
ķ.- miş 190a/10
ķ.- up 168a/10
5. Ertelenmek. -1-
ķ.- maya 183a/2
6. Herhangi bir durumda bulunmak. -13-
ķ.- dı 132b/4, 163a/9, 186b/6, 191b/11
ķ.- ıcaķ 163a/11, 163b/1
ķ.- mişdı 177b/1, 186a/7
ķ.- mişdur 118b/8
ķ.- mişlardı 141b/9, 174b/13
ķ.- up 159b/13, 186a/13
- ķalʿa** -71- [Ar.] Eskiden düşmana karşı koymak ve güvenliği sağlamak için savunulması gereken önemli noktalara yapılan yüksek, kalın duvarlı, burçlu, mazgallı, sağlam ve kuvvetli yapı, kale.
ķ. 106b/4, 107b/12, 108b/5, 108b/6, 108b/9, 126a/12, 129b/4, 129b/9, 136a/9, 145b/12, 154b/2, 163a/7, 175a/7, 175a/10, 175b/3, 176a/8, 180b/11, 196a/12, 196b/2, 196b/5, 196b/8, 203a/11, 205a/6, 205a/8
ķ.+ da 131b/10, 133b/10, 151a/11, 173b/2
ķ.+ dan 107b/13, 165a/13, 175a/11, 175b/1, 196b/11, 197a/2
ķ.+ lara 153a/1
ķ.+ ları 154a/7
ķ.+ ların 153b/8, 153b/9, 171a/4
ķ.+ nuñ 185a/8, 205a/8, 208a/6
ķ.+ sina 132a/7, 206a/3
ķ.+ sında 173a/11
ķ.+ sinuñ 175a/5, 175a/13
ķ.+ ya 196b/10, 205a/9
ķ.+ yı 108b/6, 131b/9, 138a/13, 146b/10, 154b/2, 154b/4, 154b/6,

185a/10, 185a/13, 185b/2, 196a/11, 196b/4, 196b/8, 196b/13, 197a/1, 203b/6, 208a/9, 208a/11

ķ.+ yıla 202b/7

Ķal'a-ı mezbûre -7- [Ar.+Ar.] Adı geçen kale.

ķ. 154b/7, 195b/1, 203b/4

ķ.+ den 132a/4

ķ.+ yi 108a/3, 147a/6, 185a/6

Ķal'a-ı mezbûre -3- [Ar.+Ar.] *bk.Ķal'a-ı mezbûre*

ķ. 196a/10, 208a/2

ķ.+ nüñ 208a/7

ķalb -1- [Ar.] Yürek, gönül.

ķ.+ ından 194b/4

ķalb-gāh -2- [Ar.+Far.] Savaşta ordunun sağ ve sol kanatları arasında başkumandan ve maiyetinin merkez birliklerinin bulunduğu yer.

ķ.+ ına 125a/13, 198b/6

ķalbine ķorķu düş- -1- [Ar.+T.+T.] Yüreğine korku düşmek, içten içe korkmaya başlamak.

ķ.- üp 136a/4

ķalb-i cihān -1- [Ar.+Far.] Dünyanın kalbi.

ķ.+ a 203b/8

ķalb-i küffār -1- [Ar.+Ar.] Kafirlerin kalbi.

ķ.+ a 203a/6

ķalb-i pādīşāh -1- [Ar.+Far.] Padişah'ın kalbi.

ķ. 208b/3

ķaldır- -5- [T.] Bir şeyi ya da bir kimseyi bulunduğu yerden yükseğe veya başka bir yere taşımak, alıp başka yere götürmek.

ķ.-up 131a/4, 139b/10, 147b/2, 161b/3, 182a/3

ķaldur- -17- [T.] Bir şeyi ya da bir kimseyi bulunduğu yerden yükseğe veya

başka bir yere taşımak, alıp başka yere götürmek. *bk. ķaldır-*

ķ.- dı 115b/3

ķ.-up 111a/7, 165a/4, 170a/3, 182a/9, 188b/8, 191a/1, 191a/10, 194a/3, 195b/4, 195b/9, 198a/8, 204a/1, 204a/9, 207b/13, 209a/7

ķ.- uñ 194a/1

ķaleme al- -1- [Ar.+T.] Yazıyla anlatmak, yazmak.

ķ.- dılar 143b/8

ķaleme gel- -1- [Ar.+T.] Yazılmak.

ķ.- mez 107b/5

ķalīl -1- [Ar.] Az sayıda.

ķ. 124b/11

ķalk- -1- [T.] 1. Ayağa kalkmak, doğrulmak.

ķ. 181a/4

2. Gitmek üzere yerinden ayrılmak. -22-

ķ.-up 112b/11, 116a/1, 120b/4, 122b/6, 126b/1, 132a/4, 143a/5, 145b/6, 151b/11, 156b/2, 162a/6, 165b/3, 167a/3, 173b/12, 177a/10, 181a/5, 189a/6, 190b/4, 192a/13, 195a/13, 197a/2, 205b/3

ķāmil ü dānā ol- -1- [Ar.+Far.+Far.+T.] Âlim olmak.

ķ.- a 209b/10

ķan -9- [T.] İnsan ve hayvanların damarlarında dolaşan, böylece hücreleri besleyerek hayatın devamını sağlayan, plazma ve yuvarlardan meydana gelen kırmızı sıvı, dem, hûn.

ķ. 176a/2, 188a/10

ķ.+ a 128b/11

ķ.+ dan 175b/9, 176a/4

ķ.+ ından 140a/11

ķ.+ ıyla 189b/10

ķ.+ lar 127a/7, 176a/1

ķan al- -1- [T.+T.] Kan akıtmak.

ķ.- mağa 175b/11

ķanda -15- [T.] Nerede.

ķ. 124b/2, 146b/13, 184b/12

ķ.+sın 107b/9, 128a/9, 146a/11, 152b/4, 165b/11, 174b/6, 185a/4, 192a/7, 195b/2, 203b/3, 208a/1, 209a/5

ķanı -1- [T.] Hani, nerede anlamında soru sözcüğü.

ķ. 176a/9

ķanın al- -1- [T.+T.] Kanını akıtmak.

ķ.- a 156a/6

ķanını al- -2- [T.+T.] Kanını akıtmak.

ķ.- mayam 107a/12

ķ.- up 172a/8

ķanıñuz ķanumdan ve cismiñüz cismümdendür -1- [T.+T.+Ar.+Ar.+Ar.] Çok yakın akraba olma, kendinden bir farkı olmama.

ķ. 121a/1-2

ķanını ķara toprağa sepele- -1- [T.+T.+T.+T.] Öldürmek.

ķ.- di 127b/10

ķankı -3- [T.] “Hangi” soru sıfatı.

ķ. 163a/1, 177b/2, 188a/13

ķānūn -1- [Ar.] Kural, kaide.

ķ.+ imuz 159b/9

ķānuñ eyle- -1- [Ar.+T.] Kural hâline getirmek.

ķ.- diler 165a/12

ķap- -1- [T.] Kapmak, almak.

ķ.- up 142b/3

ķapalu -1- [T.] Kapalı, açık olmayan.

ķ. 204a/2

ķapan- -1- [T.] Kapalı hâle gelmek.

ķ.- up 175a/7

ķapat- -2- [T.] Kapatmak.

ķ.- dı 131b/9

ķ.- up 203b/13

ķapu -5- [T.] Kapı, bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan bölüm.

ķ.+ ları 175b/3

ķ.+ ların 175a/13

ķ.+ sı 170a/4

ķ.+ sın 185a/8, 196a/12

ķapudān -1- [İt.] Kaptan, gemi yönetimiyle ilgili en yüksek görevli.

ķ. 108a/5

ķapulu -1- [T.] Kapılı.

ķ. 133b/12

ķapusın al- -1- [T.+T.] Zapt etmek, tutmak.

ķ.- up 166a/3

ķār -1- [Far.] Bir işin, zahmetin karşılığı.

ķ.+ ı 154a/12

ķarañu -1- [T.] Karanlık.

ķ. 205a/1

ķarār eyle- -6- [Ar.+T.] Durmak, kalmak, yerleşmek.

ķ.- di 181a/8, 205a/11, 209b/3

ķ.- meyesiz 115a/5

ķ.- meyüp 139a/5, 152b/4

ķarār id- -1- [Ar.+T.] Durmak, kalmak, yerleşmek.

ķ.- ıcek 146a/8

ķarār kıl- -20- [Ar.+T.] Durmak, kalmak, yerleşmek.

ķ.- dı 129a/12, 132b/13, 150b/11,

161b/9, 165a/5, 165a/6, 167b/7, 169b/6, 177a/4, 191a/5, 193a/12, 198a/9, 201a/7, 205b/4

ķ.- dılar 109b/10, 189a/12

ķ.- madı 166b/5

ķ.- mayasın 186b/12

ķ.- mayup 206b/8

ķ.- mayup 177a/10

ķaravul -1- [Moğ.] Gözcü, nöbetçi.
ķ.+ lar 116b/1

ķaraya dök- -1- [T.+T.] Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümüne başkası tarafından çıkartılmak.
ķ.- üp 179b/3

ķardaş -2- [T.] Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı.
ķ.+ ıyla 150b/4
ķ.+ lara 120b/11

ķardaşlık -1- [T.] Kardeş olma durumu.
ķ. 122b/2

ķarındaş -37- [T.] Kardeş, aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı.
ķ. 124b/2, 180b/5, 181b/5
ķ.+ dur 183a/6
ķ.+ı 110b/12, 122a/10, 123a/3, 123b/9, 124b/3, 125b/3, 125b/11, 129b/11, 132b/5, 134b/10, 135a/2, 135a/12, 136b/3, 150a/1, 150a/12, 151b/1, 171a/8, 172a/8, 178a/11, 180b/1, 195a/2, 195b/3
ķ.+ ıdur 131a/4
ķ.+ ina 122a/12, 124a/8
ķ.+ inuñ 124b/12
ķ.+ larından 196a/7
ķ.+um 112b/5, 124a/11, 151b/4, 182a/5
ķ.+ uñ 179b/8, 181a/12

ķarış- -4- [T.] İki veya ikiden çok şey bir araya gelip birbirinin içinde dağılmak, birbirinin içine girmek.
ķ.- dılar 107b/13
ķ.- up 175b/9, 198b/1
ķ.- upan 175b/10

ķarīb -4- [Ar.] Yakın.
ķ. 126b/12, 146b/11, 189a/5, 205a/7

ķarīb ir- -1- [Ar.+T.] Yaklaşmak.
ķ.- üp 179b/7

ķarīb ol- -1- [Ar.+T.] Yaklaşmak, yakın olmak.
ķ.- mış 108a/7

ķarşu (-e karşı) -5- [T.] Yönelmiş olarak, e doğru, e karşı.
ķ. 175b/1, 179b/12, 198a/12, 198a/13, 202a/4

ķarşu -2- [T.] Karşı taraf.
ķ.+ dan 126a/2, 147a/7

ķarşu gel- -2- [T.+T.] 1. Boyun eğmeyip başkaldırmak, kafa tutmak.
ķ.- üp 169b/4
2. Karşısına çıkmak.
ķ.- üp 170b/13

ķarşu git- -1- [T.+T.] Karşılamaya gitmek.
ķ.- di 124b/13

ķarşu hizmete bil bağla- -1- [T.+Ar.+T.+T.] (Padişaha) Canı gönülden hizmet etmeye hazır olmak.
ķ.- dılar 109b/10

ķarşu var- -11- [T.+T.] Karşı varmak, karşısına çıkmak.
ķ.- dılar 146a/6
ķ.-up 111b/8, 116a/6, 169a/3, 170a/8, 170b/1, 177a/2, 179b/13, 180b/1, 191a/13, 192a/10

ķaşd -16- [Ar.] 1. Amaç, istek, maksat.
ķ. 138b/11,
ķ.+ı 122a/13, 123a/13, 123b/4, 139a/3,
ķ.+ ıla 165b/8
ķ.+ ın 135a/9, 189a/4
ķ.+ ina 128b/13, 139a/4,

k.+ indadır 169b/13
 k.+ ından 113b/13, 169b/10,
 170b/1
 k.+ ını 206b/5
 k.+ um 157a/5
2. Öldürmeyi, yaralamayı veya zarar vermeyi isteme, kötü niyet. -10-
 k. 185b/10
 k.+ ı 143a/12, 177a/2, 203a/12
 k.+ ın 171a/7, 206b/7
 k.+ ına 114b/7, 197a/8, 209a/2
 k.+ uña 157a/13
kaşd eyle- -15- [Ar.+T.] Kötü bir niyetle davranmak, kötü amaçlar uğruna hareket etmek.
 k.-di 114b/12, 155b/6, 159a/7, 177a/1, 194b/1, 206a/5
 k.- diler 183b/7, 191b/13
 k.- düginüñ 123a/10
 k.- düklerinden 190b/8
 k.- mişdi 113b/7
 k.-yüp 134a/5, 165b/4, 198a/2, 201b/1
kaşd it- -8- [Ar.+T.] Kötü bir niyetle davranmak, kötü amaçlar uğruna hareket etmek.
 k.- erlerdi 191a/9
 k.- erse 133a/9
 k.- mişdi 169a/8
 k.-üp 133a/5, 172a/2, 172a/8, 182b/7, 183b/11
kaşd kıl- -7- [Ar.+T.] Kötü bir niyetle davranmak, kötü amaçlar uğruna hareket etmek.
 k.- dı 135a/3, 193a/12
 k.- mişlardı 159a/11
 k.- up 145a/7, 159b/3, 177a/7
 k.- up 106b/7
kaşd-ı cihād eyle- -1- [Ar.+Ar.+T.]

Savaş yapmaya niyetlenmek.

k.- yüp 208b/7

kaşd-ı hevā-yı saltanat kıl- -1-

[Ar.+Ar.+Ar.+T.] Saltanat, kral olma arzusuna kapılmak.

k.- mişlardı 119b/3-4

kaşr -2- [Ar.] Saray, köşk.

k.+ ına 113a/3

k.+ ını 199b/1

kaşr-ı a^lā -1- [Ar.+Ar.] En üstün köşk.

k.+ ñuñ 207b/6

kaşın çat- -1- [T.+T.] Kızgın olduğunu kaşlarını birbirine yaklaştırarak göstermeye çalışmak.

k.- ardı 175b/12

kat- -4- [T.] Karıştırmak, dahil etmek.

k.-up 106b/9, 141b/12, 172a/4, 202b/7

kat -11- [T.] Huzur, makam, nezd, yan, ön.

k.+ına 111b/9, 130b/11, 144b/2, 151a/4, 193b/8, 195a/9

k.+ ında 159a/13, 197b/7

k.+ uma 121a/3, 139a/6, 206b/4

kaş^ā -7- [Ar.] Asla, hiç, katiyen.

k. 132b/8, 134a/1, 145a/13, 171b/2, 193b/11, 195b/13, 208a/5

kat ender kat -1- [T.+Far.+T.] Kat kat.

k. 175b/6

kaş^ā eyle- -3- [Ar.+T.] Yol almak, ilerlemek.

k.- düklerinden 156b/3

k.- yüp 126b/11, 140a/6

kaş^ā id- -3- [Ar.+T.] Yol almak, ilerlemek.

k.- e 165b/12

k.- üp 146b/11, 198a/11

kaṭı -1- [T.] Çok, çok fazla.
 188b/3

kaṭıl- -1- [T.] Dahil olmak,
 karışmak.
 125a/11

kātib -1- [Ar.] Kitabet eden,
 yazman.
 k.+ ine 210a/10

kātib-i kudret -1- [Ar.+Ar.]
 Kudret sahibi kâtip, Allâh.
 k. 188b/6

kātilü'l-müşrikîn -1- [Ar.+Ar.]
 Müşrikleri öldüren.
 k.+ e 187a/10

kaṭl -1- [Ar.] Öldürme.
 205a/13

kaṭl eyle- -1- [Ar.+T.] Katletmek,
 öldürmek.
 156a/3

kaṭıl -2- [Ar.] Söz, kelâm. *bk. kaṭıl*
 143a/13, 144a/3

kaṭıl -7- [Ar.] Söz, kelâm.
 199b/9
 136b/1, 140b/12, 151a/11,
 165b/1, 166b/9, 177a/5

kaṭıl eyle- -1- [Ar.+T.] Söz vermek.
 182b/12

kaṭılınca -13- [Ar.] Anlattığına göre,
 sözüne göre.
 108a/8, 129b/1, 132b/2,
 133b/13, 138b/5, 138b/8, 141a/9, 142a/2,
 142a/7, 204a/7, 205b/11, 207a/7, 207b/10

kaṭım -86- [Ar.] Aralarında töre, dil ve
 kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy
 bakımından da birbirine bağlı insan
 topluluğu.
 150a/4, 168a/11, 168b/4,
 178a/9, 205b/1
 143a/10, 145a/5, 145b/3,
 147a/11, 147b/8, 147b/12, 148a/8,

148a/11, 150b/8, 151b/12, 152b/11,
 153a/6, 153a/8, 153b/1, 153b/5, 156a/1,
 156b/11, 157b/9, 162a/2, 162a/4,
 168a/11, 168b/3, 168b/8, 168b/9, 169a/1,
 169b/8, 173a/11, 178a/7, 185a/10,
 189b/5, 191a/8, 191b/4, 191b/7, 193a/4,
 199b/9, 205b/2

117a/5, 145a/11, 146a/10,
 150a/9, 150b/10, 152b/12, 153b/9,
 153b/10, 154a/2, 154b/7, 173b/3, 175b/7

146a/5, 147b/4, 148a/2,
 150a/10, 153a/11, 196b/1

149b/12, 151b/8, 156b/4,
 174b/8, 191a/12, 200b/8

116b/10, 153a/10,
 153a/12, 160a/6, 168b/11, 175a/9,
 195b/12

145a/10, 147b/11, 148a/4,
 150a/3, 151a/7, 153a/3, 156a/1, 181a/2,
 196a/1, 196a/3

152a/5, 168b/13, 174b/11,
 175a/1

kaṭım u kaṭıle -2- [Ar.+Far.+Ar.]
 Yakınların tümü.

118a/6

143a/5

kaṭıd u bend -3- [Ar.+Far.+Far.]

Kaygılı, tedirgin bir şekilde.

170b/7, 176b/5, 185b/1

kaṭık -1- [T.] Deniz, göl ve
 nehirlerde dolaşmak, yük taşımak için
 yapılmış, kürek veya yelkenle yol alan
 küçük tekne.

204b/11

kaṭıl -1- [Ar.] Rızılı olma.

192b/3

kaṭıl ol- -2- [Ar.+T.] Rızılı olmak.

197b/9

159b/8

kaṭım-maṭām -16- [Ar.+Ar.]

Kaymakam, vekil olarak birinin yerine

geçen kimse.

ķ. 111a/11, 139a/9, 158a/3, 172b/7, 172b/9, 192b/13, 199b/13, 200a/2, 202a/10

ķ.+ ı 193a/2, 193a/5

ķ.+ ın 166b/7

ķ.+ lar 192a/7

ķ.+ larından 172b/13

ķ.+ um 166b/3, 180b/7

ķāyim-makāmlık -1- [Ar.+Ar.]
Kaymakam olma durumu.

ķ.+ a 200a/2

ķaz- -1- [T.] Toprağı bir araç vasıtasıyla eşelemek.

ķ.- up 196b/6

ķazā -1- [Ar.] Allāh'ın takdirinin oluşması, kader, alın yazısı.

ķ.+ ya 124b/10

ķazduğı ķāha gendüsi düş- -1- [T.+Far.+T.+T.] Kazdığı kuyuya düşmek, başkası için hazırladığı tuzağa kendisi düşerek zarara uğramak.

ķ.- e 133a/9

ķazīye -2- [Ar.] İleri sürülen iddia, dava, husus.

ķ. 110a/3

ķ.+ dūr 195a/13

ķā'ide -1- [Ar.] Usul, nizam, yol.

ķ. 169a/7

ķec-rev -1- [Far.+Far.] Tuttuğı yol düzgün olmayan.

ķ. 107a/1

ķefen dergerden ve ķılıc berdehen ķıl- -1- [Ar.+Far.+Ar.+T.+Far.+T.] Kefen boyunda ve kılıç ağızda olmak, karşıdakinin üstünlüğünü kabul edip ona itaat edecek şekilde gelmek.

ķ.- up 174a/5

ķej-rev ķıl- -1- [Far.+Far.+T.] (Kişi haklı olduğunu ifade ederken) başındaki

tacı eğri duruma getirmek.

ķ.- up 128b/12

ķelimāt -2- [Ar.] Kelimeler, söylenilen sözler.

ķ. 113a/9

ķ.+ ları 180a/12

ķelimāt eyle- -1- [Ar.+T.] Konuşmak.

ķ.- mekten 171b/6-7

ķelimāt id- -1- [Ar.+T.] Konuşmak.

ķ.- erlerdi 180b/9

ķelise -20- [Rum.] Kilise, manastır.

ķ. 126a/12, 129b/4, 129b/9, 132a/10, 134a/10, 135a/1, 138a/13, 159b/4

ķ.+de 106b/11, 132a/11, 134b/3, 155a/11

ķ.+ lerin 208b/2

ķ.+ nūñ 135a/4

ķ.+ sinde 118a/13, 136b/6, 142a/11, 155b/8, 183a/13

ķ.+ ye 129b/10

ķelle -2- [Far.] Baş.

ķ.+ ler 192b/8

ķ.+ si 106b/1

ķemākān -9- [Ar.] Eskisi gibi.

ķ. 152b/2, 169a/7, 171a/1, 177a/3, 186a/4, 197b/2, 200b/11, 204a/6, 204b/2

ķemāl -1- [Ar.] Olgunluk, yetkinlik.

ķ.+ inden 193b/9

ķemāl-i mertebe -5- [Ar.+Ar.] Mertebenin en yükseğı, mertebenin en büyüğü.

ķ.+de 135a/2, 158b/11, 188b/11, 196b/1

ķ.+ siyle 110b/6

ķemīn -2- [Ar.] Pusu.

ķ.+ den 149a/8, 166a/4

ķemīn eyle- -1- [Ar.+T.] Pusu kurmak; saldıracığı kimseye görünmemek için bir

yere gizlenip onun oradan geçeceği zamanı kollamak, beklemek.

k.- di 148b/12

kemîn id- -2- [Ar.+T.] Pusu kurmak; saldıracağı kimseye görünmemek için bir yere gizlenip onun oradan geçeceği zamanı kollamak, beklemek.

k.- üp 166a/2, 185b/13

kemîn kıl- -1- [Ar.+T.] Pusu kurmak; saldıracağı kimseye görünmemek için bir yere gizlenip onun oradan geçeceği zamanı kollamak, beklemek.

k.- mişdı 151b/10

kenār -3- [Far.] Kıyı, sahil.

k.+ a 167b/9

k.+ ında 172a/9, 198a/8

kend -1- [Soğd.] Kent, şehir.

k.+ lere 153a/2

kes- -3- [T.] (Bıçak, kılıç, balta vb. bir aletle) ikiye ayırmak, katletmek.

k.- diler 127a/7, 199a/2

k.- üp 174a/2

kesb eyle- -1- [Ar.+T.] Edinmek, elde etmek, kazanmak.

k.- di 128b/12

kesim -1- [T.] Herhangi bir anlaşmaya varmak için iki kişi ya da topluluk arasında kurallar belirlenmesi.

k.+ e 169b/2

kesim vir- -1- [T.+T.] Herhangi bir anlaşmaya varmak için iki kişi ya da topluluk arasında kurallar belirlemek.

k.- mege 186a/3

keşîş-hâne -1- [Far.+Far.] Manastır.

k. 129b/8

keştî-mişāl -1- [Far.+Ar.] Gemi gibi.

k. 176a/3

keyffiyet -1- [Ar.] Bir şeyin taşıdığı şu veya bu hâl, nasıl ve ne türlü olduğu,

varlıklar arasındaki farkları meydana getiren durum, vasıf, nitelik.

k.+ lerini 148b/1

keyffiyet-i ahvâl -13- [Ar.+Ar.] Hâllerin iç yüzü, hâllerin nasıl olduğu.

k.+ ı 109a/7, 130a/13

k.+ ın 124a/7

k.+ına 139a/2, 139b/12, 145a/2, 170b/6

k.+ ından 126b/9, 165b/9

k.+ ların 154a/6

k.+ larına 120b/1, 173a/10, 188a/7

keyffiyet-i esrâr -1- [Ar.+Ar.] Sırların niteliği.

k.+ ına 119b/4

keyffiyet-i haber -1- [Ar.+Ar.] Haberin niteliği.

k.+ i 145b/4

keyffiyet-i hâl -1- [Ar.+Ar.] Durumunun niteliği.

k.+ ından 136a/8

kığır- -1- [T.] Çağırarak, davet etmek.

k.- up 158b/8

kıl- -24- [T.] Etmek, eylemek, yapmak.

ķ. 210a/2, 210a/10

ķ.- acağların 195b/9

ķ.- dı 135a/5, 141a/8, 162a/6

ķ.-dılar 167b/13, 172b/11, 178b/8, 206a/12, 209a/13

ķ.- duğı 109a/10, 112a/13, 139a/3,

184a/8

ķ.- dukları 169a/3

ķ.- madı 127b/2

ķ.- mağdan 149a/2

ķ.- mişdı 114b/4, 182b/2, 193b/5

ķ.- up 150a/11, 199b/12

ķ.- ur 155b/9

kılc -10- [T.] Kın içine konup bir kayışla bele takılan, çelikten yapılmış, eğri veya düz, uzun kesici silah.

ķ. 116b/5, 165b/5, 198b/5, 209a/11

ķ.+ 113b/3, 113b/6, 199a/3

ķ.+ ımuzdan 173b/10

ķ.+ umdan 146b/4

ķ.+ umla 130b/2

kılc çek- -1- [T.+T.] Saldırmak amacıyla kılıcı kınından çıkarmak.

ķ.- üp 183a/11

kılc korķusu -1- [T.+T.] Ölüm korkusu.

ķ.+ ndan 171b/3

kılc koy- -1- [T.+T.] Kılıçla saldırmak.

ķ.- dılar 198b/6

kılc yürüt- -2- [T.+T.] Kılıçtan geçirmek; çok sayıda insanı kılıçla topluca öldürmek.

ķ.- diler 176b/1

ķ.- üp 140b/2

kılcıdan geç- -7- [T.+T.] Kılıç kullanılarak öldürölmek.

ķ.- di 128a/10, 138a/10, 155b/5, 200b/4

ķ.- üp 156b/10, 176b/5, 184a/2

kılcıdan geçir- -3- [T.+T.] Çok sayıda insanı kılıçla topluca öldürmek.

ķ.- diler 209b/2

ķ.- üp 146a/10, 150b/7

kılcıdan geçür- -3- [T.+T.] Çok sayıda insanı kılıçla topluca öldürmek. *bk.*

kılcıdan geçir-

ķ.- diler 190a/6, 208a/10

ķ.- mek 173b/13

kılcımız üzerinde kırıl- -1- [T.+T.+T.] Savaşarak ölmek.

ķ.- mak 175a/8

kılcımız üzerinde ol- -1- [T.+T.+T.] Kimseden yardım beklemeden ölümüne savaşmak.

ķ.- avuz 176a/11

ķır- -17- [T.] Öldürmek, yok etmek.

ķ.- dılar 148b/4, 150a/9, 166a/7, 173b/3, 198b/12

ķ.- mışlardı 150a/6

ķ.- up 147a/5, 150a/9, 150b/7, 150b/10, 151b/12, 153b/9, 154a/2, 173a/6, 174b/9, 203a/4, 208b/2

ķıra ķıra -1- [T.+T.] Öldürmeye devam ederek, öldüre öldüre.

ķ. 198b/6

ķıral -623- [Sırp.] Kral.

ķ. 109a/10, 109a/12, 109b/13, 110a/3, 110a/7, 110a/9, 110b/6, 110b/13, 111a/7, 111b/4, 112a/5, 112a/8, 112a/13, 112b/12, 113a/4, 113b/7, 114a/5, 114b/12, 115b/7, 115b/13, 116a/10, 116a/11, 116a/12, 116b/7, 117a/1, 117a/7, 117b/1, 118a/8, 118b/8, 119b/2, 119b/8, 120a/5, 120a/6, 120a/9, 120b/3, 120b/5, 121a/7, 121a/10, 121b/1, 121b/7, 121b/12, 122a/2, 122a/4, 122a/6, 123a/2, 123a/7, 123b/8, 124a/2, 124a/5, 124a/13, 124b/6, 124b/9, 124b/12, 125a/1, 125a/4, 125a/6, 126a/11, 126b/2, 126b/4, 126b/6, 126b/12, 127a/4, 127a/12, 128a/3, 128a/11, 129b/3, 130a/6, 130a/8, 130b/1, 130b/3, 130b/4, 130b/11, 130b/13, 131a/13, 131b/2, 131b/10, 131b/11, 132a/6, 132a/7, 132b/3, 132b/5, 133a/2, 133a/4, 133a/8, 134a/6, 134a/11, 134b/1, 134b/7, 134b/9, 135a/3, 135a/6, 135a/9, 135a/10, 135b/1, 135b/7, 135b/9, 135b/11, 135b/12, 135b/13, 136a/1, 136a/5, 136b/1, 136b/3, 136b/7, 136b/9, 137a/2, 137a/4, 137a/6, 137a/7, 137a/10, 137b/1, 137b/3, 137b/4, 137b/6, 137b/9, 137b/11, 138a/4, 138a/7, 138a/12, 138b/1, 138b/5, 139a/3, 139a/10, 139b/2, 139b/7, 139b/13, 140a/1, 140a/13,

140b/13, 141a/5, 141a/13, 141b/6,
 142a/2, 142a/3, 142a/7, 142a/9, 142a/12,
 143a/7, 143b/13, 144a/6, 144a/9, 144b/6,
 144b/12, 146b/8, 148a/2, 148a/4, 148a/9,
 148a/13, 148b/7, 148b/9, 149a/3, 149a/5,
 149a/7, 149b/9, 149b/13,
 150a/10, 150a/11, 150b/4, 150b/7,
 151a/12, 151b/8, 152a/1, 152a/11,
 152a/13, 152b/3, 152b/6, 153b/2, 153b/3,
 153b/7, 153b/12, 154b/10, 155a/6,
 155a/13, 155b/4, 155b/5, 156a/4, 156a/7,
 156b/3, 157a/7, 157a/11, 157b/1, 157b/3,
 158a/1, 158a/2, 158a/5, 158b/13, 159a/4,
 159a/9, 159a/13, 159b/6, 160a/8, 162a/1,
 162a/3, 162a/5, 162a/10, 162b/1, 162b/2,
 162b/9, 162b/13, 163a/2, 163a/7,
 163a/10, 165b/2, 165b/7, 165b/11,
 166a/4, 166a/8, 166b/1, 166b/10, 167a/3,
 167a/4, 167a/8, 167a/12, 167a/13, 167b/2,
 168a/1, 168a/9, 168b/1, 168b/5, 168b/12,
 169a/4, 169a/10, 169b/5, 170a/3, 170b/9,
 170b/12, 171a/1, 171a/7, 171a/13,
 171b/2, 171b/7, 171b/9, 172a/8, 172b/6,
 176b/6, 176b/9, 176b/13, 177a/3, 177a/9,
 177b/1, 177b/7, 178a/3, 178a/13, 178b/1,
 179a/5, 179a/7, 179a/9, 180a/1, 180a/3,
 180a/9, 180b/1, 180b/2, 180b/6, 181a/5,
 181a/9, 181b/8, 182a/4, 182a/12,
 182b/11, 183a/8, 183b/4, 184b/10,
 185a/12, 185b/3, 185b/8, 185b/10,
 186a/1, 187a/8, 186a/4, 186a/10, 186b/4,
 186b/11, 187a/5, 187b/5, 188a/9, 188b/3,
 188b/5, 189a/6, 190a/6, 190a/9, 190a/11,
 190a/12, 190b/2, 190b/4, 190b/10,
 191a/3, 191b/1, 191b/3, 191b/8, 192a/1,
 192a/4, 192a/6, 192a/12, 192b/1,
 192b/11, 193a/4, 193b/2, 194b/5,
 194b/11, 195a/2, 195a/5, 195b/13,
 196a/3, 197a/3, 197b/2, 197b/5, 197b/10,
 198a/7, 199a/7, 199b/2, 201b/8, 202a/4,
 202a/5, 202a/9, 202b/5, 202b/11,
 202b/13, 205a/10, 205b/3, 206a/4, 206b/1,
 206b/13, 207a/7

 k.+a 106b/8, 107a/9, 107b/11,
 109b/12, 110b/5, 110b/11, 112a/3,
 112b/12, 113b/3, 114b/6, 114b/12,

115a/13, 117b/2, 120a/6, 121b/10,
 121b/12, 122a/2, 123a/5, 123a/6, 123a/12,
 123b/4, 124b/13, 125a/4, 126b/9,
 126b/12, 127a/11, 127b/4, 130a/11,
 130a/13, 135a/8, 139a/2, 139b/6, 145b/4,
 146b/1, 146b/7, 147a/3, 148b/2, 152b/7,
 162b/8, 168b/3, 169a/3, 170a/1, 170b/7,
 170b/13, 172a/2, 176b/6, 179b/12,
 179b/13, 180a/7, 180b/12, 181b/3,
 181b/5, 181b/10, 182b/9, 182b/13,
 183a/6, 185a/1, 185a/11, 185b/10, 187a/3,
 187b/6, 188a/8, 189a/11, 189b/3, 191a/8,
 191a/9, 191a/13, 191b/1, 191b/4, 192a/9,
 195b/13, 197b/1, 198a/12, 203b/9,
 203b/12, 204a/5, 205a/12, 205b/1,
 206b/5, 206b/6

 k.+ adur 187a/1

 k.+dan 113a/9, 113b/10, 139b/11,
 147b/3, 151a/5, 156b/12, 158a/7, 158a/9,
 158a/12, 167a/7, 169a/2, 170b/13,
 180a/12, 181a/5, 183a/1, 188b/7, 189b/6

 k.+ dur 166b/8

 k.+ i 106b/9, 114a/2, 114b/3,
 114b/6, 117b/6, 122b/11, 123b/11,
 124a/1, 125b/11, 127a/1, 127a/9, 131a/1,
 138a/3, 151a/11, 152a/1, 155b/13,
 157b/10, 159a/12, 160b/7, 161a/6,
 163a/6, 172a/3, 172a/6, 181b/2, 182a/2,
 182a/9, 182b/6, 183a/12, 183b/9, 184b/9,
 187b/1, 188b/8, 190b/11, 191a/5, 191a/6,
 191a/7, 191a/10, 192a/5, 195a/4, 195b/9,
 197b/13, 198b/7

 k.+ imuza 174a/5

 k.+ ina 113b/12, 113b/13, 120b/7,
 122b/10, 161a/5, 187a/13

 k.+ indan 120a/4, 120b/3

 k.+ muñ 115b/1

 k.+ lar 190b/12, 205b/8

 k.+ sız 132b/4

 k.+uñ 106b/7, 107a/12, 108b/13,
 109a/5, 110a/12, 110b/2, 111b/2,
 112b/11, 113a/3, 113b/2, 113b/3,
 113b/13, 114a/6, 114b/9, 115b/4, 117a/1,
 117a/11, 118b/3, 119b/7, 121a/4,

122a/13, 123a/1, 123a/10, 123a/13, 123b/2, 123b/4, 124a/4, 124a/7, 125a/2, 125a/5, 125a/13, 126b/1, 126b/10, 127b/13, 128a/8, 128a/10, 128a/13, 128b/1, 128b/9, 132b/4, 132b/7, 132b/13, 139a/1, 139b/5, 140b/5, 141a/11, 142b/5, 144a/7, 144a/13, 144b/1, 146b/8, 146b/13, 147b/6, 148b/3, 148b/5, 148b/12, 149a/2, 149a/4, 150a/1, 150a/2, 151a/12, 151a/13, 151b/1, 151b/4, 151b/7, 156a/2, 156a/11, 157a/10, 158a/7, 158a/8, 159a/10, 159a/11, 161b/12, 162a/7, 162b/10, 163a/4, 163a/5, 165b/3, 165b/5, 165b/9, 166a/10, 166a/13, 166b/6, 166b/8, 168b/4, 169a/1, 169a/8, 169b/1, 170a/3, 170b/8, 171a/5, 171a/6, 172b/12, 174a/6, 174a/8, 177a/2, 177a/5, 177a/11, 179a/2, 179a/3, 179b/12, 180b/9, 180b/13, 181a/2, 181a/3, 181a/9, 181b/10, 182a/1, 182b/2, 183a/11, 183b/1, 185b/1, 186a/1, 186a/3, 188b/11, 188b/13, 190a/4, 190a/5, 191a/2, 192b/4, 194b/1, 194b/9, 195b/11, 197b/4, 197b/8, 198a/4, 198b/6, 199a/2, 199b/8, 202a/5, 204a/10, 204b/8, 205b/4

ķ.+uñ 109b/5, 188b/2, 195b/6, 204b/7

ķ.+ uñdur 178b/6

ķiral-ı devrān -1- [Sırp.+Ar.]

Zamanın kralı, devrin kralı.

ķ.+ a 132a/9

ķiral-ı Çeh-Morava -1- [Sırp.+Fr.+?]

Çeh-Morava kralı.

ķ.+ yı 177a/12

ķiral-ı Leh -1- [Sırp.+Rus.] Leh kralı.

ķ. 115b/3

ķiral-ı mažiye -1- [Sırp.+Ar.] Eski kral.

ķ.+ nüñ 162b/12

ķiral-ı Nemçe -1- [Sırp.+Sırp.] Nemçe kralı.

ķ. 147a/8

ķiral şoden-i İstefan -2- [Sırp.+Peh.+?]

İstefan'ın kral olması.

ķ. 141a/4, 141b/5

ķiral şoden-i Ladislavuş -1-

[Sırp.+Peh.+?] Ladislavuş'un kral olması.

ķ. 141a/9

ķiral dik- -6- [Sırp.+T.] Kral olarak başa getirmek.

ķ.- diler 141b/7, 161b/4

ķ.- eler 191a/1, 199b/1

ķ.- erüz 192b/12

ķ.- melü 165a/13

ķiral eyle- -7- [Sırp.+T.] Hükümdar yapmak.

ķ.-diler 118a/8, 137a/10, 138b/7, 160a/6, 205b/11

ķ.- mege 163b/13

ķ.- yeler 195b/5

ķiral ol- -8- [Sırp.+T.] Hükümdar olmak.

ķ.- aldan 178a/3

ķ.- dı 129b/2

ķ.- duķda 141b/12

ķ.- duķdan 129b/11

ķ.- ıcaķ 138b/8, 168b/2, 168b/7

ķ.- maya 186b/3

ķiralice -33- [Sırp.] Bir krallığı yöneten kadın. *bk. ķiralice*

ķ. 179b/7, 179b/10, 180a/4, 180a/7, 180b/4, 181a/8, 181a/13, 182a/7, 182b/4, 182b/6, 182b/7, 183a/13, 183b/6, 183b/9, 183b/11, 184a/1, 184a/2, 184b/2, 194b/2

ķ.+ den 183a/8

ķ.+ nüñ 178b/4, 180a/10, 180a/12, 182b/3, 182b/5, 183a/7, 183a/10

ķ.+ ye 182a/4, 183b/7

ķ.+ yi 180a/5, 184b/11

ķiralice -16- [Sırp.] Bir krallığı yöneten kadın.

ķ. 178b/3, 180b/1, 180b/7, 181a/5,

181b/4, 184a/4, 184a/11
 kı.+ nüñ 180a/11, 181a/4, 181a/10, 183b/8
 kı.+ye 181a/2, 181b/10, 183b/11, 184a/9
krallar-miřāl -1- [Sırp.+Ar.] Krallar gibi.
 kı. 136b/5
krallık-17- [Sırp.] Kral olma durumu.
 kı. 118b/4, 120a/12, 132b/8, 134b/9, 136b/5, 146b/3, 161b/1, 182a/10, 193b/4, 202b/4, 202b/9
 kı.+ a 137a/9, 159b/13, 160b/3, 184b/3
 kı.+ dan 121a/3
 kı.+ ı 191a/3
krallık sür- -1- [Sırp.+T.] Krallık yapmak.
 kı.- üp 142b/6
kralluk şadrı -1- [Sırp.+Ar.] Krallık tahtı, krallık makamı.
 kı.+ nda 141a/7
krıan -1- [T.] Savaş.
 kı. 127b/8
krıan gir- -1- [T.+T.] Bir şey bulunmaz olmak.
 kı.- üp 109a/2-3
krıan it- -1- [T.+T.] Savaşmak.
 kı.- diler 175b/11
krıgun -1- [T.] Toplu ölümlere yol ačan felaket.
 kı.+ ı 128b/1
krıl- -8- [T.] Öldürölmek, yok edilmek.
 kı.- an 128a/13
 kı.- up 150a/11, 157b/8, 166a/10, 166b/1, 168b/6, 170b/3, 171a/6
krış- -2- [T.] Birbirini kırmak, birbirini öldürmek, birbirini ortadan kaldırmak.
 kı.- dılar 116b/6, 117a/6

krık -1- [T.] “Kırk” sayı sıfatı.
 kı. 177b/3
krık iki -1- [T.+T.] “Kırk iki” sayı sıfatı.
 kı. 168a/1
krısm -1- [Ar.] Parça, bölük, cüz.
 kı.+ ın 132a/6
krısmet eyle- -1- [Ar.+T.] Bölmek.
 kı.- diler 132a/5
krışşa -1- [Ar.] İbretli hikâye.
 kı.+ yu 207b/8
krışla- -1- [T.] Kırşı geçirmek.
 kı.- maķ 108b/2
krıtāl -1- [Ar.] Savaş, cenk, harp.
 kı.+ a 148a/6
krıtāl kııl- -1- [Ar.+T.] Savaşmak.
 kı.- dılar 145b/1
krıyāmet -2- [Ar.] Tek tanrılı dinlerin inanişına göre dünyanın sonu ve bütün ölümlerin dirilerek mahşerde toplanacağı zaman, hesap günü, kıyamet günü, mahşer günü.
 kı. 207b/1, 207b/7
krıyās eyle- -2- [Ar.+T.] Zihinde mukayese yapıp bir kanaate varmak.
 kı.- meyesiz 173b/8
 kı.- yüp 203b/13
krıyās id- -1- [Ar.+T.] Zihinde mukayese yapıp bir kanaate varmak.
 kı.- erlerdi 162b/2
krıyāsa gel- -1- [Ar.+T.] Zihinde mukayese yapıp bir kanaate varmak.
 kı.- mez 131a/10
krız -17- [T.] Dişi cinsten olan evlat.
 kı. 158a/13
 kı.+ a 158a/5
 kı.+ ı 110a/4, 136b/7, 158a/5, 171a/9, 171a/10, 177b/9
 kı.+ ın 110b/2, 110b/5, 111a/3,

111a/9, 112a/1

ķ.+ ını 158a/13

ķ.+ uñ 158a/7, 158a/11

ķız ķarındaş -10- [T.+T.] Kız kardeş.

ķ.+ ı 134a/3, 136b/8, 136b/11,
137a/3, 139b/2, 177a/12

ķ.+ ından 123b/13

ķ.+ ınıñ 178b/2

ķ.+ ları 119b/7

ķ.+ larından 120a/4

ķızıl -1- [T.] Kızıl, kırmızı.

ķ. 188a/5

ķi -15- [Far.]1. “Ki” bağlacı.

ķ. 117a/9, 123b/3, 127b/1, 128b/4,
150a/13, 153b/6, 171a/2, 182a/8, 183a/3,
190b/13, 193a/12, 193b/12, 194b/1,
204a/8, 208a/9

2. Zira, çünkü. -1-

ķ. 126a/7

3. Bu yüzden, böylelikle. -1-

ķ. 201b/11

ķibr ü ķin eyle- -1-

[Ar.+Far.+Far.+T.] Büyüklenmek ve ķin beslemek.

ķ.- mişdi 121b/10

ķibr ü ķin tüt- -1- [Ar.+Far.+Far.+T.]

Büyüklenmek ve ķin beslemek.

ķ.- mişdi 184b/12

ķil u ķāl -1- [Ar.+Far.+Ar.]

Dedikodu.

ķ.+ a 178b/10

ķim (1) -497- [Far.] 1. “Ki” bağlacı.

ķ. 107a/8, 107a/11, 107b/2,
107b/4, 107b/5, 107b/7, 108a/12,
108a/13, 108b/5, 108b/6, 108b/10,
109a/2, 109a/4, 109a/6, 109a/9, 109b/1,
109b/2, 109b/3, 109b/5, 109b/12, 110a/7,
110b/2, 110b/5, 110b/6, 110b/7, 110b/11,
110b/13, 111a/7, 111a/8, 111a/13, 112a/8,
112b/3, 112b/5, 112b/6, 112b/12, 113a/4,
113a/5, 113b/2, 113b/4, 113b/7, 113b/9,

113b/10, 114a/8, 114a/9, 114a/11,
114b/6, 114b/8, 114b/12, 115a/13,
115b/1, 116a/7, 117a/6, 117b/2, 117b/9,
118a/2, 118a/5, 118a/9, 118b/3, 118b/7,
119a/1, 119b/6, 119b/12, 120a/6, 120a/7,
120a/8, 120a/11, 120b/7, 120b/13,
121b/10, 121b/12, 121b/13, 122a/2,
122a/3, 122a/13, 122b/1, 122b/11,
122b/13, 123a/2, 123a/8, 123a/10,
123a/11, 123a/13, 123b/2, 123b/6,
123b/13, 124a/5, 124a/11, 124a/12,
124b/11, 125a/7, 125a/8, 125a/12,
125b/7, 125b/13, 126a/4, 126a/7,
126a/11, 126b/3, 126b/5, 126b/6, 127a/1,
127a/11, 127b/7, 127b/13, 128a/2,
128a/3, 128a/12, 128b/1, 128b/3, 128b/9,
128b/13, 129b/3, 129b/7, 129b/12,
130a/3, 130a/8, 130a/12, 130b/1, 130b/2,
130b/4, 130b/12, 131a/1, 131a/7,
131a/10, 131a/11, 131b/4, 131b/10,
131b/12, 132b/3, 132b/9, 132b/12,
133a/1, 133a/2, 133a/8, 133a/13, 134b/6,
134b/8, 135a/3, 135b/6, 135b/9, 135b/11,
136a/2, 136b/1, 136b/7, 137a/1, 137a/4,
137b/1, 137b/4, 137b/7, 137b/9, 137b/11,
138a/2, 138b/1, 138b/6, 138b/11,
138b/13, 139a/10, 139a/12, 139b/11,
139b/13, 140a/1, 140a/2, 140a/3, 140a/7,
140a/11, 140a/12, 140b/1, 140b/3,
140b/13, 141a/4, 141a/11, 141b/6,
141b/7, 142a/9, 143a/10, 143a/12,
143b/1, 143b/6, 143b/8, 144a/10, 144b/2,
144b/12, 145a/3, 145a/4, 145a/8, 145a/12,
145b/1, 146b/2, 146b/11, 147a/3, 147a/7,
147b/1, 147b/8, 148a/4, 148a/12, 148b/5,
148b/6, 148b/12, 149a/9, 149a/13,
149b/2, 149b/6, 149b/7, 149b/11,
149b/12, 150a/7, 150a/10, 151a/2, 151a/4,
151a/5, 151a/12, 151b/1, 151b/4, 151b/5,
151b/13, 152a/2, 152a/11, 152a/12,
152b/1, 152b/11, 153a/5, 153a/7, 153a/8,
153b/3, 153b/13, 154a/4, 154a/7, 154b/5,
154b/6, 154b/10, 155a/7, 155a/13,
155b/1, 155b/6, 155b/13, 156a/2, 156a/5,
156b/13, 157a/5, 157a/9, 157a/11,
157a/12, 157b/8, 158a/13, 158b/5,
159a/2, 159a/4, 159a/7, 159a/10, 159a/12,

159b/7, 159b/8, 159b/12, 160a/3, 160a/9, 160a/10, 160b/2, 160b/6, 161a/1, 161a/6, 161a/13, 161b/6, 162a/6, 162a/12, 162b/11, 163a/12, 163b/3, 163b/5, 164a/4, 164a/7, 164a/10, 164a/12, 164a/13, 164b/2, 164b/9, 165a/9, 165a/10, 165b/1, 165b/7, 166b/2, 166b/10, 167a/12, 167b/2, 167b/3, 168a/9, 168a/11, 168b/10, 169a/8, 169b/6, 169b/9, 169b/12, 169b/13, 170a/5, 170a/6, 171a/13, 171b/4, 171b/5, 171b/8, 171b/11, 172a/3, 172a/8, 172b/9, 173a/5, 173a/9, 173a/11, 173a/12, 173b/5, 173b/6, 173b/9, 174a/3, 174a/8, 174a/11, 174a/12, 174a/13, 174b/2, 175a/5, 175a/7, 175b/3, 175b/7, 175b/9, 176a/5, 176a/8, 176a/9, 177a/2, 177a/5, 177b/2, 177b/7, 177b/8, 178a/6, 178a/7, 178a/9, 178a/13, 178b/1, 178b/4, 179a/7, 179b/8, 179b/10, 180a/7, 180a/10, 180b/4, 180b/6, 180b/8, 180b/10, 180b/13, 181a/5, 181a/11, 181b/1, 181b/5, 181b/6, 181b/8, 181b/10, 182a/5, 182a/7, 182a/12, 182b/7, 182b/13, 183a/10, 183b/2, 183b/3, 183b/13, 184a/9, 184b/3, 184b/12, 185a/2, 185a/7, 185a/11, 185a/13, 186a/5, 186a/8, 186a/12, 186b/1, 186b/4, 186b/5, 186b/9, 187a/3, 187a/5, 187a/13, 187b/1, 187b/12, 188a/1, 188b/1, 188b/4, 188b/5, 188b/6, 189a/9, 189a/10, 189b/8, 190a/1, 190b/2, 190b/4, 190b/7, 191a/3, 191a/13, 191b/3, 191b/5, 191b/13, 192a/1, 192b/2, 193a/3, 193a/4, 193a/6, 193a/8, 193b/7, 193b/8, 193b/11, 194a/8, 194b/2, 194b/5, 194b/6, 194b/9, 194b/13, 195a/1, 195a/7, 195a/9, 195a/10, 195a/11, 195b/5, 195b/6, 196a/3, 196b/2, 196b/5, 196b/6, 196b/10, 196b/11, 197b/8, 198b/1, 198b/3, 199a/6, 199b/1, 199b/2, 200a/3, 200a/7, 200b/12, 201a/8, 201a/13, 201b/10, 202a/2, 202a/9, 202b/8, 202b/11, 202b/13, 203a/8, 204a/6, 204a/10, 204a/13, 204b/4, 204b/13, 205a/8, 205b/2, 205b/8, 206a/5, 206b/2, 206b/6, 207b/11, 208b/4, 208b/6, 208b/7, 209a/1, 209a/13, 209b/10

2. Bu sebeple, bundan dolayı. -1-

k. 112b/1

3. Çünkü, zira. -3-

k. 126a/9, 210a/9, 210a/4

kim (2) -6- [T.] “Hangi kimse” anlamında soru zamiri.

k.+ e 131a/7, 160b/1, 160b/2, 182a/7

k.+ i 199b/13

k.+ ler 128a/13

kim ki -1- [T.+Far.] Her kim ki.

k. 209b/12

kim kim ki -1- [T.+T.+Far.] Her kim ki.

k. 197b/9

kimesne -1- [T.] Kimse.

k. 205b/7

kimi -21- [T.] “Bazıları” anlamında belgisiz zamir.

k. 107b/3, 109b/10, 128a/10, 137a/1, 153a/1, 166a/10, 174b/5, 184a/2, 199a/1, 200b/3

k.+ n 148a/2, 153a/13, 173a/6

k.+ ni 150a/9

kimisi -4- [T.] “Bazıları” anlamında belgisiz zamir.

k. 166a/6, 175a/1, 199a/1

k.+ nüñ 199a/1

kimse -5- [T.] 1. “Kişi, birey, şahıs, herhangi bir kişi” anlamlarında belgisiz zamir.

k. 182b/10, 184b/4

k.+ dür 192a/3

k.+ yi 181a/1, 199b/4

2. Hiç kimse. -8-

k. 131b/12, 146b/13, 150b/3, 162b/10, 177b/6, 186b/13

k.+ den 152a/12

k.+ ye 132a/12

kimsene -18- [T.] 1. “Kişi, birey,

şahıs, herhangi bir kişi” anlamlarında belgisiz zamir.

k. 135b/9, 137b/7, 137b/12, 138a/2, 139b/4, 192a/1

k.+ dür 137b/13, 184b/7

k.+ler 140b/9, 151b/8, 172b/5, 184a/12

k.+ leri 107b/13, 179b/11

k.+ lerle 164b/13

k.+ ye 200b/5

k.+ yi 166a/7

k.+ yidi 141b/7

2. Hiç kimse. -2-

k. 133b/12, 135b/5

kīn -1- [Far.] Birine karşı duyulan öç alma isteği, garaz.

k. 147b/11

kīn it- -2- [Far.+T.] Kin tutmak, birine karşı öç alma duygusunu sürdürmek.

k.- mişdi 135a/10, 147b/5

kīn-dār düş- -1- [Far.+Far.+T.] Nefret ve düşmanlık hissetmek.

k.- di 135a/7

kişi -13- [T.] Adam, insan, kimse.

k. 119b/9, 131a/6, 144b/4, 176a/9, 192a/3, 197a/10, 198b/10, 209b/10

k.+ dür 130b/5, 136a/3

k.+ sin 164b/1

k.+ yiçün 130b/8

k.+ yile 125a/10

kitāb -5- [Ar.] Herhangi bir konuda mensur veya manzum olarak yazılmış ve basılmış olan eser.

k. 132b/3, 138b/8, 209b/5

k.+ ı 209b/7

k.+ larımızda 197b/8

kitābet eyle- -1- [Ar.+T.] Yazmak.

k.- yüp 120b/10

ko -8- [T.] Bırakmak, koymak.

ķ.- dılar 174a/10

ķ.- maķ 108b/8

ķ.- mañ 117a/3

ķ.- mayalar 191a/13

ķ.- mayup 146b/10

ķ.- mayup 178b/7

ķ.- mazdı 161b/11

ķ.- mazlar 132b/13

ķoķu -1- [T.] Koku.

ķ.+ sı 195a/11

ķol -3- [T.] Ordu, askerî müfreze.

ķ.+ ma 127b/2

ķ.+ ından 127a/8

ķ.+ ların 127a/13

ķon- -19- [T.] 1. Kısa bir süre için bir yere yerleşmek, konaklamak, oturmak.

ķ.-dılar 179b/7, 188b/9, 189a/5, 192a/9, 198a/12

ķ.- miş 125b/8, 146a/12

ķ.-up 116a/5, 116b/1, 149b/3, 149b/4, 161a/4, 175a/12, 188a/2, 189a/8, 189a/11, 204a/10, 208a/2

2. Bir yere inmek, kuş bağlamında -2-

ķ.- up 135b/4, 142b/7

ķona göçe -6- [T.+T.] *bk.ķona göçe*

ķ. 111b/6, 157b/4, 165b/12, 179b/4, 180b/1, 188b/8

ķona göçe -12- [T.+T.] Yolculukta konaklayarak, geziye zaman zaman ara vererek, dura kalka.

ķ. 110a/12, 145a/7, 155a/7, 161a/3, 185a/5, 189a/4, 192a/8, 193a/11, 198a/8, 202a/1, 209a/2, 209a/10

ķondur- -6- [T.] Yerleştirmek.

ķ.- dılar 109b/5, 111b/8

ķ.-up 179a/5, 180b/3, 192a/10, 202b/1

ķorķu -1- [T.] Korku, endişe. *bk.*

ķorku

ķ. 172b/1

ķorķu dūş- -1- [T.+T.] Korkmak, endişelenmek.

ķ.- di 188b/2

ķorķu vir- -1- [T.+T.] Korkutmak, endişelendirmek.

ķ.- üp 174b/2

ķork- -1- [T.] Korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak.

ķ.- up 169a/2

ķorku -5- [T.] Korku, endişe.

ķ. 127a/5, 188b/5

ķ.+sından 166b/5, 167a/7, 188a/11

ķoş- -12- [T.] Birinin yanında göndermek, bir işle görevlendirmek.

ķ.-up 110a/11, 111b/5, 114b/10, 119a/13, 144b/4, 145a/1, 147a/2, 159a/10, 160a/5, 167b/5, 184a/12, 204b/11

ķoşıl- -4- [T.] Birinin yanında gönderilmek, bir işle görevlendirilmek.

ķ.- an 119a/9, 170a/7

ķ.- up 197a/3, 197a/8

ķov- -1- [T.] Takip etmek, izlemek.

ķ.- up 149b/2

ķoy- -6- [T.] Koymak, bırakmak, yerleştirmek.

ķ.-up 146b/10, 156a/2, 181a/2, 181a/6, 202b/3, 204b/1

ķoyuvir- -2- [T.] Koyuvermek, bırakmak.

ķ.- dügi 201a/10

ķ.- dügüm 201a/13

ķöhne vücūd -1- [Far.+Ar.] Yıpranmış, yaşlanmış vücut.

ķ. 112b/2

ķöbri -1- [T.] Köprü.

ķ.+ sinde 108b/2

ķöşe -2- [Far.] Köşe, yer.

ķ.+ yi 155a/8, 162a/1

ķöşe be ķöşe -1- [Far.+Far.+Far.] Köşe bucak.

ķ. 112a/2

ķöy -1- [Far.] Yerleşik hayatın en küçük toplum birimi, karye.

ķ. 146a/4

ķubbe-i çarķ -1- [Ar.+Far.] Gökyüzü.

ķ. 106b/3

ķuca ķuca göriş- -1- [T.+T.+T.] Özlemle ve sevgiyle kucaklaşmak. *bk.***ķuca ķuca görüş-**

ķ.- üp 180b/2

ķuca ķuca görüş- -1- [T.+T.+T.] Özlemle ve sevgiyle kucaklaşmak.

ķ.- di 111b/10

ķuçuş- -1- [T.] Kucaklaşmak.

ķ.- up 167a/4

ķudret-i yezdānī -1- [Ar.+Far.] Allâh'ın kudreti.

ķ. 201b/6

ķüh u beyābān -1- [Far.+Far.+Far.] Dağ ve çöl.

ķ.+ da 129b/7

ķühistān -2- [Far.] Dağlık bölge, dağlık yer.

ķ. 200b/7

ķ.+ da 129b/5

ķühistānlık -7- [Far.] Dağlık bölge, dağlık yer.

ķ. 129a/7, 144a/4, 185b/13

ķ.+ a 166b/4

ķ.+ da 166a/11

ķ.+ uñ 166a/4

ķul -3- [T.] Başkasının hükmü altında olan kimse.

ķ.+ ları 107a/5, 134b/5

ķ.+ uñ 109a/5

kulağına çavlan- -1- [T.+T.]
Duymak, haber almak, çevreye yayılan
bir haberi duymak.

ķ.- up 123a/1

kulağına deg- -1- [T.+T.] Kulağına
gelmek, duymak.

ķ.- di 122a/10

kulağına gir- -1- [T.+T.] Duymak,
işitmek.

ķ.- di 198a/4

kulağına ir- -4- [T.+T.] Haber
gelmek.

ķ.- di 163a/12, 195a/6

ķ.- üp 107a/10, 201a/11

kulağına iriş- -1- [T.+T.] Haber
gelmek.

ķ.- üp 172b/1

kulağına var- -1- [T.+T.] Haber
gelmek.

ķ.- up 143b/5

kulağuz -2- [T.] Kılavuz, herhangi
bir alanda ve konuda bilgi veren, yol
yöntem gösteren kimse.

ķ. 200b/9, 200b/12

kulaķ -1- [T.] Başın iki yanında
bulunan işitme organı.

ķ.+ in 174a/2

kulaķ ol- -1- [T.+T.] Dikkatle
dinlemek.

ķ.- up 153b/12

kulaķ şal- -1- [T.+T.] Kulak vermek,
dinlemek.

ķ.- dılar 116a/10

kulaķ tut- -3- [T.+T.] İşitmek
istemek, haber beklemek.

ķ.- miş 135a/8

ķ.- mişdı 145a/3, 170b/6

kulaķ ur- -1- [T.+T.] Dikkatlice
dinlemek, işitmeye çalışmak.

ķ.- mişlardı 119b/5

kulaķdan ʿāşık -1- [T.+Ar.]
Başkalarından hakkında bir şeyler
duyarak, yüzünü görmeden sevme.

ķ.+ ıdı 158a/6

ķulle -1- [Ar.] 1. Doruk, dağ tepesi,
zirve.

ķ.+ sinden 115b/9, 189a/13

2. Kule. -1-

ķ.+ sin 132a/10

ķulle-i Ķāf -1- [Ar.+T.] Kaf dağının
zirvesi.

ķ.+ dan 175b/2

ķum -1- [T.] Deniz kıyısı, dere
yatağı vb. yerlerde çok bulunan, ufak, sert
tanecikler, kum.

ķ. 204b/2

ķur- -4- [T.] Kurmak, hazır hâle
getirmek.

ķ.- up 189a/8, 196b/3, 208a/3,
209a/9

ķurb -14- [Ar.] Yakın.

ķ.+ da 171a/11

ķ.+ında 118a/2, 118a/9, 121a/5,
137a/13, 145b/12, 146a/4, 149b/2,
157b/6, 175a/11, 197a/4, 197a/13,
200a/12, 202a/4

ķurtıl- -2- [T.] Tehlikeli veya kötü bir
durumu atlatmak.

ķ.- mayup 146a/1

ķ.- mişdur 126b/6

ķuru -1- [T.] Kara, toprak.

ķ.+ dan 131b/8

ķuru- -1- [T.] Kurumak, bitmek.

ķ.- dı 188a/10

ķuşad- -1- [T.] Kuşatmak, çevresini
sarmak.

ķ.- up 149b/9

ķuvvetlendir- -1- [Ar.] Güçlenmesini
sağlamak, gücünü artırmak.

ķ.- evüz 180a/5

küçük -1- [T.] Yaşça küçük olma durumu.

k. 177b/10

küffār -3- [Ar.] Kâfirler, Allâh'ın varlığını inkar eden kimseler.

k. 189b/13, 196a/12, 209a/11

küffār-ı hākısār -2- [Ar.+Far.] Perişan, hakir kafirler.

k. 117a/5, 200b/3

küfr ehli -1- [Ar.+Ar.] Küfür ehli, kafirler, İslam dininde olmayanların tümü.

k.+ n 198b/12

küfr-i fetvā -1- [Ar.+Ar.] İslâm inanç esaslarına aykırı sözler, hükümler.

k.+ sıyla 197b/6

kül eyle- -1- [T.+T.] Mahvetmek, helak etmek.

k.- di 133b/3

külliyā -4- [Ar.] Bütünüyle, tamamen.

k. 131a/3, 156a/10, 202b/9, 205b/2

künhile -1- [Ar.] Olduğu gibi.

k. 122a/10

kürek şal- -1- [T.+T.] Deniz teknesini yürütmek için küreği kullanmak.

k.- di 155a/3

küşte -4- [Far.] Öldürülmüş, maktul.

k.+ ler 176a/1, 176a/3

k.+ lerden 176a/2, 189b/10

L

lağm -3- [Ar.] Kale duvarlarını veya kayaları altına patlayıcı madde koyup ateşleyerek tahrip etme.

l. 196b/7

l.+ e 196b/9

laḥd -1- [Ar.] Mezar.

l.+ ina 194a/7

lākin -7- [Ar.] Ama, ancak, fakat.

l. 120a/2, 137b/10, 154a/9, 155b/6, 159a/11, 181a/13, 204b/8

la'1 -2- [Ar.] Değişik renkleri bulunan değerli bir süs taşı.

l. 106b/2

l.+ ĩn 192b/7

la'1 ü cevāhir -1- [Ar.+Far.+Ar.] Lal ve cevherler.

l. 119a/12

lāle-ḥad -1- [Far.+Ar.] Lāle yanaklı, yanakları lāle gibi pembe olan.

l. 158a/4

lāle-miṣāl -1- [Far.+Ar.] Lale gibi, laleye benzer şekilde (kırmızı).

l. 140a/12

lāle-reng -2- [Far.+Far.] Lale renkli, kırmızı.

l. 175b/10, 176a/4

lāyık -7- [Ar.] Uygun, yaraşır, münâsip.

l. 119a/4, 137b/12, 146b/3, 171b/5, 178b/6, 184b/7, 192a/1

lāyık gör- -1- [Ar.+T.] Uygun görmek, münasip bulmak.

l.- üp 200a/2

lāzım -2- [Ar.] Gerekli.

l. 183a/7

l.+ dur 180a/9

lāzım ol- -1- [Ar.+T.] Gerekmek.

l.- an 199b/7

leb-i deryā -1- [Far.+Far.] Deniz kenarı, kıyı, sahil.

l.+ da 171a/4

lerzān düş- -1- [Far.+T.] Korku, sinir vb. sebeplerle heyecanlanmak, paniklemek, titremek.

l.- üp 127a/5
lerze düş- -2- [Far.+T.] Korku, sinir vb. sebeplerle heyecanlanmak, panikleme, titremek.
 l.- di 140b/6
 l.- mişdi 203a/6
leş ü baş -1- [Far.+Far.+T.] Ölü ve baş (savaşta kesilen kafa).
 l.+ dan 190a/3
leşker -73- [Far.] Asker.
 l. 114a/9, 114b/7, 115a/4, 122a/4, 122b/1, 126a/2, 127a/10, 127b/6, 127b/10, 128b/1, 130a/12, 130b/3, 130b/13, 131a/11, 131b/8, 138a/6, 145a/9, 145b/11, 145b/12, 147a/2, 147a/7, 147a/9, 149b/12, 150a/6, 152b/6, 152b/7, 153b/2, 155b/3, 159a/10, 160b/13, 164b/9, 166b/12, 167a/13, 167b/5, 168b/12, 175b/10, 176a/3, 176b/10, 177a/7, 180a/2, 185a/1, 185b/12, 191a/12, 195a/4, 197a/8
 l.+ e 150b/4
 l.+ i 109a/13, 171a/6, 173b/1, 175b/3, 204b/5
 l.+in 115a/6, 125a/3, 144b/7, 156a/13, 176b/2, 196a/5, 201b/4
 l.+ine 107b/13, 128b/3, 175b/1, 176a/13
 l.+ ini 166b/6
 l.+ iñüz 115a/5, 139a/5
 l.+ iñüzle 116a/2
 l.+ iyle 173a/12
 l.+ lerin 143b/1
 l.+ üm 152a/4, 152a/8, 180b/7
 l.+ üñ 145a/8, 150b/8
leşker cek- -1- [Far.+T.] Asker toplamak, ordu hazırlamak. *bk.leşker çek-*
 l.- üp 185b/11
leşker çek- -17- [Far.+T.] Asker toplamak, ordu hazırlamak.

l.- ıcek 183b/11
 l.-üp 109b/2, 119b/5, 120b/4, 120b/5, 130b/7, 138a/7, 138a/8, 138b/11, 139a/10, 163b/6, 164b/10, 167b/3, 170b/1, 185a/4, 185a/12, 199b/6
letâfet -1- [Ar.] Güzellik, hoşluk, incelik.
 l. 209b/8
lezzet al- -1- [Ar.+T.] (Yaşamaktan) tat almak, zevk almak.
 l.- ısar 117b/12
lezzet-i dünyâ -1- [Ar.+Ar.] Dünya lezzeti, hoş ve güzel olan şeyler.
 l.+ ya 168a/6
libâs-ı izzet gey- -1- [Ar.+Ar.+T.] Kaftan giymek.
 l.- üp 109b/8
lîk -1- [Far.] Ama, fakat, lakin.
 l. 207b/7
lîki -1- [Far.] Ama, fakat, lakin.
 l. 209b/9
liman -2- [Rum.] Gemilerin barınmalarına, yük alıp boşaltmalarına, yolcu indirip bindirmelerine yarayan doğal veya yapay sığınak, liman.
 l.+ ına 179a/1, 179b/3
loğma loğma pärele- -1- [Ar.+Ar.+Far.] Parçalamak, parçalara ayırmak.
 l.- yüp 185b/6
luğf eyle- -2- [Ar.+T.] İyilik ve ihsanda bulunmak.
 l.- yesin 170a/1
 l.- yesiz 121a/2
luğf it- -10- [Ar.+T.] İyilik ve ihsanda bulunmak.
 l.- esin 164a/4, 186b/11
 l.- üp 122b/2, 130a/4, 130b/8, 156b/13, 164b/4, 171b/9, 182a/5
 l.- üñ 193b/13
luğf-ı ʿadl -1- [Ar.+Ar.] Adaletin lütü.

l.+ indan 207b/3

luṭf-ı Hâk -1- [Ar.+Ar.] Allâh'ın lütfü, Allâh'ın bir şeyi ve durumu yorgunluk ve sıkıntı çektirmeden kullarına ihsan etmesi.

l. 209b/6

luṭf-ı temevvüc id- -1- [Ar.+Ar.+T.] İhsan ile dalgalandırmak.

l.- üp 200b/11

M

mā'adā -2- [Ar.] -den başka, gayri.

m. 152a/8, 163b/5

ma'an -1- [Ar.] Beraber, birlikte.

m. 120a/5

mā-bākī -5- [Ar.+Ar.] Geriye kalan.

m. 116b/13, 117a/10, 153b/5, 166a/2

m.+ si 140b/9

mā-beyn -23- [Ar.+Ar.] İki şeyin arası, orta.

m.+ de 120b/8, 152a/6, 154a/13, 163a/13, 165a/10, 187a/4

m.+ den 132a/3, 160a/7, 197b/3

m.+ e 159b/10

m.+ imüzde 110a/9

m.+ imüzden 199b/6

m.+ inde 141a/12, 144a/4, 176b/8, 185b/13, 192b/10

m.+ iñüzde 193b/11

m.+ lerinde 121b/3, 206b/1

m.+ lerine 151a/7, 193a/6

m.+ ümüzde 129a/1

mācerā -4- [Ar.] Macera, baştan geçen olay.

m. 152a/5

m.+ sın 139b/5

m.+ yı 124a/10, 126a/6

mādāmki -1- [Ar.+Far.] Mâdemki.

m. 131b/4

ma'düm it- -2- [Ar.+T.] Yok etmek.

m.- di 135b/4, 142b/7

ma'düm ol- -1- [Ar.+T.] Yok olmak.

m.- dı 146a/1

mağlūb -3- [Ar.] Kendisine üstün gelinmiş, kaybetmiş.

m. 117b/3, 200b/3, 201a/9

mağlūb ol- -10- [Ar.+T.] Yenilmek, mağlup olmak.

m.- ıcağ 151a/3

m.- up 138a/9, 145b/13, 155b/5, 166b/6, 168b/6, 170b/4, 184a/1, 197a/5, 201b/6

mağrib -1- [Ar.] Batı.

m.+ e 209a/13

mağrūr ol- -1- [Ar.+T.] Aldanmak.

m.- mañuz 168a/6

māh u sāl -1- [Far.+Far.+Far.] Ay ve yıl.

m. 207b/2

maḥal -5- [Ar.] 1. Durum, hâl.

m. 109b/2

m.+da 129b/3, 155b/13, 180a/7, 186b/1

2. Yer. -18-

m.+ a 146b/11, 166a/8

m.+da 127b/3, 134a/9, 146a/12, 146b/12, 147a/4, 151a/6, 156a/3, 176a/7, 179b/5, 191a/12, 197a/5, 204a/13

m.+ na 145a/8, 147a/3

m.+ nda 129b/9, 181b/2

3. Uygun. -3-

m. 141b/1, 184b/4, 192a/1

4. Gibi. -1-

m.+ indadur 139a/13

maḥal gör- -4- [Ar.+T.] Uygun

görmek, münasip bulmak.

m.- medüñüz 184b/5

m.- üp 142a/8, 171b/9

m.- ürseñüz 192b/2

maḥal ol- -1- [Ar.+T.] Uygun ve gerekli görülme.

m.- incaya 111a/11

maḥall-ı muḥārebe -1- [Ar.+Ar.] Savaş meydanı.

m. 129a/6

maḥbūs al- -1- [Ar.+T.] Bir yere kapatmak, hapsedmek.

m.- up 197a/11

maḥbūs-ı ebedī -1- [Ar.+Ar.] Sonsuza kadar hapsedilmiş.

m. 163a/8

maḥbūs kıl- -1- [Ar.+T.] Bir yere kapatmak, hapsedmek.

m.- dılar 175a/3

maḥbūs ol- -2- [Ar.+T.] Bir yere kapatılmak, hapsedilmek.

m.- an 190a/13

m.- dı 184a/5

maḥv eyle- -6- [Ar.+T.] Yok etmek, ortadan kaldırmak, varlığına son vermek.

m.- di 133b/6, 194b/4

m.- diler 131a/13, 132a/3, 185b/8

m.- yüp 121a/3

maḥv ol- -1- [Ar.+T.] Ortadan kalkmak, yok olmak, sona ermek.

m.- madı 147b/12

maḥzā -2- [Ar.] Tam.

m. 130a/10, 136b/5

maḥz-ı muzaffer ol- -1-

[Ar.+Ar.+T.] Tam zafer

kazanmak.

m.- ur 186b/10

maḥzūn -1- [Ar.] Hüzünlü.

m. 150b/7

maḥzūn ol- -1- [Ar.+T.]

Kederlenmek, üzölmek, hüzönlönmek.

m.- up 151a/9

mā-illākım -1- [Ar.+Ar.+Far.] Ama, fakat, ancak.

m. 133a/1

maḥāl -1- [Ar.] Söz, kelam.

m. 210a/8

maḥām -2- [Ar.] Yer, mekan.

m.+ ında 118b/6, 182a/4

maḥām eyle- -1- [Ar.+T.] Yerleşmek, yer edinmek.

m.- r 207b/4

makām-ḥāne-i künc-i ‘ibādet -1-

[Ar.+Far.+Far.+Ar.] İbadet yeri, ibadet köşesi, ibadet yerinin olduğu bina.

m. 118a/10

maḥām-ı tazarru^c -1- [Ar.+Ar.] Dua makamı.

m.+ da 192b/1

maḥām-ı ‘ubūdiyēt -2- [Ar.+Ar.] Kulluk makamı.

m.+ de 167a/11, 182a/3

maḥbūl -2- [Ar.] Kabul edilen, geçerli.

m.+ ı 182b/5

m.+ larıyla 141b/11

maḥbūl kıl- -1- [Ar.+T.] Kabul etmek.

m.- dılar 121a/5

maḥbūl ol- -1- [Ar.+T.] Kabul edilmek.

m.- mayup 134b/9

maḥhūr ol- -2- [Ar.+T.] Mahvolmak, çok üzölmek, perişan olmak.

m.- up 200b/3, 201a/9

maḥhūr u maḡlūb ol- -1-

[Ar.+Far.+Ar.+T.] Perişan olmak ve yenik düşmek.

m.- up 209b/1-2
maḳṣūd -2- [Ar.] Amaç, niyet, gaye.
 m.+ ını 121a/4
 m.+ uñ 110b/6
maḳṣūl gör- -2- [Ar.+T.] Akla uygun, akıllıca ve mantıklı olduğunu düşünmek.
 m.- üp 187a/8, 195a/4
māl -8- [Ar.] Eşya, servet, varlık.
 m. 133a/6, 171b/10
 m.+ a 171b/11
 m.+ ın 150b/8, 153b/9, 199a/11
 m.+ ıñuz 108b/7
 m.+ larıyla 134a/9
māl u büngāh -2- [Ar.+Far.+Far.]
 Mal ve değerli eşya.
 m.+ ların 138a/11, 198b/9
māl u menāl -4- [Ar.+Far.+Ar.] Bir kimsenin sâhip olduğu her şey, mal mülk, servet.
 m.+ ı 156b/10, 176b/5
 m.+ ın 119b/8, 166b/9
māl u mīlk -1- [Ar.+Far.+Ar.] *bk. māl u mülk*
 m.+ i 138b/7
māl u mülk -1- [Ar.+Far.+Ar.] Bir kimsenin sâhip olduğu her şey, mal mülk, servet.
 m. 150a/13
māla kes- -1- [Ar.+T.] Haraca kesmek.
 m.- üp 201a/2
mālāmāl eyle- -1- [Far.+T.] Doldurmak.
 m.- diler 190a/3
mālāmāl ol- -1- [Far.+T.] Dolmak.
 m.- up 189b/10
mālīkāne -2- [Ar.+Far.] Geniş bir alana kurulmuş, büyük ve gösterişli ev, yurtluk.

m. 173b/9, 174a/4
maḳlūm -5- [Ar.] Bilinen, belli.
 m.+ uñ 110b/7, 186b/5, 193a/3
 m.+ uñdur 130a/3
 m.+ uñuzdur 131a/1
maḳlūm ol- -2- [Ar.+T.] Bilinmek, anlaşılacak.
 m.- a 169b/12, 170a/6
maḳmūr -1- [Ar.] Bayındır, bakımlı.
 m. 121a/12
maḳmūr eyle- -1- [Ar.+T.] İmar etmek, bayındır hâle getirmek.
 m.- diler 121a/6
maḳmūr kııl- -2- [Ar.+T.] İmar etmek, bayındır hâle getirmek.
 m.- asız 178b/7
 m.- up 199b/1
mancınık -2- [Ar.] İri taşları uzağa atabilecek şekilde yapılmış ve kale duvarlarını dövmek için kullanılmış olan eski bir savaş âleti.
 m. 185b/4, 185b/5
manşüb -2- [Ar.] Makam, görev.
 m.+ ı 122a/11
 m.+ ındaydı 141a/13
manşüb ol- -2- [Ar.+T.] Gönderilmek, görevlendirilmek.
 m.- an 123a/12, 123b/4
manşūr -2- [Ar.] Allâh'ın yardımıyla galip, üstün gelmiş.
 m. 186b/10, 200b/2
manşūr u muzaffer ol- -1- [Ar.+Far.+Ar.+T.] Allâh'ın yardımıyla galip ve üstün gelmek.
 m.- dılar 209b/2
marāz-ı mevt -1- [Ar.+Ar.] Ölüm derdi.
 m. 112b/6
maḳreke -2- [Ar.] Savaş alanı.

m.+ sinde 158b/13
m.+ ye 140b/1
ma'reke kıl- -2- [Ar.+T.] Savaşmak.
m.- dılar 191b/1, 197a/5
ma'rifet -2- [Ar.] Hüner, beceri.
m. 209b/10
m.+ iñüz 184b/5
ma'rûf -2- [Ar.] Bilinen, belli, mâlûm.
m. 145b/11, 165a/8
maşâf -1- [Ar.] Ordu, saflar hâlinde asker.
m.+ ları 128a/3
maşâf bağla- -1- [Ar.+T.] Sıra sıra dizilmek, savaşa hazır hâle gelmek.
m.- yup 189b/6
maşâf çek- -1- [Ar.+T.] .] Sıra sıra dizilmek, savaşa hazır hâle gelmek.
m.- di 150a/2
maşâflar kıl- -1- [Ar.+T.] Sıra sıra dizmek, savaşa hazır olmak.
m.- mışlar 127a/3
maşlahat -2- [Ar.] İş.
m. 178b/6
m.+ dur 180a/8
maţbah -1- [Ar.] Mutfak.
m.+ uñda 207b/6
māyil ol- -1- [Ar.+T.] Meyletmek.
m.- up 171b/11
mażarrat -1- [Ar.] Zararlar, ziyanlar.
m.+ ndan 131b/7
māzi -1- [Ar.] Geçmiş, geride kalmış, yaşanıp bitmiş.
m.+ ye 205b/8
māzī geçer -1- [Ar.+T.] Gelmiş geçmiş.
m. 190b/12
mecāl vir- -3- [Ar.+T.] Fırsat vermek.
m.- meyüp 108b/13, 127b/9,

198b/7
meclis-i hāşş -1- [Ar.+Ar.] Devlet sultanlarına mahsus/özel meclis.
m.+ nda 141b/12
mecrūh -1- [Ar.] Yaralanmış, yaralı.
m. 128a/10
mecrūh eyle- -3- [Ar.+T.] Yaralamak.
m.- di 165b/5
m.- diler 150a/9
m.- mişlerdi 149b/12
mecrūh kıl- -2- [Ar.+T.] Yaralamak.
m.- alar 196b/7
m.- dılar 196b/4
mecrūh ol- -2- [Ar.+T.] Yaralanmak.
m.- dı 199a/1
m.- up 166a/10
meded -1- [Ar.] Yardım.
m. 201b/3
meded iste- -1- [Ar.+T.] Yardım istemek.
m.- di 114a/1
medfūn id- -1- [Ar.+T.] Toprağa gömmek.
m.- er 155b/9
medrese -2- [Ar.] İslam ülkelerinde, genellikle İslam dini kurallarına uygun bilimlerin okutulduğu yer.
m.+ ler 203a/5, 208b/3
mefhār-ı benī Ādem -1- [Ar.+Ar.+Ar.] İnsan oğlunun övünç kaynağı.
m. 207a/11
mefhūm -9- [Ar.] Bir sözün veya kelimenin taşıdığı, ifade ettiği mana, anlam, kavram.
m.+ın 115a/3, 163b/10, 164b/12, 200a/1
m.+ ina 109a/8

m.+ ina 120b/12, 187b/6
 m.+ ında 173b/5
 m.+ ından 174a/1

meger -27- [Far.] “Meğerse, oysa, oysaki” anlamlarında bağlaç.
 m. 108a/8, 116a/10, 128b/6, 129a/6, 135a/8, 143a/3, 143b/4, 144b/1, 145b/4, 154b/1, 156a/3, 158a/4, 159b/11, 162b/9, 165b/6, 167b/10, 168a/13, 169a/9, 169b/10, 171a/11, 173a/1, 176b/13, 177a/11, 190a/9, 199b/11, 200b/6, 200b/9

2. Ancak, sadece. -1-
 m. 193b/10

megerkim -26- [Far.+Far.] “Meğerki, oysaki.” anlamlarında bağlaç.
 m. 106b/5, 110a/3, 110b/11, 115a/7, 121b/6, 122a/10, 125b/10, 132b/4, 137a/12, 139a/1, 142a/2, 142b/5, 142b/10, 147a/9, 148a/13, 157a/2, 159a/6, 161b/2, 171a/8, 173a/11, 174b/11, 176b/8, 184b/13, 191b/9, 195a/2, 197b/4

2. Çünkü. -4-
 m. 114b/9, 119b/6, 147a/8, 162a/12

mehr eyle- -1- [Ar.+T.] Acımak, merhamet etmek.
 m.- mez 132a/12

mekân -2- [Ar.] Yer, mahâl, mesken.
 m.+ da 118a/11
 m.+ dan 121a/7

mekân bağla- -1- [Ar.+T.] Yurt edinmek.
 m.- dılar 121a/6

mekkâre-i zemâne -2- [Ar.+Ar.] Zamanın hayvanı.
 m. 172a/2, 182b/13

mekr id- -1- [Ar.+T.] Hile yapmak.
 m.- erdüñ 128b/13

mekr ü fi’l -1- [Ar.+Far.+Ar.] Hileli davranış.
 m.+ ine 135a/7

mektüb -43- [Ar.] Bir şey haber vermek, sormak, istemek veya duyguları bildirmek için birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kağıt, name.

m. 108b/9, 122b/5, 130b/1, 146b/1, 151b/7, 151b/10, 152a/2, 160b/12, 164a/6, 164a/11, 173b/4, 173b/5, 178a/13, 178b/11, 187a/3, 187b/6, 199b/13

m.+ a 124a/11

m.+ı 146b/7, 151b/8, 160b/11, 163b/9, 164b/8, 164b/11, 174a/9, 187a/2, 187b/5, 193a/7

m.+ ın 110a/6, 179a/6

m.+ ını 124a/10

m.+ i 178b/8

m.+lar 115a/5, 122a/9, 179a/11, 180a/10, 187b/8

m.+ ları 192a/5

m.+ umuz 164a/12

m.+uñ 120b/12, 164b/12, 174a/1, 200a/1

mektüb gönder- -6- [Ar.+T.] Mektup göndermek.

m.- di 137b/4, 160b/6

m.-üp 122a/13, 164a/4, 186b/4, 187a/13

mektüb yaz- -10- [Ar.+T.] Mektup yazmak.

m.- dı 152a/1

m.- up 109a/11, 110b/5, 114b/13, 124a/8, 130a/2, 151b/4, 163b/3, 174a/2, 201a/13

mektüblar yaz- -1-[Ar.+T.] Mektuplar yazmak.

m.- up 145a/1

melâlet -1- [Ar.] Sıkıntı, gam.

m.+ le 128b/8

melce’ ol- -1- [Ar.+T.] Sığınmak.

m.- a 186b/2
melce'-i mesned -1- [Ar.+Ar.] Güç ve destek alınan sığınak.
 m.+ imüz 120a/7
melik -38- [Ar.] Hükümdar, padişah.
 m. 158b/4, 158b/9, 160a/2, 178a/11, 178b/9, 186b/5
 m.+i 115b/2, 121b/2, 121b/6, 127b/11, 131a/3, 145b/11, 146b/2, 148a/10, 159a/1, 167a/1, 167a/6, 171a/12, 177a/13, 179a/4
 m.+ in 167a/5
 m.+ inde 177a/11
 m.+ inden 195a/4
 m.+ine 122b/3, 134a/3, 159b/12, 160b/11
 m.+ ini 176b/10
 m.+ inüñ 114a/5, 120a/1, 123b/13, 143b/5, 158b/4, 159b/11
 m.+ lerinden 134a/13
 m.+ leriyle 121b/13
 m.+ üñ 194b/10
meliksüz -1- [Ar.] Hükümdar, padişah olmama durumu.
 m. 186a/12
melik-i Çeḥ -1- [Ar.+Fr.] Çekoslovakya hükümdarı.
 m.+ üñ 160b/12
melik-i Koştantaniye -1- Konstantiniye hükümdarı. *bk.* **melik-i Koştantiniye**
 m.+ nüñ 136a/7
melik-i Koştantiniye -2- Konstantiniye hükümdarı.
 m. 121b/4, 121b/9
melik-i Leḥ -1- [Ar.+Rus.] Polonya hükümdarı.
 m. 119b/12
melül ol- -1- [Ar.+T.] Boynu bükük, üzgün olmak.

m.- mışdı 158a/12
mel'ün -2- [Ar.] Lanetlenmiş.
 m. 200a/8, 200b/5
mel'üne -1- [Ar.] Lanetlenmiş kadın.
 m. 172a/6
memâlik-i mezbûre -1- [Ar.+Ar.] Adı geçen/zikredilen ülke.
 m.+ ye 129b/2
memâlik-i mezbûre -1- [Ar.+Ar.] Adı geçen/zikredilen ülke. *bk.* **memâlik-i mezbûre**
 m.+ ye 209a/3
memâlik-i muḳarrer -1- [Ar.+Ar.] Kendi memleketi.
 m.+ ine 172b/6
memleket -59- [Ar.] Bir devletin, bir hükümdarın yönetimi altında bulunan yer, ülke.
 m. 112b/1, 120b/2, 137b/2, 152b/1, 154b/11, 160a/4, 162a/4, 162a/11, 164a/10, 170b/2, 173b/9, 174a/3, 178a/10, 178b/4, 193a/6, 195a/1
 m.+ den 152b/12, 162b/13
 m.+ e 148a/4, 207a/9
 m.+ i 115a/4, 119b/9, 122b/2, 130b/2, 130b/3, 134a/2, 137a/12, 144a/4, 146a/10, 155b/6, 159a/12, 173b/8, 181b/13, 185b/13, 191b/11
 m.+ imüz 186a/12
 m.+ in 147b/2, 156a/2, 169b/3, 186a/4
 m.+ inden 147a/8
 m.+ ine 124a/8, 145a/6, 176b/13, 191b/13
 m.+ inüñ 156b/5, 165b/6, 191b/6
 m.+ ler 186b/8
 m.+ leri 170b/12, 196a/6
 m.+ lerin 153a/6
 m.+ ümi 180b/6

m.+ üñ 114b/7, 146b/6, 160a/12,
160b/7

m.+ üñi 180b/5

m.+ üñüzün 161a/8

memleket-i muḳarrer -1- [Ar.+Ar.]
Kendi memleketi.

m.+ ine 158a/6

memlū id- -1- [Ar.+T.] Doldurmak.

m.- üp 208a/12

men -1- [T.] “Ben” birinci teklik
kişi zamiri.

m. 210a/14

men' eyle- -1- [Ar.+T.] Engellemek,
önlemek.

m.- mege 130b/9

men' ol- -1- [Ar.+T.] Engellenmek,
yasaklanmak.

m.- dıysa 131b/2

menāl -1- [Ar.] Bir kimsenin ele
geçirdiği, sâhip bulunduğu şey, mal mülk.

m. 133a/6

menāzil -4- [Ar.] Menziller.

m. 139b/11, 140a/6, 156b/3,
165b/12

mensūb -1- [Ar.] Bir kimse, bir
görüş veya şeyle ilgisi, bağı bulunan.

m. 122a/7

menzil -10- [Ar.] 1. Bir günlük yürüyüş
ile alınabilen yol uzunluğu için kullanılan
ölçü birimi.

m. 139b/7, 142b/4, 149a/5,
149a/7, 175a/12

m.+ i 124b/13

m.+ ine 110b/7

m.+ ler 198a/11

2. Varılacak yer, mahâl.

m. 206a/10

m.+ ine 194a/3

menzil be menzil -1- [Ar.+Far.+Ar.]
Dura kalka.

m. 209a/2

mer' eyle- -2- [Ar.+T.] Adam
toplamak.

m.- di 148b/12, 154a/7

merām ol- -1- [Ar.+T.] Dert olmak.

m.- dı 207b/7

merātibince -2- [Ar.] Mertebelerine
göre.

m. 136b/5, 192b/5

mercān -1- [Ar.] Denizden çıkan
maruf kırmızı cevher. (Renk bağlamında
kullanılmıştır.)

m.+ a 189b/10

merdānalıg -1- [Far.] Mertçe
davranma.

m.+ ı 134a/11

merdāne -5- [Far.] Erkeğe yaraşır
biçimde, erkekçe.

m. 128a/1, 140a/11, 157b/7,
176b/1

m.+ lerine 114a/10

merdlık -1- [Far.] Yiğitlik.

m. 176a/11

merd-i dilīr -1- [Far.+Far.] Yiğit,
cesur.

m. 169b/11

merg -1- [Far.] Ölüm.

m. 155a/12

merḫamet -2- [Ar.] Acıma, şefkat
gösterme.

m. 119a/1, 119a/4

merḫamet eyle- -1- [Ar.+T.]
Acımak, şefkat göstermek.

m.- di 152b/5

merḫamet ḳıl- -1- [Ar.+T.] Acımak,
şefkat göstermek.

m.- asın 157a/1

merhem -1- [Ar.] Çare, deva.
m. 182b/8

mertebe -7- [Ar.] Derece, miktar.
m. 151a/9
m.+ de 145b/1, 184b/4
m.+ sinde 149b/10, 202b/9
m.+ sine 181b/4
m.+ ye 109a/2

meşâf -1- [Ar.] Ordu, saflar hâlinde asker. *bk. maşâf*
m.+ ina 117a/12

mesâfe -4- [Ar.] Uzaklık.
m. 126b/11, 146b/11, 149a/7, 156b/3

mescid -5- [Ar.] Mescit, Müslümânların vakit namazlarını kılmaları ve ibadetlerini yerine getirmeleri için yapılan, içinde cuma ve bayram namazları kılınmayan minaresiz, minbersiz küçük câmi.
m. 206a/12, 206a/12
m.+ ler 203a/5, 208a/11, 208b/2

mesken -2- [Ar.] Oturulan, ikamet edilen yer, ev.
m.+ ine 129a/10
m.+ lerini 206a/10

meskenet -1- [Ar.] Fakirlik, yoksulluk.
m. 119a/2

mesned düş- -1- [Ar.+T.] Dayanak olmak, hami olmak, korumak.
m.- mişdür 199b/4

mesned-i taht -1- [Ar.+Far.] Tahtın dayanağı.
m. 165a/6

mesrûr kııl- -1- [Ar.+T.] Memnun etmek, sevindirmek.
m.- dı 121a/12

meş'al -1- [Ar.] Yol gösteren, önder olan ışık.

m.+ idur 207b/6

meşgûl-1- [Ar.] Bir işle uğraşan.
m.+ düñ 129a/1

meşgûl ol- -17- [Ar.+T.] Bir işle uğraşmak.
m.- dı 131b/11, 172a/2, 172b/5, 180a/3, 195a/5
m.- dılar 107b/12, 152b/11, 163b/13, 164b/9, 170b/11, 177a/7, 182a/11, 182b/7, 192a/11, 198b/4, 202b/5
m.- up 144a/9

meşhûr -15- [Ar.] Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli.
m. 118a/4, 129a/8, 129b/6, 134a/9, 137a/13, 138a/13, 139a/8, 146a/4, 180b/13, 182b/1, 182b/5, 185a/9, 191b/12, 209a/8
m.+ lardı 168a/12

meşhûr ol- -1- [Ar.+T.] Bilinmek, tanınmak, ün salmak.
m.- ursa 172a/5

meşveret -2- [Ar.] Danışma, istişare.
m. 130a/11
m.+ iñüzle 194b/6

meşveret eyle- -2- [Ar.+T.] Fikir alışverişinde bulunmak, danışmak.
m.- diler 146a/13
m.- yüp 145b/8

meşveret kııl- -8- [Ar.+T.] Fikir alışverişinde bulunmak, danışmak.
m.- dı 130a/7, 194b/5
m.- dılar 163b/12, 169a/2
m.- up 175a/7, 186a/12, 187a/4, 191b/8

metâ'-ı 'ömr -1- [Ar.+Ar.] Ömür sermayesi.
m.+ ini 117b/8

mevc mevc -2- [Ar.+Ar.] Dalga dalga.
m. 189a/1, 207b/13

meveddet -1- [Ar.] Sevgi.
m. 134a/13

mevsim -1- [Ar.] Vakit, zaman.
m.+ de 138b/10

mevsīm -1- [Ar.] *bk. mevsim*
m.+ de 169b/6

mevt -1- [Ar.] Ölüm, ecel.
m.+ e 108a/6

mevzi^c -13- [Ar.] Yer, mahāl.
m.+de 114b/2, 116a/9, 118a/9,
124a/12, 125b/7, 132a/6, 146a/13,
148b/11, 201b/5
m.+e 126b/12, 189a/5, 198a/9,
205a/7

mevzi^c-i ma^chūd -2- [Ar.+Ar.] Ahd
olunmuş yer.
m.+ a 192a/8, 209a/10

meydān -3- [Ar.] 1. Alan.
m. 176a/10, 190a/3
m.+ a 116b/5

2. İmkan, fırsat, uygun zaman. -1-
m. 189b/6,

meydān yiri -1- [Ar.+T.] Savaş
alanı.
m.+ nde 127a/11

meydān yüzün aç- -1- [Ar.+T.+T.]
Savaşmaya başlamak.
m.- dılar 198a/13

meydān-ı ma^creke -1- [Ar.+Ar.] Savaş
alanı, cenk meydanı.
m. 150a/7

meyl -1- [Ar.] Eğilim, ilgi, alaka.
m.+ i 160a/9

meyl eyle- -1- [Ar.+T.] Meyletmek,
yönelmek, ilgi göstermek.
m.- diler 130b/11

meyl kıl- -1- [Ar.+T.] Meyletmek,
yönelmek, ilgi göstermek.
m.- mışlardır 181b/3

meyl ü muhabbet -1- [Ar.+Far.+Ar.]
Alaka ve sevgi.
m.+ leri 121b/5

meyli ol- -2- [Ar.+T.] Meyletmek,
yönelmek, ilgi göstermek.
m.- a 113b/7
m.- mış 113b/5

mezellet -2- [Ar.] Alçalma,
bayağılaşma, hakir ve zelil olma durumu.
m. 128b/11
m.+ den 119a/2

mezīd kıl- -1- [Ar.+T.] Çoğaltmak.
m.- sun 133b/11

me^cānī dürrleri -1- [Ar.+Ar.] Mânâ
incileri.
m.+ n 209b/8

mı -5- [T.] “mI” soru edatı.
m. 117b/13, 163b/7, 173b/12
m.+ dur 171b/5
m.+ ydı 181b/6

mi -1- [T.] “mI” soru edatı.
m. 209b/6

miftāh -2- [Ar.] Anahtar.
m.+ in 195a/13, 195b/2

mihmān-ḥāne -2- [Far.+Far.] Konuk evi,
misafirhane.
m.+ sine 109b/5
m.+ ye 179a/5

miḥnet -3- [Ar.] Üzüntü, dert, elem,
keder.
m. 133b/4
m.+ iyle 136a/12
m.+ le 133b/4

miḫdār -3- [Ar.] Bir şeyin
ölçülebilir, sayılabilir veya azalır
çoğalabilme durumu, nicelik, derece.
m. 122b/4, 187a/5
m.+ ı 204a/1

miqdārınca -1- [Ar.] Miktarına göre.
m. 119a/10

miqdār-ı āsūde ol- -1-[Ar.+Far.+T.]
Rahat olma durumu/derecesi.
m.- up 167b/4

milk -23- [Ar.] Bir hükümdar veya
devletin hüküm ve idaresi altında bulunan
toprakların tamamı, memleket, ülke.

m. 147b/4, 173b/8

m.+ de 178b/5

m.+i 110b/4, 190a/10, 205b/13,
206a/11

m.+ in 197a/13

m.+ inde 156a/5, 161b/13

m.+ inden 123b/10

m.+ ine 134a/6, 155a/6, 201b/11

m.+ ini 176b/11, 178b/7, 197b/1

m.+ inüñ 119b/10, 124b/4, 191b/9

m.+ ler 121a/6

m.+ lerimüz 148a/1

m.+ üñüzi 174a/3

milk eyle- -1- [Ar.+T.] Mülkü hâline
getirmek.

m.- ye 152b/3

milk ü baht -1- [Ar.+Far.+Far.] Mülk
ve talih.

m. 207a/8-9

milket -3- [Ar.] Bir hükümdar
veya devletin hüküm ve idaresi altında
bulunan toprakların tamamı, memleket,
ülke.

m.+ e 178b/4

m.+ i 206a/9

m.+ inüñ 191b/7

milket kıl- -1- [Ar.+T.] Mülkü hâline
getirmek.

m.- asız 174a/4

milkiyyet -1- [Ar.] Sahiplik.

m. 202b/7

millet -1- [Ar.] Bir dine, bir kavmiyete
mensup topluluk.

m.+ ine 186b/8

min evvelihi ilā āhirihi -2- [Ar.]
Baştan sona, başından sonuna kadar.

m. 110b/1, 158b/9

min külli vücūh -1- [Ar.] Her
yönden, her cihetle.

m. 131a/13

min baʿd -1- [Ar.] Bundan böyle,
bundan sonra.

m. 132a/1

minnetsüz -1- [Ar.] Gönül borcu
olmaksızın.

m. 163b/7

mīr u mihterān -1- [Far.+Far.+Far.]
En rütbeli görevliler.

m.+ ların 144b/6

mīrās -1- [Ar.] Bir neslin kendinden
sonra gelen nesle bıraktığı şey.

m.+ dur 111b/2

mīr-i mihter -1- [Far.+Far.] En
rütbeli görevli.

m.+ leri 132b/6

mişāl -1- [Ar.] Benzer, gibi.

m.+ i 186b/9

miskīn -1- [Ar.] Zavallı, aciz.

m.+ e 210a/10

mişli -1- [Ar.] Eş, benzer.

m.+ n 190a/1

mīşeyistān -1- [Far.] Meşe ormanı.

m.+ a 188a/4

mizāc -1- [Ar.] İnsan vücudunun
fizyolojik yapısı.

m.+ ina 193b/7

mimli -1- [Ar.] Mim harfiyle
işâretlenmiş, önemli yerlerine mim
konmuş (mektup).

m. 122a/9

mu'ānid -1- [Ar.] İnatçı.
m. 185b/9

mu'āraza -1- [Ar.] Söz veya fikirle birbirine karşı çıkma, karşı koyma, muhālefet.
m. 146b/1

mu'āriz düş- -3- [Ar.+T.] Karşı olmak, muhālif olmak.
m.- diler 177a/6
m.- meyüp 205b/12
m.- mişlerdi 153a/3

mu'āriz ol- -1- [Ar.+T.] Karşı olmak, muhālif olmak.
m.- dı 135a/7

mu'āvenet -10- [Ar.] Yardım.
m. 124b/8, 139b/6, 147a/8, 152b/6, 188b/1
m.+ e 116b/7, 128b/3, 147a/3, 152a/4
m.+ iyle 118b/9

mu'azzam -2- [Ar.] Büyük, görkemli, ihtişamlı.
m. 106b/4, 129b/4

mūcib -3- [Ar.] Sebep, gerek, icap.
m.+ i 159b/9, 184b/6
m.+ ince 129b/9

mūcibince -4- [Ar.] Gereğince.
m. 170a/9, 185a/4, 194a/5, 197a/1

mu'cizāt -2- [Ar.] Mucizeler.
m.+ ina 208b/13
m.+ ıyla 208a/9

mu'cizāt-ı Resūlullāh -1- [Ar.+Ar.] Allāh'ın Resulü Hz. Muhammed'in mucizeleri.
m.+ a 189b/12

mufaşsal -4- [Ar.] Uzun uzadıya, tafsilatlı.
m. 110a/13, 114b/13, 122b/11, 130b/1

muḥabbet -4- [Ar.+T.] Sevgi, ilgi, yakınlık.
m. 134a/13, 193b/11
m.+ en 167a/4
m.+ ini 133b/6

muḥabbet eyle- -1- [Ar.+T.] Sevgi ve ilgi göstermek.
m.- di 202b/6

muḥabbet it- -1- [Ar.+T.] Sevgi ve ilgi göstermek.
m.- mediler 195b/13

muḥabbeten -1- [Ar.] Sevgi duyarak, muhabbet ile.
m. 180b/9

muḥaddiṣān-ı rūzgār -1- [Ar.+Far.] Zamanın hadiselerini anlatan kişiler.
m. 168a/8

muḥāfiz -1- [Ar.] Bir kale ve şehrin önemli yerlerini korumak, güvenlik ve düzeni sağlamakla görevli üst rütbeli komutan.
m.+ ı 196a/12

muḥakkak -2- [Ar.] Doğru olduğu kesin olarak bilinen, doğruluğunda şüphe bulunmayan, doğru, gerçek.
m. 144a/13, 163b/6

muḥālefet -1- [Ar.] Bir tutuma, bir görüşe, bir davranışa karşı olma durumu, aykırılık.
m. 134a/7

muḥālefet id- -1- [Ar.+T.] Karşı çıkmak, karşı koymak, aksini savunmak veya yapmak.
m.- üp 108b/7

muḥālefet kıl- -1- [Ar.+T.] Karşı çıkmak, karşı koymak, aksini savunmak veya yapmak.
m.- up 187b/4

muḥāneşlik -1- [Ar.] Namertlik, kaypaklık.

m. 175a/7

muḥārebe -5- [Ar.] Savaş, harp, cenk.
m.+ de 145b/13, 184a/3
m.+ sinde 153a/9, 190a/12,
203a/11

muḥārebe kıl- -2- [Ar.+T.]
Savaşmak, harp etmek.
m.- alar 126a/11
m.- dı 206b/11

muḥāşara eyle- -1- [Ar.+T.]
Kuşatmak, sarmak.
m.- di 108a/3

muḥāşara id- -1- [Ar.+T.] Kuşatmak,
sarmak.
m.- üp 204a/4

muḥāşara kıl- -6- [Ar.+T.] Kuşatmak,
sarmak.
m.- alar 185a/3
m.- dı 108b/5, 203b/6, 206b/11
m.- mışdı 203a/2
m.- up 197a/1

muḥib ol- -1- [Ar.+T.] Sevmek.
m.- up 118a/7

muḥkem -4- [Ar.] 1. Dayanıklı, güçlü
duruma getirilmiş, sağlamlaştırılmış,
sağlam.
m. 114a/12, 114b/1, 141a/3,
151a/11

2. İyice, adamakıllı. -17-
m. 108b/12, 114a/4, 140b/3,
145b/2, 150a/9, 155b/4, 159b/1, 164b/13,
166a/10, 166a/13, 169a/2, 174b/9,
196b/4, 197a/1, 203a/2, 206a/7, 206b/4

3. Sağlam. -4-
m. 112a/5, 170a/11, 184b/1,
202b/6

4. Zor, güç. -2-
m. 157a/6
m. 200a/9

5. Sıkıca, sağlam bir şekilde. -3-

m. 184a/4, 199a/10, 200a/6

muḥkem eyle- -1- [Ar.+T.]
Sağlamlaştırmak.
m.- yüp 154a/7

muḥkem kıl- -1- [Ar.+T.]
Sağlamlaştırmak.
m.- dı 135a/2

muḥtāc u ac -1- [Ar.+Far.+T.] Muhtaç
ve aç.
m. 207b/5

muḥīn -1- [Ar.] İlane eden, yardımcı.
m.+ dür 131a/2

muḥīn kıl- -1- [Ar.+T.] Yardımcı
yapmak.
m.- a 195a/7

muḥīn ol- -4- [Ar.+T.] Yardımcı
olmak.
m.- a 130a/11, 204a/9
m.- up 120b/3, 130a/9

muḥābele -2- [Ar.] Karşı durma.
m.+ sinde 129a/6, 175b/8

muḥābele eyle- -4- [Ar.+T.] Karşı
karşıya gelmek.
m.- di 125a/2
m.- diler 155b/4
m.- mek 124b/1
m.- yüp 127a/7

muḥābele kıl- -4- [Ar.+T.] Karşı karşıya
gelmek.
m.- dılar 146a/7
m.- up 166a/13, 183b/12, 197a/4

muḥābele ol- -4- [Ar.+T.] Kaşışmak.
m.- avuz 140a/2
m.- duñ 152a/6
m.- up 200a/13, 201b/5

muḥābil -3- [Ar.] Bir şeyin
karşısında olan, karşıda bulunan, karşı
karşıya bulunan, karşı.

m. 125a/4, 189a/11, 205a/1
muḳābil kıl- -2- [Ar.+T.] Karşılık vermek.

m.- mağa 159b/3

m.- up 156b/5

muḳābil ol- -4- [Ar.+T.] Karşısına çıkmak.

m.- dı 209a/8

m.- up 116a/13, 138a/8, 148b/13

muḳaddem -3- [Ar.] 1. Önce.

m. 179a/3, 197a/12, 204b/4

2. Önde gelen. -1-

m.+ leriyle 196a/9

muḳaddemā -2- [Ar.] Önce.

m. 190b/10, 206a/6

muḳarreb -8- [Ar.] Yakın.

m. 181b/1

m.+ leri 195a/10

m.+ lerin 183b/1, 195a/8

m.+ lerinden 162a/12, 162b/4, 194b/12

m.+ lerinen 182b/2

muḳarrer -14- [Ar.] Kararlaştırılmış, kesin, kuşkusuz.

m. 108b/2, 124b/1, 144a/12, 163b/6, 173b/13, 177a/3

m.+dür 130b/7, 131a/5, 144a/2, 157b/1, 164b/4, 182b/10, 195a/12, 199b/6

muḳarrer eyle- -2- [Ar.+T.] Karar kılmak, kararlaştırmak.

m.- di 169a/7, 197b/2

muḳarrer kıl- -4- [Ar.+T.] Karar kılmak, kararlaştırmak.

m.- am 146b/6

m.- dı 186a/4

m.- mışdı 200b/11

m.- up 171a/2

muḳarrer ol- -1- [Ar.+T.]

Kesinleşmek.

m.- dı 178a/10

muḳātele kıl- -1- [Ar.+T.] Savaşmak.

m.- dılar 166a/13

muḳayyed ol- -1- [Ar.+T.] 1. Önem verip üstüne düşmek.

m.- mazdı 133a/10

2. Bağlanmak. -2-

m.- mayup 205a/9, 206b/8

muḳīm ol- -1- [Ar.+T.] Bir işi üstlenmek ve o görevi yerine getirmeye devam etmek.

m.- up 141a/7

muḳteżā-yı devrān -3- [Ar.+Ar.] Zamanın gerektirdiği.

m. 119b/12, 145a/2

m.+ a 112a/6

muḳteżā-yı murād -1- [Ar.+Ar.] Talep edilen şey için gerekli olanların tümü.

m.+ um 110b/9

munḳazır -1- [Ar.] Bekleyen, gözleyen, intizar eden.

m. 144a/10

munḳazır ol- -3- [Ar.+T.] Beklemek, gözlemek.

m.- dı 144b/11, 145b/7

m.- mışlardı 114b/2

murād -23- [Ar.] Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç.

m.+ ı 106b/4, 110a/7, 111a/2, 122a/1, 123b/1, 149a/2, 179b/12

m.+ imuz 184b/8

m.+ na 111a/4

m.+ nıuz 121a/1, 121a/3, 132a/2

m.+ nıuzı 160a/3

m.+ ları 174b/2

m.+um 111a/8, 112b/7, 161a/9, 195a/9

m.+uñ 110b/6, 110b/7, 110b/9,
126a/9, 164b/1

murād idin- -1- [Ar.+T.] İstemek,
arzu etmek.

m.- di 110a/6

murādi al- -1- [Ar.+T.] Dileğine,
isteğine kavuşmak.

m.- maz 135b/5

muraşsa^c -2- [Ar.] İnci, elmas, yakut
vb. kıymetli taşlarla süslenmiş,
mücevherle bezenmiş.

m. 109a/11, 152b/1

musahhar eyle- -1- [Ar.+T.] Boyun
eğdirmek, emir ve itaat altına almak.

m.- di 176b/11

musahhar id- -1- [Ar.+T.] Boyun
eğdirmek, emir ve itaat altına almak.

m.- üp 206a/2

musahhar kıl- -3- [Ar.+T.] Boyun
eğdirmek, emir ve itaat altına almak.

m.- duğı 177a/13

m.- mışdı 134a/2, 187a/12

musallağ ol- -2- [Ar.+T.] Birine
rahatsızlık verecek biçimde askıntı olmak,
başına bela olmak.

m.- mağ 181b/12

m.- malarınıñ 171b/6

muşibet -6- [Ar.] Bela, kötülük,
sıkıntı.

m. 130a/3, 152a/11, 160a/4,
161b/8, 182a/6

m.+ i 160b/5

muşibet kıl- -1- [Ar.+T.] Kötülük
yapmak.

m.- dı 129a/3

muştıcı -1- [Far.] Müjde veren
kimse.

m.+ lar 112a/4

muṭāla'a kıl- -2- [Ar.+T.] Bir işi
etrafıca düşünmek, tetkik etmek.

m.- dı 110b/1

m.- up 115a/2

mutaşarrıf -1- [Ar.] Bir şeyin sahibi
olup, onu kullanma hakkını elinde
bulundurma.

m. 142b/12

muṭteber -4- [Ar.] İnanılır, güvenilir,
itibarlı.

m. 128b/6, 132a/13, 197b/6,
209b/11

muṭtedil -1- [Ar.] Sert olmayan,
uygun, ılımlı.

m. 179a/13

muṭī^c -1- [Ar.] İtaat eden, itaatkâr.

m. 184b/10

muṭī^c eyle- -1- [Ar.+T.] Tâbi
etmek, hükmü altına almak.

m.- yüp 176b/12

muṭī^c ol- -7- [Ar.+T.] Uymak, boyun
eğmek, itaat etmek.

m.- alar 172b/10

m.- dılar 165a/4, 185a/10

m.- up 159b/2, 167b/12, 171a/1,
179b/13

muṭṭali^c düş- -2- [Ar.+T.] Beraberce
bir durum üzerine bilgi edinmek.

m.- üp 113b/1, 178b/11

muṭṭali^c ol- -11- [Ar.+T.] Bir
durumdan haberi olmak, bir durum
üzerine bilgi edinmek.

m.- dı 114a/2, 156a/8, 187b/6

m.- dılar 164a/10, 188a/8

m.- ıcağ 139a/2, 139a/4, 139b/13

m.- mayup 158b/3

m.- up 120b/1, 136a/2

muttaşıl -4- [Ar.] Sürekli, aralıksız.

m. 122a/11, 153a/5, 153a/9,
154b/1

muwāfıq -5- [Ar.] Münasip, uygun.

m. 131a/7, 152b/8, 167b/8,
172a/12, 178b/13

muvâfık ol- -2- [Ar.+T.] Uygun olmak,
münasip olmak.

m.- dı 155a/1

m.- mayup 120b/9

muzaffer ol- -1- [Ar.+T.] Zafer
kazanmak, yenmek.

m.- up 200b/2

muzâyaka -1- [Ar.] *bk.muzâyika*

m.+ ya 108b/12

muzâyika -1- [Ar.] Sıkıntı, darlık.

m. 139a/13

muztarib ol- -1- [Ar.+T.] Hüzün ve
keder içerisinde olmak.

m.- dılar 153b/1

mübalağa -2- [Ar.] Aşırı derecede,
fazla.

m. 124b/7, 154b/13

mübârek -5- [Ar.] Kutlu, kutsal.

m. 183a/3, 198a/11, 205a/8,
208a/6, 208b/11

mübârek ol- -1- [Ar.+T.] Mübarek
olmak, kıymeti haiz olmak.

m.- sun 161a/10

mübâriz -1- [Ar.] Eski savaşlarda
meydana çıkarak hasmıyla teke tek
dövüşen, müpareze eden kimse.

m.+ ler 117b/2

mübâşeret eyle- -1- [Ar.+T.] Bir işe
başlamak, girişmek.

m.- ye 112b/1-2

mücâdele -2- [Ar.+T.] Herhangi bir
amaca erişmek, bir kuvvete karşı
koyabilmek için bir kişi veya topluluğun
güçlü, sürekli çabası, savaşım.

m. 134a/7, 138a/1

mücevvef eyle- -1- [Ar.+T.] İcini
boşaltmak.

m.- diler 196b/6

mücrim -1- [Ar.] Suçlu, günahkâr.

m.+ lere 210a/2

müdārā -6- [Ar.] Kin ve
düşmanlığı örtüp zahiren dost gibi
davranma, iyi geçinme, güler yüzle idare
etme.

m. 110a/7, 179a/11

m.+ dur 110a/3

m.+ ya 131b/11

m.+ yıla 159a/12, 182a/8

müdārā eyle- -1- [Ar.+T.] Zahiren dost
gibi davranmak, güler yüzle idare etmek,
iyi geçinmek.

m.- ñ 171b/12

müdārā id- -1- [Ar.+T.] Zahiren dost
gibi davranmak, güler yüzle idare etmek,
iyi geçinmek.

m.- üp 171b/3

müdārā kııl- -3- [Ar.+T.] Zahiren dost
gibi davranmak, güler yüzle idare etmek,
iyi geçinmek.

m.- avuz 120b/9

m.- dı 205b/12

m.- dılar 159a/9

müdebbir -2- [Ar.] İş ve
davranışlarının sonucunu inceden inceye
düşünerek hareket eden, tedbirli ve
ihtiyatlı davranan (kimse).

m.+ leri 141b/1, 191b/12

mü'ellif-i kitâb -1- [Ar.+Ar.]
Kitabın yazarı.

m.+ uñ 177a/4

müfid ol- -1- [Ar.+T.] Faydalı
olmak, yarar sağlamak.

m.- maya 120b/9

müfsid -1- [Ar.] Fesatlık eden, ara açan.

m. 121b/8

mühâba eyle- -1- [Far.+T.] Çekinmek,
korkmak.

m.- mezlerdi 147b/11

müheyyā -1- [Ar.] Belirli bir iş için hazır durumda olan, hazır.

m. 109a/13

müheyyā ol- -2- [Ar.+T.] Hazırlanmak.

m.- dılar 175a/9

m.- mışlardı 200a/11

mühür -7- [Far.] Mühür, damga.

m. 202b/8

m.+ i 151a/12

m.+ in 110b/1, 115a/2, 120b/12

m.+ iyle 151b/7

mühür ur- -2- [Far.+T.] Mühür vurmak, mühürlemek.

m.- up 163b/8, 173b/4

mühürle- -8- [Far.] Üzerine mühür basmak.

m.- diler 108b/2

m.-yüp 108a/8, 109a/6, 110a/10, 115a/1, 120b/10, 151b/8, 178b/8

mühürlü -2- [Far.] Mühürle kapatılmış, kapalı.

m. 179a/11, 192a/5

mükemmel -1- [Ar.] Olabileceği en üstün, en kusursuz şekilde olan, eksiksiz, kusursuz, tam.

m. 134a/10

mükemmel eyle- -1- [Ar.+T.] Kusursuz hâle getirmek.

m.- yüp 175a/6

mükemmel id- -1- [Ar.+T.] Kusursuz hâle getirmek.

m.- üp 114a/12

mükerrer -3- [Ar.] Tekrar edilmiş, tekrarlanmış.

m. 115b/2, 164a/11, 180a/9

mülâhaza-ı efkâr -1- [Ar.+Ar.] Düşünceler, fikirler.

m.+ ı 109a/13

mülâkât -1- [Ar.] Karşılıklı

konuşma, görüşme.

m. 112b/9

mülâkât id- -1- [Ar.+T.] Bir yerde buluşmak suretiyle karşılıklı konuşmak, görüşmek.

m.- üp 114a/13

mülâkât kıl- -1- [Ar.+T.] Bir yerde buluşmak suretiyle karşılıklı konuşmak, görüşmek.

m.- dı 146a/13

mülâkât ol- -11- [Ar.+T.] Bir yerde buluşmak sûretiyle karşılıklı konuşmak, görüşmek.

m.- asız 116a/3

m.-dılar 115a/13, 121a/8, 147a/13

m.- mayasın 124b/3

m.- mışlardı 154a/3

m.- mışsuz 149a/9

m.- up 125a/1, 145b/12, 167a/4

m.- ur 123a/4

mülâkî ol- -2- [Ar.+T.] Görüşmek.

m.- ıcağ 197a/7

m.- up 201b/4

mülk bağla- -1- [Ar.+T.] Mülk edinmek.

m.- mışlardı 145a/6

mü'min -1- [Ar.] İman eden, inanan.

m.+ lere 206a/13

mümkün -1- [Ar.] Olması, gerçekleşmesi imkân dâhilinde olan, olabilir, kabil, muhtemel.

m. 144a/5

mümkün ol- -1- [Ar.+T.] Olabilmek, yapılabilmek, gerçekleşebilmek.

m.- mayıcağ 154b/5

münâdî -1- [Ar.] Bir haberi yüksek sesle duyuran, ilan eden kimse, tellal.

m.+ ler 189a/12

münāfik -1- [Ar.] İçi başka, dışı başka olan, özü sözüne uymayan, iki yüzlü, ara bozucu (kimse).

m. 121b/8

münāsebet -1- [Ar.] İlişki, bağ.

m.+ i 171b/6

münāsib -1- [Ar.] Layık, yaraşır, uygun.

m. 195a/2

münevver kıl- -3- [Ar.+T.] Aydınlatmak, nurlandırmak.

m.- dı 115b/10, 175b/2, 189b/1

münevver ol- -1- [Ar.+T.] Aydınlanmak, ışık ile dolmak.

m.- dı 149a/13

münhezim -1- [Ar.] Hezimete uğrayan, bozguna uğrayan.

m. 117b/3

münhezim ol- -8- [Ar.+T.] Bozguna uğramak, yenilmek.

m.- ıcağ 170b/4

m.-up 118a/2, 125b/6, 130a/1, 169b/5, 190a/12, 199a/4, 199a/7

münkād ol- -1- [Ar.+T.] Birinin buyruğu altına girmek.

m.- dılar 184b/10

münkaṭıṭ ol- -2- [Ar.+T.] Tükenmek, bitmek, kesilmek.

m.- dı 197b/4

m.- duğı 166a/8

mürācaʿat kıl- -1- [Ar.+T.] Dönmek, geri gitmek.

m.- dılar 205a/10

müretteb -2- [Ar.] Tertip edilmiş, düzenlenmiş.

m. 109a/13, 188b/11

Müslimān -1- [Ar.+Far.] İslam dininden olan kimse. *bk.* **Müslümān**

m.+ lar 205a/1

Müslümān -1- [Ar.+Far.] İslam dininden olan kimse.

m.+ laruñ 200b/5

müstağrak -3- [Ar.] Batmış, gark olmuş.

m. 128b/11, 149a/10, 175b/5

müstağrak id- -1- [Ar.+T.] (Bir şey) baştan aşağı kaplanmış, donanmış.

m.- üp 183a/4

müstağrak kıl- -1- [Ar.+T.] (Bir şey) baştan aşağı kaplamak, donatmak.

m.- up 140a/8

müstağrak ol- -2- [Ar.+T.] (Bir şey) baştan aşağı kaplanmak, donanmak.

m.- dılar 148a/3

m.- up 156b/6

müstaḥfız -1- [Ar.] Koruyan, koruyucu, muhafız.

m.+ larıyla 180b/11

müstaḳīm -2- [Ar.] Doğru, gerçek, hak.

m. 164b/5, 178b/8

müstedām eyle- -1- [Ar.+T.] Devamlı, sürekli hâle getirmek, kalıcı yapmak.

m. 207b/2

müsteḥaḳ -1- [Ar.] Hak eden, layık olan.

m. 192a/3

müsteḥaḳ ol- -2- [Ar.+T.] Hak etmek, layık olmak.

m.- duğıñuzdan 163b/5

m.- mağa 123a/11

müstevlī ol- -3- [Ar.+T.] İstila etmek.

m.- up 112b/3, 136b/10, 193b/7

müsteʿān -1- [Ar.] Kendisinden yardım istenen, yardımı dilenen (Allâh).

m. 210a/12

Müslmān -1- [Ar.+Far.] İslam dininden olan kimse. *bk.* **Müslümān**

m. 196b/10

müşāhede eyle- -1- [Ar.+T.] Görmek.

m.- di 125b/5

müşāhede kı1- -1- [Ar.+T.] Görmek.

m.- dılar 116a/7

müşāvere kı1- -2- [Ar.+T.] Danışmak, istişare etmek.

m.- dılar 111a/13, 164a/11

müşerref -1- [Ar.] Şerefendirilmiş.

m. 178b/7

müşerref eyle- -1- [Ar.+T.]

Şerefendirmek, onurlandırmak.

m.- düñüz 180b/6

müşerref kı1- -2- [Ar.+T.]

Şerefendirmek, onurlandırmak.

m.- dılar 208a/13

m.- mazsa 179a/8

müşevveş-ḥāṭır ol- -1- [Ar.+T.]

Aklı karışmak.

m.- up 157b/1

müşkül -1- [Ar.] Hâledilmesi, çözüme kavuşturulması güç iş veya mesele, zorluk, güçlük. Yazılışı kontroledilecek.

m.+ leri 197b/7

müşrikīn -1- [Ar.] Allâh'a ortak koşanlar.

m.+ den 206a/10

müşṭāk-1- [Ar.] Özleyen, hasret çeken.

m. 181a/6

müşṭāk1ık -1- [Ar.] Gönülden isteme durumu.

m. 180a/7

müşāla'a kı1- -2- [Ar.+T.] Bir işi etraflıca düşünmek, tetkik etmek.

m.- ıcaḳ 174a/13

m.- up 173b/5

müteḥammil ol- -1- [Ar.+T.] Tahammül etmek, dayanmak.

m.- madılar 141b/10

müteḥayyir kı1- -1- [Ar.+T.] Şaşırtmak, şaşkınlığa uğratmak.

m.- dı 109a/8

müteḥayyir ol- -3- [Ar.+T.] Hayretler içinde kalmak, şaşırmak.

m.- dı 144a/3

m.- dılar 116a/8, 126a/6

mütemerrid ol- -3- [Ar.+T.] İnatçı olmak, inat etmek, dik kafalı olmak.

m.- an 161b/3

m.- up 168b/3, 178a/9

müteşekkī ol- -7- [Ar.+T.] Şikâyetçi olmak.

m.- duğından 162a/9

m.- duḳlarından 162a/2

m.- up 141b/8, 147b/5, 182a/13, 183b/7, 196b/1

mütevâtir -2- [Ar.] Kesintisiz, birbiri ardına gelen.

m. 154a/12, 200b/1

mütevceh ol- -5- [Ar.+T.] Yönelmek.

m.- dı 152b/5, 193b/2

m.- dılar 209a/6

m.- mışdur 132b/10

m.- up 201a/6

müte'allik -13- [Ar.] Ait, dair, ilgili, alakalı.

m. 130a/13, 134a/3, 151a/13, 158b/12, 163a/6, 164b/1, 171a/3, 179b/2, 184a/4, 184b/4, 185a/9

m.+ dür 131a/2, 137b/5

müte'allik düş- -1- [Ar.+T.] İlgi, alaka göstermek.

m.- diler 178b/11

müte'allik kı1- -1- [Ar.+T.] Bağlamak.

m.- a 159a/8
müte'allik ol- -5- [Ar.+T.] Bağlı olmak.
 m.- an 180b/12, 181a/3, 194b/4, 201a/5
 m.- mışlardır 120b/7
müte'arif -1- [Ar.] Herkesçe bilinen, bilinir olan, meşhur, maruf.
 m. 129a/8
müvekkel -1- [Ar.] Tevki olunmuş, vekil tayin edilmiş olan.
 m.+ ler 194b/12
müyesser ol- -15- [Ar.+T.] Nasip olmak.
 m.- açak 152b/2
 m.- alı 193b/5
 m.- madı 134b/10
 m.- maduğın 203a/11
 m.- mağ 112b/9, 193b/10
 m.- maz 152a/10
 m.- mazsa 159a/13
 m.- mışdı 136b/3
 m.- up 138b/7, 157b/9, 170b/4
 m.- ur 126a/8
 m.- ura 123b/3, 129b/4

N

nā-bedīd it- -1- [Far.+Far.+T.] Yok etmek, ortadan kaldırmak.
 n.- di 133b/11
nā-bedīd ol- -1- [Far.+Far.+T.] Yok olmak, ortadan kalkmak.
 n.- dı 134b/4
nā-bekār -1- [Far.+Ar.] Faydasız, işe yaramaz, avare.
 n.+ lar 174b/1
nāçār -5- [Far.] Çaresiz, mecburen.

n. 153b/6, 157b/2, 169b/4, 177b/13, 195b/10
nafaqa -1- [Ar.] Geçinmek için gerekli olan şeylerin bütünü, geçimlik.
 n. 135a/13
nāfiz -1- [Ar.] Etkili, nüfuzlu.
 n. 178a/7
nāgehān -13- [Far.] Ansızın, birdenbire.
 n. 112b/1, 125b/7, 135a/6, 146a/9, 148a/2, 153b/8, 162b/5, 165b/3, 171a/4, 183a/11, 185b/1, 189a/9, 197a/9
nāqılān-ı āşār -3- [Ar.+Ar.] Yazılı eserlerin anlatıcıları.
 n. 153b/13, 191b/3, 196a/3
nāqılān-ı esrār -3- [Ar.+Ar.] Bilinmeyen şeyleri anlatanlar.
 n. 120a/10, 168a/8, 186a/5
nāqılān-ı rüzgār -1- [Ar.+Far.] Zamanın hikaye anlatıcıları.
 n. 205b/7
nāqılān-ı sergüdeşt-i benī Ādem -2- [Ar.+Far.+Ar.+Ar.] İnsan oğlunun başından geçen olayları anlatanlar.
 n. 107a/7, 132b/2
naql -3- [Ar.] Anlatma, hikaye söyleme.
 n.+ ı 113b/9, 171a/13, 202b/10
naql eyle- -1- [Ar.+T.] Anlatmak, aktarmak.
 n.- diler 180a/12
naqlınca -2- [Ar.] Anlattığına göre.
 n. 132b/3, 138b/8
naql id- -5- [Ar.+T.] Anlatmak, aktarmak.
 n.- er 114b/12, 122b/12, 143a/12, 148b/5
 n.- erler 141b/6
naqş -2- [Ar.] Akis, görüntü, suret.

n. 155a/8
n.+ ina 113a/13
naķş id- -1- [Ar.+T.] Göstermek.
n.- er 153a/1
naḳ -1- [Ar.] Nal, hayvanların ayaklarına vurdukları demir.
n.+ indan 125a/11
nāliş -1- [Far.] Sızlanma.
n.+ ler 178b/7
nāliş eyle- -1- [Far.+T.] Sızlanmak.
n.- di 119a/3
nām -8- [Far.] Ad, isim.
n. 119b/2, 133b/10, 142b/5, 154a/10, 167b/7, 171b/1, 183a/4, 198a/9
nām u nişān -2- [Far.+Far.+Far.] Ad ve san.
n.+ ı 124b/12
n.+ in 185b/7
nāmdār -10- [Far.+Far.] Namlı, şöhretli, meşhur.
n. 115a/8, 139b/4, 140b/10, 147a/2, 150a/1, 152a/4, 167a/10, 177a/8, 185a/2
n.+ larıyla 202a/3
nāmdārliĝ -1- [Far.+Far.] Namlı, şöhretli olma durumu.
n.+ in 202a/6
nāme -17- [Far.] Mektup, ferman.
n. 115a/2, 120b/10, 120b/11
n.+ler 107a/13, 114a/3, 114a/10, 119a/5, 122a/7, 130b/13, 139a/6, 144a/9, 198a/3, 200a/9
n.+ sin 109b/12
n.+ ye 163b/8
n.+ yi 114b/13, 174a/13
nām-ı nişān -1- [Far.+Far.] Adı sanı.
n.+ ı 134b/4
nām-ı şerīf -1- [Far.+Ar.] Mübarek ad.

n.+ i 203a/5
nāmūs -1- [Ar.] İnsanın ahlāk kurallarına uymasını sağlayan, onu şerefli kılan mânevî duygu; güzel haslet.
n. 178b/6
nāmūs u ʿār -1- [Ar.+Far.+Ar.] İffet ve namus.
n. 150b/2
nām-zād eyle- -1- [Far.+Far.+T.] Nişanlamak.
n.- mişlerdi 177b/11
nām-zād id- -1- [Far.+Far.+T.] Nişanlamak.
n.- üp 110b/2
nām-zād ol- -2- [Far.+Far.+T.] Nişanlanmak.
n.- duĝı 182b/4
n.- miş 180a/8
naʿra-ı āheng -1- [Ar.+Far.] (Savaşta çıkan) ahenkli ses, büyük gürültü.
n. 117a/4
nā-resīde -2- [Far.+Far.] Henüz buluĝa ermemiş kimse.
n. 194a/13
n.+ dür 194b/6
nār-ı ihtirāk -1- [Ar.+Ar.] Yanma ateşi.
n.+ ıla 133b/3
naşb eyle- -9- [Ar.+T.] Bir kimseyi başka bir kimsenin yerine getirmek, tayin etmek.
n.- di 134b/11, 170a/5, 194b/13, 200a/6
n.- diler 168b/1, 200a/2
n.- mişdi 129b/12
n.- ye 167b/2
n.- yüp 115a/10
naşb it- -3- [Ar.+T.] Bir kimseyi başka bir kimsenin yerine getirmek, tayin etmek.

n.- düği 172b/9
n.- üp 161a/1, 172b/7
naşîb ol- -2- [Ar.+T.] Kısmet olmak.
n.- mayup 136b/3
n.- up 134b/10
naşîhat -2- [Ar.] Öğüt, tavsiye.
n. 129b/6
n.+ ı 129a/10
nāşirü'd-devleti ve'd-dîni -1- [Ar.]
Dinin ve devletin yardımcısı.
n. 187a/10
naṭṭ -2- [Ar.] İdam cezası için yere
serilen örtü.
n.+ ı 117b/7
n.+ ın 117b/6
naẓar -6- [Ar.] Bakış, bakma.
n.+ ı 158b/12, 160a/7, 160a/9
n.+ ına 117b/4, 181a/11, 197b/8
nazar ber-meydān kıl- -1-
[Ar.+Far.+Ar.+T.] Meydana bir göz
atmak.
n.- dılar 175b/6
nazar id- -3- [Ar.+T.] Bakmak.
n.- üp 117a/2, 125a/7, 182b/2
nazar kıl- -8- [Ar.+T.] Bakmak.
n.- dı 124a/11
n.- dılar 108a/11, 120b/12
n.- duḡda 109a/8
n.- ıcaḡ 113a/13
n.- maz 209b/11
n.- up 158b/5
n.- urşañ 111a/13
nazar-gāh -1- [Ar.+Far.] Seyir yeri.
n.+ ına 129a/10
nāzil ol- -4- [Ar.+T.] Ulaşmak.
n.- a 161a/2
n.- dı 113a/10, 115a/6

n.- ıcaḡ 152a/12
naẓm -18- [Ar.] Vezinli, kafiyeli söz,
şiiir, nazım.
n. 106b/11, 117b/10, 132a/11,
133b/10, 134b/4, 141b/12, 150a/12,
175b/10,
187b/13, 188a/9, 188b/12, 194a/5,
198b/10, 202b/2, 206a/8, 207a/13,
208b/5, 209b/9
ne -18- [T.] 1. "Ne" soru sıfatı.
n. 107a/2, 109b/4, 111a/11,
119b/13, 122a/3, 123a/11, 123a/12,
131a/7, 141a/8, 144b/10, 152a/1, 152a/6,
153a/1, 161b/8, 179b/10, 179b/12,
184b/7, 195b/9
2. "Ne" soru zarfı. -9-
n. 117b/12, 123a/11, 125b/9,
139b/1, 160b/3, 171b/6, 180b/10, 188b/3,
188b/4
3. "Ne" soru zamiri. -6-
n.+ dūr 121a/1, 132a/2, 160b/5
n.+ ye 131b/3, 145a/2, 164a/2
ne 'aceb -1- [T.+Ar.] Nasıl?
n. 180b/5
ne aşıl -1- [T.+Ar.] Nasıl?
n. 137b/10
necāt -1- [Ar.] Kurtulma, kurtuluş.
n. 152a/10
necāt bul- -1- [Ar.+T.] Kurtulmak.
n.- mayıcaḡ 143a/5
neçe zemān -1- [T.+Ar.] Bir süre.
n. 208a/13
nefer -2- [Ar.] Asker, er.
n. 107b/13, 184a/12
nefesi bağlan- -1- [Ar.+T.] Sesi soluḡu
kesilmek, nefes alamaz olmak.
n.- dı 128a/5
nefs -1- [Ar.] Öz varlık, kişilik.
n. 136a/5
ne gün için -2- [T.+T.+T.] Hangi

gün için, ne yapmak için?

n. 176a/12, 181a/11

ne hâl ola -1- [T.+Ar.+T.] Nasıl bir durum olmuş?

n. 123b/10

ne hikmet ola ki -1-

[T.+Ar.+T.+Far.] Sebebi nedir ki?

n. 114a/7

nehr -1- [Ar.] Akarsu, büyük ırmak.

n. 146a/4

Nehr-i mezbûr -1- [Ar.+Ar.] Adı geçen nehir.

n.+ dan 115b/12

Nehr-i mezbûre -2- [Ar.+Ar.]

bk. **Nehr-i mezbûre**

n. 116a/4

n.+ yi 146a/5

Nehr-i mezbûre -4- [Ar.+Ar.] Adı geçen nehir.

n. 149b/4, 203b/3

n.+ yi 116a/10, 201a/4

ne kim -1- [T.+Far.] Her kim.

n. 133a/9

neler -1- [T.] "Kimler" anlamında kullanılan soru zamiri.

n. 128a/13

neme yarar -1- [T.+T.] "Bu işle ilgilenmem, buna karışmam" anlamlarında kullanılan bir söz, neme gerek.

n. 160b/6

ne... ne... -2- [T.+T.] Bağlaç olarak ve tekrar edilerek cümlede yer alan aynı değerdeki öğelerin başına getirildiğinde bunları ret ve inkâr etmek için kullanılır.

n. 138b/3, 138b/4

nerm ol- -2- [Far.+T.] Erimek, yumuşamak.

n.- dılar 112a/7

n.- ıcağ 192b/8

nesil -9- [Ar.] Bir kimsenin zürriyeti, evlât ve torunları, soy, sülâle.

n.+ den 164a/7

n.+ i 158b/6

n.+ inden 106b/5, 115a/8, 117a/9, 117b/9, 141b/6, 167b/1, 205b/8

nesl-i hâricden ol- -1-

[Ar.+Ar.+T.] Kendi soyundan değil başka bir soydan gelmek.

n.- up 161b/4

nesne -1- [T.] Şey.

n. 188b/6

nesr -43- [Ar.] Belli bir ölçü ve âhenge bağlı olmaksızın söz dizimi kurallarına uygun anlatım şekli, manzum olmayan yazı, düz yazı.

n. 107a/7, 118a/1, 132a/13, 133b/12, 134b/5, 135b/5, 136a/13, 137a/2, 138b/4, 141a/3, 141a/8, 141b/4, 142a/2, 142a/7, 142a/12, 142b/4, 142b/7, 150b/5, 155a/4, 155a/13, 155b/10, 157b/11, 159b/6, 161a/12, 161b/10, 163a/10, 166b/6, 168a/8, 172a/6, 176a/4, 177b/6, 188a/6, 188b/1, 189a/5, 189b/11, 194a/7, 199a/4, 202b/3, 205b/7, 206a/13, 207a/1, 207b/9, 208b/11

nesr it- -1- [Ar.+T.] Düz yazı yazmak.

n.- düm 209b/9

nevbet deg- -1- [Ar.+T.] Sıra gelmek.

n.- e 204b/6

nevresîde -1- [Far.] Henüz buluğa ermemiş kimse. *bk.* **nâ-resîde**

n.+ yidi 110a/5

ney ki -1- [T.+Far.] Nedir acaba?

n. 189a/10

neyle- -2- [T.] Ne eylemek, ne yapmak.

n.- rdiñüz 161a/8

n.- yecegüm 174b/3

- nıf** -1- [Ar.]Yarı, yarım.
n.+ ina 204b/2
- niye** -1- [T.] Neye, nereye?
n. 140a/3
- nice** -1- [T.] 1. Bir çok, hayli.
n. 160a/7
- 2. Nasıl.** -2-
n. 195b/7, 137b/8
- niçe** -22- [T.] 1. Bir çok, hayli.
n. 107b/12, 108a/2, 108b/1,
111b/5, 130b/8, 133b/3, 138a/10, 140a/6,
146b/11, 152a/7, 155b/9, 156b/3, 156b/7,
167a/10, 168a/7, 181a/7, 186b/8,
187b/12, 198a/11, 201a/1, 207b/2, 209b/8
- 2. Nasıl.** -1-
n. 189b/11
- niçe biñ** -2- [T.+T.] Binlerce.
n. 119a/8, 122b/8
- niçe dürlü** -1- [T.+T.] Çok çeşitli.
n. 166b/10
- niçe günler** -2- [T.+T.] Günlerce,
birçok gün.
n. 112a/3, 201a/1
- niçe zemān** -2- [T.+Ar.] Uzun süre, bir
hayli zaman.
n. 121a/12-13
n.+ lar 133a/12
- niçesi** -2- [T.] “Birçoğu” belgisiz zamir.
n. 155b/5
n.+ n 196a/1
- niçidüp nidesini bilme-** -1- [T.] Ne
yapıp ne edeceğini bilememek.
n.- di 188a/13
- niçün** -1- [T.] Hangi amaçla, hangi
sebeple, neden, niye?
n. 164a/8
- nidā eyle-** -2- [Ar.+T.] Seslenmek,
bağırarak.
n.- diler 115b/8, 189a/13
- nifāk id-** -1- [Ar.+T.] Münafıklık,
ikiyüzlülük yapmak.
n.- üp 191a/9
- nihān ol-** -1- [Far.+T.] Gizlenmek.
n.- dılar 146a/8
- nihānī** -1- [Far.] Gizlice.
n. 195a/3
- nihāyet** -4- [Ar.] Son.
n. 151a/9, 187b/12
n.+ i 131a/10
n.+ le 143a/2
- nihāyet mertebe** -1- [Ar.+Ar.] Son
derece.
n. 152a/7-8
- nikāhla-** -1- [Ar.] Evlendirmek.
n.- mış 171a/10
- nikāhlan-** -1- [Ar.] Evlenmek.
n.- up 172a/7
- ni‘met-i hürmetiyçün** -1- [Ar.+Ar.]
Nimetinin hürmeti için, yapılan iyiliğin
hürmetine.
n. 182b/3
- nisbet** -1- [Ar.] Birini üzme ve
kızdırmak için inat olsun diye yapılan iş
veya davranış.
n. 161b/1
- nişān** -5- [Far.] İşaret, belirti, alamet.
n. 160a/11, 186b/1, 208b/8
n.+ a 160b/13
n.+ ın 110a/8
- niyet** -1- [Ar.] Maksat.
n.+ i 169a/8
- niyet eyle-** -1- [Ar.+T.] Bir şeyi
yapmayı zihinde tasarlamak, düşünmek,
niyetlenmek.
n.- yüp 189a/3
- niyet it-** -1- [Ar.+T.] Bir şeyi
yapmayı zihinde tasarlamak, düşünmek,
niyetlenmek.

n.- mişdi 203a/12
niyet kı1- -1- [Ar.+T.] Bir şeyi yapmayı zihinde tasarlamak, düşünmek, niyetlenmek.

n.- mişdi 206b/6

nizām -1- [Ar.] Tertip, düzen.
 n. 207b/3

nizā^c -2- [Ar.] Anlaşmazlık.
 n. 159b/10, 161a/9

nīze -2- [Ar.] Mızrak, süngü.
 n.+ ler 175b/12, 188a/3

noqşan -2- [Ar.] Namına leke sürülmesi, adının kötülenmesi.
 n. 209b/12

n.+ dur 181b/12

noqşān getir- -1- [Ar.+T.] Namına leke sürülmesine sebep olmak, adı kötülenmek.

n.- mekten 176a/10

n'ol- -2- [T.] "Ne olmak" soru ifadesinin birleşik hâli.

n.- dı 150a/13

n.- ur 150b/4

nola -1- [T.] Ne olacak, ne değeri var.
 n. 192b/3

nūr-ı yezdān -2- [Ar.+Far.] Allāh'ın nuru.

n.+ ıyla 115b/10, 189b/1

nuşret -2- [Ar.] Yardım.
 n.+ i 208b/10
 n.+ ini 210a/5

nuşret vir- -1- [Ar.+T.] Yardım etmek, başarı elde etmesini sağlamak.
 n.- üp 190a/2

nūş it- -1- [Far.+T.] İçmek.
 n.- di 107a/2

nuţk -1- [Ar.] Konuşma, söz, kelam.

n.+ a 209b/6

nuţkı dutul- -1- [Ar.+T.] Korkudan, heyecandan, şaşkınlıktan ya da öfkeden konuşamaz olmak.

n.- dı 128a/5

nümüd olun- -1- [Far.+T.] Gösterilmek.

n.- mişdur 131a/7

nüzül -1- [Ar.] Misafir için hazırlanan yemek.

n. 107b/1

nüzül u ni'met -1- [Ar.+Far.+Ar.] Yemek, yiyecek/içecek.
 n. 109a/1

O

o (1) -2- [T.] "O" üçüncü teklik kişi zamiri.

o. 205b/6

o.+ dur 210a/4

o (2) -1- [T.] "O" işaret sıfatı.

o. 109b/4

od vir- -1- [T.+T.] Ateşe vermek, yakmak.

o.- üp 196b/9-10

odlara yaq- -1- [T.+T.] Ateşe yakmak, ateşe vermek, yakmak.

o.- dı 168a/5

odun -2- [T.] Yakılmak için kesilmiş, parçalanmış ağaç.

o. 154b/5, 154b/6

oğlan -5- [T.] Cinsiyeti erkek olan evlat.

o. 158b/8

o.+ a 158b/4

o.+ ı 158a/13, 158b/7

o.+ uñ 158b/6

oğrı -1- [T.] Hırsız.

o. 185a/8
oğul -97- [T.] Cinsiyeti erkek olan evlat.

o. 158b/12

o.+ a 111b/1

o.+ ı 110a/3, 110b/11, 114b/10, 118b/4, 120a/4, 124a/1, 124b/6, 125b/11, 126b/10, 127a/1, 127a/9, 127b/11, 134b/7, 134b/11, 134b/12, 135a/12, 135b/6, 135b/11, 136b/7, 136b/8, 136b/11, 137a/3, 137a/4, 137a/5, 137a/11, 137b/11, 138b/6, 139b/2, 141a/5, 141a/11, 142a/2, 142a/7, 142a/13, 142b/5, 142b/8, 155b/1, 155b/10, 156a/3, 158a/11, 158b/3, 159b/11, 161a/4, 161a/10, 161b/12, 162a/7, 167a/12, 167b/1, 167b/2, 167b/5, 167b/7, 168a/10, 168b/1, 168b/2, 168b/7, 177b/7, 177b/10, 180a/8, 182b/4, 183b/10, 184a/6, 194a/8, 194a/13, 194b/1, 194b/6, 194b/9, 199b/2, 199b/8, 201b/8, 207a/7

o.+ ıdur 184b/7, 192a/3

o.+ ın 110b/8, 161a/11, 201a/2

o.+ına 110b/2, 111a/2, 162b/11, 177b/11, 199b/10

o.+ ından 184a/8, 184a/10

o.+ ını 136a/5

o.+ iyam 137b/1, 137b/5, 137b/8

o.+ iyıla 200a/5

o.+ ları 118a/13, 119b/3

o.+ larından 121b/6

o.+ larınıñ 191a/6

o.+ um 161a/8, 194b/7

o.+ umı 161a/7, 195a/9

o.+ umuñ 160a/4

oğ yağdur- -1- [T.+T.] Ok yağmuruna tutmak.

o.- dılar 149b/10

oğ- -1- [T.]1. Okumak, yazılı bir metni sesli olarak dile getirmek.

o.- yup 187b/6, 195a/8

2. Çağırmaq, davet etmek. -1-

o.- yup 187b/6, 195a/8

oğ- -2- [T.] 1. Okumak, yazılı bir metni sesli olarak dile getirmek.

o.- dılar 109b/12

o.- yup 210a/8

2. Çağırmaq, davet etmek. -5-

o.- dı 113a/2, 137b/6, 144b/2, 149b/6

o.- dılar 112a/2

ol (1) -494- [T.] "O" işaret sıfatı.

o. 106b/1, 106b/3, 106b/7, 106b/9, 106b/11, 107a/1, 107a/3, 107b/2, 107b/7, 107b/8, 107b/13, 108a/1, 108a/3, 108a/4, 108a/9, 108a/10, 108b/2, 108b/3, 108b/4, 109a/2, 109a/4, 109a/5, 109a/6, 109a/7, 109b/2, 109b/9, 109b/11, 110a/2, 110a/10, 110a/13, 110b/9, 111a/5, 111a/6, 111a/12, 113a/2, 113a/11, 113a/12, 113a/13, 113b/1, 113b/3, 113b/4, 113b/5, 113b/6, 113b/8, 114b/13, 115a/6, 115a/12, 115b/6, 115b/7, 115b/11, 115b/13, 116a/4, 116a/9, 116a/11, 116a/13, 116b/3, 117b/8, 118a/3, 118a/10, 118a/12, 118b/9, 119b/1, 120a/4, 120b/4, 120b/10, 120b/11, 121a/6, 122a/3, 122b/10, 123a/5, 123a/12, 123b/1, 123b/4, 123b/5, 123b/7, 124a/2, 124a/6, 124b/7, 124b/11, 125a/2, 125a/10, 125b/1, 125b/10, 126a/1, 126a/4, 126a/5, 126b/1, 126b/8, 126b/11, 127a/4, 127a/6, 127a/8, 127a/10, 127b/3, 127b/4, 127b/5, 127b/8, 127b/10, 128a/3, 128a/4, 128a/7, 128a/13, 128b/1, 128b/4, 128b/8, 128b/10, 128b/11, 129a/2, 129a/6, 129a/7, 129a/8, 129a/9, 129a/11, 129b/5, 129b/7, 129b/10, 130a/1, 131a/1, 132a/1, 132a/5, 132a/6, 132a/9, 132a/10, 134a/7, 132a/11, 132b/8, 134b/9, 134a/9, 137b/9, 138a/12, 138b/11, 139a/9, 139b/4, 139b/7, 139b/9, 140a/6, 140a/10, 140b/4, 140b/6, 140b/11, 141a/11, 142b/9, 143a/10, 143b/1, 143b/3, 143b/4, 143b/9, 143b/12, 144a/3, 144a/6, 144a/8, 144a/10, 144a/11, 144b/2, 144b/9,

144b/10, 144b/12, 145a/3, 145a/7, 145a/8, 145a/9, 145a/10, 145b/1, 145b/2, 145b/3, 145b/8, 145b/9, 145b/12, 145b/13, 146a/3, 146a/5, 146a/7, 146a/11, 146a/12, 146a/13, 146b/7, 146b/9, 146b/12, 147a/4, 147a/6, 147a/9, 147a/11, 147a/13, 148a/11, 148b/1, 148b/3, 148b/10, 149a/4, 149a/5, 149a/8, 149b/8, 150b/6, 150b/8, 150b/9, 150b/11, 150b/12, 151a/4, 151a/6, 151b/2, 151b/7, 151b/8, 151b/10, 151b/11, 152b/4, 152b/13, 153a/2, 153a/4, 153a/8, 153b/3, 153b/7, 154a/1, 154a/9, 154a/10, 154a/12, 154b/2, 154b/4, 154b/6, 154b/7, 154b/13, 155a/5, 155a/8, 156a/2, 156a/11, 156a/12, 156b/1, 156b/6, 157a/5, 157b/12, 158a/5, 158a/7, 158a/11, 158a/13, 158b/9, 159a/9, 159a/12, 159b/7, 159b/10, 159b/12, 160a/5, 160a/9, 160b/8, 160b/10, 160b/11, 161b/3, 161b/9, 162a/2, 162a/6, 162b/1, 162b/3, 162b/5, 162b/6, 162b/10, 163a/2, 163a/13, 163b/8, 164a/2, 164a/5, 164a/7, 164b/8, 164b/11, 164b/12, 165a/1, 165a/4, 165a/6, 165a/13, 165b/8, 166a/2, 166a/3, 166a/4, 166a/5, 166a/6, 166a/8, 166a/10, 166a/11, 166b/1, 166b/4, 166b/7, 167b/3, 167b/11, 168a/4, 168a/12, 168b/4, 168b/9, 168b/12, 169a/2, 169a/5, 169a/11, 169b/5, 169b/6, 170b/13, 171a/2, 171a/6, 171a/8, 171a/10, 171a/11, 171a/13, 171b/1, 171b/8, 172a/2, 172a/6, 172a/9, 172a/11, 172b/6, 172b/8, 172b/9, 172b/13, 173a/1, 173a/2, 173a/3, 173b/2, 174a/1, 174a/9, 174a/11, 174a/12, 174b/3, 174b/8, 174b/11, 174b/13, 175a/3, 175a/9, 175b/7, 175b/10, 175b/11, 176a/2, 176a/3, 176a/7, 176a/8, 176b/9, 176b/11, 176b/12, 177a/4, 177a/7, 177b/1, 178a/2, 178a/7, 178b/5, 178b/8, 178b/11, 178b/12, 179a/5, 179a/6, 179a/8, 179b/5, 180a/3, 180a/5, 180b/8, 180b/11, 181a/10, 182a/2, 182a/9, 182b/6, 182b/12, 183a/5, 183a/6, 183a/9, 183a/10, 183b/6, 183b/13, 184a/3, 184a/6, 184b/3, 185a/2, 185a/4, 185a/12, 185b/3, 186a/2, 186b/12, 187a/6, 187a/13, 187b/5,

188a/5, 188b/5, 188b/6, 189b/1, 189b/9, 190a/6, 190a/13, 190b/5, 190b/10, 191a/6, 191a/10, 191b/7, 192a/4, 192a/5, 193a/2, 193a/7, 193a/8, 193a/9, 193a/10, 193a/13, 193b/3, 194a/3, 194b/3, 194b/4, 194b/7, 194b/13, 195a/3, 196a/12, 196b/3, 196b/5, 196b/9, 197a/5, 197b/5, 197b/8, 198a/4, 198a/8, 198b/5, 198b/11, 199a/5, 200a/8, 200a/12, 200b/5, 200b/7, 200b/8, 200b/12, 201a/4, 201a/6, 201b/7, 202a/13, 202b/8, 203a/11, 203a/12, 203b/12, 203b/13, 204a/2, 204a/13, 204b/1, 204b/3, 204b/4, 204b/6, 204b/9, 204b/12, 204b/13, 205a/2, 205a/4, 205a/5, 205b/13, 206a/1, 206a/9, 206a/10, 206a/11, 206b/3, 206b/5, 206b/8, 207b/1, 207b/9, 208a/11, 208a/12, 208b/6, 209a/5, 210a/2

ol (2) -5- [T.] “O” işaret zamiri.

o. 137b/7, 140b/1, 186a/8

o.+ dı 180b/10

o.+ dur 110b/10

ol (3) -58- [T.] “O” üçüncü teklik kişi zamiri.

o. 110a/5, 122a/4, 122b/6, 123a/9, 125a/10, 126b/6, 127b/12, 128b/4, 129b/1, 131a/2, 131a/4, 133a/8, 135a/6, 135b/13, 136a/1, 136a/8, 136a/11, 136b/11, 136b/12, 139b/5, 141a/6, 141b/2, 142a/1, 142a/3, 142a/4, 142a/13, 142b/2, 142b/6, 143b/5, 144b/3, 150a/1, 153a/5, 156a/5, 157b/2, 164a/6, 164a/10, 165b/9, 167a/1, 167a/7, 167a/8, 168a/13, 169b/5, 170b/1, 177b/5, 182b/2, 182b/5, 182b/9, 186a/7, 194a/11, 194a/12, 198a/6, 199b/3, 201a/10, 203b/9, 207a/1, 207a/3, 207a/6

o.+ ıdı 147a/9

ol- -144- [T.] Olmak.

o.- a 109b/4, 110a/9, 113b/5, 113b/6, 113b/7, 123a/11, 123a/12, 125b/9, 144b/10, 152a/1, 159a/10, 159a/13, 171b/6, 179b/10, 179b/12, 184b/13, 186b/13, 193a/3, 193a/7,

193b/10

- o.- ancak 188b/5, 188b/6
- o.- alar 154a/8
- o.- am 111a/11, 164a/7
- o.- an 108a/5, 108a/11, 108a/13, 108b/1, 112a/1, 112a/10, 113a/12, 117b/9, 121b/4, 122b/5, 128b/4, 129b/6, 145b/8, 147b/1, 148a/10, 150a/7, 153a/2, 154a/7, 162b/6, 166a/1, 168b/2, 174a/13, 177b/10, 179a/12, 179b/5, 184b/11, 185b/12, 185b/13, 187a/1, 187a/7, 192a/6, 204b/10, 208a/10
- o.- anca 152a/8, 152a/13
- o.- asız 149a/1
- o.-dı 107a/2, 127b/13, 141a/8, 142b/9, 143a/13, 154a/12, 176a/2, 176a/4, 182b/5, 183b/3, 188a/11, 189b/8, 199a/1
- o.- dılar 173a/7
- o.-duğı 121b/5, 161b/10, 164a/7, 171b/2, 177b/12, 192b/11
- o.- duğın 137b/10
- o.- duğından 136a/2, 146b/13
- o.- duğınuñ 185b/8
- o.- duğı 148a/5
- o.- duğdan 168a/2
- o.- ğıl 166b/3
- o.- ıcağ 117b/5
- o.- maduğı 159a/4
- o.- mağıla 186a/1
- o.- mağın 157a/3, 158b/11, 167b/2
- o.- mağ 146b/4
- o.- mağdan 111a/2
- o.- mağlığa 171b/5
- o.- mamışdı 177a/12
- o.- masun 148b/12, 160a/3
- o.- mayanlara 123b/12
- o.- mayup 136b/7, 158a/2
- o.- mayup 162a/4
- o.- maz 182b/11, 197b/13

- o.- mazsa 117b/13, 160b/4
- o.-miş 109b/1, 109b/2, 130a/10, 145a/9, 174a/12
- o.-mişdi 149a/3, 182b/3, 193b/6, 201b/9
- o.- mışdur 179b/9
- o.- mışlardı 190a/13
- o.- salar 165a/13
- o.- sun 110b/7, 123b/7, 186b/5
- o.- up 158b/1, 178b/2, 182b/3, 206a/6
- o.- uncaya 149b/11, 210a/7
- o.-ur 120b/8, 122b/5, 160b/3, 188b/5, 201b/2
- o.-ursa 137b/12, 152b/2, 164b/10, 170a/7, 172a/5, 182b/12
- o.- ursam 194a/1
- o.- ursañ 112b/9
- 2. Doğmak.** -5- [T.]
- o.- dı 137a/11
- o.- mışdı 124a/1
- o.- up 134b/11, 134b/12, 167a/12
- 3. Bulunmak.** -1- [T.]
- o.- up 193b/3
- ol anda** -3- [T.+T.] O zamanda.
- o. 110b/12, 113b/9, 169a/9
- ol arada** -5- [T.+T.] O esnada.
- o. 109a/11, 123b/8, 124b/13, 183a/12, 204a/12
- ol dem** -4- [T.+Far.] O zaman.
- o. 119a/9, 154b/12, 155a/1, 155a/3
- ol demde** -6- [T.+Far.] O zamanda.
- o. 142b/4, 148a/13, 157b/11, 188a/10, 206b/6, 207b/11
- ol devirde** -7- [T.+Ar.] O dönemde, o zamanda
- o. 121b/6, 134a/12, 137a/12, 165b/5-6, 166b/13, 177b/9, 186a/8

ol devrānda -2- [T.+Ar.] O dönemlerde, o zamanlarda.

o. 139a/7, 186a/6

ol eṣnāda -5- [T.+Ar.] O anda.

o. 109b/3, 185b/2, 196a/6, 205a/11, 209a/6

ol evānda -1- [T.+Ar.] O zamanda, o vakitte.

o. 161b/2

ol eyyāmda -12- [T.+Ar.] O günlerde.

o. 114b/9, 134a/2, 143b/11, 144b/1, 148b/8, 159a/6, 161b/12, 162b/11, 167b/10, 177a/11, 190b/12, 199b/11

ol gice -14- [T.+T.] O gece.

o. 108a/1, 116b/1, 117b/4, 126a/10, 126a/13, 149a/5, 149a/11, 149b/5, 149b/11, 150a/11, 175a/12, 189a/12, 198a/12, 204b/11

ol gün -15- [T.+T.] O gün.

o. 115b/10, 117b/6, 129a/5, 149a/11, 149b/1, 149b/5, 150a/3, 162b/10, 166a/9, 166a/12, 166a/13, 189b/8, 208a/8, 209a/12

o.+ i 189b/11

ol hālda -1- [T.+Ar.] O hâlde, öyleyse.

o. 175b/8

ol hīnde -2- [T.+Ar.] O zamanda.

o. 186a/7, 198b/4

ol kadar -3- [T.+Ar.] O kadar, o ölçüde.

o. 154b/5, 173b/8, 196b/2

ol ki -1- [T.+Far.] O kişi, kimse.

o. 123b/6

ol ma'nīden -1- [T.+Ar.] Ondan dolayı.

o. 174b/9

ol mertebede -1- [T.+Ar.] O derecede.

o. 150a/8

ol rüzgārda -1- [T.+Far.] O zamanda.

o. 143a/3

ol sā'at -2- [T.+Ar.] O vakit.

o. 113a/10, 190a/4

ol sebebden -28- [T.+Ar.] O yüzden, o nedenle.

o. 121b/9, 122a/12, 133a/11, 137b/1, 138a/5, 143a/1, 144a/6, 145a/6, 145b/5, 147a/2, 147b/4, 151a/3, 151a/8, 157a/8, 158a/8, 159b/2, 160a/1, 164b/13, 170a/11, 171b/10, 172a/7, 177b/1, 182a/1, 190b/9, 190b/10, 191b/5, 194b/3, 199b/5

ol sebebile -2- [T.+Ar.] O sebeple.

o. 113b/11, 168b/10

ol vakt -1- [T.+Ar.] O vakit, o zaman.

o. 131a/8

ol vaktın -4- [T.+Ar.] O vakit, o zaman.

o. 126a/10, 145b/5, 147a/3, 170b/6

ol vechile -6- [T.+Ar.] O yüzden.

o. 109b/1, 133a/1, 136a/1, 137b/5, 143b/1, 162b/3

ol vesīle -1- [T.+Ar.] O sebeple.

o. 178a/10

ol zemān -10- [T.+Ar.] O zaman.

o. 107a/2, 117a/6, 127b/13, 153b/3, 167a/6, 187b/13

o.+ dı 202a/2

o.+ ıdı 204a/10

o.+ lar 180b/11

o.+ larda 200b/10

ol zemānda -17- [T.+Ar.] O zamanda.

o. 106b/5, 108a/9, 110b/13, 119b/7, 122a/11, 127b/11, 132b/4, 142b/11, 142b/13, 154b/1, 169b/10, 176b/13, 192a/2, 197b/4, 199a/6, 205b/8, 207b/9

ol zemāndan bu zemāna gelince -1-

[T.+Ar.+T.+Ar.] O zamandan bu zamana gelinceye kadar.

o. 202a/10-11

ola kim -2- [T.+Far.] Ola ki, olur da.

o. 180a/5, 180a/10

oldur ki -1- [T.+Far.] Odur ki.

o. 195a/1

oldur kim -12- [T.+Far.] Odur ki.

o. 120b/8, 122a/1, 122a/4, 131b/6, 137b/12, 176a/10, 178a/11, 178b/6, 181b/11, 193a/9, 195a/9, 199b/7

olok sā'at -2- [T.+Ar.] Tam o saat.

o. 164b/11, 181b/1

oluyürü- -1- [T.+T.] Olmaya devam etmek.

o.- r 186b/10

on -1- [T.] "On" sayı sıfatı.

o. 163a/13

on altı -1- [T.+T.] "On altı" sayı sıfatı.

o. 155a/10

on beş -1- [T.+T.] "On beş" sayı sıfatı.

o. 140b/13

on bir -3- [T.+T.] "On bir" sayı sıfatı.

o. 138b/1, 141a/6, 159b/3

on iki -1- [T.+T.] "On iki" sayı sıfatı.

o. 138b/2

oñmaz -1- [T.] Bitmez.

o. 160b/5

on sekiz -1- [T.+T.] "On sekiz" sayı sıfatı.

o. 136b/9

on tokuz -2- [T.+T.] "On dokuz" sayı sıfatı.

o. 134b/1, 142a/4

on üç -1- [T.+T.] "On üç" sayı sıfatı.

o. 202b/11

onuncı -1- [T.] On sayısının sıra sayı

sıfatı.

o. 208b/11

oñulmaz -1- [T.] İyileşmez.

o. 131b/5

ordu-yı İslām -1- [T.+Ar.] İslam ordusu.

o. 197a/10

ortalıktan götür- -1- [T.+T.] Ortadan kaldırmak.

o.- eler 138a/3

ot -1- [T.] Ateş, od.

o.+ ıyla 196b/6

otur- -17- [T.] Oturmak.

o.- alar 135b/1

o.- an 111a/7

o.- dı 111b/11, 198a/7

o.- dılar 192b/6

o.- mış 133b/13

o.- mışdı 130a/2, 133a/3

o.-up 135b/12, 135b/13, 144b/3, 161b/13, 165a/6, 172a/9, 191a/11

o.- urken 171a/4

o.- urlardı 188a/2

otuz -1- [T.] "Otuz" sayı sıfatı.

o. 142b/6

otuz ikinci -1- [T.+T.] Otuz iki sayısının sıra sayı sıfatı.

o. 206b/12

Ö

öğine düş- -1- [T.+T.] Aklına gelmek, hatırlamak.

ö.- üp 206b/2

öl- -14- [T.] Ölmek, hayatını kaybetmek, vefat etmek.

ö.-di 132b/6, 137a/8, 141a/13, 142a/8, 142a/13

- ö.- düği 138b/10
 ö.- düğinden 178a/1
 ö.- ecek 194a/1
 ö.- ıcek 136b/4, 177b/13
 ö.- mek 176a/12
 ö.- mekden 175a/8
 ö.- meyince 130b/6
 ö.- üp 168b/2
- öldür-** -6- [T.] Bir canlının hayatına son vermek.
 ö.- di 145a/13
 ö.- diler 151a/8
 ö.- düm 183b/9
 ö.- e 158a/13
 ö.- üp 153a/13, 181b/2
- ölmüş bil-** -1- [T.+T.] Öldüğünü farzetmek, ölmüş saymak.
 ö.- esin 112b/7
- ölüm** -1- [T.] Bir insan, bir hayvan veya bitkide hayatın tam ve kesin olarak sona ermesi, ahiret yolculuğu, ebedî uyku, emrihak, irtihâl, memat, mevt, vefat.
 ö. 181b/4
- ölüm erleri ol-** -1- [T.+T.+T.] Ölümleri yaklaşmak, ölmek için çabalamak.
 ö.- mışlardur 174b/1
- ömr** -4- [Ar.] Hayat, yaşama süresi.
 ö. 141a/3
 ö.+ ini 207b/1
 ö.+ üm 193b/9
 ö.+ üñ 133b/11
- ömr vefâ eyleme-** -1- [Ar.+Ar.+T.] Bir şeye kavuşmadan, bir sonuca ulaşmadan ölmek.
 ö.- meyüp 194a/11
- ömrî âhir ol-** -1- [Ar.+Ar.+T.] Ömrü sona ermek, ölmek.
 ö.- dı 141a/2

- ömrî âhire ir-** -2- [Ar.+Ar.+T.] Ömrü sona ermek, ölmek.
 ö.- di 136b/11
 ö.- üp 177b/3
- ömrî geç-** -1- [Ar.+T.] Yaşamak, hayat sürmek.
 ö.- üp 142a/1
- ömrî oldukça** -1- [Ar.+T.] Yaşadığı müddetçe.
 ö. 159a/13
- ömrî peymânesi tol-** -1- [Ar.+Far.+T.] Ömür kadehi dolmak, yaşam süresi tükenmek.
 ö.- mışdı 205b/5
- ömrî vefâ eyleme-** -1- [Ar.+Ar.+T.] Ömrü yetmemek, bir şeye kavuşamamak.
 ö.- yüp 155b/6
- ömrin tavîl kıl-** -1- [Ar.+Ar.+T.] Ömrünü uzatmak, ömür vermek.
 ö. 210a/4
- ömrinüñ dânesi düken-** -1- [Ar.+Far.+T.] Yaşam süresi dolmak, ölmek.
 ö.- üp 205b/5
- ömr-i libâsın pâre pâre kıl-** -1- [Ar.+Ar.] Yaşam süresi bitmek, ölmek.
 ö.- mışdı 136b/10
- ömr gör-** -1- [Ar.+T.] Ömür geçirmek, ömür sürmek, yaşamak.
 ö.- dükten 142b/1
- ömr sür-** -6- [Ar.+T.] Ömür geçirmek, yaşamak.
 ö.- mışdı 134b/2
 ö.-üp 132a/8, 133b/4, 135b/2, 136a/10, 155a/10
- ömrüleri oldukça** -1- [Ar.+T.] Yaşadıkları müddetçe.
 ö. 135a/13
- ömr-dide** -4- [Ar.+Far.] Gün görmüş, görmüş geçirmiş, tecrübeli.

ö. 129a/7, 137b/9, 191a/5, 192a/2
öñ -7- [T.] Ön.
 ö.+ inde 144b/7, 145b/6, 175a/10,
 188a/3, 202a/5
 ö.+ ine 175a/10, 189b/6
öñin bağla- -1- [T.+T.] Durdurmak.
 ö.- dı 140a/10
öñine soñuna baq(ma) - -1-
 [T.+T.+T.] İyice hesap etmemek,
 düşüncesizce davranmak.
 ö.- mazdı 150b/3
ötürü -1- [T.] Bir şeyden dolayı, bir
 şey yüzünden.
 ö. 206a/6

P

pādişāh -15- [Far.] Bir devletin
 başkanı olan ve hükmetme, emretme
 hakkını elinde bulunduran kimse;
 hükümdar, sultan.
 p. 142b/9, 146b/4, 197b/3
 p.+ ı 186a/6, 186a/8, 186a/13,
 186b/7, 196a/4, 199a/13, 207b/10
 p.+ ından 188b/7
 p.+ inuñ 201a/8, 201a/10
 p.+ ıyla 205b/11
 p.+ un 210a/4
pādişāhlık -2- [Far.] Hükümdarlık.
 p. 146b/3, 194a/4
pādişāh-ı heft kişver -1-
 [Far.+Far.+Far.] Yedi iklimin padişahı.
 p.+ dür 207b/3
pādişāh-ı İslām -17- [Far.+Ar.]
 İslam padişahı.
 p. 187a/13, 196a/10, 196b/1,
 196b/11, 197a/2, 197a/7, 197a/12,
 197b/1, 200a/13, 200b/9, 201b/1, 205a/6,

209a/10
 p.+ ı 205a/10
 p.+ ıla 209a/7
 p.+ uñ 198a/4, 203b/12
**pādişāh-ı İslām ve'l-müslimîn kätil-i
 ehli'l-küfri ve'l-müşrikîn** -1-
 [Far.+Ar.+Ar.+Ar.+Ar.] Kâfirleri ve
 müşrikleri öldüren Müslümânların ve
 İslam dininin padişahı.
 p. 203b/10-11
pāk -1- [Far.] Güzel bir şekilde.
 p. 206a/10
papa -6- [İt.] Hristiyan Katoliklerin
 en yüksek dereceli din adamı.
 p. 152b/7
 p.+ nuñ 163b/9, 163b/11, 163b/12,
 164b/2
 p.+ ya 152b/5
pāre -3- [Far.] Parça.
 p. 153b/8, 171a/3, 202b/7
pāre pāre eyle- -1- [Far.+Far.+T.]
 Parça parça etmek.
 p.- yüp 183a/12
pāya düş- -1- [Far.+T.] Ayağa
 düşmek, değer kaybetmek.
 p.- miş 131a/6
pāyende kal- -1- [Far.+T.] Kalıcı,
 sürekli, daim olmak.
 p.- dı 113b/9
pāyidār ol- -1- [Far.+T.] Kalıcı, sürekli
 olmak.
 p.- maz 161b/7
pāyimāl ol- -2- [Far.+T.] Ayaklar
 altında olmak.
 p.- a 178b/4
 p.- ısaruz 132b/10
pāytaht -3- [Far.] Başkent.
 p. 109b/11
 p.+ a 182a/3

p.+ ina 172b/11
penāh eyle- -4- [Far.+T.] Gizlemek,
 saklamak.

p.- di 183a/5
 p.- düği 183a/9
 p.- yem 182b/9
 p.- yüp 162b/1

penāhī -1- [Far.] Gizlice.

p. 171b/1

penbe-mişāl -1- [Far.+Ar.] Pamuk
 gibi.

p. 125a/11

pence ur- -1- [Far.+T.] *bk. pençe ur-*

p.- up 191b/1

pençe -1- [Far.] El, insanı kendini
 kurtaramayacağı şekilde hükmü altına
 alan zorlu güç, aman vermeyen
 hükmedici kuvvet.

p.+ müzden 126b/6

pençe ur- -1- [Far.+T.] Zor
 kullanarak hükmü altına almaya teşebbüs
 etmek.

p.- mağa 159b/3

perākende eyle- -4- [Far.+T.] Dağıtmak.

p.- di 139a/6, 144a/9
 p.- yüp 107a/13, 119a/5

perākende kıl- -6- [Far.+T.] Dağıtmak.

p.-dı 122a/7, 138b/9, 151b/12,
 198a/3, 200a/9

p.- up 114a/3

perākende ol- -1- [Far.+T.] Dağılmak,
 perişan olmak.

p.- mağa 109a/3

perhiz eyle- -1- [Far.+T.] Uzak
 durmak, sakınmak, çekinmek.

p.- di 148b/7

perhiz id- -1- [Far.+T.] Uzak durmak,
 sakınmak, çekinmek.

p.- erdi 111a/2

perīşān -2- [Far.] Acınacak
 durumda, kederli, muzdarip.

p. 157b/4, 195b/8

perīşān eyle- -1- [Far.+T.] Acınacak
 duruma getirmek.

p.- yüp 117a/11

perīşān ol- -3- [Far.+T.] Acınacak
 durumda olmak.

p.- dı 128b/5

p.- mışlardı 153a/2

p.- up 148b/4

perīşān-ḥāl -2- [Far.+Ar.] Hâli perişan,
 kederli.

p. 155a/10

p.+ em 182a/8

perīşān-ḥāṭır ol- -2- [Far.+Ar.+T.]
 Akli fikri karmakarışık olmak.

p.- mışdı 162a/3

p.- up 126a/6

perīşān-mū -1- [Far.+Far.] Dağınık saç.

p. 158a/5

pervā -1- [Far.] Korku, çekinme.

p.+ muz 188b/4

pes -104- [Far.] 1. Akabinde, sonra.

p. 107a/10, 108a/2, 110b/5,
 115a/2, 115a/12, 115b/7, 116b/3, 117a/2,
 118a/8, 118a/10, 121a/5, 122a/6, 124a/8,
 124b/7, 125b/12, 126b/1, 126b/8,
 127a/10, 128a/4, 129a/11, 130a/2,
 130a/12, 131a/13, 131b/10, 132b/12,
 134a/7, 135a/9, 135b/1, 137b/5, 139a/3,
 139a/9, 139b/9, 141a/13, 142a/8, 143b/3,
 143b/11, 145a/8, 148a/8, 149a/4, 148b/8,
 151b/7, 151b/10, 152a/3, 153a/4, 153b/1,
 153b/8, 154a/4, 154a/8, 158a/9, 162a/8,
 162a/10, 162a/13, 162b/13, 164a/9,
 164b/11, 165a/2, 167a/13, 167b/3,
 167b/11, 169a/1, 169a/10, 171b/8,
 171b/13, 172b/4, 172b/12, 173a/13,
 173b/13, 174b/12, 176b/12, 177a/3,
 177b/2, 178b/12, 180a/12, 182a/9,

183a/3, 183a/13, 185a/13, 185b/4, 185b/11, 190b/3, 192a/9, 193b/1, 194a/2, 194b/7, 195b/5, 196a/10, 196b/11, 197a/1, 199a/4, 198a/9, 199b/9, 200a/11, 200b/7, 201b/9, 202a/7, 202a/11, 203a/6, 204a/6, 204b/6, 205a/5, 206a/4, 208a/13, 208b/11, 209a/2

2. Bu yüzden, bundan dolayı, bu nedenle. -8-

p. 110b/3, 135b/13, 136a/1, 169b/4, 170b/13, 192a/1, 196b/11, 207b/11

3. Bundan böyle, artık, o hâlde. -3-
p. 130a/11, 153a/11, 175a/4

4. Hâsılı, velhâsıl kelâm, velhâsıl, işte. -11-

p. 145a/3, 151a/11, 159a/2, 165b/5, 168a/3, 183b/6, 186a/4, 200b/11, 201a/8, 202b/12, 207b/11

5. Bu şekilde, böylece. -4-

p. 163a/7, 165a/1, 196b/2, 196b/7

6. Öyle iken, öyle olunca. -9-

p. 181a/5, 190b/10, 194a/13, 195a/3, 195a/10, 196a/2, 196a/13, 197b/7, 200a/3

peşimân ol- -1- [Far.+T.] Pişman olmak, yapılan bir işin yanlış ya da uygunsuz sonuç verdiğini anlamak.

p.- up 169a/3

peşimân ye- -1- [Far.+T.] Pişman olmak, yapılan bir işin yanlış ya da uygunsuz sonuç verdiğini anlamak.

p.- yüp 184a/8

peyâpey -1- [Far.] Birbiri ardınca, birbirinin ardı sıra.

p. 190b/6

peydâ eyle- -1- [Far.+T.] Meydana getirmek, yapmak.

p.- di 129b/9

peydâ kıł- -1- [Far.+T.] Meydana getirmek, yapmak.

p.- mışdı 132a/11

peydâ ol- -3- [Far.+T.] Ortaya çıkmak.

p.- dı 140b/5, 189b/11, 192b/13

peyk -1- [Far.] Haber ve mektup taşıyan kimse, haberci.

p. 163b/8

pîr ol- -3- [Far.+T.] Yaşlanmak.

p.- dum 111a/8

p.- mışdı 117b/3

p.- mışdur 111b/1

pîr-i nâtüvân -3- [Far.+Far.] Güçsüz ihtiyar.

p. 113a/5, 129a/8, 193b/4

pîşkeş -1- [Far.] Hediye, armağan.

p.+ ler 112a/4

piyâde -9- [Far.] Yaya olarak savaşan askerlerin oluşturduğu sınıf.

p. 107b/3, 107b/8, 122b/8, 123b/11, 127a/9, 165b/10, 166a/1, 166a/4, 174b/5

pür eyle- -1- [Far.+T.] Doldurmak.

p.- diler 181a/2

pür-gurür ol- -1- [Far.+Ar.+T.]

Gururla dolmak, çok gururlanmak.

p.- dılar 174b/4

pür-hîle -1- [Far.+Ar.] Çok hilekar, hile dolu (kimse).

p.+ leri 183a/9

pür-melâl -2- [Far.+Ar.] Gam ve kederle dolu.

p. 113b/10, 130a/2

pür-melâl ol- -2- [Far.+Ar.+T.]

Gamla, kederle dolu olmak, fazlasıyla kederlenmek, üzölmek.

p.- dı 108a/5

p.- dılar 195b/8

pür-telbîs -1- [Far.+Ar.] Hilekâr.

p. 137b/13

pür-zehr -1- [Far.+Far.] Zehirli.

p. 107a/2
püşte -2- [Far.] Tepe, etrafına göre yüksek olan yığın.
 p.+ ler 176a/2, 189b/10

R

Rabbü'l-İbād -1- [Ar.+Ar.] İbadet edenlerin Rabbi, Allâh.

R. 210a/11

rāğīb ol- -1- [Ar.+T.] İstekli olmak.

r.- mayam 164a/8

rāh -1- [Far.] Yol, amaç, uğur.

r.+ ında 209b/10

rahmet -2- [Ar.] Allâh'ın acıması, merhamet etmesi.

r.+ i 210a/2, 210a/10

rahmet it- -2- [Ar.+T.] Merhamet etmek.

r. 210a/9

r.- e 210a/12

rahş çekvir- -1- [Far.+T.] Bir kimsenin altına hızlıca bir at vermek.

r.- diler 128a/9

rahş sür- -2- [Far.+T.] At sürmek.

r.- üp 116b/5, 116b/10

rafiyet -2- [Ar.] Bir hükümdarın idaresi altında olup vergi veren halk.

r. 166b/4, 166b/10

rāvī -52- [Ar.] Hikâye anlatıcısı, rivayet eden.

r. 108a/8, 112a/7, 114b/12, 122b/12, 129b/1, 133a/2, 138b/1, 138b/5, 138b/8, 141a/9, 142a/2, 142a/7, 144b/11, 151a/4, 159a/2, 165a/9, 200b/11, 204a/7, 205b/11, 207a/7, 207b/10

r.+ler 133b/13, 134b/6, 135b/6, 141a/4, 141b/6, 145a/3, 155a/13, 161a/12,

162b/11, 169b/6, 176a/4, 183b/3, 194a/8, 196b/4, 199a/5, 201a/8, 207b/8

r.+ lerüñ 159a/3

r.+nüñ 113b/9, 136b/1, 136b/6, 140b/12, 142a/9, 151a/11, 165b/1, 166b/9, 167a/11, 171a/12, 190b/3, 202b/10, 202b/12

rāviyān-ı aḥbār -12- [Ar.+Ar.] Fıkra, hikâye, nükte vb. rivayet eden kişiler.

r. 118a/1, 120a/10, 148b/5, 153b/12, 168a/8, 175a/4, 177b/6, 182a/12, 186a/5, 191b/3, 196a/2, 205b/7

rāviyān-ı tevāriḥ-i ʿālem -3-

[Ar.+Ar.+Ar.]Dünya tarihini rivayet eden (anlatan) kişi.

r. 107a/7, 118b/2, 132b/2

rāy -7- [Ar.] Fikir, düşünce.

r.+ a 111a/11, 181b/11, 184b/8

r.+ ı 195a/10, 199b/9, 199b/12

r.+ ıdur 181b/9

rāzī -3- [Ar.] Hoşnut, memnun, rıza gösteren.

r. 113b/6, 118a/7, 131b/1

rāzī kı- -1- [Ar.+T.] Hoşnut etmek, memnun etmek, razı olmasını sağlamak.

r.- dı 106b/3

rāzī ol--10- [Ar.+T.] Razı olmak, kabul etmek.

r.- dı 111a/4

r.- dılar 186a/3

r.- madı 133a/1

r.- mayup 178a/4

r.- mayup 131a/12, 194b/8, 194b/9

r.- up 169b/2, 184b/8, 192b/5

reʿāyā -4- [Ar.] Bir hükümdarın yönetimi altında bulunan ve vergi veren halk.

r.+ ları 147b/5

r.+ ların 147b/2

r.+ laruñ 147b/3
 r.+ sıyla 143a/5
recā -3- [Ar.] İstek, talep.
 r.+ sı 164b/2, 176a/11
 r.+ sına 114a/2
redd eyle- -1- [Ar.+T.] Kabul
 etmemek, geri çevirmek.
 r.- di 133b/7
redd id- -1- [Ar.+T.] Kabul
 etmemek, geri çevirmek.
 r.- emeyüp 191a/7
ref^c eyle- -1- [Ar.+T.] Kaldırmak.
 r.- gil 119a/3
rehber ol- -1- [Far.+T.] Kılavuzluk
 etmek, doğru yolu göstermek.
 r.- masa 209b/6
rehn al- -1- [Ar.+T.] Bir anlaşma,
 sözleşme veya isteğin yerine getirilmesini
 sağlamak için bir kimseyi alıkoymak.
 r.- up 201a/2
remz eyle- -2- [Ar.+T.] Gizlice işaret
 etmek, ima etmek.
 r.- di 180a/6
 r.- diler 181a/4
renc -1- [Far.] İstrap, dert, mihnet.
 r.+ e 155a/9
rencide ol- -1- [Far.+T.] İncinmek,
 kırılmak.
 r.- up 147b/8
rencide-ḥātır ol- -1- [Far.+Ar.+T.]
 Gönlü kırık olmak, incinmek.
 r.- masun 182a/5
reng -1- [Far.] Renk.
 r.+ i 188a/11
re'sen -2- [Ar.] İp, urgan, hâlat.
 r. 146b/5, 155a/2
resm-i 'âdet -1- [Ar.+Ar.] Alışılmış
 tarz.

r.+ dür 136a/12
resuluñ âb-ı rüyı ḥürmeti -1-
 [Ar.+Far.+Far.+Ar.] Peygamber
 Efendimiz'in yüzü suyu hürmetine.
 r. 210a/2
rev it- -1- [Far.] Korku vermek.
 r.- er 107a/1
revā gör- -2- [Far.+T.] Uygun
 görmek.
 r.- üp 195a/10, 195b/11
revān -1- [Far.] Çabucak, hızlı bir
 şekilde.
 r. 188a/1
revān ol- -8- [Far.+T.] Gitmek, yola
 koyulmak.
 r.- dı 161a/11, 162b/3, 176a/3,
 190a/7
 r.- dılar 154b/13, 172a/12, 192a/8
 r.- up 167b/9
revāne ol- -19- [Far.+T.] Gitmek,
 yola koyulmak.
 r.- dı 119b/1, 139b/8, 146b/8,
 152b/8, 157b/4, 161a/11, 169a/12,
 185b/11, 190b/6, 190b/7, 193a/11,
 195b/2, 209a/2
 r.-dılar 120b/5, 121a/7, 174b/6,
 178b/13, 179b/1, 185a/5
revāne olun- -5- [Far.+T.] Yola
 koyulmak.
 r.- dı 107b/9, 124a/3, 124b/8,
 155a/6, 156b/1
revzen -2- [Far.] Pencere.
 r.+ ler 183a/5
rızā -2- [Ar.] Razı olma, hoşnutluk.
 r.+ sı 161b/6
 r.+ sına 192b/3
rızā göster- -2- [Ar.+T.] Uygun
 bulup kabul etmek, râzı olmak.
 r.- medi 130a/8
 r.- memişdi 144a/6

rızā vir- -3- [Ar.+T.] Uygun bulup kabul etmek, râzî olmak.

r.- di 124b/11

r.- diler 199b/10

r.- medi 132b/8

rızāsı ol- -2- [Ar.+T.] İstemek, arzu etmek.

r.- maduğı 195b/12

r.- mayupdurur 181b/11

ri'āyet -1- [Ar.] Saygınlık, itibar.

r.+ in 136b/5

ri'āyet id- -1- [Ar.+T.] Saygı göstermek, saymak.

r.- erlerdi 137a/7

ri'āyet kı-l- -4- [Ar.+T.] Saygı göstermek, saymak.

r.- alar 202b/10

r.- dı 136a/8, 152b/5

r.- up 158b/11

rīş-hānd eyle- -1- [Far.+Far.+T.] Bıyık altından gülmek, alay etmek.

r.- di 180b/8

rivāyet -11- [Ar.] Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma.

r. 118b/2, 151a/4, 168a/9, 186a/5, 196a/3

r.+ de 143a/12, 152b/11

r.+ i 136b/7, 142a/9, 167a/11, 190b/3

rivāyet ed- -1- [Ar.+T.] Bir haberi, söz veya olayı nakletmek, anlatmak.

r.- erler 135b/6

rivāyet eyle- -1- [Ar.+T.] Bir haberi, söz veya olayı nakletmek, anlatmak.

r.- r 182a/12

rivāyet id- -10- [Ar.+T.] Bir haberi, söz veya olayı nakletmek, anlatmak.

r.- er 138b/1, 200b/12

r.-erler 107a/8, 132b/3, 134b/6,

145a/3, 161a/12, 176a/4-5, 183b/3, 196b/5

rivāyet kı-l- -15- [Ar.+T.] Bir haberi, söz veya olayı nakletmek, anlatmak.

r.- dılar 207b/8

r.-ur 118a/1, 133a/2, 153b/13, 155a/13, 159a/2, 165a/9, 169b/6, 201a/8

r.-urlar 120a/11, 162b/11, 191b/3, 194a/8, 199a/5, 205b/8

rīze -1- [Far.] Ufak parça.

r.+ ler 188a/4

rūhını şād eyle- -1- [Ar.+Far.+T.] Ölmüş bir kimseyi anmak.

r. 210a/11

rū-yı deryā -1- [Far.+Far.] Denizin üzeri, deniz yüzeyi.

r.+ ya 178b/13

rū-yı nehir -1- [Far.+Ar.] Nehrin üzeri, nehrin yüzeyi.

r.+ den 203b/5

rū-yı zemīn -1- [Far.+Far.] Yeryüzü.

r.+ i 116b/3

rūzgār -6- [Far.] 1. Esinti.

r. 155a/8, 179a/13

r.+ ıla 152b/8, 172a/12

r.+ la 167b/8, 178b/13

2. Zaman. -3-

r. 113b/12, 153a/1, 160b/5

rūzgār-dīde -2- [Far.+Far.] Görmüş geçirmiş, tecrübeli.

r. 115a/10, 137b/6

rūzgār-keşīde -2- [Far.+Far.] Görmüş geçirmiş, tecrübeli.

r. 129a/7, 192a/3

rūz-ı fırsat -1- [Far.+Ar.] Fırsat günü.

r. 123b/3

rūz u şeb -3- [Far.+Far.+Far.] Gece gündüz.

r. 158b/4, 189a/4, 197a/1
rük-n-i vilāyet -1- [Ar.+Ar.] Vilayetin
 önemli kişileri.
 r.+ e 119a/5

S

sa'ādet -1- [Ar.] Mutluluk, huzur.
 s.+ le 205a/7
sa'ādetlü -1- [Ar.] Kutlu, uğurlu.
 s. 198a/11
sā'at -3- [Ar.] Saat, vakit, zaman.
 s. 135a/11
 s.+ da 198a/12, 208b/12
şa'b -4- [Ar.] Sarp.
 ş. 146a/3, 166a/1, 166a/5, 200b/7
şabāh -1- [Ar.] Güneşin doğduğu andan
 öğleye kadar geçen zaman, sabah.
 ş. 149a/12
şabāh ol- -6- [Ar.+T.] Güneş doğup
 ortalık aydınlanmak.
 ş.- dı 129a/5, 140a/7, 149a/13,
 149b/13
 ş.- duğda 198a/12
 ş.- ıcağ 129a/9
sābıķā -3- [Ar.] Bundan önce, evvelce.
 s. 119a/8, 156a/1, 203a/9
saç- -1- [T.]Saçmak, dökmek.
 s.- dılar 127a/8
şadā -1- [Far.] Ses.
 ş.+ yıla 127a/4
şadā-yı ŧabl u kū -1-
 [Far.+Far.+Far.+Far.] Davul sesi.
 ş. 189a/9
şadır ol- -4- [Ar.+T.] Ortaya
 çıkmak, meydana gelmek, zuhur etmek.
 ş.- an 180a/12

ş.- dı 123a/11
 ş.- up 106b/7, 113a/9-10
şadr -7- [Ar.+T.] Makam.
 ş. 118b/9, 161b/7
 ş.+ ina 117b/5, 191a/4, 192b/2
 ş.+ ında 201a/7
 ş.+ ını 136b/2
şadra geç- -1- [Ar.+T.] (Hükümdar
 olarak) başa geçmek, makamına oturmak.
 ş.- üp 138b/8
şadrına geç- -1- [Ar.+T.] (Hükümdar
 olarak) başa geçmek, makamına oturmak.
 ş.- üp 132b/13
şadra geçir- -1- [Ar.+T.]
 (Hükümdar olarak) başa geçirmek,
 makamına oturmak.
 ş.- üp 137a/9
şadra geçür- -1- [Ar.+T.] (Hükümdar
 olarak) başa geçirmek, makamına
 oturmak. *bk. şadra geçir-*
 ş.- diler 142a/9
şadr-ı salŧanat -1- [Ar.+Ar.]
 Hükümdarlık makamı.
 ş.+ da 155b/11
şaf -4- [Ar.] Bir sıraya dizilmiş asker.
 ş.+ ınıñ 189b/6
 ş.+ lar 127a/8
 ş.+ ların 117a/7
 ş.+ larını 127b/13
şaf çek- -1- [Ar.+T.] Sıraya
 dizmek.
 ş.- üp 127b/12
şaf diz- -1- [Ar.+T.] Sıra sıra dizilmek.
 ş.- üp 150a/3
şaf-ārāy kıl- -2- [Ar.+Far.+T.]
 Savaş meydanlarına safları süsleyen cesur
 ve yiğit asker yerleştirmek.
 ş.- dılar 157b/7

ş.- up 125a/4
şafha-ı şadra geç- -1- [Ar.+Ar.+T.]
 Padişahlık aşamasına gelmek, padişah
 olmak.

ş.- miş 168a/10

şafklar ārāsde kıl- -1- [Ar.+Far.+T.]
 Savaş meydanlarına safları süsleyen cesur
 ve yiğit asker yerleştirmek.

ş.- dılar 116b/4

şafklar beze- -2- [Ar.+T.] Savaş
 meydanlarına safları süsleyen cesur ve
 yiğit asker yerleştirmek.

ş.- diler 175b/2

ş.- yüp 189b/3

şafklar bezen- -1- [Ar.+T.] Savaş
 meydanlarına safları süsleyen cesur ve
 yiğit asker yerleştirilmek.

ş.- üp 126b/13

sağ (1) -2- [T.] Yaşamakta olan, hay, diri,
 canlı.

ş. 130b/5

ş.+ dur 131b/4

sağ (2) -3- [T.] Sağ taraf, sağ yön.

ş. 111b/10, 112b/13

ş.+ dan 192b/6

sağ kol -2- [T.+T.] Sağ tarafta yer alan
 ordu.

ş.+ ında 117a/2

ş.+ ından 150a/2

sağ şol -1- [T.+T.] Sağ ve sol.

ş. 125a/5

sağ taraf -1- [T.+Ar.] Sağ tarafta yer
 alan ordu.

ş.+ ından 127a/2

sağ u şol -2- [T.+Far.+T.] Sağ ve
 sol.

ş. 109b/9, 192b/5

sağluğ -1- [T.] Sağ, canlı, diri olma
 durumu.

s.+ uñda 120a/8

şāhib -2- [Ar.] Bir şeyin mülkiyetini
 ve o şeyi istediği gibi kullanabilme
 hakkını elinde bulunduran kimse, mâlik.

ş.+ i 125b/11

ş.+ lerinden 154b/2

şāhib-cemāl -1- [Ar.+Ar.] Güzel
 yüzlü.

ş. 171a/9

şāhib-kitāb -1- [Ar.+Ar.] Kitap sahibi.

ş.+ uñ 190b/3

şāhib-mülk -1- [Ar.+Ar.] Mülk
 sahibi.

ş. 190a/13

şāhib-rāy -1- [Ar.+Ar.] Fikir,
 düşünce sahibi.

ş.+ ların 111a/5

şāhib-i'nād -1- [Ar.+Ar.] İnatçı.

ş.+ ların 169a/6

şāhib-serir ol- -1- [Ar.+Ar.+T.] Taht,
 makam sahibi olmak.

ş.- up 142b/9

şāhibü'l-cemāl -1- [Ar.+Ar.] Güzel
 yüzlü.

ş. 158a/4

şāhīh -5- [Ar.] Gerçek, doğru.

ş. 137b/4, 148b/6, 156a/9, 164a/7,
 198a/5

şahn-ı şihhat -1- [Ar.+Ar.] Sağlık
 meydanı (yaşamaya devam etme
 anlamında kullanılmıştır).

ş.+ da 113b/8

şahrā -7- [Ar.] Savaş meydanı.

ş. 116b/6, 176a/2, 188a/2, 189b/9,
 190a/3

ş.+ ları 188a/2

ş.+ ya 176a/2

şahrā-yı ālem -1- [Ar.+Ar.] Yeryüzü.

ş.+ i 125b/8

şahrā-yı zemīn -1- [Ar.+Far.]
Savaş alanının zemini.

ş.+ i 140a/12

saʿīd -1- [Ar.] Kutlu, mübarek.
s. 208b/9

şāʿika-kirdār -1- [Ar.+Far.] Yıldırım gibi.
ş. 208a/2

sākī -1- [Ar.] Kadeh, içki sunan.
s.+ ler 192b/7

şakla- -1- [T.] **1.** Elinde bulundurmak,
tutmak.

ş.- dı 163a/6

2. Gizlemek. -2-

ş.- dılar 162b/2

ş.- yup 117b/4

3. Korumak, muhafaza etmek. -1-

ş.- yup 137a/6

şal- -35- [T.] **1.** Yollamak,
göndermek, salmak.

ş.- a 204a/6

ş.- avuz 199b/8

ş.-dı 123b/8, 145b/10, 146a/3,
159a/2, 179a/11, 179b/12, 184a/7,
184b/13, 187b/9, 198a/5, 201b/1

ş.- ıcağ 132a/2

ş.- mışdı 183b/10, 194a/9

ş.- up 107b/1, 108a/7, 109a/4,
109a/12, 112a/2, 112b/5, 114a/8,
125b/10, 135a/9, 144a/8, 151a/1, 163a/9,
173a/9, 178a/2, 187b/9, 192a/4, 195b/6,
201b/2, 207b/12

2. Bırakmak, koyuvermek. -2-

ş.- dı 159a/11

ş.- up 117a/3

şalah u zühd -1- [Ar.+Far.+Ar.]
Dürüstlükten ayrılmama ve dinin
gereklerini yapıp kendini ibadete verme.

ş.+ ile 172a/5

şalın- -2- [T.] Gönderilmek, yollanmak.

ş.- dı 187b/13

ş.- up 108a/9

şalvir- -5- [T.+T.] Salıvermek,
bırakmak.

ş.- di 199a/11, 201a/2

ş.- üp 191a/7, 204b/5, 204b/12

sālīšā -1- [Ar.] Üçüncü olarak.

ş. 192a/3

salṭanat -17- [Ar.] Padişahlık,
hükümrancılık, hükümdarlık.

s. 106b/8, 120a/3, 126a/7, 133b/6,
161b/8, 161b/11, 161b/13, 165a/9,
165a/12, 168a/9, 194a/4, 194b/1, 195b/5,
199b/1

s.+ a 141b/1

s.+ dan 160b/11

s.+ ı 151a/12

salṭanat sür- -1- [Ar.+T.]

Hükümdarlık etmek.

s.- di 142b/9

şan- -4- [T.] Bir şeyin olma veya
olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte,
olabileceğine daha çok inanmak,
zannetmek, zanneylemek.

ş.- asın 141a/8

ş.- dı 174a/11

ş.- ma 180b/7

ş.- up 110a/7

saña -18- [T.] “Sen” ikinci teklik kişi
zamirinin yönelme durumu eki almış
biçimi.

s. 113a/7, 123a/13, 123b/4,
124a/12, 126a/7, 146b/3, 146b/6, 152a/4,
152a/10, 161a/2, 164a/13, 170a/6, 170a/7,
181a/5, 181b/5, 181b/13, 189b/11,
201a/13

şanʿat -1- [Ar.] Bir şeyi gerektiği gibi
tam ve güzel yapmak için sâhip olunması
gerekten bilgi ve ustalık.

ş.+ la 204b/11

sancağ -8- [T.] Bayrak, liva.

s.+ lar 174b/5, 189b/2
s.+ ları 140b/5, 190a/5
s.+ların 125b/1, 156b/1, 175b/5,
179b/4
şandalī -1- [Ar.] Arkadan dayanacak yeri
olan ve oturmak için yapılan eşya,
sandalye.
s.+ ler 109b/9
şāniyā -7- [Ar.] İkinci olarak.
s. 148a/1, 160b/2, 161b/4,
181b/13, 184b/7, 192a/2, 197b/12
sarāy -13- [Far.] Hükümdarların
oturduğu büyük ve süslü konak.
s. 180b/3, 181a/2
s.+ a 148a/7
s.+ dan 182a/2
s.+ ı 135b/4, 142b/7
s.+ ın 148a/6
s.+ ina 183a/8, 202b/1, 202b/3
s.+ un 148a/5
s.+ uñ 181a/2, 181a/12
şarb -4- [T.] Çetin, sarp.
s. 144a/5, 146a/7, 151b/2, 163a/7
şarf kıl- -1- [Ar.+T.] Harcamak.
s.-dum 209b/8
şavaş eyle- -1- [T.+T.] Savaşmak,
mücadele etmek.
s.- mek 126b/7
şavaş id- -1- [T.+T.] Savaşmak,
mücadele etmek.
s.- üp 148a/6
şavaş kıl- -1- [T.+T.] Savaşmak,
mücadele etmek.
s.- dılar 157b/7
sa'y -1- [Ar.] Çaba, gayret.
s.+ ında 120b/2
sa'y eyle- -1- [Ar.+T.] Gayret etmek,
çalışmak, çabalamak.

s.- yesiz 130b/9
sāyesinde -1- [Far.] Aracılığıyla,
yardımıyla.
s. 120a/1
sāyir -2- [Ar.] Başka, diğer.
s. 204b/4, 205b/12
sāz u seleb -2- [Far.+Far.+Ar.]
Savaş araç gereci.
s.+ i 128b/10
s.+ üñ 119a/5
sebeb -40- [Ar.] Bir olayın meydana
gelmesine neden olan şey, neden.
s. 123a/12, 132b/9, 134a/3,
136a/3, 156a/12, 158a/10, 168b/8, 179a/8
s.+den 145a/5, 153a/10, 164a/7,
165a/10, 170a/2, 171b/2, 177a/6,
177b/12, 178a/8, 184b/11, 185b/10,
195b/12, 201a/10, 205a/12
s.+ i 123a/10, 179b/10, 181b/11
s.+ ile 158a/2
s.+ in 179a/4
s.+inden 108b/12, 109b/1, 129a/1,
130b/3, 131a/6, 134a/3, 148a/1, 153a/2,
160a/4, 160b/5, 161b/1, 161b/8
sebeb ol- -5- [Ar.+T.] Bir şeyin
olmasına veya yapılmasına yol açmak,
olmasını, yapılmasını gerektirmek, neden
olmak.
s.- asız 130b/9, 160a/5, 193b/13
s.- dılar 151a/9
s.- mışdur 147b/9
seç- -5- [T.] İki veya daha fazla şey
veya kimseden birinin daha üstün, daha
iyi olduğuna karar vermek, tercih etmek.
s.-üp 126b/8, 145b/10, 148b/2,
148b/11, 151b/9
sedd -3- [Ar.] Korunmak veya
geçışı engellemek için boydan boya
çekilen duvar.
s. 145a/9, 145a/10, 145b/1

sedd eyle- -1- [Ar.+T.] Set çekmek, set yapmak, kapamak.

s.- yüp 144b/10

şefâ süril- -1- [Ar.+T.] Rahat, sakin ve eğlenceli yaşamak.

ş.- ür 117b/13

sefer -7- [Ar.] Savaş yolculuğu.

s. 114a/4, 185b/11, 200a/8

s.+ e 203b/1

s.+ üm 157a/6, 168b/10, 200a/9

sefer çağirt- -1- [Ar.+T.] Savaş ilan etmek.

s.- dı 114a/3

sefer(ler) eyle- -3- [Ar.+T.] 1. Savaşmak için sefere çıkmak.

s.- di 168b/13, 205b/13

s.- mişdi 205b/12

2. Göç etmek, ölmek. -1-

s.- r 132a/13

sefer it- -3- [Ar.+T.] Savaşmak için sefere çıkmak.

s.- mezden 151a/2

s.- üp 157a/5, 207b/11

sefer(ler) kıl- -8- [Ar.+T.] 1. Savaşmak için sefere çıkmak.

s.- a 200a/8, 208b/4

s.- dı 176b/11, 207a/4

s.- madan 131a/10

s.- mağı 131a/13

s.- mağdan 131b/2

s.- mişdi 177b/2

2. Göç etmek, ölmek. -1-

s.- dı 136a/11

sefere çık- -2- [Ar.+T.] Savaşmak için yolculuğa çıkmak.

s.- mazdan 128a/6, 190a/9

sefine -5- [Ar.] Gemi.

s.+ ler 204b/13

s.+ lere 154b/12

s.+ leri 179b/1, 204b/1, 205a/5

segirdim eyle- -1- [T.+T.] Segirdim salmak; hücum etmek, akın etmek, istilâ etmek; hızla koşmak.

s.- dükleri 145a/4

segirdim şal- -1- [T.+T.] Hücum etmek, akın etmek, istilâ etmek; hızla koşmak.

s.- up 142b/13

seher -1- [Ar.] Sabah aydınlığının ortaya çıkmaya başladığı vakit.

s.+ den 140a/9

sekiz -2- [T.] “Sekiz” sayı sıfatı.

s. 142a/10, 202a/10

selâmet -4- [Ar.] Esenliğe kavuşma, huzura erme, her türlü korku, tasa ve tehlikeden uzak, güvende olma durumu. s. 108b/7, 167a/5, 184a/11

s.+ le 166b/11

selâmete ir- -1- [Ar.+T.] Huzur ve rahatlık bulmak.

s.- memişdür 160a/11

selâfîn -11- [Ar.] Sultanlar, padişahlar.

s.+ ler 115b/6

s.+ leri 117a/13, 117b/9, 119a/9, 122a/8, 128a/1, 140b/1

s.+ lerinden 140b/8, 140b/10

s.+ lerine 115b/4, 123a/10

sem^c -2- [Ar.] Kulak.

s.+ ine 112a/10, 133a/8

semm-i kâtil -1- [Ar.+Ar.] Hemen öldüren zehir.

s. 107a/3

semt -1- [Ar.] Yer.

s.+ lere 108a/10

sen -35- [T.] 1. “Sen” ikinci teklik kişi zamiri.

s. 106b/12, 112b/5, 122b/4, 124a/11, 128b/13, 130a/9, 140a/3,

146b/2, 151b/4, 151b/6, 152a/3, 164a/12, 164a/13, 166b/2, 170a/5, 181a/7, 187b/1, 197b/10

s.+den 112b/7, 120a/7, 201b/2, 207a/13

s.+ i 122a/1, 186b/11

s.+üñ 120a/8, 129a/2, 133b/11, 144a/2, 146b/2, 152a/5, 181a/6, 187b/3, 197b/12, 207b/5, 207b/6

2. Allâh -1-

s.+ den 210a/3

ser cümle -2- [Far.+Ar.] Hep birden, bütünüyle.

s. 208b/8, 209a/4

ser ü pā -6- [Far.+Far.+Far.]Baştan ayağa kadar.

s. 116b/3, 127a/1, 156b/5, 175b/4, 189b/2, 189b/5

serāser-5- [Far.] Baştan başa, tamamen.

s. 114a/3, 154a/10, 157a/6, 170b/10, 185b/5

serbeser -1- [Far.] Baştan başa.

s. 157b/12

ser-dār -10- [Far.+Far.] Baş komutan.

s. 115a/9, 124a/1, 128b/3, 139a/9, 139b/7, 161a/1, 170a/5, 173a/4, 185a/2

s.+ ları 201b/6

ser-dār-ı selāṭīn -2- [Far.+Far.+Ar.] Sultanların önderi.

s.+ ine 116b/13

s.+ lerin 117a/9

ser-encām -5- [Far.+Ar.] Başa gelen bir durum veya olay.

s. 130a/4, 152a/12, 160a/4

s.+ ın 133b/3

s.+ ların 158b/8

ser-gerdān -2- [Far.+Far.] Perişan.

s. 200b/7, 204a/2

ser-gerdān ol- -1- [Far.+Far.+T.] Perişan hâle gelmek.

s.- dı 113a/11

ser-güdeşt -2- [Far.+Far.] Başa gelen olay, yaşanan vak'a.

s. 152a/12

s.+ in 133b/3

ser-ḥadd -7- [Far.+Ar.] Hudut, sınır.

s.+ ı 137a/13

s.+ ına 157b/4, 179b/7, 202a/2, 204a/1

s.+ ında 156b/5, 170b/2

ser-ḥadd-ı ekālīm -2- [Far.+Ar.+Ar.] Ülkelerin sınırı.

s.+ de 152b/13, 154a/7

serīr -2- [Ar.] Taht, oturulacak yüksekçe yer.

s.+ e 109b/7

s.+ inde 194a/4

serīr-i şadra geçir- -1- [Ar.+Ar.+T.] Padişahlık tahtına oturtmak.

s.- üp 205b/10

serīr-i şaltanat -4- [Ar.+Ar.] Hükümdarlık makamı.

s.+ a 141a/5

s.+ da 135b/2, 140b/13, 209b/3

ser-leşker -3- [Far.+Far.] Komutan.

s. 140b/7

s.+ i 173b/6

s.+ lere 115a/12

ser-nigūn -3- [Far.+Far.] Baş aşağı, tepe taklak, alt üst olmuş.

s. 128b/11, 129a/3, 198b/13

serverā -1- [Far.] Ey hükümdar!

s. 207b/6

server-i selāṭīn -1- [Far.+Ar.] Sultanların önderi.

s.+ lerine 115a/4

server-i selāṭīn-i cihān -1- [Far.+Ar.+Far.] Cihan sultanlarının önderi.

- s. 207a/11
- servi-ḳad** -1- [Far.+Ar.] Servi boylu.
s. 158a/4
- ser-zeniş id-** -1- [Far.+Far.+T.] Sitem etmek.
s.- erler 193a/4
- ses al-** -1- [T.+T.] Herhangi bir konuda bir şey duymak.
s.- up 116a/11
- setr id-** -2- [Ar.+T.] Örtmek, gizlemek.
s.- e 209b/13
s.- er 209b/11
- settāri'l-‘uyūb** -1- [Ar.+Ar.] Ayıpları, kusurları çokça örten, gizleyen (Allâh).
s. 209b/13
- sev-** -2- [T.] (Bir şey veya kimseye) Sevgi duymak, gönlünde bir muhabbet beslemek.
s.- erdi 147b/7
s.- mezlerdi 171b/3
- sevāb** -3- [Ar.] Allâh (c.c.) tarafından mükafatlandırılacak doğruluk ve iyilik karşılığı. Allâh'ın (c.c.) rızasını kazanmaya mahsus iyi amel ve hayırlı işler.
ş. 122a/4, 188b/3
ş.+ lar 189b/4
- sevdā** -1- [Ar.] Heves, arzu.
s.+ sından 161b/13
- sevdā-yı saltanat** -5- [Ar.+Ar.] Hükümdarlık sevdası.
s. 113b/5, 128b/13, 129a/2, 133a/3
s.+ dan 131b/13
- sevgülü** -3- [T.] Sevgi duyulan, kendisine sevgi beslenen.
s. 128b/6, 166b/2, 181a/12
- seviş-** -1- [T.] Birbirini sevmek.
- s.- ürlerdi 171b/1
- seyāhat id-** -1- [Ar.+T.] Seyahat etmek.
s.- erken 133b/9
- seyf** -1- [Ar.] Kılıç.
s.+ i 113b/4
- seyf-i āb-dār** -1- [Ar.+Far.+Far.] Keskin kılıç.
s.+ ı 113a/8
- seyf-i İslām** -1- [Ar.+Ar.] İslam'ın kılıcı.
s.+ ıyıla 203b/11
- seyf-i sa‘ādet** -1- [Ar.+Ar.] Saadet kılıcı.
s.+ ümle 187b/2
- seyf-i ‘uryān** -1- [Ar.+Ar.] Çıplak(kında olmayan) kılıç.
s.+ ı 113b/1
- seyr id-** -1- [Ar.+T.] Gezmek, gezinmek.
s.- erlerdi 180b/12
- şı-** -3- [T.] Yenmek, mağlup etmek.
ş.- yup 147a/12, 191b/1
ş.- yup 125a/8
- şidḳ** -1- [Ar.] Sadakat, bağlılık.
ş.+ ıla 118a/8
- şifāt** -1- [Ar.] Allâh'ın zatına nispet edilen mana ve mefhumlar.
ş.+ un 210a/1
- şihhat** -1- [Ar.] Sağlık, afiyet, esenlik.
ş. 166b/11
- şın-** -2- [T.] Yenilmek, mağlup olmak.
ş.- dı 128a/11
ş.- up 151b/2
- şına-** -1- [T.] Denemek, tecrübe etmek.
ş.- maḳla 112b/5
- şingun** -3- [T.] Zayıf düşmüş.

ş. 126a/2, 126a/4, 128a/4
sırr -4- [Ar.] Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey, gizli husus.
 s.+ ıla 108b/2, 122b/6, 180a/1
 s.+ ına 163a/3
sırren -2- [Ar.] Gizlice, gizli olarak.
 s. 122a/9, 138a/2
silâh -2- [Ar.] Düşmanı öldürmek, imha etmek veya kendini savunmak amacıyla kullanılan her türlü alet.
 s. 123b/12, 140a/7
sil-i revānlayım -2- [Ar.+Far.] Akan sel gibi.
 s. 127b/6, 189a/11
sîmin-sāk -1- [Far.+Far.] Baldırı gümüş kadar beyaz ve parlak.
 s. 192b/7
sinān -1- [Ar.] Ok temreni, mızrak.
 s.+ a 116b/9
sîñesine zaḥm yitiş- -1- [Far.+Far.+T.] Göğsünden yaralanmak.
 s.- di 205a/9
sipāhî -1- [Far.] Tımarlı süvari.
 s.+ lerüñ 147b/3
sipāriş eyle- -2- [Far.+T.] Bir şeyin alınmasını, yapılmasını bir kimseye bırakmak, ısmarlamak, devretmek.
 s.- di 124a/2
 s.- mişdi 206b/4
sipāriş kıl- -1- [Far.+T.] Bir şeyin alınmasını, yapılmasını bir kimseye bırakmak, ısmarlamak, devretmek.
 s.- dı 149a/2
şit u şadā-yı heybet -1- [Ar.+Far.+Ar.+Ar.] Gürültü ve sesin heybeti/büyüklüğü.
 s.+ i 203b/8
sitem -1- [Far.] Bir kimseye, yaptığı bir hareketin veya söylediği sözün üzüntü,

alınanlık, kırgınlık vb. duygular uyandırdığını öfkelenmeden belirtme.
 s. 133b/2
sitiz eyle- -1- [Far.+T.] Kavga etmek, dövüşmek.
 s.- diler 150b/1
siyāset -3- [Ar.] Ceza, idam cezası.
 s. 117b/6, 117b/7, 185b/4
siyāset-nāme -1- [Ar.+Far.] Devlet adamlarına ve padişahlara yazılan ve devlet işleri ile ilgili bilgi veren mektup.
 s.+ ler 187b/8
siz -30- [T.] “Siz” üçüncüçokluk kişi zamiri.
 s. 108b/6, 121a/1, 130b/5, 137b/8, 149a/1, 163b/3, 164a/8, 168a/6, 171b/11, 173b/6, 173b/9, 192b/3, 193b/12
 s.+ den 120a/6, 174a/8
 s.+e 114a/11, 130b/6, 130b/9, 139a/5, 171b/10, 173b/11, 174a/3
 s.+ i 174a/6
 s.+ leri 180b/8, 182b/9
 s.+üñ 111a/9, 139a/12, 184b/5, 193b/11, 194b/6
şoḥbet-i ḥāş eyle- -3- [Ar.+Ar.+T.] Seçkinlerin bir araya gelerek oluşturdukları sohbet ortamında sohbet etmek.
 s.- diler 126a/10, 126a/13
 s.- yüp 192b/6
şol -3- [T.] Sol taraf, sol yön.
 s. 112b/13, 113a/13
 s.+ dan 192b/7
şol ḳol -2- [T.+T.] Sol tarafta yer alan ordu.
 s.+ ından 127a/2, 150a/2
şoñ -5- [T.] Bir şeyin en sonra olan veya ortaya çıkan bitiş, tükeniş kısmı, bitme tükenme noktası, nihāyet.
 s.+ ı 131a/9, 160a/11, 191a/3

ş.+ ında 141a/3
 ş.+ ını 137a/1
şoñra -47- [T.] Daha ileri bir zamanda, müteakiben.
 ş. 112b/1, 115b/5, 118a/12, 121b/11, 123a/4, 125a/1, 129b/11, 135b/5, 137a/8, 141b/11, 142a/4, 142a/10, 142b/1, 149a/3, 149a/8, 150b/4, 154b/1, 155b/2, 155b/3, 156b/3, 156b/7, 159b/4, 160a/7, 166b/12, 167a/13, 168a/2, 172b/12, 174b/4, 177b/4, 182a/13, 190b/4, 191b/4, 192a/7, 193a/2, 193a/12, 194a/4, 194a/12, 196b/8, 199a/11, 200a/7, 201a/1, 203a/8, 205a/4, 206a/1, 206b/13, 208a/13
şor- -1- [T.] Birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek, sual etmek.
 ş.- dı 200b/8
şoy- -1- [T.] Birinin üstünde, yanında veya bir yerde bulunan şeyleri çalarak alıp götürmek.
 ş.- up 153a/13
sök- -2- [T.] Bozmak, dağıtmak.
 s.- diler 117a/8, 127a/8
söyle- -2- [T.] Demek, söylemek.
 s.- yesin 122b/4
 s.- yicek 181b/8
söz -4- [T.] Bir düşüncüyü eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, kelimeler, laf, kavil.
 s.+ den 126b/4
 s.+ ine 111b/2
 s.+ ler 181b/8
 s.+ ümdür 106b/13
söze gel- -1- [T.+T.] Konuşmak, söylemek.
 s.- üp 180b/4
şu -2- [T.] Akarsu, nehir, dere.
 ş. 165a/8, 204b/13

su'âl eyle- -2- [Ar.+T.] Soru sormak.
 s.- di 137b/9
 s.- diler 179a/7
su'âl ve cevâb ol- -1-
 [Ar.+Ar.+Ar.+T.] Karşılıklı olarak soru sorup cevap vermek.
 s.- ıcağ 187a/4
şubh -1- [Ar.] Sabah.
 ş.+ uñ 149a/6
şubh u kâzib ol- -1-
 [Ar.+Far.+Ar.+T.] Tan yeri ağarmaya başlamak.
 ş.- incaya 116b/2
şubh u şām -2- [Ar.+Far.+Far.] Sabah ve akşam.
 ş. 203a/3, 207a/13
şubh vakti ir- -1- [Ar.+Ar.+T.] Sabah olmak.
 ş.- di 162b/7
şubh-ı şādık -1- [Ar.+Ar.] Tan yerinin kalıcı olarak ağarması.
 ş.+ dan 209a/13
şulb -1- [Ar.] Döl.
 ş.+ ı 137b/4
şulh u şalāh id- -1-
 [Ar.+Far.+Ar.+T.] Barış ve huzur içinde olmak.
 ş.- üp 177a/8
sultān -1- [Ar.] Hükümdar, melik, padişah.
 s. 142a/6
sultān ibn-i sultān -1- [Ar.+Ar.+Ar.] Sultan oğlu sultan.
 i. 187a/11
sultān-ı selātin-i cihān -1-
 [Ar.+Ar.+Far.] Cihan sultanlarının sultanı.
 s. 187a/9
şun- -6- [T.] Vermek, uzatmak, takdim etmek.

ş.- di 124a/10, 155a/12
 ş.- dılar 110b/1, 192b/7
 ş.- up 109b/12, 141b/13
şüret -8- [Ar.] Dış görünüş, biçim, şekil.
 ş. 158b/1
 ş.+ in 134a/7, 156b/8, 171b/3, 180a/7
 ş.+ inde 166b/10
 ş.+ ine 166b/4
 ş.+ iyile 179b/12
şurh-reng -1- [Far.+Far.] Kırmızı renkli.
 s. 140a/12
şurh-reng kı- -1- [Far.+Far.+T.] Kırmızı renkli yapmak, kana bulamak.
 s.- dılar 116b/6
şusuzlık -1- [T.] Susuz olma, susuz kalma durumu.
 ş.+ dan 166a/11
sür- -13- [T.] 1. Yürümek, ilerlemek.
 s.- diler 157a/10
 s.- e 189a/11
 s.-üp 124a/7, 124b/4, 129a/4, 132b/11, 159b/10, 163a/3, 173b/1, 174a/10, 175a/2, 181a/4
 2. Kovmak, uzaklaştırmak. -3-
 s.- eler 173a/6
 s.- üp 152b/12, 190a/4
 3. Herhangi bir durum içinde bulunmak. -3-
 s.- dükden 194a/4
 s.- üp 120a/2, 154a/2
 4. İleri itmek, sürmek. -1-
 s.- üp 179b/1
süril- -1- [T.] Götürülmek.
 s.- di 196b/2
süvār -10- [Far.] Atlı asker.
 s. 107b/4, 107b/8, 119a/8, 122b/8, 123b/11, 127a/10, 146a/2, 165b/10,

166a/2

s.+ ıla 192a/7

süvār eyle- -1- [Far.+T.] Ata binerek yolculuğa çıkmak.

s.- di 140a/8

süvār ol- -20- [Far.+T.] Ata binerek yolculuğa çıkmak.

s.- di 128a/9

s.- dılar 116b/4

s.-up 115b/11, 119b/1, 124b/8, 148b/9, 149a/4, 149a/7, 149a/10, 149b/8, 150a/12, 150b/2, 150b/5, 157b/7, 169a/11, 169b/1, 174b/5, 175b/5, 183a/7, 202a/4

§

şād eyle- -1- [Far.+T.] Sevindirmek, memnun etmek.

ş.- di 137a/1

şād ol- -1- [Far.+T.] Mutlu olmak, sevinmek.

ş.- maz 177b/6

şād u hāndān ol- -1- [Far.+Far.+Far.+T.] Mutlu ve neşe içinde olmak.

ş.- up 109b/13-110a/1

şādān -1- [Far.] Sevinçli, mutlu, bahtiyar.

ş. 126b/2

şādılık -1- [Far.] Sevinç, mutluluk.

ş. 120a/4

şādımān ol- -1- [Far.+Far.+T.] Sevinmek, bahtiyar olmak.

ş.- up 205a/11

şādumān -1- [Far.+Far.] Sevinçli, bahtiyar.

ş. 129a/12

şādumān ol- -1- [Far.+Far.+T.]

Sevinmek, bahtiyar olmak.

ş.- up 170b/9

şāh -1- [Far.] Padişah, hükümdar.

ş.+ ı 155b/9

şāh eyle- -1- [Far.+T.] Padişah yapmak.

ş. 210a/6

şāh ol- -2- [Far.+T.] Padişah olmak, saltanatın başına geçmek.

ş.- dı 206a/11

ş.- ur 161b/10

şāhāne -3- [Far.] Harika, çok güzel, mükemmel.

ş. 112a/2, 167a/4, 192a/11

şāh-ı cihān -1- [Far.+Far.] Cihanın padişahı.

ş. 207b/4

şāh-ı enām -1- [Far.+Ar.] İnsanların padişahı.

ş. 207b/9

şāh-ı şükūfe-dār -1- [Far.+Far.+Far.] Çiçekli dal.

ş.+ a 208a/8

şahş -10- [Ar.] Kişi, şahıs.

ş. 109a/6, 121b/8, 143b/12, 162b/6

ş.+ a 108a/6, 200b/8, 200b/9

ş.+ ı 128b/4, 141b/7

ş.+ uñ 144a/3

şākir kıl- -1- [Ar.+T.] Memnun etmek.

ş.- dı 131b/1

şākir ol- -2- [Ar.+T.] Şükretmek.

ş.- dılar 118a/7

ş.- mış 113b/6-7

şarāb -5- [Ar.] İçilecek şey, içki.

ş. 162a/13, 162b/1, 162b/2, 162b/6

ş.+ ina 141b/12

şarāb-dār -2- [Ar.+Far.] Doğu ülkelerinde hükümdarların ve ileri gelenlerin şaraplarını saklayan ve gerektiğinde sunan kimse.

ş. 162a/13, 162b/5

şarāb-ı erguvān -1- [Ar.+Far.] Kırmızı şarap.

ş. 192b/6

şarāb-ı talh-kām -1- [Ar.+Ar.+Far.] Muradın acı şarabı.

ş. 155a/12

şarṭ -5- [Ar.] Olması başka durumların gerçekleşmesini gerektiren şey, koşul.

ş. 110a/9

ş.+ ın 182a/10, 184a/13, 202b/4

ş.+ ıyla 169b/2

şarṭ eyle- -1- [Ar.+T.] Söz vermek.

ş.- di 171b/10

şarṭ-ı hızzmet -1- [Ar.+Ar.] Hizmetin şartı, hizmetin gereği.

ş.+ i 180a/1

şāyed -2- [Far.] Belki, ola ki.

ş. 136a/3, 193b/13

şāyif ol- -3- [Ar.+T.] Herkes tarafından duyulmak, her tarafa yayılıp herkesçe bilinir duruma gelmek.

ş.- dı 163a/11

ş.- ıcağ 197a/2

ş.- up 134a/11

şeb u rüz -2- [Far.+Far.+Far.] Gece ve gündüz.

ş. 119b/10, 160a/7

şeb vaktı ol- -1- [Far.+Ar.+T.] Gece vakti olmak.

ş.- ıcağ 149b/3

şeb-hūn -3- [Far.+Far.] Gece baskını, düşmanı gece vakti ansızın basma.

ş. 204b/5, 204b/8, 204b/12

şeb-hūn eyle- -1- [Far.+Far.+T.]

Gece baskını yapmak, düşmanı gece vakti ansızın basmak.

ş.- diler 150b/6

şeb-hûn id- -1- [Far.+Far.+T.] Gece baskını yapmak, düşmanı gece vakti ansızın basmak.

ş.- erüz 149b/8

şebihûn eyle- -3- [Far.+Far.+T.]

Gece baskını yapmak, düşmanı gece vakti ansızın basmak.

ş.- di 197a/9

ş.- yeler 204b/3

ş.- yüp 196a/13

şefâ'at -1- [Ar.] Bir suçun bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma.

ş. 119a/3

şefkât -1- [Ar.] Merhamet, acıma.

ş. 120a/7

şeh -1- [Far.] Padişah, hükümdar.

ş.+ üñ 207b/1

şehâ -2- [Far.] Ey şah, ey padişah!

ş. 133b/11, 207b/7

şehîd eyle- -2- [Ar.+T.] Şehit etmek.

ş.- di 200b/6

ş.- diler 196b/10

şehîd ol- -2- [Ar.+T.] Şehit olmak.

ş.- mağa 208b/9

ş.- up 203a/11

şehin-şâh-ı cihân -1- [Far.+Far.+Far.]

Dünyanın en büyük padişahı.

ş. 208b/6

şehin-şâh-ı mu'azzam -2-

[Far.+Far.+Ar.] En büyük padişah, yüce padişah.

ş. 187a/10, 207a/10

şehir -15- [Far.] Büyük belde, vilayet, kent.

ş. 180b/12

ş.+ ikim 106b/10

ş.+inde 158a/3, 194a/2, 194a/5, 194a/6, 205b/4, 205b/5

ş.+ine 178a/11, 178b/9, 192a/10, 193b/2

ş.+ ini 202b/6

ş.+ inüñ 142a/11

ş.+ üñ 171a/12

şehr-i ma'mûre -1- [Far.+Ar.]

Bayındır şehir.

ş. 171a/11

şehriyâr -18- [Far.+Far.] Padişah.

ş. 167b/13, 168a/2, 171a/8, 171b/5, 186b/1

ş.+ı 167b/10, 172a/13, 177b/8, 186b/2, 186b/5, 191b/6, 199a/12

ş.+ ıdur 192a/2

ş.+ ina 178b/12

ş.+ inuñ 195a/2, 195b/3

ş.+ sız 177b/1

ş.+ uñ 168a/4

şehriyâr eyle- -2- [Far.+Far.+T.]

Padişah yapmak.

ş.- di 172a/7

ş.- diler 207a/10

şehriyâr-ı 'âlem -1- [Far.+Far.+Ar.]

Cihan padişahı.

ş. 196a/13

şekl -1- [Ar.] Şekil, biçim, görünüş.

ş.+ indeyidi 202b/9

şems-i felek -1- [Ar.+Ar.] Göğün güneşi.

ş. 128a/2

şer -6- [Ar.] Kötülük, fenalık, kötü iş.

ş.+inden 122a/5, 131b/7, 132b/10, 137a/6, 143a/2

ş.+ ini 206a/13

şerh eyle- -2- [Ar.+T.] Açıklamak,

anlatmak.

ş.- di 126a/6

ş.- diler 173b/1

şerh id- -2- [Ar.+T.] Açıklamak, anlatmak.

ş.- er 141a/4

ş.- erler 205a/8

şerh kılın- -1- [Ar.+T.] Açıklanmak, anlatılmak.

ş.- mışdı 141a/10

şerh olun- -2- [Ar.+T.] Açıklanmak, anlatılmak.

ş.- dı 168a/11

ş.- maz 125a/12

şerîf -1- [Ar.] Saygın, asil.

ş. 132a/13

şer-mesâr kıl- -1- [Ar.+Ar.+T.] Zayıf, dermansız ve mahcup hâle getirmek.

ş.- duñuz 182a/9

şevk -1- [Ar.] Duygu coşkunluğu, arzu.

ş.+ ile 189a/3

şevket -1- [Ar.] Heybet, büyüklük, azamet.

ş.+ in 188a/7

şifâ -1- [Ar.] Hastalıktan kurtulma, iyileşme.

ş. 183a/3

şikâr -3- [Far.] Av.

ş. 162b/3

ş.+ a 162a/6, 162a/10

şikâr ol- -1- [Far.+T.] Av olmak, yakalanmak.

ş.- mışken 200b/5

şikâyet -1- [Ar.] Bir kimseden veya bir şeyden hoşnut olmadığımı söyleme.

ş. 106b/13

şikâyet eyle- -3- [Ar.+T.] Bir kimseden veya bir şeyden hoşnut olmadığını söylemek, memnuniyetsizliğini ifade

etmek.

ş.- di 156b/12

ş.- yüp 113b/13, 151a/5

şikeste -2- [Far.] Kırılmış, dağılmış, paramparça.

ş. 143a/2, 150b/8

şikeste ol- -1- [Far.+T.] Kırılmak, mağlup edilmek.

ş.- mağıla 157b/9

şikeste-hâtır ol- -1- [Far.+Ar.+T.] Gönlü kırgın olmak, kırılmak, gücenmek.

ş.- up 174b/10

şil eyle- -1- [T.+T.] Çapak gibi yapmak.

ş.- diler 117b/11

şimden soñra -11- [T.+T.] Bundan sonra. artık.

ş. 111a/9, 112b/7, 113a/5, 131b/13, 144a/1, 160b/8, 163b/4, 181a/13, 183b/2, 193b/10, 201b/11

şimdi -3- [T.] İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an.

ş. 122b/1, 195a/9, 207b/7

şimdiki hâlda -28- [T.+Ar.] İçinde bulunulan durumda.

ş. 111a/8, 112b/6, 114b/6, 118b/7, 120b/13, 122a/13, 123a/2, 124a/12, 126b/3, 130b/2, 130b/13, 137b/7, 151b/5, 157a/13, 159b/13, 164b/1, 169b/13, 178b/2, 181a/7, 181b/6, 182b/13, 184b/3-4, 186b/2, 186b/5, 187b/1, 193a/4, 197b/12, 199b/3

şimşek gibi yıldıra- -1- [T.+T.+T.] Şimşek gibi parlamak.

ş.- rdı 175b/13

şimşîr -1- [Far.] Kılıç.

ş. 208b/8

şol -2- [T.] “Şu” işaret sıfatı.

ş. 186b/9, 209b/10

şol hadda -1- [T.+Ar.] O derece.

ş. 150a/6
şol mertebe -4- [T.+Ar.] O derece.
 ş.+ de 127b/12, 149b/2
 ş.+ ye 140a/12, 198b/2
şol mişāl -1- [T.+Ar.] O kadar çok.
 ş. 149b/10
şol şartıla kim -3- [T.+Ar.+Far.] Şu şartla ki.
 ş. 110a/8, 111a/10, 173b/11
şol vaktā degin -1- [T.+Ar.+T.] O zamana kadar.
 ş. 146b/10
şol zemān -3- [T.+Ar.] O zaman.
 ş. 117a/6, 210a/9
 ş.+ a 204b/13
şol zemāna dek -1- [T.+Ar.+T.] O zamana kadar.
 ş. 128a/2
şöyle -53- [T.] Şunun gibi, şuna benzer biçimde, şu şekilde.
 ş. 107a/8, 112a/7, 114b/12, 115a/13, 118a/1, 118b/2, 120a/11, 122b/12, 129b/3, 130b/2, 132b/3, 133a/2, 134b/6, 134b/8, 135b/6, 138b/1, 141a/4, 141b/6, 143a/12, 144b/11, 145a/3, 148b/5, 151a/4, 152b/11, 153b/13, 155a/13, 159a/2, 161a/12, 162b/11, 163a/12, 164b/8, 165a/9, 168a/8, 169b/6, 175a/4, 176a/4, 177b/6, 179a/7, 182a/12, 183b/3, 186a/5, 191b/3, 194a/8, 196a/3, 196b/4, 197b/9, 199a/5, 200b/11, 201a/8, 205a/8, 205b/8, 207b/8
 ş.+ dūr 140b/13
şöyle ki -4- [T.+Far.] Şöyle ki, şu şekilde ki.
 ş. 152b/1, 184a/9, 187b/4, 198b/10
Şöylekim -12- [T.+Far.] Şöyle ki, şu şekilde ki.
 ş. 112b/9, 113b/4, 120b/9, 124b/2, 125b/4, 163b/5, 164b/3, 182b/11,

186b/13, 189b/9, 193b/12, 199b/4
şu -1- [T.] “Şu” işaret zamiri.
 ş.+ ña 182a/8
şükür-i yezdān kıl- -1- [Ar.+Far.+T.] Allāh’a şükretmek.
 ş.- dı 128b/12
şükür -1- [Ar.] Verdiği nimetler için Allāh’a karşı duyulan minneti dile getirme.
 ş.+ ler 180b/8
şübhe -2- [Ar.] Tereddüt, kuşku.
 ş. 144a/7, 179a/9
şübhelü ol- -1- [Ar.+T.] Şüphelenmek, şüphe duymak.
 ş.- up 122a/2
şübhesüz -1- [Ar.] Muhakkak, kesin olarak, kesinlikle.
 ş. 126a/8
şübheye var- -4- [Ar.+T.] Şüpheye düşmek, şüphelenmek.
 ş.- dı 114a/7, 120b/6, 144a/3
 ş.- dılar 126a/5
şüyū^c bul- -1- [Ar.+T.] Duyulmak, yayılmak.
 ş.- dı 162a/11

T

tā -20- [Far.] Dek, değin, kadar, beri vb. edatlarla birlikte kullanılarak bir fiilin, bir hareketin, bir yerin, bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartmalı bir biçimde anlatan bir söz.
 t. 109a/2, 115a/13, 116b/2, 117a/6, 127b/12, 140a/12, 149b/2, 146b/10, 149a/11, 149a/12, 149b/1, 149b/11, 150a/3, 159a/13, 198b/2, 198b/6, 207b/1, 207b/7, 208b/10,

210a/7

tā kim -9- [Far.+Far.] Ne zaman ki, ta ki.

t. 110a/9, 111a/10, 122a/5, 131b/7, 140a/4, 151b/6, 162b/7, 178a/12, 183a/2

ta'accübe var -1- [Ar.+T.] Şaşırmaq.

t.- up 109a/8

ta'allukāt -1- [Ar.] Eş dost, yakınlar.

t.+ ı 153a/10

ta'am -3- [Ar.] Yemek, aş.

t. 109b/6

t.+ ina 106b/9, 172a/4

ta'aşşubā -1- [Ar.] Husumet, düşmanlık ederek.

t. 205a/12

tābi' -3- [Ar.] Bir topluluğun, bir yönetimin ya da kimsenin yönetimi, denetimi veya egemenliği altında bulunan, bağımlı.

t. 142b/12, 153b/8, 197a/6

tābi' kıl -2- [Ar.+T.] Birinin buyruğu altına girilmesini sağlamak, bir şeye ya da kimseye bağımlı hâle getirmek.

t.- dı 177a/11

t.- ıcağ 186a/11

tābi' ol -11- [Ar.+T.] Bir şey veya kimseye uymak, onun şartlarına göre hareket etmek, birinin emri veya hâkimiyeti altında olmak.

t.- an 194b/7

t.- dı 114a/3

t.- dılar 171a/1

t.- mayanları 172b/10

t.- mışlardı 151b/8

t.-up 134a/2, 147b/13, 185b/3, 190b/1, 191b/4, 200a/1

tābi'lik -1- [Ar.] Bağlı olma durumu.

t. 171b/3

tabl -1- [Ar.] Davul.

t. 107b/8

tāc -21- [Far.] Hükümdarlık alâmeti olarak giyilen, genellikle kıymetli taşlarla süslü baş kisvesi.

t. 195b/11

t.+ a 113b/5

t.+ı 131a/6, 164a/9, 193b/5, 195b/5

t.+ın 120a/13, 142b/3, 161b/11, 165a/9, 165a/12, 191b/6, 191b/9, 193b/6, 194b/2

t.+ını 125b/4, 126a/9, 128b/12, 164a/1, 192b/4

tāc u devlet -1- [Far.+Far.+Ar.] Taç ve devlet.

t.+ in 136b/13

tāc u taht -9- [Far.+Far.+Far.] Taç ve taht.

t. 207a/8

t.+ dan 182b/5

t.+ı 110b/11, 111a/4, 111a/10, 111b/2, 138b/7

t.+ ina 142b/9

t.+ uñı 110b/8

tāc-dār -1- [Far.+Far.] Taç giyen, taç sahibi, hükümdar.

t. 165a/6

tācsuz kırallık nikāhsuz 'avrata ve oyansuz ata beñzer -1-

[Far.+Sırp.+Ar.+Ar.+Ar.+T.+T.+T.]

Taçsız krallık nikahsız eşe ve gemsiz ata benzer.

t. 195a/12

tāc-ı devlet -7- [Far.+Ar.]

Hükümdarlık alâmeti olan taç, hükümdarlık tacı.

t. 109b/7

t.+ i 113a/8, 113b/4, 163a/5, 165a/1, 194b/12, 195a/11

tāc-ı devlet geyür -1-

[Far.+Ar.+T.] Başına hükümdarlık tacını takmak.

t.- üp 142a/3

tâc-ı salţanat -8- [Far.+Ar.]
Hükümdarlık alameti olan taç,
hükümdarlık tacı.

t. 113b/7, 164a/4, 165a/2

t.+ 162b/1, 162b/13, 164b/4,
168a/12, 195b/1

tâc-ı salţanat geyür- -1- [Far.+Ar.+T.]
Başına hükümdarlık tacını takmak.

t.- eler 133a/1

ta'cîl -3- [Ar.] Acele bir şekilde.

t. 115a/4, 124b/2, 193a/7

ta'cîl sür- -1- [Ar.+T.] Acele etmek.

t.- üp 114b/5

tâçir -1- [Ar.] Ticaretle uğraşan kimse,
tüccar.

t. 143b/11

tağ -4- [T.] Dağ.

ţ.+ a 146a/8

ţ.+ lardan 166a/5

ţ.+ ların 146a/3

ţ.+ laruñ 166a/1

tağıd- -1- [T.] Yenilgiye uğratmak.

ţ.- up 168a/7

taħkîk -10- [Ar.] Gerçekten, hakikaten.

t. 109a/9, 113b/5, 121b/13,
130b/4, 132a/1, 137b/4, 173a/13, 174a/8,
177a/2, 193b/12

taħmîl eyle- -4- [Ar.+T.] Yükleme.

t.- yüp 107b/2, 115b/12, 119b/8,
154b/12

taħmîl olın- -1- [Ar.+T.]

Yüklenmek.

t.- up 115b/11

taħrîr it- -1- [Ar.+T.] Yazmak.

t.- mişdür 188b/6

taħşîl olun- -1- [Ar.+T.] Toplanmak.

t.- dı 107b/1

taħt -36- [Far.] Hükümdarların
üzerine oturdukları koltuk, hükümdarlık
makamı.

t.+ ı 163b/6, 180b/10, 183b/9,
204a/2

t.+ına 118a/5, 118a/11, 120a/12,
129b/1, 129b/11, 133a/6, 133b/13,
138a/12, 155a/9, 159a/3, 172a/7, 177a/4,
177b/13, 183a/13, 191a/12, 193a/12,
194a/10, 202b/2, 202b/12, 206b/8,
206b/9, 209b/3

t.+ında 172b/7, 180b/3, 193b/4,
205a/11

t.+ ını 130a/11, 159a/8, 172b/4

t.+ ını 180b/5

t.+ umı 181b/6

t.+ uñı 181a/12

taħt u rāħt -1- [Far.+Far.+Far.]

Taht ve sahip olunan diğer şeyler.

t. 150a/13

taħt u tāk -1- [Far.+Far.+Far.] Taht
ve taç.

t.+ a 142a/8

taħta geç- -13- [Far.+T.] Tahta
çıkma, hükümdarlığını ilan etmek.

t.- di 134b/10, 142b/1

t.- diginüñ 206b/12, 207a/4

t.- düginüñ 155b/7, 191b/3,
208b/11

t.- dükden 141b/11

t.- elden 162a/2

t.- mişdi 194b/2

t.- üp 107a/10, 120a/12

t.- üpdür 178b/2

taħta geçir- -3- [Far.+T.] Tahta
çıkarmak, hükümdarlığını ilan edilmek.

t.- düñ 130a/9

t.- üp 159b/8, 160a/6

taħta geçür- -4- [Far.+T.] *bk.taħta*

geçir-

t.-diler 135b/8, 155b/2, 191a/8,
207a/3

taht-gāh -3- [Far.+Far.] Hükümdar
tahtının bulunduğu yer, başşehir, payitaht.

t.+ ı 181a/9

t.+ ina 132a/8

t.+ ında 169b/6

taht-gāh-ı Budin -1- [Far.+Far.+?]
Payitaht Budin.

t. 209a/5

taht-gāh-ı Ungurus -3- [Far.+Far.+?]
Payitaht Macaristan.

t.+ da 177b/3

t.+ ı 129a/12

t.+ uñ 119b/1

taht-nişin -2- [Far.+Far.] Tahtta
oturan, hükümdar.

t. 192a/2, 193b/2

taht-ı Kostantiniye -1-
Konstantiniye tahtı.

t. 186a/7

taht-ı muqarrer -1- [Far.+Ar.]
Kendi tahtı.

t.+ ine 134a/9

taht-ı salṭanat -2- [Far.+Ar.]
Hükümdarlık tahtı.

t.+ a 141b/2

t.+ da 134b/1

taht-ı saltanata geç- -1- [Far.+Ar.+T.]
Hükümdarlık tahtına oturmak/çıkmaq.

t.- üp 165a/5

taht-ı taşarruf -1- [Far.+Ar.]
Tasarrufu altında, kontrolünde.

t.+ ında 192a/6

taḳ- -2- [T.](Kement, ip) bağlamak,
atmak.

t.- dılar 155a/2

ṭ.- up 146b/5

tāḳatı tāḳ ol- -1- [Ar.+Ar.+T.] Takati
kesilmek, dayanacak gücü kalmamak.

t.- up 181b/4

taḳdīr -2- [Ar.] Allāh'ın takdir ve tayini,
kader.

t.+ ündür 123b/2

taḳdīrce -1- [Ar.] ... hâlde, ...
durumda.

t. 130b/5

taḳdīr-i rabbānī -1- [Ar.+Ar.]
Allāh'ın takdiri.

t. 197a/5

taḳrīr eyle- -1- [Ar.+T.] Anlatmak.

t.- di 158b/9

taḳrīr olun- -1- [Ar.+T.]
Anlatılmak.

t.- di 151a/2

taḳṣīrāt -1- [Ar.] Kusurlar, suçlar.

t.+ uñ 152a/9

tālān -1- [Far.] Yağma.

t. 146b/12

tālān eyle- -4- [Far.+T.]
Yağmalamak.

t.- diler 128a/12, 150b/9

t.- mekten 153a/7

t.- yeler 154a/5

tālān ol- -1- [Far.+T.]
Yağmalanmak.

t.- duğı 168b/6-7

ṭaleb -4- [Ar.] İstek, isteme, dileme.

ṭ.+ i 120b/2

ṭ.+ indedür 137b/8, 164a/10

ṭ.+ iñüz 132a/2

ṭaleb eyle- -4- [Ar.+T.] Talep etmek,
istemek.

ṭ.- di 152b/9, 201b/3

ṭ.- diler 120b/3

ṭ.- dügi 147b/3

ṭaleb id- -2- [Ar.+T.] Talep etmek, istemek.

ṭ.- esin 122b/3

ṭ.- üp 189a/4

ṭaleb kıl- -14- [Ar.+T.] Talep etmek, istemek.

ṭ.- a 190b/5

ṭ.- dı 114a/1, 122b/7, 137b/5, 152b/6, 157a/2

ṭ.- duğı 122b/13

ṭ.- duñ 152a/3

ṭ.- mışdı 145b/5, 147a/1, 187b/10

ṭ.- mışlardı 189b/6

ṭ.- up 147a/8, 161a/7

ṭālib -1- [Ar.] İsteyen, talep eden.

ṭ. 164a/8

ṭama^c kıl- -1- [Ar.+T.] Büyük bir arzu ve hırs ile istemek.

ṭ.- madı 161a/12

ṭama^c dār -1- [Ar.+Far.] İhtiyacı olan, muhtaç.

ṭ.+ em 210a/13

ṭamar götür- -1- [T.+T.] Baş kesmek, öldürmek.

ṭ.- e 172a/9

ṭamu -1- [Soğd.] Cehennem.

ṭ. 210a/10

ṭanış- -1- [T.] Danışmak, bir hususta akıl almak, istişare etmek.

ṭ.- up 195b/10

ṭanışık kıl- -1- [T.+T.] Karşılıklı fikir alışverişinde bulunmak.

ṭ.- dı 143a/11

ṭanışıklık id- -1- [T.+T.] Karşılıklı fikir alışverişinde bulunmak.

ṭ.- üp 178a/8

tārāc -2- [Far.] Yağma, talan.

t. 150b/13, 154a/5

tārāc eyle- -1- [Far.+T.] Yağma etmek, yağmalamak.

t.- diler 153a/9

tārāc olun- -1- [Far.+T.]

Mahvedilmek.

t.- dı 197a/11

ṭaraf -34- [Ar.] Cihet, canip, semt, yan.

ṭ.+ a 164a/2

ṭ.+ da 144b/12

ṭ.+ dan 108a/3, 116a/11, 117a/13, 122b/10, 126b/11, 127b/4, 127b/5, 140a/6, 145a/3, 148b/10, 149a/13, 149b/9, 150a/7, 154b/10, 156b/1, 165b/8, 175a/3, 185a/6, 198a/13, 206b/5

ṭ.+ in 208a/6

ṭ.+ ina 109a/13, 120b/1, 126b/13, 198a/6, 206b/8

ṭ.+ ında 111b/10, 119b/4

ṭ.+ından 116b/7, 117a/7, 140b/3, 196a/12

ṭaraf be ṭaraf -1- [Ar.+Far.+Ar.] Taraf taraf.

ṭ. 112a/1

ṭaraf ṭaraf -3- [Ar.+Ar.] Taraf taraf, her taraftan.

ṭ. 115b/12, 139a/4, 198a/3

ṭarafeyn -12- [Ar.] İki taraf.

ṭ.+den 116b/1, 116b/4, 127b/8, 131b/9, 150a/4, 156b/3, 157b/6, 166a/13, 177a/7, 189a/12, 200b/1, 209a/12

ṭarahḥum kıl- -1- [Ar.+T.] Merhamet etmek, acımak.

t.- up 136a/9

tārīḥ -14- [Ar.] Bir olayın meydana geldiği gün ve yıl.

t.+inde 134b/3, 143b/9, 157b/5, 165a/3, 165a/7, 165b/2, 167a/2, 167a/8, 167a/10, 189a/7, 202a/8, 202b/12, 205b/10, 207a/3

tārīḥ ol- -1- [Ar.+T.] Tarihe

geçmek, önemi bakımından unutulmayacak bir durum kazanmak.

t.- mağıçün 118a/10

tarîk -1- [Ar.] 1. Takip edilen yol, usul.

ţ.+ ile 180b/10

2. Vasıta, vesile, sebep. -3-

ţ.+ ile 159a/12

ţ.+ iyle 181a/2

ţ.+ iyile 162a/6

tārumār -1- [Far.] Darmadağın, perişan.

t. 151b/12

tārumār eyle- -4- [Far.+T.] Perişan etmek.

t.- diler 125b/1, 128a/8, 140b/8

t.- yüp 147a/12

tārumār id- -1- [Far.+T.] Perişan etmek.

t.- üp 150b/6

tārumār kıl- -1- [Far.+T.] Perişan etmek.

t.- dı 191b/1

tārumār ol- -2- [Far.+T.] Perişan olmak.

t.- dı 166b/7

t.- dılar 148b/4

taşarruf kıl- -1- [Ar.+T.] Bir şeye sahip olmak ve sahip olduğu şeyi istediği gibi kullanmak.

t.- asız 173b/9

taş -3- [T.] Taş.

ţ. 108b/10

ţ.+ lar 166a/6, 189b/10

taşı taş üzre koma- -1-

[T.+T.+T.+T.] Baştan başa yıkıp yerle bir etmek.

ţ.- yup 108b/8

taşın üzerinde koma- -1- [T.+T.+T.] Baştan başa yıkıp yerle bir etmek.

ţ.- dılar 154b/8

taşra -3- [T.] Dışarı.

ţ. 175a/8, 175b/1

ţ.+ ya 146b/10

taşvr -1- [Ar.] Davranış.

ţ.+ ından 158b/5

taşyan- -3- [T.] Birinden veya bir şeyden güç ve kuvvet almak, ona güvenmek, istinat etmek.

ţ.- ma 141a/3

ţ.- up 174b/4, 189b/12

tāyife -1- [Ar.] Akriba, hısım, yandaş vb. bir kimsenin yanında olanlar

t.+ sinden 181b/12

ta'yîn -3- [Ar.] Açık, belli.

t. 122a/1, 137b/4, 173b/2

ta'yîn eyle- -1- [Ar.+T.] 1. Göstermek.

t.- di 111b/4

2. Atamak. -1-

t.- dükden 192a/7

ta'yîn kıl- -2- [Ar.+T.] Belirlemek.

t.- dı 135a/13

t.- mışdı 129b/10

ta'yîn olun- -1- [Ar.+T.]

Kararlaştırılmak.

t.- mışdı 118b/4

taşarru^c -1- [Ar.] Yalvarıp yakarma.

t. 119a/3

taşarru^c eyle- -2- [Ar.+T.] Yalvarıp yakarmak.

t.- diler 192a/6

t.- yüp 122b/7

taşarru^c id- -4- [Ar.+T.] Yalvarıp yakarmak.

t.- erüz 160a/1

t.- icked 130a/6, 201b/12

t.- üp 113b/13

taẓarru' kıl- -3- [Ar.+T.] Yalvarıp yakarmak.

t.- dı 130a/5

t.- duğı 170a/2

t.- up 156b/13

taẓarru'an -1- [Ar.] Yalvarıp yakararak.

t. 192a/5

taẓarru'nāme -1- [Ar.+Far.] Yakarış mektubu.

t. 122b/10

ta'zīm -5- [Ar.] Hürmet etme, saygı gösterme, büyük sayıldığını belli edecek şekilde güzel muamelede bulunma.

t. 163b/10, 182a/2, 202a/7, 202b/1

t.+ ile 202b/2

ta'zīmen -1- [Ar.] Hürmet ederek ve saygı göstererek.

t. 113a/1

tebāha var- -1- [Far.+T.] Mahvolmaya yüz tutmak.

t.- ur 131b/10-11

tebdīl eyle- -1- [Ar.+T.] Değiştirmek.

t.- yüp 158b/1

tebdīl kıl- -1- [Ar.+T.] Değiştirmek.

t.- up 136a/5

tebdīl-i mekān eyle- -2- [Ar.+Ar.+T.] Mekan, yer değiştirmek.

t.- diler 165a/5

t.- yüp 147b/2

tebdīl-i mekān kıl- -1- [Ar.+Ar.+T.] Mekan, yer değiştirmek.

t.- dı 205b/3-4

tebdīl-i şüret kıl- -1- [Ar.+Ar.+T.] Tanınmamak için kılık değiştirmek.

t.- up 166b/4

tecessüs -4- [Ar.] Gizlice araştırma.

t. 123b/8, 138b/9, 178a/2,

184b/13

tecessüs eyle- -1- [Ar.+T.] Gizlice araştırmak, soruşturmak.

t.- yüp 188b/11

tecrıbe kıl- -1- [Ar.+T.] Denemek, tecrübe etmek.

t.- up 112b/4

tedārik -2- [Ar.] Hazırlık.

t.+ inde 172a/10, 173a/7

tedārük -5- [Ar.] Hazırlık. *bk. tedārik*

t. 182b/11

t.+ e 107b/12, 110a/2

t.+ i 147b/6

t.+ in 150a/11

tedārük kıl- -1- [Ar.+T.] Hazırlık yapmak.

t.- dı 204a/13

tedbīr -11- [Ar.] Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çare, önlem.

t. 178a/8, 204a/13

t.+ e 182b/7

t.+ i 144b/10, 147b/6, 149a/2, 162a/8

t.+ imüzde 131a/7

t.+ in 180a/2

t.+ ine 127a/13, 192b/3

tedbīr id- -1- [Ar.+T.] Önlem almak.

t.- üñ 126b/5

tedbīr-i firāset kıl- -1- [Ar.+Ar.+T.] Düşünmek.

t.- urdı 133a/4

tefekür bahırına müstağrak ol- -1- [Ar.+Ar.+Ar.+T.] Düşünce denizine batmak, derin düşüncelerde boğulmak.

t.- up 179b/10-11

tefekür bahırına tal- -1- [Ar.+Ar.+T.] Düşünce denizine dalmak, derin düşüncelere dalmak.

t.- di 195a/6
teferrüc -3- [Ar.] Gezinti.
 t. 180b/11, 181a/2
 t.+ ine 135a/4
tefriqa -1- [Ar.] Ayrılık, nifak.
 t. 138a/4
tefriqa eyle- -1- [Ar.+T.] Ayırmak.
 t.- di 148b/11
tefriqa kıl- -1- [Ar.+T.] Ayırmak.
 t.- up 146a/2
tefriqa ol- -1- [Ar.+T.] Ayrılmak.
 t.- up 132a/6
teftiş eyle- -3- [Ar.+T.] Sorup
 araştırmak.
 t.- di 169a/5, 174b/10
 t.- yüp 193a/13
tehi -4- [Far.] Boş.
 t. 129a/12, 204b/1, 204b/3,
 204b/9
te^hir -1- [Ar.] Erteleme, sonraya
 bırakma.
 t. 173b/11
te^hir eyle- -3- [Ar.+T.] Ertelemek,
 sonraya bırakmak.
 t.- meyüp 112b/11, 119a/6, 122b/6
te^hir ü tevak^kuf eyle- -1-
 [Ar.+Far.+Ar.+T.] Erteleyip beklemek.
 t.- mişdi 109b/4
tekbir getir- -2- [Ar.+T.] “Allâhuekber”
 demek.
 t.- üp 189b/13, 198b/5
teklif eyle- -2- [Ar.+T.] Teklif etmek,
 sunmak.
 t.- dükde 113b/4
 t.- yüp 132b/7
tekrâr -8- [Ar.] Bir daha, yeniden.
 t. 108a/7, 114a/12, 116a/3,
 125a/9, 176a/13, 191b/5, 197a/7, 198b/5

tekrim -2- [Ar.] Saygı gösterme.
 t. 182a/2, 202b/1
tekrim eyle- -1- [Ar.+T.] Saygı
 göstermek.
 t.- di 202a/7
tekur -2- [Erm.] Tekfur; Anadolu ve
 Rumeli'deki Hristiyan beylerine verilen
 ad.
 t.+ ları 186a/11
 t.+ larına 139a/5
telef -1- [Ar.] Zayi olma, ölme.
 t.+ e 130b/8
telefit- -3- [Ar.+T.] Mahvetmek,
 yok etmek.
 t.- mişlerdi 150a/9, 154a/2
 t.- üp 166a/7
telefol- -2- [Ar.+T.] Mahvolmak,
 yok olmak.
 t.- duğı 153a/10
 t.- up 197a/10
telefe vir- -1- [Ar.+T.] Bir kimsenin
 yok olmasına, mahvolmasına sebep
 olmak.
 t.- düñ 152a/7
telh-i hengâm eyle- -1- [Far.+Far.+T.]
 Yaşanılan zamanı, ânı acıya
 dönüştürmek, baharı kışa çevirmek.
 t.- di 168a/7
temâm -7- [Ar.] 1. Eksiksiz, tam olarak.
 t. 139a/3, 162a/11, 163a/13,
 184b/4, 193b/9, 194a/4, 200a/8
 2. Tamamen, bütünüyle. -5-
 t. 112b/7, 129a/4, 206a/1,
 208a/10, 208a/11
temâm kıl- -1- [Ar.+T.] Tamamlamak.
 t.- dum 209b/7
temâm mertebe -1- [Ar.+Ar.] Aşırı
 derece.
 t. 107a/11

temām ol- -2- [Ar.+T.] Tamamlanmak.
 t.- di 209b/5
 t.- maz 207b/7

temām temām-1- [Ar.+T.] Eksiksiz, tam olarak.
 t. 168a/1

temāşā-1- [Ar.] Seyretme, bakma.
 t. 128b/9

temāşā eyle- -6- [Ar.+T.] Seyretmek, bakmak.
 t.- di 117a/2, 124a/5, 128a/3, 175b/3
 t.- diler 125a/3, 156a/10

temāşā id- -3- [Ar.+T.] Seyretmek, bakmak.
 t.- erdi 128b/5
 t.- erken 128b/1
 t.- icked 127a/5

temāşā kıl- -2- [Ar.+T.] Seyretmek, bakmak.
 t.- dılar 116a/6
 t.- du 155a/7

temerrüd -1- [Ar.]Direnme, karşı koyma.
 t.+ lerinden 138a/2

temerrüdlük -1- [Ar.] Direnme, karşı koyma durumu.
 t. 193a/13

temerrüdlük eyle- -1- [Ar.+T.] Direnmek, karşı koymak.
 t.- diler 159b/9

temerrüdlük id- -1- [Ar.+T.] Direnmek, karşı koymak.
 t.- en 159b/10

temmet -1- [Ar.] “Bitti, tamam oldu” manasında kitapların sonuna yazılan bir söz.
 t. 209b/3

tenbîh eyle- -2- [Ar.+T.] Bir şeyin

yapılmasını veya yapılmamasını söylemek, sıkı sıkıya ısmarlamak.
 t.- di 115a/13
 t.- diler 115b/13

tenbîh id- -1- [Ar.+T.] Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını söylemek, sıkı sıkıya ısmarlamak.
 t.- üp 144a/9

tenbîh kıl- -2- [Ar.+T.] Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını söylemek, sıkı sıkıya ısmarlamak.
 t.- up 203b/2, 206b/4

tenezzül eyle- -2- [Ar.+T.] Kendi durumuna, düzeyine aykırı düşen bir şeyi veya işi kabul etmek.
 t.- mişdi 117a/7, 128a/3

tenezzül id- -1- [Ar.+T.] Kendi durumuna, düzeyine aykırı düşen bir şeyi veya işi kabul etmek.
 t.- erken 128b/9

tenezzül kıl- -1- [Ar.+T.] Kendi durumuna, düzeyine aykırı düşen bir şeyi veya işi kabul etmek.
 t.- mışdı 140a/13

tenhā -5- [Far.] 1. Boş, ıssız.
 t. 120a/12, 129a/12, 180b/3, 180b/7, 183a/7
 t.+ da 183a/9
 2. Yalnız, tek başına. -2-
 t. 183a/7
 t.+ sındayiken 165b/4

tenhā kıl- -1- [Far.+T.] (Bir yeri) boşaltmak, boş bırakmak.
 t.- alum 183a/10

tenhā koy- -1- [Far.+T.] Boş bırakmak.
 t.- up 180b/5

terahhüm eyle- -1- [Ar.+T.] Acımak, merhamet etmek.
 t.- yüp 114a/2

tereddüd eyle- -1- [Ar.+T.] Tereddüt etmek, kararsız davranmak.

t.- meyüp 121a/5

terk eyle- -5- [Ar.+T.] Bırakmak, vazgeçmek.

t.- di 155a/12

t.- yüp 133b/8, 136a/5, 150b/2

t.- yüpen 150b/1

terk id- -2- [Ar.+T.] Bırakmak, vazgeçmek.

t.- üp 147b/2, 159b/6

terk-i diyâr eyle- -1- [Ar.+Ar.+T.] Memleketi, ülkeyi terk etmek.

t.- yüp 136a/6

terk-i salţanat id- -1- [Ar.+Ar.+T.] Tahtı bırakmak.

t.- üp 173a/1

terk-i tecrîd ol- -1- [Ar.+Ar.+T.] Dünyalık şeyleri terk etmek.

t.- up 133b/7

terk-i vaţan kıl- -1- [Ar.+Ar.+T.] Vatanını, memleketini terk etmek.

t.- ıcağ 143a/10

terkîb-i aşliyesine  arış- -1- [Ar.+Ar.+T.] Ölmek, toprak olmak.

t.- ıcağ 134b/6-7

terkîb-i bî-vücûd ol- -1- [Ar.+Ar.+Ar.+T.] Varlığı olmayan bir bütün olmak.

t.- mışdı 112b/2

tertîb -2- [Ar.] Düzen.

t. 204b/6

t.+ i 127a/4

tertîb eyle- -4- [Ar.+T.] Düzenlemek, hazırlamak.

t.- diler 185b/5, 204b/2

t.- yüp 167b/5, 172a/12

tertîb id- -1- [Ar.+T.] Düzenlemek, hazırlamak.

t.- üp 204a/6

tesellî eyle- -1- [Ar.+T.] Sıkıntısını, acısını hafifletmeye çalışmak, avutmak.

t.- di 143a/9

tesellî kıl- -1- [Ar.+T.] Sıkıntısını, acısını hafifletmeye çalışmak, avutmak.

t.- dılar 126a/7

tesellî ol- -1- [Ar.+T.] Teselli bulmak, avunmak.

t.- dı 129a/4

tesellî-yi hâţır -1- [Ar.+Ar.] Gönlünü avutma, yüreğini rahatlatma.

t. 182a/4

teskîn ol- -1- [Ar.+T.] Yatışmak, sakinleşmek.

t.- up 131a/10

teslîm eyle- -4- [Ar.+T.] Verilmesi gereken yere vermek, teslim etmek.

t.- di 169b/3

t.- diler 165a/1, 191b/9

t.- yelüm 111a/10

teslîm kıl- -2- [Ar.+T.] Verilmesi gereken yere vermek, teslim etmek.

t.- asın 110b/8

t.- dı 202a/8

teşhîş id- -1- [Ar.+T.] Tanımak.

t.- üp 127a/13

tetebbu  eyle- -1- [Ar.+T.] Etraflıca inceleyip araştırmak.

t.- di 179b/5

teva k uf eyleme- -1- [Ar.+T.] Durmamak, beklememek.

t.- yüp 173b/11

teva k uf it- -1- [Ar.+T.] Durmak, beklemek.

t.- mekte 116a/5

teva k uf kıl- -1- [Ar.+T.] Durmak, beklemek.

t.- dı 123b/10

- teveccüh** -2- [Ar.] Yönelme, teveccüh etme.
t.+ i 163a/4
t.+ leri 144a/12
- teveccüh et-** -1- [Ar.+T.] Yönelmek.
t.- mede 156b/9
- tevekkül** -1- [Ar.] Kendine ait vazifeyi yaptıktan sonra neticelerini Allâh'tan isteme.
t. 208b/12
- tevessül id-** -1- [Ar.+T.] Vesile edinmek.
t.- üp 209a/1
- tezyîn eyle-** -1- [Ar.+T.] Süslemek.
t.- yüp 109b/7
- tıfl** -3- [Ar.] Küçük.
t. 110a/3, 177b/12, 199b/11
- tîğ** -2- [Far.] Kılıç.
t. 116b/9
t.+ ler 175b/13
- tîğ-i âb-dâr** -1- [Far.+Far.+Far.] Keskin, parlak kılıç.
t. 113a/1
- tîğ-i âteş-nâk çek-** -1- [Far.+Far.+T.] Ateş saçan kılıç çekmek.
t.- üp 189b/12-13
- tîğ-i hûn-efşân** -1- [Ar.+Far.+Far.] Kan döken kılıç.
t.+ iñuñ 207b/4
- tîğ-i uryân** -2- [Far.+Ar.] Çıplak, kınında olmayan kılıç.
t.+ ı 113b/8
t.+ ıyla 165b/4
- tîr** -2- [Far.] Ok.
t. 175b/13
t.+ ler 175b/11
- tîr ü bārân eyle-** -3- [Far.+Far.+Far.+T.] Ok yağdırmak.
t.- diler 147a/11, 149b/10
t.- mek 150a/6
- tîr ü bārân kıl-** -1- [Far.+Far.+Far.+T.] Ok yağdırmak.
t.- up 166a/6
- tîr ü şimşîrden geç-** -4- [Far.+Far.+Far.+T.] Ok ve kılıçtan geçmek, ok ve kılıç ile vurulmak.
t.-üp 116b/12, 128a/2, 140b/9, 145b/13
- tîr-i bārân id-** -1- [Far.+Far.+T.] Ok yağdırmak.
t.- erlerdi 150a/8
- ţob** -2- [T.] Gülle veya şarapnel atan büyük, ateşli silah. *bk.ţop*
t.+ lar 185a/6
t.+ ların 189a/8
- ţogrılık id-** -1- [T.+T.] Dürüstçe davranmak.
t.- üp 160b/1
- ţokuz** -3- [T.] “Dokuz” sayı sıfatı.
t. 138b/1, 141a/6, 194a/11
- ţol-** -3- [T.] Dolu hâle gelmek.
t.- dı 145a/10
t.- duklarından 181a/3
t.- up 203a/6
- ţoldur-** -5- [T.] Dolmasını sağlamak, dolu duruma getirmek.
t.- mışlar 127a/4
t.-up 107b/2, 196b/6, 204b/2, 204b/10
- ţolun-** -1- [T.] Batmak, sönmek, kaybolmak.
t.- incaya 150a/4
- ţon** -1- [T.] Elbise, giysi.
t. 123b/12
- ţonad-** -1- [T.] Süslemek.
t.- up 170b/10

tonanma -19- [T.] Bir devletin deniz kuvvetleri, savaş gemileri.

. 203b/6, 204a/5, 204a/13, 204b/13

.+ dan 204b/4

.+sı 107b/10, 171a/5, 172a/10, 204a/11, 204a/12, 204b/7, 204b/9, 205a/1, 205a/4, 205a/5

.+ sina 204b/3

.+ sından 205a/3

.+ yı 204a/6

.+ yıla 131b/8

tonanma çık- -1- [T.+T.] Donanma göndermek, savaş gemilerini nehir üzerinden göndermek.

.- mak 203a/13

tonanma çıkar- -1- [T.+T.] Donanma göndermek, savaş gemilerini nehir üzerinden göndermek.

.- dı 203b/3

top -9- [T.] Gülle veya şarapnel atan büyük, ateşli silah.

. 196b/6

.+ ın 209a/9

.+lar 131b/10, 196b/3, 205a/4, 208a/3

.+ ların 204b/2

.+ laruñ 205a/2, 208a/3

toprak -7- [T.] Toprak.

. 188a/11, 196b/2

.+ına 143a/6, 145b/4, 167b/9, 179b/9

toy düğün eyle- -1- [T.+T.+T.] Ziyafet düzenleyip eğlenmek.

.- yüp 112a/5

toyum ol- -1- [T.+T.] Bir şeye kanmak, bir şey yeterli gelmek.

.- dılar 156b/11

toz -2- [T.] Çok hafif ve küçük parçalara bölünmüş çok ince toprak.

t. 140b/4

t.+ lar 140b/3

tuhfe -2- [Ar.] Armağan, hediye.

t.+ ler 109a/11

t.+ lerin 110a/1

tur- -7- [T.] 1. Beklemek, durmak, kalmak..

.- amayup 190a/6

.- dı 127b/11, 189a/9

.- madı 127b/11

.- up 126b/7, 185b/13, 190b/6

2. Dikilmek, ayağa kalkmak. -3-

.- dılar 182a/4, 192b/1

.- up 124b/4

3. Meydana gelmek. -1-

.- mamışdı 198b/2

4. Durumun sürekliliğini anlatmak için kullanılmıştır. -3-

.- an 111a/7

.- dılar 185b/13

.- urdı 147a/9

turāb -2- [Ar.] Toprak.

t.+ ina 128b/11

t.+ ından 119a/2

turiş- -1- [T.] Karşılıklı bir şeyler yapmaya (savaşmaya) devam etmek.

.- dılar 116b/5

tuş ol- -1- [T.+T.] Denk gelmek, karşılaşmak.

.- up 147a/10

tut- -1- [T.+T.] 1. Tutmak, elde bulundurmak.

.- up 112b/13

2. Ele geçirmek, yakalamak, alıkoymak. -17-

.- dı 133a/11

.-up 117a/10, 135a/12, 138a/5, 151a/11, 153b/11, 163a/5, 169a/6, 173b/3, 176b/10, 183b/2, 184b/11,

190a/11, 190b/3, 190b/11, 199a/10, 201a/1

3. Bekletmek. -1-

ç.- ardı 113a/2

ıtutup git- -2- [T.+T.] Belli bir yönde belli bir yol takip etmek, yolda ilerlemek.

ç.- di 116a/1, 125b/2

ıtutul- -2- [T.] Yakalanmak.

ç.- dı 170b/5, 201b/7

ıtuy- -1- [T.] Farketmek.

ç.- ar 180a/2

tüfekci -1- [Far.] Savaş gereçleri, silah yapımı ve onarımı ile uğraşan asker sınıfından olan kimse. *bk. tüfengci*

t. 166a/1

tüfeng -1- [Far.] Tüfek, savaş veya avda kullanılan, uzun namlulu ateşli silah.

t. 166a/5

tüfengci -5- [Far.] Savaş gereçleri, silah yapımı ve onarımı ile uğraşan asker sınıfından olan kimse.

t. 107b/3, 122b/8, 123b/11, 127a/9, 174b/5

U

u -3- [Far.] “Ve” bağlacı.

u. 106b/2, 192b/7, 209b/9

‘ubūdiyēt -1- [Ar.] Kulluk.

‘u. 118b/6

uc -2- [T.] Genellikle uzun bir nesnenin incelererek biten son ve sivri noktası.

u.+ ı 188a/5

u.+ ından 175b/13

uç- -1- [T.] Uçmak.

u.- arıdı 175b/11

uğra- -3- [T.] Bir yerin yanından,

yakınından, içinden geçmek, yolu düşmek.

u.- dı 128b/9

u.- ya 186b/9

u.- yup 143b/10

uğraş- -1- [T.] Savaşmak, mücadele etmek.

u.- up 116b/13

uğur -1- [T.] Uğur, yol.

u.+ uña 181a/6

ulağ -7- [T.] Haberci, postacı.

u. 115b/3, 124a/8, 124a/9

u.+lar 108a/8, 109a/4, 115a/1, 207b/12

ulal- -1- [T.] Büyüme.

u.- madadur 197b/12

ulu -56- [T.] Büyük, yüce.

u. 106b/4, 106b/9, 106b/10, 111a/6, 112a/2, 118a/11, 126a/12, 129b/8, 129b/9, 131a/9, 132a/10, 134a/10, 135a/1, 137a/13, 139a/9, 143a/3, 143b/4, 144a/4, 144b/1, 146a/11, 146a/13, 154b/2, 156a/7, 158a/3, 158b/6, 159a/6, 159b/4, 161b/8, 162b/12, 165a/8, 171a/9, 171a/11, 173a/2, 173a/4, 175b/11, 186b/3, 186b/11, 190a/10, 197b/4, 198b/11

u.+ları 132b/9, 191b/12, 192a/9, 192a/13

u.+ larına 195b/10

u.+ laruñ 192b/3

u.+ sı 129a/7, 197b/5, 197b/6, 197b/8

u.+ sına 138b/6, 177b/9

u.+ sınıñ 129a/9, 197b/5

u.+ sıyla 129b/6

ulu kici -4- [T.+T.] Büyük küçük, herkes.

bk. ulu kiçi

u. 111b/12, 115a/11, 143a/5, 192b/5

ulu kiçi -2- [T.+T.] Büyük küçük, herkes.
u. 118a/6, 202b/1

ulusı ve kicisi -1- [T.+Ar.+T.] Büyüğü ve küçüğü, herkes.
u. 141b/8

um- -5- [T.] Beklemek.
u.- aram 210a/10
u.- arın 119a/1
u.- aruz 120a/7
u.- duğum 181b/6
u.- up 148b/7

umūr -1- [Ar.] İşler.
u.+ ı 160b/7

ur- -12- [T.] 1. Vurmak.
u.-up 143a/1, 153a/6, 153a/9, 153a/12, 154a/5, 154a/11, 169b/7, 197a/6, 201a/5, 201a/7, 206b/2, 206b/10
2. Elini veya elinde tuttuğu bir şeyi bir yere hızla çarpmak, sokmak, batırmak.
-2-
u.- dılar 199a/3
u.- mağa 108b/10

3. Takmak, başına yerleştirmek. -5-
u.- duñ 126a/9
u.- miş 125b/5
u.- up 120a/13, 192b/4, 195b/11

4. Can almak, öldürmek. -1-
u.- up 172b/10

urın- -1- [T.] Kendi başına takmak.
u.- a 194b/2

uriş- -4- [T.] *bk.uruş-*
u.-up 117a/6, 125a/5, 148b/13, 150a/4

uruş- -3- [T.] Savaşmak, vuruşmak.
u.- dılar 116b/5, 127b/6, 148b/3

uryān -1- [Ar.] Üzerinde herhangi bir maddi varlık olmayan, çıplak.
u. 112b/13

uvağ -1- [T.] Ufak, küçük.

u. 142b/12

uy- -1- [T.] (Şartları veya özellikleri bakımından) birbiriyle bağdaşmak, uyuşmak, mutabık olmak, intibak etmek.
u.- up 148a/3

uyan- -1- [T.] Uyku durumundan çıkmak, uyanmak.
u.- dı 125b/6

uz ol- -10- [T.+T.] Uzlaşmak, anlaşmak.
u.- mayıcağ 173a/3
u.- mayup 121b/2, 134a/4, 151a/7, 158a/8, 161a/13, 193a/1, 193a/5, 205a/12
u.- mazsız 193b/13

uzak -1- [T.] Gidilmesi çok süren, çok ötelede bulunan, ırak, yakın karşıtı.
u. 148b/13

Ü

ü -2- [Far.] “Ve” bağlacı.
ü. 207b/5, 210a/2

üc -8- [T.] *bk.üç*
ü. 132a/5, 132a/8, 140b/13, 141a/7, 154a/12, 154a/13, 167b/4, 192a/2

üc yüz otuz dördüncü -1- [T.+T.+T.+T.] “334. (üç yüz otuz dördüncü)” sıra sayı sıfatı.
ü. 167a/2

üçüncü -1- [T.] Üç sayısının sıra sayı sıfatı. *bk.üçüncü*
ü.+ sine 137a/11

üç -2- [T.] “Üç” sayı sıfatı.
ü. 118a/12, 200b/1

üçüncü -1- [T.] Üç sayısının sıra sayı sıfatı. *bk.üçüncü*
ü. 155b/7

üçüncü -1- [T.] Üç sayısının sıra sayı

sıfatı.

ü. 206b/12

üleştirdir- -1- [T.] Paylaştırmak, bölüştürmek.

ü.- üp 140a/7

ümerā-yı salṭanat -1- [Ar.+Ar.] Devletin ileri gelenleri, beyleri.

ü. 111b/7

ümīd -1- [Far.] Arzu edilen bir iyiliği bekleme, umma, umut.

ü.+ üm 133a/8

ümīd kaṭʿ eyle- -1- [Far.+Ar.+T.] Ümit kesmek, artık ummaz olmak, olacağını beklememek.

ü.- diler 176b/1

ümīdi kaṭʿ eyle- -1- [Far.+Ar.+T.] Ümit kesmek, artık ummaz olmak, olacağını beklememek.

ü.- meyesin 124b/3

ümidin kaṭʿ eyle- -1- [Far.+Ar.+T.] Ümit kesmek, artık ummaz olmak, olacağını beklememek.

ü.- di 193b/8

ümīdin kıl- -1- [Far.+T.] Ümit etmek, bir şeyin olabileceğini düşünmek.

ü.- mışdı 174b/8

ümīd-vār -2- [Far.] Umutlu, ümitli.

ü.+ am 183a/3

ü.+ ıdı 144a/11

ümīd-vār ol- -2- [Far.+T.] Ümitlenmek, ümitli olmak.

ü.- dı 174b/12

ü.- up 181b/5

ümīz -2- [Far.] Ümit, umut, beklenti.

ü.+ ile 161b/9, 190b/5

ümīz kes- -1- [Far.+T.] Ümit kesmek, artık ummaz olmak, olacağını beklememek.

ü.- düm 183a/1

ümīz tuṭ- -1- [Far.+T.] Ümit etmek,

bir şeyin olabileceğini düşünmek.

ü.- mışlardı 109a/1

ün -2- [T.] Ses.

ü.+ i 189b/8, 189b/11

üslüb -2- [Ar.] 1. Durum, davranış. ü. 208a/5

2. Tarz, biçim.

ü.+ ı 204b/3

üst -4- [T.] Üst, üzeri.

ü.+ine 135b/4, 142b/7, 188b/13, 197a/9

üstād -2- [Far.] Herhangi bir konuda üstün bilgisi olan kimse.

ü. 132b/2

ü.+ muñ 210a/11

üş- -8- [T.] Her yandan çokça bir araya gelmek, toplanmak, üşüşmek.

ü.-üp 107b/6, 131b/6, 148a/6, 154b/9, 156a/3, 176a/7, 203a/2, 206a/3

üş -1- [T.] İşte, şimdi.

ü. 152a/4

üşen- -3- [T.] Korkmak, çekinmek.

ü.- di 194b/4

ü.- üp 164b/13, 184a/9

üzer -4- [T.] Üzeri, üstü. *bk. üzeri*

ü.+lerine 134a/5, 146a/9, 148b/2, 169a/1

üzeri -116- [T.] Üzeri, üstü.

ü.+ me 201b/1

ü.+ müze 107b/10, 148a/1, 163b/12, 171b/5, 181b/12, 199b/5

ü.+nde 114a/13, 116a/3, 129a/11, 138b/13, 145a/10, 145b/1, 146a/4, 150b/11, 161a/4, 165a/8, 185b/4, 191b/13, 203a/13

ü.+ nden 145b/6, 189a/6, 203b/3

ü.+ne 108a/1, 109b/10, 116a/4,

116b/8, 116b/10, 117a/1, 118b/10,

123b/7, 125a/10, 126a/11, 126b/6,

127b/3, 132a/4, 139b/10, 143a/13,

143b/10, 145b/10, 146a/12, 146b/8,
148a/5, 148b/9, 149b/10, 151a/1, 154b/9,
154b/13, 157a/5, 164b/10, 168b/10,
169a/12, 169b/4, 169b/9, 170a/7,
170a/13, 170b/12, 172a/12, 173b/4,
177a/1, 177a/10, 181a/1, 183a/11, 184b/6,
185b/5, 185b/11, 186b/10, 186b/13,
188b/12, 189a/7, 190a/4, 193a/3,
194b/12, 196a/6, 196a/8, 196a/11,
196b/2, 196b/3, 196b/8, 198a/2, 200b/12,
201a/3, 201a/6, 201a/11, 203a/1, 203b/5,
203b/9, 204a/6, 204a/10, 204b/5,
204b/12, 205a/1, 205a/6, 205b/13,
206a/5, 206b/11, 207b/11, 208b/1,
209a/11, 209a/12

ü.+nedür 113b/9, 136b/1, 136b/7,
142a/9, 151a/11, 159a/4, 164b/2, 165b/1,
166b/10, 167a/12, 171a/13, 177a/5,
186b/9, 190b/4, 202b/11

üzerimüze gel- -2- [T.+T.] Üstüne
doğru saldırırcasına gitmek. *bk. üzerine
gel-*

ü.- mek 164b/4, 169b/13

üzerine 'azm eyle- -1- [T.+Ar.+T.]
Saldırmak.

ü.- diler 126b/1

üzerine gel- -1- [T.+T.] Üstüne
doğru saldırırcasına gitmek.

ü.- üp 155b/3

üzerine var- -27- [T.+T.] Üstüne
varmak, saldırmak.

ü.- a 107b/3, 107b/7, 109b/3,
148b/6

ü.- ağağın 203b/13

ü.- ırın 168b/11

ü.- mağa 157a/3, 206b/6

ü.- mağda 124b/10

ü.-up 122a/5, 138a/8, 154b/4,
155b/6, 165b/4, 165b/7, 166b/12, 168b/5,
176b/10, 197a/4, 200a/4, 200a/13,
203a/10, 204a/9, 206a/1, 206b/10

ü.- urın 168b/13

ü.- uruz 131a/2

üzerine yürü- -3- [T.+T.] Üstüne
yürümek, saldırmak. *bk. üzerine yürü-*

ü.-yüp 117a/3-4, 154a/10, 198a/10

üzerine yürü- -4- [T.+T.] Üstüne
yürümek, saldırmak.

ü.- di 156b/2, 183b/8, 200a/10

ü.- diler 204b/6

üzeriñüze var- -1- [T.+T.] Üstüne
varmak, saldırmak. *bk. üzerine var-*

ü.- mağ 163b/6

üzerlerine var- -2- [T.+T.] Üstüne
varmak, saldırmak. *bk. üzerine var-*

ü.- a 109b/2

ü.- mayavuz 174b/2

üzerlerne gel- -1- [T.+T.] Üstüne doğru
saldırırcasına gitmek. *bk. üzerine gel-*

ü.- ecegin 173b/2

üzerü -6- [T.] Üzeri, üstü. *bk. üzeri*

ü.+ me 124a/13, 130b/3, 130b/5

ü.+ ñe 126b/4, 152a/3

ü.+ ñedür 144a/13

üzeriñe gel- -2- [T.+T.] Üstüne doğru
saldırırcasına gitmek. *bk. üzerine gel-*

ü.- mek 144a/2, 157a/13

üzeriñe var- -1- [T.+T.] Üstüne varmak,
saldırmak. *bk. üzerine var-*

ü.- dum 146b/7

üzre -6- [T.] 1. Üzerine, üzerinde.

ü. 113a/2, 147a/4, 165a/6, 202b/7,
208a/2

ü.+ yiken 122a/4

2. Gereğince. -7-

ü. 106b/4, 110a/9, 117b/7,
121a/13, 159b/9, 204b/6, 208a/5

3. Gibi. -2-

ü. 188a/8, 204b/4

4. Doğrultusunda. -7-

ü. 112b/13, 154a/8, 154a/12,
161b/10, 169a/7, 170a/2

ü.+ yidi 162a/5

5. Bir işin yakında gerçekleşecek
durumda olduğunu bildirir. -1-

ü.+ dür 122b/1

V

vācib -1- [Ar.] Yapılması gerekli olan,
zorunlu, kaçınılmaz.

v.+ dür 163b/12

vāfir -1- [Ar.] Çok, haddinden fazla.

v. 200b/9

vākī'a -2- [Ar.] Gerçi, her ne kadar,
filvâki.

v. 137b/11, 193a/9

vakf -1- [Ar.] Bir hizmetin
gelecekte de yapılması için belli şartlarla
ve resmî bir yolla ayrılarak bir topluluk
veya bir kimse tarafından bırakılan mülk,
para.

v. 129b/10

vākif ol- -2- [Ar.+T.] Bilmek,
öğrenmek, haberdar olmak.

v.- dı 151a/10

v.- ıcağ 163a/3

vākī' -1- [Ar.] Mevcut, vuku
bulmuş.

v. 114b/13

vākī' ol- -7- [Ar.+T.] Meydana
gelmek, gerçekleşmek.

v.- an 108a/4, 139b/5, 155a/11,
165a/8

v.- dı 165a/11

v.- mişdı 183b/5

v.- sa 197b/7

vakıt -1- [Ar.] *bk.vakıt*

v.+ larına 204b/7

vakıt -12- [Ar.] Zaman, vakit.

v.+ ın 147a/1

v.+ ma 144b/11, 144b/12, 165b/10,
170a/10, 189a/8, 209a/9

v.+ iñuza 173b/12

v.+ uña 146b/6, 164b/7, 187b/4

v.+ uñuza 163b/8

vaktehā -1- [Ar.] Ne vakit ki.

v. 171b/4

vakıt-ı şubh -1- [Ar.+Ar.] Sabah
vakti.

v. 189a/13

var -103- [T.] Mevcut, var, yokun
karşıtı.

v. 150a/13, 188b/4

v.+dı 121b/7, 122a/8, 128b/6,
142b/12, 159b/4, 169b/11

v.+dur 113b/2, 139b/1, 157a/6,
160a/13, 160b/3, 160b/7, 160b/8, 160b/9,
168b/10, 170a/11, 180b/7, 188b/7,
191a/3, 197b/13, 200a/9, 209b/9

v.+ durur 141a/3

v.+ıdı 106b/6, 110a/4, 110b/12,
115a/8, 129a/7, 136b/8, 137a/13, 138b/6,
139a/8, 139b/3, 141a/5, 141a/11, 142a/13,
142b/5, 142b/10, 143a/4, 144a/5, 144b/1,
146a/5, 150a/1, 151a/1, 152a/6, 154b/2,
156a/3, 158a/4, 158a/5, 158a/7, 159a/6,
159b/11, 161b/2, 161b/12, 162b/4,
162b/12, 163a/7, 165b/6, 166b/2, 167a/1,
167a/6, 168a/11, 169a/9, 171a/9, 171a/11,
171a/12, 172b/5, 173a/2, 173a/11,
176b/8, 176b/9, 177a/12, 177b/7, 177b/9,
177b/10, 181b/1, 183a/5, 183b/4, 185b/9,
186a/6, 190a/10, 190b/13, 191a/5,
191b/6, 194a/8, 195a/3, 197b/5, 199a/6,
200b/7, 205b/9

v.+ ıduğınuñ 204a/12

v.+ ımış 152a/6, 161a/8, 180b/8

v.+ isa 121a/3, 158b/5, 187b/3

var- -128- [T.] Gitmek, ulaşmak

v.- a 140a/3, 144b/2, 162a/6, 190b/8, 193a/13, 195a/7, 206a/6
v.- acağdur 131b/3
v.- alar 126a/11, 138a/3, 143b/1
v.- am 195a/9
v.- an 109a/5, 111b/12, 159b/12, 195b/3
v.- anlara 180a/3
v.- avuz 131a/5
v.- dı 113b/12, 114a/7, 134a/5, 151a/4, 185a/9
v.- dılar 125b/10, 149b/4
v.- duğı 154a/3, 157a/4
v.- duğda 109a/4, 112b/8
v.- duğlarından 120b/6
v.- dum 185a/3
v.-ıcağ 112b/10, 114a/12, 139a/5, 157a/12, 174a/11, 174b/9, 186a/1, 187a/6, 193b/7
v.- incaya 199b/12
v.- mağa 174a/7
v.- mağ 126b/7, 164b/8, 187a/7
v.- mağda 114a/5, 144b/9
v.- mağdan 120b/13, 170a/12, 171a/6
v.- mişdı 130a/2, 148b/1
v.- mişlar 108a/10
v.- sun 148a/4
v.-up 108b/1, 114b/6, 120b/11, 121b/12, 122b/2, 122b/3, 122b/7, 122b/13, 123a/2, 123a/3, 123a/5, 124a/7, 124a/10, 124b/5, 125b/13, 126a/3, 126b/8, 127b/2, 128b/1, 129a/10, 130a/11, 130b/11, 131a/6, 131b/6, 132a/4, 132b/6, 132b/11, 138b/11, 143a/7, 143b/3, 143b/13, 146a/12, 148a/12, 148b/2, 151a/1, 151b/7, 153a/7, 153b/3, 153b/11, 154a/4, 156a/9, 158a/2, 158b/2, 161b/3, 165b/3, 167b/7, 173a/9, 177a/11, 177b/1, 179a/4, 179b/8, 181a/4,

181a/11, 181b/4, 183a/6, 185a/3, 186a/2, 190b/1, 191a/1, 191a/4, 191a/11, 193a/9, 195a/4, 195b/1, 197b/8, 199b/7, 201a/3, 202a/5, 205b/4, 205b/9

v.- ur 164a/2

var ol- -2- [T.+T.] Yaşamak.

v.- duğlarınca 135a/13

v.- mağ 160b/9

varduğınca -2- [T.] Gittikçe, gitgide.

v. 176a/5, 189b/7

varduğca -2- [T.] Gittikçe, gitgide.

v. 116b/7, 145a/11

vaşf -1- [Ar.] Nitelik, özellik.

v.+ uñ 207b/7

vaşf it- -1- [Ar.+T.] Anlatmak.

v.- em 189b/11

vāşıl ol- -13- [Ar.+T.] Ulaşmak, erişmek.

v.-dı 120b/11, 152a/2, 163b/9, 165b/13

v.- ıcağ 114a/11, 115a/2, 151b/11, 160b/12, 164a/6, 164a/13, 170a/6, 173b/11, 184a/13

vaşiyet -2- [Ar.] Bir kimsenin sözlü veya yazılı olarak bildirdiği, ölümünden sonra arkasından yapılmasını istediği şey.

v.+ i 134b/9

v.+ in 137a/8

vaşiyet eyle- -3- [Ar.+T.] Öldükten sonra herhangi bir şeyin yapılmasını istemek.

v.- meğın 136b/5

v.- mişdı 136b/2, 137a/3

vaşiyet id- -1- [Ar.+T.] Öldükten sonra herhangi bir şeyin yapılmasını istemek.

v.- üp 137a/8

vaşiyet kıl- -2- [Ar.+T.] Öldükten sonra herhangi bir şeyin yapılmasını istemek.

v.- dı 136b/12, 194a/2

vaþan -1- [Ar.] Bir kimsenin doğduğu, yaşadığı yer, memleket.

v.+ larına 140b/12

vaþan bağla- -1- [Ar.+T.] Bir yeri yurt edinmek.

v.- yup 153a/1

vaþan-ı aşlı -1- [Ar.+Ar.] Asıl vatan, memleket.

v.+ sin 133b/8

vaþan-ı aşlıye -2- [Ar.+Ar.] Asıl vatan, memleket.

v.+ sinden 158b/8

v.+ sine 158a/9

vay ki -1- [T.+Far.] Yazık, eyvahlar ki.

v. 174a/11

vaylar çağrıl- -1- [T.+T.] Savaş sırasında ayılan oklardan dolayı bağırıp çağırarak, ah vah ederek inlemek.

v.- urdı 175b/13

vazgel- -1- [T.] Vazgeçmek.

v.- üp 186a/4

vazı̄c -1- [Ar.] Bayağı, zelil, hakir.

v. 132a/13

ve -1170- [Ar.] “Ve” bağlacı.

v. 106b/9, 116b/12, 117a/12, 106b/2, 106b/4, 106b/8, 106b/10, 107a/7, 107a/8, 107a/11, 107a/13, 107b/1, 107b/2, 107b/3, 107b/4, 107b/5, 107b/6, 107b/7, 107b/8, 107b/11, 107b/12, 107b/13, 108a/5, 108a/6, 108a/8, 108a/11, 108a/13, 108b/2, 108b/6, 108b/7, 109a/1, 109a/9, 109a/10, 109a/11, 109a/12, 109a/13, 109b/6, 109b/8, 109b/9, 109b/10, 109b/13, 110a/1, 110a/4, 110a/6, 110a/8, 110a/10, 110a/11, 110a/12, 110a/13, 110b/1, 110b/3, 110b/4, 110b/6, 110b/9, 110b/10, 110b/13, 111a/5, 111a/8, 111a/9, 111a/11, 111a/13, 111b/1, 111b/3, 111b/6, 111b/7, 111b/12, 112a/1, 112a/2, 112a/3, 112a/4,

112a/6, 112a/8, 112a/11, 112a/12, 112a/13, 112b/2, 112b/4, 112b/5, 112b/8, 112b/9, 112b/11, 112b/12, 112b/13, 113a/1, 113a/3, 113a/5, 113a/6, 113a/11, 113a/12, 113b/3, 113b/4, 113b/6, 113b/12, 113b/13, 114a/1, 114a/2, 114a/3, 114a/4, 114a/9, 114a/12, 114b/2, 114b/4, 114b/6, 114b/7, 114b/10, 114b/11, 114b/13, 115a/1, 115a/2, 115a/3, 115a/9, 115a/10, 115a/11, 115b/1, 115b/2, 115b/6, 115b/8, 116a/4, 116a/6, 116a/8, 116a/11, 116a/13, 116b/4, 116b/5, 116b/6, 116b/7, 116b/9, 116b/10, 116b/11, 116b/12, 117a/3, 117a/5, 117a/8, 117a/9, 117a/11, 117a/12, 117a/13, 117b/1, 117b/3, 117b/4, 117b/5, 117b/6, 117b/7, 117b/8, 118a/1, 118a/3, 118a/6, 118a/7, 118a/8, 118a/12, 118a/13, 118b/1, 118b/2, 118b/5, 118b/6, 118b/7, 118b/8, 119a/1, 119a/2, 119a/3, 119a/4, 119a/6, 119a/7, 119a/8, 119a/9, 119a/10, 119a/13, 119b/2, 119b/4, 119b/5, 119b/8, 119b/9, 119b/11, 119b/12, 119b/13, 120a/1, 120a/3, 120a/5, 120a/7, 120a/9, 120a/10, 120a/12, 120a/13, 120b/2, 120b/4, 120b/6, 120b/10, 120b/12, 121a/4, 121a/5, 121a/6, 121a/7, 121a/8, 121a/9, 121a/11, 121a/12, 121b/1, 121b/4, 121b/8, 121b/10, 121b/11, 121b/13, 122a/1, 122a/7, 122a/8, 122a/12, 122b/1, 122b/3, 122b/4, 122b/7, 122b/8, 122b/9, 122b/10, 123a/2, 123a/5, 123a/7, 123a/9, 123a/11, 123b/4, 123b/6, 123b/8, 123b/11, 123b/12, 123b/13, 124a/2, 124a/6, 124a/8, 124a/9, 124a/10, 124a/11, 124a/13, 124b/5, 124b/6, 124b/7, 124b/8, 124b/11, 124b/12, 125a/5, 125a/7, 125a/12, 125a/13, 125b/6, 125b/8, 125b/11, 125b/12, 126a/3, 126a/5, 126a/7, 126a/10, 126a/11, 126a/12, 126a/13, 126b/3, 126b/5, 126b/9, 126b/12, 126b/13, 127a/1, 127a/2, 127a/3, 127a/4, 127a/5, 127a/9, 127a/10, 127a/12, 127a/13, 127b/1, 127b/4, 127b/7, 127b/8, 128a/1, 128a/4, 128a/5, 128a/7, 128a/10, 128a/11, 128a/12, 128a/13, 128b/7, 128b/8, 128b/9,

128b/10, 128b/12, 128b/13, 129a/2,
 129a/5, 129a/7, 129a/8, 129a/10, 129a/12,
 129b/2, 129b/4, 129b/5, 129b/7, 129b/8,
 129b/10, 130a/2, 130a/4, 130a/8, 130a/9,
 130a/10, 130a/11, 130b/3, 130b/6,
 130b/8, 130b/9, 130b/11, 131a/1, 131a/2,
 131a/3, 131a/4, 131a/6, 131a/7, 131a/9,
 131b/1, 131b/5, 131b/6, 131b/7, 131b/8,
 131b/9, 131b/11, 131b/12, 132a/1,
 132a/2, 132a/3, 132a/4, 132a/6, 132a/7,
 132a/10, 132b/2, 132b/6, 132b/8, 132b/9,
 132b/10, 132b/13, 133a/3, 133a/4,
 133a/6, 133a/7, 133a/9, 133a/12, 133a/13,
 133b/1, 133b/2, 133b/3, 133b/4, 133b/6,
 133b/8, 133b/10, 134a/1, 134a/7,
 134a/10, 134a/12, 134a/13, 134b/1,
 134b/4, 134b/7, 134b/9, 134b/11,
 134b/12, 134b/13, 135a/1, 135a/3,
 135a/4, 135a/7, 135a/8, 135a/11, 135a/12,
 135a/13, 135b/2, 135b/7, 135b/8, 135b/9,
 136a/1, 136a/5, 136a/6, 136a/9, 136b/3,
 136b/7, 136b/8, 136b/9, 136b/11, 137a/4,
 137a/9, 137a/10, 137a/11, 137a/12,
 137b/2, 137b/3, 137b/4, 137b/7, 137b/10,
 138a/2, 138a/3, 138a/9, 138a/10, 138a/11,
 138a/12, 138a/13, 138b/2, 138b/8,
 138b/11, 138b/12, 138b/13, 139a/1,
 139a/3, 139a/4, 139a/5, 139a/6, 139a/7,
 139a/9, 139a/12, 139a/13, 139b/1,
 139b/3, 139b/4, 139b/6, 139b/7, 139b/11,
 140a/1, 140a/8, 140a/9, 140a/11, 140b/4,
 140b/5, 140b/7, 140b/8, 140b/11,
 141a/10, 141a/12, 141b/1, 141b/9,
 141b/10, 141b/12, 142a/10, 142b/2,
 142b/11, 142b/12, 143a/1, 143a/2,
 143a/5, 143a/8, 143b/2, 143b/8, 143b/11,
 143b/12, 144a/1, 144a/3, 144a/5, 144a/8,
 144a/9, 144a/11, 144a/12, 144b/2,
 144b/3, 144b/4, 144b/5, 144b/6, 144b/7,
 144b/10, 144b/11, 144b/13, 145a/1,
 145a/2, 145a/5, 145a/6, 145a/8, 145a/9,
 145a/10, 145a/11, 145a/12, 145b/1,
 145b/7, 145b/9, 145b/13, 146a/5, 146a/7,
 146a/9, 146a/10, 146b/1, 146b/2, 146b/3,
 146b/5, 146b/9, 146b/10, 146b/12,
 147a/1, 147a/5, 147a/11, 147a/12, 147b/2,
 147b/3, 147b/6, 147b/8, 147b/10,
 147b/11, 147b/12, 148a/1, 148a/2,
 148a/3, 148a/5, 148a/6, 148a/8, 148b/1,
 148b/3, 148b/6, 148b/7, 148b/8, 148b/10,
 148b/11, 148b/12, 149b/4, 149b/5,
 149b/6, 149b/9, 149b/11, 150a/1, 150a/2,
 150a/4, 150a/9, 150a/12, 150b/6, 150b/9,
 150b/12, 150b/13, 151a/2, 151a/4,
 151a/5, 151a/9, 151b/2, 151b/12, 152a/4,
 152a/5, 152a/10, 152a/11, 152a/12,
 151a/13, 152b/1, 152b/4, 152b/5, 152b/6,
 152b/7, 152b/9, 152b/10, 152b/12,
 152b/13, 153a/1, 154a/3, 153a/9, 153a/12,
 153a/13, 153b/7, 153b/9, 153b/10,
 153b/13, 154a/1, 154a/2, 154a/5, 154a/7,
 154a/12, 154a/13, 154b/3, 154b/6,
 154b/10, 154b/12, 154b/13, 155b/4,
 155b/5, 155b/11, 156a/6, 156a/12,
 156b/1, 156b/3, 156b/4, 156b/10,
 156b/13, 157a/7, 157b/2, 157b/3, 157b/6,
 157b/12, 158a/4, 158a/10, 158a/13,
 158b/1, 158b/5, 158b/10, 158b/11,
 158b/12, 159a/3, 159a/4, 159a/8, 159a/9,
 159a/10, 159b/1, 159b/3, 159b/4,
 159b/12, 160a/4, 160a/5, 160a/9, 160a/10,
 160a/11, 160b/1, 160b/5, 160b/6, 160b/7,
 160b/13, 161a/3, 161a/4, 161a/5, 161a/9,
 161b/1, 161b/4, 161b/5, 161b/7, 162a/4,
 162a/6, 162a/9, 162b/4, 163a/5, 163a/6,
 163a/8, 163b/3, 163b/6, 163b/12, 164a/8,
 164a/9, 164a/11, 164a/12, 164b/1,
 164b/2, 164b/4, 164b/7, 164b/12, 165a/3,
 165a/5, 165a/12, 165b/10, 165b/12,
 166a/1, 166a/2, 166a/5, 166a/6, 166a/11,
 166b/4, 166b/9, 166b/10, 166b/11,
 166b/12, 166b/13, 167a/10, 167a/13,
 167b/7, 167b/12, 167b/13, 168a/8,
 168a/9, 168b/4, 168b/6, 168b/8, 168b/12,
 169a/2, 169a/3, 169a/6, 169a/7, 169a/8,
 169a/13, 169b/8, 170a/4, 170a/5, 170a/8,
 170a/10, 170b/1, 170b/3,
 170b/11, 170b/12, 170b/13, 171a/3,
 171a/5, 171b/9, 171b/12, 172a/1,
 172a/11, 172b/1, 172b/2, 172b/7,
 172b/11, 173a/4, 173a/5, 173a/7, 173a/10,
 173a/12, 173b/1, 173b/4, 173b/6, 173b/8,
 173b/10, 173b/11, 174a/2, 174a/8,
 174a/12, 174b/1, 174b/4, 174b/5, 174b/6,

174b/11, 174b/13, 175a/1, 175a/2, 175a/4, 175a/9, 176a/11, 176a/12, 175a/13, 175b/4, 176a/10, 176b/1, 176b/2, 176b/3, 176b/5, 176b/7, 176b/8, 176b/9, 176b/10, 176b/11, 177a/3, 177a/6, 177a/9, 177a/12, 177b/7, 177b/9, 177b/11, 178a/3, 178a/5, 178a/7, 178a/8, 178a/11, 178b/1, 178b/2, 178b/7, 178b/8, 179a/1, 179a/4, 179a/6, 179a/10, 179a/11, 179a/12, 179b/4, 179b/5, 179b/8, 180a/7, 180a/9, 180b/1, 180b/5, 180b/7, 180b/11, 180b/13, 181a/1, 181a/4, 181a/6, 181a/7, 181b/5, 181b/13, 182a/2, 182a/3, 182a/8, 182a/11, 182b/4, 182b/8, 182b/10, 182b/12, 183a/3, 183a/4, 183a/7, 183a/9, 183a/10, 183a/11, 183b/2, 183b/4, 183b/5, 183b/6, 183b/9, 183b/10, 184a/1, 184a/2, 184a/3, 184a/6, 184a/8, 184a/10, 184b/5, 184b/7, 184b/10, 184b/12, 185a/2, 185a/6, 185a/7, 185a/12, 185b/2, 185b/3, 185b/6, 185b/7, 185b/10, 185b/11, 186a/3, 186a/5, 186a/9, 186a/10, 186a/11, 186a/12, 186a/13, 186b/1, 186b/2, 186b/3, 186b/10, 186b/11, 186b/12, 187a/6, 187a/9, 187a/12, 187b/2, 187b/3, 187b/8, 187b/9, 187b/10, 187b/13, 188b/7, 188b/8, 188b/9, 189a/8, 189a/12, 189b/5, 189b/6, 189b/10, 189b/12, 190a/2, 190a/3, 190a/4, 190a/5, 190a/8, 190a/10, 190a/11, 190b/1, 190b/3, 190b/6, 191a/8, 191a/9, 191a/10, 191a/11, 191a/12, 191b/2, 191b/3, 191b/8, 191b/11, 191b/12, 192a/1, 192a/3, 192a/4, 192a/6, 192a/8, 192a/9, 192a/13, 192b/1, 192b/3, 192b/5, 192b/6, 192b/8, 192b/10, 192b/13, 193a/6, 193a/10, 193a/11, 193a/12, 193a/13, 193b/3, 193b/4, 193b/5, 193b/8, 193b/9, 194a/1, 194a/5, 194a/11, 194a/12, 194b/3, 194b/5, 194b/6, 194b/11, 195a/7, 195b/1, 195b/8, 195b/10, 195b/11, 195b/13, 196a/2, 196a/3, 196a/6, 196b/6, 196b/12, 197a/7, 197a/9, 197b/6, 197b/7, 197b/9, 197b/11, 197b/12, 198a/1, 198a/3, 198a/6, 198a/11, 198b/8, 199a/7, 199b/3, 199b/5, 199b/9, 199b/10, 200a/4, 200a/6, 200a/7, 200a/9, 200a/11, 200b/2, 200b/3, 200b/4, 200b/8,

201a/2, 201a/4, 201a/5, 201a/9, 201a/12, 201b/2, 201b/4, 201b/6, 201b/11, 201b/12, 202a/6, 202a/7, 202a/9, 202a/11, 202a/12, 202a/13, 202b/1, 202b/8, 202b/9, 202b/11, 203a/2, 203a/5, 203a/11, 203b/1, 203b/3, 203b/8, 204a/5, 204a/13, 204b/1, 204b/2, 204b/7, 204b/9, 204b/10, 204b/11, 205a/3, 205a/7, 205a/8, 205a/13, 205b/2, 205b/7, 206a/1, 206b/2, 206b/3, 206b/5, 206b/7, 206b/8, 206b/10, 206b/11, 206b/12, 207a/4, 207a/8, 207a/11, 208a/2, 208a/5, 208a/6, 208a/8, 208a/11, 208b/3, 208b/8, 208b/12, 209a/9

ve dahu -15- [Ar.+T.] Ve dahi, ve de, ayrıca.

v. 109b/2, 111a/6, 111b/9, 123b/10, 133b/1, 138a/5, 138a/10, 150b/7, 160a/13, 169b/1, 171b/1, 186b/12, 191b/6, 193a/5, 193b/1

ve hem -7- [Ar.+Far.] Ve de, buna ek olarak.

v. 140a/2, 149b/12, 153b/4, 180b/10, 185a/10, 188b/4, 200b/6

ve sāyir -5- [Ar.+Ar.] Sayılan birkaç şeyden sonra “bunun gibi olanlar ve benzerleri de” anlamında kullanılır.

v. 136b/5, 147b/5, 170b/9, 191b/12, 197b/5

vehile -1- [Ar.] Bir sebeple, bir şekilde.

v. 180a/10

veh-i hāl -1- [Ar.+Ar.] Hâl üzere.

v. 113a/1

veda‘laş- -1- [Ar.] Ayrılırken birbirine esenlik dilemek, esenleşmek.

v.- up 167a/5

vefā -4- [Ar.] Dostluk ve muhabbetle sebat etme, sevgide süreklilik, bağlılık ve sadâkat.

v. 152a/13, 195a/11

v.+ sı 107a/1, 178b/5

vefā büyü -1- [Ar.+Far.] Vefa kokusu,

vefa belirtisi.

v. 133b/1

vefâ gel- -2- [Ar.+T.] Hayır gelmek.

v.- di 160b/2

v.- mişdür 182a/7

vefâ id- -1- [Ar.+T.] Sadakat göstermek.

v.- üpen 108b/1

vefât eyle- -8- [Ar.+T.] Ölmek.

v.-di 132a/10, 135b/2, 138b/2, 142a/10, 142b/1, 142b/8, 159b/6, 207a/5

vefât it- -1- [Ar.+T.] Ölmek.

v.- di 142b/6

vefât kıl- -1- [Ar.+T.] Ölmek.

v.- dı 194a/12

vehm -2- [Ar.] Anlamsız korku, kuruntu.

v.+ inden 136a/5, 207b/4

vehm deryâsına ğark ol- -2-

[Ar.+Far.+Ar.+T.] Korku/endişe denizine dalmak, batmak; çok korkmak, çok endişelenmek.

v.- dı 201a/12

v.- up 203b/12

vehm deryâsına müstağrak ol- -1-

[Ar.+Far.+Ar.+T.] Korku/endişe denizine dalmak, batmak; çok korkmak, çok endişelenmek.

v.- up 187b/6-7

vehm endişesine düş- -1- [Ar.+Far.+T.]

Çok korkmak, çok endişelenmek.

v.- üp 126b/4-5

vehm eyle- -1- [Ar.+T.] Tedirgin olmak, kuruntuya kapılmak.

v.- diler 170b/13

vehm yi- -1- [Ar.+T.] Tedirgin olmak, kuruntuya kapılmak.

v.- rdi 112a/13

vehme düş- -3- [Ar.+T.] Kuruntuya kapılmak.

v.- üp 125a/3, 169a/12-13, 180a/2

vehme var- -1- [Ar.+T.] Kuruntuya kapılmak.

v.- up 143b/6

vekîl-i hâş -1- [Ar.+Ar.] Hükümdarın özel işleriyle, mutfak ve ailesiyle ilgilenen kişi.

v. 183b/1

velâkin- -1- [Ar.] Fakat, ancak.

v. 121a/5

velîkin- -1- [Ar.] Fakat, ancak.

v. 106b/13

verhemlü -1- [Far.] Küfürlü, kötü söz.

v. 181b/8

vesîle -1- [Ar.] Sebep, bahane.

v.+ yile 197b/3

vesselâm -1- [Ar.] “İşte o kadar, son söz bu” anlamında sözü kısa kesmek için kullanılır.

v. 187b/5

vesvese -3- [Ar.] Şüphe, kuruntu, aslı olmayan ihtimaller.

v. 192b/11

v.+ yile 188b/8, 198a/1

vesvese düş- -1- [Ar.+T.] Kuruntuya kapılmak.

v.- di 147b/10

vesvese vir- -1- [Ar.+T.] Bir kimsenin içine şüphe düşürmek.

v.- di 123a/5

veyâ -1- [Ar.+Far.] Veya, yahut.

v. 160b/4

veyâhüd -5- [Ar.+Far.] Veya, ya da.

v. 113a/8, 125b/9, 158b/6, 194b/10, 199b/8

vezîr -19- [Ar.]Osmanlı Devleti’nde askerî ve idarî yetkisi olan en yüksek rütbedeki devlet memuru, vezirlik

rütbesine sahip kimse.

v. 106b/7, 107a/9, 113a/13, 122a/3, 123a/1, 125a/6, 126b/5, 127a/11, 127b/9

v.+ i 106b/5, 121b/7, 128b/10

v.+ ine 112b/12

v.+ leri 130b/11

v.+ lerin 131b/1

v.+ lerine 130a/12, 130b/1

v.+ üñ 113a/13

ve'l-müşrikîn -1- [Ar.+Ar.] Allâh'a ortak koşanlar.

v. 199a/3

vilâyet -186- [Ar.] Diyar, ülke, memleket.

v. 111a/5, 130b/3, 132b/9, 134a/7, 137b/5, 137b/8, 137b/13, 141a/13, 141b/8, 142b/5, 147b/8, 150b/10, 153a/5, 155a/9, 157a/5, 157a/6, 157b/4, 160a/9, 160b/3, 160b/5, 161b/5, 162a/2, 162a/9, 163a/11, 163b/1, 165a/4, 167b/11, 173b/7, 173b/8, 178a/4, 178a/6, 178a/7, 178b/3, 179a/9, 180a/4, 181b/13, 182a/6, 184b/4, 186b/6, 192b/12, 194b/9, 195b/12, 196a/1, 197b/5, 199a/13, 199b/9, 199b/10, 202a/13, 202b/9, 205a/13, 205b/2, 205b/9, 206b/2

v.+ den 171b/5, 173a/6, 194b/10

v.+e 107a/13, 144a/8, 148a/8, 167b/11, 178a/2, 178a/5, 186a/13, 191a/13, 192b/12, 199b/1

v.+ i 114a/3, 114a/10, 115a/3, 115a/9, 125b/6, 134a/2, 140b/10, 143b/2, 144a/4, 144b/13, 145b/10, 155b/3, 157b/12, 159b/1, 159b/10, 160b/4, 164a/7, 166b/12, 169b/3, 177a/5, 178a/12, 183b/8, 193a/13, 193b/1, 195a/2, 195a/7, 201a/6, 201b/13, 205b/13

v.+ idür 167b/4, 171a/3

v.+ imüzde 178a/9, 186b/1

v.+ in 166b/13

v.+inde 114b/11, 133b/9, 142b/11,

145a/6, 190a/9, 205b/4

v.+inden 109a/1, 116b/7, 145b/5, 145b/7, 167a/3, 170a/13, 186a/8, 186b/6, 188b/1, 189b/3

v.+ine 108b/3, 114a/8, 114a/10, 122a/11, 122b/13, 145a/1, 151a/3, 152b/13, 153b/7, 158a/10, 161a/10, 166b/11, 167a/6, 167b/3, 167b/6, 167b/13, 168a/1, 171a/2, 171a/7, 172b/4, 176b/11, 178b/10, 184a/11, 184a/12, 188b/9, 190b/8, 193a/13, 194a/9, 194a/11, 195a/3, 195b/3, 200a/6, 202b/4, 206b/7, 208b/4

v.+ ini 125b/2, 170b/10

v.+inüñ 132b/5, 137b/6, 138b/10, 146a/3, 167a/1, 167a/6, 192a/13, 193a/2, 202a/2

v.+ iñüze 173b/12

v.+ lerden 137b/2, 187b/10

v.+ lere 115a/6, 142b/9, 203b/1

v.+leri 153a/4, 154a/12, 176b/8, 185b/3, 206a/1

v.+ lerin 171a/2

v.+ lerinden 148b/8

v.+ lerine 108a/7

v.+ lerüñ 177a/8, 179a/7, 193a/2

v.+ üm 181a/6

v.+ üñ 130b/12, 193b/13, 202a/3

vilâyet-i aşliye -1- [Ar.+Ar.] Kendi vilayeti, memleket.

v.+ lerine 158a/1

vilâyet-i küfr -1- [Ar.+Ar.] Küfr ehlinin memleketi.

v.+ e 203a/9

vilâyet-i mezbûre -1- [Ar.+Ar.] Adı geçen memleket.

v. 145a/5

vilâyet-i mezbûre -1- [Ar.+Ar.]

bk. vilâyet-i mezbûre

v.+ yi 169a/7

vir- -6- [T.] 1. Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmek, iletmek, vermek.

v.- di 202b/8

v.- e 110a/8

v.- mezüz 108b/10

v.- üp 115a/1, 163b/9, 178b/8

2. Bırakmak, bağışlamak, ihsan etmek. -24-

v.- di 152a/13

v.- elüm 131a/11

v.- esiz 164a/8

v.- eyin 171b/10

v.- ibidüm 152a/5

v.- mege 152b/10

v.-üp 106b/2, 113a/1, 119a/12, 121a/12, 122b/9, 123b/12, 132a/6, 134b/8, 152b/1, 152b/3, 153b/3, 159a/10, 170a/4, 172b/8, 185a/10, 196b/12, 200b/09

v.- ürseñüz 171b/10

3. Herhangi bir duruma yol açmak. -2-

v. 208b/10

v.- mesün 210a/10

4. Kızı, kadını biriyle evlendirmek. -2-

v.- di 112a/1

v.- e 110b/5

5. Sahip olmasını sağlamak. -13-

v.- di 206a/9

v.- medi 164a/9

v.- mege 165a/10, 168a/12

v.- mek 130b/6, 174a/3

v.- memegin 164a/10

v.- meziseñ 164b/6

v.- mezseñüz 108b/8

v.- mişdi 147b/4

v.- mişdür 148a/2

v.- miyecek 164b/10

v.- üp 108b/6

6. Göndermek. -5-

v.- dük 130b/13

v.- ibidi 144a/10, 163a/2, 193a/1

v.- üp 160a/1

7. Karşılamak. -1-

v.- meyince 152a/10

vīrān -2- [Far.] Harap, yıkık.

v. 135b/4, 142b/7

vīrān eyle- -1- [Far.+T.] Yıkamak, harap etmek.

v.- di 157b/11

viril- -4- [T.] Verilmek, verme işi yapılmak.

v.- di 112a/4

v.- mişdi 118b/10

v.- üp 177a/9, 192a/5

voyvoda -6- [Sırp.] Osmanlıların Eflak ve Boğdan beylerine verdikleri unvan.

v. 200a/6

v.+sı 143a/3, 143a/7, 168b/5, 169a/9, 169b/12

vukū‘ -2- [Ar.] Olma, meydana gelme.

v. 193a/3

v.+ı 170a/2

vücūd -1- [Ar.] Beden, cisim, varlık.

v.+ umuzı 125a/8

Y

yā (1) -1- [Ar.] ‘‘Ey’’ anlamında bir seslenme sözü.

y. 180b/6

yā (2) -5- [Far.] 1. ‘‘Peki, iyi, ama’’ anlamlarında bağlaç.

y. 122a/3, 132a/2, 164a/8

2. ‘‘Ya, veya’’ anlamlarında bağlaç.

y. 142a/6, 192b/12
yā ilāh -2- [Ar.+Ar.] Ey Allāh'ım.
 y. 210a/3, 210a/6
yā ilāh ī -3- [Ar.+Ar.] Ey Allāh'ım.
 y. 207a/13, 208b/10, 210a/1
yā Rab -2- [Ar.+Ar.] Ey Rabbim.
 y. 207b/2, 210a/7
yā Zülcelāl -1- [Ar.+Ar.] Ey Allāh'ım.
 y. 210a/8
yab- -3- [T.] Yapmak.
 y.- dılar 203a/5, 208a/11, 208b/3
yād -1- [Far.] Yabancı.
 y. 160b/4
yād eyle- -1- [Far.+T.] Hatırlamak,
 anmak.
 y.- di 133b/4
yād kı- -1- [Far.+T.] Hatırlamak,
 anmak.
 y.- dı 177b/5
yağdur- -1- [T.] Yağdırmak, bol
 miktarda atmak.
 y.- up 166a/6
yağma -5- [Far.] Bazı savaşlardan sonra
 kumandan tarafından verilen izinle
 askerlerin o şehirdeki mallardan
 istediklerini alması, yağmalayıp ele
 geçirmesi.
 y. 128a/12, 138a/11, 153a/12,
 154a/2, 206b/2
yağma itdür- -1- [Far.+T.] Zor
 kullanarak ele geçirilmesini sağlamak.
 y.- di 146b/12
yağma kı- -2- [Far.+T.] Zor
 kullanarak ele geçirmek.
 y.- dılar 140b/11
 y.- up 199a/5
yağma ol- -2- [Far.+T.]
 Yağmalanmak, yağma edilmek.
 y.- dı 176b/5

y.- up 156b/10
yağma vü talan -1- [Far.+Far.+T.]
 Yağma ve talan.
 y.+ a 198b/4
yağma vü tārāc eyle- -1-
 [Far.+Far.+Far.+T.] Yağma ve talan
 etmek.
 y.- diler 153b/10
yağma vü tārāc kı- -1-
 [Far.+Far.+Far.+T.] Yağma ve talan
 etmek.
 y.- dılar 150b/7
yağşı -2- [T.] Güzel, iyi, hoş.
 y. 119a/11, 139b/2
yāhūd -2- [Far.] Veya, ya da.
 y. 164b/5, 192b/12
yağ- -7- [T.] Yanmasını sağlamak
 veya yanmasına yol açmak, tutuşturmak;
 ateşe vermek.
 y.- ar 186b/9
 y.- arlar 169b/7
 y.-up 144a/1, 153a/6, 154b/8,
 157b/12, 201a/5
yağasını çāk id- -1- [T.+Far.+T.]
 Yakasını yırtmak.
 y.- üpen 134b/5
yağın -3- [T.] Çok az bir ara ile ayrılmış
 olan.
 y. 192a/9, 204b/9
 y.+ da 200b/7
yağın ir- -4- [T.+T.] Yaklaşmak.
 y.- ıcek 111b/7
 y.- mişdi 140b/1, 175a/4
 y.- üp 116a/12
yağın var- -3- [T.+T.] Yaklaşmak.
 y.- dı 196a/8
 y.- dukları 196b/9
 y.- ıcağ 200a/13
yağlaş- -1- [T.] Arada az bir aralık

kalacak biçimde ilerlemek.

y.- mişdı 124b/12

yakup yık- -2- [T.+T.] Çok büyük zarar vermek, harap etmek.

y.- up 143b/10, 153a/4

yalıñuz -1- [T.] Yalnızca, sadece.

y. 125a/7

yalman- -1- [T.] Kendi ağzını yalamak. (Mızrakların öldürücü bir silah olmasından hareketle mecazi anlamda kullanılmıştır.)

y.- urdı 175b/12

yalvar- -1- [T.] Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine acındırarak sözlerle bir şey istemek.

y.- alum 186b/4

yan -16- [T.] Bir şeyin ön, arka, alt ve üst dışında kalan bölümü ya da bir kimsenin beraberinde olma durumu.

y.+ına 149b/6, 156a/2, 179b/6, 195a/8, 195a/12

y.+ında 130a/13, 144b/1, 145b/8, 155b/7, 162b/4, 174a/13, 177b/12, 197b/4

y.+ından 161b/11, 162a/11

y.+ındaydı 167b/7

ya'ñi -3- [Ar.] Kısacası, sözün kısası.

y. 187a/11, 207a/12, 208b/6

yañılışlıq ıla -1- [T.+T.] Yanlışıklıkla, yanılarak, bilmeyerek.

y. 152a/7

yap- -1- [T.] İnşa etmek, bina etmek.

y.- up 136a/9

yapraq gibi ditre- -1- [T.+T.+T.] Aşırı titremek.

y.- di 188a/11

yār -2- [Far.] Arkadaşlar, dostlar.

y. 107a/6, 150a/13

yār ol- -2- [Far.+T.]1. Nasip olmak.

y.- maduğın 133b/5

y.- up 133b/4

2. Dost, arkadaş olmak. -1-

y.- maz 131b/12

yara -1- [T.] Dert, üzüntü.

y.+ muza 182b/8

yara- -1- [T.] Yararlı, faydalı olmak.

y.- mişdur 199b/3

yarağ -5- [T.] 1. Hazırlık.

y.+ ı 123b/12

y.+ ında 114a/4

y.+ iñuz 139a/6, 140a/3

y.+ uñ 123a/7

2. Savaş aleti, silah. -2-

y. 123b/12, 173a/7

yarağ gör- -2- [T.+T.] Hazırlık yapmak.

y.- üp 113b/11, 119a/9

yarağ id- -1- [T.+T.] Hazırlık yapmak.

y.- üp 162a/8

yarağın gör- -5- [T.+T.] Hazırlığını yapmak.

y. 181a/13

y.- üp 135a/10-11, 162a/10, 193a/10, 204a/6

yarağın kıl- -2- [T.+T.] Hazırlık yapmak.

y.- dı 185b/11

y.- up 200a/8

yarar -40- [T.] Faydalı, güvenilir.

y. 109a/12, 111a/11, 111b/5, 114b/10, 115a/10, 119a/7, 128a/1, 138a/10, 140b/10, 144b/13, 147a/2, 149b/6, 152a/4, 152a/7, 161a/5, 162b/4, 164a/5, 164b/13, 165b/3, 169a/13, 171a/5, 172b/5, 174b/11, 177a/8, 178b/8, 180b/13, 181a/3, 184a/12, 187b/12, 190a/6, 192a/4, 201b/2, 201b/9, 202a/3

y.+ ları 128b/2, 166b/1, 168b/6

y.+ ların 111a/5

y.+ larından 166a/7
 y.+ laruñ 164b/5
yaraş- -1- [T.] Uygun düşmek,
 yaraşmak.
 y.- ur 146b/3
yardım -22- [T.] Elindeki imkânları ve
 gücünü ihtiyacı olan biri için kullanma,
 muavenet.
 y. 114a/1, 114b/3, 120b/3, 122b/3,
 122b/7, 123a/3, 126b/3, 145b/5, 147a/1,
 147a/8, 148b/7, 148b/8, 152a/3, 152b/9,
 157a/1, 176a/11, 187b/10, 190b/5
 y.+ a 115a/12, 145b/7, 150a/2,
 189b/3
yardım al- -2- [T.+T.] Kendi başına
 yapılamayacak bir işi bir kimsenin
 desteğiyle yapmak.
 y.- up 153b/2, 187a/7
yardım id- -1- [T.+T.] Kendi gücünü
 ya da imkânlarını bir başkası için
 kullanmak.
 y.- e 188b/13
yardım vir- -3- [T.+T.] Yardım etmek,
 kendi gücünü ya da imkânlarını bir
 başkası için kullanmak.
 y.- esin 130a/5
 y.- üp 115b/2, 201b/12
yarın -2- [T.] Bugünden sonra
 gelecek ilk gün içinde.
 y. 115b/8, 189a/12
yarınki gün -1- [T.+T.] Ahiret
 günü, hesap günü.
 y. 210a/9
yār-ı vefā-dār -1- [Far.+Ar.+Far.] Vefalı
 dost.
 y.+ isañ 124b/1
yār-ı vefā-dār ol- -1-
 [Far.+Ar.+Far.+T.] Vefalı dost olmak.
 y.- ur 131b/13
yār-ı vefā-dārlik -3- [Far.+Ar.+Far.]

Vefalı dost olmanın gereklerini yapma.
 y. 181b/6, 201b/2
 y.+ ıñuz 139a/12
yaşa- -1- [T.] Düzenlemek, hazırlamak.
 y.- mışdı 166a/9
yaşan- -1- [T.] Düzenlenmek,
 hazırlanmak.
 y.- ur 204b/3
yaş -2- [T.] Hayatta geçirilen süre,
 yaş.
 y.+ ında 194a/13
 y.+ ındayiken 202b/11
yat- -1- [T.] Bir yere veya bir şeyin
 üzerine boylu boyunca uzanmak.
 y.- urdı 176a/1
yavuz -3- [T.] Kötü, fena.
 y. 113b/13, 123a/13, 190b/8
yay -1- [T.] İki ucu arasında bir kiriş
 gerili olan, eğri ve esnek ok atma aleti.
 y.+ lar 175b/12
yaykara id- -1- [T.+T.] Önemsiz bir
 şeyi bahane ederek yüksek sesle bağırıp
 çağırarak.
 y.- erler 174b/2
yaz- -5- [T.] Bir söz veya
 düşüncüyü yazıya geçirmek, yazı ile
 anlatmak.
 y.- dı 108b/5
 y.- up 108a/8, 108b/10, 110a/10,
 206b/5
yeksân ol- -1- [Far.+T.] Eşit
 olmak, aynı düzeyde olmak.
 y.- mamağın 161b/6
yelken -1- [T.] Rüzgâr gücünden
 yararlanarak geniş bir yüzey oluşturacak
 biçimde yan yana dikilen ve teknenin
 direğine uygun bir biçimde takılarak onu
 hareket ettiren kumaş veya şeritlerin
 tümü.
 y.+ i 154b/13

- yeşil** -1- [T.] Yeşil renk.
y. 188a/5
- yetiş-** -1- [T.] Ulaşmak, erişmek.
y.- esiz 115a/5
- yevme'l-âhîret** -1- [Ar.+Ar.] Ahiret günü, dünya hayatının son günü.
y.+ e 183a/2
- yevmü'l-kiyâm** -1- [Ar.+Ar.] Kıyamet günü.
y. 210a/7
- Yezdân-ı pāk** -2- [Far.+Far.] Allâh.
Y.+ a 180b/8
Y.+ uñ 193b/10
- yık-** -10- [T.]1. Yıkmaq, harap etmek, perişan etmek.
y.- arlardı 169b/7
y.- dılar 206a/12, 208b/2
y.-up 146a/10, 153b/9, 154b/11, 157b/13, 186b/9, 203a/5, 208a/11
2. Yere devirmek. -7-
y.- dılar 117a/8,
y.-up 125b/1, 176b/4, 190a/5, 198b/7, 198b/8, 198b/13,
- yıl** -48- [T.] Sene, on iki aylık dönem.
y. 106b/6, 118a/12, 132a/8, 134b/1, 135b/2, 136b/9, 138b/1, 140b/13, 141a/6, 142a/4, 142a/10, 142b/6, 154a/12, 154a/13, 155a/10, 155b/2, 159b/3, 163a/13, 167a/2, 167a/10, 167b/4, 168a/1, 177b/3, 178a/3, 178b/1, 190b/6, 193b/4, 193b/6, 194a/4, 194a/11, 202a/10
y.+ dan 182a/13
y.+ ı 134b/3, 155b/7, 165a/3, 165b/2, 185b/9, 189a/7, 202a/8, 205b/10, 207a/3, 208b/11
y.+ında 141a/2, 193b/7, 206b/12, 207a/4
y.+ ından 191b/4
y.+ lar 108b/1
- yıldırım gibi şaķı-** -1- [T.+T.+T.] Aşırı sinirlenmek.
y.- dı 174a/11
- yıldız-mişāl** -1- [T.+Ar.] Yıldız gibi.
y. 125b/8
- yidi** -3- [T.] “Yedi” sayı sıfatı.
y. 111b/9, 142a/10, 196b/8
- yig** -5- [T.] Daha iyi, daha üstün görülen.
y.+ dür 175a/8
y.+ lerden 128a/12
y.+ leri 112a/1
y.+ lerin 114b/10
y.+ lerisiz 163b/3
- yigirmi** -1- [T.] “Yirmi” sayı sıfatı.
y. 140b/13
- yigirmi altıncı** -1- [T.+T.] Yirmi altı sayısının sıra sayı sıfatı.
y. 207a/4
- yigirmi beş** -1- [T.+T.] “Yirmi beş” sayı sıfatı.
y. 135b/1-2
- yigirmi iki** -1- [T.+T.] “Yirmi iki” sayı sıfatı.
y. 177b/4
- yigirmi sekiz** -1- [T.+T.] “Yirmi sekiz” sayı sıfatı.
y. 194a/12
- yigirmi üç** -1- [T.+T.] “Yirmi üç” sayı sıfatı.
y. 142a/4
- yigirmi üçüncü** -1- [T.+T.] Yirmi üç sayısının sıra sayı sıfatı.
y. 191b/4
- yigit** -1- [T.] Delikanlı.
y. 201b/9
- yil** -1- [T.] Yel, rüzgar.
y. 179b/2

yine -22- [T.] Aynı şekilde, tekrar, gene.

y. 137a/1, 148b/6, 149a/13, 159b/6, 169b/3, 171a/2, 176a/13, 181a/8, 190a/13, 200b/11, 201a/7, 203a/8, 204a/5, 205a/11, 205b/5, 206a/2, 208a/12, 208b/3, 208b/7, 208b/8, 209b/3

yir -25- [T.] 1. Yer, mekan.

y.+de 115a/13, 118a/4, 119b/9, 125a/1, 149a/4, 198b/10, 198b/11, 209a/8
y.+den 126b/1, 148b/13, 172b/6, 176a/11, 194a/1

y.+ dendür 158b/6

y.+e 128b/2, 128b/9, 191b/12, 192a/9, 204b/9

y.+ i 199a/1

y.+inde 113a/12, 129b/4, 156b/9, 157b/10

y.+ lere 189a/10

2. Yurt. -10-

y.+ ler 172b/9

y.+ leri 153a/8, 197a/6, 201a/5

y.+lerin 143b/10, 144a/1, 147b/4, 153a/12, 187b/12, 206b/10

3. Ayakla basılan, ayakların altında bulunan yüzey, zemin. -4-

y.+ e 126a/2, 176a/1

y.+ ler 127b/7

y.+ leri 175b/9

4. Bir kimsenin bulunduğu mevki. -22-

y.+ i 155b/11

y.+ in 120a/8, 132b/7, 171b/12

y.+ inde 111a/11

y.+ ine 107a/9, 161b/10

y.+ini 111a/1, 111b/4, 112a/8, 137a/2, 137a/7

y.+ ne 139a/9, 141a/6

y.+ni 134b/8, 136b/4, 136b/11, 171b/9

y.+ ümde 166b/2

y.+ üme 199b/13

y.+ ümi 184b/5

y.+ üne 202a/9

5. O anda bulunulan yer. -7-

y.+ inden 124b/4, 191a/10

y.+ine 203a/5, 206a/2, 208a/11, 208b/2

y.+ ini 134b/5

6. Durum, vaziyet. -1-

y.+ de 210a/8

yir bildir- -1- [T.+T.] Yer göstermek, bir kişiye oturması gereken yeri işaret etmek.

y.- di 119b/13

yir göster- -1- [T.+T.] Bir kişiye oturması gereken yeri işaret etmek.

y.- di 111b/10

yir götür- -1- [T.+T.] Yeryüzünün taşımayacağı kadar çok olmak.

y.- mez 107b/11

yir it- -1- [T.+T.] Yerleşmek.

y.- diler 183a/9

yir öp- -4- [T.+T.] Yer öpmek, saygı ve sevgisini göstermek için birisinin önünde eğilmek, yere kapanmak.

y.-üp 109b/12, 113b/3, 115b/5, 124a/10

yir ü gök götür- -1- [T.+Far.+T.+T.] Yer ve gök kaldırmaz, yere göğe sığmaz.

y.- mez 114b/8

yir vir- -2- [T.+T.] Yer vermek.

y.- di 143a/8

y.- üp 136a/9

yir yir -9- [T.+T.] Yer yer, taraf taraf.

y. 108a/2, 155a/2, 166a/2, 166a/5, 166a/6, 178a/4, 178b/4, 185b/13, 186a/1

yiryüzi -2- [T.] Yeryüzü, dünya.

y. 176a/4

y.+ nüñ 207b/10

yirde al- -1- [T.+T.] Boa gitmek, heba olmak.

y.- masın 131a/11

yirinden op- -1- [T.+T.] Yerinden kalkmak.

y.- dı 127b/1

yirine ge- -1- [T.+T.] Bir eyin veya bir kimsenin yerini almak.

y.- dginden 178a/4

yirine gel- -1- [T.+T.] Dileği yerine gelmek, gereklemek.

y.- meye 163b/6

yirine getir- -1- [T.+T.] Gereğini yaparak olmasını sağlamak.

y.- dik 157a/11

yirine yitir- -2- [T.+T.] İstenileni, gerekeni yapmak, yerine getirmek.

y.- diler 182a/10, 202b/4

yirli yirinde -2- [T.+T.] Eskiden olduğu yerde.

y. 128a/3-4, 146a/8

yirne ge- -1- [T.+T.] Bir eyin veya bir kimsenin yerini almak. *bk. yirine ge-*

y.- p 194b/1

yirne getir- -3- [T.+T.] Gereğini yaparak olmasını sağlamak. *bk. yirine getir-*

y.- e 129b/7

y.- evz 164b/3

y.- p 184a/13

yirne yitir- -1- [T.+T.] İstenileni, gerekeni yapmak, yerine getirmek. *bk.*

yirine yitir-

y.- diler 180a/1

yit- -1- [T.] Bir gereksinimi karılayacak, giderecek nicelikte olmak, yeterli olmak.

y.- er 108b/1

yiti- -6- [T.] Ulamak, erimek.

y.- diler 187b/11

y.- esin 112b/8, 151b/6, 161a/2

y.- mek 124b/2, 149a/1

yitmi -1- [T.] “Yetmi” sayı sıfatı.

y. 194a/4

yitir- -12- [T.] Yetitirmek, ulatırmak, gtrmek.

y.- di 200b/13

y.-diler 113a/3, 117b/4, 126b/9, 170b/8, 182a/3, 185b/2, 191a/2, 195b/4, 202b/2

y.- e 112b/13

y.- n 194a/1

yiyi ie -6- [T.+T.] Yiyip ierek.

y. 111b/6, 165b/12, 188b/8, 189a/4, 192a/8, 193a/11

yiyp i- -6- [T.+T.] Yiyip imek, eğlenmek, hoa vakit geirmek.

y.-p 112a/3, 112a/6, 155b/12, 184b/2, 192a/12, 192b/9

yok -30- [T.] **1.** Bulunmayan, mevcut olmayan (ey), varın zıddı.

y. 107b/5, 171b/5, 187b/13

y.+ dı 151a/6

y.+dur 108b/9, 109a/5, 109a/7, 120a/7, 123b/1, 123b/5, 130b/7, 133b/2, 140a/4, 149b/7, 150a/10, 164b/8, 174a/9, 176a/12, 178b/5, 179a/9, 181b/8, 183b/3, 184b/5, 187a/1, 188b/5, 193b/12

y.+ durur 107a/1

y.+ ıdı 167b/10, 191b/7

y.+ ıken 161a/7

2. “Hayır” anlamında kabul etmeme belirten bir sz. -4-

y. 146b/6, 163b/7, 173b/12, 174a/7

yok bahaya vir- -1-

[T.+Far.+T.]Yok pahaya, ucuza satmak, değersiz hle getirmek.

y.- di 117b/8

yol -12- [T.] Bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer, tarik, rah.

- y. 200b/8
 y.+ da 108a/13
 y.+ dan 162b/10
 y.+ ı 144b/10, 145a/8
 y.+ ına 150b/3
 y.+ ında 151b/10
 y.+ ından 144a/5
 y.+ ların 166a/1
 y.+ larına 166a/4
 y.+ larında 166a/7, 185b/13

yol dile- -1- [T.+T.] Geçmek için izin istemek.

- y.- di 145a/12

yol eri -1- [T.+T.] Yolcu, yolculuk yapan kişi.

- y. 189a/2

yol tüt- -1- [T.+T.] Bir yere varmak için bulunduğu yerden ayrılarak yolculuğa başlamak.

- y.- dı 126a/1

yola düş- -1- [T.+T.] Yola çıkmak, yolculuğa başlangıç yapmak.

- y.- üpen 208b/9

yola gir- -2- [T.+T.] Yola çıkmak, yolculuğa başlangıç yapmak.

- y.- diler 189a/1

- y.- üp 185b/1

yolın al- -1- [T.+T.] Yolunu almak, yolunu kapatmak, geçmesine engel olmak.

- y.- dı 163a/5

yolın tüt- -1- [T.+T.] Bir yere varmak için bulunduğu yerden ayrılarak yolculuğa başlamak.

- y.- up 125b/7

yolını tüt- -1- [T.+T.] Bir yere

varmak için bulunduğu yerden ayrılarak yolculuğa başlamak.

- y.- up 119b/9

yönel- -2- [T.] Belli bir yöne doğrulmak, yüzünü o yöne çevirmek, teveccüh etmek.

- y.- di 170a/13, 185a/12

yören- -1- [T.] Gönlü kaplamak, gönülde yer etmek.

- y.- miş 113b/5

yud- -1- [T.] Yutmak.

- y.- ar 142a/6

yukarı -2- [T.] Yukarı.

- y.+ da 137a/3, 155b/12

yurd -2- [T.] Bir halkın üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu toprak parçası, vatan.

- y. 145a/6, 147b/3

yüce -3- [T.] Ulu, büyük.

- y. 120a/7, 166a/5, 201b/10

yüce eyle- -1- [T.+T.] Ululamak, yüceleştirmek.

- y.- diler 154b/7

yügrük-2- [T.] Hızlı giden, çabuk yürüyen, yügrük.

- y. 150b/2, 204b/11

yük -1- [T.] Ağırlık.

- y. 201a/1

yüksek -1- [T.] Belli bir yere göre daha yukarıda bulunan.

- y. 189a/10

yürü- -2- [T.] 1. Adım atarak ilerlemek.

- y.- yüp 179b/2, 189a/1

2. Saldırmak -4-

- y.- diler 205a/1

- y.- mek 127a/12

- y.- yüp 116b/8, 117a/12

yürümiş -1- [T.] Savaş.

- y. 205a/6

yüriyiş eyle- -1- [T.+T.] Savaşmak.
y.- diler 196b/8

yüriyiş günü -1- [T.+T.] Savaş zamanı.
y. 196b/7

yüriyiş kıl- -1- [T.+T.] Savaşmak.
y.- up 208a/7

yürü- -2- [T.] 1. Adım atarak ilerlemek.
y.- diler 204b/13
y.- ridi 189a/3

2.Saldırmak, hücum etmek. -2-
y.- di 198a/3
y.- diler 117a/3

yüz (1) -1- [T.] Yüz, çehre.
y.+ ine 125a/7

yüz (2) -5- [T.] Yüzey, satıh.
y.+ inde 150a/7
y.+ inden 190a/4, 204b/13
y.+ ine 172b/2
y.+ ni 190a/3

yüz biñ -2- [T.+T.] “Yüz bin” sayı sıfatı.
y. 143b/8, 180b/7

yüz şuyın yire şaç- -3- [T.+T.+T.+T.] Bir kimsenin onur ve haysiyetini yerle bir etmek.
y.- alardı 198b/3
y.- dı 190a/7
y.- dılar 117a/11

yüz toksan sekizinci -1- [T.+T.+T.] “198.”, (Yüz doksan sekizinci) sıra sayı sıfatı.
y. 134b/2

yüz tüt- -3- [T.+T.] Yönelmek, meyletmek.
y.- dı 127b/13
y.- dılar 176b/3
y.- up 157b/8

yüz yire sür- -1- [T.+T.+T.] Saygı ifadesi olarak yüzünü yere doğru eğmek.
y.- diler 119b/11

yüzden ol- -1- [T.+T.] (Bir şeyden) dolayı olmak, sebebinden olmak.
y.- mağ 160b/9

yüzün tüt- -1- [T.+T.] Yönelmek, meyletmek.
y.- up 188a/2

yüzünden -3- [T.] Sebebinden.
y. 109a/11, 146b/1, 179a/11

Z

zabı -1- [Ar.] Kontrolü altında bulundurma.
z.+ ı 160b/7

zabı eyle- -12- [Ar.+T.] Zapt etmek, ele geçirmek, tutmak.
z.- di 186b/7, 206b/10
z.- diler 181a/9, 181a/12
z.- diñüz 173b/7
z.- mişdi 159b/1, 164a/1
z.- mişler 187b/12
z.- ye 138b/12, 178a/12
z.- yem 194b/7
z.- yüp 174a/4

zabı eyle- -1- [Ar.+T.] Zapt etmek, ele geçirmek, tutmak.
z.- diler 208a/12

zabı id- -2- [Ar.+T.] Zapt etmek, ele geçirmek, tutmak.
z.- er 160a/13
z.- üp 173b/9

zaf -3- [Ar.] Güçsüzlük, zayıflık.
z. 112b/3, 136b/10, 193b/9

zaf ol- -1- [Ar.+T.] Zayıflamak,

güçsüzleşmek.

z.- dı 136b/11

zafer -1- [Ar.] Galibiyet.

z. 150a/10

zafer bul- -1- [Ar.+T.] Zafer kazanmak, galip gelmek.

z.- amazlar 196b/10

zaḥım-dār düş- -1- [Far.+Far.+T.] Yaralanmak.

z.- üp 145b/2

zāhir -1- [Ar.] Meydanda olan, görünen, açık ve belli olan (şey).

z. 113a/6

zāhir ol- -5- [Ar.+T.] Açığa çıkmak, meydana çıkmak, görünür olmak.

z.- an 173b/3

z.- dı 138a/4, 152a/9, 158a/8

z.- up 203b/11

zaḥīre -15- [Ar.] Azık, yiyecek.

z. 107a/13, 107b/1, 107b/6, 107b/7, 108a/1, 108a/2, 108a/4, 108a/7, 108a/10, 108a/12, 108b/4, 109a/4, 166a/11

z.+ nüñ 109a/6

zaḥma merhem ol- -1- [Far.+Ar.+T.] Yaraya merhem olmak, herhangi bir soruna çözüm olmak veya derde deva olmak.

z.- ur 122a/3

zaḥmet -2- [Ar.] Güçlük, zorluk.

z. 120b/8

z.+ i 210a/10

zaḥmetler çek- -1- [Ar.+T.] Sıkıntıya katlanmak.

z.- üp 181a/7

zaḥm-ı çışm-i zemāne deg- -1- [Far.+Far.+Ar.+T.] Ömrünün sonuna gelmek.

z.- üp 132a/9

zaʿīf -1- [Ar.] Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz.

z. 124b/11

zaʿīf ol- -1- [Ar.+T.] Güçsüz düşmek.

z.- up 205a/5

zālim -5- [Ar.] Zulm eden, eziyet eden.

z. 135b/9, 136a/1, 141b/7

z.+ ler 196b/9

z.+ lerüñ 134a/9

zāmīr -1- [Ar.] İç, derun.

z.+ inden 113b/3

zʿān ki -1- [Ar.] Zi-ân, ez-ân: Çünkü.

z. 210a/14

zār kııl- -1- [Far.+T.] Ağlamak.

z.- upan 107a/5

zār u niyāzlar kııl- -1-

[Far.+Far.+Far.+T.] Ağlayarak yalvarıp yakarmak.

z.- dılar 120a/9

zārar -5- [Ar.] Bir şeyin, bir olayın yol açtığı çıkar kaybı veya olumsuz, kötü sonuç, ziyan.

z. 147b/8, 151a/9, 197a/6

z.+ ı 152a/10, 184a/10

zārbızan -1- [Ar.+Far.] Zarbzen: Kale döven top.

z.+ ın 209a/9

zārb-ı muḥārebe -1- [Ar.+Ar.] Savaş.

z.+ de 117a/8

zār-daş -1- [Far.+T.] Dert ortağı.

z.+ ı 128b/6

zārīlık kııl- -1- [Far.+T.] Yalvarmak.

z.- up 156b/12

zāyiʿ eyle- -1- [Ar.+T.] Kaybetmek.

z.- di 162b/7

zāyiʿ ol- -1- [Ar.+T.] Kaybolmak, yok olmak.

z.- ur 199b/7

zebūn -3- [Far.] Gücsüz, çaresiz, aciz, zayıf.

z. 156b/7, 173b/9, 185a/7

zebūn kı̄l- -1- [Far.+T.] Düşkün hâle getirmek.

z.- up 150a/8

zebūn ol- -8- [Far.+T.] Zayıf ve güçsüz duruma gelmek.

z.- alar 210a/9

z.- dı 150a/11

z.- duğdan 149a/3

z.- ıcağ 109b/2

z.- mışlardı 166a/10, 166a/12

z.- up 166b/1, 198b/3

zecr -1- [Ar.] Cefa, zorluk.

z.+ i 133b/2

zehr -3- [Far.] İçine işlediği organı öldüren veya bozan madde.

z. 141b/12, 172a/4

z.+ di 107a/3

zehr-i helāhil -1- [Far.+Ar.] Panzehri bulunmayan çok kuvvetli zehir.

z. 107a/3

zehr-i kātīl -1- [Far.+Ar.] Öldürücü zehir.

z. 106b/9

zehr vir- -1- [Far.+T.] Zehirlemek.

z- üp 107a/9

zemān -11- [Ar.] Zaman, devir.

z. 134b/5, 161b/8, 175b/10

z.+ da 132a/10, 177a/13, 203b/7

z.+ ı 180b/11

z.+ ında 147b/12, 202b/13, 204b/5

z.+ larda 141a/12

zemāndan şȫra -3- [Ar.+T.] Bir süre sonra, bir zamandan sonra.

z. 133a/13, 200a/3, 204b/12

zemāne -1- [Ar.] Felek.

z. 141a/8

zemān-ı kalīl -3- [Ar.+Ar.] Vaktin azlığı, vaktin darlığı.

z.+ de 124a/13, 136b/12, 179a/8

zemān-ı kı̄rallık -1- [Ar.+Sırp.] Krallık zamanı.

z.+ ında 156a/4

zemān-ı şehriyārlıđ -1- [Ar.+Far.] Padişahlık zamanı.

z.+ ında 207a/10

zemīn -1- [Far.] Yer, toprak.

z.+ i 116b/6

zemīne šal- -1- [Far.+T.] Yere devirmek.

z.- dılar 176b/2

zenberekci -5- [Far.] Zemberek denen oku atan yeniçeri askeri.

z. 107b/4, 122b/8, 123b/11, 166a/1, 174b/5

zer ü sīm -1- [Far.+Far.+Far.] Altın ve gümüş.

z. 109b/9

zerre -2- [Ar.] Hiç.

z. 174a/9, 177b/6

zerre-i bī-nišan ol- -1-

[Ar.+Ar.+Far.+T.] Görünmeyenin çok küçük bir parçası olmak.

z.- dum 113a/5

zevāl -4- [Ar.] Güneşin batması, parlaklığının azalması.

z. 116a/12

z.+ a 117a/7, 128a/2, 140a/13

zevķ ü şefā -1- [Ar.+Far.+Ar.] Eğlence ve rahatlık.

z.+ dan 120a/2

zevķ ü şevķ -1- [Ar.+Far.+Ar.] Keyif ve coşkunluk.

z.+ inde 120a/5

zeyn eyle- -1- [Ar.+T.] Süslemek.

z.- miş 125b/8
zıllullāhi a'zam -1- [Ar.+Ar.+Ar.]
 Pek yüce olan Allāh'ın gölgesi.
 z. 187a/10
zıllullāhi ekrem -1- [Ar.+Ar.+Ar.]
 Allāh'ın gölgesi, yeryüzünde Allāh'ın
 gölgesi.
 z. 207a/11
zıll-ı Celīl -1- [Ar.+Ar.] Yüce
 Allāh'ın gölgesi.
 z. 210a/4
zıkr ol- -2- [Ar.+T.]Sözü edilmek, dile
 getirilmek.
 z.- an 115a/12
 z.- mişdi 135b/11
zıkr olun- -1- [Ar.+T.] *bk. zıkr olun-*
 z.- mişdi 138b/5
zıkr olun- -4- [Ar.+T.] Sözü edilmek,
 dile getirilmek.
 z.- dı 155b/1
 z.- miş 141a/10
 z.- mişdi 123b/13, 147b/1
zinde kal- -1- [Far.+T.] Canlı kalmak,
 sağ kalmak.
 z.- mişlardı 174b/12
zindegānī eyle- -2- [Far.+T.]
 Geçinmek.
 z.- mekten 193a/1
 z.- mişlerdür 160b/1
zindegānīlik -1- [Far.] İyi geçinme.
 z. 121a/13
zindegānī it- -1- [Far.+T.] Geçinmek.
 z.- emediler 158a/8
zinhār ve zinhār -3- [Far.+Ar.+Far.]
 Asla, sakın.
 z. 114a/13, 148b/12, 160a/3
zīr ü zeber kıl- -1- [Far.+Far.+Far.+T.]
 Alt üst etmek.
 z.- dılar 190a/5

zīrā -6- [Ar.] Çünkü, şu sebepten,
 bundan dolayı.
 z. 107a/3, 144a/4, 148a/1,
 160a/12, 184b/6, 195a/12
zīrā ki -1- [Ar.+Far.] Çünkü, şundan
 dolayı.
 z. 197b/11
zīrā kim -2- [Ar.+Far.] Çünkü,
 şundan dolayı.
 z. 126a/8, 171a/7
zīr-i destinde ol- -1- [Far.+Far.+Far.]
 Bir kimsenin eli altında olmak,
 güdümünde olmak.
 z.- an 203b/1
ziyā -1- [Ar.] Işık.
 z.+ yıla 175b/2
ziyā vir- -1- [Ar.+T.] Aydınlatmak.
 z.- üp 116b/2
ziyāde -10- [Ar.] Çok, fazla.
 z. 108b/12, 112a/11, 117b/3,
 128b/8, 147b/7, 170b/13, 178a/8, 183b/7,
 193b/4
 z.+ sin 160a/12
ziyāde eyle- -1- [Ar.+T.] Arttırmak.
 z.- mekte 133a/10
ziyāde ol- -2- [Ar.+T.] Artmak.
 z.- dı 140b/7, 145a/11
ziyāfet -6- [Ar.] Eğlenmek veya bir olayı
 kutlamak amacıyla birçok kimsenin bir
 araya gelerek yedikleri yemek, şölen, toy.
 z. 111a/6, 180b/11, 181b/1
 z.+ e 180b/3
 z.+ ler 167a/5, 192a/11
ziyāfet eyle- -3- [Ar.+T.] Ziyafet
 vermek, misafirleri yemekli olarak
 ağırlamak.
 z.- diler 109b/6
 z.- yüp 111b/11, 119a/11
ziyāfet kıl- -2- [Ar.+T.] Ziyafet

vermek, misafirleri yemekli olarak ağırlamak.

ż.- dı 111a/6

ż.- dılar 179a/6

żiyāfetler eyle- -1- [Ar.+T.] Ziyafet vermek, misafirleri yemekli olarak ağırlamak.

ż.- diler 121a/9

żiyān -1- [Far.] Zarar, zıyan.

ż.+ ı 152a/10

żiyān eyle- -2- [Far.+T.] Zarar vermek.

ż.- mege 151a/9

ż.- mişdi 172a/11

żiyāret-2- [Ar.] Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme.

ż. 135a/1

ż.+ ine 135a/4

żuhūra gel- -1- [Ar.+T.] Doğmak.

ż.- di 158a/11

żulm -1- [Ar.] Eziyet, cevir, cefa.

ż.+ indan 141b/9

żulm u cevr -1- [Ar.+Far.+Ar.]

Zulüm ve eziyet.

ż.+ inden 143a/4

żulm u hūn-rīzlig -1-

[Ar.+Far.+Far.+Far.] Eziyet ve zalimlik.

ż.+ i 135b/10

żulümāt -1- [Ar.] Zulümler, eziyetler.

ż.+ ın 209a/1

żü'l-enām -1- [Ar.+Ar.] Bütün yaratılmışların sahibi.

ż. 209b/7

żūr ıla -1- [Far.+T.] Zorla, güç kullanarak.

ż. 161b/4

żürriyet -4- [Ar.] Nesil.

ż.+ den 137b/10

ż.+ i 158a/1, 158b/13

ż.+ inden 190b/12

3.2. Özel Adlar Dizini

3.2.1. Kişi Adları Dizini

-A-

Alamos -4- Ladislavuş'un iki oğlundan bir diğeri (Macar kralı Kalman'ın kardeşi). *bk.*

Almos

A.+ 1 137a/5

A.+ uñ 135b/11, 136a/8, 137a/4

Alamus -1- Almos'un oğlu olan Beyla'nın dört oğlundan dördüncüsü. (Almos, Macar kralı II. Bela'nın oğlu.)

Albertus -11- Kayser Segizmunduz'un oğlu. (Macar kralı Albert.)

A. 194a/8, 194a/10, 194b/1, 194b/5, 194b/9, 199b/7, 201b/8

A.+ uñ 194b/11, 195a/5, 199b/2, 199b/10

Aldamur -10- Kutan Voyvoda'nın oğlu. (Oldamur, Eflak'taki Kumanların voyvodası.)

A. 156a/4, 156a/5, 156a/10, 156b/2, 156b/8, 156b/11, 157a/12

A.+ a 157a/4

A.+ uñ 157a/4, 157a/7

Aleksandur -2- İflah vilayetinin voyvodası (Alexandru, Kara Boğdan voyvodası).

A. 169a/9

A.+ uñ 169a/11

Aliksandır -1- İflah vilayetinin voyvodası (Alexandru, Kara Boğdan voyvodası). *bk.*

Aleksandur

A.+ a 169a/12

Almos -8- Ladislavuş'un iki oğlundan bir diğeri (Macar kralı Kalman'ın kardeşi).

A. 134b/7, 135a/8

A.+ a 134b/8, 135a/7, 136b/2

A.+ 1 134b/11, 135a/12

A.+ uñ 136b/1

Amariya -1- Macar kraliçesi I. Maria. *bk. Mariya*

A. 178a/3

Anderyas -2- Emrikus'un oğlu olan Ladislavuş'un oğlu (Macar kralı II. Andras.)

A. 158a/2, 158a/5

Anderyaş (1) -7- Kral Petrus'un veziri. (Macar kralı I. Andras.)

A. 106b/6, 107a/9, 114a/5, 115b/7

A.+ a 109a/10

A.+ dan 106b/7

A.+ uñ 110a/3

Anderyaş (2) -3- Emrikus'un oğlu olan Ladislavuş'un oğlu (Macar kralı II. Andras). *bk. Anderyas*

A. 142b/5, 142b/8, 158b/10

Anderyaş (3) -5- Kral Anderyaş'ın Fireng beyinin kızından olan oğlu (Macar kralı III. Andras).

A. 158b/11, 159a/2, 159b/1, 159b/6

A.+ ıla 159a/9

Anderyaş (4) -11- Kral Karolus'un iki oğlundan biri (Macar kralı I. Karoly'un oğlu).

A. 167a/12, 167b/8, 167b/11, 171a/8, 171b/2

A.+ a 167b/5

A.+ ı 167b/1, 167b/2

A.+ uñ 171a/13, 171b/7, 171b/9

Atatonus -1- Leh kralının Geyza'nın kız kardeşinden olan oğlu (Otto, Leh prensi, I. Geza'nın kız kardeşinin oğlu). *bk. Otonus (2)*

A. 163a/10

Atonos -1- Leh kralının Geyza'nın kız kardeşinden olan oğlu (Otto, Leh prensi, I. Geza'nın kız kardeşinin oğlu). *bk. Otonus (2)*

A.+ uñ 162a/3

-B-

Balaj Farqaş -2- Kraliçenin yanındaki beylerden biri (Forgach Balazs, Macaristan 14. yüzyıl hikâyesinde sima).

B. 182b/4, 184a/1

Balhamuz -2- Wilhelmus, Alman beylerinden biri. *bk. Balhumuz*

B. 115a/8, 117a/9

Balhumuz -1- Wilhelmus, Alman beylerinden biri.

B.+ uñ 117b/11

Barud -1- Napolya beylerinden biri.

B. 176a/6

Basarat Voyvoda -4- Basarab, Kara Boğdan voyvodası.

B. 165b/6, 165b/8, 166a/9, 168b/5

Bačiusı Akdur -2- Batusı Akdur, bir Moğol kumandanı.

B. 142b/10

B.+ a 143a/9

Bačiusı Akdur Han -4- Batusı Akdur, bir Moğol kumandanı.

B. 143b/7, 146a/11

B.+ a 142b/11

B.+ uñ 143b/13

Bačiusı Akdura Hān -1- Batusı Akdur, bir Moğol kumandanı.

B. 143b/2

Beyla (1) -43- Kral Anderyaş'ın kardeşi (Macar kralı I. Bela).

B. 110b/12, 113a/10, 113b/1, 113b/9, 114a/6, 114a/9, 114b/6, 114b/11, 115b/1, 115b/4, 116a/3, 116a/5, 116b/8, 116b/9, 117a/12, 117b/4, 117b/5, 117b/7, 118a/3, 118a/8, 118b/3, 118b/8

B.+ dan 112a/13

B.+ nuñ 114a/2, 114b/2, 116a/1, 117a/3, 118a/3, 119b/2, 119b/8

B.+ sın 112b/5

B.+ ya 112b/10, 113a/13, 113b/4, 116a/5, 116a/13

B.+ yı 112b/4, 113a/2, 113b/8, 114b/4

B.+ yıla 111a/1, 116a/8

Beyla (2) -15- Ladislavuş'un oğlu olan Almos'un oğlu (Macar kralı II. Bela).

B. 134b/12, 137b/1, 137b/6, 138a/7, 138a/12, 138b/1, 138b/5, 141a/11

B.+ nuñ 135b/12, 137a/4, 137a/10

B.+ ya 137b/3

B.+ yı 135a/12, 137a/5, 137a/9

Beyla (3) -2- Macar kralı III. Bela.

B. 142a/3

B.+ nuñ 142a/7

Beyla (4) -8- Ladislavuş'un oğlu olan Anderyaş'ın oğlu (Macar kralı IV. Bela).

B. 142b/8, 144b/6, 151a/10, 154b/10, 155a/6

B.+ nuñ 143a/7, 143b/13

B.+ sın 146b/2

Beyla (5) -8- Ladislavuş'un soyundan olan İstefan'ın oğlu (Macar kralı V. Istvan'ın oğlu).

B. 155b/2, 155b/13, 161b/12, 162a/7, 162b/10

B.+ yıla 155b/4

Borh -3- Boris, Lehistan yakınlarındaki beyzade.

B. 137a/13, 137b/7, 138a/6

Bozuh -1- Boris, Lehistan yakınlarındaki beyzade. *bk. Borh*

B.+ a 138a/3

Bulfiķar -3- Wolfhardt Ulrik, Macar kralı I. (Büyük) Lajos (Ludovikus)'un kaymakamı.

B. 172b/6, 175a/5

B.+ a 176b/7

Bulfiķard -4- Wolfhardt Ulrik, Macar kralı I. (Büyük) Lajos (Ludovikus)'un kaymakamı.

bk. **Bulfiķar**

B. 175a/12, 175b/7, 176a/8

B.+ uñ 174b/12

Būlfikared -1- Wolfhardt Ulrik, Macar kralı I. (Büyük) Lajos (Ludovikus)'un kaymakamı.

bk. **Bulfiķar**

B. 174a/1

Būlfikarid -1- Wolfhardt Ulrik, Macar kralı I. (Büyük) Lajos (Ludovikus)'un kaymakamı.

bk. **Bulfiķar**

B.+ e 173b/1

-D-

Darağul -1- Vlad Depeş, Kara Boğdan voyvodası. *bk.* **Darağul Voyvoda**

D. 199a/9

Darağul Voyvoda -1- Vlad Depeş, Kara Boğdan voyvodası. *bk.* **Darağul Voyvoda**

D. 199a/6

Darağul Voyvoda -2- Vlad Depeş, Kara Boğdan voyvodası.

D.+ dan 200a/3

D.+ yı 200a/5

Duķa -1- Werner von Urslingen (Napoli, I. Lajos zamanı, 14. yüzyıl). *bk.* **Duķa Vernerı**

D.+ yı 176b/3

Duķa Vernerı -8- Werner von Urslingen (Napoli, I. Lajos zamanı, 14. yüzyıl).

D. 173a/2, 173b/3, 174b/8, 174b/10

D.+ nüñ 173a/3, 174a/10

D.+ yem 173b/6

D.+ yı 173a/7

Duķa Veziri -3- Werner von Urslingen (Napoli, I. Lajos zamanı, 14. yüzyıl). *bk.* **Duķa Vernerı**

D. 175a/10, 175a/11

D.+ nüñ 175b/7

Duķa-ı Vernerı -1- Werner von Urslingen (Napoli, I. Lajos zamanı, 14. yüzyıl). *bk.* **Duķa**

Veneri

D. 176b/5

-E-**Emriķus -3-** İstefan'ın oğlu olan Beyla'nın oğlu (Macar kralı Imre).

E. 142a/8, 142a/9, 142a/12

Everoz -2- Uros, Hırvat banı.

E. 139b/11, 140a/7

Evroz -1- Uros, Hırvat banı. *bk. Everoz*

E. 140b/7

-G-**Ĝeyza (1) -55-** Beyla'nın iki oğlundan biri (Macar kralı I. Geza).

Ĝ. 118b/1, 119b/2, 120a/13, 120b/2, 121b/13, 122a/12, 122b/9, 123a/3, 123a/8, 123b/2, 124a/8, 124b/10, 125a/2, 125b/1, 125b/6, 125b/13, 126a/5, 126a/10, 126b/11, 127a/2, 127a/10, 127a/12, 127b/4, 128a/12, 129a/9, 129b/1, 129b/5, 130a/13, 131b/2, 132a/6, 132a/7, 132a/12, 132b/3

Ĝ.+ nuń 121b/8, 122a/10, 123a/6, 123b/13, 124a/4, 124a/7, 124b/5, 124b/10, 125a/10, 125a/13, 126b/2, 127b/3

Ĝ.+ ya 121a/10, 124b/8, 125b/13, 126a/7, 126b/3, 131b/11

Ĝ.+ yı 121b/10, 123b/1, 125b/3

Ĝ.+ yıla 123a/4

Ĝeyza (2) -8- Almos'un oğlu olan Beyla'nın dört oğlundan birincisi (Macar kralı II. Geza).

Ĝ. 137a/11, 138b/6, 138b/8, 139a/11, 140b/13, 141a/13

Ĝ.+ nuń 139b/2, 141a/5

-H-**ħazret-i Ğisā -12-** [Ar.+Ar.] Hz. İsa peygamber.

ħ.+nuń 134b/2, 141a/1, 157b/5, 165a/2, 165a/7, 165b/1, 167a/2, 167a/9, 189a/6, 202b/11, 205b/10, 207a/2

ħazret-i Ğisā nebī -2- [Ar.+Ar.+Ar.] Hz. İsa peygamber.

ħ.+ nüń 143b/9, 202a/7

hazret-i Resûlallâh -1- [Ar.+Ar.] Resulallâh Hazretleri, Hz. Muhammed.

h. 208a/8

hazret-i Sultân Murâd Hân-ı Gâzî -1- [Ar.+Ar.+Ar.+T.+Ar.] Gazi Sultan Murad Han Hazretleri.

h. 189a/11

hazret-i Sultân Süleymân-ı zemân -1- [Ar.+Ar.+Ar.+Ar.] Sultan Süleyman hazretlerinin devri.

h. 207a/12

Herriķus -4- Pecs şehrinin banı.

H. 139a/8, 139b/9, 139b/12, 140b/6

-İ-

İsâ peygamber -1- [Ar.+Far.] Hz. İsa Peygamber.

İ.+ üñ 167a/7

İşhak Paşa -11- [İbr.+T.] İshak Paşa, II. Mehmed saltanatında 1469-1472 yılları arasında ve II. Bayezid saltanatında 1481-1482'de sadrazamlık yapmış Osmanlı devlet adamıdır.

İ. 197a/1, 197a/5, 197a/7, 197a/10, 197a/13

İ.+ nuñ 197a/3, 197a/9

İ.+ ya 196b/12

İ.+ yı 197a/11, 197b/2

İ.+ yıla 197a/4

İskender -1- [Ar.] Büyük İskender.

İ.+ üñ 108b/1

İstefan (1) -1- Almos'un oğlu olan Beyla'nın dört oğlundan üçüncüsü (Macar kralı I. Istvan/Stephan).

İ. 137a/11

İstefan (2) -7- Ladislavuş'un oğlu olan Kolomanus'un iki oğlundan bir diğeri (Macar kralı II. Istvan/Stephan).

İ. 137a/7

İ.+ uñ 135b/12, 135b/13, 136a/1, 136a/5, 136b/7, 137a/6

İstefan (3) -1- Beyla'nın oğlu olan Kral Geyza'nın oğlu (Macar kralı III. Istvan/Stephan).

İ. 141a/5

İstefan (4) -1- Macar kralı IV. Istvan/Stephan.

İ.+ uñ 142a/2

İstefan Voyvoda -1- Boğdan hakimi (Kara Boğdan voyvodası I. Ştefan).

İ. 185b/12,186a/2

İstefanus -4- Ladislavuş'un oğlu olan Kolomanus'un iki oğlundan bir diğeri (Macar kralı II. Istvan/Stephan). *bk.İstefan (2)*

İ. 134b/13, 135b/7, 135b/9, 136b/9, 137a/2

İ.+ 1 135b/8

İ.+ dan 136b/3

İstifan (1) -1- Beyla'nın oğlu olan Kral Geyza'nın oğlu (Macar kralı III. Istvan/Stephan). *bk.İstefan (3)*

İ.+ a 141a/8

İstifan (2) -2- Macar kralı IV. Istvan/Stephan. *bk.İstefan (4)*

İ. 141b/7, 155b/1

-K-

Çarilus -2- Macar kralı I. Karoly. *bk. Çarolus*

Ç. 167a/8, 168a/9

Çarko -1- Krakova, Polonya'da bulunan bir kaledir.

Ç. 145b/11

Çarlus (1) -12- Macar kralı I. Karoly. *bk. Çarolus*

Ç. 165b/7, 167a/3, 168a/1, 168b/2, 168b/5

Ç.+ adur 160a/9

Ç.+ ayıdı 160a/7

Ç.+ 1 163b/4, 163b/13, 164a/3, 164b/2, 165a/3

Çarlus (2) -11- Karoly (Anjou soyundan olduğu için Macar tahtının talibi daha sonra da Macar kralı olmuştur).

Ç. 177b/7, 177b/8, 178a/1, 178b/9, 179b/8, 183b/4

Ç.+ a 178a/11, 178a/13, 178b/9, 179a/5

Ç.+ dan 182a/13

Çarolus -9- Macar kralı I. Karoly.

Ç. 159a/7, 160a/12, 165b/2, 166b/7, 166b/10

Ç.+ a 161b/1

Ç.+ 1 159b/7, 163a/12

Ç.+ uñ 167a/12

Çasimirus -2- Leh kralı III. Kazimierz.

Ç. 167a/1, 167a/2

Çaykan -3- Moğol kahramanı.

ķ. 146a/1, 146a/3, 146a/12

ķiral-1 Anderyas -2- Kral Anderyaş. *bk. ķiral-1 Anderyaş*

ķ. 109b/6, 118a/2

ķiral-1 Anderyaş -11- Kral Anderyaş.

ķ. 114b/4, 115b/10, 117b/5, 171a/9

ķ.+ a 115a/12

ķ.+ ıla 171b/11

ķ.+ uñ 108a/9, 110b/12, 116b/11, 118b/3, 172a/1

ķiral-1 Beyla -1- Kral Beyla.

ķ. 138b/10

ķiral-1 Ķarolus -1- Kral Karlos.

ķ. 165a/7

ķiral-1 Ladislavuş -3- Kral Ladislavuş.

ķ. 134a/4, 134b/6, 156a/13

ķiral-1 Ludiviķus -5- Kral Ludvikus. *bk. ķiral-1 Ludviķus*

ķ. 170b/5, 172b/3, 208b/11, 209a/6

ķ.+ uñ 208b/5

ķiral-1 Ludviķus -1- Kral Ludvikus.

ķ. 182b/1

ķiral-1 Matiyaş-1- Kral Matiyaş.

ķ. 207a/2

ķiral-1 Oatonus -1- Kral Otonus.

ķ. 163b/1

ķiral-1 Petrus -1- Kral Petrus.

ķ. 106b/9

ķiral-1 Salamon -5- Kral Salamon.

ķ. 121b/1, 130a/1, 131b/4

ķ.+ uñ 125b/4, 126a/8

ķiral-1 Segizmunduz -2- Kral Segizmunduz.

ķ. 185b/8

ķ.+ a 187a/2

Ķolomanus (1) -17- Macar kralı Kalman.

ķ. 134b/7, 134b/10, 135b/1, 135b/7, 137a/4

ķ.+ a 134b/9, 135a/3, 135a/6, 136b/3

ķ.+ ı 135b/4

ķ.+ uñ 134b/12, 135b/11, 137b/1, 137b/4, 137b/7, 137b/10, 137b/11

Kolomanus (2) -8- Kalman, Macar kralı IV. Bela'nın kardeşi.

Ç. 150a/12, 151b/1, 151b/12

Ç.+ a 151b/4, 151b/9, 151b/10

Ç.+ sını 151b/5

Ç.+ uñ 151b/10

Konradur -1- Alman imparatoru II. Konrad.

Ç. 138b/10

Kutan -2- Kara Boğdan voyvodası.

Ç. 143a/4, 156a/2

Kutan Voyvoda -4- Kara Boğdan voyvodası.

Ç. 148a/5

Ç.+ ya 148a/7

Ç.+ yı 147b/13

Ç.+ yılıydı 147b/6

-L-

Ladislavuş (1) -23- Macar kralı I. Laszlo.

L. 118b/1, 119b/2, 122b/13, 123a/3, 125b/3, 125b/12, 126a/7, 127a/2, 127b/3, 132b/7, 132b/12, 133a/5, 133b/13

L.+ a 123b/9, 124a/9, 127b/2, 132b/6, 133a/4

L.+ ı 129b/11

L.+ uñ 122a/11, 127b/1, 132b/11

Ladislavuş (2) -2- Laszlo, Macar kralı Kalman'ın oğlu.

L. 134b/12, 135b/6

Ladislavuş (3) -3- Macar kralı III. Bela'nın oğlu.

L. 141a/12

L.+ ı 141b/1

L.+ uñ 141b/6

Ladislavuş (4) -2- Macar kralı III. Laszlo.

L. 142a/13, 142b/5

Ladislavuş (5) -6- Macar kralı IV. Laszlo.

L. 155b/10, 156a/8, 158b/13

L.+ uñ 156a/4, 158a/1, 159a/4

Ladislavuş (6) -3- Erdel voyvodası.

L. 162b/12, 164a/1, 168a/13

Ladislavuş (7) -3- Erdel voyvodası.

L. 190b/13

Ladislavuş (8) -13- Macar kralı V. Laszlo.

L. 199b/11, 202a/2, 202a/12, 202b/3, 202b/11, 202b/13, 207a/8

L.+ a 202a/4, 202a/8

L.+ 1 199b/2, 199b/8, 207a/3

Ladislavuş (9) -13- Macar kralı II. Ulaszlo.

L.+ uñ 207a/7

Lavda'uş -1- Macar kralı I. Laszlo. *bk. Ladislavuş (1)*

L.+ a 122b/6

Ludivikuş (1) -1- Lajos von Taranto, Tarant meliki. *bk. Ludovikuş (2)*

L.+ uñ 171a/7

Ludivikuş (2) -8- Macar kralı I. Lajos. *bk. Ludovikuş (1)*

L. 171a/12, 171a/13, 171b/13, 178b/1

L.+ a 172a/6

L.+ uñ 172a/13, 173a/1, 177b/7

Ludivikuş (3) -2- Macar kralı II. Lajos.

L. 207a/7

L.+ a 207a/9

Ludivikuş -1- Lajos von Taranto, Tarant meliki. *bk. Ludovikuş(2)*

L.+ 1 172a/8

Ludovikuş (1) -5- Macar kralı I. Lajos.

L. 167a/13, 167b/7, 168b/2, 168b/7

L.+ a 168a/10

Ludovikuş (2) -1- Lajos von Taranto, Tarant meliki.

L. 171b/7

Ludovikuş (3) -1- Kostantiniye padişahı (Bizans imparatoru) için uydurulmuş bir ad.

L. 186b/5

Ludovikuş (4) -1- Macar kralı III. Andras.

L. 158a/11

Ludovikuş -1- Macar kralı I. Lajos. *bk. Ludovikuş (1)*

L. 168b/12

Ludvikuş (1) -1- Lajos von Taranto, Tarant meliki. *bk. Ludovikuş (2)*

L.+ 1 172a/7

Ludvikuş (2) -1- Kostantiniye padişahı (Bizans imparatoru) için uydurulmuş bir ad.

bk. Ludovikuş (3)

L. 186a/6

Ludviķuş -1- Segizmunduz'un oğlu olan Albertus'un oğlu.

L. 201b/8

-M-

Mariya -9- Macar kraliķesi I. Maria.

M. 177b/9, 180b/6, 194b/2

M.+ nuń 178b/3

M.+ ya 178b/2, 179b/7, 182a/4

M.+ yı 177b/11, 177b/13

Matiyaş -5- Macar kralı I. Matyas (Matthias).

M. 205b/9, 205b/11, 205b/13, 206a/4, 206b/13

Matyas -1- Macar kralı I. Matyas (Matthias). *bk. Matiyaş*

M.+ ı 205b/10

-O-

Oron -1- Uros, Hırvat banı. *bk. Everoz*

O. 139b/3

Otonus (1) -7- Leh kralının Geyza'nın kız kardeşinden olan oğlu (Otto, Leh prensi, I. Geza'nın kız kardeşinin oğlu).

O. 124a/1, 125b/11, 126b/10, 127a/1, 127b/11

O.+ a 124b/6, 126a/2

Otonus (2) -5- Bavriya kabilesinin hariçten olan banı (Macar kralı Otto).

O. 161b/3, 162a/2, 162a/10, 162b/13

O.+ uń 163a/7

Otonuş -1- Leh kralının Geyza'nın kız kardeşinden olan oğlu (Otto, Leh prensi, I. Geza'nın kız kardeşinin oğlu). *bk. Otonus (1)*

O. 127a/9

-P-

Palaj Farķaş -1- Kraliķenin yanındaki beylerden biri (Forgach Balazs, Macaristan 14.

yüzyıl hikâyesinde sima). *bk. Balaj Farqaş*

P. 183a/4

Palatinus (1) -7- Macar sadrazamı Denes.

P. 144b/1, 144b/8, 145a/12, 145b/2, 145b/3

P.+ uñ 145a/2, 145b/4

Palatinus (2) -4- Macar sadrazamı Miklos Garai.

P. 182b/1, 183a/3, 184a/1

P.+ ı 183b/1

Paşa Han -3- Macar kralı IV. Bela'nın yanındaki hanlardan biri.

P. 145b/9, 145b/10, 145b/13

Petrus -3- Macar kralı Peter.

P. 106b/6, 107a/9, 107a/12

Poruğ -1- Boris, Lehistan yakınlarındaki beyzade. *bk. Boruğ*

P.+ uñ 138a/9

Pulapus -1- Papanın elçisi Cesarini Julian.

P. 197b/4

-R-

Radovan -10- Bogar oğlu Radvany.

R. 121b/7, 125a/9, 127a/11, 127b/5, 128b/10

R.+ a 126b/5, 127b/9

R.+ uñ 123a/1, 125a/7, 127a/13

Rim Papa -14- Roma'da oturan Katoliklerin dinî başkanı.

R. 152b/5, 159a/7, 159a/9, 159b/7, 163a/12, 163b/2, 171b/11

R.+ dan 153b/2, 164b/12

R.+ nuñ 159a/6, 163a/11, 165a/2, 171b/13

R.+ ya 171b/8

-S-

Şafan Han -1- Moğol ordusunda kumandan.

Ş. 150b/13

Şāfiye (1) -1- Zsofia/Sophia, Alman imparatoru IV. Heinrich'in kızkardeşi.

Ş. 110a/5

Şāfiye (2) -1- Zsofia, II. Stephan'ın kızkardeşi.

Ş. 136b/8

Salamon -33- Macar kralı Salamon.

S. 110a/4, 111b/6, 111b/10, 118b/4, 120a/11, 130b/4, 131b/10, 132a/7, 133a/2, 133a/7, 133a/10

S.+ a 110b/5, 110b/8, 110b/11, 111a/1, 111a/3, 111a/4, 111a/9, 111b/3, 112a/1, 112a/8, 114b/10, 119a/8, 119a/11, 131a/12, 132a/5, 133a/6

S.+ ı 111b/5, 130a/9

S.+ ıla 131b/2

S.+ uñ 121b/7

S.+ uñ 119b/4

Savul -4- Saul, Macar kralı II. Stephan'ın yiğeni.

S. 136b/9

S.+ a 136b/12, 137a/3, 137a/8

Segizmunduz -18- Macar kralı Zsigmond/Sigismund.

S. 177b/11, 184a/7, 184a/13, 184b/10, 186a/11, 192a/2, 192b/1

S.+ a 180a/8, 182b/4, 183b/10, 184b/6, 187b/5, 192a/4, 192a/12

S.+ dan 186b/3

S.+ ı 184a/6, 191b/8

S.+ sın 187b/1

Seventoboluğ -1- Çekoslovak askerinin kumandanı.

S. 128b/4

Sultān Bāyezīd Ḥan bin Muḥammed Ḥan ḥazretleri -1- [Ar.+Ar.+T.+Ar.+Ar.+T.+Ar.]
Muhammed Han'ın oğlu Sultan Bayezid Han Hazretleri.

S. 187a/11

Sultān Muḥammed Ḥan -2- [Ar.+Ar.+T.] Sultan Muhammed Han.

S. 203a/7

S.+ uñ 204a/11

Sultān Muḥammed Ḥan-ı Ġāzī ḥazretleri -3- [Ar.+Ar.+T.+Ar.+Ar.] Gazi Sultan Muhammed Han Hazretleri.

S. 203a/1, 203b/7, 204a/3

Sultān Murād Ḥan -1- [Ar.+Ar.+T.] Sultan Murat Han.

S. 203a/9

Sultān Murād Ḥan bin Bāyezīd Ḥan ḥazretleri -1- [Ar.+Ar.+T.+Ar.+Ar.+T.+Ar.]
Bayezid Han'ın oğlu Sultan Murad Han Hazretleri.

S. 196a/4

Sultān Süleymān-ı zemān -1- [Ar.+Ar.+Ar.] Zamanın Sultan Süleyman'ı.

S. 208b/6

-V-

Vac -1- Din ulusu. *bk. Vaç*

V. 129b/6

Vaç -1- Din ulusu.

V. 129a/9

Valadislavuş (1) -13- Macar kralı I. Laszlo. *bk. Ladislavuş (1)*

V. 120a/13, 127a/12, 132b/5, 133a/11, 134a/3, 134b/1

V.+ a 121a/11, 124b/6, 126a/3

V.+ sını 124a/11

V.+ uñ 127a/8, 133a/8, 134a/11

Valadislavuş (2) -1- Macar kralı III. Bela'nın oğlu. *bk. Ladislavuş (3)*

V. 137a/11

Vladislavuş -2- Macar kralı I. Laszlo. *bk. Ladislavuş (1)*

V. 120b/2, 136b/1

vezir-i Radovan -1- Vezir Radovan.

v. 122a/7

Vinçela'uş -5- Çekoslovakya melikininin oğlu (efsanevi sima).

V. 159b/11, 160a/8, 161a/4

V.+ ı 159b/13, 161a/10

Vladislavuş -2- Macar kralı I. Laszlo. *bk. Ladislavuş (1)*

V. 120b/2, 136b/1

Vuladislavuş -3- Macar kralı I. Ulaszlo.

V. 195a/3, 199a/12

V.+ ı 195b/4

-Y-

Yanķo -6- Janos Hunyadi.

Y. 197a/8, 202a/3

Y.+ ya 201b/3, 202b/7

Y.+ yı 200b/13

Y.+ yu 202a/12

Yanço Voyvoda -25- Janos Hunyadi.

Y. 197a/6, 197a/11, 197b/13, 199a/8, 199b/9, 200a/3, 200a/12, 200b/4, 201a/3, 201a/9, 201b/7, 202a/1, 202a/7, 204a/7, 204a/13

Y.+ nuñ 197a/8, 202a/6

Y.+ ya 197a/3, 201a/13, 201b/2, 202a/3, 202b/5

Y.+ yı 199a/10, 200a/2, 200b/12

Yoħanis (1) -1- Çekoslovakya meliki Johanis.

Y. 167a/7

Yoħanis (2) -4- Hırvat banı Janos Horvath.

Y. 183b/4, 183b/7, 183b/11, 184a/12

Yoħanis (3) -3- Belgrad kalesinin kumandanı Janos Talloci.

Y. 196a/7, 196a/9, 196a/12

3.2.2. Yer Ve Ulus Adları Dizini

-A-

Ağrim -1- Eğrim şehri.

A. 142a/10

Anaḫlı -1- [T.] Anadolu, Ön Asya'nın bir parçası olarak Türkiye'nin Asya kıtasında bulunan toprağı, Küçük Asya, Rum.

A. 186a/8

Angliya -1- İngiltere.

A. 134a/12

Aşya -2- [T.] Dünya üzerinde yer alan kıtalardan biri.

A. 186a/8, 186b/6

-B-

Bavriya -1- Bavyera (Almanya).

B. 161b/2

Bec -1- Viyana (Avusturya); Eskiden Türkler Viyana kalesine "beç" derlerdi.

B. 202a/2

Belğırad (1) -5- Sırbistan'ın başkenti.

B. 204a/6

B.+ a 204a/7

Belğırad (2) -3- Szekesfehervar (Macaristan).

B.+ da 141a/2, 141b/5, 142b/2

Berbaniya -1- Yer adı.

B. 134a/12

Bisṫriça -1- Beszterce (Erdel, Romanya).

B. 202b/6

Boğdan -24- Romanya'nın Moldavya bölgesine Osmanlı döneminde verilen ad. (Kara Boğdan).

B. 143a/6, 147b/4, 147b/9, 147b/10, 148a/4, 148a/8, 148a/11, 151a/7, 151a/8, 156a/5, 156a/10, 156b/1, 156b/2, 156b/4, 156b/7, 169a/8, 169b/3, 169b/4, 169b/8, 169b/9, 169b/10, 169b/12, 185b/11, 185b/12

Bosna -1- Bosna Hersek; Balkanlarda yer alan ve Boşnaklar, Sırlar, Hırvatlar olmak üzere üç etnik gruba ev sahipliğı yapan bir ülke.

B. 185b/2

Bögürdelen -1- Bögürdelen, Belgrad'ın batısında Sabac şehrinin Sava kıyısındaki Osmanlı serhat kalesi.

B. 206/3

Budin -9- Macaristan krallığının başkenti.

B. 159b/4, 180a/9, 180b/3

B.+ e 165a/5, 180b/1, 182a/11, 202a/1, 204a/5

B.+ i 203b/13

Bulgar -7- [T.] Esasen Asya'da Ural dağları cihetinde sakin iken muahharan Rumeli cihetine gelip İslâvlaşmış bir millet. Balkan devletlerinden biri.

B. 121b/6, 153b/13, 177a/1, 185b/3, 188b/8, 196a/6, 200b/8

Bulya -1- Osmanlıların İtalya'ya yönelik ilk askerî harekâtı olan Otranto bölgesi Osmanlı kaynaklarında Pulya (Polya) diye adlandırılır. Günümüzde ise Apulia veya Puglia olarak bilinen bölge, İtalya anayasası ile kısmi bölgesel özerklik almış olan İtalya'nın 20 bölgesinden birisidir. *bk. Pulya*

B. 172a/13

-C-

Cezâyir-i Rodos -3- Rodos Adaları; Osmanlı İmparatorluğunun genel olarak, Ege Denizi'ndeki adalarından meydana gelen bir idare bölgesi olan Cezayir-i Bahr-i Sefid Eyaleti'nin sancaklarından biridir.

c. 153b/2, 190b/5

c.+ a 152b/8

-Ç-

Çeh -54- Çekoslovakya (Çek Cumhuriyeti ya da resmî kısa adıyla Çekya Orta Avrupa'da bir ülkedir. Kuzeyinde Polonya, batı ve kuzeybatısında Almanya, güneyinde Avusturya ve doğusunda Slovakya ile komşudur).

Ç. 107b/4, 115a/3, 115a/9, 115b/8, 116a/13, 116b/7, 116b/8, 116b/10, 116b/12, 116b/13, 122a/11, 122b/2, 122b/7, 122b/13, 123a/3, 124b/8, 127a/8, 128b/3, 134a/2, 134a/4, 134a/5, 134a/6, 145b/5, 145b/7, 148b/8, 155b/3, 155b/5, 155b/6, 159b/10, 159b/11, 159b/12, 160b/4, 160b/11, 161a/5, 161a/6, 167a/6, 191a/11, 191b/6, 191b/7, 191b/9, 192b/13, 193a/1, 193a/13, 193b/5, 193b/7, 193b/11, 193b/12, 194a/11, 201a/6, 205b/4, 206b/3

Çeh-Morava -4- Çek-Moravya.

Ç. 154a/10, 177a/10, 194a/3

Ç.+ ya 191a/11

-D-

Damaçiya -1- Dalmaçya, Hersek'e bağlı bir şehir.

D. 171a/2

Demür-kaþu -5- [T.] Demirkapı, Kuzey-Doğu Karpat dağlarında bir derbendin adı.

D. 144a/7, 144b/2, 144b/5, 145a/8

D.+ ya 144b/9

Dimşikar -8- Romanya.

D. 131a/4

D.+ a 135a/11

D.+ da 135b/1, 135b/11, 137a/4

D.+ ı 134b/13, 135a/3

D.+ uñ 135a/1

diyār-ı Belgrad -1- Belgrad diyarı.

d.+ ı 203b/11

diyār-ı Bulğar -1- Bulgaristan diyarı.

d. 176b/13

diyār-ı Erdel -1- Erdel diyarı.

d.+ üñ 164a/1

diyār-ı Hırvat -2- Hırvatistan diyarı.

d.+ a 153b/11, 179b/1

diyār-ı Rim -2- Roma diyarı.

d. 191b/11

d.+ üñ 191b/5

diyār-ı Ungurus -3- Ungurus diyarı.

d. 192b/11

d.+ a 163a/13, 198a/5

Dobra -1- Dobra (Bosna-Hersek).

D. 185a/11

-E-

Erdel -21- [Mac.] Bugünkü Romanya'nın batısını meydana getiren bölgeye Osmanlı Devleti'nin verdiği isim; Transilvanya.

E. 114a/10, 114b/11, 115b/2, 116a/4, 116a/6, 117a/12, 120b/6, 123a/9, 124a/3, 127a/10, 132b/5, 146a/3, 146a/5, 146a/8, 146a/10, 165a/9, 170a/4, 170a/8

E.+ üñ 116b/9, 169b/11

EskiNikebolı -1- Nikebolu (Bulgaristan).

E. 189a/7

Eski-Budin -1- Eski-Buda (Macaristan).

E. 150b/11

Eski-Budun -1- Eski-Buda (Macaristan). *bk. Eski-Budin*

E.+ 1 155a/4

-F-

Firanciye -6- Fransa.

F. 134a/12, 187a/6, 187b/10, 188b/1, 189b/3, 189b/4

Fireng -30- [Far.] Anglosakson, Cermen ya da Latin ırkıdan olan kimse, Frenk.

F. 158a/2, 158a/3, 158a/10, 171a/9, 171b/2, 172a/10, 172b/12, 173a/6, 173a/9, 173a/11, 173a/12, 173b/1, 173b/3, 173b/6, 174b/8, 174b/13, 175a/3, 175a/9, 175b/1, 175b/3, 175b/7, 176a/6, 176a/13, 176b/2, 176b/4, 191b/11, 192a/13

F.+ den 159b/8

-H-

Hersek -5- Hersek, merkezinde Mostar şehri olan Adriyatik Denizi'ne bir çıkış koridoruna sahip Dinar Alplerindeki tarihsel ve coğrafi bölge; günümüzde Bosna-Hersek Cumhuriyeti'nin güney bölümünü oluşturmaktadır.

H. 115a/8, 117a/9, 117b/9, 167b/4, 171a/2

Hırvat -9- [Bulg.] Hırvatistan Cumhuriyeti'nde yaşayan bir halk ve bu halkın soyundan olan kimse.

H. 139b/6, 140a/8, 140b/1, 153b/7, 170b/12, 183b/8, 183b/11, 185b/2, 196a/6

-İ-

İflah -10- Eflak.

İ. 165b/6, 165b/9, 165b/13, 166a/9, 168b/10, 169a/8, 169a/11, 199a/8, 200a/3, 200a/6

İsbanya -1- İspanya, Güneybatı Avrupa'da, İber yarımadasında bir ülke.

İ. 134a/12

-K-

Ƙaf -3- [T.] Kafdağı.

Ƙ. 115b/9, 189a/13, 207b/4

Ƙal'a-ı Ağrıya -1- Eğri Kalesi, Macaristan'ın kuzeyinde yer alan, Eger kentinde bulunan Osmanlı kalesidir.

Ƙ. 149b/3

Ƙal'a-ı Belđrad -16- Belgrad Kalesi, Sırbistan'ın başkenti Belgrad'da bulunan bir kaledir.

Ƙ. 144b/7, 196a/5, 197a/4, 203a/10, 203b/4, 203b/8, 204b/6, 207b/11, 208a/1

Ƙ.+ a 204b/9

Ƙ.+ da 142a/5

Ƙ.+ dan 203a/12

Ƙ.+ ı 204a/4, 208b/5

Ƙ.+ uç 196a/7, 196a/8

Ƙal'a-ı Bozon -1- Pojon Kalesi veya diğer adıyla Bratislava Kalesi, Slovakya'nın başkenti Bratislava'da bulunan tarihî bir kaledir. *bk.* **Ƙal'a-ı Pojon**

Ƙ.+ ı 108b/5

Ƙal'a-ı Bögürdelen -3- Bögürdelen Kalesi veya diğer adıyla şabaç Kalesi, Belgrad'ın batı bölümünde, şabaç şehrinin Sava kıyısında Osmanlı serhat kalesidir.

Ƙ. 206a/4, 206b/7

Ƙ.+ i 206a/8

Ƙal'a-ı Budin -1- Buda Kalesi, Budapeşte'deki Macar krallarının tarihi kalesi ve saray kompleksidir.

Ƙ. 179a/11

Ƙal'a-ı Cezāyir-i Rodos -1- [Ar.+Ar.+?] Rodos Kalesi, Yunanistan-Rodos adasındaki Rodos şehrinde bir kaledir.

Ƙ. 208b/1

Ƙal'a-ı Dobra -2- Dobra Kalesi, Bosna-Hersek'te bir kaledir.

Ƙ. 185a/9, 185a/12

Ƙal'a-ı Gelibolu -1- Gelibolu Kalesi, Çanakkale'de bulunan bir kaledir.

Ƙ.+ y1 186b/7, 186a/9

Ƙ.+ y1

Ƙal'a-ı Ƙarascıđ -1- Korösszeg Kalesi, Macaristan'da bulunan bir kaledir.

Ƙ. 157b/5

Ƙal'a-ı Ƙorpa -1- Bosanska Krupa Kalesi, Bosna-Hersek'in Cazin belediyesine bağlı Ostrojaç köyünde bulunan bir kaledir.

Ƙ.+ da 184a/4

Ƙal'a-ı Lipova -1- Lipova Kalesi, Romanya-Livada bulunan bir kaledir.

Ƙ.+ da 165a/8

al'a-1 Maylan -2- Milano Kalesi, İtalya-Milano'da bulunan bir kaledir.

. 191b/12, 192a/8

al'a-1 Napolya -1- Napoli Kalesi, İtalya-Napoli'de bulunan bir kaledir.

. 175a/11

al'a-1 Opjan -1- Pojon Kalesi veya diğer adıyla Bratislava Kalesi, Slovakya'nın başkenti Bratislava'da bulunan tarihî bir kaledir. *bk. al'a-1 Pojon*

. 107b/3

al'a-1 Petre-varadin -1- Petre-varadin Kalesi.

.+ i 209a/3

al'a-1 Pic -1- Peç Kalesi, Macaristan-Peç'te bulunan bir kaledir.

. 206b/11

al'a-1 Pojoğa -3- Pojon Kalesi veya diğer adıyla Bratislava Kalesi, Slovakya'nın başkenti Bratislava'da bulunan tarihî bir kaledir. *bk. al'a-1 Pojon*

. 185a/5, 185a/10

.+ yı 185a/3

al'a-1 Pojon -10- Pojon Kalesi veya diğer adıyla Bratislava Kalesi, Slovakya'nın başkenti Bratislava'da bulunan tarihî bir kaledir.

. 107b/9, 108a/1, 128a/9, 184b/13

.+ a 107b/6, 128a/7, 130a/1

.+ da 133a/2-3

.+ dan 110b/3

.+ ı 131b/6

al'a-1 Šadra -1- Zadra Kalesi, Hırvatistan'da bulunan bir kaledir.

. 179b/4

al'a-1 Seksar -1- Szekszard Kalesi, Macaristan'da bulunan bir kaledir.

. 132a/4

al'a-1 Semendire -1- Smederova, Sırbistan'da bulunan bir kaledir.

. 200b/12

al'a-1 Šebenk -1- Sibenik Kalesi, Hırvatistan'da bulunan bir kaledir.

. 179b/2

al'a-1 Šiklaoš -1- Siklos Kalesi, Macaristan'da bulunan bir kaledir. *bk. al'a-1 Šikloş*

. 190a/10

al'a-1 Šikloş -1- Siklos Kalesi, Macaristan'da bulunan bir kaledir.

.+ da 190b/11

al'a-1 Ustuni Belęirad -6- Macaristan'ın batı kısmında Transdanubya bölgesinde, Eskiçağdan beri meskûn olan düz bir alanda X. yüzyılda kurulan İstolni (İstoni) Belgrad şehrinde bulunan bir kaledir.

. 136b/6, 154b/9

.+ a 182a/9

.+ da 177b/5, 184b/1, 207a/5

al'a-1 Usturon -2- Estergon Kalesi Macaristan'ın bakenti Budapete'nin 60 km kuzey batısında Tuna nehri kıyısında yer alan bir kaledir.

. 145b/6

.+ da 141a/9

al'a-1 Usturun -1- Estergon Kalesi Macaristan'ın bakenti Budapete'nin 60 km kuzey batısında Tuna nehri kıyısında yer alan bir kaledir. *bk. al'a-1 Usturon*

.+ a 154b/1

al'a-1 skin -1- Esek Kalesi, Hırvatistan'da bulunan bir kaledir.

. 209a/3

al'a-1 Vac -3- Vac Kalesi, Macaristan'da bulunan bir kaledir.

. 147a/3, 147a/4

.+ 1 147a/5

al'a-1 Vierad -1- Visegrad Kalesi, Macaristan'da bulunan bir kaledir. *bk. al'a-1 Vierad*

.+ da 176b/6

al'a-1 Vierad -2- Visegrad Kalesi, Macaristan'da bulunan bir kaledir.

. 133a/12

.+ da 170b/6

al'a-1 Viirad -8- Visegrad Kalesi, Macaristan'da bulunan bir kaledir. *bk. al'a-1 Vierad*

. 194b/12

.+ a 165b/3, 167b/6, 195b/1, 195b/6

.+ da 165a/12, 167a/3, 167a/9

al'a-1 Zibin -1- Sibin Kalesi, Macaristan'da bulunan bir kaledir.

. 146a/4

aradeiz -1- [T.] Karadeniz.

. 198a/8

avm-1 Bodan -1- [Ar.+T.] Bodan kavmi, Bodan halkı.

. 143a/2

oantaniye -6- İstanbul'un eski ismi, Bizans, Kostantiniye. *bk. oantiniye*

. 136a/6, 136a/10, 186b/5, 190a/7

.+ yi 203a/7, 203b/7

oantin -1- İstanbul'un eski ismi, Bizans, Kostantiniye. *bk. oantiniye*

. 121b/13

oantineye -1- İstanbul'un eski ismi, Bizans, Kostantiniye. *bk. oantiniye*

.+ den 190b/4

oantiniye -2- İstanbul'un eski ismi, Bizans, Kostantiniye.

. 121b/2

.+ nn 186a/6

ızıl Elma -1- [T.] Yer adı.

Ḳ.+ ya 111b/7

-L-

Leḥ -67- [Rus.] Polonyalı, Leh.

L. 113b/12, 113b/13, 114a/2, 114a/3, 114a/4, 114a/6, 114a/8, 114b/3, 114b/6, 114b/11, 115b/1, 115b/3, 117a/12, 119b/7, 119b/9, 119b/10, 119b/13, 120a/1, 120a/4, 120b/2, 120b/7, 121b/13, 122b/3, 122b/10, 122b/11, 123b/10, 123b/11, 123b/13, 124a/1, 124a/2, 124a/8, 124b/4, 124b/7, 125b/2, 125b/6, 125b/11, 126b/9, 127a/1, 127a/9, 127b/11, 131a/1, 131a/3, 134a/2, 137a/12, 137b/2, 138a/10, 145b/10, 145b/11, 167a/1, 167a/3, 167a/5, 176b/8, 177a/11, 177a/13, 195a/2, 195a/3, 195a/4, 195b/3, 195b/4, 205b/13

Letunīya -1- Letonya, Lehistan ve Rusya arasında bulunan bir kabiledir.

L. 176b/9

Lutunīya -1- Letonya, Lehistan ve Rusya arasında bulunan bir kabiledir. *bk. Letunīya*

L. 176b/10

-M-

maʿmūre-i İslāmbol -1- İstanbul şehri.

m.+ dan 208b/12

maʿmūre-i Koştañtaniye -2- İstanbul şehri.

m. 203a/1

m.+ ye 190a/12

Maylan -2- Milan-İtalya

M. 158a/3, 192a/10

memālik-i Leḥ -1- [Ar.+Rus.] Lehistan memleketleri.

m.+ e 114b/4

memālik-i Nemçe -1- [Ar.+Sırp.] Avusturya ülkesi.

m. 190b/9

memālik-i Pulya -1- Pulya ülkesi.

m.+ nuñ 177b/8

memālik-i Rūm -1- [Ar.+Ar.] Anadolu.

m.+ da 136a/9

memālik-i Ungurus -21- Macaristan ülkesi.

m. 118a/6, 118b/8, 132b/4, 161a/13, 179b/6, 186b/2, 187b/1, 193b/4, 209a/2

m.+ a 134b/8, 184a/6, 184a/7, 185b/8, 190a/8, 192b/11, 195b/4

m.+ ı 120a/13, 139a/10, 152b/11-12, 157b/13, 159a/8

Mihac-ābād -1- Yer adı.

M. 209a/8

Morava -1- Moravya, Çek Cumhuriyeti'nde bir eyalet, Bohemya ve Silezya ile birlikte Çek Cumhuriyeti içindeki tarihi bölgelerden birisidir.

M.+ ya 145b/7

-N-

Napoliya -1- Napoli, İtalya'da bulunan bir şehirdir. *bk. Napolya*

N. 172b/12

Napolya -19- Napoli, İtalya'da bulunan bir şehirdir.

N. 173a/8, 173a/11, 173b/3, 174b/6, 175a/2, 175a/5, 175a/13, 175b/4, 176a/5, 176a/7, 178a/11, 178b/9, 178b/12, 179a/1, 179a/4

N.+ ya 173b/4, 175a/3

N.+ yı 173a/5, 173a/12

Nehr-i Maroş -1- Maroş Nehri, Macaristan'ın Orta Tisa bölgesinde yer alan bir nehirdir.

n. 165a/8

Nehr-i Tişa -8- Tisza veya Tisa Nehri, Orta Avrupa'da bulunan başlıca akarsulardan biridir. Romanya sınırları içinde bulunan dağlardan doğarak Ukrayna topraklarında akar ve Macaristan'a girer.

n. 114a/13, 118a/2, 123b/7, 149b/2

n.+ ya 150b/6

n.+ yı 116a/2, 124b/13, 126b/1

Nehr-i Tuna -17- Avrupa'nın Volga'dan sonra en uzun nehri olan Tuna, Almanya'da Kara Orman'dan (Schwarzwald) doğar ve ardından Avusturya, Slovakya, Macaristan, Sırbistan, Hırvatistan, Bulgaristan, Romanya, Moldova Cumhuriyeti ve Ukrayna'dan çoğu defa bu ülkelerin sınır hattını oluşturacak biçimde geçer ve Romanya'daki Chilia (Kili), Sfantul Gheorghe (Hızırilyas) ve Sulina ağızlarından Karadeniz'e dökülür.

n. 155a/11, 203a/13, 204a/10, 204b/12

n.+ da 108a/13

n.+ yı 115b/11, 118a/4, 118a/9, 129a/11, 145b/6, 150b/11, 154a/9, 155a/5, 177a/10, 191a/10, 200a/12, 201a/3

Nemce -1- [Sırp.] Osmanlı döneminde tarafından Avusturya ve Avusturyalı manasında kullanılan bir tabirdir. *bk. Nemçe*

N. 139a/1

Nemçe -57- [Sırp.] Osmanlı döneminde tarafından Avusturya ve Avusturyalı manasında kullanılan bir tabirdir.

N. 107a/10, 107b/4, 108a/7, 108b/2, 108b/3, 109a/1, 114b/10, 115a/3, 115a/9, 115b/8, 116a/13, 117a/2, 117a/7, 117a/10, 119a/7, 119a/13, 138b/10, 139b/10, 140a/9,

140b/2, 140b/7, 140b/8, 140b/10, 144b/13, 145a/1, 147a/2, 148b/8, 150a/3, 150a/9, 151a/2, 151b/13, 152b/13, 153a/3, 153a/8, 153a/10, 153b/5, 153b/10, 156a/1, 166b/12, 177a/5, 177b/10, 187a/6, 187b/10, 191a/11, 191b/10, 191b/11, 191b/13, 192a/13, 194a/9, 195a/7, 195b/2, 199b/3, 206a/6, 206b/1, 206b/3

Nemçevī -3- [Sırp.] Avusturya halkından olan.

N.+ ler 117b/9, 153a/7

N.+ lerüñ 148a/3

Nikebolı -1- Niğbolu, Bulgaristan'da Tuna kıyısında tarihi bir kasabadır.

N. 190a/12

-O-

Otla -1- Otla Nehri, Romanya'da bulunan bir nehirdir.

O. 146a/4

-P-

Parağa -3- Orta Bohemya'da Vltava Nehrinin üzerinde yer alan Prag, Çek Cumhuriyetinin başkenti ve en büyük şehridir.

P. 193b/2, 205b/4, 205b/5

Pec -1- Pécs, Peç veya Peçuy, Macaristan'da bulunan bir şehirdir.

P.+ den 139b/10

Peşte -5- Bugünkü Macaristan'ın başşehri Budapeşte'nin bir kısmı olan Buda'nın Osmanlılar dönemindeki adı ve eyalet merkezi.

P. 129a/11, 148b/5, 148b/9, 161a/4

P.+ ye 146b/11

Peşte-ābād -2- Bugünkü Macaristan'ın başşehri Budapeşte'nin bir kısmı olan Buda'nın Osmanlılar dönemindeki adı ve eyalet merkezi. *bk. Peşte*

P.+ a 161a/4

P.+ da 155b/4

Pic -4- Pécs, Peç veya Peçuy, Macaristan'da bulunan bir şehirdir. *bk. Pec*

P. 138b/13, 139b/8, 202a/4

P.+ üñ 139a/7

Piç -2- Pécs, Peç veya Peçuy, Macaristan'da bulunan bir şehirdir. *bk. Pec*

P. 204a/1

P.+ i 206b/12

Piçu -2- Pécs, Peç veya Peçuy, Macaristan'da bulunan bir şehirdir. *bk. Pec*

P. 106b/10

P.+ ya 185b/4

Piçuy -1- Pécs, Peç veya Peçuy, Macaristan'da bulunan bir şehirdir. *bk. Pec*

P. 107a/6

Pojon -3- Bratislava Slovakya'nın başkenti ve en büyük şehridir.

P. 107b/7, 107b/9, 132a/7

Pola -1- Pula, Hırvatistan'da bulunan bir şehirdir.

P. 133b/10

Pulya -14- Osmanlıların İtalya'ya yönelik ilk askerî harekâtı olan Otranto bölgesi Osmanlı kaynaklarında Pulya (Polya) diye adlandırılır. Günümüzde ise Apulia veya Puglia olarak bilinen bölge, İtalya anayasası ile kısmi bölgesel özerklik almış olan İtalya'nın 20 bölgesinden birisidir.

P. 167b/1, 167b/2, 167b/5, 167b/8, 167b/9, 167b/13, 171a/7, 171a/8, 172a/7, 172b/3, 172b/4, 172b/7, 179a/12, 179b/9

-R-

Rim -3- Roma.

R. 192a/13, 193b/5, 194a/11

Rodos -1- Ege Denizi'nde bulunan ve Yunanistan'a bağlı olan bir ada olan Rodos, Oniki Adalar'ın en büyüğüdür.

R. 154b/12

Rūm -4- [Ar.] Müslümân ülkelerde yaşayan Yunan asıllı kimse.

R. 154a/1, 186a/11, 186b/8, 187a/3

Rus -3- Rusya Federasyonu'nda yaşayan Doğu Slav halkı veya bu halkın soyundan olan kimse.

R. 137b/2, 138a/10, 176b/11

Ruscıyān -1- Rusya.

R. 144a/4

Rusçıyān -1- Rusya. *bk. Ruscıyān*

R. 176b/8

-S-

Sağiriya -1- Hersek'te bir şehir adı.

S. 167b/3

Sebiş -1- Sebiş, Romanya'nın batısında, Transilvanya'nın Arad ilçesinde bir

kasabadır.

S. 131a/4

Segdin -1- Szeged/Segedin Tisza ve Maros (Mureş) ırmaklarının birleştiği yerde Macaristan, Romanya, Sırbistan sınırı yakınında yer alır. *bk. Segedin*

S. 146a/12

Segedin -1- Szeged/Segedin Tisza ve Maros (Mureş) ırmaklarının birleştiği yerde Macaristan, Romanya, Sırbistan sınırı yakınında yer alır.

S. 201a/3

Seksar -2- Szekszard, Macaristan'da bulunan bir şehirdir.

S. 118a/4, 118a/13

Seksar-âbâd -1- Seksar şehri.

S. 118a/9

Selânik -1- Selanik, Yunanistan'ın ikinci büyük kenti ve Yunanistan Makedonyasının yönetim merkezidir.

S.+ i 187a/12

Semendire -2- Semendire, Sırbistan'da başkent Belgrad'ın doğusunda Tuna Nehri kıyısında bulunan bir şehirdir. S. 197a/13

S.+ yi 200b/10

Sevrin -1- Drobeta-Turnu Severin, Romanya'nın Mehedinți ilinde yer alan bir ilçedir.

S. 200a/12

Seykuli -6- Szekely, Sekeller, ağırlıklı olarak Romanya'nın Sekelistan bölgesinde, daha az olarak güney Macaristan'da yaşayan ve Macarların bir alt grubu olan halk. Macarcanın Sekel lehçesini konuşurlar.

S. 168a/11, 168b/3, 168b/8, 168b/9, 168b/11, 168b/13

Salvin -1- Slovenya, Orta Avrupa'nın güneyinde yer alan bir ülkedir.

S. 170b/12

-Ş-

Şebenik -1- Sibenik, Hırvatistan Orta Dalmaçya'da bulunan tarihi bir şehirdir.

Ş. 171a/3

şehr-i Baraği -1- Prag şehri.

ş.+ ya 193b/2

şehr-i Egrü -1- Macaristan'da bulunan Eger şehri.

ş.+ de 142b/6

şehr-i Kostañtaniye -1- Kostañtiniye şehri.

ş.+ ye 190a/8

şehr-i Peşte -2- Macaristan'ın başkenti Budapeşte şehri.

ş. 146b/9

ş.+ yi 129b/10

şehir-i Piçova -1- Macaristan'da bulunan Pecs şehri.

ş.+ yı 185b/5

şehir-i Venedik -1- İtalya'da bulunan Venedik şehri.

ş.+ e 158b/2

-T-

Tarant -1- Taranto, İtalya'nın güneyinde Puglia bölgesinde aynı ismi taşıyan Taranto ili merkezi ve bir liman şehridir.

T. 171a/11

Tata -1- Macaristan'ın başkenti Budapeşte'ye 70 kilometre uzaklıktaki Tata şehrindeki Tata Kalesi.

T. 138a/13

Tatar -69- [T.] Önceleri bir Türk kavminin adı iken sonradan Moğollara ve Kırım, Kazan Türklerine verilen ad.

T. 142b/11, 142b/12, 143a/9, 143b/2, 143b/5, 143b/9, 144a/10, 144b/3, 144b/7, 145a/4, 145a/9, 145a/10, 145a/11, 145a/12, 145b/2, 146a/7, 147a/4, 147a/7, 147a/11, 147a/13, 147b/5, 147b/7, 147b/9, 148a/12, 148b/5, 148b/9, 149a/6, 149a/8, 150a/3, 150a/5, 150a/10, 150b/5, 150b/8, 151a/6, 151a/8, 151a/12, 151b/9, 151b/11, 152b/11, 153a/3, 153a/5, 153a/6, 153a/9, 153b/13, 154a/4, 155a/6, 155b/13, 156b/9, 157a/2, 157a/9, 157b/6, 157b/9, 158b/13, 159a/5, 169b/7, 169b/9, 169b/13, 170a/6, 170a/10, 170a/12, 170b/3, 206a/1

T.+ ı 157a/6

T.+ uñ 142b/10, 143a/4, 147b/1, 147b/12, 149a/11, 156a/2

Ṭuna -1- Avrupa'nın Volga'dan sonra en uzun nehri olan Tuna, Almanya'da Kara Orman'dan (Schwarzwald) doğar ve ardından Avusturya, Slovakya, Macaristan, Sırbistan, Hırvatistan, Bulgaristan, Romanya, Moldova Cumhuriyeti ve Ukrayna'dan çoğu defa bu ülkelerin sınır hattını oluşturacak biçimde geçer ve Romanya'daki Chilia (Kili), Sfantul Gheorghe (Hızırilyas) ve Sulina ağızlarından Karadeniz'e dökülür.

Ṭ.+ dan 131b/8

Ṭuna suyu -2- Tuna Nehri.

Ṭ.+ mı 124a/3, 124a/5

Türk -7- [T.] Ana yurdu Orta Asya olan, buradan çeşitli yönlerde yayılarak büyük devletler kuran, dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan, Türkçenin değişik lehçelerini konuşan millet ve bu millettten olan kimse.

T. 186a/9, 186a/13, 186b/6, 186b/13, 188b/3, 188b/7, 189b/3

-U-

Ungurus -113- Macaristan.

U. 111b/4, 116a/13, 118a/4, 118a/11, 120a/11, 121b/1, 129b/1, 129b/10, 132b/6, 133a/6, 133b/13, 137a/5, 137b/6, 139a/4, 139a/7, 139a/11, 139b/10, 140a/8, 140b/3, 143a/6, 143a/13, 144a/4, 145a/5, 145a/6, 145b/3, 145b/8, 146b/2, 147b/4, 147b/12, 148a/9, 150a/8, 151a/5, 151a/7, 153a/6, 153a/10, 153a/12, 153b/1, 153b/5, 155a/7, 156a/1, 156a/5, 156a/13, 156b/2, 156b/5, 156b/10, 157a/2, 157a/3, 157b/2, 157b/9, 159a/2, 159a/8, 160a/6, 160a/13, 163b/2, 163b/3, 163b/9, 164a/3, 164a/11, 164b/9, 164b/12, 165a/1, 168a/1, 168b/6, 170b/3, 170b/10, 171b/2, 172b/5, 173a/5, 173b/6, 174b/7, 177b/13, 178b/10, 179a/2, 179a/10, 180a/4, 181b/3, 181b/9, 182a/7, 183b/12, 187a/4, 187a/13, 187b/7, 188b/4, 189b/6, 190a/9, 190b/7, 190b/9, 191a/8, 191a/12, 193a/2, 193b/8, 194a/10, 195b/7, 198a/2, 199a/7, 199b/12, 200a/4, 200a/9, 201b/7, 201b/13, 202b/3, 202b/12, 203b/9, 205a/11, 208b/4

U.+ a 191a/1, 191a/2, 206a/4

U.+ lardan 148a/12

U.+ uñ 109b/8, 161a/5, 171a/5, 179b/9

Uslovin -1- Slovenya, Orta Avrupa'nın güneyinde yer alan bir ülkedir.

bk. Salvın

U. 196a/6

Ustulni Belğrad -2- Macarcada ilk zamanlarda Fehérvár, daha sonra Székesfehérvár, Almancada Stuhlweißenburg, Latince Alba Regia olup Osmanlılar tarafından Sırpça “beyaz başşehir” anlamına gelen “stolni belgrad”dan türetilen İstolni (İstoni) Belgrad ve Belgrad-ı Üngürüs adıyla anılmıştır. Macaristan'ın batı kısmında Transdanubya bölgesinde, Eskiçağdan beri meskûn olan düz bir alanda X. yüzyılda kurulan bir şehirdir. *bk. Ustuni Belğrad*

U. 145b/5

U.+ da 138b/2

Ustuni Belğrad -7- Macarcada ilk zamanlarda Fehérvár, daha sonra Székesfehérvár, Almancada Stuhlweißenburg, Latince Alba Regia olup Osmanlılar tarafından Sırpça “beyaz başşehir” anlamına gelen “stolni belgrad”dan türetilen İstolni (İstoni) Belgrad ve Belgrad-ı Üngürüs adıyla anılmıştır. Macaristan'ın batı kısmında Transdanubya bölgesinde, Eskiçağdan beri meskûn olan düz bir alanda X. yüzyılda kurulan bir şehirdir.

U.+ a 164a/5, 195b/9

U.+ da 141b/12, 168a/3, 206b/13

U.+ ında 194a/12

U.+ uñ 195a/13

-V-

Vac -1- Vac Kalesi, Macaristan'da bulunan bir kaledir.

V. 132a/10

Valtuvaniya -1- Litvanya, Avrupa'da bulunan üç Baltık devletinden biridir.

V. 206a/1

Varad -3- Varat, Romanya'da bulunan bir şehirdir.

V. 134a/9, 194a/2, 194a/5

Varadin -2- Varat, Romanya'da bulunan bir şehirdir. *bk. Varad*

V. 194a/6

V.+ de 135b/3

Varat -1- Varat, Romanya'da bulunan bir şehirdir. *bk. Varad*

V.+ da 134b/3

Varna -1- Varna, Bulgaristan'ın Karadeniz kıyısında bir şehirdir.

V. 198a/9

Venedik -4- Venedik, İtalya'da bulunan bir şehirdir.

V. 158b/4, 159a/1, 171a/4

V.+ e 171a/3

Vidin -2- Vidin, Bulgaristan'da Tuna Nehri kıyısında bulunan bir şehirdir.

V. 189a/6

V.+ e 188b/9

vilāyet-i Boğdan -13- Kara Boğdan, Moldova nehrinin iki kenarındaki arazide XIV. yüzyılda kurulan prenslik daha sonra Türkler tarafından alınınca Osmanlı kaynaklarında bir süre Kara Boğdan olarak geçmiş, fakat uzun müddet sadece Boğdan şeklinde anılmıştır. Osmanlıların Moldavya'ya verdikleri bu ad, XIV. yüzyılın ortalarında Maramureş'te oturan küçük bir Ulah (Valah) asilzade ailesinin Macar Krallığı'na karşı ayaklanarak buraya gelmesinden sonra ilk müstakîl devleti kuran voyvoda Boğdan'ın isminden gelmektedir.

v. 146a/2, 147b/1, 156a/1, 156a/6, 170a/6

v.+ a 156a/8, 156a/9, 170a/12

v.+ ı 143a/1, 169b/7, 186a/11

v.+ uñ 143a/3, 143a/10

vilāyet-i Bosna -1- Bosna memleketi.

V.+ ya 185a/9

vilāyet-i Çeḥ -2- Çekoslovakya memleketi.

v. 193a/5

v.+ uñ 193b/1

vilāyet-i Erdel -47- Erdel vilayeti, Erdel şehri (Bugünkü Romanya'nın batısını meydana getiren bölgeye Osmanlı Devleti'nin verdiği isim. Asıl ismi, Macarca Erdely; Romence, Ardeal; Sırp, Yunan ve Bulgar dillerinde Erdel olarak geçen bölgenin ismi, daha

sonraları Transilvanya olarak geçer).

v. 116a/2, 118a/6, 121a/5, 123a/9, 138a/6, 162b/3, 164b/11, 185b/12, 204a/8

v.+ de 112a/10, 122a/8, 134b/13, 161b/13, 168a/11, 168b/2, 170a/10, 205b/8

v.+ den 112b/3, 191a/1, 204a/9

v.+ e 113b/11, 120b/4, 120b/13, 129b/11, 134b/11, 162a/6, 163a/6, 168b/1, 169a/5, 191a/4, 200a/5, 202b/7, 202b/10, 204a/7

v.+ edür 163a/4

v.+ i 169a/10

v.+ üñ 110b/13, 114b/1, 121a/11, 121b/3, 121b/11, 131a/4, 137b/3, 162b/12, 164a/12, 170a/5, 190b/12

vilāyet-i Hırvat -8- [Ar.+Bulg.] Hırvatistan memleketi.

v.+ a 179b/2, 184a/3, 184a/4, 190b/7

v.+ uñ 139b/3, 139b/11, 183b/4, 184b/10

vilāyet-i İflah -8- İflah memleketi.

v. 165b/12, 166a/12, 168b/5

v.+ a 165b/13, 199a/9

v.+ da 165b/13

v.+ uñ 169a/9, 199a/6

vilāyet-i Kara Boğdan -3- Kara Boğdan, Moldova nehrinin iki kenarındaki arazide XIV. yüzyılda kurulan prenslik daha sonra Türkler tarafından alınınca Osmanlı kaynaklarında bir süre Kara Boğdan olarak geçmiş, fakat uzun müddet sadece Boğdan şeklinde anılmıştır. Osmanlıların Moldavya'ya verdikleri bu ad, XIV. yüzyılın ortalarında Maramureş'te oturan küçük bir Ulah (Valah) asilzade ailesinin Macar Krallığı'na karşı ayaklanarak buraya gelmesinden sonra ilk müstakîl devleti kuran voyvoda Boğdan'ın isminden gelmektedir. *bk.vilāyet-i Boğdan*

v.+ a 142b/13

v.+ uñ 185b/9

v.+ a 145a/4

vilāyet-i Koştantaniye -1- Konstantiniye memleketi.

v.+ yi 203a/4

vilāyet-i Leh -1- [Ar.+Rus.] Lehistan vilayeti.

v.+ e 145b/10

vilāyet-i Nemçe -4- [Ar.+Sırp.] Avusturya memleketi.

v. 206b/9

v.+ ye 111b/6, 147a/1

v.+ yi 154a/5

vilāyet-i Pulya -4- Pulya memleketi.

v. 167b/10, 172a/12

v.+ nuñ 172b/11

v.+ ya 172a/9

vilāyet-i Rim -2- Roma memleketi.

v. 152b/4

v.+ uñ 191b/4

vilāyet-i Rūm -5- [Ar.+Ar.] Anadolu.

v.+ a 137a/5, 186a/10, 187b/2

v.+ da 136b/4

v.+ uñ 187b/12

vilāyet-i Rusciyān -3- Rusya memleketi. *bk.* **vilāyet-i Rusciyān**

v.+ ı 144a/12

v.+ uñ 143b/9-10, 144a/1

vilāyet-i Rusciyān -3- Rusya memleketi.

v. 143b/5

v.+ a 143a/12

v.+ dan 143b/11

vilāyet-i Tatar -1- [Ar.+T.] Tatar memleketi.

v. 143b/7

vilāyet-i Ungurus -26- Macaristan memleketi.

v. 131a/3, 138a/1, 147b/7, 159b/13, 166a/7, 190b/10, 199a/12

v.+ a 143b/12, 157b/12, 159a/1, 159a/11, 160a/1, 172b/8, 190b/2, 193a/11,
197a/12, 200a/7, 202a/13

v.+ dan 126a/3

v.+ ı 132a/5, 138b/12, 202a/8

v.+ uñ 144b/6, 160b/7, 164a/1, 179a/4

Vişegırad -1- Visegrad, Macaristan'da bulunan bir kaledir.

V. 183a/13

-Z-

Žadra -1- Zadar kalesi, Hırvatistan'ın Zadar şehrinde bulunan bir kaledir.

Ž. 171a/3

4. BÖLÜM

4.1. Çeviri Yazılı Metin

[106b] (1)Kellesi germ olıcak, ol beg-zādeye h̄il‘at-ı haş geyürüp delim (2) altun ve gümüş ve la‘l u cevāhir virüp h̄atırın hoş eyledi, ve anı gendüden (3) rāzı kıldı. Andan soñra ol başı Casara gönderdi. Çünkim k̄ubbe-i çarh̄ (4) murādı üzre döndi, bir ulu k̄al‘a binā eyledi, ve anuñ içinde bir mu‘azzam (5) deyr ĩcād eyledi. Megerkim ol zemānda gendü neslinden erkānında bir vezīri (6) varıdı, adına Anderyaş dirlerdi Petrus altı yıl h̄ükm-i h̄ükümet k̄ılmışken (7) ol vezīr Anderyaşdan h̄ıyānat şādır olup k̄ıraluñ başına k̄aşd k̄ılup (8) ve saltanat hevāsına düşüp ‘ākıbet k̄ırala bir gün fırsat bulup (9) ta‘āmına zehr-i k̄ātil k̄atup k̄ıralı helāk eyledi. Ve k̄ıral-ı Petrus ol ulu (10) şehri kim binā idüp ve içinde bir ulu deyr dañı ĩcād eylemişidi, Piçu (11) deyü ad virmişdi. Ol kelisede defn eylediler.

Nazm

(12) Gel iy ğavvāş-ı deryā-yı me‘ānī

Baña bir lahza tut sen gūş-ı cāmı

(13) Sözümdür gerci kim cümle hikāyet

Velīkin h̄āl-i ‘ālemden şikāyet

[107a] (1) Vefāsı yokdurur cünbüşi kecrev

İder her kişiye bir dürlü ol rev

(2) Ne oldı h̄āl-ı Petrus eylegil gūş

Çün itdi cāmı pürzehr ol zemān nūş

(3) Helāk itdi anı ol semm-i k̄ātil

Zīrā ol zehirdi zehr-i helāhil

(4) Cihān ālāyişinden yumdı çeşmin

K̄ara tobrağa şaldı aq cismin

(5) Kılupan kulları feryādıla zār

(6) Piçuy içinde defn itdiler iy yār

(7) Neṣr

Rāviyān-ı tevārīḥ-i ‘ālem ve nākilān-ı sergüdest-i benī Ādem aḥvāl-i benī Ādemden (8) ve aḥvāl-i dünyā-yı dūndan şöyle rivāyet iderler kim, kaçankim (9) Anderyaş vezīr Petrus kırala ḥiyāneten zehr virüp helāk eyledi, yirine (10) tahta geçüp ḥükm eyledi. Pes bir gün işbu ḥaber Nemçe Casarınuñ kulağına irüp (11) temām mertebe ḡazabnāk olup ve fevken derece ḡuşşaya batup eytdi kim: (12) “Bu casarlık baña ḥarām olsun eger kim Petrus kıraluñ kanını almayam” deyüp (13) eṭrāf-ı ‘āleme nāmeler perākende eyleyüp ve andan soñra cümle vilāyete zaḥīre [107b] (1) ve nüzül şalup ‘asker cem’ itdi. Çünkim zaḥīre taḥşīl olundu, (2) emr eyledi kim, gemilere taḥmīl eyleyüp ve ol gemilere bī-ḥisāb çeri ṭoldurup (3) daḥı emr eyledi Ḳal‘a-ı Opjan üzerine vara. Ve Casar daḥı kimi piyāde tüfengci (4) ve zenberekci ve ba‘zı süvār bürüme demürlü Çeh ve Nemçe ‘askerin cem’ eyledi kim, (5) ḥisābı yok ḳaleme gelmez ve dilden şerḥ olunmaz. Diledi kim, hemān gendüsi daḥı (6) Ḳal‘a-ı Pojona üşüp iḥāta eyleye ve alup zaḥīre gemilerini andan (7) gecüre. Ve emr eyledi kim, ol zaḥīre gemileri Pojan üzerine vara ve (8) gendüsi daḥı ol bī-ḳiyās süvār ve piyāde çerisiyle ṭabl ve ‘alemiyle: (9) “ḳandasın Ḳal‘a-ı Pojan” deyüp revāne olundu. Ammā bu yañadan Pojon (10) ḥākimlerine bu ḥaber irdi, anlar daḥı: “Üzerimüze Casaruñ ṭonanması geleyürür (11) ve Casar daḥı yir götürmez ‘askerle gelmekdedür” deyüp kırala adam gönderdiler. (12) Ammā ḳal‘a ḥākimleri daḥı tedārüke meşḡül oldılar ve ehl-i ḳal‘adan niçe (13) nefer kimseneleri ḳal‘adan çıkarup ol gelen ‘adu leşkerine ḳarışdılar. Ve ol [108a] (1) zaḥīre gemileri ile Ḳal‘a-ı Pojon üzerine irüp ol gice ol ehl-i ḳal‘a (2) ālāt-ı ḥarbıla niçe zaḥīre gemilerin yir yir delüp ḡarḳa virdiler. Pes (3) Casar daḥı ol ṭarafdan gelüp Ḳal‘a-ı mezbüreyi muḥāşara eyledi. Ammā ol (4) zaḥīre gemilerine vāḳi‘ olan aḥvālī ‘arz eylediler. Çünkim Casar ol ḥavādisden (5) ḥaberdār oldu ḡāyetle ḡuşşaya batup pür-

melâl oldu ve kapudân olan (6) şahşa gâzab idüp hışm eyledi ve habs kıldı. Ammâ guşşayıla mevte (7) qarīb olmış ıdı. Tekrâr Nemçe vilâyetlerine zahîre şalup derhâl emirler (8) yazup ve mühürleyüp ulaqlar ıla gönderdi. Ammâ râvî kavlinca meger (9) ol zemânda kıral-ı Anderyaşuñ ol cāniblere dilcileri şalınup (10) ol semtlere varmışlar ıdı. İttifāk ol zahîre hizmetine gidenleri (11) dil alup huzûrına getürdiler ve elinde olan hükmlere nazâr kıldılar, gör (12)diler kim, zahîre emrleridür. Fi'l-hâl Casaruñ ağızından gine bir hüküm inşâ eylediler (13) kim: “Nehr-i Tuna’da yolda ve inde olan gemileri döndürüp hıfz idesin bunda [108b] (1) olan zahîre nice yıllar vefâ idüpen yiter ben dağı varup İskenderüñ (2) köbrisinde kıslamağ muqarrer bilesiz deyüp ol hükmi mühürlediler ve sırrıla Nemçe vilâ(3)yetine gönderdiler. Çünkim ol hükümler Nemçe hâkimlerine irdi, fi'l-hâl (4) ol bâkî kalan zahîre gemilerin dağı döndürüp hıfz eylediler. Çünkim (5) Casar Qal’a-ı Bozonı muhâşara kıldı, qal’a hâkimlerine bir cevâb-nâme yazdı kim: (6) “Siz kim qal’a hâkimleri ve beglerisiz bilmiş olasız, hüsn-i rızâyıla bu qal’ayı virüp (7) başıñuz ve mâlıñuz ıla selâmet çıka gidesiz. Eger emrüme muhâlefet idüp (8) virmezseñüz ben hod taşu taş üzre komayup almayınca komağ (9) yoğdur” demiş. Çünkim mektüb qal’a hâkimlerine irdi, anlar dağı cevâb (10) nâme yazup eytdiler kim: “Bilmiş olasın kim, başuña urmağa bir taş virmezüz, (11) elüñden geleni dirîğ eylemeyesin” deyü cevâb virdiler. Bu hâletde Casaruñ (12) ‘askeri arasına ziyâde kağt düşüp çerisi kağt sebebinden muhkem muzâyakaya (13) giriftâr oldılar. Bu cānibden ise azuqçıların kıraluñ ‘askeri mecâl virmeyüp [109a] (1) alurlardı. Ve bir budur kim, Nemçe vilâyetinden nüzul u ni‘met gelür ümîz tutmuşlardı, (2) tâ ol mertebeye giriftâr oldılar kim, kağtlıktan aralarına kıran girüp (3) perâkende olmağa başladılar. Casar bu hâlî göricek, fi'l-hâl emr olinan (4) zahîre için ulaqlar şalup varduğda, gördiler kim, ol zahîre (5) için varan kuluñ dağı eşeri yoğdur. Ammâ ol kıraluñ cānibinden varan (6) hükmi mühürleyüp Casara gönderdiler. Çünkim ol şahş gördi kim, zahîrenüñ (7) eşeri yoğdur, ol hüküm ile ‘ale’t-ta‘cîl Casaruñ huzûrına gelüp

keyfiyyet-i ahvālī (8) Casara ‘arz kıldı. Mefhūmına nazār kılduğda, ta‘accübe varup mütehayyir (9) kıldı, ve bildi kim, taḥkīk düşmān ‘alāmetidür. ‘Aḳıbet gördi kim bir vechile (10) işi ve kılduğı fikri dürüst gelmedi. Fi’l-hāl kıral Anderyaşa dostlık (11) yüzinden mektüb yazup ve ol arada delim envā‘ dürlü muraşsa tuhfeler (12) gönderüp ve yarar elçiler şalup gönderdi. Kıral daḡı bu cānibden Casar (13) tarafına göz kulağ tutup leşkeri ḡazır ve müretteb müheyā ıdı. Ve mülāḡaza-ı efkārı [109b] (1) daḡı ol vechile olmış ıdı kim, Casaruñ çerisi ḡaḡt sebebinden (2) zebūn olıcağ, üzerlerine vara ve daḡı ol maḡal olmış ıdı kim, leşker çeküp (3) Casaruñ üzerine vara. Ol eḡnāda işitdi kim Casaruñ ağır elcisi gelür. (4) ‘Acabā ne ola deyüp o gelecek elçiye te’ḡir ü tevaḡkuf eylemişdi. (5) Anı gördiler kim bir gün elçi gelüp irdi. Kıraluñ mihmān-ḡānesine ḡondurdılar, (6) ve ḡon-sālārı ta‘ām ziyāfet eylediler Andan kıral-ı Anderyas (7) daḡı eyvān u serīrin tezyīn eyleyüp serīre geḡüp başına tāc-ı devlet (8) ve eḡnine libās-ı ‘izzet geḡüp dīvān eyledi. Ammā Ungurusuñ begleri (9) ve dilāverleri ol dīvān içinde şağ u şol zer ü sīm şandalīler (10) üzerine geḡüp ḡarar kıldılar ve kimi el ḡavşurup ḡarşu ḡizmete bil baḡladılar. (11) Andan ol gelen Casar elçisine destür olup dīvāna girdi, pāy-taḡt (12) ileyinde yir öpüp kırala du‘ā kıldı. Andan nāmesin şunup oḡudılar, gördiler kim (13) barışıklık ve ebedī dostlık dilemiş. Kıral daḡı bu ma‘nīden şād u ḡandān [110a] (1) olup ḡöñli evi pür-sürür oldı, ve Casaruñ cevābın ve tuhfelerin ḡabül (2) kıldı Ammā derūndan ol tedārūke i‘tikād eylemeyüp ḡöñli ile işbu (3) ḡazīye müdārādur didi. Megerkim kıral Anderyaşuñ henüz tıfl bir oḡlı (4) varıdı. Adına Salamon dirlerdi. Ve Casaruñ daḡı bir kıızı varıdı. Adına (5) Şāfiye dirlerdi. Ol daḡı nevresīdeyidi. ḡünkim Casar dostlık (6) ve barışıklık mektübın gönderüp barışmağ murād idindi, ammā (7) kıral müdārā şanup elçiye eytdi kim: “ḡünkim Casaruñ murādı dostlık (8) ve barışıklıḡdur, ḡabül kılduğ. Ammā şol şartıla kim, dostlık nişānın vire, (9) tā kim mābeynimüzde ebedī dostlık ola” deyüp bu şart üzere kıral daḡı (10) bir ‘ahdnāme yazup mühürleyüp ve ol ‘ahdnāmeyi gelen elçilere adam (11) ḡoşupve bī-

nihāyet bahşiş virüp gönderdi. Bir gün elçiler (12) kona göçe Casaruñ dergāhına irdiler, daḥı kıraluñ ‘askerin ve aḥvāl-ı (13) keyfiyyetin mufaşşal büldürdiler, ve andan şoñra ol ‘ahd-nāmeyi Casara [110b] (1) şundılar. Alup mührin bozdı ve açup min evvelihî ilāāhirihi muṭāla‘a kıldı, (2) gördi kim, kıraluñ ğarażı Casaruñ kızın oğluna nāmzād idüp alıvirmekdür. (3) Pes el rīşine urup firāset baḥrına ğarḫ oldı, ve Ḳal‘a-ı Pojondan (4) el çeküp ‘adāveti götürdi, ve andan gendü milki cānibine ‘azm eyledi. (5) Ammākim Casar diledi kim, kızın Salamona vire. Pes kırala bir mektüb yazup (6) eytdi kim: “Devletlü kıral, maḫşūduñ ve murāduñ kemāl-ı mertebesiyile bildüm ve (7) añladum. İmdi ma‘lūmuñ olsun kim, eger dilerseñ kim, murāduñ menziline (8) iltesin, evvelā tāc u taḥtuñı oğlın Salamona bildürüp teslīm kılasın. (9) Ben daḥı ol murāduñ ve cümle-i maḫşūdun ḥāşıl kılayın ve hem muḫtezā-yı murādum (10) oldur” deyüp bildürdi. Çünkim işbu ḥayāl-ı ḥāl ve esrār-ı aḥvāl (11) kırala irdi, diledi kim, tāc u taḥtı oğlı Salamona bildüre. Megerkim (12) ol anda kıral-ı Anderyaşuñ bir qarındaşı varıdı. Adına Beyla dirlerdi. (13) Ve ol zemānda vilāyet-i Erdelüñ banı ıdı. Gerçi kim kıral diledi kim, [111a] (1) yirini Salamona bildüre. Ammā bu sebebden Beylayıla arada ‘adāvet (2) olmaḫdan daḥı perhīz iderdi. Ammā ekşer murādı oğluna Casaruñ (3) kızın alıvirmek cehdin iderdi. ‘Āḳıbetü’l-emr Casaruñ kızın Salamona (4) alıvirmek murādına tāc u taḥtı Salamona büldürmege rāzı oldı. (5) Ve ol vilāyet beglerin ve yararların ve şāhib-rāyaların bir araya (6) cem‘ idüp bir ulu ziyāfet kıldı. Ve daḥı ol ziyāfet ‘aḫabınca ol (7) oturan ṭuran a‘yān-ı müdebbirāna kıral baş ḳaldurup eytdi kim: (8) “Begler bilmiş olasız kim ben pīr oldum ve şimdiki ḥālda murādum budur kim, (9) Casaruñ kızın Salamona alıvirem, ve sizüñ ittifāḳıñuz ıla şimden şoñra (10) tāc u taḥtı aña teslīm eyleyelüm. Şol şartıla kim, tā kim gendüsi (11) yarar ve maḫal olıncaya deĝin yirinde ḳāyim-maḳām olam. Begler, işbu rāya ne dirsiz” (12) deyü cevāb eyleyicek, ol ḥāzır ve nāzır olan begler daḥı birbiriyle (13) müşāvere kıldılar ve eytdiler kim: Ḥaḳıḳat-ı ḥāla nażar kılursañ, gendüsi [111b] (1) ĝāyetle pīr olmışdur. Ve

ikinci budur kim, devlet külāhı atadan oğula (2) mīrās₂dur. Eyle olsa kıraluñ sözine fermānberüz” deyüp tāk u tahtı (3) Salamona erzānī görüp başına tāk-ı devlet urup ve egnine hil‘at-ı salṭanat (4) geydürüp kıral yirini aña ta‘yīn eyledi. Andan Ungurus beglerinden (5) niçe yarar begler hoşupdağı Salamoni Casara gönderdi. (6) Çünkim Salamon çıķup vilāyet-i Nemçeye ‘azm idüp kona göce ve yiye içe (7) Kızıl Elmaya yakın iricek, cümle a‘yān-ı memleket ve ümerā-yı salṭanat (8) aña karşı varup istikbāl eyleyüp izzet ile getürüp kondurdılar, (9) ve dağı Casaruñ katına getürdiler. Andan Casar yidi kademelerü varup (10) Salamon ıla kuca kuca görüşdi. Sağ tarafında yir gösterdi, gecdi, (11) oturdu. Andan bir neçe gün ‘ālī ziyāfet eyleyüp hil‘at-ı haş geyürüp (12) cümle bile varan beglere ve ulu kici haş u ‘āme delim ihsānlar eyleyüp (13) hātırların hoş eyledi. Andan soñra Casar dağı ‘ahda vefā eyleyüp [112a] (1) kızın Salamona viridi. Ve eṭrāf-ı vilāyetde olan begleri ve yigleri taraf be-ṭaraf (2) köşe be-köşe adamlar şalup okudılar, ve ulu galebe kırup şāhāne (3) düğün eyleyüp niçe günler yiyüp içüp işret kıldılar. Ve kırala (4) muştıcılar gönderüp be bī-hisāb pīşkeşler virildi. Ez-in-cānib (5) bu yañadan kıral dağı muhkem toy düğün eyleyüp ‘ale’r-rağm-ı rüzgār (6) yiyüp ve içüp hoş geçüp muktezā-yı devrāna germ ve iktiza²-ı ‘āleme (7) nerm oldılar. Düğün ü ziyāfet āhir oldı Ammā rāvī şöyle dāsītān kılar (8) kim, kıral yirini Salamona bildürdi, ve başına tāk-ı devlet urup (9) andan Casara gönderdi. Bu haber ‘āleme yayıldıķda, ‘ākıbet (10) vilāyet-i Erdelde ban olan Beylanuñ sem‘ine iridi. Bu sebebden (11) ziyāde gamgīn olup ve bürüdeti gālīb olup gam bahırına müstağrak (12) ve guşsa nehrine garķ olup gazab idüp kaķıdı, berķvār şaķıdı. (13) Bu yañadan kıral dağı işbu kılduğı fi‘lden dāyimā vehm yirdi, ve Beyladan [112b] (1) ihtirāz iderdi kim: “Nāgehān benden soñra memleket içinde fesāda mübāşeret (2) eyleye” deyüp hayālından geçerdi. Gerçikim köhne vücūd ve terkīb-i bī-vücūd olmışdı. (3) Bir gün bedenine za‘f müstevliolup diledi kim, vilāyet-i Erdelden (4) Beylayı huzūrına da‘vet kıla ve dağı anuñ fikr ü kālın tecrube kırup (5) şınamaķla bile. Ve aña derhāl adam

şalup eytdi kim: “Sen kim qarındaşum Beylasın, (6) bilmiş olasın kim, şimdiki hâlde baña maraz-ı mevt havâle oldı. İmdi (7) şimden soñra beni temâm ölmüş bilesin. Ammâ senden murādum budur kim, (8) adamum varduķda, bir derece ve bir daķıķa fevt eylemeyesiz ‘ale’t-ta‘cıl gelüp yitişesin. (9) Şöylekim iğmaz ve ihmâl eyleyecek olursañ benümle mülākāt müyesser olmaķ (10) ķābil olmaz, bilmedüm dimeyesin” dimişdi. Ammākim bu haber Beylaya varıcaķ, (11) bir ān ve bir sâ‘at te’hîr eylemeyüp ķalkup kıraluñ dergāhına irdi (12) ve kırala ‘arz eylediler. ‘Āķıbet kıral vezîrine emr eyledi kim, devlet tâcını (13) huzûrına yitüre. Ve andan sağ eli üzre tutup ve şol eline bir ‘uryān [113a] (1) tîg-i ābdār virüp ve ayağ üzre ta‘zîmen tûrup bu vech-i hâl (2) üzre tutardı. Ol hâletde Beylayı huzûrına okudu. Çünkim Beylayı (3) kıraluñ kaşına yitürdiler ve birbiriyle görüşüp hâţır-ı keyfiyyet şorişdılar, (4) ‘āķıbet kıral feth-i kelām eyleyüp eşnâ’-ı kelāmda eytdi kim: “İşte āgāh olğıl (5) kim, ben gāyetle pîr-i nātüvān ve zerre-i bî-nişān oldum. Ve şimden soñra (6) zāhir budur kim ilerü gelecek degülem. Ve benüm devrüm āhire irmişdür (7) bugünüm yarınım ķalmışdur. İmdi benden saña ihsānum budur kim, dilerseñ (8) işbu tâc-ı devleti veyāhūd seyf-i ābdārı birinden birin her ķanķısını kim (9) hâţıruñ dilerse, al ķabül eyle” didi. Çünkim kıraldan işbu kelimāt şādır (10) olup nāzil oldı, ol sâ‘at Beyla baş aşığa şalup fikr baħrına şalup (11) ol ikilik arasında deng ü hayrān ve sergerdān oldı, (12) ve çok endîşeler derecesin gecdi. Āhîr ol hizmet yirinde olan (13) vezîrūñ naķşına nazār kılıcaķ, ol vezîr hissile Beylaya ol şol [113b] (1) destindeki seyf-i ‘uryānı işārete muţtālî‘ düşüp (2) bildi kim, anda bir hâl vardır. ‘Āķıbet kıraluñ emrini yirine iltüp (3) ol kılıcı ķabül kıldı, ve yir öpüp kırala du‘ā eyledi. Ammā kıraluñ zamîrinden (4) ol firāset geçmişdi kim, Beylaya tâc-ı devleti ve ol seyfi teklîf eyledükde, Şöylekim (5) meyli ol tāca olmuş ola, taħķîķ dimāğında sevdā-yı salţanat yörenmiş (6) ola, ve eger kim ol kılıcı ķabül iderse, gendü banlığından rāzı ve şākir (7) olmuş ola. Ammā kıral daħı kaşd eylemişdi kim, meyli tâc-ı salţanat ola fi’l-hâl (8) amān virmeye ,Beylayı helāk eyleye. Gerçikim

ol tîğ-ı ‘uryānı almağıla şahñ-ı şihhatda (9) pâyende kaldı. Ammā rāvinüñ naqlı bunuñ üzerinedür kim, ol anda Beyla (10) pürmelāl ğam baħrına batup bildi kim, eñ soñ kıraldan aña hayır gelmez. Hemān (11) ol sebebile bir ğün yarağ görüp girü vilāyet-i Erdele gider adıla çıķup (12) Leħ kıralına vardı ve anuñ dergāhına yüz sürüp rüzgār kaħrından (13) ve kıraluñ yavuz kaşdından şikāyet eyleyüp Leħ kıralına tazarru‘ idüp [114a] (1) ayağına düşdi, ve andan yardım taleb kıldı ve meded istedi. Çünkim (2) Leħ kıralı Beylanuñ aħvālına muţţali‘ oldı, aña teraħhum eyleyüp ve recāsına (3) tābi‘ oldı ve serāser Leħ vilāyeti dilīrlerine nāmeler perākende kılup sefer çağırtdı. (4) Eyle olsa Leħ begleri daħı muħkem sefer yarağında ve bölük bölük Leħ (5) melikinüñ dergāhına fevc fevc varmağda. Ammā bu taraftan kıral Anderyaş (6) daħı ifākāt bulup Beyla cānibine göz ü kulaķ urup: “Leħ kıraluñ ħuzūrına (7) vardı” deyü āğāh olıcaķ: “Acabā ne ħikmet ola ki” deyüp şüpheye vardı. (8) Andan fi’l-ħāl Leħ vilāyetine cāsūs lar şalup gördiler kim, bir ‘acāyib (9) ğümrah leşker cem‘ olmış kim ħisāb dil ile şerħ olunmaz. Ve Beyla andan (10) Erdel vilāyetine daħı Erdel vilāyeti merdānelerine nāmeler gönderüp (11) eytmışdi kim: “Emrüm size vāşıl olıcaķ, ‘ale’t-ta‘cīl çerilü çeriñüzi (12) muħkem ve mükemmel idüp ħāzır ve müheyyā olasız. Tekrār emrüm varıcaķ, (13) çıķup Nehr-i Tişa üzerinde benümle mülākāt idüp zinhār ve zinhār [114b] (1) bir dürlü eylemeyesin” deyü vilāyet-i Erdelüñ daħı muħkem çerisi cem‘ olup (2) ve dernek eylemişlerdi ve bir mevzi‘de Beylanuñ bir emrine muntaşır olmuşlardı. (3) Ammā bu taraftan Leħkıralı daħı yardım için bī-şümār çeri cem‘ eyleyüp (4) ve Beylayı anlara ser‘asker kılmışdı. Çünkim kıral-ı Anderyaş memālik-i Leħe (5) cāsūs lar göndermişdi, bu ‘acāyib cem‘iyeti gördüklerine, ta‘cīl sürüp (6) kırala eytdiler kim: “Beyla varup Leħ kıralı ila bir olup ve şimdiki ħālda (7) başuña ve memleketüñ kaşdına bir ‘acāyib ve ğarāyib enbūh leşker cem‘ eylemişlerdür (8) kim, yir ü gök götürmez. İmdi ğāfil olacaķ çağ degüldür deyüp ħaber (9) viriceķ, kıraluñ cānı ağzına geldi. Megerkim ol eyyāmda ekşeriyā (10) yarar ve bahādır beglerin ve yeglerin oğlı Salamona koşupve Nemçe (11)

vilâyetinde Casara göndermiş idi. Çünkü Beyla Leh ve Erdel çerisin (12) çeküp kırala kaşd eyledi, râvî şöyle nakl ider kim, hemândem kıral (13) Casara mektûb yazup vâkıf hâli mufaşsal beyân eyledi ve ol nâmeyi [115a] (1) mühürleyüp ve ulağlar eline virüp ber-vech-i ta'cîl Casara gönderdi. (2) Pes nâme Casara vâşıl olıcağ, mührin götürüp ve muṭâla'a kıilup (3) mefhûmın bildi ve âgâh oldu. Derhâl Çeḥ vilâyeti ḥâkimlerine ve Nemçe (4) memleketi server-i selâṭînlerine: "Ta'cîl, 'ale't-ta'cîl leşker cem' idüp bir ân, bir sâ'at (5) karar eylemeyesiz, dergâhuma leşkeriñüz ile yetişesiz" deyüp mektûblar gönderdi. (6) Çünkü Casaruñ ol vilâyetlere emri nâzil oldu, her biri leşkerin (7) cem' idüp Casaruñ dergâhına gelüp bî-kıyâs çeri cem' oldu. Megerkim (8) Hersek neslinden bir nâmdâr beg varıdı. Adına Balḥumuz dirlerdi. Casar (9) anı Nemçe çerisine serdâr eyledi ve Çeḥ vilâyeti çerisine daḥı Çeḥ ḥâkimlerinden (10) bir yarar rûzgâr-dîde begi ser'asker naşb eyleyüp ve anlara ḥil'at-ı ḥaş (11) geyürüp ve ulu kici hoş eyleyüp andan işbu deryâ-misâl 'askeri (12) kıral-ı Anderyaşa yardıma gönderdi. Pes ol zıkr olan ser-leşkerlere (13) şöyle tenbîh eyledi kim, bir yirde ârâm u karar kılmayalar tâ kırala mülâkât oldılar. [115b] (1) Ammâ biz geldük Leh kıralınuñ aḥvâlına ve Beyla banuñ esrârına kim Leh (2) meliki 'azîm yardım virüp ve Erdel çerisin daḥı cem' eyleyüp ve anlara mükerrer (3) ulağ gönderüp kaldırdı. Andan soñra kıral-ı Leh daḥı vazîne açup Leh (4) selâṭînlerine ḥil'at virüp delim baḥşış idüp andan soñra Beyla kıraluñ (5) dergâhına girüp yir öpüp du'â kılduğdan soñra, el öpüp destür (6) ḥil'atı virilüp ol ḥisâbsız selâṭînler ile ve çerisiyle ol (7) aradan göçüp 'azm-ı Ungurus kıldı. Pes kıral Anderyaş daḥı ol (8) deryâ-misâl Çeḥ ve Nemçe 'askerinde "Yarın göcdür" deyüp nidâ eylediler. Çünkü (9) gice geçüp gündüz gelüp âfitâb-ı 'âlem Kâf kullerinden baş götürüp (10) nûr-ı yezdâniyla 'âlemi münevver kıldı, ol gün kıral-ı Anderyaş daḥı (11) süvâr olup gemilere taḥmîl olınuḥ Nehr-i Tuna'yı geçüp andan ol gümrâh (12) 'asker daḥı taraf taraf gemilere taḥmîl eyleyüp nehr-i mezbûrdan gecdiler. (13) Andan soñra kıral ol arada dīvân eyleyüp göcdür deyüp tenbîh eylediler.

[116a] (1) Andan dahı alup Beylanuñ gelecek cānibini utup gitdi. Ammā (2) kim vilāyet-i Erdel beglerine: “Lekeriñüzle ‘ale’t-ta‘cīl gelüp Nehr-i Tia’yı (3) üzerinde mülākāt olasız” deyü Beyla cānibinden tekrār haber varmağın, (4) Erdel erisi göçüp ve Nehr-i mezbūre üzerine irüp ol arada (5) onup Beylaya tevakuf itmekte. Günlerde bir gün “Beyla iridi” deyü (6) āgāh oldılar. Ve Erdel dilīrleri aru varup temāā ıldılar ve bir ‘acāyib (7) eri müāhede ıldılar kim gözler görmedük. Deng ü hayrān olup (8) el ağıza urup mütehayyir oldılar, ve Beylayıla buliup ve göriüp (9) hātır sorudılar. Andan oñra ol iki eri ol mevzi‘de iskele (10) urup Nehr-i mezbūreyi geçüp ıral cānibine dahı ula aldılar. Meger (11) ol arafdan ıral dahı anlardan ses alup haberdār olmidı. Ve ol (12) iki dūmen birbirine yakın irüp ıral dahı zevāl eyyāmında (13) Beylaya muābil olup ol deryā-miāl e ve Neme ve bāī Ungurus

[116b] (1) erisiyle onup āsāyi eyledi. Ol gice arafeynden aravullar bekleyüp (2) tā ub u kāzib olıncaya dek. ünküñm āfitāb-ı cihān-tāb ‘āleme ziyā virüp (3) rū-yı zemīni gösterdi, pes ol iki eri ser ü pā āhen libāsa ğar (4) olup süvār oldılar ve alaylar bezeyüp aflar ārāyde ıldılar. Ve arafeynden (5) el kılıc abzasına urup meydāna ra sürüp urudılar ve u (6) rıdılar ve ırıdılar, ve adam hūnından ahrā zemīni sur reng ıldılar. (7) Ve dahı varduca ceng germ olup ıral arafından e vilāyetinden mu‘āvenete (8) gelen e erisin birgezden yūriyüp Beyla üzerine amle ılıp deral (9) Beyla cānibinden Erdelüñ dilīr dilāverleri dahı el tiğ ve sināna urup (10) ve e avmınuñ üzerine ra sürüp ve birbirine arıup ‘azīm (11) ceng itdiler ve ıral-ı Anderyauñ dāyire-i zemīni baına teng itdiler (12) Ve e‘ askeriniñ ekeri tīr ü imīrden geçüp ve ceng içinde e erisiniñ (13) serdār-ı selāīnine uğrauphelāk eylediler. Mābāī e erisi [117a] (1) bu hālı görüp ıraluñ üzerine firār eylediler. ünküñm ıral bu āūbı (2) temāā eyledi, pes ağ olında Neme beglerine nazar idüp iki ellerini (3) alıp “Bire omañ” deyicek anlar dahı yürüdiler, ve Beylanuñ üzerine (4) yūriyüp birgezden amle eyleyüp ‘ālemi na‘ra-ı āheng ile dilteng

eylediler, (5) ve iki cānibden bī-pāyān küffār-ı hākısār kavmin hāka yeksān itdiler. (6) Tā şol zemān urışup kırışdılar, ol zemān kim āfitāb-ı ‘ālem-tāb (7) zevāla tenezzül eylemişdi. ‘Ākıbet kıral tarafından Nemçe ‘askerinüñ şafların (8) sökdiler, ve ‘alem ‘alemdārların yıkdılar. Ve zārb-ı muhārebede anlaruñ (9) serdār-ı selāṭinlerin ki Hersek neslinden adına Balḥamuz dirlerdi, ve aña (10) fırsat bulup ṭutup gerdān-beste eylediler. Mābākī Nemçe ‘askerin (11) perīşān eyleyüp kaçırıldılar ve yüz şuyın yire saçdılar. Andan dönüp kıraluñ (12) meşāfına ḥamle kıldılar. Ve Beyla daḥı birgezden yürüyüp Erdel ve Leh (13) begleri ve selāṭinleri her biri bir tarafından ḥamle kılıp ceng itdiler. [117b] (1) Çünkim kıral bu ḥālī gördi ve duramayup cemī‘ hayme vü ḥırgāhın (2) biraḡup diledi kim, kaçā. Hemāndem mübārizler fi’l-ḥāl kırala daḥı (3) irüp ele getürdiler. Ve ziyāde pīr olmuşdı, çünkim maḡlūb ve münhezim (4) giriftār-bend Beyla nazarına yitürdiler. Ve ol gice şaklayup ‘ale’ş-şabāḥ (5) olıcaḡ, Beyla ‘askeri şadrına geçüp dīvān eyledi. Ve kıral-ı Anderyas (6) için ol gün siyāset naṭ‘ın döşediler, ve kıralı dil-şikeste ve gerden-beste (7) getürüp siyāset naaṭ‘ı üzre çökerüp ve aña Beyla bir ān amān virmeyüp (8) helāk eyledi, ve metā‘-ı ömrini anuñ yoḡ bahāya viridi. Ve ol (9) Hersek neslinden olan Balḥumuzuñ kim Nemçe vīler selāṭinleri idi, (10) anuñ daḥı iki gözlerine mīl çekdi.

Nazm

(11) Gözine Balḥımuзуñ çekdiler mil

Gözine eylediler ‘ālemi şil

(12) Ne lezzet alısar dünyādan a‘mā

(13) Şefā mı sürilür olmazsa bīnā

[118a] (1) Neşr Rāviyān-ı aḥbār ve ḥākiyān-ı rüzgār şöyle rivāyet kılır (2) kim, çünkim kıral-ı Anderyas Nehr-i Tişa kırbında münhezim olup (3) ve ele girüp Beylanuñ elinde helāk olıcaḡ, Beyla ol aradan (4) göçüp Seksar dimekle meşhūr yirde Nehr-i Ṭuna’yı geçüp andan Ungurus (5) taḥtına geçüp bir mertebede ‘adl u dād eyledi kim, ez dil ü

cān cemī^c (6) memālik-i Ungurus ve vilāyet-i Erdel begleri ve ulu kiçi kavm u kabīlesi aña (7) muhib olup andan rāzı ve şākir oldılar. Andan başına tāk-ı salṭanat (8) urup kıral eylediler, ve aña şıdıķıla bende oldılar. Pes Beyla kıral (9) diledi kim, Seksar-ābād kırbında Nehr-i Tuna'yı geçdügi mevzi'de 'ālemde (10) tārīḫ olmağıçün bir makām-ḥāne-i künc-i 'ibādet ihdās eyleye. Pes ol (11) mekānda bir ulu deyr bünyād eyledi. Andan şoñra Ungurus tahtına geçüp (12) üç yıl ḥükümet kılduğdan şoñra dünyādan gitdi. Ve ol binā (13) eyledügi Seksar kelisesinde defn eylediler. Ve anuñ iki oğulları kalup [118b] (1) birne Ğeyza ve birne Ladislavuş dirlerdi. (2) Rāviyān-ı tevārīḫ-i 'ālem ve ḥākiyān-ı sergüdeşt-i benī Ādem şöyle rivāyet ve (3) ḥikāyet kılurlar kim, Beyla kıraluñ dünyādan gıtdüğinden, kıral-ı Anderyaşuñ (4) oğlı Salamon ezelden kırallık aña ta'yīn olunmuşdı. Āgāh olıcağ, (5) derḥāl ayağ üzre gelüp ve Casaruñ dergāhına yüz sürüp (6) ve baş 'ubūdiyet maḳāmında koyup Casara 'arz-ı ḥācāt eyleyüp (7) eytdi kim: "Devletlü Casar, bilgil ve āgāh olğıl kim, şimdiki ḥālda (8) Beyla kıral dünyādan gitmişdür ve memālik-i Ungurus ḥālī ḳalmışdur. 'Ale'l-ḥuşuş (9) ol şadr baña devletlü Casaruñ mu'āvenetiyle atam ḥāl-ı ḥayātında (10) ḥağ üzerine virilmişdi. Eyle olıcağ, devletlü Casardan 'ināyet [119a] (1) ve merḥamet umarın kim, işbu fırsat deminde baña destgīr olğıl, ve buñ (2) deminde baña dostlık idüp elüm alup mezelletden ve meskenet turābından (3) ref' eylegil" deyüp tazarru' ve nāliş eyledi ve işbu fırsat deminde şefā'at (4) ve merḥamet istedi. Casar daḫı iltimāsın lāyık ve erzānī görüp ve etrāf-ı çār (5) rükn-i vilāyete nāmeler perākende eyleyüp: "'Ale't-ta'cīl cemī^c sāz u selebüñ (6) ile ḥāzır ve nāzır olup daḫı bir ān ve bir sā'at te'ḥīr eylemeyüp (7) ḥizmetüme gelesiz" deyüp Nemçe 'askerinden ve yarar cigerdārlarından (8) niçe biñ süvār āhen-püş çeri cem' eyleyüp ve daḫı sābıķā Salamona (9) ḳoşılan begleri ve selāṭinleri daḫı yarağ görüp ve Casar daḫı ol dem (10) ḥazāne açup miḳdārınca her birisine ḥil'at-ı ḥaş ve baḫşīşi eyleyüp (11) yaḫşı ad eyledi. Andan şoñra 'azīm ziyāfet eyleyüp Salamona (12) ḥil'at-ı destūr geydürilüp delim altın ve gümüş la'l ü cevāhir

virüp (13) ve bî-nihāye Nemçe çerisin koşupandan Casaruñ dergāhına baş koyup [119b] (1) günlerde bir gün ol aradan süvār olup revāne oldu tahtgāh-ı Ungurusuñ (2) cānibine gitmekde. Ammā kıral Beylanuñ Ğeyza ve Ladislavuş nām iki (3) oğulları kalmış ıdı. Anlar daḡı bu cānibden kaşd-ı hevā-yı salṭanat (4) kılmışlardı, ve Casar tarafında Salamonuñ daḡı cūnbüşine ve keyfiyet-i esrārına (5) kulaḡ urmuşlardı, ve leşker çeküp geldüğinden bilüp āgāh oldılar (6) ıdı. Bildiler kim, anlara itdügi fikirden firāsetden fāyide olmaz. Megerkim (7) ol zemānda anlaruñ kız-ḡarındaşları Leḡ kıraluñ ḡātunıydı. ‘Āḡıbet (8) kıral Beylanuñ cemī‘ māl u menālın bir araya cem‘ eylediler ve taḡmīl eyleyüp (9) bir niçe biñ kişi ile Leḡ memleketi yolını ṡutup bir ān bir yirde ārām ve (10) ḡarār eylemediler, şeb ü rüz gidüp bir gün Leḡ milkinüñ dergāhına irişdiler, (11) ve anuñ ayağına baş koyup yüz yire sürdiler, aḡvālların ‘arz eylediler. (12) Ve melik-i Leḡ daḡı eytdi kim: “Hele bir niçe gün görelüm muḡtezā-yı devrān (13) ve eyyām-ı zemān ne gösterür” deyüp Leḡ diyārında bunlara yir bildürdi, [120a] (1) ve anları ḡoş gördi. Ve anlar Leḡ melikinüñ sāyesinde ḡoş geḡüp dāyimā (2) ‘iṡ ü ‘iṡret sürüp zevḡ ü şefādan ḡālī degüller idi. Lākin dāyimā (3) salṭanat ārzüsü ile ḡayret ve ḡasret çekerlerdi. Ba‘de’z-zemāndan (4) kız-ḡarındaşlarından Leḡ kıralından bir oḡlı dünyāya geldi. Ol şādılık (5) ıla bir niçe zemān kıral ıla ma‘an ferāḡıyyetde ve ‘iṡretde, ‘ālemüñ zevḡ ü şevḡinde (6) iken bir gün kırala eytdiler kim: “Devletlü kıral, bizüm sizden ḡayri destigīrimüz (7) ve melce-i mesnedimüz yoḡdur. Senden yüce himmet ve şefḡat umaruz kim, atamuzuñ (8) yirin bize alıviresin kim, senüñ saḡluḡunda bize dostumuz ḡandān ve düşmenimüz (9) giryān ola” deyüp dilek eylediler, ve zār u niyāzlar kıldılar. Kıral daḡı (10) “ḡayr ola” deyü cevāb virdi. Rāviyān-ı aḡbār ve nāḡilān-ı esrār (11) şöyle rivāyet kılırlar kim, Salamon daḡı bir eyyāmlan Ungurus (12) tahtına irüp ve tenhā bulup fi’l-ḡāl tahta geḡüp ve başına kırallık (13) tācın urup memālik-i Ungurusı ḡükm eyledi. Ammā Valadislavuş ve Ğeyza [120b] (1) tarafına göz kulaḡ yutup keyfiyet-i aḡvāllarına muṡṡali‘ olup bildi. (2) Anlar daḡı memleket ṡalebi

sa‘yında ‘ākıbet Ğeyza ve Vladisla‘uş Leḥ (3) kıralından yardım taleb eylediler. Bu vechile kıral daḥı bunlara mu‘īn olup (4) çeri cem‘ eyledi ve ol aradan alkup leŝker çeküp vilāyet-i Erdele (5) revāne oldılar. Ammā bu cānibden kıral daḥı anlaruñ leŝker çeküp (6) Erdel cānibine varduklarından āgāh olıca, ŝüpheye vardı ve (7) eytdi kim: “Çünkü bunlar Leḥ kıralına müte‘allı olmuŝlardır, ‘ākıbet (8) mābeynde bir ḥādiŝe olur. İmdi ‘ilāc oldur kim, zaḥmet artmadın (9) müdārā kılavuz ŝöylekim muvāfi olmayup müfid olmaya, emegimiz ḥod bākīdür” (10) deyüp fi’l-ḥāl bir nāme kitābet eyleyüp ve mühürleyüp ol iki (11) ardaŝlara gönderdi. Çünkü ol nāme anlara varup vāŝıl oldu, (12) mektūbuñ mührin götürdiler, ve mefhūmına nazār kıldılar. (13) Eytmiŝ kim: “ŝimdiki ḥālda ‘asker çeküp vilāyet-i Erdele varmadan [121a] (1) murādıñuz nedür? İmdi siz ḥod benüm cānum ve cigerüm, anıñuz anumdan (2) ve cismiñüz cismümdendür. İmdi luḥf eylesiniz, ‘adāveti aradan (3) maḥv eyleyüp benüm atuma gelesiz. Kırallıdan ğayri her ne murādıñuz varısa, (4) ğörevüz” demiŝ. Çünkü kıraluñ cevābın ğörüp ve maŝūdını bildiler, (5) pes tereddüd eylemeyüp abūl ve mabūl kıldılar. Velākin vilāyet-i Erdel urbında (6) mekān baladılar ve mülkler ma‘mūr eylediler. Ve bir zemāndan ŝoñra ol (7) mekāndan ıup kıral cānibine revāne oldılar, ve bir ğün dergāhına (8) irüp mülāāt oldılar, ve birbiriyle ğöriŝüp ḥātır u keyfīyet (9) ŝoriŝdılar, ve dost-ı ebedī oldılar, ve daḥı ‘azīm ziyāfetler (10) eylediler. Andan ŝoñra kıral delim iḥsānlar eyleyüp Ğeyza’ya (11) vilāyet-i Erdelüñ banlıın i‘tā kılup ve andan Valadislavuŝa daḥı (12) bir banlı virüp ğoñüllerin ma‘mūr ve mesrūr kıldı. Bu ḥāletle niçe (13) zemān devr sürüp emniyet üzre zinde-ğānīlik birle ḥoŝ gecdiler. [121b] (1) Ammā kıral-ı Salamon devrinde ğendü kıral ve bākī Ungurus (2) begleri bir vechile oŝtanḥiniye meliki ile uz olmayup (3) mābeynlerinde bürüdet ‘ārız olmuŝdı. Ammākim vilāyet-i Erdelüñ (4) banı olan Ğeyza melik-i oŝtanḥiniye ile dost ıdı. Ve birbirne (5) ğāyetle meyl ü muhabbetleri olduı ecilden, dāyimā ādemīleri arada (6) ğelüp gitmekdeydi. Megerkim ol devirde Bulğar meliki oğullarından (7) kıral

Salamonuñ bir vezīri vardı Adına Radovan dirlerdi. Ğāyetle (8) müfsid ve münāfık bī-amān bed-fa‘āl şahş ıdı. Ve Ğeyzanuñ (9) melik-i Koştantiniye ile dost idüğinden haberdār olmışdı. Ol sebebden (10) aña kibr ü kīn eylemişdi. Ve dāyimā fikri buyıdı kim, kırala Ğeyzayı helāk itdüre, (11) ve şöıra vilāyet-i Erdelüñ banlığın gendüsiyçün dileye. (12) ‘Ākıbet bir vaqt kırala varup eytdi kim: “Devletlü kıral bilmiş olasin (13) kim Ğeyza Leh veKoştantiniye melikleriyle bir olup taḥkik [122a] (1) murādı ve ta‘yīn firāseti oldur kim, seni aradan götüre.” Ğayri-vāki‘ (2) kırala igvā virüp bu ma‘niden kıral daḥı şübhelü olup eytdi kim: (3) “Yā bu zaḥma merhem ne olur?” Ol vezīr daḥı eytdi kim: “Devletlü (4) kıral, sevāb oldur kim, ol henüz ğaflet üzreyiken, leşker cem‘ idüp (5) üzerine varup ele getürmek gerekdür, tā kim anuñ şerrinden emīn olavuz” (6) didi. Kıral daḥı: “Çeri cem‘ olsun” deyü cevāb virdi. Pes (7) vezīr-i Radovan eṭrāf-ı vilāyete nāmeler perākende kıldı. Ve aña mensüb (8) vilāyet-i Erdelde bir niçe begler ve selāṭinleri vardı. Anlara daḥı (9) sırren mimli mektūblar gönderüp, ḥikāyeyi bildürdi. Anlardan (10) bu haber künhile Ğeyzanuñ kulağına degdi. Megerkim karındaşı (11) Ladisla’uşuñ ol zemānda mansūbı Çeḥ vilāyetine muttaşıl ıdı, (12) ve anuñ ḥākimleriyle aḥibbāyıdı. Ol sebebden Ğeyza daḥı karındaşına (13) mektūb gönderüp eytdi kim: “Şimdiki ḥālda kıraluñ kaşdı budur: bilmiş olasin [122b] (1) kim, bizi aralıqdan götüre. Ve şimdi leşker cem‘ itmek üzredür. İmdi (2) kardeşlik demidür, luṭf idüp ‘ale’t-ta‘cīl Çeḥ memleketi ḥākimlerine varup (3) bize yardım ṭaleb idesin, ve andan Leh melikine varup aḥvālımızı (4) aña söyleyesin, ve sen daḥı kādır olduğın miḳdār çeriñi bir araya diresin, (5) baña olan saña daḥı olur bir dürlü bilmeyesin.” Çünkim mektūb (6) Lavda’uşa degdi, ol daḥı bir ān te’ḥīr eylemeyüp sırrıla kaḫkup (7) Çeḥ ḥākimine varup ve anlara çok tazarru‘ eyleyüp yardım ṭaleb kıldı. (8) Anlar daḥı niçe biñ süvār ve piyāde tūfengci ve zemberekci āhenpuş (9) çeri virüp ve andan gendü çerisin daḥı cem‘ eyleyüp. Ve Ğeyza (10) ol ṭarafdan Leh kıralına daḥı tazarru‘-nāme gönderüp ve aḥvāl-ı mācerāsın (11) mufaşşal bildürdi. Leh kıralı daḥı emr eyledi

kim, Leh ‘askeri cem’ ola. (12) Fi’l-hāl ‘azīm çeri cem’ eyledi. Ammā rāwī şöyle nakl ider (13) kim, Ladisla’uş Çeḥ vilāyetine varup çeri taleb kılduḡı [123a] (1) vezīr Radovanuñ kulaḡına çavlanup fi’l-hāl kıraluñ ḥuzūrına (2) varup eytdi kim: “Devletlü kıral, bilgil ve āḡāḥ olḡıl kim, şimdiki ḥālda (3) Ğeyza qarındaşı Ladisla’uş yardım için Çeḥ ḥākimlerine varup ḥisābsuz (4) çeri cem’ eyleyüp bugün yarın Ğeyzayla mülākāt olur, soñra emek (5) artar” deyüp kırala vesvese viridi, ve: “Ol çeri gelmezden evvel varup (6) Ğeyzanuñ işin bitürmek gerekdür” deyüp kırala ikdām eyledi. (7) Kıral daḡı: “Ale’t-ta’cīl yaraḡuñ ıla ve çerüñ ile ḥāzır olasın” deyü (8) emr eyledi. Ammā bizüm ḥikāyetimüz Ğeyza bana geldi kim, ol (9) daḡı vilāyet-i Erdel çerisin cem’ eyleyüp ve dīvān eyleyüp Erdel (10) selāṭinlerine eytdi kim: “Acaba kıraluñ bizüm başımuza kaşd eyledüḡünüñ sebebi (11) ne ola? Ve ne işidürsüz ve bizden ne ḥaṭāşādır oldı kim, bu işe müstaḥaḡk olmaḡa (12) sebep ne ola?” Eşnā’-ı kelāmda kırala ol manşüb olan beglerüñ (13) ba’zı eytdiler kim: “Devletlü ban bilmiş olasın kim kıraluñ saña yavuz kaşdı [123b] (1) yokdur, ḡayri-vāḡi’dür” didiler. Ammā ol beglerüñ murādı Ğeyzayı ḡāfilün (2) kıraluñ eline virmekdi. Ğeyza daḡı eytdi kim: “İş taḡdīrūñdür, ammā eger baña (3) rüz-ı fırsat müyesser olursa, aña bir iş kılam ki, ‘ālemüñ içinde dāsītān ola.” (4) Ve andan soñra ol kırala mansüb olan begler: “Kıraluñ saña kaşdı (5) yokdur, ḡayri-vāḡi’dür” didüklerinden anlaruñ daḡı ol cevābdan ḡarazlarını (6) añladı, ve eytdi kim: “Beni isteyen gelsün, ol ki ḡayri fikirdedür gend ḥuzūrında (7) olsun” deyüp ol aradan çıkup Nehr-i Tişa üzerine irdi, (8) ve andan kıral cānibine tecessüs için cāsūslar şaldı, ve ol arada (9) gendüsi daḡı qarındaşı Ladisla’uşa göz kulaḡ tutup intizār (10) oldı, ve daḡı “Leḡ milkinden ne ḥāl ola” deyüp tevaḡḡuf kıldı. Ammākim (11) Leh kıralı daḡı bī-şümār süvār ve piyāde tūfengci ve zenberekci çeri cem’ idüp (12) ve ḥazīne açup yaraḡı olmayanlara yaraḡ ve silāḥ ve at ve ṭon virüp. (13) Ve bundan evvel zıkr olunmuşdı kim, Ğeyzanuñ kızqarındaşından Leh melikinüñ [124a] (1) bir oḡlı olmuşdı. Adına Otonus dirlerdi.. Anı Leh kıralı serdār eyledi, (2) ve ol ‘azīm Leh çerisin aña

sipāriş eyledi. Ammā bu cānibden kıral dağı (3) bī-kıyās ‘asker ile Tuna şuyını geçüp Erdel cānibine revāne olundu. (4) İşde bunlar gitmekde. Bu yañadan Ğeyzanuñ dağı cāsūsı kıraluñ çerisine (5) irüp temāşā eyledi kim, kıral bī-nihāyet ‘asker ile Tuna şuyını geçüp (6) gitmekde. Hemān cāsūs ol aradan dönüp ve at boynına düşüp (7) ‘ale’t-ta‘cīl sürüp Ğeyzanuñ huzūrına varup kıraluñ cemī‘ keyfiyet-i aḥvālın (8) bildürdi. Pes Ğeyza dağı Leḡ memleketine qarındaşına bir mektüb yazup ve ulağ (9) birle Ladislavuşa gönderdi. Çünkim ulağ Ladislavuşa irdi, ve (10) yir öpüp huzūrına varup mektübünü şundu ve dilden dağı mācerāyı (11) şerḡ eyledi, ve mektüba nazār kıldı. Eytmiş kim: “Sen kim qarındaşum Valadişlavuşsın, (12) bilmiş olasın kim, ben şimdiki ḡālda işbu mevzi‘de saña intizaram. Ammā (13) kıral bī-ḡisāb çeriyile üzerüme ilğanup gelmekte ve zemān-ı ḡalīlde irer. [124b] (1) Muḡābele eylemek muḡarrer bilesin. İmdi baña yār-ı vefādārısañ, buñ deminde (2) yitişmek gereksin. Bencileyin bir qarındaş dağı ḡanda bulasın? Şöylekim baña ta‘cīl (3) gelüp mülākāt olmayasın, benden ümīdi ḡat‘ eylemeyesin” demiş. Çünkim qarındaşı (4) bu ḡaberi işitdi, hemān ‘ale’t-ta‘cīl yirinden ḡurup sürüp Leḡ milkinüñ (5) huzūrına varup ḡademinde baş ḡoyup ve Ğeyzanuñ istimdādın aña bildürdi. (6) Kıral dağı emr eyledi ḡazāne acdılar oğlı Otonusa ve Valadislavuşa (7) destūr ḡil‘atları virilüp pes ol arada hemān ol mübālaḡa Leḡ ve (8) Çeḡ‘askeri süvār olup revāne olundu, ve Ğeyzaya mu‘āvenet (9) içün gitmekde. Ammā kıral dağı bu ḡarafdan giceyi gündüze ḡatup (10) Ğeyzanuñ üzerine varmaḡda. Ez-in-cānib Ğeyza dağı ḡöñlinden ḡazāya (11) rızā virdi, ve ol ḡalīl ve za‘īf çerisine istimālet virüp ḡördi kim, (12) qarındaşınıñ nām u nişānı belürmedi, ve kıral dağı yaklaştı. Hemān (13) ol arada Nehr-i Tişa’yı geçüp kırala qarşu gitdi. Birkac menzili [125a] (1) gitdükden soñra kıral ile bir yirde buluşup ‘ale’s-seḡer mülākāt olup (2) muḡābele eyledi. Çünkim Ğeyza çerisi kıraluñ ol bī-ḡad (3) leşkerin temāşā eylediler, ḡāyet ile vehme düşüp beñizlerinde ḡan ḡalmadı. (4) Ammā ḡayreti elden ḡomayup kırala muḡābil şaf-ārāy kılıp kıral çerisi (5) yile uruşup ceng eylediler,

ve kıraluñ sağ sol alayların birbirne urup (6) āheng eylediler. Kıral bu hālī göricek, ğazabnāk olup vezīr (7) Radovanuñ ğazabıla yüzine nażar idüp ve aña hışmıla eytdi kim: “Yalıñuz (8) bir banıla dağı başa çıķamazuz. Az ķalmıřdur kim, bizi şıyup vücudumuzı (9) ‘ademümüz ile ‘ale’s-sevā‘ad eyleye” deyüp Radovan hışm idicek, tekrār ol (10) dağı bir niçe biñ kişiyile Ğeyzanuñ üzerine ħamle kıldı. Ol iki ‘asker-i ħākısār (11) birbirne ķarılup ķatılup at na‘lından ferř-i zemīn penbe-miřāl (12) atılup bir ‘acāyib ceng ve ğirīv eylediler kim, řerĥ olunmaz. ‘Āķıbetü’l-emr (13) kıraluñ çerisi ğālib gelüp Ğeyzanuñ ķalb-ġāhına irişdiler ve [125b] (1) sancaķların yıķup alayların tārūmār eylediler. Ğeyza dağı ol hālī (2) göricek cān ķorkusından ķaçup Leĥ vilāyetini tıutup gitdi. Ammā (3) bu cānibden Ladislavuř bir gice düř ‘āleminde ķarındařı Ğeyzayı gördi. (4) şöylekim el şunup kıral-ı Salamonuñ başından tācını alup gendi başına (5) urmuş. Ğünkü bu düři müřāhede eyledi, ferāĥından ħ‘āb (6) ‘āleminde uyandı. Ammā bu tarafından Ğeyza dağı münhezim olup ve Leĥ vilāyeti (7) yolın tıutup giderken, nāġehān gördi kim, bir mevzi‘de bir ‘azīm ‘asker (8) ķonmuş, ve ħaymeyile řahrā-yı ‘ālemi ġökde yıldız-miřāl zeyn eylemiş. “Acabā iřbu (9) çerı ne çerı ola āřināmi veyāhud düşmen mi ola, görüñ” deyüp (10) ol çerıye irāķdan adamlar şalup vardılar. Megerkim ol çoķluk (11) ‘askerüñ řāĥibi Leĥ kıralı oġlı Otonus ve gendi ķarındařı (12) Ladislavuř ıdı, ve gendüye ‘azm-ı mu‘āvenet itmişlerdi. Pes ħaber alup (13) bildiler kim, āřinādur. Derĥāl varup Ğeyzaya ħaber virdiler. Ğeyza [126a] (1) dağı dönüp ol çerı cānibine yol tıtdı. Ammākim ol çerı ħalkından (2) bir bölük şıngun leşker ķarřudan gelürken yire düşdiler. Fi’l-ĥāl Otonusa (3) ve Valadisla’uřa varup eytdiler: “İşte vilāyet-i Ungurusdan bir alay çerı (4) gelür. Ammākim ‘acebdür kim, ol çerı şıngun çerıye beñzemezse” deyicek, (5) şübheye vardılar. Ammā ol cānibden Ğeyza dağı irüp geldi ve başından geġen (6) mācerāyı anlara řerĥ eyledi. Bu ĥāldan perīřān-ĥātır olup müteĥayyir oldılar, (7) ve Ğeyzaya tesellī kıldılar. Ve Ladisla’uř eytdi kim: “Ğam yime ki, ‘āķıbet salťanat saña (8) müyesser olur şübhesüz” didi. Zīrākim ‘ālem-i rü’yāda

gördüm, kıral-ı Salamonuñ (9) el şunup tâcını alup başuña urduñ. İmdi ğam yime kim, ‘âkıbet murâduñ (10) hâşıl olur” deyüp ol gice şöhet-i haş eylediler. Ve Ğeyza ol vaktın ‘ahd eyledi (11) kim, kıral üzerine varalar, ve her kıanda kim varalar, muhârebe kılalar, (12) fırsat rûzı olursa, anda bir ulu kal’a ve bir ‘azîm kelise bünyâd eyleye. (13) Eyle olsa ol gice anda şöhet-i haş eylediler ve gice gidüp gündüz irüp [126b] (1) ol yirden kalkup Nehr-i Tişa’yı geçüp kıraluñ üzerine ‘azm eylediler. Pes (2) kıral dağı Ğeyzanuñ fetihinden ‘azîm şādān dönmiş idi. Ammā bu tarafından (3) haber irişüp eytdiler kim: “Şimdiki hâlda Ğeyzaya yardım irüp ve girü dönüp (4) işde üzerüne geliyürürler” didi. Bu sözden kıral vehm endişesine (5) düşüp vezîr Radovana eytdi kim: “Görüñ ve tedbîr idüñ” didi. Vezîr (6) dağı eytdi kim: “Devletlü kıral, ol bizüm pençemizden kırtılmışdur. Hemān üzerine (7) dönüp varmak gerek tırup şavaş eylemek ihtimāl degüldür. Hele evvel (8) dil alalum” deyü ‘ale’t-ta’cîl dilciler seçüp gönderdiler. Pes ol dilciler varup (9) Leh çerisinden dil aldılar ve kırala yitürdiler ve anlaruñ keyfiyet-i ahvālından (10) haber aldılar. Çünkü kıraluñ oğlu Otonus bile idügin bildiler, haylî iztirāba (11) giriftār oldılar. Ammā ol tarafından Ğeyza dağı haylî mesāfe kaṭ’ eyleyüp (12) kırala karîb mevzi’e irmişlerdi, ve kıral cānibinden alaylar düzilüp (13) ve şaflar bezenüp hâzır ve düşman tarafına nâzır olmuşlardı. Anı gördiler [127a] (1) kim Lehkıralı oğlu Otonus demür kal’a-mişāl alaylar bezemiş, ve ser ü pā (2) āhen ü pūlāda ğarḳ olmuş ve dağı şağtarafından Ğeyza ve şol kolından Ladisla’uş (3) ‘ale’t-tertîb ceng ve āheng için maşāflar kılmışlar ve ceng-i harbîler dögüp (4) āfākı şadâyıla taldurmışlar. Kıral çünkü ol ‘acāyib tertîbi ve ol ğarāyib (5) çeriye görüp temāşā idicek, cānına kıorḳu ve endāmına lertzān düşüp (6) ammā ğayret bendinde ve hamîyet kemendinde giriftār idi. Çünkü ol iki ‘asker (7) anda birbirne muḳābele eyleyüp cenge āġāz eylediler, başalar kesdiler, kıanlar (8) saçdılar, şaflar sökdiler. Ammā Valadislavuşuñ kolından ol Çeh çerisi (9) ekseri tūfengci ve piyāde idi. Ve Lehkıralı oğlu Otonuş Leh ‘askeri (10) ile ve Ğeyza Erdel çerisiyle süvār ıdı. Pes ol iki

leşker (11) meydān yirinde ceng ü āheng iderken, vezīr Radavan kırala eytdi kim: (12) “Devletlü kıral, hemān yürimek gerek” deyince, kıral dağı Ğeyza ve Valadisla’uş (13) kolların teşhīş idüp fehm eyledi, ve Radovanuñ fāsīd tedbīrine aldanup [127b] (1) hemān alayıla birgezden yirinden kıpdı ve diledi ki, Ladislavuşuñ (2) kolına hamle kıla. Çünkim varup Ladisla’uşa hamle kıldı kılmadı, fi’l-ḥāl (3) dönüp Ğeyzanuñ üzerine hamle kıldı. Ammā ol maḥalda Ladislavuş (4) hemān kırala arḳurı gelüp hamle kıldı. Ve ol taraftan Ğeyza (5) dağı hamle kıldı, ve ol taraftan Radovan dağı hamle kıldı. Ol (6) iki leşker birbirne qarışup uruşdılar, sil-i revānlayın aşığa yukaru (7) sürüşdiler. Bir mertebede ceng-i āşüb itdiler kim, yirler inledi ve gökler (8) gümledi. Tarafeynden be-ğāyet kıran ve ifrātıla feryād u fiğān oldı. Ve ol (9) ceng arasında vezīr Radovana berāber geldi, mecāl virmeyüp depeleyüp (10) kanını kara toprağa sepeledi. Çünkim ol iki leşker birbirne qarışup (11) ceng itdiler, ol zemānda Leḥ meliki oğlu Otonus dağı tırdı tıramadı, (12) ol dağı şaf çeküp birgezden hamle kıldı. Tā şol mertebede ceng eylediler, (13) ‘ālem fenāya yüz tıtdı. Ol zemān oldı kim, kıraluñ şaflarını [128a] (1) birbirne urup ekşeriyā yarar begleri ve merdāne selātīnleri ceng içinde (2) tīr u şimşīrden geçüp şol zemāna dek ceng itdiler kim, şems-i felek zevāla (3) tenezzül eylemişdi. Kıral ol cengi temāşā eyledi, gördi kim, gendü maşāfları yirlü (4) yirinde kalmış ve şingun ‘alāmetin göstermiş. Pes ol ḥālı göricek, (5) deng ü lertzān olup dem nefesi bağlandı, ve nuṭṭkı dutuldu, ve başı (6) āsiyāb-ı felek-mişāl döndi, ‘ālem gözine şeb-i tār oldı. Ammā sefere çıkmazdan (7) evvel ḥātūnını Kal’a-ı Pojona göndermiş idi. Ve ol ceng içinde (8) kıraluñ alayların tārūmār eylediler. Bu ḥālı göricek hemān altına (9) bir raḥş çek-virdiler, süvār oldı. Hemāndem: “Kandasın Kal’a-ı Pojon” (10) deyü kaçdı. Ve kıraluñ çerisi ekşeriyā kılıcdan gecdi ve kimi mecrūḥ (11) kaçdı. Çünkim kıral kaçup şındı, cemīc hazīne vü emvālın ve ḥayme vü ḥırgāhın (12) yağma ve tālān eylediler. Andan soñra Ğeyza diledi kim: “Yiglerden (13) kimler gitmişdür, ve kıraluñ beglerinden neler helāk olmuşdur” deyüp ol kırılan [128b] (1)

leşker arasına varup ol kırğunu temāşā iderken, gördi kim, kırıluñ (2) çerisinden hisābsuz yararları düşmiş. Andan dañı güzār kıldı, bir yire (3) geldi, gördi kim, gendüye mu‘āvenete gelen Çeñ leşkerine serdār (4) olan şahşı ki anuñ adına Seventoboluğ dirlerdi, ol dāyirede ol dañı (5) düşmiş. Anı göricek perişān oldu. Andan dañı gecdi temāşā iderdi. (6) Meger gendünüñ mu‘teber bir sevgülü zārdaşı vardı. Anı dañı helāk olmuş (7) göricek, ihtiyārı qalmayup atından devrildi ve haylī firāk eyledi, (8) ve ziyāde guşşalu oldu. Ol melāletle ol aradan dañı (9) geçüp temāşā ve tenezzül iderken, bir yire uğradı baqdı gördi kim, kırıluñ (10) vezīri ol bā‘is-i fesād ve ehl-i ‘inād Radovan, dañı sāz u selebi (11) ile qana müstağraq müzellet turābına sernigün gelmiş. Anı ol hālıla göricek, (12) ferāhīyyet kesb eyledi, ve tācını keşrev kırup şükr-i Yezdān kıldı. Andan (13) eytdi kim: “Sen dāyimā sevdā-yı salţanat qaşdına mekr iderdüñ, ve baña dañı [129a] (1) banlık sebebinden hased idüp ğarāzen mābeynümüzde ‘adāvete meşğül idüñ. (2) İmdi sevdā-yı salţanat ve ol hased işte senüñ başuña bu aşıl (3) muşībet kıldı” deyüp düşmenüñ haqāretle sernigün göricek göñli (4) temām tesellī oldu. Andan dahi güzār kırup sürüp bārıgāhına geldi (5) ve anda ol gün huzūr-ı qalb ıla āsāyiş kıldı. Çünkim şabāh oldu, (6) meger ol maħall-ı muħārebe muqābelesinde bir (7) kūhistānlık varıdı ve ol kūhistānlık bir ‘ömür-dīde rüzgār-keşīde dīn ulusı varıdı. (8) Ve ol diyārda meşhūr ve müte‘arif ve iştiħār bulmuş pīr-i nātüvān ıdı. Ve anuñ (9) adına Vaç dirlerdi. ‘Aqıbet sabāh olıcaq, Ğeyza ol dīn ulusınuñ (10) meskenine varup nazargāhına irdi, ve andan naşīhatı qabül kıldı. (11) Pes ol aradan dönüp Peşte üzerinde Nehr-i Tuna’yı geçüp (12) tahtıgāh-ı Ungurusı tehī ve tenhā bulup şādumān qarār kıldı.

(13) Der beyān-ı kırıl şoden-i Ğeyza der taht-ı Ungurus

[129b] (1) Rāvī qavılınca çünkim Ğeyza gelüp Ungurus tahtına irdi, ol dañı başına (2) tāc-ı saltanat urınuş memālik-i mezbūreye kırıl oldu, ve hüküm ü hükümet eyledi. (3) Ammā kırıl ıla ceng idicek maħalda şöyle ‘ahd eylemişdi kim, fırsat (4) müyesser

olursa, dārü'l-ḥarb yirinde bir ḳal'a ve bir mu'azzam kelise bünyād eyleye. (5) Çünkü Geyza anda ol cengde fırsat buldı ve ol kūhistānda (6) olan ol Vac dimekle meşhūr dīn ulusıyla buluşup andan naşīhat (7) ḳabūl ḳılmışdı, ve diledi kim, ol 'ahdı yirne getüre. Ammā ol kūh u beyābānda (8) bir ulu deyr ve bir 'ālī krşīş-ḥāne ihdās eyledi. Andan şoñra 'ahdı (9) mücibince dārülḥarb maḥallında bir ḳal'aicinde bir ulu kelise peydā eyledi. (10) Ve şehir-i Peşteyi ol keliseye vaḳf ta'yīn ḳılmışdı. Ve gendüsi Ungurus (11) tahtına gecüp ḳıral olduğdan şoñra ḳarındaşı Ladisla'uşı vilāyet-i Erdele (12) ban naşb eylemişdi. Ammā bizüm hikāyetimiz buña geldi kim, [130a] (1) ḳıral-ı Salamon çünkü ol ceng içinde münhezim olup kaçup Ḳal'a-ı Pojona (2) varmışdı, ve anda pürmelāl oturmuşdı. Pes bir gün Casara bir mektüb yazup (3) eytdi kim: “Devletlü Casar, ma'lümuñdur kim, başuma bir muşībet (4) ve serencām geldi. İmdi devletlü Casardan iltimāsımız budur kim, luḳf idüp (5) bize destgīr-i himmet olup baña yardım viresin” deyü tazarru' ḳıldı. (6) Çünkü ḳıral bu aşıl tazarru' idicek, Casar daḫı dīvān eyleyüp (7) begler ile danışıklık idüp meşveret ḳıldı. Ammā ba'zı begler (8) rızā göstermedi. Ve ba'zı begler eytdi kim: “Devletlü Casar, ḳıral (9) Salamonı sen mu'īn olup tahta geçirdüñ. Ve aña olan ḥakāret (10) maḥzā devletlü Casara olmuş gibidür. Ve gāyret Casaruñdur” didiler. (11) Pes “Bu meşveret ile ḳırala mu'īn ola ve varup girü tahtını alıvire” (12) deyü vezīrlere emr eyledi kim, leşker cem' eyleyeler. Pes esnā-yı tedārükde Casar yanında Geyza ḳırala müte'allik bir kimsene işbu keyfīyet-i aḥvālī ḳırala [130b] (1) mufaşsal bildürdi. Ḳıral daḫı Casaruñ vezīrlere bir mektüb gönderdi kim: “Bilmiş olasız (2) kim, ben bu memleketi ḳılıcumla aldum. Ammā şimdiki ḥālda şöyle istimā' olındı kim, (3) vilāyet sebebinden leşker cem' idüp ve benüm üzerüme gelüp memleketi ḳıral (4) Salamon için alıviresiz. Ammā taḥḳīḳ bilmiş olasız kim, ḳıral Salamon devleti (5) düşmiş bir kişidür. Siz benüm üzerüme geldigüñüz taḳdīrce daḫı, ben sağ (6) iken ve gözüm bakadururken, ölmeyince ḥod āsānligıla size virmek (7) yokdur. Egerkim leşker çeküp gelecek olursañız, imtiḥān-ı devlet muḳarrerdür. (8)

Ammā luṭf idüp bir devleti düşmiş kişiyiçün niçe ceng ü cidāla ve telefe (9) sebeb olasız? Ve Casarı bir vechile men‘ eylemege sa‘y eylesesiz, size (10) dilegiñüzce ‘ivāz ideyin” deyü ‘ahd kılmış ıdı. ‘Āķıbet Casarun ve (11) zīrleri bu ḥaberi göricek, kıral cānibine meyl eylediler ve Casaruñ ḫatına varup (12) eytdiler kim: “Devletlü Casar, çeri cem‘ ola deyü buyurulduğına binā‘en vilāyetüñ (13) beglerine nāmeler virdük. İşte leşker cem‘ olmaḫda. Şimdiki ḫālda kıral [131a] (1) ol diyārı ḍarb-ı dest-i kılıcıla fetḫ eyledi. Ve aña ma‘lūmuñuzdur kim, Leḫ kıralı (2) mu‘indür ve bir budur kim, aña müte‘allıḫdür. İmdi işte üzerine varuruz. Ol daḫı (3) küllīya vilāyet-i Ungurus çerisin cem‘ eyleye. Ve andan Leḫ meliki daḫı çerisin (4) ḫaldırup vilāyet-i Erdelüñ banı ḫod ḫarındaşıdır. Ol daḫı Dimşıkar ve Sebiş (5) çerisin çeküp getürmek muḫarrerdür. Biz varavuz anlaruñla daḫı bir devleti (6) pāya düşmiş, ve devleti tācı bāda varmış kişi sebebinden varup ceng idevüz. (7) Ve ne bilevüz kim, devlet kime nümüd olunmuşdur? İmdi bu işi tedbīrimüzde devlete muvāfiḫ (8) fāl açılmadı. Emr devletlü Casaruñdur” deyü cevāb virdiler. Ol vaḫt (9) Casar daḫı fikr eyledi, bu işüñ şonu bir ulu fitne ve bir ‘aẓīm fesāddur (10) kim, nihāyeti kıyāsa gelmez. ‘Āķıbet teskīn olup sefer kılmadan fāriđu‘l-bāl olup (11) eytdi kim: “Bārī aña ḫāzır leşker virelüm, iltimāsı yirde ḫalmasıñ” (12) deyüp ba‘zı beglere emr oldı. ‘Āķıbet anlar daḫı Salamonı rāzı olmayup (13) min külli vücūh sefer kıлмаđı maḫv eylediler. Pes kıral daḫı bu cānibden Casaruñ [131b] (1) vezīrlerin gendüden rāzı ve şākir kıldı, ve dost-ı ebedī oldılar. Çünkim (2) Casar sefer kıлмаḫdan men‘ oldıysa, Ğeyza dāyimā: “Kıral Salamonıla ‘āķıbet (3) işümüz neye varacaḫdur” deyü endīşe baḫrına ğarḫ oldı. Günlerde bir gün (4) eytdi kim: “Mādāmki kıral-ı Salamon şağdur, ebedī fırsat gözlemeden (5) ve fitneden ḫālī olmaz, ve bizüm daḫı cirāḫetimüz oñulmaz. İmdi bunuñ (6) çāresi oldur kim varup Ḳal‘a-ı Pojonı üşüp ihāḫā kılavuz, ve gendisiz (7) ele getürevüz, tā kim anuñ şerrinden ve mazarratından emīn olavuz” deyüp (8) fi‘l-ḫāl leşker cem‘ eyledi. Ḳurudan çeri ile ve Ḥuna‘dan ḫonanmayıla (9) bir gün añsuzın ḫal‘ayı ḫapatdı, ve ḫışarı girdebīc idüp ḫarafeynden

(10) toplar havāle kıldı. Pes kıral Salamon gördi kim, al'ada işi tebāha (11) varur. Derhāl mūdārāya meşgūl oldu, ve kıral Ğeyzaya haber gönderdi. (12) Eytdi kim: “Ben hod ‘ālemde bildüm kim, hīckes baña yār olmaz ve kimse (13) dağı baña yār-ı vefādār olur degüldür. Ben hod şimden şoñra sevdā-yı salanatdan [132a] (1) min-ba‘d ferāğat-ı küllī eyledüm ve ol hevādan takī elüm çekdüm. (2) Ya dağı benden murādıñuz ve da‘vā ve alebiñüz nedür” deyü cevāb şalıcak, (3) ‘ahdıla ‘adāveti mābeynden mav eylediler, ve dostlık bünyādın ihdās eylediler, (4) ve al‘a-ı mezbūreden alkup varup al‘a-ı Seksar üzerine irdiler. (5) Ol arada vilāyet-i Ungurusı üc baş kısmet eylediler. Bir başın Salamona (6) virüp ve iki kısmın kıral Ğeyza alup andan ol mevzi‘de tefrīa olup (7) Salamon girü Pojon al‘asına ‘azm eyledi. Ve kıral Ğeyza dağı (8) tatgāhına duūl eyleyüp üc yıl dağı ömür sürüp andan şoñra (9) zam-ı çişm-i zemāne ol kıral-ı devrāna degüp dünyā evin terk eyleyüp (10) vefāt eyledi. Ve ol Vac ullesin binā eyledüğü zemānda bir ulu kelise (11) peydā kılmışdı. Ol kelisede defn olındı.

Nazm

(12) Yumdı ‘ālemden gözin Ğeyza dağı

Kimseye mehr eylemez dünyā aı

(13) Her gelen bu ‘āleme eyler sefer

Ger vazī‘ ger şerīf iy mu‘teber

Nesr

[132b] (1) Der beyān-ı kıral şoden-i Ladislavuş ve hikāyethā-yı o

(2) Rāviyān-ı tevārī-i ‘ālem ve nāilān-ı sergüdeşt-i benī Ādem üstād avlıncı ve (3) kitāb nalıncı şöyle rivāyet iderler kim, Ğeyza kıral dünyādın gidicek, (4) memālik-i Ungurus kıralsız aldı. Megerkim ol zemānda kıraluñ (5) arındaşı Valadislauş Erdel vilāyetinüñ banı ıdı. Çünkim kıral (6) öldi, Ungurus begleri ve mīr-i mihterleri ittifaan Ladislauşa varup (7) kıraluñ yirin aña teklīf eyleyüp da‘vet kıldılar. Ammā Ladislauş: (8) “Baña kırallık gerekmez” deyü a‘ā rizā virmedi ve abūl eylemedi. Ol

(9) vilāyet begleri ve uluları eytdiler kim: “‘Āķibet bu sebep ile vilāyet (10) ħarāba müteveccih olmuşdur, ve düşmān şerrinden pāyimāl olısaruz” deyüp (11) bilittifāk elbir idüp sürüp Ladislavuşuñ ħuzūrına varup (12) aña iķdāmen ibrām eylediler. Pes Ladisla’uş gördi kim, gendü dileğinde (13) ķomazlar. ‘Āķibet ķıraluñ şadrına geķüp ķarāl ķıldı. Ve begler dilediler [133a] (1) kim, tāc-ı salţanat geyüreler. Māillākim hergiz rāzī olmadı, hemān ancak ol vechile (2) ħüküm ü ħükümet eyledi. Ammākim rāvī şöyle rivāyet ķılur kim, ķıral Salamon Ķal’a-ı (3) Pojonda oturmuşdı. Ve ammā sevdā-yı salţanat dimāğından çıķup gitmemiş (4) idi ve her vaķt tedbīr-i firāset ķılurdu ve dāyimā ķıral Ladislavuşa (5) ķaşd idüp fırsat arardı. Ammākim Ladislavuş anuñla ‘illetsüz dostıdı (6) ve Ungurus tahtına gecdügi eşnāda Salamona çok māl ve delim menāl īsār eylemişdi. (7) Ammā Salamon dāyimāñile ķılmaķda ve fitne ķaynatmaķda ıdı. ‘Āķibet bir gün bu ħaber (8) ķıral Valadislavuşuñ sem‘ine irdi. Ol daķı eytdi kim: “Benüm ümīdüm budur kim, (9) ne kim baña ķaşd iderse, gendü cānına ve ķazduđı çāha gendüsi düşe” (10) deyüp muķayyed olmazdı. Ammā Salamon fitneyi günden güne ziyāde eylemekde (11) idi. Ol sebebden Valadisla’uş bir gün aña fırsat bulup tutdı, (12) ve derĥāl anı Ķal’a-ı Vişegrad içinde ħabs eyledi ve niçe zemānlar anda (13) ħabs çekdi. Ammā zemāndan şoñra bir vechile ħalāş buldı, ve gördi kim [133b] (1) gendüden devlet-i dünyā dönmiş ve daķı bir kimseden aña bir fāyide eşeri ve vefā bŷy (2) yokdur. Fi’l-ĥāl ķahr-ı ‘ālem ve zecr i ve sitem anuñ cānına kār eyledi, ve gendüsin (3) nār-ı ihtirākıla kül eyledi, ve nice serencāmın ve ħadsuz başından geķen sergüdeştin (4) yād eyledi, ve miĥnetle bunca ‘ömür sürüp gendüye miĥnet yār olup (5) devlet yār olmaduğın gördi. Derĥāl devlet-i dünyāyı dimāğından (6) maĥv eyledi ve salţanat muĥabbetini derŷnından çıkarup goñlinden ħarāzı (7) redd eyledi. Hemān sār terk-i tecrīd olup ‘abāpüş gedālıđı ihtiyār eyledi. (8) Bu felāketle vaţan-ı aşlīsın terk eyleyüp gendüsin diyār-ı ħurbete ve (9) deryā-yı furķata şaldı. ‘Āķibet vilāyetinde seyāĥat iderken, ecel irişdi. (10) ve Pola nām ķal’ada defn olundu.

Nazm

(11) Anı daḥı itfi dūnyā nābedīd

Ḥaḳ senüñ ‘ömrüñ şehāḳılsun mezīd

(12) İki ḳapulu bir evdür bu cihān

Kimsene ḳalmaz bu evde cāvidān

Neṣr

(13) Rāvīler ḳavlınca ḳaçan kim Ladisla’uş Ungurus taḥtına geçüp oturmuş [134a] (1) ve ḥükm eyledi. Ammāḳaḥā başına tāc geyürmesine izin virmedi. Ve ol (2) eyyāmda Çeḥ memleketi aña tābi‘ olup musahḥar ḳılmışdı. Ḥuşūṣā kim Leḥ vilāyeti (3) melikine ḳız ḳarındaşı sebebinden müte‘allıḳ idi. Ammā bir sebep ile Valadisla’uş (4) Çeḥ ḥākimleriyle uz olmayup ‘āḳıbet ḳıral-ı Ladisla’uş Çeḥ ḥākimleriyle (5) cenge ḳaşd eyleyüp üzerlerine çeri çeküp vardı. Ammā Çeḥ ḥākimleri (6) andan ḥavfa varup birisi ḥareket ḳılmadı. Çünkim ḳıral Çeḥ milkine duḥūl eyledi, (7) ayruḳ bir ferd muḥālefet ve mücādele şüretin göstermedi. Pes ol vilāyet (8) ḥākimlerinüñ cemī‘ḥazīnelerin cebren ellerinden aldı. Andan şoñra dönüp (9) taḥt-ı muḳarrerine geldi. Ol zālimlerüñ māllarıyla Varad dimekle meşḥūr maḥalda (10) bir mükemmel burc u bārū çeküp ve anuñ içinde bir ulu kelise daḥı binā eyledi. (11) Ammā ḳıral Valadislavuşuñ merdānalığı eṭrāf-ı vilāyete şāyi‘ olup (12) iştihār bulmuşdı. Ve ol devirde İsbanya ve Firanciya ve Angliya ve Berbaniya (13) meliklerinden aña dositāne elçiler gelürdi, ve muḥabbet ve meveddet ‘arz iderlerdi. [134b] (1) Ammā ḳıral Valadislavuş daḥı taḥt-ı saltānatda on ṭoḳuz yıl berdevām ve (2) berḳarār ‘ömür sürmüşdi. Āḥir ḥazret-i ‘İsānuñ yüz ṭoḳsan sekizinci (3) yılı tāriḥinde dūnyādan gidüp Varatda binā ḳılduḡı kelisede defn olunup (4) eṣeri ve nām-ı nişānı nābedīd oldu.

Der beyān-ı ḳıral şoden-i Kolomanus

Nazm

(5) Zemān anuñda itdi yirini ḥāḳ

İdüpen yaqasını kulları çäk

Neşr

(6) Ammā rāvīler şöyle rivāyet iderler kim, kıral-ı Ladislavuş terkīb-i aşlīyesine (7) karşıcaq, anuñ iki oğlı qalmış ıdı. Birine Qolomanus ve birine Almos dirlerdi. Ve kıral (8) hñ-i vaşıyetinde şöyle emr eylemişdi kim, yirni Almosa virüp memālik-i Ungurusa anı (9) kıral ideler. Ammā ol vaşıyeti maqbūl olmayup ve kırallık Qolomanusa (10) naşıb olup aña müyesser olmadı. Çünkim Qolomanus tahta gecdi qarındaşı (11) Almosı vilāyet-i Erdel'e ban nařb eyledi. Ve anuñ bir oğlı olup adına (12) Beyla dirlerdi. Ve Qolomanusuñ dağı iki oğlı olup birine Ladislavuş (13) ve birne İstefanuş dirlerdi. Ammā vilāyet-i Erdelde ban iken Dimşıkarı [135a] (1) ibtidādan ve içinde ziyāret için bir ulu kelise dağı binā eyledi, ve Dimřıkaruñ (2) etrāf-ı burc u bārūların kemāl-ı mertebede muhkem kıldı. Andan řoñra qarındaşı (3) kıral Qolomanusa qařd kıldı ve diledi kim Dimşıkarı ve anda binā eylediği (4) kelisenüñ ziyāretine ve teferrücine da'vet eyleye, ve aña hñ-i teferrücdede (5) furşat gözedüp helāk eyleye. Çünkim iřbu fāsid hayālı kıldı (6) nāgehān bu haber kıral Qolomanusa ulaşdı. Ol dağı bu sebebden (7) Almosa kīndār düşdi ve mu'arız oldı, ve anuñ dağı mekr ü fi'line (8) ve fāsid endişesine kulak tutmış ıdı. Meger Almos bir gün kırala (9) adamın şalup da'vet kıldı. Pes kıral dağı anuñ cemī' qaşdın bilicek, (10) aña derūndan kīn itmişdi. Çünkim da'vet kıldı, kıral dağı yarağın (11) görüp Dimşıkara indi, ve irdüği sā'at furşatı fevt eylemedi, (12) derhāl qarındaşı Almosı ve oğlı Beylayı tutup gözlerine mīl çekdi, (13) ve 'ömürleri olduqca anda anlara nafaqa ta'yīn kıldı ve: "Var olduğlarınca [135b] (1) anda Dimşıkarda oturalar" deyüp emr virdi. Pes kıral Qolomanus dağı yigirmi (2) beř yıl altı ay ve beř gün serīr-i saştanatda 'ömür sürüp vefāt eyledi, (3) dağı Varadinde defn olundu.

Beyt

(4) Qolomanusı devrān itdi ma'dūm

Ƙonup vīrān sarāyī üstine büm

(5) Gidüp gendüsi ƙaldı şoñra adı

Kimsene almaz ‘ālemden murādı

Neşr

(6) Ammā rāvīler şöyle rivāyet ederler kim, iki oğlı kalmış ıdı. Birine Ladisla’uş, (7) ve birne İstefanuş dirlerdi.Çünkim ƙıral Ƙolomanus dünyādan gitdi, (8) İstefanusı tahta geçürdiler ve başına tāk-ı devlet urup hūkm ü hūkūmet (9) ƙıldı. Ammākim ƙıral İstefanus bir mertebede zālīm ve hūnrīz kimsene idi kim, (10) anuñ zulm u hūnrīzligi ‘ālemdē dāsītān olmış ıdı. Ammā bundan evvel (11) zıkr olmışdı kim, ƙıral Ƙolomanusuñ Alamosuñ Dimşikarda oğlı Beyla (12) nuñ gözine mīl çeküp ƙıral İstefanuñ devrinde daħı anda a‘mā oturup (13) geçinürdi. Pes ol daħı ƙıral İstefanuñ devrinde daħı anda a‘mā oturup [136a] (1) geçinürdi. Pes ol daħı ƙıral İstefanuñ ol vechile zālīm ve hūnrīz (2) olduğundan muṭṭali‘ olup hāṭırına vehm düşdi. Eytdi kim: “Bu bir bī-amān (3) kişidür. Benüm a‘mā olduğuma şāyed iltifāt eylemeye, andan baña bir sebeb (4) ile helāklik irişe” deyü ƙalbına ƙorħu düşüp bu hāvfila gendi adını (5) tebdīl ƙılıp ve nefis oğlını ƙıral İstefanuñ vehminden terk eyleyüp (6) terk-i diyār eyleyüp ğurbete düşüp gitdi ve Ƙoştañtanīye diyārāna irdi. Andan (7) melik-i Ƙoştañtanīyenüñ dergāhına yüz sürüp aħvālın bitamāmihī ‘arz eyledi. (8) Ol daħı Alamosuñ keyfiyet-i hālından āgāh ıdı. Aña ri‘āyet ƙıldı (9) ve taraḥḥum ƙılıp memālik-i Rūmda aña bir yir virüp ve bir ƙal‘a yapup (10) Ƙoştañtanīye deyüp ad viridi. Anda daħı bir niçe zemān ‘ömür sürüp (11) dünyādan gitdi.

Beyt

Sefer ƙıldı ol daħı ḥasretiyle

(12) Virüp cānımı biñ biñ müḥnetiyle

Ezelden resm-i ‘ādetdür cehāna

(13) Döner her nevbahār āḥir ḥazāna

Neşr

[136b] (1) Ammā rāvinüñ kavlı bunuñ üzerinedür kim, kıral Vladislavuş kim Almosuñ (2) atasıydı, hâl-ı hayâtında şadrını Almosa vaşiyet eylemişdi. Ammā aña (3) naşib olmayup qarındaşı Kōlomanusa müyesser olmuşdı. Ve kıral İstefanusdan (4) kaçup vilâyet-i Rūmda ölicecek gelüp cesedin aldılar. Atası yirni aña (5) vaşiyet eylemegin maḥzâ ri‘āyetin kırallık merâtibince eylediler ve sāyir kırallar-mişāl (6) anı daḥı Kāl‘a-ı Ustuni Belğırad kelisesinde defn eylediler. Ammākim rāvinüñ (7) rivāyeti bunuñ üzerinedür kim, kıral İstefanuñ oğlu ve kıızı olmayup feammā (8) bir kıız qarındaşı varıdı. Adına Şāfiye dirlerdi. Ve anuñ bir oğlu varıdı. (9) Adına Savul dirlerdi. Ve kıral İstefanus on sekiz yıl hüküm ü hükümet kılıcağ, (10) za‘f müstevlî olup ḥayyâṭ-ı ecel ‘ömr-i libāsın pāre pāre kılmışdı. Çünkim (11) za‘f oldı ve ‘ömri āḥire irdi yirni ol daḥı kıız qarındaşı oğlu (12) Savula vaşiyet kıldı. Andan soñra zemān-ı kalilde ol daḥı dünyādan gidüp (13) felek tâc u devletın bāda viridi.

Beyt

[137a] (1) Kimi kim devr-i gerdün eyledi şād

Şoñını itdi āḥir yine feryād

(2) Neşr

Ammā kaçankim İstefanus kıral yirini (3) kıız qarındaşı oğlu Savula vaşiyet eylemişdi. Ammākim bundan yuqaruda (4) beyān olunmuşdı kim, Dimşikarda Kōlomanus kıral Alamosuñ ve oğlu Beylanuñ (5) gözlerine mîl çeküp Alamosı vilâyet-i Rūma kaçıcak, oğlu Beylayı Ungurus (6) begleri kıral İstefanuñ şerrinden şaklayup egerçi kim gözleri a‘māyıdı, (7) feammā ri‘āyet iderlerdi. Çünkim kıral İstefan yirini hemşire-zādesi (8) Savula vaşiyet idüp öldi, soñra anuñ vaşiyetin kabül eylemediler, (9) ve anı kırallığa erzānî görmediler. ‘Ākıbet Beylayı şadra geçirüp (10) başına tâc-ı devlet geyürüp kıral eylediler. Ve kıral Beylanuñ dört (11) oğlu oldı. Birne Ğeyza ve ikincisine Valadislavuş ve üçüncisine İstefan (12) ve dördüncisine Alamus dirlerdi. Ol devirde megerkim Leḥ

memleketi (13) serhaddı kırbında bir ulu beg-zāde varıdı. Boruđ dimekle meşhūr ıdı. [137b] (1) Çünkü kıral Beyla a‘māyıdı, ol sebebden eytdi kim: “Ben kıral olomanusuñ oğlıyam, (2) memleket benümdür” deyü da‘vā eyledi. Andan Rus ve Leđ ve ğayri vilāyetlerden çeri (3) cem‘ eyledi. Andan geçüp vilāyet-i Erdelüñ hadd-ı şınurına geldi, ve dağı kıral Beylaya (4) mektüb gönderdi, ve eytdi kim: “Ta‘yīn ve tađkīk kıral olomanusuñ şahīh şulbı (5) oğlıyam. Ol vechile vilāyet baña müte‘allıkdür” deyüp taleb kıldı. Pes (6) kıral Beyla dağı Ungurus vilāyetinüñ rüzgārdīde beglerin dergāhına okıdı (7) ve anlara eytdi kim: “Şimdiki hālda ol Boruđ diyen kimsene ben olomanusuñ (8) oğlıyam deyüp hāliyā çeri cem‘ idüp vilāyet talebindedür. Siz nice bilürsiz” deyü (9) su‘āl eyledi. Ol ‘ömür-dīde begler dağı eytdiler kim: “Biz hod kıral (10) olomanusuñ emekdārlarımız ve lākin anı bilmezüz ve ne aşıl zürriyetden olduğın (11) dağı bilmezüz. Ammā anı fehm eylerüz kim, vākı‘a kıral olomanusuñ oğlı dağı (12) olursa, delāleti oldur kim, devlete lāyık kimsene degüldür, belki (13) pürtelbīs bir ehl-i fesād kimsenedür” deyü cevāb virdiler. Çünkü vilāyet [138a] (1) içine mücādele düşdi, eyle olsa vilāyet-i Ungurus beglerinüñ (2) ba‘zı temerrüdlerinden ve ba‘īs-i fesādlarından birkaç kimsene sırren baş çeküp dilediler kim, (3) Buzuđa varalar ve anuñla bir olup kıralı ortalıkdan götüreler. (4) Çünkü anlarıñ arasında tefrika ‘alāmeti zāhir oldı, kıral cānibine (5) haber ulaşdı. Ol sebebden bir niçesin tutup helāk eyledi. Ve dağı (6) emr eyledi, leşker cem‘ oldı. Ammā Boruđ dağı vilāyet-i Erdel cānibinden (7) leşker çeküp geldi. Bu taraftan anuñ geldiğin Beyla kıral işidicek, (8) leşker çeküp üzerine varup birbirne muķābil olup dār u ğīr kıldılar. (9) Ve arada haylī ceng geçüp ‘ākıbet Poruđuñ çerisi mağlüb olup (10) ekseri kılıcdan gecdi. Ve dağı niçe yarar Leđ ve Rus begleri (11) düşüp ba‘zı giriftār oldılar. Ve anlarıñ māl u büngāhların yağma (12) ve ğāret kıldılar. Andan kıral Beyla dönüp tahtına geldi ve ol ğanīmet (13) mālı ıla Tata dimekle meşhūr kal‘ayı ve bir kelise bünyād eyledi. [138b] (1) Ammā rāvī şöyle rivāyet ider kim, Beyla kıral toğuz yıl on bir ay (2) on iki gün hükm ü hükümet

ķılup vefāt eyledi ve Ustulni Belğıradda (3) defn oldı.

Beyt

Helāk eyler ne a^lādır ne ednā

(4) Felekdür bu ne a^cmādır ne bīnā

Neşr

(5) Rāvī ķavlınca çünkim ķıral Beyla dünyādan gitdi, bundan evvel zıkr olınmışdı (6) kim, dört oğlı varıdı. Eñ ulusına Ğeyza dirlerdi. Atasınıñ (7) māl u milki, tāc u tahtı aña müyesser olup anı ķıral eylediler. Eyle olsa (8) rāvī ķavlınca ve kitāb naķlınca Ğeyza şadra geçüp ķıral olıcaķ, (9) tecessüs içün cār rükn-i ‘āleme cāsūslar perākende ķıldı. Ammā (10) ķıral-ı Beyla öldüğü mevsimde Nemçe vilāyetinüñ Casarına Ķonradur dirlerdi. (11) Ve anuñ göñlinden ol ķaşd geçmişdi kim, leşker çeküp daķı varup (12) vilāyet-i Ungurusı ala ve zabt eyleye. Bu fikr ile eṭrāf-ı vilāyete hūkmler (13) gönderüp çeri cem^c eyledi ve emr eyledi kim, Pic üzerinde ‘aẓīm cem^ciyet eylediler. [139a] (1) Megerkim ķıraluñ daķı ba^czı cāsūsları Nemce Casarına irüp ve anuñ (2) keyfīyet-i aḥvālına muṭṭali^c olıcaķ, fi’l-hāl dönüp ķırala Casaruñ (3) ķıldığı endişeyi ve ķaşdı temām bildürdi. Pes ķıral daķı Casaruñ (4) işbu firāsetine ve ķaşdına muṭṭali^c olıcaķ, fi’l-hāl ṭaraf ṭaraf Ungurus (5) tekurlarına: “Emrüm size varıcaķ bir ān ve bir sā‘at karar eylemeyüp leşkeriñüz (6) ve yarağınız ıla ‘ale’t-ta^ccil ṭatuma gelesiz” deyü nāmeler perākende eyledi, (7) ve cemi^c Ungurus çerisin cem^c eyledi. Ammākim ol devrānda Picüñ (8) bir banı varıdı. Adına Ğerriķus dirlerdi. Meşhūr ḥaksār ıdı. (9) Pes Casar anı ol ulu çeriye serdār ve gendü yirne ķāyim-maķām eyledi. (10) Andan emr eyledi kim, leşker çeküp memālik-i Ungurusı fetḥ eyleye. Ammā ķıral (11) Ğeyza bu ḥaberdan āgāh olup Ungurus çerisin cem^c idüp ḥazırlamışdı. (12) Andan dīvān eyleyüp beglere istimālet virdi ve eytdi kim: “Sizüñ yār-ı vefā-dārılığınuz (13) baña işbu muzāyıķa maḥallındadır” deyüp “Ve Benüm Casardan [139b] (1) ne bākım vardır” didi. Ve anlara ḥil‘atlar geyürüp baḥşiş eyledi, ve ‘ālemde (2) yaḥşı ad eyledi. Feammā

bu eyyāmda kıral Ğeyzanuñ bir kız qarındaşı oğlu (3) varıdı. Adına Oron dirlerdi. Ve hīn-i mezbūrede vilāyet-i Hırvatıñ (4) banı ıdı, ve ol diyārlarda iştiḥār bulmuş nāmdār kimsene idi. (5) Çünkim kıraluñ Casar ıla vāqı^c olan mācerāsın işidicek, ol daḥı (6) ğazaba geldi, ve cemī^c Hırvat çerisin cem^c idüp kırala mu^cāvenet içün (7) geldi. Hemāndem ol aradan kıral anı serdār eyledi ve bir menzil anı (8) ilerüye gönderdi. Andan şoñra gendisi daḥı göçüp Pic cānibine revāne oldı, (9) gitmekde. Pes Casaruñ daḥı beglerbigisi Ḥerriķus ol ḥisābsuz (10) Nemçe çerisin Pecden kaldırıp Ungurus üzerine ^cazm eyledi. Günlerde bir gün (11) Everoz kim vilāyet-i Hırvatıñ banıydı, ve kıraldan bir iki menāzil (12) ilerü varup Ḥerriķus çerisinden dil alup düşmenüñ keyfiyet-i aḥvālına (13) muṭṭali^c olicaḳ, fi'l-ḥāl girü kıral cānibine dil gönderüp eytdi kim: **[140a]** (1) “Devletlü kıral, bilgil ve āġāḥ olġıl kim, gelen ^cadūnuñ (2) ḥaddı ve ḥisābı yoḳdur. Ve hem az ḳalmıḫdur kim, muḳābele olavuz. İmdi (3) yaraġıñuz ıla ḥāzır olasız kim, bilevüz kim, ḥāl niye vara. Ammā sen (4) baña himmet nazarin ḳılasın, benüm at arḳasından inmem yoḳdur, tā kim (5) düşmān bir yaña olmayınca” deyüp haber ūaldı. Ammākim düşmān (6) daḥı ol ṫarafdan niçe menāzil ḳaṫ^c eyleyüp irmiḫdi. Çünkim (7) ūabāḫ oldı, fi'l-ḥāl Everoz emr eyledi kim, silāḫ üleḫdirüp (8) Hırvat ve Ungurus ^caskerin ālāt-ı ḫarba müstaġraḳ ḳılıp süvār eyledi. (9) Ve Nemçe ^caskeri daḥı gelmiḫdi. Aḫlā i^ctibār almayup seḫerden (10) ilġayup ol çerinüñ öñin baġladı. Ol aradan geçirmeyüp (11) merdāne ve dilīrāne bir ^cacāyib ceng eylediler kim, adam ḳanından (12) ūaḫrā-yı zemīni lāle-miḫāl surḫ-reng eylediler. Tā ūol mertebeye iriḫdi kim, (13) āfitāb-ı ^cālem-tāb daḥı zevāla tenezzül ḳılmıḫdı. Ammā kıral daḥı ilġayup **[140b]** (1) ma^crekeye yaḳın irmiḫdi. Ol ıdı kim, Hırvat selāṫīnleri Casaruñ (2) çerisine ḳılıc yürüdüp ac ḳurt ḳoyuna girmiḫ gibi girüp Nemçe ^caskerin birbirine (3) urup muḫkem ceng içindeyiken anı gördiler kim, Ungurus ṫarafından tozlar (4) belürüp ğubār evc-i āsumāna direk direk olmiḫ, ve ol toz içinde (5) bī-ḫisāb ^casker āhen-pūḫ ve kıraluñ sancaḳları peydā oldı. (6) Ḥerriķus ol ḫālī göricek endāmına lerze düşdi. Ammā bu

tarafdan (7) ser-leşker Evroz anı göricek dağı ziyāde oldu. ve Nemçe (8) çerisin bir sâ'atda tārūmār eylediler. Ve Nemçe beglerinden ve selāṭīnlerinden (9) ḥaylī kimseneler tīr ü şimşīrden geçüp mābākīsi gürīzān olup (10) kaçdılar. Ammā Nemçe vilāyeti selāṭīnlerinden bir yarar nāmdar kimseneyi (11) giriftār kıldılar, ve Casaruñ ol bī-kiyās ganīmet mālın yağma kıldılar. Ol (12) aradan derḥāl dönüp vaṭanlarına irdiler. Ammā rāvīnūñ kavlı (13) şöyledür kim, Ğeyza kıral yigirmi yıl üç ay on beş gün serīr-i şalṭanatda [141a] (1) emīr olup ḥūkm ü ḥükümet eyledi. Ḥazret-i Ğīsānuñ (2) biñ yüz altmış bir yılında ʿömri āḥir oldu. Belğıradda defn eylediler.

Beyt

(3) Degül muḥkem ṭayanma ʿömr esāsı

Şoñında vardurur āḥir fenāsı

Neşr

(4) Kıral şoden-i İstefan

Ammā rāvīler şöyle şerḥ ider kim, (5) kıral Ğeyzānuñ bir oğlu varıdı. Adına İstefan dirlerdi. Serīr-i salṭanata (6) atası yirne ol gecdi. Ḥuzūr-ı kalbıla on bir yıl toḳuz ay (7) üç gün kıralluḳ şadırında muḳīm olup dünyādan gitdi.

Beyt

(8) Zemāne gör ne kıldı İstifana

Şanasın gelmemiş oldu cihāna

Neşr

(9) Kıral şoden-i Ladislavuş

Rāvī kavlınca anı dağı Kal'a-ı Usturgonda (10) defn eylediler. Ammākim bundan evvel zıkr olunmuş ve şerḥ kılınmışdı (11) kim, ol gözlerine mīl çekilen Beyla kıraluñ bir oğlu varıdı. (12) Adına Ladislavuş dirlerdi. Ve bu geçen zemānlarda mābeyninde banlıḳ (13) mañşūbındaydı. Çünkim kıral Ğeyza öldi pes vilāyet begleri [141b] (1) ve müdebbirleri Ladislavuşı salṭanata maḥal ve erzānī görüp (2) taḥt-ı salṭanata anı geçirüp beglediler.

Ol dağı ancağ altı ay (3) ĥükme eyleyüp andan fenā milkine göcüp gitdi.

Beyt

(4) Cihāndan ĥasretile virdi cānı

Felek virmedi aña dağı amānı

Neşr

(5) Kıral şoden-i İstefan

Anı dağı Belğıradda defn eylediler. (6) Rāviler şöyle nađl iderler kim, kıral Ladislavuşuñ neslinden (7) İstifan dirlerdi bir şahsı kıral dikdiler. Ammā bir zālim kimseneyidi kim, (8) cümleten vilāyet beglerinüñ ulusu ve kicisi andan müteşekkī olup (9) anuñ zulmından ve cevrinden ‘āciz ü fürümānde qalmışlardı, ve dāyimā (10) bed-du‘ā iderlerdi. ‘Āķıbet anuñ cevrine müteĥammil olmadılar. Ve anuñ (11) maķbūllarıyla begler bir olup taĥta gecdükdən şoñra ittifaķ itdiler, (12) meclis-i ĥaşşında şerābına zehir qatup beş ay kıral olduğda helāk itdiler. Ve Ustuni Belğıradda defn eylediler.

Nazm

(13) Şunup devrān aña cām-ı fercām

Dürüpen defterini itdi bī-nām

[142a] (1) Geçüp ‘ömri belā vü miĥnetile

Cihāndan gitdi ol da ĥasretile

(2) Neşr

Rāvī qavılınca megerkim kıral İstefanuñ bir oğlı ĥāşıl olmışdı. (3) Adına Beyla dirlerdi. Aña dağı tāc-ı devlet geyürüp kıral eylediler. Ol dağı (4) yigirmi üç yıl bir ay on toķuz gün gecdükdən şoñra ol dağı (5) dünyādan gitdi. Anı dağı Qal‘a-ı Belğıradda defn eylediler.

Beyt

(6) ‘Acāyib ejdehādur işbu devrān

Yudar dimez gedādur yā bu sultān

(7) Neṣr

Rāvī kavlinca kıral Beylanuñ daḥı bir oğlı qalmış ıdı. Adına (8) Emriķus dirlerdi. Çünkim atası öldi, pes taḥt u tāca anı maḥal görüp (9) şadra geçürdiler. Ammākim rāvīnün rivāyeti bunuñ üzerinedür kim, kıral Emriķus (10) daḥı sekiz yıl yidi ay ḥükümet eyledükden řoñra vefāt eyledi. Ve Ağrim (11) řehriniñ kelisesinde defn olundu.

Beyt

Elin yudı ḥayāti çeşmesinden

(12) Ferāgat kıldı dünyā teşvişinden

Neṣr

Çünkim kıral Emriķus (13) öldi ,anuñ bir oğlı varıdı. Adına Ladislavuş dirlerdi. Ol daḥı [142b] (1) taḥta gecdi. Altı ay beş gün ‘ömür gördükden řoñra vefāt eyledi. (2) Ve ol daḥı Belğiradda defn olundu.

Beyt

(3) Kıpup bād-ı fenā tācın başından çıķdı çün cānı

(4) İdindi menzil ol demde fenā milkin olup fānı

Neṣr

(5) Megerkim Ladislavuş kıraluñ daḥı Anderyaş nām oğlı varıdı. Vilāyet aña degüp (6) ol daḥı otuz yıl kırallık sürüp vefāt itdi. şehr-i Egrüde de defn olundu.

Beyt

(7) Anı daḥı bu devrānı itdi ma‘düm

Қonup vırān serāyı üstine büm

Neṣr

(8) Çünkim Anderyaş daḥı vefāt eyledi. Beyla adlu bir oğlı kıalup atasınıñ (9) tāc u taḥtına pādiřāh oldı. řāḥib-serır olup salṫanat sürdi. Ol vilāyetlere (10) ḥükmet eyledi.

Megerkim Tataruñ evāyilde bir hātūnı varıdı. Adına Başusı-Ařdur (11) dirlerdi ve ol zemānda andan ğayri Tatar vilāyetinde Başusı-Ařdur Hāna (12) tābi^c başka Tatar kabīlelerine mutaşarrıf beř uvař ğanlar dağı vardı. Ve iřbu (13) ğanlar ol zemānda ittifaķ idüp ikide bir vilāyet-i Ķara-Bođdana segirdim şalup [143a] (1) vilāyet-i Boğdanı urup çoķ ğāret ve ğaķāret iderlerdi. Ol sebebden (2) ğavm-ı Bođdan dāyimā ğāyetle şikeste ve nihāyetle dil-ğasta olup bir an anlaruñ şerrinden (3) emīn olmazlardı. Meger ol rüzğārda vilāyet-i Bođdanuñ bir ulu Voyvodası (4) varıdı. Adına Ķutan dirlerdi. Ķünkim Tataruñ bu aşıl zılm u cevrinden amān (5) bulmayup necāt bulmayıcaķ, cemī^c ğavm u kabīlesiyle ve ulu kici re^cāyāsıyla ğalķup (6) cīlā-yı vaşan eylediler. Andan gelüp Ungurus toprağına gecdiler. Bođdan (7) voyvodası ĳıral Beylanuñ ğuzūrına varup ğālın ağladı. Ķünkim ĳıral (8) anuñ ağvālından ğaberdār oldu, dileklerincede anlara yir virdi ve ğoş ğördi, (9) tesellī eyledi. Ez-in-cānib bizüm ğikāyetimiz Tatar ğanı Başusı-Ařdura (10) geldi kim, vilāyet-i Bođdanuñ ğavmı terk-i vaşan ĳılıcaķ, ol eli altında olan (11) kabīle ğanların dergāhına da^cvet ĳılıp anlar ıla şanışık ĳıldı. (12) Bir rivāyetde şöyle naķl ider kim, ĳařdı vilāyet-i Rusĳıyāna (13) oldu. Bir ğavılta Ungurus üzerine oldu. Ķünkim el bir itdiler, [143b] (1) ol ğanlara emir eyledi kim, varalar leşkerlerin cem^c eyleyeler. Ol vechile anlara (2) ğüsn-i icāzet virdi ve Başusı-Ařdura Ħan dağı bilcümle Tatar vilāyeti (3) şerisin ğuzūrına çağrışdı. Pes ol beř ğanlar dağı varup her biri (4) şerilü şerisin cem^c eyleyüp ğanuñ dergāhında cem^c oldılar. Meger ol ulu (5) Tatar cem^ciyeti vilāyet-i Rusĳıyān melikinüñ ĳulağına varup irmişdi. Ol dağı (6) vehme varup fikret bağrına ğarķ ıdı. Ammā bizüm ğikāyetimiz buña irdi kim, (7) ĳünkim Başusı-Ařdur Ħan cemī^c vilāyet-i Tatar şerisin cem^c eyleyüp (8) ğisāb eylediler ve ĳaleme aldılar, ğördiler kim yüz biñ (9) Tatar ^caskeri cem^c olmiş. Ol aradan Tatar ^caskeri ğāzret-i Ķisā nebīnüñ biñ iki yüz ĳırķ birinci tārīğinde vilāyet-i (10) Rusĳıyānuñ üzerine uğrayup bir niçe yirlerin yaķup yıķup ğasāret (11) ve ğāret ĳıldı. Pes ol eyyāmda vilāyet-i Rusĳıyāndan bir tāçir ĳıķup (12)

işbu havādişden haberdāridi. Ve ol şahşvilāyet-i Ungurusa irüp (13) kıral Beylanuñ hużūrına varup Baţusı-Akdur Hanuñ leşker cem^c eyledügin [144a] (1) haber virüp ve vilāyet-i Rusciyānuñ ba^czı yirlerin yaqup harāb eyledi. “Şimden soñra (2) senüñ üzerüñe gelmek muqarrerdür. Andan gāfil olacak düşmen degüldür” deyicek, (3) şübheye vardı ve mütehayyir oldı. Bir kavılda ol şahşuñ cevābına i^ctiķād eylemedi. (4) Zīrā Ungurus memleketi ile Rusciyān vilāyeti mābeyninde bir ulu kūhistānlık (5) ve bir ^cacāyib şarb der-bend varıdı. Ve anuñ yolından degme çeri gecmek mümkin (6) degül idi. Ol sebebden kıral ol cevāba rızā göstermemişdi. Ol (7) der-bende Demür-ķapu dirlerdi. Ammā kıraluñ gönline şübhe ^carız olmışdı. (8) Derhāl ol vilāyete cāsūslar şalup ve dağı eṭrāf-ı ^cāleme “Hāzır oluñ” (9) deyü tenbīh idüp nāmeler perākende eyledi. Ve kıral dağı işrete meşgūl olup; (10) ammā ol Tatar ^caskeri cānibine kim cāsūslar viribidi aña munṭazır (11) ve ümīdvāridi. Eyle olsa günlerde bir gün ol cāsūslar dağı (12) gelüp vilāyet-i Rusciyānı harāb eyledüklerin ve “Andan teveccühleri muqarrer ve (13) muḥaḳḳaḳ hemān üzerüñedür” deyü cevāb viricek, kıraluñ cān başına şıçrayup. [144b] (1) Meger ol eyyāmda kıraluñ yanında bir ulu beg-zāde varıdı. Adına Palatinus dirlerdi. (2) Fi’l-hāl anı ḳatına oḳudu ve aña emr eyledi kim, vara ol Demür-ķapu der-bendinde (3) oturup bekleye ve Tatar ^caskerin andan geçürmeye. Ol dağı emre fermānber olup (4) aña derhāl bir niçe biñ kişi ḳoşupve aña ḥil^cat-ı ḥaş geyürüp: (5) “Göreyin seni” deyüp istimālet virdi. Ve aña destūr virüp Demür-ķapu der-bendine (6) gitmekde. Ammākim kıral Beyla dağı vilāyet-i Ungurusuñ mīr u mihterānların ve cümle (7) leşkerin da^cvet eyledi, ve Ḳal^ca-ı Belğrad öñinde cem^cīyet ḳıldı, ve Tatar ^caskeri (8) cānibine göz ḳulaḳ ṭutdı. Ammākim bu ṭarafdan Palatinus dağı gıceyi ve gündüzi bir idüp (9) ol der-bende varmaḳda. Çünkim ol Demür-ķapuya irişdi, (10) anda āsāyiş eyledi, ve ol yolu sedd eyleyüp: “Düşmānuñ tedbīri ne ola” (11) deyü vaḳtına hāzır ve ğavğaya munṭazır oldı. Ammā rāvī şöyle (12) dāsītān ḳılır kim, kıral dağı ol ṭarafda çeri cem^c idüp vaḳtına hāzır ıdı. (13) Ammā cümle yarar ḥazīnesin

bir araya cem^c eyleyüp ve Nemçe vilāyeti Casarına [145a] (1) mektūblar yazup ve hāzīnesini hātūnına koşup Nemçe vilāyetine gönderdi. (2) Ve gendüsi “Muḳteżā-yı devrān neye ire” deyü fikirde ve Palatinusuñ keyfiyet-i (3) ahvālına ḳulaḳ tutmuşdı. Pes rāvīler şöyle rivāyet iderler kim, ol ṭarafdan (4) kim Tatar ‘askeri dāyimā vilāyet-i Ḳara-Boğdana segirdim eyledükleri (5) sebebden, vilāyet-i mezbūre hākimleri ve ḳavmı cilā-yı vaṭan eyleyüp Ungurus (6) vilāyetinde yurd ve mülk bağlamışlardı. Ol sebebden Ungurus memleketine (7) kaşd ḳılıp hūrūc eylediler. Ve ḳona göçe günlerde bir gün ol der-bende irdiler. (8) Ve leşkerüñ evveli kim ol Demür-ḳapu mahāllına irişdiler, pes gördiler kim, yolu (9) sedd olmuş, ve anı leşker bekler. Ve ol Tatar çerisinüñ geleni anda irkildi. (10) ‘Āḳıbet ol der-bend Tatar ḳavmıyla ṭoldı. Ve ol sedd üzerinde ceng (11) eylediler, ve bī-ḥisāb Tatar ḳavmın helāk eylediler. Varduḳca ğavġā ziyāde oldı. (12) Ve ḥana feryādcı irdi, ve Tatar ḥan andan yol diledi kim, geçe. Ammā Palatinus (13) ḳaṭ‘ā iltifāt eylemeyüp geleni öldürdi. ‘Āḳıbet ḥan daḥı irüp [145b] (1) ol sedd üzerinde ol mertebede ceng ve ḳıtāl ḳıldılar kim dilile şerḥ olmaz. (2) ‘Āḳıbet Tatar ‘askeri ğalebe idüp ol cengde Palatinus muḥkem zaḥımdār düşüp (3) ḳacdı. Çünkim Palatinus ḳacdı ḳavmı ol der-bendi geçüp Ungurus (4) ṭopraġına başdılar. Ammā Palatinusuñ keyfiyet-i ḥaberi ḳırala iricek, meger (5) ol vaḳtın Çeḥ vilāyetinden yardım ṭaleb ḳılmışdı. Ol sebebden Ustulni Belġırad (6) üzerinden ḳalkup Ḳal‘a-ı Usturġon öñinde Nehr-i Ṭuna’yı gecdi, (7) ve Moravaya irüp Çeḥ vilāyetinden gelecek yardıma muntazır oldı. Ez-in-cānib (8) ḥan daḥı Ungurus diyārına iricek, ol yanında olan ḥanlarla meşveret eyleyüp (9) el bir eyledi. Ve ol ḥanlaruñ birne Paṭa Ḥan dirlerdi. Anı gendü (10) çerisiyle seḳüp Leḥ vilāyeti üzerine şaldı. Çünkim Paṭa Ḥan vilāyet-i Leḥe (11) duḥūl idicek, Leḥ meliki daḥı leşker gönderüp Ḳarḳo dimekle ma‘rūf (12) bir ḳal‘a ḳurbında ol iki leşker birbiriyle mülākāt olup ceng eylediler. (13) Ol muḥārebede Paṭa Ḥan maġlūb olup ve cümle ‘askeri tīr ü şimşīrden geçüp [146a] (1) bir ferd ḳurtılmayup anlaruñ eşeri ma‘dūm oldı. Ve bir ḥana daḥı Ḳayḳan dirlerdi. (2)

Anı daḥı tefriḳa kılup bir niçe biñ süvār çeri ile vilāyet-i Boğdan cānibine (3) şaldı. Bir gün Qayḳan daḥı Erdel vilāyetiniñ ol şa‘b tağların aşup(4) Qal‘a-ı Zibin qurbında Otladimekle meşhūr nehr üzerinde bir ‘azīm köy (5) varıdı. Ol araya irüp ve Nehr-i mezbūreyi gecdi. Ammā ez-in-cānib Erdel qavmına (6) daḥı ḥaber irişüp fi’l-ḥāl anlar daḥı bir araya cem‘ olup anlara qarşu vardılar (7) ve muḳābele kıldılar ve ceng eylediler. ‘Aḳıbet Tatar çerisi kaçup ol şarb (8) tağa girüp nihān oldılar. Ammākim Erdel çerisi dönüp yirlü yirinde qarār idicek ,(9) ve gāfil olduklarından ḥan āgāh olıcaḳ, nāgehān üzerlerine ılgayup (10) Erdel diyārın başup qavmın kılıcdan geçirüp ve il memleketi yıḳup ḥarāb eylediler. (11) Ol aradan göçüp “Qandasın ulu ḥan” deyüp gitdiler. Ammā Baḫusı-Aḳdur Ḥan (12) daḥı varup Segdin üzerine ḳonmuş ıdı. Ol maḥalda Qayḳan (13) daḥı irüp ulu ḥan ıla mülākāt kıldı. Ol mevzi‘de meşveret eylediler, [146b] (1) ve kırala mu‘āraza yüzinden mektüb inşā idüp eytdiler (2) kim: “Sen kim Ungurus meliki Beylasın, bilmiş olasın kim, senüñ dīnüñ ve diyānetüñ (3) bāḫıldur, ve kıralıḳ daḥı saña lāyık degüldür. Pādişāhlıḳ baña yaraşur. İki (4) pādişāh olmaḳ cāyiz degüldür. İmdi kılıcumdan amān bulayın dirseñ boynuña (5) resen taḳup gelesin bizüm dīnimüze iḳrār idesin, ve baña bende olasın. (6) Ben daḥı girü memleketüñ saña muḳarrer kılam. Eger yok dirseñ, vaḳtuña ḥāzır olasın. (7) İşte üzerüñe vardum: Bilmedüm dimeyesin” dimiş. Ol mektübı kırala gönderdi. (8) Anuñ ‘aḳabından gendüsi daḥı kıraluñ üzerine revāne oldı. Ammā kıral daḥı (9) ol cānibden geçüp gelüp şehr-i Peşte içine girüp ve ‘askerin daḥı cümleten (10) içerü kıoyup ve qal‘ayı bend idüp taşraya bir ferd ḳomayup tā şol vaḳta deḡin (11) kim, bu taraḫdan ḥan daḥı niçe mesāfe ḳatḫ‘ idüp Peşteye qarīb maḥalla (12) irmişdi. Ve ol maḥalda aḳın virüp ol eḫrāfı tālān ve yağma itdürdi. (13) Ammā kıraluñ ḳanda olduğundan kimse bellü ḥaber virmedi. Ammā ḥātünün [147a] (1) ve ḥazāyinin vilāyet-i Nemçeye gönderdüḡi vaḳtın yardım taleb kılmışdı. (2) Ol sebebden Nemçe beglerinden bir yarar nāmđār beḡe ḥaylī leşker ḳoşup (3) Qal‘a-ı Vac maḥallına irüp kırala mu‘āvenete

gelürken ol vaqtın kim han aqın virmişdi, (4) ol maḥalda añsuzın Tatar ‘askeri Qal‘a-ı Vac üzre gelüp (5) ve Qal‘a-ı Vacı gāfil bulup alup ve ḥalkın kırup ehl ü ‘ayālin esīr eylemişlerdi. (6) Andan soñra Qal‘a-ı mezbüreyi iḥrāk-ı binnār idüp ḥarāb eylediler. Ol aradan (7) Tatar ‘askeri dönüp giderken gördiler kim, qarşudan bölük bölük leşker (8) belürdi. Megerkim kıral-ı Nemçe memleketinden mu‘āvenetiçün yardım taleb kılup (9) ṭururdi. Ol leşker Megerkim olıdı. Çünkim ol iki ‘asker anda birbirne (10) ṭuş olup birbirinden ḥaber alıcaq, fi’l-ḥāl cenge bünyād idüp āheng kıldılar. (11) Tatar qavmı gālib gelüp bārān-miṣāl tīr ü bārān eylediler, ve ol (12) çeriyi şıyup bir sâ’atda tārümār eyleyüp ve çeri beglerin esīr eylediler. (13) Ol aradan dönüp Tatar ḥan ıla mülākāt oldılar. Ammā bundan evvel [147b] (1) zıkr olunmışdı kim, Tataruñ fitnessinden vilāyet-i Boğdan ḥākimi olan Qutan (2) voyvoda memleketin terk idüp ve ba‘zı re‘āyaların qaldırup tebdīl-i mekān eyleyüp (3) kıraldan yurd taleb eyledüğü ecilden, ba‘zı beglerüñ ve sipāhīlerüñ ve re‘āyalaruñ (4) milk yirlerin elinden alup Boğdan qavmına virmişdi. Ol sebebden Ungurus (5) begleri ve sâyir re‘āyaları müteşekkī olup kīn itmişdi. Ammā Tatar çerisi (6) ḥurūc eyleyicek, kıraluñ cemī‘ tedbiri ve tedārūki Qutan Voyvodayılayıdı. Ve anı (7) ziyāde severdi. Ammākim Tatar çerisi gelicek, vilāyet-i Ungurus içinde ḥaylī (8) zarar ve güzend eyleyicek, vilāyet begleri ve qavmı rencide olup eytdiler kim: (9) “Elān işbu Boğdan ḥākimi Tatar bu cānibe ḥurūc eylemesine sebep olmışdur, (10) ve anlarla ittifāk birdür” deyüp araya vesvese düşdi. Egerçi Boğdan (11) qavmıyla bir olmuşlardı. Ammākim birbirne müḥāba eylemezlerdi. ve aralarından kīn (12) maḥv olmadı. ‘Aqıbet Tataruñ işbu feterātı zemānında Ungurus qavmı ve ba‘zı (13) begleri birbirne tābi‘ olup baş çekdiler. “Elbette Qutan Voyvodayı helāk iderüz, [148a] (1) zīrā anuñ sebebinden düşmen üzerimize gelmişdür; ve şāniya milklerimiz (2) cebren kıral elimüzden alup kimin aña ve kimin qavmına virmişdür” deyüp bir gün nāgehān (3) Nemçevīlerüñ daḥı ba‘zı anlara uyup ve ālāt-ı ḥarba müstağraq oldılar. Ve eytdiler (4) kim: “Kıral daḥı memlekete ḥāzır düşmen

getürmişdür, varsun Boğdan kavımıyla düşmene (5) cevāb virsün” deyüp gülüv eylediler, ve Kutan Voyvoda olduğu sarayun üzerine (6) üşüp sarayın ihāta eylediler ve şavaş idüp kıtāla el kardılar. ‘Ākıbet (7) Kutan Voyvodaya fırsat bulup sarāya girüp amān virmeyüp depelediler. (8) Pes vilāyete düşmen gelmegin Boğdan kavımı bir araya cem‘iyet eylemişlerdi. Ve (9) darb-ı harb ālātın görüp kıral cānibine gelmekdeyiken bu cānibden: “Ungurus (10) çerisi baş çeküp anlaruñ meliki olan Kutan Voyvoda’yı helāk eylediler” (11) deyü ol haber Boğdan kavımı arasına düşdi. Derhāl anlar dağı baş çeküp (12) dilediler kim, varup Tatar han ıla bir olup Unguruslardan (13) intikām alalar. Megerkim ol demde anlara gelesiz deyüp kıral cānibinden [148b] (1) adam varmışdı. Aşlā aña i‘tibār ve iltifāt eylemediler. Anlaruñ ol keyfiyetlerini (2) kırala haber viricek, üzerlerine bir miqdār çeri seçüp gönderdi. Varup (3) ol çeriyile ceng idüp uruşdılar ve kıraluñ çerisine fırsat bulup (4) ekşerini kırdılar. Andan perīşān olup bīm-i cāndan kaçup tārūmār oldılar. (5) Ammā rāviyān-ı aḥbār şöyle naql ider kim, bu esnāda Tatar hānı kıraluñ Peşte (6) içinde idügin şahīḥ haber aldı, ve diledi kim, üzerine vara. Ammā yine (7) perhīz eyledi. Ve kıral dağı anda eṭrāf-ı ‘ālemden yardım umup intizār olmuş (8) ıdı. Pes ol eyyāmda Nemçe ve Çeḥ vilāyetlerinden bī-ḥisāb yardım gelüp (9) kıral dağı süvār olup Peşte içinden çıkup Tatar hānuñ üzerine (10) ḥurūc eyledi. Ol taraftan han dağı āgāh oldı ve gendi (11) çerisin bölük bölük seçüp tefrika eyledi ve her bir bölügin birer mevzi‘de (12) kemīn eyledi. Ve emr eyledi kim: “Zinhār ve zinhār! Olmasun kim, kıraluñ (13) çerisiyle muḳābil olup uruşup ceng eyleyesiz. Ancak uzak yirden [149a] (1) gözüküñ. Ben gitdüm siz dağı benim ardumca yitişmek ardınca olasız” (2) deyüp sipāriş kıldı. Çünkim bu tedbiri kılmaktan murādı kıraluñ çerisini (3) zebūn olduğdan soñra ceng eylemek olmuşdı. Ammā kıral cānibine göz urup (4) çünkim kıraluñ eşeri āşikār oldı. Pes han dağı ol yirde süvār olup (5) bir menzil çerisin girü çeküp gitdi. Kıral ol gice ol arada āsāyiş kıldı. (6) Ammā fetḥ-i kelāmda ba‘zılar: “Tatar çerisi kaçdı” didiler. Çünkim şubḥuñ (7) āsārı belürdi kıral girü süvār olup bir

menzil mesāfe gitdükden (8) soñra, ol Tatar cerisi kemīnden çıkup göründi. Çünkim ol hālī gördiler, (9) eytdiler kim: “İşte han ıla mülākāt olmuşuz” deyüp fi’l-hāl (10) cümle-i ‘asākir-i Ungurus ālat-ı harba müstağrak süvār olup “İşte han” deyüp (11) ol gün tā aḥşama dek at sürüp Tataruñ ardın sürdiler. Ol gice (12) at arkasında tā şabāḥ irinceye dek encüm-mişāl bīdār oldılar. Çünkim (13) şabāḥ oldu, ‘ālem münevver oldu, gördiler kim, bir taraftan yine [149b] (1) düşmen belürdi. Anlaruñ ol gün daḥı ardın sürüp tā aḥşama dek (2) kovup ferumānde kaldılar. Tā şol mertebede gitmişlerdi kim, Nehr-i Tişa kurbında (3) Ḳal‘a-ı Ağrıya civārına irüp şeb vaḳtı olıcaḳ, bī-mecāl anda ḳonup (4) ḥuzūra vardılar. Ve han daḥı Nehr-i mezbüre civārında ḳonup cemī‘ askeri ile (5) ol gün bir olup ve ol gice ‘ālem aḡyārdan hālī olıcaḳ, han (6) cemī‘ yarar bellü hanları yanına oḳudu ve eytdi kim: “Bilmiş olasız kim, bu deñlü (7) fırsat ele girmek iḥtemālī yoḳdur. Hemān ḥāzır oluñ kim, bu gice (8) şebḥūn iderüz” deyü ol ḥanları bölük bölük eyledi. Ba‘dehu süvār olup (9) kıral ‘askerin altı taraftan ḳuşadup iḥāṭa eylediler, ve anlaruñ (10) üzerine tīr ü bārān eylediler. Ammā şol mişāl ifrāt mertebesinde oḳ yaḡdurdılar (11) kim, ol gice tā‘ale’s-seḥer oluncaya degin at ve adam helāk eylediler (12) kim, dil ile şerḥ olmaz. Ve hem bī-hisāb leşker ḳavmından mecrūḥ eylemişlerdi. (13) Çünkim şabāḥ oldu kıral daḥı at arkasına gelüp [150a] (1) alaylar bağladılar. Ve kıraluñ bir nāmdār ḳarındaşı varıdı. Ol daḥı (2) kıraluñ sağ ḳolından maşāf çekdi. Ve şol ḳolından Casardan yardıma (3) gelen Nemçe cerisi daḥı şaf dizüp ol gün Tatar ḳavmıyla tā gün (4) ṭolununcaya degin urışup ceng ü kıtāl eylediler. Ve tarafeynden çok ḳavm (5) helāk olmuşdı. Ammā Tatar ‘askeri bölük bölük olup (6) tīr ü bārān eylemek ile çok leşker kırmışlardı. Şol ḥadda cengi aşıp iderlerdi (7) kim, meydān-ı ma‘reke yüzinde olan ḳavmıla ceng iderken her taraftan (8) ol mertebede tīr bārān iderlerdi. Āḥir Ungurus çerisin zebūn kılıp (9) kimini kırdılar ve kimini mecrūḥ eylediler ve Nemçe ḳavmın muḥkem kırup telef itmişlerdi. (10) Kıral gördi kim, aşlā Tatar ḳavmına zafer yoḳdur gendi çerisi ekseriyā kırilup (11) zebūn oldu. Hemān

kaçmak tedārükin kılup ol gice kıral (12) ve qarındaşı olomanus süvār olup kaçdılar.

Nazm

[150b] (13) N’oldı avālı bunlaruñ diñle yār

Māl u mülk taht u rāht her ne ki var

(1) Cümlesin terk eyleyüpen iy ‘aziz

Eylediler kaçmağa ğāyet sitiz

(2) Yügrük atlara olup bunlar süvār

acdılar terk eyleyüp nāmüs u ‘ār

(3) Her kişi eyle açardı yolına

Kimse bakmazdı öñine şöñina

(4) Çünkü ardaşıyla acdılar kıral

Leşkere dağı n’olur gör şöñra hāl

(5) Neqr

Bunlaruñ avālından Tatar haberdār olıcak, derhāl süvār olup (6) giceyile şebhün eylediler. Ve ol çeriyi tārümār idüp Nehr-i Tişaya dökdiler, (7) ve dağı ba‘zı kırup kılıcdan geçirüp yağma vü tārāc kıldılar. ıral maħzün (8) kaçup gitmekde. Bu cānibden Tatar avmı ol şikeste leşkerüñ mālın emvālın (9) tālān eylediler, ol eṭrāf-ı cevānibi iħrāk idüp ĥarāb eylediler, ve ele giren (10) vilāyet avmın kırup ehl ü ‘ayālın esir eylediler. Andan şöñra ĥan (11) ol aradan geçüp Nehr-i Tuna’yı geçüp Eski-Budin üzerinde arār kıldı. (12) Ve bir niçe zemān anda āsāyiş kılup andan ol ĥanlara aın virüp her birni (13) birer cānibe gönderüp eṭrāf-ı ‘ālemi tārāc ve ĥarāb kıldılar. Ve Şafan Ĥan **[151a]** (1) dirlendi, bir ĥanı varıdı. Üzerine şalup varup fetħ eylemişdi. Ammā bundan evvel (2) taqrir olundı kim, sefer itmezden evvel ĥātünün ve dağı ba‘zı ĥazā’inin Nemçe (3) vilāyetine göndermişdi. Ol sebebden cengde mağlūb olıcak Casaruñ (4) atına vardı. Ammā rāvī şöyle rivāyet ve ĥikāyet kıılır kim, ol cengde bākī alan (5) Casaruñ begleri kıraldan ve Ungurus beglerinden Casara şikāyet eyleyüp

eytdiler kim: (6) “Devletlü Casar, bizüm Tatar çerisinden bākımız yoğdı. Ammākim ol aşıl maḥalda (7) Boğdan kavmiyla Ungurus begleri uz olmayup mābeynlerine fitne düşüp (8) Boğdan ḥākimin öldürdiler. Ol sebebden Tatar bize fırsat bulup çok (9) mertebe zarar ve nihāyet derecede ziyān eylemege sebep oldılar” deyüp maḥzūn olup (10) ağlaşdılar. Çünkim Casar bu esrāra vākıf oldı, ğazaba gelüp Beyla (11) kıralı tutup muḥkem bir ḳal‘ada ḥabs eyledi. Pes rāvīnūñ ḳavlı bunuñ üzerinedür (12) kim, Tatar ḥan kıral ıla ceng eyledükde kıraluñ salṭanatı mūhri ḥanuñ (13) eline girmişdi. Ve kıraluñ dīvānına müte‘allıḳ ba‘zı debīrleri ele girüp [151b] (1) ḥana esīr u gerdān-beste gelmişlerdi. Ammākim kıraluñ ḳarındaşı Ḳolomanus kim (2) cengde şınup ḳaçmışdı ve ol diyārda bir şarb cebelistānlıḳda ḳalup (3) eṭrāfa gūş urmuşdı. Ḥan daḥı bu ma‘nīden āḡāḥ olıcaḳ, fi’l-ḥāl (4) kıraluñ aḡzından Ḳolomanusa mektūb yazup eytdi kim: “Sen kim ḳarındaşum (5) Ḳolomanussın, bilmiş olasın kim, ben şimdiki ḥālda çeri cem‘ eyledüm. Eyle olsa (6) sen daḥı ḥāzır olan çeriyle ‘ale’t-ta‘cīl gelüp baña yitişesin tā kim, (7) varup ḥandan intıḳām alavuz” demişdi. Pes ol mektūb kıraluñ mūhriyle (8) mūhürleyüp kıral kavmindan ḥana ba‘zı kimseneler tābi‘ olmuşlardı, ol mektūbı (9) Ḳolomanusa gönderdiler. Ammā Tatar ḥanı bir niçe biñ çeri seçüp (10) Ḳolomanusuñ yolında kemīn kılmışdı. Pes ol mektūb Ḳolomanusa (11) vāşıl olıcaḳ, ol aradan ḳalkup giderken Tatar ‘askeri başup ol (12) kavmı daḥı kırup tārumār ve perākende kıldı Ve Ḳolomanus ḳaçup (13) ḥelāş bulamadı, ele girdi. Ammā bu cānibden kim, Nemçe Casarı [152a] (1) kıralı ḥabs idicek, kıral: “Beni ḥabs eyledüğinden ğaraż ne ola” deyüp mektūb yazdı. (2) Çünkim mektūb Casara vāşıl oldı, aña ḥaber şalup eytdi kim: (3) “Üzerüñe düşmen geldi. Pes sen benden yardım ṭaleb kılduñ, ben daḥı iltimāsuñ (4) ḳabūl eyledüm, mu‘āvenete bināen cemī‘ yarar ve nāmdār beglerüm ve leşkerüm üş saña (5) viribidüm. Senüñ ḳavmuñ arasında ḥod ḳadīmī fāsıd mācerā ve eskiden bürüdet (6) varımış. Çünkim mābeynde ‘adāvet-i küllī varıdı, düşmana ne deyüp muḳābele olduñ? (7) İmdi yañlışlıḳ ıla nice yarar adamlarum telefe virdüñ. Nihāyet (8)

mertebe hazīnem bāda virdüğünden mā‘adā, olanca leşkerüm daḥı ḥāka şalduñ. (9) Bu bābda taqşırātuñ zāhir oldı. İmdi eger benüm elümden amān bulmaḥ dilerseñ, (10) baña eyledüğüñ zararını ve ziyānı virmeyince benden saña necāt müyesser olmaz” deyü (11) cevāb virdi. Kıral daḥı gördi kim, başına bu aşıl felāket ve muş̄bet ve (12) bunuñ gibi serencām ve sergüdeşt nāzil olıcaḥ, bildi kim, gendüye kimseden (13) vefā eşeri gelmez. ‘Aqıbetü’l-emr kıral olanca hazāyinin Casara virdi, **[152b]** (1) ve andan ğayri delim muraşşa‘ālāt virüp ‘ahd eyledi kim, şöyleki memleket girü (2) kemākān müyesser olacaḥ olursa, andan daḥı baḥş virüp Casara (3) milk eyleye. Çünkim kıral cemī‘ hazīnesin virüp Casaruñ elinden ḥalāş oldı, (4) ol diyārda bir ān ve bir sā‘at karar eylemeyüp “Kandasın vilāyet-i Rim” (5) deyü papaya müteveccih oldı. Rim Papa daḥı aña ri‘āyet kıldı ve merḥamet eyledi. (6) Ve kıral daḥı mu‘āvenet için andan leşker taleb kıldı ve hazīne istedi. (7) Papa daḥı leşker cem‘ eyleyüp kırala himmetle icāzet virüp ve andan (8) gemilere girüp muvāfiḥ rüzgārıla Cezāyir-i Rodosa revāne oldı, (9) ve cezāyir-i mezbüre ḥākimlerinden daḥı hazīne ve yardım taleb eyledi. Anlardan (10) daḥı bñ-yı merḥamet ve āsar-ı mürüvvet irüp anı ḥoş gördiler ve ‘asker virmege (11) meşğül oldılar. Ammā rivāyetde şöyle gelmişdür kim, kaçan Tatar ḥavmı memālik-i (12) Ungurusı alup ve ḥavmın ḥahriyla memleketden sürüp ve cengde bāḳı kalan (13) begler daḥı ba‘zı Nemçe vilāyetine ve ba‘zıları daḥı ol serḥadd-ı eḳālimde: **[153a]** (1) “Rüzgār ne naḳş ider, görelüm” deyüp kimi vaṭan baḳlayup ve kimi ḳal‘alara (2) eṭrāfda olan kendlere perīşān olmuşlardı. Ol ceng sebebinden (3) Nemçe ḥavmıyla mu‘ārız düşmişlerdi. Ammā bu ṭarafdan Tatar ḥanı (4) daḥı ol vilāyetleri yaḳup yıḳup ḥarāb itmekdeyidi. Pes Casar daḥı (5) gördi kim, Tatar muttaşıl vilāyet ḥarābındadır. Ol daḥı emr eyledi kim, (6) henüz el ḳarılmayan Ungurus memleketlerin Tatar ḥavmı urup yaḳup (7) tālān eylemekden ise, emr eyledi kim, Nemçevīler varup ḥarāb kıllalar. Bu vechile (8) Nemçe ḥavmı daḥı ğulüv idüp ol er ḳarılmayan yirleri kim gendünüñ (9) ḥadd-ı şınurına muttaşıl ıdı, urup tārāc eylediler. Ve Tatar ḥanuñ muḥārebesinde (10)

Nemçe kavminuñ ta'allukâtı haylî telef olduğı sebebden Ungurus (11) kavmina ğaraz eylemişlerdi. Çünkim Casardan bu deñlü fırsat buldılar, pes (12) anca yirlerin urup yağma ve ħarāb eylediler, ve Ungurus kavminuñ (13) 'adāveten kimin öldürüp ve kimin şoyup ħilāf-ı emr envā'-ı ta'addī ve ħaħāret eylediler. [153b] (1) Pes işbu ħasāretten Ungurus kavmı ā'yetle mużtarib oldılar. Ammākim (2) kıral Rim Papadan yardım alup dağı leşker için Cezāyir-i Rodos ħākimlerine (3) varup anlar dağı çeri virüp; ol zemān ıdı kim, ol aradan kıral (4) dağı ħurūc eyleye. Ve hem dāyimā bunlara bu cānibe dāyimā ħabercileri gelmeden ħālī (5) degülidi. Çünkim Nemçe kavmı 'adāveten bu aşıl ħaħāret kıldı, mābāķī Ungurus (6) begleri dağı bir araya gelüp nāçār anlar dağı baş çeküp dilediler ki, (7) Ħırvat vilāyetine düşüp ve ol diyārda kıral ıla buluşalar. Çünkim (8) baş çeküp ayağ üzerine geldiler, pes Casara tābi' nāgehān iki pāre ħal'aların (9) alup cemī'kavmin ve ehl-i 'ayālın kırup ve ħal'aların yıkup mālın (10) yağma vü tārāc eylediler ve çok Nemçe kavmin helāk eyleyüp ve ba'zı benāmların (11) tutup esīr eylediler. Bu veche ħālıla varup diyār-ı Ħırvata düşüp (12) anda kıral cānibine ħulaħ olup intizār oldılar. Ammā rāviyān-ı aħbār (13) ve nāķilān-ı āşār şöyle rivāyet kılar kim, bu yañadan Tatar ħanı Bulħar [154a] (1) ve Rūm diyārlarına aķın viribidi, ve ol diyārları dağı ħarāb kılmışdı, (2) ve ehl-i 'ayālların yağma ve esīr sürüp kavmin ekseriyā kırup telef itmişlerdi. (3) Ve her biri varduğı diyārdan dönüp gelüp ħanlı cem' olup mülākāt olmuşlardı. (4) Çünkim Tatar 'askeri bir araya cem' oldu, pes ittifāķ kıldılar kim, varup (5) vilāyet-i Nemçe'yi dağı urup tārāc ve tālān eyleyeler. Feammā Casar dağı bunlaruñ (6) keyfiyet-i aħvālların cāsüsdan ħaber bilüp āġāh olıcaķ, fi'l-ħāl çeri cem' eyledi, (7) ve emr eyledi kim, serħadd-ı ekālimde olan ħal'aları ħıfz idüp ve muħkem eyleyüp (8) ihtirāz üzre olalar. Pes ħan dağı Casar çerisini cem' eyledüğinden (9) ħaberdār olıcaķ, ol firāsetden ferāġat-ı küllī eyledi. Lākin Nehr-i Tūna'yı (10) geçüp Çeħ-Morava nām diyār üzerine yürüyüp ol diyāri serāser (11) urup iħrāķ idüp beyābān kıldı. Bu veche ħālāt ıla ħan (12) ol vilāyetleri üç yıl mütevātir kār-

ı gâret ve hasâret üzre oldu. (13) Ve cemîc eṭrâf-ı ʿâlemi ḥarâb berr ü beyâbân kıldı. Bu mâbeynde üç yıl [154b] (1) devr eyledüğinden şoñra, meger ol zemânda Ƙalʿa-ı Usturğuna muttaşıl aşğa (2) cānibde bir ulu Ƙalʿa varıdı. Ḥan ol Ƙalʿayı şāhiblerinden bir niçe defʿa (3) ḥüsn-i rızâyıla istemiş idi. Ammākim ašlā iʿtibār ve iltifāt eylememişlerdi. ʿĀķıbet (4) üzerine varup ol Ƙalʿayı ihāṭa eyledi. Çok iḳdām eyledi. ʿĀķıbet (5) fetḥe mümkin olmayıcaḳ, emr eyledi kim cemîc asker ol ḳadar odun cemʿ eylediler (6) kim, dilile vaşf olmaz. Ve ol Ƙalʿayı odun ıla devr eylediler. Ve burc u bārūdan (7) yüce eylediler. Baʿdehu âteş urup Ƙalʿayı mezbûre ḳavmın ol (8) ʿazābıla yaḳup helāk eylediler, ṭaşın üzerinde ḳomadılar. (9) Andan Ƙalʿa-ı Ustuni Belğirad üzerine üşüp anı daḫı ḥarâb kıldı. Ammākim (10) ḳıral Beyla daḫı bildi ve āgāh oldu kim, bir ṭarafdan ḥan ve bir cānibden (11) Casar yıḳup memleket ḥarâbındadur. Bu efkārıla gāḥ ḥandān gehī giryān ʿāķıbet (12) Rodos ḥākimleriyle esenleşüp ve ol dem ʿaskeri seffinelere taḥmīl eyleyüp (13) ve bādbānlar yelkeni açup ol mübālaḡa ʿaskerle ḥanuñ üzerine revān oldılar.

Beyt

[155a] (1) Çün gemiye girdiler iy ḥoş-nihād

Ol dem içinde muvāfıḳ oldu bād

(2) Çekdiler ijder gibi göḡe seren

Ṭaḳdılar çārmıḫlara yir yir resen

(3) Baş çeküp eflgka ol dem her direk

Şaldı deryāya gemiler hem kürek

(4) Neşr

Ḥan daḫı bu ḥāldan ḥaberdār olup hemāndem Eski-Budunu (5) daḫı ḥarâb eyledi.

Andan şoñra cemîc ʿaskeriyle Nehr-i Ṭuna'yı geçüp ol (6) aradan Tatar milkine revāne

olundu. Ammā bu ṭarafdan ḳıral Beyla daḫı (7) ḳona göḡe günlerde bir gün Ungurus

diyārına ḳadem başup temāşāḳıldı kim, (8) rüzgār her bir köşeyi bir dürlü naḳş ıla

göstermiş. Ol hâldan (9) rence giriftâr olup tahtına irdi. Ammâkim ‘ale’d-devâm vilâyet harâbından (10) perîşân-hâl ıdı. Ba‘dehu on altı yıl dağı ‘ömür sürüp andan dünyâdan gitdi. (11) Nehr-i Tuna içinde cezîrede vâkı‘ olan kelisede defn eylediler.

Beyt

(12) Şarâb-ı talh-kâm şundi aña merg

Harâb-âbâd-ı dehri eyledi terk

(13) Neşr

Ammâ râvîler şöyle rivâyet kıılır kim, beşinci kııral [155b] (1) İstifân kim bundan ilerü zıkr olundu, anuñ bir oğlı kıalmışdı. Aña dağı (2) Beyla dirlerdi. Atasından soñra anı tahta geçürdiler. İki yıl hükm eylediginden (3) soñra, Çeğ vilâyeti hâkimleri anuñ adına leşker cem‘ idüp üzerine gelüp (4) Paşte-âbâdda kııral Beylayıla muķâbele eylediler ve muhkem ceng eylediler. (5) Ammâ Çeğ ‘askeri mağlûb olup kaçdı ve niçesi kıılıcdan gecdi. Ammâ kııral (6) dağı kaçd eyledi kim, Çeğ memleketi üzerine varup harâb kııla. Lâkin ‘ömri vefâ eylemeyüp (7) tahta gecdüginüñ üçinci yılı dünyâdan gidüp anı dağı atası yanında (8) cezîre-i mezbûre kelisesinde defn eylemişlerdür.

Beyt

(9) ‘Aceb bâzîkıılır halkıla gerdün

Niçe şâhı ider hâk içre medfün

(10) Neşr

Anuñ dağı bir oğlı kıaldı. Adına Ladislavuş dirlerdi. (11) Çünkim babası dünyâdan gitdi, yiri aña degdi. Ve bir niçe zemân şadr-ı salţanatda (12) yiyüp içüp hoş gecdi. Ammâkim bundan yukaruda hikâyet kıılınmışdı (13) kim, cediti Beyla kııralı Tatar han ıla ceng idecek mağalda [156a] (1) Ungurus kıavmı Nemçe kıavmıyla bir olup sâbıkâ vilâyet-i Boğdan hâkimi (2) Kıuten kim Tataruñ fitnessinden memleketin kıoyup kııraluñ yanına gelmişdi, ol (3) mağalda anı ‘adâveten üşüp kıatl eylemişlerdi. Meger anuñ bir oğlı varıdı. (4) Adına Aldamur dirlerdi. İşbu kııral Ladislavuşuñ zemân-ı kııralılığında (5)

Aldamur dağı Boğdan milkinde hâkimdi. Ol dağı diledi kim, Ungurus (6) beglerinden atasınıñ kanın ala. Ve emr eyledi, cemîc vilâyet-i Boğdan çerisin (7) cemc idüp ulu cemciyet kıldı. Ez-in-câhib bu yañadan kıral (8) Ladisla'uş çünkim bu hâla muṭṭali' oldı, hemân sâ'at vilâyet-i Boğdana (9) şahîh haber için cäsüslar gönderüp varup vilâyet-i Boğdana varup (10) irişdiler, temâşâ eylediler, gördiler Aldamur külliya Boğdan çerisin (11) cemc eylemiş. Eyle olsa cäsüslar ol aradan dönüp kıraluñ huzûrına (12) irdiler, ve haḳîkat haberin 'ayân ve beyân kıldılar. Ol sebep ile (13) kıral-ı Ladisla'uş dağı Ungurus leşkerin cemc eyleyüp [156b] (1) ve sancağların açup Boğdan cāhibine revâne olundu. Ammâ ol taraftan (2) Aldamur dağı Boğdan çerisiyle ıalḳup Ungurus üzerine yürüdi. (3) Tarafeynden niçe menâzil ve mesâfe ıat' eyledüklerinden soñra, kıral cāhibinden (4) dılciler gönderilüp Boğdam ıavmından diller aldılar ve haberlerin (5) alup Ungurus memleketinüñ serhaddında muḳâbil kırup cāhibeynden ser ü pâ cevşene (6) müstağraḳ olup ol iki 'asker at arḳasına gelüp ceng ü aşüb kıldılar. (7) Aradan niçe haṭar gecdüğinden soñra, Boğdan çerisi zebün (8) şüretin gösterüp Aldamur bu hâli göricek, bîm-i cāndan ıaçup (9) Tatar ḥanına teveccüh etmede. Ammâ eger çerisi dârü'l-ḥarb yirinde (10) kılıcdan geçüp ve cümle māl u menâlive ḥayme vü ḥırgāhı yağma olup Ungurus (11) ıavmı ğanî olup ṭoyum oldılar. Ammâ çünkim Aldamur ıaçup günlerde bir gün (12) ḥanuñ huzûrına irüp kıraldan zârîlik kırup şikâyet eyledi, (13) ve tazarru'kırup eytdi kim: “Devletlü ḥan, luṭf idüp bu ben bîcâreye [157a] (1) merḥamet kılasın. Bu buñ deminde elüm dutğıl dest-ğîr ol baña yardım” (2) deyüp ṭaleb kıldı. Megerkim Tatar ḥanuñ Ungurus ıla ıadîmî 'adâveti (3) olmağın dâyimâ Ungurus üzerine varmağa bir behâne isteyüp fırsat ararlardı. (4) Eyle olsa Aldamuruñ varduğı behâne düşüp ḥan dağı Aldamura (5) eytdi kim: “Benüm dağı ol vilâyet üzerine sefer idüp ğazâ kıлмаğa ıaşdum (6) vardur” deyüp serâser vilâyet Tatarı “Muḥkem seferüm vardur” deyüp (7) çağırtdı ve bî-kıyâs çeri cemc eyledi. Ammâkim kıral Aldamuruñ (8) ḥana ıacduğundan iḥtirâz itmişdi. Ol sebebden ḥan

cānibine (9) fi'l-hāl cāsūs lar irüp gördiler kim, han bī-şümār Tatar ‘askeri (10) cem‘ kılmış. Çünkim haber alup sürdiler kıraluñ dergāhında baş koyup (11) eytdiler kim: “Devletlü kıral, işde cāsūs lık hızm etin yirine getürdik. (12) İmdi bilmiş olasın kim, Aldamur varıcağ hanı iğvāyıla izlāl eylemiş. (13) Şimdiki hālda kaçduña bī-hisāb çeri cem‘ idüp üzerüñe gelmek [157b] (1) muğarrerdür” deyicek kıral dağı bu haberden müşevveş-hātır olup (2) ol dağı nāçār emr idüp Ungurus beglerini ve çerisini bī-kuşūr cem‘ eyledi. (3) Ammā bu tarafından han ‘asker çeküp ve bu cānibden kıral dağı (4) haber alup perīşān bīcān revāne oldu. Kona göce vilāyet serhaddına (5) irüp hāzret-i ‘İsānuñ biñ iki yüz kırkıncı tārīhinde Kal‘a-ı Karascığ (6) kurbında Tatar han ıla berāber irişüp ve tarafından at arkasına (7) süvār olup şaf-ārāy kıldılar. Ammākim bir ‘acāyib merdāne şavaş kıldılar (8) kim, ‘ālem fenāya yüz tutup bī-kıyās çeri kırılıp ‘ākıbetü’l-emr (9) Tatar ‘askerine fırsat müyesser olup Ungurus kavımı şikeste olmağıla (10) dārü’l-harb yirinde kıralı dağı ele getürüp helāk eylediler.

Beyt

(11) Helāk idüp anı ol demde düşmān

Binā-yı ömrini eyledi vīrān

Neşr

(12) Ve serbeser vilāyet-i Ungurusa ol ardan aqın şalup vilāyeti yaqup (13) yıqup ehl-i ‘ayālın esīr idüp memālik-i Ungurısı harāb eyleyüp [158a] (1) vilāyet-i aşlīyelerine ‘azm eylediler. Ammākim kıral Ladislavuşuñ zürriyeti (2) olmayup bundan evvel kıral Anderyas bir sebeble Fireng diyārına varup (3) günlerde bir gün Maylan şehrinde bir ulu Fireng beginüñ kāyim-makām Fireng (4) begi varıdı. Ve anuñ meger bir şāhibü’l-cemāl, hūb-hişāl, servi-ğad, lāle-ğad, (5) perīşān-mū, dilber-mehrū bir kıızı varıdı. Kıral Anderyas ol kıza (6) kulakdan ‘aşıkıdı. ‘Ākıbet anı alup memleket-i muğarrerine getürdi. Ammā (7) kıraluñ dağı ‘avreti varıdı. Kaçan kim kıraldan ol kızuñ hamlı (8) zāhir oldu, ol sebebden kıraluñ hātūnyıla uz olmayup zinde-gānī idemediler. (9) Pes

eyle olıcağ, kıraldan vaṭan-ı aṣlīyesine icāzet iltimās eyledi. (10) İşbu sebep ile anı Fireng vilāyetine gönderdi. Ve az zemānda (11) ol kızuñ bir oğlu zuhūra geldi. Adına Ludoviķus deyüp ad virdi. (12) İllā kim bir gün kıraldan dūr olduğunu atası añup melül olmışdı. (13) ‘Āķıbet diledi kim ol oğlanı ve kızını öldüre. Kız bu aḥvāldan āgāh [158b] (1) olıcağ, fi’l-hāl bīm-i cāndan olup şüret tebdīl eyleyüp ve kaçup (2) şehir-i Venedige varup anda bir niçe eyyām geçinüp bir ferd-i āferīde anuñ (3) aḥvālından muṭṭalī‘ olmayup oğlu bülügīyet maḥallına ḳadem başdı. Ammā (4) rüz u şeb Venedik melikinüñ ḥizmetindeydi. Bir gün melik diḳḳatla oğlana (5) nazār ḳılup ṭavrından ve cünbişinden firāset ḳılup eytdi kim: “Varısa işbu (6) oğlanuñ nesli bir ulu yirdendür veyāḥūd beg-zādedür” deyüp aña (7) dāyimā himmet nazārın eylerdi. Bu ḥālıla günlerde bir gün oğlanı ḥizmetine (8) kığırup vaṭān-ı aṣlīyesinden istifsār eyledi. Oğlan daḥı serencāmların (9) min evvelihı ilā āḥirihi taḳrīr eyledi. Çünkim ol melik anuñ aḥvālından (10) ḥaberdār oldı, barmağ berdehān ḳıldı ve babsınuñ adı Anderyaş (11) olmağın buña daḥı Anderyaş deyü ad virdi ve kemāl-ı mertebede ri‘āyet ḳılup (12) gendüsine anı oğul bildi ve nazārı dāyimā aña müte‘allıḳ idi. (13) Çünkim kıral Ladislavuş Tatar ma‘rekesinde helāk oldı, zürriyeti ḳalmayıcağ, [159a] (1) Venedik meliki fi’l-hāl çeri cem‘ eyleyüp anı derḥāl vilāyet-i Ungurusa (2) şaldı. Pes rāvī şöyle rivāyet ḳılur kim, Anderyaş gelüp Ungurus (3) taḥtına gecdi ve ḥükm ü ḥükümet eyledi. Ammā rāvīlerüñ ittifāḳı bunuñ (4) üzerinedür kim, kıral Ladislavuşuñ evlādı olmaduğı ve gendüsi (5) daḥı Tatar cenginde helāk olduğı ‘āleme ‘āşikār olmışdı. (6) Megerkim ol eyyāmda Rim Papanuñ ḥizmetinde bir ulu beg-zāde varıdı. (7) Adına Ḳarolus dirlerdı. Eyle olsa Rim Papa daḥı ḳaşd eyledi kim, (8) Ungurus taḥtını alıvire ve memālik-i Ungurusı gendüsine müte‘allıḳ ḳıla. Feammā (9) kıral Anderyaşıla müdarā ḳıldılar ve ol beg-zādeye Rim Papa bir miḳdār (10) leşker ḳoşupve ḥazīne virüp dilek eyledi kim, kıraluñ ḥizmetinde ola (11) deyüp vilāyet-i Ungurusa kıraluñ ḥizmetine şaldı. Lākin anı ḳaşd ḳılmışlardı (12) kim, bir ṭariḳile kıralı helāk eyleyüp memleketi

alalar. Ol müdürāyla (13) müyesser olmazsa tā ‘ömri oldukça anuñ katında ola. İllākım kıral [159b] (1) Anderyaş vilāyeti muhkem geregi gibi zabt eylemişdi. Ve begler daħı aña dil ü cāndan (2) muṭī‘ olup fermānber olmuşlardı. Ol sebebden aña bir düşmen (3) muḳābil kılmāğa ve aña ḳaşd kırup pençe urmağa ḳādir olmayup on bir yıl (4) ḥūkm eyledükden şoñra dünyādan gitdi. Ve budin icinde bir ulu kelise vardı, (5) anda defn olındı.

Beyt

Her ki geldi bu cihāna ‘āḳıbet

(6) Terk idüp gider yine bil iy aḥī

Neşr

Çünkim kıral Anderyaş vefāt eyledi, (7) ba‘zı begler dilediler kim, ol Rim Papa cānibinden gelen Ḳarolusı (8) taḥta geçirüp begleyeler. Ammā ba‘zıları ḳāyil olmayup eytdiler kim: “Firengden (9) gelen bizüm ḳānımız mücibi üzre bize ḥūkūmet idemez” deyüp temerrüdlük eylediler. (10) Mābeyne nizā‘ düşdi: Ol temerrüdlük iden begler sürüp Çeḥ vilāyeti Casarı (11) ḥuzūrına irdiler. Meger Çeḥ melikinüñ cüvānmerd bir oğlu varıdı. Adına Vince-la’uş (12) dirlerdi. Ve ol varan begler Çeḥ melikine cevāb idüp eytdiler kim: (13) “Şimdiki ḥālda vilāyet-i Ungurus ḥālī ḳalup ḳıralıḡa Vincela’uşı [160a] (1) iḥtiyār kılduḡ. Ol sebebden gelüp tazarru‘ iderüz, anı bize virüp vilāyet-i Ungurusa (2) ḥākim kılavuz” didüklerinde melik daħı dileklerin ḳabūl kıldı. Ammā (3) eytdi kim: “Murādıñuzu ḥoş ḳabūl kıldum. Ammā zinhār ve zinhār olmasun kim, (4) memleket sebebinden oğlumıñ başına bir serencām ve bir muşībet gelmesine (5) sebep olasız” deyüp fi’l-ḥāl bir niçe begler ve ḥaylī ‘asker ḳoşupol begler (6) getirüp taḥta geçirüp kıral eylediler. Ammākım ekseriyā Ungurus ḳavmınuñ (7) nazarı Ḳarlusayıdı. Bu mābeynden nice şeb ü rüz gecdükdün şoñra (8) kıral Vinçela’uş bir gün fikr baħrına ḡavvāş-ı ‘aḳlı şalup (9) gördi kim, ekseriyā ol vilāyet a‘yānlarınıñ meyli ve nazarı Ḳarlusadur, (10) ve anuñ ḥūkmiyle ‘amel iderler. Eytdi kim: “Eñ şoñ bu aşıl

işlerüñ (11) şoñı ve ‘ākıbeti selāmete irmemişdür. Eyü nişān dahı degüldür. Hıuşūsā kim (12) iki kılıc bir kında tırılmaz, zīrā bir budur kim, memleketüñ ziyādesin Karolus (13) zabt ider, ancak arada benüm bir adum vardır. Ve dahı Ungurus begleri [160b] (1) bunca devrāndan berü kime toğruluk idüp zinde-gānī eylemişlerdür. Ve (2) sāniya anlardan kime vefā geldi kim baña gele” deyüp fikr eyledi. “İmdi ‘ākıbet (3) bunlaruñ bir fesādı olur bu aşıl kırallığa benüm ne ihtiyācum vardır. Bu vilāyet (4) olmazsa, Çeḥ vilāyeti ḥod ğavġāsız ḥāzırumdur” deyüp: “Ya başıma yād (5) vilāyet sebebinden bir oñmaz cihān ğavġāsı ve rüzgār muşībeti nedür (6) ve neme yarar “deyüp fi’l-ḥāl atasına bir mektüb gönderdi. Eytdi kim: (7) “Vilāyet-i Ungurusuñ bir kıralı dahı vardır. Cemī‘ memleketüñ zabtı ve umūrı (8) elindedür. Benüm ol arada ancak bir adum vardır. Eyle olsa şimden şoñra bu aḥvāl (9) bir yüzden olmak ihtimālı vardır. Eger beni ‘ālemde var olmak dilerseñ (10) ‘ale’t-ta‘cīl bir miqdār ‘askerile gelüp beni ol diyāra alup gidesin. (11) Ben bu saltanatdan el yudum” deyüp ol mektübı atası Çeḥ melikine gönderdi. (12) Mektüb vāşıl olıcağ melik-i Çeḥüñ ‘aklı perīşān olup: “Bu ‘alāme (13) eyü nişāna beñzemez” deyüp derḥāl leşker cem‘ eyledi ve henüz bākī [161a] (1) ḥāzır gelmeyen ‘asker için bir kimseyi serdār naşb idüp emr eyledi kim: “Her kaçankim (2) saña emrüm nāzil ola, ‘askerle ‘ale’t-ta‘cīl baña yitişesin” deyüp ḥāzır olan (3) çerisiyle bir ān ve bir sā‘at eglenmeyüp kona göçe günlerde bir gün (4) Peşte-ābāda irüp ve Peşte üzerinde konup oğlı Vinçela’uş (5) ıla buluşup görüşdi. Ve cemī‘ Ungurusuñ yarar begleri Çeḥkıralına (6) istikbāla gelüp eşnā’-ı kelimātda Çeḥ kıralı eytdi kim: “Begler bizüm fikrimüzde (7) yoġıken gelüp oğlumı benden taleb kıilup dilek eyledüñüz. Çünkü (8) memleketüñüzüñ bir ḥākimi dahı varımış, imdi benüm oğlum neylerdiñüz? Eyle (9) benüm ğavġā ve nizā‘ murādum degül her kimi ihtiyār kılursañuz beglik (10) mübārek olsun” deyüp cemī‘ ḥazīnesiyle oğlı Vinçela’uşı alup vilāyetine (11) revāne oldu.

Beyt

Alup oğlın revān oldu iline

(12) Ṭama⁴kılmadı dünyā begliğine

Nesr

Ammā rāvīler şöyle rivāyet iderler (13) kim, memālik-i Ungurus begleri birbiriyle uz olmayup [161b] (1) eḡseri baş çeküp kırallık sebebinden Ḳarolusa nisbet ve ḥased eylediler.. (2) Megerkim ol evānda Bavriya ḳabīlesiniñ ḥāricden bir banı varıdı. Adına (3) Otonus dirlerdi. Ol mütemerrid olan begler varup ol banı ḳaldırup (4) zūr ıla kıral dikdiler. Ammā gendüsi nesl-i ḥāricden olup ve ḡāniya (5) bilcümle vilāyet begleriniñ ittifāḳı bir olmayup ve a⁴yān-ı memleketüñ daḡı (6) rızāsı yeksān olmamaḡın fikre varup añladı kim, ⁴āḳıbet-i kār (7) ṣadr anuñ elinde pāyidār olmaz ve bāḳı ḳalmaz. Āḡir ḡayr u ger ṣer başına (8) bu salṭanat sebebinden bir ulu muṣıbet gelür. Ammā: “Görelün zemān ne gösterür” (9) deyüp ol ümīzile ḳarār ḳıldı.

Beyt

Bildi ḳalmaz gendüye bāḳı bu cāh

(10) Ğayriler āḡir olur yirine ṣāh

Nesr

Ammā dāyimā iḡtirāz üzre olduḡı (11) ecilden, her ḳanda gitse, bir ān yanından salṭanat tācın ḳomazdı, bile alur (12) giderdi. Eyle olsa ol eyyāmda Beyla ḳıraluñ bir oḡlı varıdı. Ammākim (13) salṭanat sevdāsından fāriḡ vilāyet-i Erdelde gendü milkinde oturup [162a] (1) bir köṣeyi iḡtiyār ḳılmışdı. Adına dirlerdi. Eyle olıcaḳ işbu kırallık (2) Otonus taḡta geçelden vilāyet ḳavmı ol ḡuṣūṣdan müteṣekkī olduklarından, (3) kırallık Atonosuñ daḡı gözi gönli āvāre olup perīṣān-ḡāḡır olmuşdı. (4) Ve memleket ḳavmı daḡı ḡuzurda olmayup berḳarār degül idi. Dāyimā (5) ayaḡ üzerine oldukları ḡaysıyyetden kırallık daḡı her dāyim iḡtirāz üzreyidi. ⁴Āḳıbet bir gün (6) ol fikri ḳıldı kim, ḳalkup ṣikāra gitmek ṫarīḳiyile vilāyet-i Erdele vara, ve anda (7) Beyla ḳıraluñ oḡlı dimāḡın uğurlaya, anuñla bir ola. Ḳünkim (8) bu tedbīri eyledi, pes yaraḡ idüp gitmek

üzerine oldı. (9) Anuñ aḥvālından ve vilāyet müteşekkī olduğundan āgāh olmışdı. (10) Pes kıral Otonus bu cānibden cemī^c yarağın görüp şikāra gider deyüp (11) memleket içinde temām şüyü^c buldı. Ammā devlet tācını hergiz yanından cüdā kılmazdı, (12) çünkim gitmelü oldı. Megerkim anlaruñ ‘ādeti buyıdı kim gendi muḳarreblerinden (13) şarāb-dār başınuñ eyeri ḥānesinde ḥaş şarāb ḥālī olmazdı. Pes [162b] (1) kıral gitmelü olıcaḳ tāc-ı salṭanatı ol şarāb içinde penāh eyleyüp (2) şaḳladılar. Görenler anı ḥaşşe şarāb kıyās iderlerdi. Kıral hemāndem ol (3) vechile şikār adıyla ol aradan çıḳup vilāyet-i Erdel cānibine revān oldı. (4) Ammā yanında muḳarreblerinden ve birkaç yarar beglerden daḫı bile varıdı. (5) Bu ḥālıla giceyi ve gündüzi bir eyleyüp giderken nāgehān ol şarāb-dār (6) başı olan şahş giceyle ḡaflet idüp ol şarāb ālātın eyerḥānesinden (7) düşürüp zāyi^c eyledi. Tā kim şubḫ vaḳtı irdi, ḥerīf ḡafletden baş götürdi, (8) baḳdı görđi, ḥamr ālātı düşüp gitmiş. Fī'l-ḥāl kırala bildürdiler. (9) Kıral aḥvāldan āgāh olıcaḳ, derḥāl gendüsi dönüp arayugitdi. Meger (10) ol gün ol yoldan kimse gecmemişdi, girü buldı. Bu ḥālıla Beyla kıraluñ (11) oğlına gitmekde. Ammā rāvīler şöyle rivāyet kıırlar kim, ol eyyāmda (12) vilāyet-i Erdelüñ bir ulu banı varıdı. Adına Ladisla’uş dirlerdi. Kıral-ı mażiyenüñ (13) evlādından ıdı. Pes kıral Otonus tāc-ı salṭanatı memleketden [163a] (1) çıkarup gitdüğini aña bildürdiler. Ḥaberdār olıcaḳ, fī'l-ḥāl ḳanḳı cānibe (2) gitdiler deyüp ḥaber için kıral cānibine adamlar viribidi. Ol ḥaberciler (3) daḫı anuñ sırrına vāḳıf olıcaḳ, sürüp banuñ ḥuzūrına irüp: “İşte (4) kıraluñ teveccühi vilāyet-i Erdeledür” deyüp bildürdiler. Hemāndem ban bir miḳdār (5) ‘askeriyle ilḡayup kıraluñ yolın aldı ve ḡāfilken ṭutup tāc-ı devleti (6) elinden aldı, gendüde şaḳladı ve kıralı, vilāyet-i Erdele müte‘allik (7) bir şarb ḳal‘a varıdı, anda ḥabs eyledi. Pes kıral Otonusuñ dāyimā (8) eyledüğü iḥtirāz ve felāket başına uğradı, ve anda maḥbūs-ı ebedī (9) bend-i esīr ḳaldı.

Beyt

Şalup ḥabse anı bend eylediler

(10) Cigerin furkatıyla tağladılar

Neşr

Çünkü kiral Atatonus girdäba düşüp (11) vilâyet hâlî kalıcağ, bu haber ‘äleme şayı’ oldu ,andan Rim Papanuñ (12) kulağına irdi. Ammâ şöyle dāsītān olunur kim, Rim Papa Karolusı (13) diyār-ı Ungurusa gönderelden ol mābeynde temām on yıl gecmişdi.

[163b] (1) Çünkü kiral-ı Oatonus girdäba düşüp vilâyet hâlî kalıcağ, işbu (2) haber ‘äleme şayı’ olup Rim Papa işitdi, fi’l-hâl Ungurus beglerine (3) bir mektüb yazup eytdi kim: “Siz kim Ungurus diyārınuñ begleri ve yiglerisiz (4) çünkü benüm dilegüm kabül eylemeyüp Karlusı beglemedüñüz, şimden soñra bilmedük (5) dimeyesiz kim, beddu‘āma müstaḥaḳḳ olduğınuñuzdan mā‘adā, şöylekim, dilegüm (6) yirine gelmeye, leşker çeküp bizzāt üzeriñüze varmağ muḳarrer ve muḥaḳḳağ bilüp taḥtı (7) minnetsüz aluram. İmdi eger benüm iltimāsum kabül iderseñüz idüñ; yok mı, dirsiz, (8) vaktuñuza ḥāzır oluñ” deyüp ol nāmeye mühür urub ‘ale’t-ta‘cīl peyk eline (9) virüp Ungurus beglerine gönderdi. Çünkü papanuñ mektübı beglere vāşıl oldu, (10) hoş görüp ayağ üzre ṭurup ta‘zīm ile mefhūmın diñlediler. (11) Ammâ papanuñ beddu‘āsından gāyet ḥavf idüp: “Anuñ emrin yirine getürmek (12) üzerimüze vācibdür” deyüp bir araya gelüp meşveret kıldılar, ve papanuñ (13) emrini kabül kılıp Karlusı kiral eylemege meşğül oldılar. Ammākim devlet **[164a]** (1) tācını diyār-ı Erdelüñ banı Ladislavuş alup zabṭ eylemişdi: “Vilâyet-i Ungurusuñ (2) aḥvālı neye varur” deyüp ol ṭarafa gūş u hūş olmuşdı. (3) Ez-in-cānib çünkü Ungurus begleri Karlusı beglemek dilediler, derḥāl (4) tāc-ı salṭanat için bana mektüb gönderüp eytdiler kim: “Luṭf idesin (5) ol devlet tācını yarar adamlaruñla Ustuni Belğırada gönderesin, bir dürlü (6) daḥı eylemeyesin”. Mektüb bana vāşıl olıcağ, ol daḥı evlāddan (7) olduğı sebebden eytmışdi kim: “Ben ḥod şaḥīḥ nesilden olam; ol vilâyeti (8) ḥāricden siz aña viresiz. Yā ben niçün ṭālib ve rāğıb olmayam, ḥuşūşā kim (9) benüm ḥaḳḳumdur” deyüp gāzaba geldi ve tācı anlara virmedi. Pes tācı (10)

virmemegin begler dağı muṭṭali^c oldılar kim, ol dağı memleket ṭalebindedir. (11) Girü Ungurus begleri bir araya gelüp müṣāvere kıldılar ve bana mükerrer bir mektüb (12) inṣā itdiler: “Sen kim vilāyet-i Erdelüñ banı ve ḥākimisin, mektübumuz bilcümle (13) beglerüñ ittifākıyla saña vāşıl olıcağ, bilürüz kim sen dağı evlādındansın, [164b] (1) ve devlete müte^callik kişisin. Ve murāduñ dağı añladuğ. Ammā şimdiki ḥālda (2) papanuñ emri ve recāsı anuñ üzerinedür kim, Ḳarlusı begleyevüz, anuñ (3) dilegin yirne getürevüz. Şöylekim emrine iltifāt eylemeyevüz, bize beddu^cā idüp (4) ve çeri çeküp üzerimize gelmek muḳarrerdür. İmdi luṭf idüp tāc-ı salṭanatı (5) gendüñ yāḥud müstaḳim yararlaruñ ıla ‘ale’t-ta^cıl bu cānibe irsāl idüp (6) bir dürlü eylemeyesin, gönderesin. Eger kim ḥüsn ü rızāyıla virmeziseñ, (7) hemān vaḳtuña ḥāzır olasın, bir dürlü bilmeyesin ve budan soñra dağı (8) adamumuz varmağ yokdur. Şöyle bilesiz” deyüp ol mektübı bana gönderdiler. (9) Dağı bu cānibden Ungurus begleri leşker cem^c eylemege meşğül oldılar kim, (10) eger ‘inād idüp virniyecek olursa üzerine leşker çeküp andan intikām alalar. (11) Pes ol mektübı oloğ sā^cat vilāyet-i Erdel banına gönderdiler. (12) Çünkim ban ol mektübüñ mefhūmın gördi Rim Papadan ve Ungurus (13) beglerinüñ işbu ittifākından muḥkem üşenüp ol sebebeden ba^czı yarar kimsenelerle [165a] (1) ol tāc-ı devleti Ungurus beglerine gönderdi. Getürüp teslīm eylediler. Pes (2) tāc-ı salṭanat geldükde Rim Papanuñ emrin yirine getürdiler. Pes ḥāzret-i ‘İsānuñ (3) biñ üç yüz onıncı yılı ṭarihinde Ḳarlusı begleyüp başına tāc geyürdiler ve aña (4) cümle vilāyet begleri muṭī^c oldılar. Andan soñra ol aradan kıldurup (5) Budine tebdıl-i mekān eylediler ve taḥt-ı saltanata geçüp ḳarār kıldı.

Beyt

(6) Mesned-i taḥt üzre çün ol tāc-dār

‘İzzetile oturup kıldı ḳarār

(7) Ammā kıral-ı Ḳarolus ḥāzret-i ‘İsānuñ biñ üç yüz yigirmi altıncı tārīhinde (8) Nehr-i Maroş dimekle ma^crūf şu üzerinde vāki^c olan Ḳal^ca-ı Lipovada bir ulu (9) deyr binā

eyledi. Ammā rāvī şöyle rivāyet kıılır kim, Erdel banı salṭanat tācın (10) virmege ‘inād eyledügi sebebeden az kıalmış idi kim, mābeynde ceng ü gāvġā (11) hāsıl ola. Çünkim işbu aḥvāl vāki‘ oldı, bundan soñra (12) salṭanat tācın Kıal‘a-ı Viřigradda hıfz eylemege ‘adet ve kıānuñ eylediler. (13) Kıaçan kim kııral dikmelü olsalar, ol kıal‘adan alup giri anda iltüp hıfz iderlerdi. [165b] (1) Eyle olsa rāvīnün kıavlı bunuñ üzerinedür kim, hāzret-i ‘İsānuñ (2) biñ üç yüz yigirmi sekizinci yılı tārīhinde kııral Kıarolus (3) kıalkup Kıal‘a-ı Viřigrada varup anda nāgehān bir yarar ḥařekīsi kııraluñ (4) başına kıaşd eyleyüp tenhāsındayiken, tīg-i ‘uryāniyla üzerine varup (5) kıılıc ḥavāle kııldı, kııraluñ dört barmaġın düşürüp mecrūḥ eyledi. Pes ol (6) devirde meger İflāḥ memleketiniñ bir hākimi varıdı. Adına Basarat Voyvoda (7) dirlerdi. Eyle olsa kııral Kıarulus diledi kim, anuñ üzerine varup ele getüre. (8) Ol kıaşdıla ‘asker cem‘ eyledi. Ammā ol ṭarafdan Basarat Voyvoda (9) daḡı kııraluñ keyfiyet-i aḥvālından ḥaberdār olup ol daḡı fi’l-hāl İflāḥ (10) çerisin süvār ve piyāde cem‘ eyleyüp bī-pervā vaḡtına hāzır ve nāzır oldı. (11) Ammā bu ṭarafdan kııral daḡı günlerde bir gün ‘askerini çeküp: “Kıandasın (12) vilāyet-i İflāḥ” deyüp ‘azīmet eyledi. Kıona göce ve yiye iče menāzil kıaṭ‘ ide (13) vilāyet-i İflāḥa irüp vāřıl oldı. Ez-in-cānib İflāḥ hākimi daḡı vilāyet-i İflāḥda [166a] (1) olan řa‘b ṭaġlaruñ yolların piyāde tüfekci ve zenberekci çeriyile (2) baġlayup ve yir yir kemīn idüp gendüsi daḡı ol mābākī süvār ‘asker ile (3) ol der-bendüñ kıapusın alup ol arada āsāyiř kııldı. Ammā bu ṭarafdan (4) kııral daḡı ol kūhistānlıġuñ yollarına giriüp ol peyāde çerı daḡı kemīnden (5) çıkup ve çevre eṭrāfın alup ol yüce řa‘b ṭaġlardan yir yir tüfeng (6) ve yir yir tīr ü bārān kıılıp ve kimisi yaşlar yaġdurup ol der-bendleriñ (7) yollarında vilāyet-i Ungurus yararlarından çok kimseneyi telef idüp kıırdılar. (8) Kııral daḡı ceng iderek ol der-bendüñ munḡaṭı‘ olduġı maḡalla irüp (9) gördiler, anda İflāḥ çerisiyle Basarat Voyvoda alaylar yaşamışdı. Ol gün (10) kııraluñ çerisi muḡkem kıırılıp ol der-bendlerde kimi mecrūḥ olup zebūn olmişlardı. (11) Ve ol kūhistānlıġda daḡı zaḡıre kıaḡtından ve řusuzlıġdan (12) gāyet elem çeküp zebūn olmişlardı. Çünkim

ol gün vilāyet-i İflah hākimiyle (13) muķābele kıilup ol gün tarafeynden muķkem muķātele kııldılar. ‘Aķıbet kıraluñ [166b] (1) ‘askeri zebūn olup bākī kalan yararları daķı kıırılıp kııral ol hāl (2) göricek, bir sevgülü hāşekisi varıdı, aña eytdi kim: “Sen benüm yirümde (3) ķāyim-maķāmum olğıl. Ben bugün ceng itsem gerekdür” deyüp alaydan ayrılıp (4) fi’l-hāl tebdīl-i şüret kıilup ra‘īyet şüretine girdi, ve ol kūhistānlığa (5) düşüp kaçdı.

Beyt

Ķorķusından kıılmadı hergiz ķarār

(6) Leşkerini alupan kııldı firār

Neşr

Ķünkim kıraluñ çerisi mağlūb olup (7) tārumār oldu, ol ķāyim-maķāmın ele getirüp “Ķarolus (8) kııraldur” deyüp envā‘ dürlü ‘azābıla helāk eylediler. Ba‘dehu kıraluñ (9) māl u menālın ve hayme vü hırgāhın gāret kııldılar. Ammākim rāvīnūñ kavlı bunuñ (10) üzerinedür kim, kııral Ķarolus ra‘īyet şüretinde kim kaçmış ıdı ve niçe dürlü (11) felāket geçirüp günlerde bir gün şıhhat ve selāmetle gendü vilāyetine irüp (12) ve bir niçe zemāndan soñra leşker cem‘ idüp Nemçe vilāyeti üzerine varup (13) darb-ı dest haylī vilāyetin alup harāca kesdi. Ve ol devirde [167a] (1) Leķ vilāyetinüñ bir meliki varıdı. Adına Ķasimirus dirlerdi. Ol daķı (2) hāzret-i ‘İsānuñ üç yüz otuz dördüncü yıl tārīhinde Ķasimirus (3) daķı Leķvilāyetinden ķalķup gelüp Ķal‘a-ı Vişigradda kııral Ķarlus ıla (4) mülākāt olup muħabbeten görüşüp kuçuşup kııral daķı bir niçe gün şāhāne (5) ziyāfetler idüp andan soñra birbiriyle veda‘laşup andan Leķ melikin selāmet (6) birle vilāyetine gönderdi. Ol zemān içinde Ķeķ vilāyetinüñ bir meliki varıdı. (7) Adına Yoķanis dirlerdi. Ol daķı kııraldan ķorķusından gelüp ‘İsā peygamberüñ (8) biñ üç yüz otuz beşinci tārīhinde kııral Ķarilus ıla ol daķı (9) Ķal‘a-ı Vişigradda buluşupdaķı eķrāf-ı vilāyetden hāzret-i ‘İsānuñ (10) biñ üç yüz otuz sekizinci yıl tārīhinde niçe benām ve nāmdār begler (11) gelüp maķām-ı ‘ubūdīyetde

baş kodılar. Ammākim rāvīnūñ rivāyeti bunuñ (12) üzerinedür kim, kıral arolusuñ iki oğlı olup birine Anderyaş (13) ve birne Ludoviķus dirlerdi. Pes bir niçe eyyāmdan soñra kıral leşker cem^c [167b] idüp (1) oğlı Anderyaşı bile alup bizzāt Pulya neslinden (2) olmağın, diledi kim, oğlı Anderyaşı Pulya diyārına kıral naşb eyleye. (3) Pes ol aradan leşker çeküp Sađiriya vilāyetine ‘azm eyledi kim ol (4) Hersek vilāyetidür. Anda üç yıl miķdār-ı āsūde olup ba‘dehi gemiler (5) tertīb eyleyüp andan soñra oğlı Anderyaşa leşker oşup Pulya (6) vilāyetine gönderdi. Fi’l-ħāl gendüsi andan dönüp al‘a-ı Vişigrada (7) varup arār kıldı ve Ludoviķus nām oğlı yanındaydı. Ez-in-cānib (8) bu yañadan Anderyaş dağı gemilere girüp muvāfiķ rüzgārla Pulya cānibine (9) revān olup günlerde bir gün gemiler kenāra irüp Pulya oprağına adem başdılar. (10) Meger ol eyyāmda vilāyet-i Pulya ħālīyidi şehriyārı yoğıdı. (11) ünkü Anderyaş ol vilāyete adem başdı pes ol vilāyet ħalkı dağı (12) istikbāla ıķup ħoş gördiler, ve emrine muṭī^c olup fermānber oldılar (13) ve anı Pulya vilāyetine şehriyār ıldılar. Bu bunda ħükm ü hükümet ılmağda. [168a] (1) Bu cānibde kıral arlus dağı Ungurus vilāyetine kırķ iki yıl temām temām (2) şehriyār olduğdan soñra bu fenā sarāyın terk idüp beķā milkine sefer ıldı. (3) Pes anı dağı Ustuni Belđıradıda defn eylediler.

Beyt

- (4) arĥı gör ol şehriyāruñ addını lām eyledi
 (5) Odlara yağdı cihānı ateşin ‘ām eyledi
 (6) Lezzet-i dünyāya mađrūr olmañuz siz dostlar
 (7) Niçe cem‘iyet ağıdup telĥ-i hengām eyledi
 (8) Neşr

Rāviyān-ı aĥbār ve nāķilān-ı esrār ve muħaddisān-ı rüzgār şöyle (9) rivāyet ve ĥikāyet ılurlar kim, kıral arilus fevt olıcaķ, salťanat (10) oğlı Ludoviķusa alup şafĥa-ı şadra gecmiş idi. Ammā bundan evvel (11) şerĥ olundu kim vilāyet-i Erdelde bir avm varıdı. Seyķuli avmı (12) dimekle meşhūrlardı. Ol tāc-ı salťanatı virmege ‘inād iden (13)

Ladislavuş ban meger bu esnâda ol daħı dünyâdan gidüp [168b] (1) bir oğlı ƣaldı. Anı daħı vilâyet-i Erdele ban naşb eylediler. Çünkim ƣıral (2) Ƙarlus ölüp oğlı Ludoviķus ƣıral olıcağ, vilâyet-i Erdelde olan (3) Seyģuli ƣavmı ƣırala iltifâfât eylemeyüp mütemerrid olup bir araya gelüp (4) baş çekdiler. Ve ol ƣavm ƣıraluñ ģarâc-güzârlarıydı. Ammâ bundan evvel (5) ƣıral Ƙarlus vilâyet-i İflaħ voyvodası Basarat voyvoda üzerine varup (6) anda mağlûb olup ģaylî Ungurus yararları ƣırılıp ve ģazînesi tâlân (7) olduğı cihetden, oğlı Ludoviķus ƣıral olıcağ anlardan intikâm almak (8) için dâyimâ bir sebep ve bir bahâne arardı. Çünkim Seyģuli ƣavmı baş çeküp (9) işyân idicek, fi'l-ģâl ol behâne olup: “Seyģuli ƣavmı (10) üzerine seferüm vardır” deyüp diledi kim, ol sebep ile İflaħ ģâkiminden (11) daħı intikâm ala. “Āķıbet Seyģuli ƣavmınuñ üzerine varırın” deyüp (12) ol bahâneyle leşker cem‘ idüp ve ƣıral Ludoviķus: “İbtidâ ol (13) ƣavmuñ üzerine varırın” deyüp sefer eyledi. Seyģuli [169a] (1) ƣavmı ƣıraluñ üzerine üzerlerine geleceğinden âğâh oldılar Pes bir araya gelüp (2) meşveret ƣıldılar. Ƙıraldan muģkem ƣorģup endîşe baħrına taldılar ve ol (3) ƣıldıģları ģıyânet fi‘line peşimân olup ģam yidiler ve ƣırala ƣarşu varup (4) ayağına düşüp günâhların dilediler. Ƙıral daħı anlaruñ günâhın gerçi (5) ‘afv eyledi, illâkim vilâyet-i Erdele iricek ol diyârı teftîş eyledi, (6) ve anlaruñ ehl-i fesâdların ve şâhib-‘inâdların tutup helâk eyledi, (7) ve vilâyet-i mezbûreyi evvelki ƣâ‘ide üzre kemâkân muģarrer eyledi. (8) Ammâkim ƣıraluñ ekser niyyeti İflaħ ve Boğdan ģâkimleribe ƣaşd itmişdi. (9) Meger vilâyet-i İflaħuñ ol anda bir voyvodası varıdı. Adına Aleksandur (10) dirlerdi. Çünkim ƣıral vilâyet-i Erdeli girü ģarâca kesdi, pes bir gün (11) añsuzıñ ol aradan süvâr olup İflaħ ģâkimi Aleksanduruñ (12) üzerine revâne oldı. İşbu ģaber Aliksandıra varıcağ, be-ğâyet vehme (13) düşüp fi'l-ģâl ba‘zı yarar adamlarıyla ve a‘yân-ı memleketi ile [169b] (1) süvâr olup gelüp ƣıraluñ ayağına düşüp amân diledi ve daħı (2) kesime râzı olup dostına dost ve düşmenine düşmen olmak şartıyla (3) yine memleketin aña teslîm eyledi. Andan soñra derģâl Boğdan vilâyeti (4) üzerine ģurüc

kıldı. Pes nāçār Boğdan hākimi dağı karşı gelüp (5) ol dağı mülhezim olup emrine fermānber olıcağ, kıral ol aradan dönüp (6) tahtgāhında karar kıldı. Rāvīler şöyle rivāyet kılur kim, ol mevsimde (7) vilāyet-i Boğdanı Tatar çerisi ikide bir urup harāb idüp yaqarlar yıqarlardı (8) ve Boğdan kavmı anlarun fitnesinden hergiz emīn olmazlardı. Eyle olsa (9) girü Tatar çerisi diledi kim Boğdan üzerine aqın şalalar. Ammākim (10) Boğdan hākimi anlaruñ qaşdından haberdār olıcağ, meger ol zemānda (11) Erdelüñ bir merd-i dilīr banı vardı. Adına dirlerdi. Fi'l-hāl (12) Boğdan voyvodası bana haber şalup eytdi kim: “Devletlü bana ma‘lūm ola (13) kim, şimdiki hālda Tatar çerisi üzerimize gelmek qaşdıdadur. [170a] (1) İmdi luğf eyleyesin, bizüm işbu aqvālımızu kırala i‘lām idvir” deyü (2) tazarru‘ kılduğı sebebdan ban dağı anlaruñ aqvālın vuqū‘ı üzre (3) kıraluñ dergāhına ‘arz idicek, kıral dağı fi'l-hāl ba‘zı begleri kaldurup (4) ve gendi qapusı halqından bir niçe biñ çeri virüp ve Erdel banın anlara (5) serdār naşb eyledi. Ve aña bir hüküm viridi kim: “Sen kim vilāyet-i Erdelüñ banısın, (6) emrüm saña vāşıl olıcağ, ma‘lūm ola kim, Tatar çerisi vilāyet-i (7) Boğdan üzerine hurūc idicek olursa işbu saña qoşılan çeriyile (8) ve Erdel çerisiyle karşı varup haqqından gelesiz, bir dürlü eylemeyesin” (9) deyü emr viricek ban dağı emr mūcibince ‘azīm cem‘iyet kıldı, (10) ve vaqtına hāzır ve nāzır olup-çurdi. Ammā Tatar hana “Vilāyet-i Erdelde (11) banuñ muhkem cem‘iyeti vardur” deyü haber varıcağ, ol sebebdan (12) han dağı vilāyet-i Boğdana varmaqdan ferāğat eyleyüp hemāndem Tatar (13) vilāyetinden hurūc eyleyüp banuñ üzerine yöneldi. Ban dağı bunuñ [170b] (1) fi‘linden ve qaşdından haber alup ol dağı leşker çeküp karşı varup (2) memleket serhaddında banı han ıla buluşdırup cānibeynden at arqasına (3) gelüp dārgīr kıldılar. Ve bī-şümār Tatar ‘askeri kırılıp ‘āqıbet Ungurus (4) çerisine fırsat-ı ruzı müyesser olup hanuñ çerisi mağlūb olup münhezim olıcağ, (5) han dağı ele girüp diri tutuldi. Ammākim kıral-ı Ludiviqus (6) ol vaqtın Qal‘a-ı Vişegradda banuñ keyfiyet-i aqvālına kulak tutmuşdı. (7) Çünkim han ele girdi, hemāndem fi'l-hāl kayd u bend ile kırala

gönderdi. (8) Günlerde bir gün hanı kıraluñ dergāhına yitürdiler, ‘izz u huzūrına ‘arz eylediler. (9) Kıral dağı bu ma‘niden ‘azīm şādumān olup bana ve sāyir beglere (10) delim ihsānlar idüp emr eyledi. Ungurus vilāyetini serāser tonadup (11) birkaç gün ‘iş ü ‘işrete meşgūl oldılar. Ve bundan soñra az zemānda (12) kıral çeri cem‘ eyleyüp Hırvat ve Salvin memleketleri üzerine ‘azm eyledi. (13) Pes ol diyārlaruñ hākimleri kıraldan ziyāde vehm eylediler, ve kırala karşı gelüp [171a] (1) tābi‘ oldılar, harāca muṭī‘ olup baş kırtardılar. Andan kıral dağı kemākān (2) yine vilāyetlerin muḳarrer kıilup andan Damaçiya vilāyetine, ki ol Hersek (3) vilāyetidür, Venedige müte‘allik Zadra ve Şebenik, ve ğayri bir niçe pāre (4) ḳal‘aların alup anda leb-i deryāda otururken, nāgehān deryādan Venedik (5) tonanması gelüp ğāfilken kıraluñ çerisin başup Ungurusuñ yarar ve benāmlarından (6) haylī leşkeri kırilup. Ammā kıraluñ ol cānibe varmaḳdan ğarazı (7) Pulya vilāyetine gecmek ḳaşdın eylemişdi. Zīrā kim kıral Ludiviḳusuñ (8) ḳarındaşı Anderyaş Pulya diyārına şehriyār ıdı. Megerkim ol (9) diyārda bir ulu Fireng beginüñ şāhib-cemāl bir kıızı varıdı. Kıral-ı Anderyaş (10) ol kıızı alup gendüsine nikāhlanmış ıdı. Ammākim ol (11) ḳurbda bir ulu şehir-i ma‘müre varıdı. Adına Tarant dirlerdi. Meger ol (12) şehrüñ bir meliki varıdı. Adına Ludiviḳus dirlerdi. İllākim rāvinüñ (13) naḳlı bunuñ üzerinedür kim, kıral Anderyaşuñ ‘avratı ol Ludiviḳus [171b] (1) nām begile penāhī başı hoş olup sevişürlerdi. Ve dağı ol diyāruñ (2) Fireng begleri kıral anderyaş Ungurus aşlı olduğı sebebden ḳaç‘ā (3) sevmezlerdi. Ancaḳ kılıc ḳorḳusından müdarā idüp tābi‘lik şüretin gösterürler (4) idi. Ammā vaḳtehā bir araya cem‘ olup birbirine eydürlerdi kim: “Bizüm aramızda (5) şehriyār olmaḳlığa lāyık beg-zādeler yok mıdur kim, aḳar vilāyetden üzerimize (6) gelüp musallaḳ olmalarınıñ ne münāsebeti ola” deyüp dāyimā işbu aşıl kelimāt (7) eylemekden ḫālī olmazlardı. Ammākim kıral Anderyaşuñ ‘avreti Ludoviḳus (8) ıla hoş oldu. Pes bir gün ol big Rim Papaya ḫaber şalup eytdi kim: (9) “Luṭf idüp kıral Anderyaşuñ yirni ve ‘avratını baña maḫal görüp (10) virürseñüz, size delim māl vireyin” deyüp şart eyledi. Ol sebebden

(11) Rim Papa dağı mālā māyil olup eytdi kim: “Siz kıral-ı Anderyaşıla (12) bir müdürā eyleñ ve anuñ işin bitürüñ ben anuñ yirin ve ‘avratın alivireyin” (13) deyü cevāb virdi. Pes Rim Papanuñ işbu cevābın Ludivikus fi’l-ḥāl [172a] (1) kıral-ı Anderyaşıñ ‘avratına bildürdi ve anuñla ittifāk bir eyledi. Fi’l-ḥāl (2) ol mekkāre-i zemāne kırala kaçd idüp hīleye meşğül oldı ceh eyledi (3) kim, kıralı bir hīle birle helāk eyleye. Āķıbetü’l-emr bir gün fırsat bulup (4) ta‘āmına zehr katup helāk eyledi.

Beyt

(5) İnanma ‘avrata ger hūr olursa

Şalaḥ u zühdile meşhūr olursa

(6) Neşr

Çünkü ol mel‘üne kıralı helāk eyledi, gendüsi Ludivikusa (7) nikāḥlanup Ludvikusa Pulya tahtına şehriyār eyledi. Ol sebebden (8) kıral Ludivikuşu anlara kaçd idüp dilerdi kim, qarındaşı qanını alup (9) anlardan tamar götüre. İllākim ol deryā kenārında oturup vilāyet-i Pulyaya (10) gecmek tedārikinde iken, Fireng tonanması añsuzın başup ḥaylī çerisine (11) ziyān eylemişdi. Aña dağı qalmayup ol arada gemilere girüp ve bādbānların (12) tertīb eyleyüp bir muvāfiķ rüzgārıla vilāyet-i Pulya üzerine revān oldılar. (13) Ammākim bunlar gelmezden evvel bu ḥaber Bulya şehriyārı Ludivikusuñ [172b] (1) kılağına irişüp cānına qorḥu ve endāmına lerze düşdi ve fi’l-ḥāl cemī‘ḥazīnesin (2) bir yire cem‘ idüp ve ‘avratın dağı bile alup gemiye girüp deryā yüzine (3) firār eylediler. Ez-in-cānib bu yañadan kıral-ı Ludivikus dağı bir gün Pulya (4) vilāyetine qadem başup Pulya tahtını ḥālī buldı. Pes birkaç gün anda ‘işrete (5) meşğül oldı. Ammākim Ungurus beglerinden iki yarar kimseneler varıdı. (6) Birine Būlfikār dirlerdi. Çünkü kıral ol yirden memālik-i muqarrerine dönmelü (7) oldı, Pulya tahtında anları qāyim-maqām naşb idüp ve bī-şümār çeri (8) virüp andan soñra vilāyet-i Ungurusa ‘avdet eyledi. Ammākim ol (9) qāyim-maqām naşb itdügi beglere birer ḥükm virdi kim, ol yirler kim ḥüsn-i rızāyla (10) muṭī‘ olalar, anlara amān

vireler. Ammā tābi^c olmayanları bī-dirīg urup (11) gāret ve ḥasāret kılalar. Hem eyle kıldılar ve vilāyet-i Pulyanuñ pāy-taḥtına (12) Napolya dirlerdi. Pes bir niçe devrāndan soñra Fireng begleri kıruluñ (13) ol k̄āyim-maḳāmlarından ḥoşnūd olmayup dilemediler. Eyle olsa [173a] (1) terk-i salṭanat idüp kaçan Ludivikusuñ aḳrabāsından meger ol diyārda (2) bir ulu beg varıdı. Adına Duḳa Vernerı dirlerdi. Çünkim ol begler (3) birbiriyle uz olmayıcaḳ, ol diyāruñ begleri el bir idüp Duḳa Vernerinüñ (4) ḥuzūrına cem^c oldılar, ve anı ulu görüp gendülerine serdār idindiler. (5) Ve ittifāk idüp dilediler kim, Napolyayı Ungurus beglerinüñ ellerinden alup (6) kimin kırup kimin vilāyetden süreler. İşbu ittifākıla Fireng çerisin cem^c eyleyüp (7) ve Duḳa Verneriyi gendülerine baş diküp yaraḳ tedārikinde oldılar. Ez-in-cānib (8) bu yañadan işbu fitneden Napolya begleri daḥı āgāh olup fi'l-ḥāl anlar (9) cānibine cāsūslar şalup varup gördiler kim, bī-şümār Fireng çerisi (10) cem^c olmuş ve bir niçe gün anlaruñ keyfiyet-i aḥvāllarına göz kulaḳ urubṭurdılar. (11) Megerkim Napolya ḳal^casında ḳadīmī Fireng ḳavmı varıdı kim, anlaruñ (12) daḥı ittifāḳı Fireng leşkeriyle bir olmuşdı ve ^cahd eylemişlerdi kim, Napolyayı (13) anlara alıvireler. Çünkim cāsūslar bu aḥvāldan taḥḳīḳ ḥaber aldılar, pes [173b] (1) ba^czıları sürüp bu ḥaberi Būlfıkaride şerh eylediler, ve Fireng leşkeri (2) üzerlerne gelecegin ta^cyīn ḥaber virdiler. Anlar daḥı ol ḳal^cada ḥıyānatı (3) zāhir olan Fireng ḳavmın tutup kırdılar. Ammā Duḳa Vernerı Napolya beglerine (4) bir mektüb inşā kıldı ve üzerine mühür urup Napolyaya gönderdi. (5) Çünkim mektüb anlara iricek, mütāla^ca kıilup mefhūmında dimiş kim: “Ben kim (6) Fireng dilāverlerinüñ serleşkeri Duḳa Verneriyem, ve siz kim Ungurus (7) beglerisiz gelüp bir ḥālī vilāyet eliñüze girüp alup zabṭ eylediñüz. İmdi (8) işbu memleketi gendiñüze milk ḳala deyü kıyās eylemeyesiz. Ve bu vilāyet ol ḳadar (9) zebūn memleket degüldür kim, siz anı zabṭ idüp mālīkāne taşarruf kılasız. (10) İmdi cümleñüzüñ günāhın ^cafv eyledüm. Ve kılıcımızdan āzād oluñ. Şol (11) şartıla kim, emrüm size vāşıl olıcaḳ bir ān ve bir sā^cat te^cḥīr ve tavaḳḳuf eylemeyüp (12) ḳalḳup

vilāyetiñüze gidesiz. Yok mı, dirsiz, vaqtıñuza hāzır olasin, (13) cümle büyüñüzi ve küçüğüñüzi kılıcdan geçürmek muqarrer bilesin” demiş. Pes işbu [174a] (1) mektübuñ mefhūmından Būlfikared gāzaba gelüp ol gelen elçinüñ (2) emr itdi burnın ve kulağın kesüp haqāret eyledi. Ve bir mektüb yazup (3) eytdi kim: “Size memleket virmek degül, imdi gendi milküñüzi dilerseñüz kim, gendi (4) huzūr-ı kalbıñuz ıla mālīkāne zabt eyleyüp milket kılasız, imdi (5) ‘ale’t-ta‘cīl kefen dergerden ve kılıc berdehen kılup gelüp bizüm kıralımuza (6) fermānber olasin, biz dağı sizi kıraluñ dergāhına ‘arz eyleyüp (7) dilek idevüz. Eger yok deyüp ‘inād iderseñüz, biz dağı anda varmağa (8) ‘āciz degülüz. Kıraluñ devletinde taḥkīk bilürüz kim, fırsat bizümdür ve sizden (9) zerre bākımız dağı yokdur” deyüp mektübı ol gelen elçiyile ol cānibe (10) gönderüp kodılar. Elçi dağı haqāretle sürüp Duğa Vernerinüñ huzūrına (11) varıcağ, vāy ki kağıdı, yıldırım gibi şağıdı, hemān şandı kim, ol haqāret (12) gendüsine olmış gibi bildi. Ve gāzabından az qaldı kim helāk ola. Ve ol (13) nāmeyi alup müṭāla‘a kılıcağ, hışma gelüp yanında olan beglere eytdi kim: [174b] (1) “İşbu nābekārlar ölüm erleri olmışlardır” deyüp ve “Bu aşıl cevāb ıla (2) murādları bize qorhu virüp yayqara iderler kim, üzerlerine varmayavuz. (3) Ammā ben anlara neyleyeceğüm bilürem” deyü ol arada birbiriyle ‘ahd eylediler. (4) ve ‘asker çoklığına ṭayanup pürgurūr oldılar ve birkaç günden soñra (5) sancağlar açup süvār olup kimi piyāde ve tūfengci ve zenberekci ālāt u ḥarba (6) ve bürüme demüre müstağrağ olup: “Qandasın Napolya” deyü revāne oldılar. (7) Ez-in-cānib Ungurus begleri dağı çeri cem‘ idüp hāzır oldılar. (8) Ammā Duğa Vernerı ol Fireng qavmından fetḥ-i bāb ümīdin kılmışdı. (9) Anları kırup hāka şalduğları ḥaberi varıcağ ol ma‘nīden muḥkem (10) şikeste-ḥāṭır olup ‘āqıbet anlaruñ aḥvālın Duğa Vernerı teftīş eyledi. (11) Megerkim ol qavmuñ ba‘zı benām ve yarar a‘yānları belinleyüp bākīesi (12) zinde qalmışlardı. Pes anlardan gine ümīdvār oldı. Ammākim Bulfikarduñ dağı (13) bākī cāsūsları Fireng çerisinüñ arasında qalmışlardı, ve ol ‘işyān iden [175a] (1) qavmuñ kimsi ele girmedüğinden ḥaberdār

oldılar, ve ‘ale’t-a‘cîl (2) sürüp Napolya hâkimlerine bildürüp ve anları bî-kuşûr buldurup (3) maḥbûs kıldılar. Ammâkim ol taraftan Fireng çerisi daḥı Napolyaya (4) yakın irmişdi. Pes râviyân-ı aḥbâr ve ḥâkiyân-ı rûzgâr şöyle (5) ḥikâyet kıılurlar kim, bu cānibden Bulfiḳâr daḥı Napolya ḳal‘asınıñ (6) burc u bārûların âlât-ı ḥarbıla mükemmel eyleyüp ârâste kıldı. Andan (7) dīvân eyleyüp birbiriyle meşveret kılup eytdiler kim: “Ḳala içine ḳapanup muḥanneslik (8) birle ölmekden ḫaşra çıḳup erlik birle ḳılıcımuz üzerinde ḳırılmak yigdür” deyüp (9) ḥâzır ve müheyḫā oldılar. Ve emr eylediler, ol ḥıyānat iden Fireng ḳavmınıñ (10) a‘yânların Duḳa Vezîri öninde berdâr eylemegiçün ḳal‘a önine bir niçe (11) dâr dikdiler. Ammâ Duḳa Vezîri daḥı irüp Ḳal‘a-ı Napolya ḳurbında ḳal‘adan (12) bir menzil ba‘îd ḳonup ol gice âsāyiş eylediler. Ammâ bu cānibden Bulfiḳared (13) daḥı ‘ale’s-seḫer Napolya ḳal‘asınıñ ḳapuların açup ve at arḳasına gelüp [175b] (1) ḳal‘adan ḫaşra çıḳup Fireng leşkerine ḳarşu alaylar baḫlayup şaflar (2) bezediler. Çünkim güneş ḳulle-i Ḳâfdan baş götürüp ziyâyıla ‘âlemi münevver kıldı, (3) eyle olsa Fireng leşkeri temâşâ eyledi gördi kim, ḳal‘a ḳapuları açılıp (4) ve Napolya begleri ser ü pā āhen-pūş at arḳasına gelüp alaylar baḫlamışlar. (5) Derḫâl anlar daḥı ceng âlâtına mütaḫraḳ süvâr olup sancaḳların açup (6) ḳat ender ḳat alaylar bezeyüp nazār bermeydān kıldılar. Bu eşnāda (7) Bulfiḳard emr eyledi kim, ol ḥıyānet iden Fireng ḳavmın Duḳa Vezîrinüñ (8) muḳābelesinde berdâr eylediler. Ol ḫâlda hemān iki ‘asker birbirne (9) ḳarışup ‘ār u nāmūs içün bir ceng itdiler kim, yirleri ḳandan (10) lâle-reng eylediler.

Nazm

İki leşker ḳarışupan ol zebān

(11) Ol arada itdiler ulu ḳıran

Uçardı tîrler ḳan almaḫa

(12) Yalmanurdı nizeler cān almaḫa

Düşmene ḳaşın çatardı yaylar

(13) Tīr ucından çağrılırdı vāylar

Yıldırardı tīğler şimşek gibi

[176a] (1) Aķarıdı ķanlar ırmaķ gibi

Dökilüp yire yaturdı küşteler

(2) Küştelerden oldu şahrā püşteler

Doldı deryā gibi ol şahrāya ķan

(3) Küşteler keştī-mişāl oldu revān

Ol iki leşker ķılurdı eyle ceng

(4) Ķandan yir yüzi oldu lāle-reng

Neşr

Rāvīler şöyle rivāyet (5) iderler kim, ceng varduğınca germ oldu. Ammā Napolya beglerinden (6) birne Barud dirlerdi. Ceng arasında Fireng dilāverleri aña berāber (7) gelüp ol maħalda üşüp anı helāk eylediler. Ķünkim Napolya çerisi (8) ol hālı göricek dilediler kim, dönüp ķal‘a içine gireler. Ammā Bulfiķard (9) istimālet virüp eytdi kim: “Ķanı ‘ahdıñuz? Bir ķişi helāk olmağıla adumuza (10) noķşān getürmekden ise ğayret ve erlik oldur kim meydān içinde (11) merdlik ile ķılıcumuz üzerinde olavuz. Ve bize ħod bir yirden yardım recāsı (12) yoķdur. Ve ne gün için geldük? İmdi bunda ölmek gerek” deyüp (13) istimālet virdi. Tekrār yine birgezden Fireng leşkerine ħamle idüp

[176b] (1) merdāne ve dilīrāne ķılıc yürütdiler, gendi cānlarından ümīd ķat‘ eylediler, (2) ve Fireng leşkerin birbirne urup ‘alemin ve ‘alemdārın zemīne şaldılar. Fireng (3) çerisi bu hālı görüp hemāndem ķacmağaya yüz tutdılar, ve Duķa‘yı (4) ceng içinde atdan yıķup giriftār eylediler. Fireng çerisiniñ ekseri (5) ķılıcdan geķüp māl u menālı yağma oldu. Ve Duķa-ı Vernerı ķayd u bend (6) birle ķırala gönderdiler. Ķıral daħı anı Ķal‘a-ı Vişegiradda ħaps eyledi, (7) ve Bulfiķara çok iħsānlar eyledi, ve ħoş gördi. Bundan soñra (8) megerkim Leħ ve Rusçıyān vilāyetleri mābeyninde başķa bir ķabīle varıdı. (9) Ve ol ķabīleye Letunīya dirlerdi. Ve anuñ bir ħākimi varıdı. Bu ħarafdan ķıral (10) daħı

leşker cem' idüp Lutunīya üzerine varup ve anuñ melikini tutup (11) milkini gendüye müsahhar eyledi. Ve ol aradan Rus vilāyetine sefer kıldı, (12) anı dağı gendüye muṭī' eyleyüp ḥarāca kesdi. Pes ol aradan dönüp (13) memleketine giderken meger ol zemānda diyār-ı Bulgar 'āṣī olmışdı kıral [177a] (1) dağı dönüp anuñ üzerine kaçd eyledi. Bulgar ḥākimleri dağı (2) taḥkīk bildiler kim, kıraluñ kaçdı anlaradur. Fi'l-ḥāl karşı varup (3) ve iṭā'at idüp kemākān muḳarrer ḥarāc-güzār oldılar. Pes kıral dağı (4) ol aradan dönüp tahtına irüp qarār kıldı. Ammā mü'ellif-i kitābuñ (5) ḳavlı bunuñ üzerinedür kim, bundan soñra kıraluñ Nemçe vilāyeti casarıyla (6) bir sebebden burüdet 'arız olup birbirine mu'arız düşdiler, ve birbirne (7) kaçd kıilup ṭarafeynden leşker cem' eylemege meşgül oldılar. 'Aḳıbet ol (8) vilāyetlerüñ yarar nāmdār begleri araya düşüp cānibeynden şulḥ u şalāḥ idüp (9) barışdurdılar ve 'ahd-nāme virilüp alındı. Bundan soñra kıral (10) dağı bir arada qarār kılmayup ḳalkup Nehr-i Ṭuna'yı geçüp Çeḥ-Morava üzerine (11) varup gendüsine tābi' kıldı. Meger ol eyyāmda Leḥ melikinde kıraluñ (12) kız qarındaşı varıdı. Ammākim evlādı olmamışdı, ve kıral-ı Çeḥ-Morava'yı gendiye (13) müsahhar kılduğı zemānda Leḥ meliki dağı dünyādan gidüp Leḥ diyāri [177b] (1) şehriyārsız ḳalmışdı. Ol sebebden kıral varup ol diyāri dağı (2) alup ḥükm eyledi. Pes ḳanḳı cānibe kim sefer ḳılmışdı fırsat el virüp (3) feth eylemişdi. Andan 'ömri āḥire irüp tahtıgāh-ı Ungurusda kırḳ yıl (4) bir ay yigirmi iki gün ḥükm eyledükden soñra, dünyādan gidüp (5) Ḳal'a-ı Ustuni Belğiradda defn olındı.

Beyt

Fenā milkin kıldı ol dağı yād

(6) Cihāndan kimse olmaz zerre şād

Neşr

Rāviyān-ı aḥbār şöyle ḥikāyet kılurlar (7) kim, kıral Ludiviḳusuñ bir oğlı varıdı. Adına Ḳarlus dirlerdi. Ve kıral (8) dünyādan gitdüği ḥinde Ḳarlus kim memālik-i Pulyanuñ şehriyāri ıdı, (9) ve iki kızı dağı varıdı, ulusına Madiya dirlerdi. İllākim ol devirde (10)

Nemçe diyârınıñ hâkimi olan Casaruñ bir oğlu varıdı. Henüz küçük (11) idi. Mariya'yı aña nâmzâd eylemişlerdi. Ve Casaruñ oğluna Segizmunduz (12) dirlerdi. Tıfl olduğı sebebeden dağı Casaruñ yanında ıdı. Çünkim (13) atası ölicecek nâçâr Mariya'yı Ungurus tahtına ağdırup başına tâc-ı devlet urınup [178a] (1) hüküm eyledi. Ammâ atasınıñ Karlus öldüğinden (2) haberdâr olıcağ, fi'l-hâl ol vilâyete tecessüs için cäsüslar şalup (3) gönderdiler. Ammâ Amariya kıral olaldan iki yıl gecmişdi. Ve anuñ kıral (4) yirine gecdüğinden vilâyet halkı râzı olmayup yir yir vilâyet halkı 'âşî olup (5) ve ayağ üzerine gelüp vilâyete feterât düşmiş idi. 'Aķıbet (6) vilâyet begleri gördi kim, fitne âşikâr oldı Bir araya cem' olup aňladılar (7) kim: "Avretüñ hükmi nâfiğ degülmüş" didiler, ve ol vilâyet kavmı ayağ üzerine geldüğü (8) sebebeden ziyâde guşşaya batdılar. 'Aķıbet tedbîr ve tanışıklık idüp (9) eytdiler kim: "Vilâyetimizde kavm mütemerrid olup ayağ üzerine gelmek (10) hüd muķarrer oldı. Ol vesîle ile memleket harâba gider. İmdi (11) bize çâre ve 'ilâc oldur kim, Napolya şehrine karındaşı melik Karlusa (12) haber şalalum tâ kim gele bu vilâyeti zabt eyleye" deyüp bilittifâķ (13) kıral Karlusa bir mektüb inşâ idüp eytdiler kim: "Devletlü kıral, bilgil [178b] (1) ve âgâh olğil kim, atañ kıral Ludiviķus dünyâdan gideli iki yıl (2) olup ve tahta kız karındaşınıñ Mariyaya geçüpdür. Ammâkim şimdiki hâlde (3) kıraliçe Mariynüñ hükmine vilâyet halkı i'tibâr eylemeyüp hâliyâ vilâyet halkı (4) yir yir baş çeküp az qalmışdur kim, memleket pâyımâl ola. İmdi kıralicenüñ milkete (5) aşlâ vefâsı yokdur. Eyle olsa işbu milkde hayr u ger şer ol (6) nâmüs kıraluñdur. İmdi devlete lâyıķ maşlahat oldur kim, kadem rencide kırup (7) atañuñ milkini hâlî komayup müşerref ve ma'mür kılasız" deyüp nâlişler (8) kıldılar, ve ol mektübi mühürleyüp bir yarar müstaķîm kimsenenüñ eline virüp (9) Napolya şehrine melik Karlusa gönderdiler. Ammâ bundan evvel melik Karlus (10) dağı Ungurus vilâyetine cäsüslar göndermişidi. Anlar dağı işbu kıl u qâla (11) muţţalı' düşüp cümle ahvâla müte'allıķ düşdiler. Çünkim ol mektüb (12) Napolya şehriyârına gönderdiler, pes ol cäsüslar dağı anlara hemrâh (13) düşüp bir gemiye bir

muvāfiḳ rūzgārla rū-yı deryāya revāne oldılar. [179a] (1) Günlerde bir gün Napolya limanına irüp demir bıraḳdılar. Ve (2) Ungurus beglerinüñ elçisi geldi deyüp kıraluñ dergāhına ‘arz eylediler. (3) Ammākım kıraluñ cāsūsları elçiden muḳaddem kıraluñ huzūrına (4) varup vilāyet-i Ungurusuñ aḫvālın ve gelen elçilerüñ sebebin Napolya meliki (5) Ḳarlusa bildürdiler. Kıral daḫı emr eyledi, ol elçileri mihmān-hāneye ḳondurup (6) ziyāfet ḳıldılar. Andan elçinüñ mektübın ‘arz eylediler, ve anlardan ol (7) vilāyetlerüñ aḫvālın su’āl eylediler. Elçi daḫı şöyle cevāb virdi kim: “Devletlü kıral, (8) ol diyārı müşerref ḳılmazsa zemān-ı ḳalilde feterāt ḫādış olup ol sebep ile (9) vilāyet ḫarāb olmağa şüphe yoḳdur” deyüp ḫāmūş oldılar. Kıral daḫı elçileri (10) ḫoş görüp ve ḫil‘at-ı ḫāş geyürüp andan soñra Ungurus beglerine ve Ḳal‘a-ı Budin (11) ḫākimlerine müdārā yüzinden mühürlü mektūblar şaldı. Ve gendüsi (12) daḫı bī-şümār Pulya ‘askerin cem‘ eyleyüp ve olan ḫazā’inin daḫı alup (13) andan bī-ḳıyās ‘askerle gemilere girüp bir mu‘tedil rūzgār bulup [179b] (1) bādbānlar sefineleri deryāya sürüp diyār-ı Hırvata revāne oldılar. (2) Bir nice gün yilile yürüyüp bir gün vilāyet-i Hırvata müte‘allik Ḳala-ı Şebenḳ (3) limanına irüp demürlerin şalup andan ‘askerin ḳaraya döküp (4) anda sancaḳların açup ḳona göce Ḳal‘a-ı Şadra irüp ve birḳac gün anda (5) āsāyiş ḳılup ol maḫalda ‘askerin tettebbu‘ eyledi. Ve eṫrāf-ı cevānibde olan (6) ba‘zı begleri daḫı yanına cem‘ eyleyüp andan daḫı göçüp memālik-i Ungurus (7) serḫaddına ḳarīb irüp ḳondılar. Ammā bu yañadan kıralice Mariyaya ḫaber (8) varup eytdiler kim: “İşde ḳarındaşuñ Ḳarlus bī-ḫisāb ve bī-ḳıyās (9) Pulya ‘askeriyle irüp Ungurusuñ topraḫına ḳadem başmalu olmışdur” didiler. (10) Kıralice daḫı: “Bunuñ gelmeginüñ sebebi ne ola kim ‘acaba” deyü tefekkür baḫrına (11) müstaḫraḳ olup ‘āḳıbet gendi ḫaşlarından ba‘zı kimseneleri istiḳbāl (12) şüretiyile kırala ḳarşu şaldı. “Ammā kıraluñ gelmekden murādı ne ola (13) āḫāh olasız” deyüp anlara ışmarladı. Anlar daḫı emre muṫī‘ olup kırala ḳarşu varup [180a] (1) istiḳbāl idüp şarṫ-ı ḫizmeti yirne yitürdiler. Ammā kıral daḫı sırrıla bunlaruñ (2) tedbīrin ṫuyar gibi eylemişdi.

Hemāndem vehme düşüp leşker cem‘ eylemege (3) meşğül oldı. Ez-in-cānib bu yañadan kıral dañı ol istikbāla varanlara (4) esnā’-ı kelāmda: “Kıralice Ungurus begleriyle hoş olmayup vilāyet halkı ayağ üzre (5) gelmişler. Ola kim ol aşıllaruñ haqqlarından gelüp kıraliceyi dañı kuvvetlendirevüz” (6) deyü anlara bu yüzden remz eyledi. Andan anlara destür hil‘atların virüp (7) elçiler gidecek maħalda kırala müştāklık şūretin gösterdi, ve hem didi kim: “Kıralice (8) Casaruñ oğlu Segizmunduza nāmzād olmuş; hayırlu maşlahatdur. Bize (9) dañı bile olmağ lāzımdur” didi. Ammā kıral mükerrer beglere ve Budin dīzdārına (10) mektūblar gönderüp eytmışdi kim: “Ola kim gavğāsız bir āsān vechile kıralicenüñ (11) elinden fetħ eyleyüp almağa çāre idesiz” dimışdi. Ammā bu tarafdan kıraliçenüñ (12) ādemisi dañı irüp kıraldan şadır olan kelimātları naql eylediler. Pes kıralicenüñ (13) bu haberlerden bir miqdār gönli dölendi, illākim hergiz işkilden hālī degüldi. [180b] (1) Ve kıral dañı kona göce Budine irüp kıraliçe dañı qarşu varup qarındaşı ila (2) kuca kuca görüşüp hāl u hātır şorişup andan ‘izzetle getürüp kıral için (3) Budin tahtında bir tenhā sarāy itmişdi anda kondurup ba‘dehu ziyāfete bünyād urup (4) ‘işrete āğāz eylediler. Esnā’-ı kelāmda kıralice söze gelüp eyitdi kim: (5) “Devletlü qarındaş ne ‘aceb gendü memleketüni ve tahtını tenhā koyup bizi ve diyārımız (6) qadem rencide kıilup müşerref eyledüñüz?” Kıral eytdi kim: “Yā Mariya benüm (7) memleketümi anda tenhā şanma anda kāyim-mağāmum ve leşkerüm vardır” deyicek kıraliçe dañı: “Yüz biñ (8) şükürler ol Yezdān-ı pāka kim sizleri göreceğ gözümüz varımız” deyü rişhand eyledi. (9) Ammā gerçikim ikisi muħabbeten dositāne kelimāt iderlerdi. Ammā kıraluñ endişesi (10) oldı kim, ne tarīķile tahtı anuñ elinden āsānlığla alaydı. Ve hem ba‘zı begleriyle (11) ve qal‘a müstaħfızlarıyla bir idi. Ol zemānlar ziyāfet ve teferrüc zemānı ol (12) iki çeri şehir her cānibine gezüp seyr iderlerdi. ‘Aķıbet kırala müte‘allik olan (13) begler bu vechile el bir kıldılar kim, kıraluñ ba‘zı yarar ve benām meşhūr halkından [181a] (1) bir niçe kimseyi ālāt-ı harba ğarķ idüp üzerine hil‘atlar geyürüp birer ve ikişer (2) teferrüc

1) 2) 3) 4) 5) 6) 7) 8) 9) 10) 11) 12) 13) 14) 15) 16) 17) 18) 19) 20) 21) 22) 23) 24) 25) 26) 27) 28) 29) 30) 31) 32) 33) 34) 35) 36) 37) 38) 39) 40) 41) 42) 43) 44) 45) 46) 47) 48) 49) 50) 51) 52) 53) 54) 55) 56) 57) 58) 59) 60) 61) 62) 63) 64) 65) 66) 67) 68) 69) 70) 71) 72) 73) 74) 75) 76) 77) 78) 79) 80) 81) 82) 83) 84) 85) 86) 87) 88) 89) 90) 91) 92) 93) 94) 95) 96) 97) 98) 99) 100) 101) 102) 103) 104) 105) 106) 107) 108) 109) 110) 111) 112) 113) 114) 115) 116) 117) 118) 119) 120) 121) 122) 123) 124) 125) 126) 127) 128) 129) 130) 131) 132) 133) 134) 135) 136) 137) 138) 139) 140) 141) 142) 143) 144) 145) 146) 147) 148) 149) 150) 151) 152) 153) 154) 155) 156) 157) 158) 159) 160) 161) 162) 163) 164) 165) 166) 167) 168) 169) 170) 171) 172) 173) 174) 175) 176) 177) 178) 179) 180) 181) 182) 183) 184) 185) 186) 187) 188) 189) 190) 191) 192) 193) 194) 195) 196) 197) 198) 199) 200) 201) 202) 203) 204) 205) 206) 207) 208) 209) 210) 211) 212) 213) 214) 215) 216) 217) 218) 219) 220) 221) 222) 223) 224) 225) 226) 227) 228) 229) 230) 231) 232) 233) 234) 235) 236) 237) 238) 239) 240) 241) 242) 243) 244) 245) 246) 247) 248) 249) 250) 251) 252) 253) 254) 255) 256) 257) 258) 259) 260) 261) 262) 263) 264) 265) 266) 267) 268) 269) 270) 271) 272) 273) 274) 275) 276) 277) 278) 279) 280) 281) 282) 283) 284) 285) 286) 287) 288) 289) 290) 291) 292) 293) 294) 295) 296) 297) 298) 299) 300) 301) 302) 303) 304) 305) 306) 307) 308) 309) 310) 311) 312) 313) 314) 315) 316) 317) 318) 319) 320) 321) 322) 323) 324) 325) 326) 327) 328) 329) 330) 331) 332) 333) 334) 335) 336) 337) 338) 339) 340) 341) 342) 343) 344) 345) 346) 347) 348) 349) 350) 351) 352) 353) 354) 355) 356) 357) 358) 359) 360) 361) 362) 363) 364) 365) 366) 367) 368) 369) 370) 371) 372) 373) 374) 375) 376) 377) 378) 379) 380) 381) 382) 383) 384) 385) 386) 387) 388) 389) 390) 391) 392) 393) 394) 395) 396) 397) 398) 399) 400) 401) 402) 403) 404) 405) 406) 407) 408) 409) 410) 411) 412) 413) 414) 415) 416) 417) 418) 419) 420) 421) 422) 423) 424) 425) 426) 427) 428) 429) 430) 431) 432) 433) 434) 435) 436) 437) 438) 439) 440) 441) 442) 443) 444) 445) 446) 447) 448) 449) 450) 451) 452) 453) 454) 455) 456) 457) 458) 459) 460) 461) 462) 463) 464) 465) 466) 467) 468) 469) 470) 471) 472) 473) 474) 475) 476) 477) 478) 479) 480) 481) 482) 483) 484) 485) 486) 487) 488) 489) 490) 491) 492) 493) 494) 495) 496) 497) 498) 499) 500) 501) 502) 503) 504) 505) 506) 507) 508) 509) 510) 511) 512) 513) 514) 515) 516) 517) 518) 519) 520) 521) 522) 523) 524) 525) 526) 527) 528) 529) 530) 531) 532) 533) 534) 535) 536) 537) 538) 539) 540) 541) 542) 543) 544) 545) 546) 547) 548) 549) 550) 551) 552) 553) 554) 555) 556) 557) 558) 559) 560) 561) 562) 563) 564) 565) 566) 567) 568) 569) 570) 571) 572) 573) 574) 575) 576) 577) 578) 579) 580) 581) 582) 583) 584) 585) 586) 587) 588) 589) 590) 591) 592) 593) 594) 595) 596) 597) 598) 599) 600) 601) 602) 603) 604) 605) 606) 607) 608) 609) 610) 611) 612) 613) 614) 615) 616) 617) 618) 619) 620) 621) 622) 623) 624) 625) 626) 627) 628) 629) 630) 631) 632) 633) 634) 635) 636) 637) 638) 639) 640) 641) 642) 643) 644) 645) 646) 647) 648) 649) 650) 651) 652) 653) 654) 655) 656) 657) 658) 659) 660) 661) 662) 663) 664) 665) 666) 667) 668) 669) 670) 671) 672) 673) 674) 675) 676) 677) 678) 679) 680) 681) 682) 683) 684) 685) 686) 687) 688) 689) 690) 691) 692) 693) 694) 695) 696) 697) 698) 699) 700) 701) 702) 703) 704) 705) 706) 707) 708) 709) 710) 711) 712) 713) 714) 715) 716) 717) 718) 719) 720) 721) 722) 723) 724) 725) 726) 727) 728) 729) 730) 731) 732) 733) 734) 735) 736) 737) 738) 739) 740) 741) 742) 743) 744) 745) 746) 747) 748) 749) 750) 751) 752) 753) 754) 755) 756) 757) 758) 759) 760) 761) 762) 763) 764) 765) 766) 767) 768) 769) 770) 771) 772) 773) 774) 775) 776) 777) 778) 779) 780) 781) 782) 783) 784) 785) 786) 787) 788) 789) 790) 791) 792) 793) 794) 795) 796) 797) 798) 799) 800) 801) 802) 803) 804) 805) 806) 807) 808) 809) 810) 811) 812) 813) 814) 815) 816) 817) 818) 819) 820) 821) 822) 823) 824) 825) 826) 827) 828) 829) 830) 831) 832) 833) 834) 835) 836) 837) 838) 839) 840) 841) 842) 843) 844) 845) 846) 847) 848) 849) 850) 851) 852) 853) 854) 855) 856) 857) 858) 859) 860) 861) 862) 863) 864) 865) 866) 867) 868) 869) 870) 871) 872) 873) 874) 875) 876) 877) 878) 879) 880) 881) 882) 883) 884) 885) 886) 887) 888) 889) 890) 891) 892) 893) 894) 895) 896) 897) 898) 899) 900) 901) 902) 903) 904) 905) 906) 907) 908) 909) 910) 911) 912) 913) 914) 915) 916) 917) 918) 919) 920) 921) 922) 923) 924) 925) 926) 927) 928) 929) 930) 931) 932) 933) 934) 935) 936) 937) 938) 939) 940) 941) 942) 943) 944) 945) 946) 947) 948) 949) 950) 951) 952) 953) 954) 955) 956) 957) 958) 959) 960) 961) 962) 963) 964) 965) 966) 967) 968) 969) 970) 971) 972) 973) 974) 975) 976) 977) 978) 979) 980) 981) 982) 983) 984) 985) 986) 987) 988) 989) 990) 991) 992) 993) 994) 995) 996) 997) 998) 999) 1000)

birle ol sarāydan (3) kaldırup pāy-tahta yitürdiler ve maḳām-ı ‘ubūdiyetde baş koyup hizmet (4) maḳāmında tūrdılar. Ammā kıral daḫı kıraliceye Mariyaya tesellī-yi ḫātır için (5) ḫaber şalup eytdi kim: “Ḳarındaşum luḫf idüp bize rencīde-ḫātır olmasun. (6) Eger ben gelmeyeydüm vilāyet ḫalkı aña ‘adūv olup başına bir muşībet getürürlerdi” (7) didi. Kıralice daḫı didi kim: “Ungurus beglerinden dünyāda kime vefā gelmişdür kim (8) baña gele? Evet şuña perişān-ḫālem ki, ḫīleyile ve müdārāyıla ‘ālemde beni (9) şermesār kılduñuz” didi. Pes ol aradan kıralı kaldurup Ḳal‘a-ı Ustuni Belğırada (10) iltüp başına salṫanat tācın urup kırallık şartın yerine yitürdiler, (11) ve anda bir niçe gün ‘işrete meşğul oldılar. Andan girü Budine gelüp (12) ḫükm ü ḫükümet kıldı. Ammā rāviyān-ı aḫbār şöyle rivāyet eyler kim, kıral (13) Ḳarlusdan bir yıldan soñra ba‘zı begler müteşekkī olup bī-zār oldılar. **[182b]** (1) Ammākim kıral-ı Ludviḫus ḫāl-ı ḫayātındayiken Palatinus dimekle meşḫūr (2) bir ednā kimseneyi nazār idüp muḫarreblerinen kılmışdı. Ol daḫı kıraluñ (3) ni‘met-i ḫürmetiyçün kıralicenüñ hizmetinde olup anuñ daḫı ḫāşı olmuşdı. (4) Ve kıralice Casar oḫlı Segizmunduza nāmzād olduḫı eşnāda Balaj Farḫaş (5) dirler bir ehl-i tedbīr kimseneyi kıralicenüñ hizmetine gönderüp ol daḫı (kıralicenüñ meşḫūr maḫbūlı oldı gercikim tāc u taḫtdan dūr olmuşlardı illākim kıralicenüñ hizmetinden ḫālī olmadılar). (6) Ammākim kıralice ol begleri da‘vet kılup bilittifāḫ kıralı ḫīle birle (7) helāk itmege ḫaşd idüp tedbīre meşğul oldılar. ‘Āḫıbet kıralice eytdi kim: (8) “Buña çāre ve bizüm yaramuza merhem budur kim, ben ḫasta oldum didürem ve (9) sizleri ḫalvetümde penāḫ eyleyem. Andan soñra kırala ḫaber kılam, beḫerḫāl ol beni (10) görmege ḫod iverek gelmek muḫarrerdür. Ve benüm ḫalvetüme andan ḫayri kimse bile (11) girecek degüldür. İmdi bundan özge tedārük olmaz. Şöylekim kıral ḫalvetüme (12) girecek olursa anuñ işin temām kılasız” deyü ḫavl eylediler. Ve ol (13) mekkāre-i zemāne kırala ḫaber şalup eytdi kim: “Şimdiki ḫālda baña ‘azīm **[183a]** (1) ḫastalık ‘arız olup ḫayātumdan ümīz kesdüm. Eyle olsa devletlü kıraldan (2) dilegüm budur kim, ḫadem rencīde kılasın tā

kim hasret yevme'l-āhirete kalmaya. (3) Ve ümīdvāram ki, anuñ mübārek kademinden baña şifā ire” deyüp pes Palatinus (4) ve Palaj Farqaş nām bī-amānları ālāt-ı harba müstağrak idüp -gendünüñ (5) hāşşa halvetlerinde revzenler varıdı- ol revzenler içinde penāh eyledi. (6) Çünkim kırala ol haber ulaşdı, qarındaşdur beherhāl varup (7) görmesin gendüye lāzim görüp ve tenhā süvār olup gelüp kıralicenüñ (8) sarāyına girüp hīle duzağına giriftār oldı. Çünkim kıral geldi kıraliceden (9) destūr diledi ve ol pürhīleleri penāh eyledügi tenhāda yir itdiler, (10) ve eytdiler kim: “Kıralicenüñ halvet-hānesin tenhā kılalum” deyince ol iki (11) hūnhor nāgehān kılıc çeküp ve kıraluñ üzerine hücüm eyleyüp amān virmediler ,(12) ol arada kıralı pāre pāre eyleyüp helāk eylediler. Andan soñra (13) Vişegırad kelisesinde iltüp defn eylediler. Pes kıralice girü tahtına [183b] (1) geçüp Palatinusı vekīl-i hāş eyledi. Andan soñra kıraluñ ba‘zı muqarreblerin (2) tutup anlardan intikām aldı, ve eytdi kim: “Şimden soñra ayruq düşmenüm (3) yoqdur” deyüp hükümetde oldı. Ammā rāvīler şöyle rivāyet iderler kim, (4) vilāyet-i Hırvatıñ bir banı varıdı. Adına Yoħannis dirlerdi. Ve kıral Karlus (5) ıla çok hukūk-ı sābıka hāki‘ olmışdı ve çok eylugin görmışdı. (6) Pes kıralice anı ol aşıl hīle ve haqāret birle helāk eyleyicek, (7) Yoħannis ban bu fi‘ilden ziyāde müteşekkī olup kıraliceye qaşd eylediler. (8) Derhāl Hırvat vilāyeti çerisin cem‘ idüp kıralicenüñ üzerine yürüdi. (9) Ammā kıralice bundan evvel “Kıralı öldürdüm ve tahtı gine elinden (10) aldum” deyü Casara ve oğlı Segizmunduza beşāret haberin şalmışdı. (11) Çünkim Hırvat banı Yoħannis kıraliceye qaşd idüp leşker çekicek, kıralice (12) daħı ‘ale’t-ta‘cīl Ungurus çerisin cem‘ idüp ban ıla muqābele kılıp (13) ‘āşıkāne bir ceng itdiler kim, dil ile vaşf olmaz. ‘Āķıbetü’l-emr ol [184a] (1) cengde Palatinus ve Balaj Farqaş helāk olup kıralice ‘askeri mağlūb olup (2) kimi kılıcdan geçüp ve kimi bīm-i cāndan girīzān olup kacdılar. Ve kıralice (3) daħı ol muħārebede ele girüp ve anı alup gidüp vilāyet-i Hırvata (4) müte‘allık Kal‘a-ı Korpada muħkem haps eyledi. Çünkim kıralice vilāyet-i Hırvata (5) maħpūs oldı, bu haberi Casara bildürdiler. Hemān

sā‘at Casar daħı (6) çerisin cem‘ idüp ve ol çeriye oğı Segizmunduzı baş idüp memālik-i Ungurusa (7) şaldı. Segizmunduz daħı ilgayup memālik-i Ungurusa irdi. (8) Ammā ban daħı kılduğı cünbüşden peşīmān yeyüp Casardan ve oğından (9) gāyet vechile üşenüp āķıbet kıralıçeye ĥaber şalup eytdi kim: “Şöyleki (10) Casardan ve oğından gelecek zararı def‘ eylemesine ‘ahd iderse anı (11) selāmet birle girü vilāyetine göndereyim” deyicek kıralıçe daħı ‘ahd eyledi. (12) Yoħannis daħı aña bir niçe nefer yarar kimseneler қоşupvilāyetine gönderdi. (13) Segizmunduz ile vāşıl olıcaķ düğün şartın yirne getürüp [184b] (1) Қал‘a-ı Ustuni Belğıradda muħkem cem‘iyet kılup ‘ış ü işret eyleyüp ‘ale’r-rağm-ı rüzgār (2) yiyüp içüp hoş gecdiler. Ammā kıralıce bir gün ayađ üzre тұrup (3) ol cem‘iyet beglerine eytdi kim: “Begler beni kıralığa қабул қılmazsız. Eyle olsa şimdiki (4) ĥālda işbu vilāyet temām mertebede baña müte‘allıķ düşdi, daħı benden maħal kimse (5) yoқdur. Ve çünkim beni maħal görmedüñüz, imdi sizüñ ma‘rifetiñüz ile yirümi (6) Segizmunduzı bildürürem. Zīrā bir budur kim, ‘ādet mūcibi üzerine erümdür, (7) ve şāniyā Casar oğıdır ve devlete lāyık kimsenedür. Bu cevāba daħı ne (8) dirsiz” deyicek begler daħı bu rāya rāzı olup: “Bizüm daħı murādımız budur” (9) didiler. Andan soñra kıralı begleyüp başına saltanat tācın urup (10) emrine muṭī‘ ve munkād oldılar. Ammākim kıral Segizmunduz vilāyet-i Ĥırvatıñ (11) banı olan Yoħannişa kıralıceyi тұtup alup gitdüği sebebden (12) kibr ü kīn тұtmışdı. ‘Āķıbet diledi kim, andan intikām ala. Ve ban cānibinde: “Қанда (13) ola” deyüecessüs için cāsūslar şaldı. Megerkim ĥīn-i vaқtda Қал‘a-ı Pojon [185a] (1) içindeyidi. Çünkim kırala ĥaber oldı, ‘azīm leşker cem‘ idüp (2) ve ol çeriye ba‘zı nāmdār beglerden serdār eyleyüp emr eyledi kim: (3) “Varup Қал‘a-ı Pojoğayı muħāşara kılılar. İşte ben daħı vardum” deyüp (4) gönderdi. Emr mūcibince ol begler daħı ‘ale’t-tertīb leşker çeküp: “Қandasın (5) Қал‘a-ı Pojoğa” deyüp revāne oldılar. Қона göçe günlerde bir gün (6) irişüp Қал‘a-ı mezbūreyi ihāta eylediler, ve bir niçe taraftan тоblar ĥavāle kılup (7) đarb-ı dest ahālī-yi қал‘ayı zebün ve fūrümānde

kıldılar. Ban dağı gördi kim (8) hāl düşvār oldu. Hemāndem ƙal‘anuñ oğrı kapusın açup ƙacdı. (9) Vilāyet-i Bosnaya müte‘allıƙƘal‘a-ı Dobra dimekle meşhūr hişāra vardı. (10) Ammā bu cānibden Ƙal‘a-ı Pojoğa ƙavmı ƙal‘ayı virüp muṭī‘ oldılar ve hem (11) ƙırāla didiler kim: “Ban fırsat bulup Dobra hişārına ƙacdı” didiler. Fi’l-hāl (12) ƙıral dağı leşker çeküp Ƙal‘a-ı Dobra cānibine yöneldi ve ol (13) ƙal‘ayı ihāta ƙıldı. Pes ban dağı diledi kim, andan dağı ƙaçup gide. [185b] (1) Yola girüp giderken nāgehān ele girüp ƙayd u bend birle ƙıraluñ huzūrına (2) yitürdiler. Andan ƙal‘ayı dağı fetḥ eyleyüp ol eṣnāda Bosna ve Hırvat (3) ve Bulğar vilāyetleri dağı tābi‘ olup ƙıral dağı ol aradan dönüp (4) Piçuya irüp anda bana siyāset emr eyledi. Pes bir ‘aclenüñ üzerinde bir mancınıƙ (5) tertīb eylediler. Andan soñra banı mancınıƙ üzerine bend idüp şehri Piçovayı serāser (6) gezdürüp ve demür ƙışac ıla cümle a‘zāsın loƙma loƙma pāreleyüp (7) bunuñ gibi cezā ve ‘azāb ıla helāk eyleyüp nām u nişānın cihāndan (8) maḥv eylediler. Eyle olsa ƙıral-ı Segizmunduz memālik-i Ungurusa ƙıral olduğınuñ (9) dördüncü yılı devrinde vilāyet-i Ƙara-Boğdanuñ mu‘ānid bir hākimi varıdı. (10) Ve ƙırala iltifāt göstermedüğü sebepten ƙıral dağı aña ƙaşd için (11) sefer yarağın ƙıldı, ve üzerine leşker çeküp revāne oldu. Pes Boğdan hākimi (12) olan İştifan Voyvoda dağı leşker cem‘ idüp vilāyet-i Erdel ile Boğdan (13) memleketi mābeyninde olan kühistānlık yollarında tūrup yir yir kemīn idüp tūrdılar, [186a] (1) ƙıral varıcaƙ yir yir ceng eylediler. Ammā ƙıraluñ çerisi çoğ olmağıla aṣlā (2) ‘aynına almayup İstefan Voyvoda, çünkim ol hālı gördi, fi’l-hāl varup (3) ƙıraluñ ayağına düşüp cürmin ve haṭāsın diledi. Ve dağı kesim virmege rāzı oldılar. (4) Ƙıral dağı günāhından vāz gelüp memleketin kemākān muƙarrer ƙıldı. Pes (5) rāviyān-ı aḥbār ve nākilān-ı esrār şöyle rivāyet ve ḥikāyet iderler kim, (6) ol devrānda Ƙoştāntiniyenüñ bir pādişāhı varıdı. Adına Ludviƙus dirlerdi. (7) Ol dağı ol hāinde dünyādan gidüp taht-ı Ƙoştāntiniye hālī ƙalmışdı. Ammākim (8) ol devirde Aşya vilāyetinden kim, ol Anaṭolı iklimidür, İslām pādişāhı (9) dağı Türk çerisiyle hūrūc eylemişdi. Ve deryādan geçüp Ƙal‘a-ı Gelibolıyı

feth itmişdi. (10) Ve andan vilāyet-i Rūma el arup azā ılmadaydı. Ammākim kıral (11) Segizmunduz daı vilāyet-i Bodanı tābi ılıca Rūm begleri ve tekurları (12) bir araya cem olup ve birbiriyle meveret ılıp eytdiler kim: “Memleketimiz meliksüz (13) alup ve bu arafdan Trk pādiāhı daı vilāyete el arup alı-yrr. [186b] (1) İmdi ey niān degldr. Ve bize ibu maalda bir ehriyār gerekdr kim, vilāyetimize (2) melce’ ola” didiler ve eytdiler: “imdiki hālda memālik-i Ungurus ehriyārı (3) Segizmunduzdan ulu ve itiyār kıral olmaya. İmdi avālımız ana bildrp (4) yalvaralum” deyp, ittifaen ana mektb gnderp eytdiler kim: “Devletl kıral, (5) malmu olsun kim, imdiki hālda otataniye ehriyārı melik Ludovius (6) dnyādan gitdi, vilāyet hāl aldı. Bir budur kim Aya vilāyetinden Trk (7) pādiāhı hrc eyleyp deryādan gep ala-ı Gelpolıy alup zāb eyledi. (8) Andan Rūm milletine el arup nie memleketler feth idp elān (9) daı feth zerinedr. Her cānibe kim uraya ol bir ‘azīm ejder miāli yup yaar, (10) manr ve ma muzaffer olur ve durmayup artma zerine oluyrr. İmdi (11) devletl kıral biz daı seni ve ulu ve itiyār grdk. Luf idesin bir ān (12) ve bir sāat ol diyārda arār ılmayasın gelp adem rencide ılasın. Ve daı (13) ylekim, Trk erisi bir mddet daı artma zerine ola, anlara kimse [187a] (1) cevāb virmek itimāl yodur. İmdi bize olan hemān devletl kıraladur” (2) deyp ‘ale’t-tacl mektbı kıral-ı Segizmunduzda gnderdiler. nkim (3) mektb ırala irdi, diledi kim, Rūm diyārına gele. Fi’l-hāl dvān eyleyp (4) Ungurus begleriyle meveret ılıp mābeynde suāl ve cevāb olıca, begler daı (5) eytdiler kim: “Devletl kıral, biz emre fermānberz, feammā bu midār ‘askerle (6) ol diyāra varıca, dmenden āyet hāzer gerekdr. Neme ve Firancıye ve ayri (7) erāfdā olan vilāyetlerden yardım alup andan varma gerekdr” didiler. (8) Kıral daı bu cevābı makl grp erāfdan ‘asker cem eylemege baladı. (9) Ammā bu yaıadan sultān-ı selāin-i cihān ve hāān-ı ehriyārān-ı devr-i zemān (10) zıllullāhi azam ehināh-ı mu‘azzam kātill-mrikine nāird-devleti

ve'd-dīni (11) a'nī sultān ibn-i sultān Sultān Bāyezīd Ḥan bin Muḥammed Ḥan ḥazretleri (12) daḥı Selāniki ve eṭrāf-ı cevānibini ḍarb-ı tīgile alup gendüsine müsahḥar kılmışdı. (13) Ol aradan pādişāh-ı İslām Ungurus kıralına bir mektüb gönderüp eytdi kim: **[187b]** (1) “Sen kim memālik-i Ungurus kıralı Segizmunduzsın, bilmiş olasın kim, şimdiki ḥālda (2) vilāyeti Rūma ḳadem başdum ve bu diyārı seyf-i sa'ādetümle fetḥ eyledüm, İmdi (3) eger seniñ daḥı başuñda devlet varısa gelüp emrūme iṭā'at kılasın, ve gene (4) şöyle ki, emrūme muḥālefet kılup ḥüsn-i rızā göstermeyesin, vaḳtuña ḥāzır olasın: (5) “Bilmedüm, işitmedüm” dimeyesin. Vesselām” deyüp ol mektübı kıral Segizmunduza (6) gönderdi. Çünkim mektüb kırala irdi, okıyup mefhūmına muṭṭali' oldı, vehm (7) deryāsına müstağraḳ olup fi'l-ḥāl Ungurus beglerine: “Ale't-ta'cīl 'askeriñüzle (8) ḥāzır ve müheyyā olasız” deyü mektüblar gönderüp ve 'aḳıbindan siyāset-nāmeler (9) daḥı şalup gönderdi, ve İslām 'askeri cānibine daḥı cāsūsar şaldı. (10) Ba'dehu Nemçe ve Firanciye ve ğayri vilāyetlerden yardım ṭaleb kılmışdı. Anlar daḥı gelüp (11) yitişdiler. Ammā bu cānibden cāsūsar daḥı İslām 'askerine irüp gördiler (12) kim, vilāyet-i Rūmuñ niçe yarar yirlerin alup zabṭ eylemişler, 'askerlerine ḥod nihāyet (13) ve ğāyet yok.

Naẓm

Çünki cāsūsar şalındı ol zemān

[188a] (1) 'Asker-i İslām a irdiler revān

Gördiler kim bī-nihāyet bir çeri

(2) Otururlardı ḳonup şahrāları

Ḥayme vü çadır ṭutup şahrā yüzün

(3) Añsuzın gören yitürür gendözin

Dikilüp ḥayme öñinde nīzeler

(4) Görenüñ bağrın iderdi rīzeler

Mīşeyistāna dönüp 'asker içi

(5) Bulanup yeşil kızıl bayrak ucu

Eyle heybetlü çeriydi ol çeri

(6) Biñ ere girüridi her bir eri

Neşr

(7) Çünkim cāsūs lar İslām ‘askeriniñ bu şevketin gördiler, keyfiyet-i aḥvāllarına (8)

muṭṭali‘ oldılar, hemāndem dönüp gördükleri üzre gelüp kırala haber virdiler, (9)

Çünkim kıral bu haberi işitdi, hemāndem:

Nazm

(10) Ditredi ol demde çün berk-i ḥazān

Gövdesinde ḳalmadı ḳurudu ḳan

(11) Ḳorḳusından ditredi yaprak gibi

Oldı rengi beñzinüñ toprak gibi

(12) Heybet-i İslām ṭolupan göñline

Ḳayret alup naḳş irişdi ‘aḳlına

(13) Bilmedi niçidüp nidesini

Baş alup kanḳı ile gidesini

[188b] (1) Neşr

Bu yañadan Firanciye vilāyetinden mu‘āvenetiçün gelen begler gördiler kim, (2)

ḳıralun cānına beğāyet ḳorḳu düşdi. Hemān sā‘at ayağ üzre gelüp: “Devletlü (3) kıral,

düşmāndan ne ḳatı ḥavf idersin. Biz Türk ile ceng itmegi şevāb bilürüz. ‘Alemdede (4)

düşmāndan ne pervāmuz var” deyüp istimālet virdiler. Ve hem Ungurus begleri

didiler kim: (5) “Devletlü kıral, ol iş kim olacaḳdur, aña çāre yoḳdur. Beherḥāl olur

Ḳorḳu fāyide (6) ḳılmaz. Ol nesne kim kātib-i ḳudret başuñda taḥrīr itmişdür, elbette

olacaḳdur. Eyle olsa (7) Türk pādişāhından bizüm ve bākımız vardır. Hemān kıraldan

himmet gerekdür” deyüp (8) kıralı vesveseyile ḳaldurup ḳona göce ve yiye içe

günlerde bir gün Bulḡar (9) vilāyetine irüp ḳondılar. Ve andan daḫı göçüp Vidine irüp

ķondılar. Ez-in-cānib (10) bu yañadan İslām ‘askeri dağı ‘asker-i küffārı cāsūslar gönderüp (11) kemāl-ı mertebede anları tecessüs eyleyüp andan müretteb ceng ālātın görüp kıraluñ (12) üzerine deryā-yı ađzarānlayın cünd-i bī-şümār çeküp ‘azm eylediler.

Nazm

(13) Çekdiler ‘asker kıraluñ üstine

Ėađ Ta‘ālā yardım ide dostına

[189a] (1) ‘Asker-i İslām göçüpen fevc fevc

Girdiler yola yürüyüp mevc mevc

(2) Gök demüre Ėarķ olupan her biri

Ceng için bel bağlayup iy yol eri

(3) Eyleyüp niyet Ėazāya ‘ışķıla

Yürüridi her birisi şevķile

(4) Yiye içe ķona göçe rüz u şeb

Gitdiler idüp Ėazāķaşdın taleb

(5) Neᖁr

Çünkü birbirne buluşmağa ķarīb mevzi‘e irişüp ķondılar, bu yañadan (6) kıral dağı ‘asker-i küffār-ı Ėākısārıla Vidin üzerinden ķalkup Ėazret-i ‘İsānuñ (7) biñ üç yüz toķsan altı yılı tārīĖinde Eski-Nikebolı üzerine (8) ķonup anda istataburun bağlayup ve tobların ķurup vaķyına Ėazır ve nāzır (9) ŗurdu. Anı gördiler kim, nāĖehān bir Ėün şedā-yı ŗabl u kūs āvazı geldi: (10) “Ney ki” deyü yüksek yirlere çıķup gördiler kim, ‘asker-i İslām birle (11) Ėazret-i Sulťān Murād Ėan-ı Ėāzī sil-i revānlayın süre irüp bī-muĖābā kırala muķābil ķonup, (12) ol gice anda ķarār kıldılar ve ŗarafeynden “Yarın cengdür” deyü ‘askerde münādīler (13) nidā eylediler. Çünkü vaķt-ı şubĖ irdi, āfitāb-ı ‘ālem-tāb Ėüneş Ėāf kullerinden **[189b]** (1) bař götürüp nūr-ı yezdānıyla ‘ālemi münevver kıldı hemāndem ol iki deryā-miřāl (2) ‘asker ser ü pā āhene Ėarķ olup at

arkasına gelüp sancağlar çözüp şaflar (3) bezeyüp alaylar düzdiler. Ammā kırala Firancīye vilāyetinden yardıma gelüp “Türk (4) ile ceng iderüz şevāblar hāşıl iderüz” deyü da‘vā-yı merd iden Firancīye (5) begleri ve kavmı gendüleri ve atları ser ü pā pürüme demüre müstağrak olup (6) Ungurus çerisi şafnuñ öñine maşaf bağlayup ve kıraldan meydān taleb kılmışlardı. (7) Hemāndem ‘azm-ı meydān kılup cenge āğaz eylediler. Ceng varduğınca germ olup (8) hāy-hūy üni ‘ayyūka peyveste oldu. Ol gün bir ceng oldu kim, İslām ‘askeri (9) ‘adū-yı bī-dīnūñ gözine giñ-i cihānı teng itdiler. Şöylekim ol şahrā (10) adam kanyla mālāmāl olup taşlar mercāna döndi ve küştelerden puşteler (11) peydā oldu.

Beyt

Nice vaşf idem saña ben ol günü

Göklere irmişidi feryād üni

Neşr

(12) Bu yañadan ‘asker-i İslām ‘ināyet-i Allāha ve mu‘cizāt-ı Resūlullāha tayanup tiğ-i āteş- (13) nāk çeküp derūn-ı dilden tekbīr getirüp āteş gibi küffār ‘askeriniñ içine girüp [190a] (1) bir ceng-i āşüb kıldılar kim, dīde-i pīr-sipihri-i hezār-dīde mişlin görmemişdi. Ammākim (2) Hudā-yı bī-zevāl ‘asker-i İslāma fırsat ve nuşret virüp ‘asker-i küffārı (3) bölük bölük eylediler, ve şahrā yüzni leş ü başdan mālāmāl eylediler, ve meydān (4) yüzinden ‘asker-i küffārı sürüp kıraluñ üzerine dökdiler. Ve ol sāt içinde (5) kıraluñ sancağları dibine irüp ‘alemin ve ‘alemdārın yıkup zīr ü zeber kıldılar ve (6) yarar adamların ekser kılıcdan geçürdiler. Kıral ol hālı göricek, tıramayup (7) kaçup yüz şuyın yire saçdı, Koştanāniye cānibine revān oldu. Kaçarak (8) şehri-i Koştanāniyeye düşdi. Ve ba‘zı begler dağı hālāş bulup memālik-i Ungurusa (9) düşdiler. Ammā kıral sefere çıkmazdan evvel meger Ungurus vilāyetinde iki (10) ulu big-zādeler varıdı. Ve Kal‘a-ı Şıklaoş anlaruñ atalarından kalmış mülki (11) idi. Kıral anlara gāzab idüp ve tıutup habs-i ebedī eylemişdi. Çünkim (12) kıral Nikebolı

muḥārebesinde münhezim olup ma‘mūre-i Kōştāntānaneyeye düşecek, (13) ol mahpūs olan beg-zādeler daḥı ḥalāş bulup yine şāḥib-mülk olmuşlardı. [190b] (1) Ve islām cenginde bākī kalan begler daḥı varup birbirne tābi‘ olup ‘ahd eylediler (2) kim, eger bundan şoñra girü vilāyet-i Ungurusa kıral gelecek olursa, (3) tutup ebedī ḥabs eyleyeler. Pes rāvinüñ rivāyeti ve şāḥib-kitābuñ ḥikāyeti (4) bunuñ üzerinedür kim, kıral altı aydan şoñra diledi kim, Kōştāntineyeden kaḥkup (5) Cezāyir-i Rodos beglerine geçüp anlardan yardım taleb kıla. Ol ümīzile gemiye (6) girüp cezāre-i mezbūreye revāne oldı ve anda peyāpey bir bucuḡ yıl tūrup (7) andan girü gemiye girüp vilāyet-i Ḥırvata revāne oldı. Andan diledi kim, Ungurus (8) vilāyetine vara. Ammā beglerüñ yavuz kaşd eyledüklerinden iḥtirāz kılup (9) ol sebebden memālik-i Nemçe Casarından Ungurus beglerine dilek-nāme gelüp (10) ol sebebden kıral daḥı vilāyet-i Ungurus içine girdi. Pes ol muḥaddemā ebedī (11) ḥabs eylediği beg-zādeler daḥı fırsat bulup tutup kıralı Ka‘a-ı Şikloşda (12) ebedī ḥabs eylediler. Ol eyyāmda vilāyet-i Erdelüñ māzī geçer kırallar zürriyetinden (13) bir banı varıdı. Adına Ladislavuş dirlerdi. Dilediler ki, anı getirüp [191a] (1) Ungurusa kıral dikeler. ‘Aḳıbet varup vilāyet-i Erdelden kaḥdurup (2) Ungurusa yitürdiler. Çünkim kıraluñ ḥabs olduğundan āgāh oldı, (3) eytdi kim: “Çünkim kıral ḥabsdur bunuñ şoñı vardur” deyüp kıralıḡı kaḥbul eylemedi. (4) Fi’l-ḥāl girü vilāyet-i Erdele varup ber-ḡarār-ı sābık banlıḡ sadrına geçüp (5) ḡarār kıldı. ‘Aḳıbet kıralı ḥabs iden beglerüñ ‘ömür-dīde bir ataları varıdı. (6) Bir gün oğullarınüñ ayaḡına düşüp kıralı anlardan dilek eyledi. Ol (7) begler daḥı atalarınüñ dilegin redd idemeyüp kıralı şalivirüp (8) taḥta geçürdiler. Ammākim ekseriyā Ungurus begleri ve ḡayr ḡavmı kırala (9) ‘adū-yı bizzāt olmuşlardı, ve dāyimā kırala nifāk idüp kaşd iderlerdi. (10) Ol beg-zādeler işbu ḡālı ḡoricek, kıralı yirinden kaḥdurup ve Nehr-i Tūna’yı (11) gecüp Çeḡ-Moravaya varup anda bir niçe gün oturup Nemçe ve Çeḡ (12) ḡavmından ḡaylī leşker cem‘ eyleyüp; ve andan dönüp taḥtına gelecek maḡalda Ungurus (13) begleri daḥı çeri cem‘ idüp kırala ḡarşu varup dilediler

kim, vilāyete komayala. [191b] (1) Bu fikrile kırala pence urup ma‘reke kıldılar. Āhir kıral bunları şıyup tārūmār kıldı, (2) ve ba‘zı ehl-i fesād ve bā‘iş olanları ele girüp helāk eylediler. Ammākim (3) rāviyān-ı aḥbār ve nākilān-ı āsār şöyle rivāyet kılurlar kim, kıral taḥta gecdüginüñ (4) yigirmi üçüncü yılından şoñra vilāyet-i Rimüñ daḥı kavmı kırala tābi‘ olup (5) dilediler kim, tekrār İslām ‘askeri ile ceng kıla. Ol sebebden diyār-ı Rimüñ (6) daḥı tācın gönderüp başına geyürdiler. Ve daḥı Çeḥ memleketiniñ bir şehriyārı varıdı. (7) Dünyādan gitdi. Evlādı yoḡıdı. Ol cihetden Çeḥ mülketiniñ daḥı kavmı (8) meşveret kılup anlar daḥı kıral Segizmunduzı ihtiyār kılup ve emrine (9) fermānber olup Çeḥ milkinüñ tācın getürüp teslīm eylediler. Megerkim (10) Nemçe diyārınıñ Casarı bundan şoñra az zemānda dünyādan gidüp Nemçe (11) memleketi ḥālī kıaldı. ‘Ākıbetü’l-emr Nemçe ve Fireng ve diyār-ı Rim begleri (12) ve uluları ve sāyir müdebbirleri bir yire gelüp Qal‘a-ı Maylan dimekle meşhūr (13) ḥiṣār üzerinde ‘azīm cem‘iyet eyleyüp kaşd eylediler kim, Nemçe memleketine [192a] (1) casarlıḡa maḥal ve lāyık kimsene istediler. Pes fikr idüp gördiler kim, kıral (2) Segizmunduz ol zemānda üç taḥt-niṣīn diyāruñ şehriyārıdır, sāniyā ‘ömür-dīde (3) ve rüzgār-keşīde kimsedür, sālīṣā kādīmī Casar oḡlıdır. Andan müsteḥak kişi (4) görmediler. Fi’l-ḥāl kıral Segizmunduzaya yarar elçi şalup ve ol cem‘iyet begleriniñ (5) mühürlü mektūbları virilüp kıralı ol cem‘iyete gelmek ecliyçün tazarru‘an da‘vet kıldılar. (6) Çünkim tazarru‘ eylediler, kıral daḥı kabūl kıldı. Ve taḥt-ı taşarrufında olan (7) diyārlara kıyım-maḡāmlar ta‘yīn eyledükden şonra, bir neçe biñ süvārıla: “Qandasın (8) Qal‘a-ı Maylan” deyü revān oldılar. Qona göçe ve yiye içe günlerde bir gün mevzi‘-i mahūda (9) yakın yire inüp kıondılar. Pes bilcümle cem‘iyet begleri ve dīn uluları kırala (10) istikbāl için karşı varup ‘izzetle Maylan şehrine getürüp kıondurup (11) bir nice gün şāhāne ziyāfetler eyleyüp ‘iş ü ‘işrete meşḡul oldılar. (12) ‘Ale’r-raḡm-ı rüzgār yiyüp içüp ḥoş gecdiler. Andan şoñra kıral Segizmunduzaya (13) Nemçe ve Fireng ve Rim uluları kıalkup Nemçe vilāyetiniñ casarlıḡın [192b] (1) ‘arz eylediler ve maḡām-ı

tażarru‘da ıurdılar. Kıral Segizmunduz dağı (2) ayađ uzerine ıurup eytdi kim: “Eger beni iřbu casarlık şadrına mağal gürürseñüz, (3) siz beglerüñ rızāsına ve ulularuñ tedbırine kıyılız. Nola” deyü cevāb viricek, (4) derđāl casarıyyet tācını kıraluñ başına urup andan bi’l-cümle (5) ulu kici emrine rāzı olup ve el öpüp her birisi merātibince řađ u řol (6) geıüp oturdılar, ve şoğbet-i řař eyleyüp řarāb-ı ergüvān ele alup şağdan (7) u şoldan sımın-sāk sākiler la‘lın cām şundılar, guşşa-ı devrānı ferāmüř itdiler. (8) Kelleler germ ve gönüllerini nerm olıcağ, Casar dağı her birne ĥil‘at-ı řař (9) geyürüp delim iřsānlar eyledi. Bu vechile bir niıe zemān yiyüp iıüp (10) ĥoř gecdiler, ve bu ‘iřretüñ mābeyninde ĥaylī ay u gün devr eyledi. ‘Ākıbet (11) kıral casar olduğı memālik-i Ungurusa ıavlandı. Diyār-ı Ungurus iıine vesvese (12) düşüp vilāyete: “Ya Casar gelsün yāđud ađar kıral dikerüz” deyü vilāyet (13) iıinde gulgule peydā oldu. Ve andan ĥayri ıeğ diyārına bir kimseneyi kıyım-makām [193a] (1) viribidi. Aña dağı ıeğ diyārınıñ begleriyle uz olmayup zinde-gānī eylemekden (2) řoñra Ungurus vilāyetiniñ kıyım-makāmı ol vilāyetlerüñ ĥavādiřātın (3) vuku‘ uzerine ‘arız idüp eytdi kim: “Devletlü Casar, ma‘lümüñ ola (4) kim, şimdiki hāle iřbu diyāruñ kıvımı bize kıral gerekdür, deyüp serzeniş iderler. (5) Ve dağı vilāyet-i ıeğ begleri anlaruñ kıyım-makāmı ıla uz olmayup (6) mābeynlerine ‘adāvet ve bürüdet düşüp az kıalmışdur kim, memleket iıinde bir ĥādiře (7) ola. Bākīsın devletlü Casar bilür” deyüp ol mektübı ta‘cıl Casaruñ (8) dergāhına gönderdi. Casar dağı ol ‘arız-nāmeyi göricek, eytdi kim: (9) “Vakı‘a ol diyārlar ĥayliden ĥālīdür. Evlā oldur kim, varup ol (10) diyāri görevüz” deyüp hemāndem yarağın görüp ve ol cem‘ıyet begleriyle (11) esenleşüp vilāyet-i Ungurusa revāne oldu. Kıona göıe ve yiye iıe günlerde bir gün (12) tağtına irüp kıarār kıldı. Ve bir niıe eyyāmdan řoñra kıaşd kıldı ki, (13) ıeğ vilāyetine vara ve andan ol vilāyeti teftiş eyleyüp temerrüdlük ve [193b] (1) ehl-i fesādlaruñ ĥađkından gele, ve dağı vilāyeti iřlāđ eyleye. Pes vilāyet-i ıeđüñ (2) tađt-nişin şehrine Parađa dirlerdi. ‘Ākıbet kıral dağı řehr-i Barađiya müteveccih oldu, (3) ve anda bir niıe zemān

olup ol diyārı ıslāh kıldı. İllākım (4) ziyāde pīr-i nātüvān ıdı ve memālik-i Ungurus tahtında elli yıl kırallık (5) kılmışdı. Andan Rim ve Çeḡ diyārlarınıñ tācı müyesser olalı altmış beş (6) yıl olmuşdı. Çünkim casarlık tācın geyürdiler, andan soñra beşinci (7) yılında kim Çeḡ diyārı ıslāhına varıcaḡ, anda mizācına ḡastalık müstevlī olup (8) ḡayātından ümidin kaçˆ eyledi. Ve Ungurus beglerin kaçına daˆvet eyleyüp eytdi kim: (9) “İşde baña zaˆf ˆarız oldı ve ˆömrüm daḡı temām kemālinden geçüp intihāsına (10) gelmişdür. Şimden soñra bize ifākat müyesser olmaḡ meger yezdān-ı pākuñ baḡşāyişi ola. (11) Eyle olsa bilürsüz kim işbu Çeḡ ḡalkıyla kaçˆa sizüñ mābeyniñüzde muḡabbet eşeri (12) yoḡdur. İmdi şöylekim ben bunda āḡır olursam, taḡkīḡ bilürem ki, siz Çeḡ begleriyle (13) uz olmazsız. Şāyed vilāyetüñ ḡarābına sebep olasız. İmdi luḡf idüñ [194a] (1) beni işbu yirden ḡalduruñ, gendi ḡānḡāhuma yitürüñ. Ve ben ölecek olursam, (2) beni Varad şehrinde defn eyleyesin” deyü vaşīyet kıldı. Pes begler daḡı Casarı (3) ol aradan ḡaldurup Çeḡ-Morava menziline irgürdiler. Anda ḡayātın tebdīl eyleyüp (4) temām yitmiş yıl salḡanat serīrinde pādişāhlık sürdükden soñra (5) dünyādan gitdi ve emri mūcibince Varad şehrinde defn eylediler.

Nazm

(6) Bu cihānı terk idüp gitdi canı

Varadin şehrinde defn idüp anı

(7) Gözlerin topraḡıla ḡoldurdılar

Alup anı laḡdına irgürdiler

Neşr

(8) Rāvīler şöyle rivāyet kılurlar kim, Casaruñ bir oḡlı varıdı. Adına Albertus (9) dirlerdi. ḡāl-ı ḡayātında anı Nemçe vilāyetine şalmışdı. Çünkim atası dünyādan gitdi, (10) Albertus daḡı bir miḡdār çeriyle irüp Ungurus tahtına gecdi (11) ve ol daḡı Çeḡ ve Rim vilāyetine ḡükm kıldı .Ammā ˆömr vefā eylemeyüp bir yıl ve ḡoḡuz (12) ay yigirmi sekiz günden soñra ol daḡı vefāt kıldı ve Ustuni Belḡiradında (13) defn olundı. Ammā

anuñ daħı dört yaşında nāresīde bir oğlı ƣaldı. Pes [194b] (1) Albertus ƣıraluñ hātūnı ƣaşd eyledi ki, oğlı yirne geçüp başına saltanat (2) tācın urına. Ammā fikr eyledi kim, bundan ilerü ƣıralice Marīya taħta gecmişdi. (3) Ol sebebden başına dürlü felāketler ve haƣāretler gelmişdi. Ol ‘alāmetlerden (4) üşendi, ol fikri ƣalbından maħv eyledi. ‘Āƣıbet gendüye müte‘allıƣ olan begleri (5) da‘vet ƣıldı. Anlaruñla meşveret ƣıldı ve eytdi kim: “Begler, işte ƣıral Albertus (6) dünyādan gitdi, ve oğlı henüz nāresīdedür. İmdi sizüñ meşveretiñüzle gerekdür kim, (7) oğlum hāşıl oluncaya dek emānetin zabt eyleyem” didi. Pes ol gendüye tābi‘ olan (8) begler cāyız gördiler. Ammākim ba‘zı begler rāzı olmayup işbu ittifāƣa (9) rāzı olmayup didiler kim: “Albertus ƣıraluñ oğlı hāşıl olunca vilāyet içinde (10) veyāħud āħar vilāyetden düşmen belüricek, işbu meliküñ işi biter. Elbetde (11) bize ƣıral gerekdür” didiler ve ‘inād eylediler. Ammā ƣıral Albertusuñ hātūnı (12) tāc-ı devleti alup gendü muƣarreblerinden Ƙal‘a-ı Vişıgrad üzerine müvekkeller (13) naşb eyledi. Ez-in-cānib biz geldük bu ƣarafdan ol beglere kim, ‘inād ƣılmışlardı, [195a] (1) fi’l-hāl bir yire cem‘ olup eytdiler kim: “Bize çāre oldur ki, memleket eldeyiken (2) hālumuza münāsib bir ƣıral görevüz” didiler. Megerkim Leħ vilāyeti şehriyārınuñ bir ƣarındaşı (3) varıdı. Adına Vuladislavuş dirlerdi. Pes ol beglerden ba‘zı nihānī Leħ vilāyetine (4) varup anı Leħ melikinden dilek eylediler. Leħ ƣıralı daħı ma‘ƣül görüp leşker (5) cem‘ eylemege meşğül oldı. Ez-in-cānib bu yañadan işbu haber ƣıral Albertusuñ (6) hātūnınuñ kulağına irdi. Beğāyet dilteng olup tefekkür baħrına ƣaldı. Anı (7) fikr eyledi kim, Nemçe vilāyeti Casarına vara ve anı gemdüye mu‘īn ƣıla. Bu efkārıla (8) gendü muƣarreblerin hemān sā‘at yanına oƣıyup işbu aħvālı anlara bildürdi, (9) didi kim: “Benüm şimdi murādum oldur kim, oğlumı alup Casaruñ ƣatına varam” didi. İşbu (10) rāyı muƣarrebleri daħı revā görüp fermānber oldılar. Pes hātūn daħı bildi kim, (11) anlardan vefā ƣorħusu gelür. Eytdi kim: “İmdi ben tāc-ı devleti alup Casaruñ (12) yanına iltmek muƣarrerdür. Zīrā tācsuz ƣıralılıƣ nikāhsuz ‘avrata ve oyansuz ata beñzer (13) bir ƣazīyedür” deyüp fi’l-

hāl kılķup Ustuni Belğıraduñ miftāhın [195b] (1) alup andan Ƙal'a-ı Vişigrada varup tāt-ı salţanatı alup ve Ƙal'a-ı mezbüre (2) miftāhın dağı alup andan ıkıup: “Ƙandasın Nemçe Casarı” deyüp revāne oldı. (3) Ammā Leđ vilāyetine varan begler dağı Leđ şehriyārınuñ ķarındaşı (4) Vuladislavuşı Leđ diyārından ķaldurup memālik-i Ungurusa yitürdiler. Andan dilediler (5) kim, başına tāt-ı salţanat geyürüp ķıral eyleyeler. Pes salţanat tātı için (6) Ƙal'a-ı Vişigrada adam şalup dilediler. Anlar dağı didiler kim: “Ƙıraluñ hātūnı (7) alup gitdi niice eylüginden ĥaberdār degülüz” didiler. Ćünkim Ungurus begleri (8) bu ĥāldan ĥaberdār oldılar, ĥaylī dil-teng olup perīşān ve pürmelāl oldılar. (9) ‘Āķıbet ķıralı ķaldurup Ustuni Belğırada ilettiler. İllākim ne ķılacaķların (10) bilmezlerdi. Ve dīn ulularına tanışup nāçār anlaruñ izniyle başlu buğdaydan (11) tāt eylemek revā görüp anuñla ‘amel kıldılar, ve ķıraluñ başına urup (12) beglediler. İllākim vilāyet ķavmınuñ bu ĥuşuşa rızāsı olmaduğı sebebden (13) araya ‘adāvet düşüp hergiz ķırala muĥabbet itmediler, ve ķat‘ā baş egmediler. Ammā ķıral [196a] (1) dağı anlaruñ niçesin aradan götürüp helāk eyledi. Ammākim vilāyet ķavmıyla (2) ilā ĥayri'n-nihāye ĥavğası ve cengi eksük olmazdı. Pes rāviyān-ı aĥbār ve (3) nāķilān-ı āşār şöyle rivāyet ve ĥikāyet ķılurlar kim, ķıral gendü ķavmıyla cidāldayiken (4) bu cānibden İslām pādişāhı Sulţān Murād Ĥan bin Bāyezīd Ĥan ĥazretleri (5) diyār-ı dārü'l İslām leşkerin cem‘ eyledi. Ƙal'a-ı Belğırad (6) üzerine ĥurūc ķıldı. Ol ešnāda Ĥırvat ve Uslovın ve Bulğar memleketleri (7) banlarınıñ ķarındaşlarından biri Ƙal'a-ı Belğıraduñ ĥākimi idi. Adına Yoĥannis (8) dirlerdi. Ćünkim İslām ‘askeri ķala‘-ı Belğıraduñ üzerine yakın vardı. (9) Yoĥannis dağı ilerü varup İslāmuñ muķaddepleriyle buluşup bir dest (10) uruşdı. Pes pādişāh-ı İslām dağı devlet ü iķbālıla Ƙal'a-ı mezbüre (11) üzerine iricek, hemān sāt ķal‘ayı ĥişār idüp çevre ķuşatdılar. (12) Ammā küffār tarafından ķal‘a muĥāfızı Yoĥannis ķal‘a ķapusın açup ol bedfi‘āl (13) şebihūn eyleyüp ciyş-i İslāma güzend eyledi. Pes bu sebebden şehriyār-ı ‘ālem, [196b] (1) pādişāh-ı İslām kemāl-ı mertebede müteşekkī olup ‘āķıbet

çeri kavmına emr olundu, (2) herkes ƙal'a üzerine toprak ilte. Pes ol ƙædar toprak sürildi kim, ƙal'a (3) üzerine havāle oldu. Andan ol havāle üzerine havāītoplar ƙurup (4) eṭrāf-ı cevānibinden ƙal'ayı muħkem mecrūħ ƙıldılar. Ammā rāvīler şöyle (5) rivāyet iderler kim, ƙal'a ahālisi gördi kim, ƙal'a ħarāb oldu. Fi'l-ħāl ol arayı (6) ƙazup mücevvef eylediler, ve için top otyla ƙoldurup dilediler kim, (7) yürüyiş günü ehl-i İslāmı lağm birle mecrūħ ƙılalar. Pes 'asker-i ehl-i dīn daħı (8) Ƙal'a-ı yidi ay ihāta eyledüğinden soñra, bir gün ƙal'a üzerine 'azīm yürüyiş eylediler. (9) Ol lağme yakın varduğları gibi ol zālimler fırsat bulup lağme od (10) virüp çok müsülmān şehīd eylediler. 'Aḳıbet gördiler kim ƙal'aya zafer bulamazlar. (11) Pes pādişāh-ı İslām diledi kim, ƙal'adan ferāgat ƙıla. Pes bir gün 'ālī dīvān eyledi. (12) Anda İşħaḳ Paşaya dilegince çeri virüp ve emr-i şerīf virüp (13) aña ƙal'ayı bekletdi. Gendüsi devletle dönüp diyār-ı dārü'l İslāma 'avdet ƙıldı. **[197a]** (1) Pes emr mūcibince İşħaḳ Paşa ƙal'ayı muħkem muħāşara ƙılup rüz u şeb (2) ħarb iderdi. 'Aḳıbet pādişāh-ı İslām ƙal'adan ƙalƙup gıtdüğü şāyi' olıcaḳ, (3) ƙıral cānibinden Yanḳo Voyvodaya bir niçe biñ çeri ƙoşılıp İşħaḳ Paşanuñ (4) üzerine varup Ƙal'a-ı Belğırad kurbında gelüp İşħaḳ Paşayla muḳābele ƙılup (5) ma'reke ƙıldılar. Taḳdīr-i Rabbānī İşħaḳ Paşa mağlūb olup ol maħalda (6) Yanḳo Voyvoda İslāma tābī' ba'zı yirleri urup iħrāḳ idüp ħaylī zarar (7) ve güzend eyledi. Ammā İşħaḳ Paşa pādişāh-ı İslām ıla mülākī olıcaḳ tekrār (8) leşker ƙoşılıp Yanḳo Voyvodanuñ ƙaşdına dönüp Yanḳo daħı āgāh oldu. (9) İşħaḳ Paşanuñ üstine ilğayup nāgehān şebihūn eyledi. Ve İslāmdan (10) çok kişi telef olup ħīn-i ma'rekede İşħaḳ Paşa daħı ele girüp ordu-yı İslām (11) tārāc olundu. Andan soñra Yanḳo Voyvoda İşħaḳ Paşayı maħbūs alup (12) vilāyet-i Ungurusa döndi. Ammā andan muḳaddem pādişāh-ı İslām despotuñ (13) Semendire kurbında ħaylī milkin alup ƙabz u başt ƙılmışdı. Çünkim İşħaḳ Paşa **[197b]** (1) 'adū-yı bī-dīne giriftār olıcaḳ pādişāh-ı İslām despot milkini ƙırala (2) girü kemākān mıḳarrer eyledi. Aña binā'en ƙıral daħı İşħaḳ Paşayı envā-ı ta'zīm (3) ile pādişāh ħazretlerine gönderdi. İşbu vesīleyile

mābeynden ‘adāvet (4) münkaṭı’ı oldu. Megerkim ol zemānda kıraluñ yanında Pulapus adlu bir ulu (5) dīn ulusu varıdı. Kıral ve sāyir vilāyet ulusu ol dīn ulusunuñ (6) küfr-i fetvāsiyla ‘amel iderlerdi. Ve aralarında ḥaylī mu‘teber dīn ulusu añılurdu. (7) Ve bir müşkülli vāki’ olsa, anuñ katında ḥall olunurdu. Pes günlerde bir gün (8) ol dīn ulusu kıraluñ nazarına varup eṣnā²-ı kelāmda eytdi kim: “Kitāblarımızda (9) şöyle buyurulmuşdur kim, kim ki bizüm dīnimüze ve āynımuza ḳāyil olmasa anlaruñla (10) ‘ahd u vefā bir vechile cāyiz olmaya. Eyle olsa devletlü kıral, imdi sen daḫı (11) düşmenle ‘ahd u vefā kılmayasın ve fırsatı fevt eylemeyesin. Zīrā ki düşmen günden (12) güne ulalmadadır, ve ṣāniya çerisi çoğalmadadır. Ve şimdiki ḥālda senüñ devletünde (13) Yanḳo Voyvoda gibi dilāverüñ vardur. Fırsatı fevt eylemek olmaz” deyüp kıralı [198a] (1) vesveseyile başdan çıkardı, azdurdu. Ve anuñ fāsıd iḡvāsiyla İslām (2) üzerine ḳaşd eyleyüp derḥāl Ungurus beglerine: “Ḥāzır olasın” deyü (3) taraf taraf nāmeler parākende kıldı ve ‘asker-i bī-ḳıyās cem’ eyleyüp yürüdi. (4) Ammā bu yañadan kıraluñ ol fi’l-i ḳabīḥesi pādişāh-ı İslāmuñ ḳulaḡına girdi. (5) Hemān sā‘at diyār-ı Ungurusa cāsūslar şaldı. Fi’l-vāki’şaḫīḥ ḥaber alıcaḳ, (6) ehl-i dīnden ol daḫı bī-şümār ‘asker cem’ eyledi, ve düşmen tarafına (7) göz ḳulaḳ urup oturdu. Ez-in-cānib bu yañadan kıral daḫı (8) ol ḥisābsuz ‘asker-i ḥākisārı ḳaldurup ḳona göçe Ḳara-deñiz kenārında (9) Varna nām mevzi’e irüp anda ḳarar kıldı. Pes bu tarafdan cünd-i İslām (10) daḫı bölük bölük fevc fevc alay alay ‘adū-yı bī-dīnüñ üzerine yürüyüp (11) niçe menziller ḳaṭı idüp günlerde bir gün bir mübārek demde ve sa‘ādetlü (12) sā‘atda irüp heybetle kırala ḳarşu ḳondılar. Ol gice āsāyiş ḳılıp şabāḫ olduḳda, (13) iki tarafdan ‘asker binüp meydān yüzün açdılar, birbirne ḳarşu [198b] (1) ceng-i ḥarbīler urup hemāndem ḳarışup ‘aşıḳāne bir ceng kıldılar kim, (2) çarḫ-ı gerdün devr ideli anuñ gibi bir ceng daḫı ṭurmamışdı. Tā şol mertebeye (3) irişdi kim, İslām ‘askeri zebūn olup az ḳalmışdı kim, yüz şuyın yire saçalardı. (4) Ol ḥінде ‘asker-i küffāruñ ba‘zı yağma vü tālāna meşḡül oldılar. Ehl-i dīn (5) ol ḥālı göriceḳ tekrār el ḳılıc ḳabzasına urup tekbīr

getürüp (6) ‘asker-i küffāra kılıc koydılar. Kāfiri kıra kıra tā kıraluñ kalb-gāhına irüp (7) bī-mehāba kıralı atından yıķup mecāl virmeyüp başın teninden cüdā kıldılar, (8) ve ‘alemlerin ve ‘alemdārların yıķup helāk eylediler, ve bī-ħisāb ‘asker-i küffār (9) helāk eylediler. Bākī kalanı daķı cān ķorķusından kaçup māl u būngāhların (10) bıraķdılar. Şöyleki iki kiři bir yirde ķalmadı.

Nazm

(11) Ehl-i İslām eyleyüp ol yirde heng

İtdiler kāferlerle ulu ceng

(12) Kırdılar küfr ehlin anda bī-ħisāb

Eylediler cānlarına çok ‘iķāb

(13) Her biri yıķup atından sernigün

Eylediler bağrını ķahrıla ħün

[199a] (1) Kimi mecrūĥ oldu kimisi helāk

Kimisinüñ oldu yiri ħün u ĥāk

(2) Kesdiler başın kıraluñ hem daķı

Ķacdı kāfirler anı görüp aĥī

(3) Eyle urdılar kılcı ehl-i dīn

Durmayupan ķacdılar ve’l-müşrikīn

(4) Neğr

Ķünkim ‘asker-i küffār-ı ĥākısār münhezim olup ķacdılar, pes ‘asker-i İslām (5) daķı ol ģanīmet mālın yağma kılup ģanī oldılar. Rāvīler şöyle rivāyet kıırlar (6) kim, ol zemānda vilāyet-i İflaĥuñ bir ĥākimi varıdı. Adına Darağul Voyvada (7) dirlerdı. Ķünkim Ungurus çerisi münhezim olup ve kıral helāk olıcaķ, (8) Yanķo Voyvoda İflaĥ ĥākimin ģendüye dost bildüĝi ecilden, (9) hemāndem vilāyet-i İflaĥa ķacdı. Ķünkim Darağul anlaruñ aĥvālından ĥaberdār oldu, (10) Yanķo Voyvada’yı ŧutup muĥkem ĥabs eyledi. Bir niĥe müddet ĝiriftār olduğdan (11) soñra bī-nihāyet mālın alup andan soñra

şalıvirdi, çünkim (12) hālāş buldı. Ammā vilāyet-i Ungurus şehriyārı Vuladislavuş İslām (13) pādişāhı elinde helāk olmağın vilāyet begleri bir yire cem‘ olup [199b] (1) dilediler kim, salţanat kaşrını ma‘mūr kılup vilāyete kıral dikeler. Ba‘zı begler (2) eytdiler kim: “İşte bilürsüz kim, kıral Albertusuñ hātūnı oğlı Ladislavuşı (3) bundan evvel Nemçe Casarına iltüp şimdiki hālda ol dağı yaramışdur. Ve bir budur kim, (4) Casar aña mesned düşmişdür. Şöylekim biz işbu hālda āhar kimseyi getürüp (5) begleyevüz, ol sebebden Casarıla aramızda ‘adāvet-i küllī olup ve üzerimize (6) leşker çeküp gelmek muķarrerdür. İmdi bizüm mābeynimüzden fitne vü gavğa (7) zāyi‘ olur degüldür. Eyle olsa bize lāzım olan oldur kim, varup Albertus (8) kıraluñ oğlı Ladislavuşı getürevüz, veyāhud aña adam şalavuz” didiler. (9) Pes bu rāyı Yanķo Voyvoda dağı hoş görüb cümle begler ve vilāyet kavmı bu kavla (10) rızā virdiler ve Albertusuñ oğlına vilāyet beglerinüñ ittifākıyla haber şalup (11) da‘vet kıldılar. Meger ol eyyāmda Ladislavuş henüz tıfl (12) ıdı. ‘Āķıbet işbu rāyı kırup dositāne Ungurus beglerine: “Ben varıncaya dek, (13) her kimi ihtiyār görürseñüz yirüme k̄ayim-maķām eyleyesiz” deyü mektüb inşā eyleyüp [200a] (1) beglere gönderdi. Çünkim mektübuñ mefhūmın añladılar, emre tābi‘ olup (2) k̄ayim-maķāmlığa Yanķo Voyvoda’yı lāyıķ görüp k̄ayim-maķām naşb eylediler. (3) Pes zemāndan soñra Yanķo Voyvoda diledi kim, İflaķ hākimi Darağul Voyvodadan (4) intikām ala. Fi’l-hāl Ungurus çerisin cem‘ eyledi ve üzerine varup (5) Darağul Voyvoda’yı darb-ı dest bir oğlıyla ele getürüp vilāyet-i (6) muķkem haps eyledi ve İflaķ vilāyetine āhar Voyvoda naşb eyledi. Andan gine (7) vilāyet-i Ungurusa duħul eyledi. Ve bir müddetden soñra diledi kim, diyār-ı dārü’l-İslāma (8) sefer kıla. Ol mel‘ün bu fāsıd fikrile temām sefer yarağın kırup (9) ve Ungurus beglerine: “Muķkem seferüm vardur” deyüp nāmeler perākende kıldı, ve az (10) zemānda bī-şümār ‘asker cem‘ idüp diyār-ı İslām üzerine yürüdi. Ammā (11) bu yañadan İslām ‘askeri dağı hazır ve müheyyā olmuşlardı. Pes (12) ol cānibden Yanķo Voyvoda Sevrin kırbında Nehr-i Tuna’yı geçüp diyār-ı İslāma (13) yaķın varıcaķ,

pādişāh-ı İslām daḥı hemān sâ‘at üzerine varup muḳābele olup [200b] (1) tarafeynden at arḳasına gelüp üç gün mütevātir ceng ü kıtāl eylediler. (2) ‘Āḳıbet -bi‘ināyeti’l-meliki’l-‘allām- ‘asker-i İslām manşūr ve muzaffer olup (3) küffār-ı ḥākısār çerisi maḡlūb ve maḳhūr olup kimi ḳacdı ve kimi (4) ḳılıcdan gecdi. Ve Yanḳo Voyvoda daḥı ḳaçup giderken ehl-i İslāmdan (5) iki kimseneye düş gelüp şikār olmışken ol mel‘ün fırsat bulup ol müslümānlaruñ (6) birni şehīd eyledi. Ve hem aḥşam daḥı irmişdi ḥalāş olup ḳacdı. Meger (7) ol yakında bir şa‘b kūhistān varıdı. Pes ol cebelistāna düşüp sergerdān (8) gezerken, Bulḡar ḳavmindan bir şaḥşa duş gelüp ve aña yol şordı. Ve ol (9) şaḥşa vāfir aḳce virüp anı ḳulaḡuz idindi. Meger bundan evvel pādişāh-ı İslām (10) Semendire’yi dispotuñ elinden aluptururdu. Ammā ol zemānlarda (11) deryā-yı luṭf-ı temevvüc idüp yine kemākān muḳarrer ḳılmışdı. Pes rāvī şöyle (12) rivāyet ider kim, ol ḳulaḡuz Yanḳo voyvodayı alup Ḳal‘a-ı Semendire üzerine (13) yitürdi. Çünkim dispot anuñ aḥvālından ḥaberdār oldı, hemān sâ‘at Yanḳoyı [201a] (1) tutup ḥabs eyledi. Niçe günler ḥabs olduḡdan soñra ‘āḳıbet niçe yük (2) mālā kesüp ve oḡlın daḥı rehn alup andan soñra şalıvirdi. Çünkim (3) Yanḳo Voyvoda ḥalāş buldı, derḥāl Nehr-i Ṭuna’yı geçüp Segedin üzerine varup (4) ol diyāruñ çerisin cem‘ eyledi ve dönüp girü Nehr-i mezbūreyi (5) geçüp despota müte‘allıḳ olan yirleri urup yakup ḡāret ve ḥaşāret eyledi. (6) Andan dönüp fi’l-ḥāl Çeḡ vilāyeti üzerine müteveccih olup ol (7) diyārı urup ḥarāb eyledi. Andan soñra dönüp yine şadrında ḳarār ḳıldı. (8) Pes rāvīler şöyle rivāyet ḳılır kim, bundan evvel İslām pādişāhınuñ (9) ḥarbında Yanḳo Voyvoda maḡlūb ve maḳhūr olup ḳaçup despotañ eline (10) giriftār olup ol daḥı ḳoyuvirdüḡi sebebden İslām pādişāhınuñ (11) ḳulaḡına irüp despota ḡāzab idüp fi’l-ḥāl üzerine ‘asker gönderdi. (12) Bu ḥāldan despot daḥı āḡāḥ olup vehm deryāsına ḡarḳ oldı ve hemān (13) Yanḳo Voyvodaya meḳtūb yazup didi kim: “Ben saña eylük eyleyüp ḳoyuvirdüḡüm için [201b] (1) pādişāh-ı İslām baña ḳaşd eyleyüp üzerime çeri şaldı. İmdi baña dostlıḳ (2) ve yār-ı vefādārlıḳ senden olur” deyüp Yanḳo Voyvodaya bir

yarar adam şalup (3) andan meded taleb eyledi. Çünkim Yançoğa haber vardı, hemân sâ'at asker (4) cem' idüp dispot ıla bir oldı ve leşkerin alup gelüp dispotıla mülâkî olup (5) ba'dehu bir mevzi'de İslâm askeriyile muqâbele olup ceng eylediler. (6) Ammâ hikmet-i rabbânî ve kudret-i yezdânî asker-i İslâm mağlûb olup serdârları (7) tutıldı Ol aradan Yanço Voyvoda dönüp Ungurus cānibine 'azm eyledi. (8) Bunlar bunda, ammâ bizüm hikāyetimüz bu cānibden kıral Albertus oğlu Ludviķus (9) daħı cüvānlık 'ālemine kadem başup yarar yigit olmışdı. Pes Casaruñ dergāhında (10) baş koyup eytdi kim: "Devletlü Casaruñ yüce himmetinden 'ināyet umaram (11) ki, şimden soñra baña daħı 'ināyet nazārın kılasız, ve beni anamuñ milkine gönderesiz, (12) ve baña destgîr olasız" deyü tazarru' idicek, Casar daħı yardım virüp (13) az zemānda Ungurus vilāyeti cānibine gönderdi. Bu gitmekde. Ammâ ez-in-cānib [202a] (1) bu yañadan Yanço Voyvoda daħı kona göçe günlerde bir gün Budine irdi. (2) Ol zemāndı kim, Ladislavuş daħı Bec vilāyetinüñ serhaddına gelüp andan (3) Yanço Voyvodaya haber irdi. Yanço fi'l-hāl vilāyetüñ yarar nāmdārlarıyla (4) süvār olup Ladislavuşa karşı istikbāla çıkdı. Pic kurbında kıral (5) ıla buluşup görüşdiler. Varup kıraluñ öñinde baş kodı. Ammâ kıral (6) daħı Yanço Voyvodanuñ nāmdārlığın ve erligin işitmişdi. Aña haylî (7) ta'zîm ve tekrîm eyledi. Pes Yanço Voyvoda hazret-i 'İsā nebînüñ (8) biñ dört yüz elli ikinci yılı tārîhinde vilāyet-i Ungurusı Ladislavuşa teslim kıldı, (9) ve esnā'-ı kelāmda eytdi kim: "Devletlü kıral, bilmiş olasın kim, beni yirüñe (10) kāyim-maķām idelden berü sekiz yıl gecdi. Ol zemāndan bu zemāna (11) gelince bir vaķt cengden hālî olmadum ve bir ān huzūr eylemedüm" didi. Pes (12) Ladislavuş daħı Yançoğu hoş görüp ve aña delim ihsānlar eyledi. (13) Ve ol aradan göçüp vilāyet-i Ungurusa irüp bilcümle vilāyet begleri [202b] (1) ve ulu kiçi istikbāl eyleyüp ta'zîm ve tekrîm birle getirüp kondurup sarāyına (2) yitürdiler.

Nazm

Getürüp tahtına ta'zîmile anı

202b/(3) Serāyına koyup gitdiler anı

Neşr

Çünkü Ladislavuş Ungurus (4) vilāyetine kadem başdı, başına t̄ac-ı devlet urup kırallık şartın yirine yitürdiler. (5) Anda bir niçe eyyām ʿİş ü ʿişrete meşgūl oldılar. Ammā kıral Yanço Voyvodaya (6) muhkem muhabbet eyledi. Bir gün aña hilʿat-ı has geydirüp Bistriça şehrini (7) bir niçe pāre kalʿayıla vilāyet-i Erdele k̄ætup milkīyyet üzere Yançoya bildürdi. (8) Andan şöra başına t̄ac geyürüp ve aña bir mühür virdi kim, ol mühür arşlan (9) şeklindeydi. Ve emr eyledi, külliya vilāyet begleri aña kırallık mertebesinde (10) riʿāyet kılar. Andan vilāyet-i Erdele gönderdi. Ammā rāvīnūñ naklı (11) bunuñ üzerinedür kim, kıral Ladislaʿuş on üç yaşındayiken ve hazret-i ʿİsānuñ (12) biñ üç yüz elli üçüncü tārīhinde Ungurus tahtına gecmişdi. Pes rāvīnūñ (13) hikāyeti bu vech üzredür kim kıral Ladislavuş zemānında bu cānibden [203a] (1) Sulţān Muḥammed Ḥan-ı Ğāzī hazretleri daḥı maʿmūre-i Koştanţaniye üzerine (2) İslām çerisin cemʿ idüp ve üşüp muhkem muḥāşara kılmışdı. ʿĀkıbet (3) biʿināyetiʿl-melikiʿl-ʿallām ʿasker-i İslām ceng idüp her şubḥ u şām darb u kahrıla (4) fetḥ idüp cünd-i küffarı kırup vilāyet-i Koştanţaniyeʿyi alup (5) deyrlerin yıķup yirine mescidler ve medreseler yabdılar. Bu sebebden nām-ı şerīfi (6) ʿālemlere ṭolup bīm-i kahr-ı tīginden kalb-ı küffāra lerze düşmişdi. Pes (7) Sulţān Muḥammed Ḥan -ʿaleyhiʿr-raḥmeti veʿl-ğufrān- Koştanţaniyeyi fetḥ eyledükden (8) şöra, bir niçe zemān gecdükdün şöra diledi kim, yine -fī sebīllāh- (9) vilāyeti küfre ğazā kıla. Ammākim sābıkā Sulţān Murād Ḥan ʿasker-i İslām ıla (10) Kalʿa-ı Belğırad üzerine varup anda bir niçe ay u gün cihād idüp (11) ehl-i dīnden ol kalʿa muḥārebesinde şehīd olup ve fetḥi müyesser olmaduğın (12) işidüp bilmişdi Ol diyāra ğazā eylemege nīyet itmışdi. Kaşdı Kalʿa-ı Belğıradan (13) intikām almak ıdı. Günlerde bir gün Nehr-i Tuna üzerinde tonanma çıkmak [203b] (1) emr eyledi ve eṭrāfda zīr-i destinde olan vilāyetlere: “Sefere ḥāzır olasız” (2) deyü tenbīh kırup az zemānda bī-ḥisāb ʿasker-i ehl-i dīn cemʿ

eyledi, (3) ve Nehr-i mezbûre üzerinden dağı ıtonanma ıkaradı. Günlerde bir gün: “Kandasın (4) Kala-a-ı Belğırad” deyüp ‘azm kıldı. Günlerde bir gün devlet  ikbāl ıla Kala-a-ı mezbûre (5) zerine irşp etrafın ihāta kıldılar. Ba‘de zemānın r-yı nehirden (6) ıtonanma dağı gelüp kala‘ayı muhāşara kıldı. Hemāndem cenge bünyād itdiler. Ammākım (7) Sulıtan Muhammed Han-ı Gāzı hazretleri Koşantaniye’yi feth eylediği zemānda (8) Őit u şadā-yı heybeti kalb-ı cihāna āşb ve fitne bırakmışdı. Kala-a-ı Belğırad (9) zerine hrc idicek, kırala haber irmişdi. Ol dağı derhāl Ungurus (10) erisin cem‘ idüp cem‘ıyet kılmışdı. Ammā pādıřāh-ı İslām ve’l-mslımın (11) kātıl-i ehl’l-küfri ve’l-mşrikine seyf-i İslāmıyıla zāhir olup dın nkım diyār-ı Belğıradı (12) başdı kademin ol haber kırala irüp vehm deryāsına ğark olup pādıřāh-ı İslāmuñ (13) zerine varacağın kıyās eyleyüp derhāl Budini kapadup ol aradan [204a] (1) erisin kaldurup Pi serhaddına firār eyledi. Anda bir ay mıkdarı (2) ‘askeriyle ser-gerdān tahtı ise kapalı ehl-i dın cānibine ol bı-dın göz kulak tutmışdı. (3) Ez-in-cānib bu yañadan Sulıtan Muhammed Han-ı Gāzı hazretleri (4) dağı bir niçe zemān Kala-a-ı Belğıradı muhāşara idüp arb u ğarb kıldılar. (5) Bu haber kırala irüp yine çerisin çeküp Budine geldi ve anda ıtonanma (6) yarağın görüp diledi kim, Belğırad zerine řala. Pes ıtonanmayı kemākān tertıb idüp (7) Belğırada gönderdi. Rāvı kavlınca bu yañadan vilāyet-i Erdele Yano Voyvoda (8) dağı vilāyet-i Erdel erisin bir yire cem‘ idüp diledi ki, ehl-i İslāmuñ (9) zerine varup ehl-i kala‘aya mu‘ın ola nkım vilāyet-i Erdelden ‘asker kaldurup (10) gitdi, günlerde bir gün Nehr-i Tuna zerine konup ol zemānıdı kim, kıraluñ (11) ıtonanması dağı anda gelmişdi. Birbirne bulışup Sulıtan Muhammed hanuñ (12) ‘aleyhi r-rağmeti ve’l-ğufrānuñ dağı ıtonanması varıduđınuñ ol arada haberin aldılar. (13) Hemān Yano Voyvoda ol mağalda böyle tedbır ve tedārük kıldı kim, ıtonanma gemilerinñ [204b] (1) ba‘zınuñ içinden halkın çıkarup āğar gemilere koyup ve ol tehı sefineleri (2) nişfına dek km birle ıoldurup ve topların kemākān tertıb eylediler. Bundan (3) ğaraż İslām ıtonanmasına şebihn

eyleyeler. Ol tehî gemileri alay yaşanur üslûbı (4) üzre birbirne bend idüp bu firâseti itdi kim, sâyir tönanmadan muqâddem ol gemileri (5) şebhün zemânında İslâm leşkeri üzerine şalivirüp andan soñra aşıl gemilere (6) nevbet dege. Pes işbu tertîb üzre ol aradan Qal'a-ı Belğırad üzerine yürüdiler. (7) Ammâ asker-i İslâm dağı: “Kıraluñ tönanması geliyürür” deyü haber almışlardı ve vaqıtlarına (8) hâzır olmuşlardı. Lâkin şebhun aḥvâlından gâfillerdi. Ez-in-cānib kıraluñ dağı (9) tönanması Qal'a-ı Belğırada yakın yire irüp ve ol tehî gemileri birbirne alay-mişāl (10) bend idüp ve içinde olan topların ale't-tertîb taldurup dağı fitillerin (11) şan'atla hâzır kılmışlardı. Ve fetilciler için bir yügrük kayık koşup ol gice (12) şebhün için ol gemileri Nehr-i Tuna üzerine şalivirüp zemândan soñra (13) bâkî tönanma dağı aḥabınca yürüdiler. Şol zemāna irdi kim, ol sefîneler şu yüzinden [205a] (1) karañu gicede Müslimānlar tönanması üzerine iricek, anlar dağı muqābil yürüdiler, (2) ol toplaruñ bir uğurdan fetilleri işleyüp ehl-i dîn gemilerine ḥaylî güzend eyledi, (3) ve bir nice gemilerin garḫa virdi. İslâm tönanmasından atılan (4) toplar bî-fāyide atıldı. Soñra ol bâkî kâfir tönanması dağı irişüp (5) İslâm tönanması za'îf olup ḥaylî sefîneleri garḫa vardı. Pes ol (6) ḥâldan pâdişâh-ı İslâm gâzabnâk olup hemân qal'a üzerine yürüyüş (7) emr eyledi. Ve sa'âdetle gendüsi dağı dārülḥarba qarîb mevzi'e irüp (8) cenge ve qal'anuñ aḥvâlına bakarken şöyle şerḫ iderler kim, qal'a içinden mübârek (9) sînesine zaḥm yitişdi. Eyle olıcağ ehl-i İslâm qal'aya mukayyed olmayup (10) pâdişâh-ı İslâmı alup diyâr-ı İslâma mürâca'at kıldılar. Kıral dağı bu ma'niden (11) şādımān olup yine taḥtında qarâr eyledi. Ammâ ol eşnâda Ungurus (12) begleri birbiriyle uz olmayup ta'aşşubâ birbirin kırala arz eyledükleri sebebden (13) bir niçesin katl ve ba'zaların ḥabs eyledi. Ammâ bu ḥuşuşdan vilâyet ḥalkı [205b] (1) dağı kırala buğz eyleyüp cümle kavm ehl-i inād oldılar. Aralarına fitne düşüp (2) ehl-i fesād oldılar ve baş çeküp dilediler kim, vilâyet kavmı külliya ayağ üzre geleler. Çünkim (3) kıral bu fitneden ḥaberdâr oldı, adâvet def'kıлмаğıcün kalkup tebdîl-i (4) mekân kıldı. Varup Çeḫ vilâyetinde Parağa şehrinde

ķarār ķıldı. Ammā ķıraluñ (5) ‘ömrinüñ dānesi dükenüp ‘ömri peymānesi ıolmışdı.
Parağa şehrinde dünyādan gidüp (6) yine anda defn olundu.

Beyt

O dağı gitdi terk idüp cihānı

(7) Kimesne bunda ķalmaz cāvidānı

Nesr

Rāviyān-ı ađbār ve nāķilān-ı rüzgār (8) şöyle rivāyet ķılurlar kim, māziye ķırallar neslinden ol zemānda vilāyet-i Erdelde (9) bir ban varđı. Adına Matiyaş dirlerdı. Vilāyet begleri varup anı getirüp (10) ĥazret-i ‘İsānuñ biñ dört yüz elli sekizinci yılı tārīĥinde Matyası serīr-i şadra (11) geķirüp ķıral eylediler. Rāvı ķavlınca Matiyaş İslām pādiřāhiyıla (12) mu‘ārız düşmeyüp müdārā ķıldı. İllākim sāyir ĥaylī seferler eylemişdi .(13) ‘Āķıbet bir gün Matiyaş Leĥ milki üzerine sefer eyledi. Ol vilāyeti [206a] (1) temām fetĥ eyledüğinden řoñra ol aradan Valtuvaniya ve Tatar vilāyetleri üzerine (2) varup đarb-ı tīgile alup gendüsine müsahĥar idüp yine yirine döndi. Ez-İn-cānib (3) bu yañadan ‘asker-i İslām dağı ĥurüc eyleyüp Bögürdelen ķal‘asına üşüp (4) ĥazā ķılurlardı. Pes ķıral Matiyaş dönüp Ungurusa giderken Ķal‘a-ı Bögürdelen (5) aĥvālın ‘arz eylediler. Ķařd eyledi kim, ehl-i İslām üzerine dönüp (6) vara. Ammā muķaddemā Nemçe Casarıyıla aralarında bir ĥuřuřdan ötüri ‘adāvet olup (7) muĥkem burüdet düşmişdi. Ammā bu yañadan ehl-i İslām dağı (8) bi-‘ināyeti’l-meliki’l - ‘allām Ķal‘a-ı Bögürdeleni fetĥ eylediler.

Nazm

(9) Fetĥ ķıldılar bular ol milketi

Virdi Ĥaķ İslāma ĥünkim fuşatı

(10) Müřrikīnden ol diyārı fetĥ pāk idüp

Menzil meskenlerini ĥāk idüp

(11) Aldılar ol milki biavnillāĥ

Ol diyāra ehl-i İslām oldu şāh

(12) Yıkdılar deyrini mescid kıldılar

Mescid içinde ‘ibādet kıldılar

(13) Ehl-i küfri dāyimā ħor ide Ĥak

Şerrini mü’minlere dūr ide Ĥak

Neşr

[206b] (1) Bu yañadan Nemçe Casarınũ kıral ıla mābeynlerinde ħāşıl olan ‘adāvet (2) öğine düşüp diledi kim, vilāyet ħālī-yiken urup yağma ve ħasāret eyleye. (3) Ol fikr ile derĥāl Nemçe ve Çeĥ diyārları beglerine: “Çerili çeriñüz ile ħāzır olup (4) ħatuma gelesiz” deyüp muĥkem tenbīh kılup sipāriş eylemişdi. Ammā bu (5) tarafından Casarınũ hareketini ve ħaşdını kırala yazup bildürdiler. Ol ħaber (6) kırala ol demde irişdi kim, İslām ‘askeri üzerine varmağa nīyet kılmışdı. (7) Çünkim Casarınũ ħarekātın ve gendi vilāyetine ħaşdın bildi, Ķal‘a-ı Bögürdelen (8) tarafına aşlā muĥayyed olmayup ve ol cāniblerde ħarār kılmayup taĥtına ‘azm eyledi. (9) Çünkim taĥtına irdi hemān ‘askerin bozmayup derĥāl vilāyet-i Nemçe (10) üzerine varup ve ħaylī yirlerin urup alup zabt eyledi. Andan (11) dönüp Ķal‘a-ı Pic üzerine düşüp muĥāşara kıldı ve çok muĥārebe kıldı. (12) Taĥta gecdiginũ otuz ikinci yılında Piçi daĥı fetĥ eyledi ve üçüncü gününden (13) soñra kıral Matiyaş daĥı dünyādan gidüp Ustuni Belğıradda defn olundu.

Beyt

[207a] (1) Olupan devrān elinden bī-mecāl

Bu cihāndan kıldı ol da irtihāl

Neşr

(2) Çünkim kıral-ı Matiyaş dünyādan gitdi, ħazret-i ‘İsānuñ biñ dört yüz toĥsan (3) yılı tārīĥinde Ladislavuşı taĥta geçürdiler. Ol daĥı eṭrāf-ı (4) cevānibe anca seferler kıldı. Ve taĥta gecdiginũ yigirmi altıncı yılında (5) vefāt eyledi. Ķal‘a-ı Ustuni Belğıradda defn eylediler.

Beyt

(6) Terk idüp gitdi cihānı ol daḥı

Böyledür aḥvāl-ı ‘ālem bil aḥī

(7) Rāvī ḳavlinca ḳıral Ladislavuṣuñ bir oḒlı ḳalmıṣdı. Adına Ludiviḳus (8) dirlerdi. Çünkim Ladislavuṣ dünyādan gitdi, tāc u taḥt ve milk ü (9) baḥt Ludiviḳusa degdi. Anuñ başına tāc-ı devlet geyürüp memlekete (10) şehriyār eylediler. Ammākim anuñ zemān-ı şehriyārılığında şehinṣāh-ı mu‘azzam (11) ve ḥāḳān-ı a‘zam, zıllullāhı ekrem, mefḥar-ı benī Ādem, server-i selāṭīn-i cihān, (12) ya‘nī ḥazret-i Sulṭān Süleymān-ı zemān Ebbedallāhu ‘umrahu ve devletehū ilā yevmi’l-ḡufrān.

(13) Nazm

Yā İlähī ḥācetüm senden budur her ṣubḥ u ṣām

[207b] (1) Tā ḳiyāmet ol şehüñ ‘ömrini eyle berdevām

(2) Devr idüp bu çarḥ-gerdün giçe niçe mäh u sāl

Āfitāb-ı devletini eyle yā Rab müstedām

(3) Pādiṣāh-ı heft kiṣverdür cihānda ‘adlıla

Luṭf-ı ‘adlından durur devrān içinde bu niṣām

(4) TīḒ-i ḥün-efṣānıñuñ vehminden iy ṣāh-ı cihān

Cünd-i düşmen ḳaçupan Ḳāf iklimin eyler maḳām

(5) Ger faḳīr ü ger Ḓanī dervīṣ ü ger muḥtāc u ac

Heb du‘ā-yı devletüñ ḳılır senüñ ger ḥāṣ u ‘ām

(6) Āfitāb altun sinīdür maṭbaḥuñda serverā

Meṣ‘alıdur ḳaṣr-ı a‘lāñuñ senüñ bedr-i temām

(7) Tāḳiyāmet ger diyem vaṣfuñ temām olmaz şehā

Līk ben dervīṣe oldı ṣimdi bu Ḓāyet merām

(8) Rāvīler ṣöyle rivāyet kıldılar bu ḳıṣṣayu

(9) Ol zemānda diñle imdi çünkim ol ṣāh-ı enām

Neşr

(10) Rāvī kavlinca ehl-i İslāmuñ pādişāhı yir yüzünüñ hālīfesiydi. (11) Pes diledi kim, Qal'a-ı Belğırad üzerine sefer idüp intikām ala. Pes ol demde (12) eṭrāf-ı 'āleme ulaqlar şalup bī-şümār 'asker-i İslām cem' eyledi. Çünkim (13) faşl-ı bahār oldı, hemāndem 'asker-i İslāmı kaldurup alay alay mevc mevc: [208a] (1) "Qandasın Qal'a-ı Belğırad" deyüp 'azm eyledi. Günlerde bir gün devletle (2) Qal'a-ı mezbüre üzre konup ihāta eyledi ve cābecā şā'ika-kirdār (3) toplar kurup bī-tavaqquf cenge āğāz kıldılar. Toplarıñ hod duḥānı (4) ebr-vār göklere aḡup ehl-i küfrüñ başına ecel yağmurların yağdurdı. (5) Bu üslüb üzre qaṭ'ā göz acdurmayup ve bir laḫza amān virmeyüp (6) bir iki günüñ içinde qal'anuñ her ṭarafın hāka berāber kıldılar. Ve bir mübārek (7) demde yürüyiş kılup Qal'a-ı mezbürenüñ eṭrāf-ı cevānibini cünd-i İslām ıla (8) şāh-ı şükūfedāra döndi. Ol gün Haḫ Ta'alānuñ 'ināyeti ve ḫazret-i Resūlallāh (9) ki 'aleyhi afzaluş-şalavāt ve ekmelü't-taḫīyyātuñ mu'cizātıyla qal'ayı (10) temām fetḫ idüp içinde olan mel'unları ḡazā kılup kılıcdan geçürdiler, (11) ve deyrlerin yıqup yirine mescidler yabdılar. Temām ol qal'ayı ehl-i İslāmıla (12) memlū idüp zabt eylediler. Ol aradan yine diyār-ı İslāma dönüp (13) ḡāzīler diyār-ı İslāmı müşerref kıldılar. Pes neçe zemān āsūde olduğdan şoñra [208b] (1) Qal'a-ı Cezāyir-i Rodos üzerine ḫurūc kılup anı daḫı bi-'ināyeti'l-melikil-fettāḫ (2) fetḫ idüp ehl-i küfrin kırup keliselerin yıqdılar, yirine mescidler (3) ve medreseler yabdılar. Günlerde bir gün yine qalb-ı pādişāh cūş u ḫurūş idüp (4) diledi kim, -fī sebīlillāh- Ungurus vilāyetine sefer kıla. Ammākim (5) Qal'a-ı Belğıradı fetḫ idicek kıral-ı Ludiviḫusuñ cigerin ṭaḡlamışdı.

Nazm

(6) Diñle imdi ol şehinşāh-ı cihān

Ya'nī kim Sulṭān Süleymān-ı zemān

(7) Eyleyüp bir gün yine qaşd-ı cihād

Diledi kim ide yine ictihād

(8) Ğāzīler cem^c oldılar yine hemān

Götürüp ser cümle şimşīr ve nişān

(9) Düşüpen yola hemāndem iy sa^cid

Cümlesi iverdi olmağa şehīd

(10) Yā ilāhī anlara vir furşatı

Ehl-i küfre tā bulalar nuşreti

(11) Neşr

Pes kıral-ı Ludiviķus tahta gecdüginüñ onıncı yılı devrinde bir gün bir mübārek (12) sā^catda ma^cmüre-i İslām-boldan çıķup Bār-ı Te^cālā hazretlerine tevekkül ve (13) hazret-i risālet-penāhuñ ‘aleyhi afzalu’ş-şalavāt ve ekmelü’t-taḥīyyāt mu^ccizātına [209a] (1) tevessül idüp dileti kim, düşmen-i bī-dīnüñ ‘ālemden zulümātın def^c ide. Hemāndem (2) memālik-i Ungurus kaşdına revāne oldı. Pes kona göçe menzil be-menizil (3) memālik-i mezbüreye irüp Qal^ca-ı Petre-varadini Qal^ca-ı Üskin ihāta eyledi. (4) Az zemānda darb-ı tīğ-i hūn-fişānıla feth idüp ser cümle ‘ādūların (5) helāk eylediler. Andan ol aradan: “Kandasın tahtgāh-ı Budin” deyü ‘asker-i nuşret-şi^cārıla (6) müteveccih oldılar. Ol eşnāda kıral-ı Ludiviķus daḥı bī-ḥisāb (7) ‘asker-i ḥākisār cem^c eylemişdi. Derḥāl ‘askerin kaldurup bī-pervā pādişāh-ı İslām ıla (8) muķābil oldı. Mihac-ābād dimekle meşhūr yirde gelüp istaṭurın (9) bağlayup ve topın zərbızarın kırup vaķtına ḥāzır olmuşdı. Bu cānibden (10) pādişāh-ı İslām daḥı bī-ķıyās ‘asker-i ehl-i dīn ile kona göçe bir gün mevzi^c-i ma^chūda (11) irüp derḥāl amān virmeyüp küffār çerisinüñ üzerine kılc ḥavāle idüp (12) bī-tavaķķuf üzerine hūm u hücum idüp tarafeynden cenge āğāz eylediler. Ol gün (13) şubḥ-ı şādıķdan güneş mağribe diñleninceye dek bir cengi kıldılar kim, ‘ālemi ķāfirlerüñ [209b] (1) gözine teng itdiler. Āķbet -bi^cināyeti’l-meliki’l-ķahhār- ‘asker-i küffār maķhūr u mağlūb (2) olup ehl-i İslām manşūr u muzaffer oldılar, ‘asker-i bī-dīni kılcıdan geçirdiler. (3) Andan yine devletile tahtına gelüp serīr-i salṭanatda ķarār eyledi.

Temmet

(4) Hâtimetü'l-kitâb

(5) Hamdü lillâhi bu kitâb oldu temâm

‘Avn-ı Haqqıla işitgil iy hümâm

(6) Luţf-ı Haq olmasa ger rehber baña

Nuţka kâdir mi olurdu hûb-likâ

(7) Eyledi çünkim ‘inâyet zü'l-enâm

Bu kitâbı hayrıla kıldum temâm

(8) Harc idüp niçe me‘ânî dürlerin

Şarf kıldum çok leţâfet gevherin

(9) Nazm u nesr itdüm egerçi hûb-edâ

Lîki her beytinde vardur bir haţâ

(10) Şol kişi kim kâmil ü dâna ola

Ma‘rifet râhında haq binâ ola

(11) ‘Aybına nazâr kılmaz anun hergiz

Setr ider her ‘aybını iy mu‘teber

(12) Kim ki nokşan için güyüb étmezse

(13) Setr ide cürmini settârü'l-‘uyüb

[210a] (1) Yâ ilâhî ‘izz ü zâtun hürmeti

Hem dağı bin bir şifâtun hürmeti

(2) ‘Âşî ü mücrimlere kıl rahmeti

Ol resûluñ âb-ı rüyı hürmeti

(3) Dağı aqşâ-yı murâdum yâ ilâh

Budurur senden benüm iy pâdişâh

(4) Pâdişâhun dağı ‘ömrinçavıl kıl

Kim cihân içre odur zıll-ı Celîl

(5) Furşatını nuşretini ‘adlini

‘Ālem içre ‘izzet ü iqbālını

(6) ālınıñ evlādınıñ da yā ilāh

Her birin cihān milkine şāh eyle

(7) Devletini yā Rab ber-devām eyle

Tā oluncaya degin yevmü’l-ķiyām

(8) İşbu yirde ĥatm olunsun bu maķāl

Oķuyup diñleyene yā Zülcelāl

(9) Cümlesine raķmet it yarınki gün

Şol zemān kim zebūn olalar ġāyet

(10) Kātibine daķı hem ķıl raķmeti

Virmesün miskīne ŧamu zaķmeti

(11) hem üstādınıñ rūķını şād eyle

‘İzzetün ĥaķķıyķün iy Rabbü’l-‘ibād

(12) Ĥatm olunsun işburada dāsitān

Raķmet ide cümlemüze Müste’ān

(13) Her ki ĥāned du‘ā ŧama‘-dārem

(14) Z’ān ki men bende-i güneh-kārem.

SONUÇ

Bu çalışmada, *Târih-i Ungurus* adlı eserin 106b-210a varakları söz varlığı açısından incelenmiştir. Söz konusu varakların dizini oluşturulmuş ve madde başları, bağlamları dikkate alınarak anlamlandırılmıştır. Yapılan inceleme ve anlamlandırma çalışmaları ile ortaya konulan söz varlığı ve bağlam gözetilerek hazırlanan dizin açısından ulaşılan sonuçlar şunlardır:

1. İncelenen metinde; *Adlar 605, Fiiller 1.082, Sıfatlar 193, Zamirler 38, Zarflar 226, Edatlar 16, Bağlaçlar 60, Ünlemler 12, Deyimler 524, Atasözleri 3, İlişki Sözleri (Kalıp Sözler) 42, İkilemeler 95* olmak üzere toplam 2.897 söz tespit edilmiştir. Tespit edilen söz varlığı grupları ve sayıları aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 2. Genel Söz Varlığı

SÖZ VARLIĞI GRUPLARI	SAYILARI
Fiiller	1.082
Adlar	606
Deyimler	524
Zarflar	226
Sıfatlar	193
İkilemeler	95
Bağlaçlar	60
İlişki Sözleri (Kalıp Sözler)	42
Zamirler	38
Edatlar	16
Ünlemler	12
Atasözleri	3
Toplam	2.897

2. *Adlar*, 17 alt başlık altında incelenmiştir:

Kişi adları ile ilgili 58, *yer ve ulus adları* ile ilgili 93, *hayvan adları* ile ilgili 6, *eş, dost ve akrabalık adları* ile ilgili 25, *meslek adları* ile ilgili 22, *insan bedeni ve organ adları* ile ilgili 30, *giyim-kuşam adları* ile ilgili 3, *yiyecek-içecek adları* ile ilgili 5, *renk adları* ile ilgili 6, *eşya, araç-gereç ve değerli madde adları* ile ilgili 23, *insani hâller ve vasıfları bildiren adlar* ile ilgili 138, *dinî inanç* ile ilgili 23, *savaş ve savaşçılık*

ile ilgili 63, *coğrafya, yeryüzü şekilleri ve gök bilimi* ile ilgili 36, *dil ve edebiyat* ile ilgili 15, *mimarî* ile ilgili 14, *siyaset, unvan ve hükümdarlık* ile ilgili 46 söz tespit edilmiştir. Bunlar aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 3. Adlarla İlgili Söz Varlığı

ADLAR	SAYILARI
İnsanî Hâller ve Vasıfları Bildiren Adlar	138
Yer ve Ulus Adları	93
Savaş ve Savaşçılık İle İlgili Adlar	63
Kişi Adları	58
Siyaset, Unvan ve Hükümdarlık İle İlgili Adlar	46
Coğrafya, Yeryüzü Şekiller ve Gök Bilimi İle İlgili Adlar	36
İnsan Bedeniyle İlgili Adlar ve Organ Adları	30
Eş, Dost ve Akrabalık Adları	25
Eşya, Araç-Gereç ve Değerli Madde Adları	23
Dini İnanç İle İlgili Adlar	23
Meslek Adları	22
Dil ve Edebiyat İle İlgili Adlar	15
Mimarî İle İlgili Adlar	14
Hayvan Adları	6
Renk Adları	6
Yiyecek-İçecek Adları	5
Giyim-Kuşam Adları	3
Toplam	606

3. Fiiller ile ilgili 225 farklı söz tespit edilmiştir. Tespit edilen bu fiillerden *de-*, *dile-*, *eyt-/eyit-*, *geç-*, *gel-*, *gönder-*, *gör-*, *ir-*, *ol-*, *var-* fiilleri kullanım sıklığı açısından dikkat çekmektedir.

Fiiller başlığı altında değerlendirdiğimiz *birleşik fiiller*, dikkat çekici miktarda kullanılmıştır. Toplamda 857 adet olarak tespit ettiğimiz birleşik fiiller de kendi içinde 2 alt başlığa ayrılarak değerlendirilmiş; *isim+yardımcı* fiilden oluşan 842, *fiilimsi+yardımcı* fiilden oluşan 15 birleşik fiil tespit edilmiştir. Toplamda 1.082 tane fiilin bulunması, eserin hareketli olduğunu göstermektedir. Bu hareketlilik, metnin bir ülkenin tarihini ve yapılan savaşları anlatmasından kaynaklanmaktadır.

4. Sıfatlar, nitelik ve belirtme sıfatları olmak üzere 2 alt başlığa; belirtme sıfatları kendi içinde 4 alt başlığa ayrılarak incelenmiştir:

Nitelik sıfatları ile ilgili 109; *belirtme sıfatları* başlığı altında incelediğimiz *işaret(gösterme) sıfatları* ile ilgili 8, *sayı sıfatları* ile ilgili 54, *soru sıfatları* ile ilgili 2, *belirsizlik sıfatları* ile ilgili 20 söz tespit edilmiştir. Bu sıfatlar şu şekildedir:

Tablo 4: *Sıfatlarla İlgili Söz Varlığı*

SIFATLAR	SAYILARI
Nitelik Sıfatları	109
İşaret (Gösterme) Sıfatları	8
Belirtme Sıfatları (84)	
Sayı Sıfatları	54
Soru Sıfatları	2
Belirsizlik Sıfatları	20
Toplam	193

5. Zamirler, 5 alt başlığa ayrılarak incelenmiştir:

Şahıs (kişi) zamirleri ile ilgili 6, *işaret zamirleri* ile ilgili 5, *soru zamirleri* ile ilgili 3, *belirsizlik zamirleri* ile ilgili 22, *dönüşlülük zamirleri* ile ilgili 2 söz tespit edilmiştir. Tespit edilen zamirler aşağıda toplu bir biçimde gösterilmiştir:

Tablo 5: *Zamirlerle İlgili Söz Varlığı*

ZAMİRLER	SAYILARI
Belirsizlik Zamirleri	22
Şahıs (Kişi) Zamirleri	6
İşaret Zamirleri	5
Soru Zamirleri	3
Dönüşlülük Zamirleri	2
Toplam	38

6. Zarflar, 5 alt başlığa ayrılarak incelenmiştir:

Durum zarfları ile ilgili 97, *zaman zarfları* ile ilgili 100, *yer-yön zarfları* ile ilgili 8, *azlık-çokluk (miktar) zarfları* ile ilgili 13, *soru zarfları* ile ilgili 8 adet söz tespit edilmiştir. Tespit edilen zarflar şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 6: *Zarflarla İlgili Söz Varlığı*

ZARFLAR	SAYILARI
Zaman Zarfları	100
Durum Zarfları	97
Azlık-Çokluk (Miktar) Zarfları	13
Yer-Yön Zarfları	8
Soru Zarfları	8
Toplam	226

7. *Edatlar* başlığı altında toplam 16 farklı söz tespit edilmiştir. Tespit edilen bu sözlerden metinde iki farklı kullanımı ile karşımıza çıkan *ila/ile* edatı, 88 defa kullanılmıştır. Bu nedenle kullanım sıklığı en fazla olan edattır.

8. *Bağlaç* kullanımı bakımından zengin olan eserde 60 farklı söz tespit edilmiştir. Tespit edilen bu bağlaçlardan kullanım sıklığı en fazla olan ve köken itibarıyla Arapça olan *ve* bağlacı, 1170 defa tekrar edilmiştir.

9. *Ünlemler* başlığı altında 12 farklı söz tespit edilmiş ve “ey” anlamındaki *iy* ünlemi, kullanım sıklığı bakımından en fazla tekrar edilen ünlem olup 12 defa kullanılmıştır. Tespit edilen bu sözlerin bir kısmı, metnin bağlamı göz önünde bulundurulduğundan sözcük öbeği şeklinde sınıflandırmaya dahil edilmiştir: *yā ilāh , iy pādišāh* gibi.

10. *Târîh-i Ungurus*, deyimlerin kullanımı açısından oldukça zengin bir eserdir. Eserde, *deyimler* başlığı altında değerlendirilebilecek 524 farklı söz tespit edilmiştir. Tespit edilen bu deyimlerden *dünyādan git-* , 31 defa tekrar edilerek kullanım sıklığı en fazla kullanılan deyim olmuştur.

11. *Atasözleri* başlığı altında değerlendirilebilecek *Her nevbahār hazāna döner; İki kılıc bir kında turmaz; Tācsuz kırallık nikāhsuz ‘avrata ve oyansuz ata beñzer* olmak üzere 3 tane söz tespit edilmiştir.

12. *İlişki Sözleri (Kalıp Sözler)* başlığı altında 42 farklı söz tespit edilmiştir. Bu kalıp sözlerden *günlerde bir gün*, eserde 29 defa tekrar edilmiş olup kullanım sıklığı en fazla olan kalıp sözdür.

13. İkilemeler, 4 alt başlık altında incelenmiştir:

Aynı kelimenin tekrarı ile kurulan ikilemeler ile ilgili 10, eş veya yakın anlamlı kelimeler ile kurulan ikilemeler ile ilgili 6, Arapça veya Farsça bağlaçlarla kurulan ikilemeler ile ilgili 75, zıt anlamlı kelimelerle kurulan ikilemeler ile ilgili 4 söz tespit edilmiştir. Tespit edilen ikileme grupları ve sayıları aşağıda tablo şeklinde gösterilmiştir:

Tablo 7: İkilemelerle İlgili Söz Varlığı

İKİLEMELER	SAYILARI
Arapça veya Farsça Bağlaçlarla Kurulan İkilemeler	75
Aynı Kelimenin Tekrarı İle Kurulan İkilemeler	10
Eş veya Yakın Anlamlı Kelimeler İle Kurulan İkilemeler	6
Zıt Anlamlı Kelimeler İle Kurulan İkilemeler	4
Toplam	95

14. Çalışmanın temelini oluşturan dizin, 2 kısımda incelenmiştir:

Dizin kısmında 3.707, özel adlar dizini başlığı altında incelediğimiz kişi adları dizininde 151, yer ve ulus adları dizininde 177 olmak üzere toplam 4.035 madde başı bulunmaktadır. Bu madde başlarının alfabetik sıralamaya göre dağılımları şöyledir: A-Ā 283, B 356, C 100, Ç 30, D-Ḍ 214, E 158, F 86, G-Ġ 176, H-Ḥ-Ḧ 314, I 12, İ 166, K-Ḳ 351, L 57, M 389, N 129, O 70, Ö 25, P 69, R 69, S-Ş-Ṣ 216, Ş 97, T-Ṭ 240, U-Ū 29, Ü 40, V 113, Y 155, Z-Ẓ-Ẕ-Ẕ 91.

Yukarıda alfabetik sıralamaya göre dağılımları gösterilen madde başı sayıları aşağıda tablo şeklinde gösterilmiştir:

Tablo 8: Madde Başlarının Maddelere Göre Dağılımı

MADDELER	MADDE BAŞLARININ DAĞILIMLARI
A-Ā	283
B	356
C	100
Ç	30
D-Ḍ	214
E	158
F	86
G-Ġ	176
H-Ḥ-Ḧ	314
I	12
İ	166
K-Ḳ	351
L	57
M	389
N	129
O	70
Ö	25
P	69
R	69
S-Ṣ-Ṥ	216
Ş	97
T-Ṭ	240
U-Ū	29
Ü	40
V	113
Y	155
Z-Ẓ-Ẕ-ẖ	91
Toplam	4.035

Tespit edilen madde başları köken bakımından da incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda eserin 106b-210a varakları arasında kullanılan kelimelerden çoğunluğunun *Arapça* kökenli olduğu ortaya konulmuştur. İncelenen metinde *Arapça* kökenli 1.396 sözcük tespit edilmiştir. Metinde *Türkçe* kökenli 985 sözcüğün yer alması, eserin Türkçe kelime kullanımı bakımından da oldukça zengin olduğunu göstermektedir. *Farsça* kökenli 620 sözcük tespit ettiğimiz eserde köken itibarıyla farklı dillere mensup sözcükler de kullanılmıştır. Metnin incelenen kısmında; *Latince* 1 tane, *Fransızca* 1 tane, *Sırpça* 5 tane, *Rumca* 3 tane, *Bulgarca* 1 tane, *İbranice* 1 tane, *İtalyanca* 3 tane, *Slavca* 1 tane, *Moğolca* 1 tane, *Soğdca* 2 tane, *Rusça* 1 tane, *Pehlevice* 1 tane, *Ermenice* 1 tane sözcük tespit edilmiştir.

Yukarıda yer alan sayısal verilerden yola çıkılarak şunlar söylenebilir:

Tespit edilen kişi, yer ve ulus adları, sayı bakımından oldukça yüksektir. Bu da, eserde konu edilen milletlerin ve coğrafyanın zenginliğini göstermektedir. Hayvan adı olarak en çok *at* kullanılması, *savaş*, *siyaset* ve *hükümdarlık* ile ilgili sözlerin sayısının fazla olması ise, eserin bir ülkenin tarihini, ülke uğruna yapılan savaşları konu edinmesi bakımından oldukça önemlidir.

Fiillerin kullanımı bakımından oldukça yüksek bir sayıya sahip olması eserin, olaylar, savaşlar ve fetihler silsilesinden oluşmasından kaynaklanmaktadır. Sıfatlar bakımından görülen zenginlik ise yazarın güçlü betimlemeler yaptığını göstermektedir. Bununla birlikte incelenen eser, *zamirler*, *zarflar*, *edatlar* ve *bağlaçların* sayıları bakımından da zengin bir tablo sergilemektedir. Eserde yer alan bu unsurlar, Türkçe, Arapça ve Farsça olmak üzere üç dilden beslenmiştir.

Deyimler noktasında ise oldukça büyük bir zenginlik göze çarpmaktadır. Eserde yer alan deyimlerin bir kısmı günümüzde olduğu gibi yaşamakta, bir kısmı bazı değişikliklere uğramış bir şekilde yaşamakta, bir kısmı ise metne ya da döneme özgü bir görünüm sergilemektedir. Deyimler de köken itibarıyla üçlü bir yapıya sahip olarak karşımıza çıkmaktadır. Kalıp sözler ve ikilemeler bakımından zengin sayılabilecek eserde, Arapçadan doğrudan alınarak kullanılan kalıp sözlerin ve Arapça-Farsça bağlaçlarla kurulan ikilemelerin sayısı dikkat çekmektedir.

İncelenen metnin dizininde yer alan sayılara bakıldığında ağırlıklı olarak üç dile ait kelimelerin kullanıldığı görülmektedir. Dönem eserlerinde sıkça rastlanan bu durumun incelenen metinde de karşımıza çıkması olağandır. Eserin incelenen kısmında en çok Arapça kelime kullanılmış olmakla birlikte Türkçe kelimeler azımsanmayacak bir sayı ile ikinci sıradadır.

Yapılan araştırma, inceleme ve tespitler sonucunda ulaşılan veriler, Târîh-i Ungurus'un içerik ve söz varlığı bakımından oldukça zengin bir metin olduğunu kanıtlamaktadır. Dizinde madde başı olan Arapça, Türkçe ve Farsça kelimelerin sayısı ise, eserin Klasik Osmanlı Türkçesi döneminin özelliklerini tam anlamıyla yansıttığını göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Ağakay, M. A. (1954). "Türkçede Kelime Koşmaları". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 2, 97-104.
- Aksan, D. (2015). *Türkçenin Sözvarlığı*. Ankara: Bilgi.
- Aksan, D. (2016). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Aksan, D. (2017). *Türkçenin Gücü*. İstanbul: Bilgi.
- Aksoy, Ö. A. (2019). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, Atasözleri Sözlüğü*. C.1-2, İstanbul: İnkılâp.
- Atabay, N. ve Kutluk, İ. ve Özel, S. (1983). *Sözcük Türleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Aydın, B. (2007). "Divan-ı Hümayun Tercümanları ve Osmanlı Kültür ve Diplomasisindeki Yerleri", *Osmanlı Araştırmaları XXIX*, 41-86.
- Banguoğlu, T. (2004). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Baş, B. (2011). "Söz Varlığı İle İlgili Çalışmalarda Kullanılacak Ölçütler", *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜPAR) XXIX*, 27-61.
- Bayat, F. (2008). *Orta Türkçe Sözlük*. 1. Baskı, İstanbul: Yalın.
- Delice, İ. (2012). *Sözcük Türleri*. Sivas: Asitan.
- Demiral, A. (2012). *Harezmi Türkçesinde Birleşik Fiiller*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Devellioğlu, F. (2013). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. 30. Baskı, Ankara: Aydın.
- Dilçin, C. (2013). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Eliaçık, M. (2012). "Osmanlı Belgelerinde Klişe Zarflar". *İdil Dergisi 1 (2)*, 92-124.
- Ercilasun, A. B. (2014). *Kutadgu Bilig Grameri-Fiil*. Ankara: Akçağ.
- Eren, H. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. 2. Baskı, Ankara: Bizim Büro.
- Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak.
- Ergüzel, M. M. (2007). *Dil ve Kültür Üzerine Yazılar*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı.

- Gökdayı, H. (2008). “Türkçede Kalıp Sözcükler”. *Bilig* 44, 89-110.
- Hatiboğlu, V. (1981). *Türk Dilinde İkilime*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Hazai, G. (2017). *Târîh-i Ungurus, İnceleme-Metin-Tıpkıbasım*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- İmer, K. ve Kocaman, A. ve Özsoy, A. S. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Kanar, M. (2011). *Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü*. 1. Baskı, İstanbul: Say.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Korkmaz, Z. (2019). *Türkiye Türkçesi Grameri, Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Özbek, E. E. (2015). “Türkiye’de “Söz Varlığı” Çalışmaları ve Bunlar Üzerine Genel Bir Değerlendirme” . *Akademik Kaynak (Akad)* 3, 23-38.
- Özön, M. N. (2012). *Büyük Osmanlıca-Türkçe Sözlük*. 11. Baskı, İstanbul: İnkılâp.
- Pakalın, M. Z. (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. C. I-II-III. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Papp, S. (2016). “Târîh-i Üngürüs Maddesi”. *TDV İslam Ansiklopedisi, C. Ek-2*, TDV Yayınları, s. 586-587.
- Parlatır, İ. (2007). *Atasözcükleri ve Deyimler-II Deyimler*. C. II., Ankara: Yargı.
- Parlatır, İ. (2012). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. 5. Baskı, Ankara: Yargı.
- Püsküllüoğlu, A. (2004). *Türkçe Deyimler Sözlüğü*. 5. Baskı, Ankara: Arkadaş.
- Sami, Ş. (2015). *Kamus-ı Türkî*. 2. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Şahin, H. (2006). “Terimlerin Genel Dile Yansımasına Dair Bazı Gözlemler”. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1 (20)*, 123-129.
- Tulum, M. (2011). *XVII. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*. 1. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Tuna, O. N. (2012). “Türkçede Tekrarlar”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* , 3 (2-3), 429-447.
- Türk Dil Kurumu, (2011). *Türkçe Sözlük*. 11. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Türk Dil Kurumu, (2012). *Yazım Kılavuzu*. 27. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu.

- Ünlü, S. (2012). *Harezmi-Altınordu Türkçesi Sözlüğü*. 1. Baskı, Konya: Eğitim.
- Ünlü, S. (2012). *Karahanlı Türkçesi Sözlüğü*. 1. Baskı, Konya: Eğitim.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual.
- Yaman, E. (2016). “Türkçenin Güncel Söz Varlığı”, *Milli Eğitim Dergisi* 45 (210) , 85-91 .
- Türk Dil Kurumu, (1965-1979). *Derleme Sözlüğü*. C. I-XI. 2. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Türk Dil Kurumu, (1974). *Tarama Sözlüğü*. C. I-VI. 2. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2004). *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*. C. 1-4. 4. Baskı, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Kanar, M. (2008). *Farsça Türkçe Sözlük*. 1. Baskı, İstanbul: Say.
- Dağarcık Yayınları, (1995). *Arapça-Türkçe Sözlük*. 1. Baskı, İstanbul: Dağarcık.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://lugatim.com/>

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

<https://tr.wikipedia.org/>

<http://www.tdk.gov.tr>

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı: Derya ULUTAŞ

Doğum Yeri : Gaziantep

Adres : Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

İletişim : derya2724@gmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Tezli Yüksek Lisans: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, 2017-...

Lisans: Gaziantep Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 2012-2016

İŞ DENEYİMİ

2019-.....: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eski Türk Dili Ana Bilim Dalı Araştırma Görevlis

OSMANIYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

OSMANIYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 14/07/2020

Tez Başlığı / Konusu: Târîh-i Ungurus'un Söz Varlığı ve Dizini (106b-210a)

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 466 sayfalık kısmına ilişkin, 14/07/2020 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme tiplerinden biri uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 9'dur.

Filtreleme Tip 1 (maksimum %30)

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça dâhil,
- 3- Alıntılar dâhil.

Filtreleme Tip 2 (maksimum %10)

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç,
- 3- Alıntılar dâhil,
- 4- 5 Kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: DERYA ULUTAŞ

Öğrenci No: 1721107101

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Programı: Türk Dili ve Edebiyatı

Statüsü: Y.Lisans Doktora

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

ENSTİTÜ ONAYI

UYGUNDUR.

Dr. Öğr. Üyesi
Abdullah DEMİRAL

Arş. Gör. Zahide EFE